నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స

ఖుద్దకనికాయే

పటిసమ్భిదామగ్గపాళి

౧. మహావగ్గో

మాతికా

౧. సోతావధానే పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణం.

౨. సుత్వాన సంవరే పఞ్ఞా సీలమయే ఞాణం.

౩. సంవరిత్వా సమాదహనే పఞ్ఞా సమాధిభావనామయే ఞాణం.

౪. పచ్చయపరిగ్గహే పఞ్ఞా ధమ్మట్ఠితిఞాణం.

౫. అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నానం ధమ్మానం సఙ్ఖిపిత్వా వవత్థానే పఞ్ఞా సమ్మసనే ఞాణం.

౬. పచ్చుప్పన్నానం ధమ్మానం విపరిణామానుపస్సనే పఞ్ఞా ఉదయబ్బయానుపస్సనే ఞాణం.

౭. ఆరమ్మణం పటిసఙ్ఖా భఙ్గానుపస్సనే పఞ్ఞా విపస్సనే ఞాణం.

౮. భయతుపట్ఠానే పఞ్ఞా ఆదీనవే ఞాణం.

౯. ముఞ్చితుకమ్యతాపటిసఙ్ఖాసన్తిట్ఠనా పఞ్ఞా సఙ్ఖారుపేక్ఖాసు ఞాణం.

౧౦. బహిద్ధా వుట్ఠానవివట్టనే పఞ్ఞా గోత్రభుఞాణం.

౧౧. దుభతో వుట్ఠానవివట్టనే పఞ్ఞా మగ్గే ఞాణం.

౧౨. పయోగప్పటిప్పస్సద్ధి పఞ్ఞా ఫలే ఞాణం .

౧౩. ఛిన్నవటుమానుపస్సనే [ఛిన్నమనుపస్సనే (స్యా.), ఛిన్నవట్టమనుపస్సనే (సీ. అట్ఠ.)] పఞ్ఞా విముత్తిఞాణం.

౧౪. తదా సముదాగతే [సముపాగతే (స్యా.)] ధమ్మే పస్సనే పఞ్ఞా పచ్చవేక్ఖణే ఞాణం.

౧౫. అజ్ఝత్తవవత్థానే పఞ్ఞా వత్థునానత్తే ఞాణం.

౧౬. బహిద్ధావవత్థానే పఞ్ఞా గోచరనానత్తే ఞాణం.

౧౭. చరియావవత్థానే పఞ్ఞా చరియానానత్తే ఞాణం.

౧౮. చతుధమ్మవవత్థానే పఞ్ఞా భూమినానత్తే ఞాణం.

౧౯. నవధమ్మవవత్థానే పఞ్ఞా ధమ్మనానత్తే ఞాణం.

౨౦. అభిఞ్ఞాపఞ్ఞా ఞాతట్ఠే ఞాణం.

౨౧. పరిఞ్ఞాపఞ్ఞా తీరణట్ఠే ఞాణం.

౨౨. పహానే పఞ్ఞా పరిచ్చాగట్ఠే ఞాణం.

౨౩. భావనాపఞ్ఞా ఏకరసట్ఠే ఞాణం.

౨౪. సచ్ఛికిరియాపఞ్ఞా ఫస్సనట్ఠే [ఫుసనట్ఠే (క.)] ఞాణం.

౨౫. అత్థనానత్తే పఞ్ఞా అత్థపటిసమ్భిదే ఞాణం.

౨౬. ధమ్మనానత్తే పఞ్ఞా ధమ్మపటిసమ్భిదే ఞాణం.

౨౭. నిరుత్తినానత్తే పఞ్ఞా నిరుత్తిపటిసమ్భిదే ఞాణం.

౨౮. పటిభాననానత్తే పఞ్ఞా [పటిభాణనానత్తే (స్యా.)] పటిభానపటిసమ్భిదే ఞాణం.

౨౯. విహారనానత్తే పఞ్ఞా విహారట్ఠే ఞాణం.

౩౦. సమాపత్తినానత్తే పఞ్ఞా సమాపత్తట్ఠే ఞాణం.

౩౧. విహారసమాపత్తినానత్తే పఞ్ఞా విహారసమాపత్తట్ఠే ఞాణం.

౩౨. అవిక్ఖేపపరిసుద్ధత్తా ఆసవసముచ్ఛేదే పఞ్ఞా ఆనన్తరికసమాధిమ్హి ఞాణం.

౩౩. దస్సనాధిపతేయ్యం సన్తో చ విహారాధిగమో పణీతాధిముత్తతా పఞ్ఞా అరణవిహారే ఞాణం.

౩౪. ద్వీహి బలేహి సమన్నాగతత్తా తయో చ సఙ్ఖారానం పటిప్పస్సద్ధియా సోళసహి ఞాణచరియాహి నవహి సమాధిచరియాహి వసిభావతా పఞ్ఞా నిరోధసమాపత్తియా ఞాణం.

౩౫. సమ్పజానస్స పవత్తపరియాదానే పఞ్ఞా పరినిబ్బానే ఞాణం.

౩౬. సబ్బధమ్మానం సమ్మా సముచ్ఛేదే నిరోధే చ అనుపట్ఠానతా పఞ్ఞా సమసీసట్ఠే ఞాణం.

౩౭. పుథునానత్తతేజపరియాదానే పఞ్ఞా సల్లేఖట్ఠే ఞాణం.

౩౮. అసల్లీనత్తపహితత్తపగ్గహట్ఠే పఞ్ఞా వీరియారమ్భే ఞాణం.

౩౯. నానాధమ్మప్పకాసనతా పఞ్ఞా అత్థసన్దస్సనే ఞాణం.

౪౦. సబ్బధమ్మానం ఏకసఙ్గహతానానత్తేకత్తపటివేధే పఞ్ఞా దస్సనవిసుద్ధిఞాణం.

౪౧. విదితత్తా పఞ్ఞా ఖన్తిఞాణం.

౪౨. ఫుట్ఠత్తా పఞ్ఞా పరియోగాహణే [పరియోగాహనే (స్యా.)] ఞాణం.

౪౩. సమోదహనే పఞ్ఞా పదేసవిహారే ఞాణం.

౪౪. అధిపతత్తా పఞ్ఞా సఞ్ఞావివట్టే ఞాణం.

౪౫. నానత్తే పఞ్ఞా చేతోవివట్టే ఞాణం.

౪౬. అధిట్ఠానే పఞ్ఞా చిత్తవివట్టే ఞాణం.

౪౭. సుఞ్ఞతే పఞ్ఞా ఞాణవివట్టే ఞాణం.

౪౮. వోసగ్గే [వోస్సగ్గే (బహూసు)] పఞ్ఞా విమోక్ఖవివట్టే ఞాణం.

౪౯. తథట్ఠే పఞ్ఞా సచ్చవివట్టే ఞాణం.

౫౦. కాయమ్పి చిత్తమ్పి ఏకవవత్థానతా సుఖసఞ్ఞఞ్చ లహుసఞ్ఞఞ్చ అధిట్ఠానవసేన ఇజ్ఝనట్ఠే పఞ్ఞా ఇద్ధివిధే ఞాణం.

౫౧. వితక్కవిప్ఫారవసేన నానత్తేకత్తసద్దనిమిత్తానం పరియోగాహణే పఞ్ఞా సోతధాతువిసుద్ధిఞాణం.

౫౨. తిణ్ణన్నం చిత్తానం విప్ఫారత్తా ఇన్ద్రియానం పసాదవసేన నానత్తేకత్తవిఞ్ఞాణచరియా పరియోగాహణే పఞ్ఞా చేతోపరియఞాణం.

౫౩. పచ్చయప్పవత్తానం ధమ్మానం నానత్తేకత్తకమ్మవిప్ఫారవసేన పరియోగాహణే పఞ్ఞా పుబ్బేనివాసానుస్సతిఞాణం.

౫౪. ఓభాసవసేన నానత్తేకత్తరూపనిమిత్తానం దస్సనట్ఠే పఞ్ఞా దిబ్బచక్ఖుఞాణం.

౫౫. చతుసట్ఠియా ఆకారేహి తిణ్ణన్నం ఇన్ద్రియానం వసీభావతా పఞ్ఞా ఆసవానం ఖయే ఞాణం.

౫౬. పరిఞ్ఞట్ఠే పఞ్ఞా దుక్ఖే ఞాణం.

౫౭. పహానట్ఠే పఞ్ఞా సముదయే ఞాణం.

౫౮. సచ్ఛికిరియట్ఠే పఞ్ఞా నిరోధే ఞాణం.

౫౯. భావనట్ఠే పఞ్ఞా మగ్గే ఞాణం.

౬౦. దుక్ఖే ఞాణం.

౬౧. దుక్ఖసముదయే ఞాణం.

౬౨. దుక్ఖనిరోధే ఞాణం.

౬౩. దుక్ఖనిరోధగామినియా పటిపదాయ ఞాణం.

౬౪. అత్థపటిసమ్భిదే ఞాణం.

౬౫. ధమ్మపటిసమ్భిదే ఞాణం.

౬౬. నిరుత్తిపటిసమ్భిదే ఞాణం.

౬౭. పటిభానపటిసమ్భిదే ఞాణం.

౬౮. ఇన్ద్రియపరోపరియత్తే ఞాణం.

౬౯. సత్తానం ఆసయానుసయే ఞాణం.

౭౦. యమకపాటిహీరే ఞాణం.

౭౧. మహాకరుణాసమాపత్తియా ఞాణం.

౭౨. సబ్బఞ్ఞుతఞాణం.

౭౩. అనావరణఞాణం .

ఇమాని తేసత్తతి ఞాణాని. ఇమేసం తేసత్తతియా ఞాణానం సత్తసట్ఠి ఞాణాని సావకసాధారణాని; ఛ ఞాణాని అసాధారణాని సావకేహి.

మాతికా నిట్ఠితా.

౧. ఞాణకథా

౧. సుతమయఞాణనిద్దేసో

౧. కథం సోతావధానే పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణం?

“ఇమే ధమ్మా అభిఞ్ఞేయ్యా”తి సోతావధానం, తంపజాననా పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణం.

“ఇమే ధమ్మా పరిఞ్ఞేయ్యా”తి సోతావధానం, తంపజాననా పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణం.

“ఇమే ధమ్మా పహాతబ్బా”తి సోతావధానం, తంపజాననా పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణం.

“ఇమే ధమ్మా భావేతబ్బా”తి సోతావధానం, తంపజాననా పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణం.

“ఇమే ధమ్మా సచ్ఛికాతబ్బా”తి సోతావధానం, తంపజాననా పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణం.

“ఇమే ధమ్మా హానభాగియా”తి సోతావధానం, తంపజాననా పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణం.

“ఇమే ధమ్మా ఠితిభాగియా”తి సోతావధానం, తంపజాననా పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణం.

“ఇమే ధమ్మా విసేసభాగియా”తి సోతావధానం, తంపజాననా పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణం.

“ఇమే ధమ్మా నిబ్బేధభాగియా”తి సోతావధానం, తంపజాననా పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణం.

“సబ్బే సఙ్ఖారా అనిచ్చా”తి సోతావధానం, తంపజాననా పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణం.

“సబ్బే సఙ్ఖారా దుక్ఖా”తి సోతావధానం, తంపజాననా పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణం.

“సబ్బే ధమ్మా అనత్తా”తి సోతావధానం, తంపజాననా పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణం.

“ఇదం దుక్ఖం అరియసచ్చ”న్తి సోతావధానం, తంపజాననా పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణం.

“ఇదం దుక్ఖసముదయం [దుక్ఖసముదయో (స్యా॰)] అరియసచ్చ”న్తి సోతావధానం, తంపజాననా పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణం.

“ఇదం దుక్ఖనిరోధం [దుక్ఖనిరోధో (స్యా॰) అట్ఠకథా ఓలోకేతబ్బా] అరియసచ్చ”న్తి సోతావధానం, తంపజాననా పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణం.

“ఇదం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా అరియసచ్చ”న్తి సోతావధానం, తంపజాననా పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణం.

౨. కథం “ఇమే ధమ్మా అభిఞ్ఞేయ్యా”తి సోతావధానం, తంపజాననా పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణం?

ఏకో ధమ్మో అభిఞ్ఞేయ్యో – సబ్బే సత్తా ఆహారట్ఠితికా. ద్వే ధమ్మా అభిఞ్ఞేయ్యా – ద్వే ధాతుయో. తయో ధమ్మా అభిఞ్ఞేయ్యా – తిస్సో ధాతుయో. చత్తారో ధమ్మా అభిఞ్ఞేయ్యా – చత్తారి అరియసచ్చాని. పఞ్చ ధమ్మా అభిఞ్ఞేయ్యా – పఞ్చ విముత్తాయతనాని. ఛ ధమ్మా అభిఞ్ఞేయ్యా – ఛ అనుత్తరియాని. సత్త ధమ్మా అభిఞ్ఞేయ్యా – సత్త నిద్దసవత్థూని. అట్ఠ ధమ్మా అభిఞ్ఞేయ్యా – అట్ఠ అభిభాయతనాని. నవ ధమ్మా అభిఞ్ఞేయ్యా – నవ అనుపుబ్బవిహారా. దస ధమ్మా అభిఞ్ఞేయ్యా – దస నిజ్జరవత్థూని.

౩. “సబ్బం, భిక్ఖవే, అభిఞ్ఞేయ్యం. కిఞ్చ, భిక్ఖవే, సబ్బం అభిఞ్ఞేయ్యం? చక్ఖు [చక్ఖుం (స్యా. క.)], భిక్ఖవే, అభిఞ్ఞేయ్యం; రూపా అభిఞ్ఞేయ్యా; చక్ఖువిఞ్ఞాణం అభిఞ్ఞేయ్యం; చక్ఖుసమ్ఫస్సో అభిఞ్ఞేయ్యో; యమ్పిదం [యమిదం (క.) సం. ని. ౪.౩౨ పస్సితబ్బో] చక్ఖుసమ్ఫస్సపచ్చయా ఉప్పజ్జతి వేదయితం సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా, తమ్పి అభిఞ్ఞేయ్యం. సోతం అభిఞ్ఞేయ్యం; సద్దా అభిఞ్ఞేయ్యా…పే.… ఘానం అభిఞ్ఞేయ్యం; గన్ధా అభిఞ్ఞేయ్యా… జివ్హా అభిఞ్ఞేయ్యా; రసా అభిఞ్ఞేయ్యా… కాయో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఫోట్ఠబ్బా అభిఞ్ఞేయ్యా… మనో అభిఞ్ఞేయ్యో; ధమ్మా అభిఞ్ఞేయ్యా; మనోవిఞ్ఞాణం అభిఞ్ఞేయ్యం, మనోసమ్ఫస్సో అభిఞ్ఞేయ్యో; యమ్పిదం మనోసమ్ఫస్సపచ్చయా ఉప్పజ్జతి వేదయితం సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా, తమ్పి అభిఞ్ఞేయ్యం.”

రూపం అభిఞ్ఞేయ్యం; వేదనా అభిఞ్ఞేయ్యా; సఞ్ఞా అభిఞ్ఞేయ్యా; సఙ్ఖారా అభిఞ్ఞేయ్యా; విఞ్ఞాణం అభిఞ్ఞేయ్యం.

చక్ఖు అభిఞ్ఞేయ్యం; సోతం అభిఞ్ఞేయ్యం; ఘానం అభిఞ్ఞేయ్యం; జివ్హా అభిఞ్ఞేయ్యా; కాయో అభిఞ్ఞేయ్యో; మనో అభిఞ్ఞేయ్యో. రూపా అభిఞ్ఞేయ్యా; సద్దా అభిఞ్ఞేయ్యా; గన్ధా అభిఞ్ఞేయ్యా; రసా అభిఞ్ఞేయ్యా; ఫోట్ఠబ్బా అభిఞ్ఞేయ్యా; ధమ్మా అభిఞ్ఞేయ్యా. చక్ఖువిఞ్ఞాణం అభిఞ్ఞేయ్యం; సోతవిఞ్ఞాణం అభిఞ్ఞేయ్యం; ఘానవిఞ్ఞాణం అభిఞ్ఞేయ్యం; జివ్హావిఞ్ఞాణం అభిఞ్ఞేయ్యం; కాయవిఞ్ఞాణం అభిఞ్ఞేయ్యం; మనోవిఞ్ఞాణం అభిఞ్ఞేయ్యం. చక్ఖుసమ్ఫస్సో అభిఞ్ఞేయ్యో ; సోతసమ్ఫస్సో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఘానసమ్ఫస్సో అభిఞ్ఞేయ్యో; జివ్హాసమ్ఫస్సో అభిఞ్ఞేయ్యో; కాయసమ్ఫస్సో అభిఞ్ఞేయ్యో; మనోసమ్ఫస్సో అభిఞ్ఞేయ్యో; చక్ఖుసమ్ఫస్సజా వేదనా అభిఞ్ఞేయ్యా; సోతసమ్ఫస్సజా వేదనా అభిఞ్ఞేయ్యా; ఘానసమ్ఫస్సజా వేదనా అభిఞ్ఞేయ్యా ; జివ్హాసమ్ఫస్సజా వేదనా అభిఞ్ఞేయ్యా; కాయసమ్ఫస్సజా వేదనా అభిఞ్ఞేయ్యా; మనోసమ్ఫస్సజా వేదనా అభిఞ్ఞేయ్యా. రూపసఞ్ఞా అభిఞ్ఞేయ్యా; సద్దసఞ్ఞా అభిఞ్ఞేయ్యా; గన్ధసఞ్ఞా అభిఞ్ఞేయ్యా ; రససఞ్ఞా అభిఞ్ఞేయ్యా; ఫోట్ఠబ్బసఞ్ఞా అభిఞ్ఞేయ్యా; ధమ్మసఞ్ఞా అభిఞ్ఞేయ్యా. రూపసఞ్చేతనా అభిఞ్ఞేయ్యా; సద్దసఞ్చేతనా అభిఞ్ఞేయ్యా; గన్ధసఞ్చేతనా అభిఞ్ఞేయ్యా; రససఞ్చేతనా అభిఞ్ఞేయ్యా; ఫోట్ఠబ్బసఞ్చేతనా అభిఞ్ఞేయ్యా; ధమ్మసఞ్చేతనా అభిఞ్ఞేయ్యా. రూపతణ్హా అభిఞ్ఞేయ్యా; సద్దతణ్హా అభిఞ్ఞేయ్యా; గన్ధతణ్హా అభిఞ్ఞేయ్యా; రసతణ్హా అభిఞ్ఞేయ్యా; ఫోట్ఠబ్బతణ్హా అభిఞ్ఞేయ్యా; ధమ్మతణ్హా అభిఞ్ఞేయ్యా. రూపవితక్కో అభిఞ్ఞేయ్యో; సద్దవితక్కో అభిఞ్ఞేయ్యో; గన్ధవితక్కో అభిఞ్ఞేయ్యో; రసవితక్కో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఫోట్ఠబ్బవితక్కో అభిఞ్ఞేయ్యో; ధమ్మవితక్కో అభిఞ్ఞేయ్యో. రూపవిచారో అభిఞ్ఞేయ్యో; సద్దవిచారో అభిఞ్ఞేయ్యో ; గన్ధవిచారో అభిఞ్ఞేయ్యో; రసవిచారో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఫోట్ఠబ్బవిచారో అభిఞ్ఞేయ్యో; ధమ్మవిచారో అభిఞ్ఞేయ్యో.

౪. పథవీధాతు అభిఞ్ఞేయ్యా; ఆపోధాతు అభిఞ్ఞేయ్యా; తేజోధాతు అభిఞ్ఞేయ్యా; వాయోధాతు అభిఞ్ఞేయ్యా; ఆకాసధాతు అభిఞ్ఞేయ్యా; విఞ్ఞాణధాతు అభిఞ్ఞేయ్యా.

పథవీకసిణం అభిఞ్ఞేయ్యం; ఆపోకసిణం అభిఞ్ఞేయ్యం; తేజోకసిణం అభిఞ్ఞేయ్యం; వాయోకసిణం అభిఞ్ఞేయ్యం; నీలకసిణం అభిఞ్ఞేయ్యం; పీతకసిణం అభిఞ్ఞేయ్యం; లోహితకసిణం అభిఞ్ఞేయ్యం; ఓదాతకసిణం అభిఞ్ఞేయ్యం; ఆకాసకసిణం అభిఞ్ఞేయ్యం; విఞ్ఞాణకసిణం అభిఞ్ఞేయ్యం.

కేసా అభిఞ్ఞేయ్యా; లోమా అభిఞ్ఞేయ్యా; నఖా అభిఞ్ఞేయ్యా; దన్తా అభిఞ్ఞేయ్యా; తచో అభిఞ్ఞేయ్యో, మంసం అభిఞ్ఞేయ్యం; న్హారూ [నహారూ (స్యా.)] అభిఞ్ఞేయ్యా; అట్ఠీ అభిఞ్ఞేయ్యా; అట్ఠిమిఞ్జా అభిఞ్ఞేయ్యా [అట్ఠిమఞ్జం అభిఞ్ఞేయ్యం (స్యా. క.)]; వక్కం అభిఞ్ఞేయ్యం; హదయం అభిఞ్ఞేయ్యం; యకనం అభిఞ్ఞేయ్యం; కిలోమకం అభిఞ్ఞేయ్యం; పిహకం అభిఞ్ఞేయ్యం; పప్ఫాసం అభిఞ్ఞేయ్యం; అన్తం అభిఞ్ఞేయ్యం అన్తగుణం అభిఞ్ఞేయ్యం; ఉదరియం అభిఞ్ఞేయ్యం; కరీసం అభిఞ్ఞేయ్యం; పిత్తం అభిఞ్ఞేయ్యం; సేమ్హం అభిఞ్ఞేయ్యం; పుబ్బో అభిఞ్ఞేయ్యో; లోహితం అభిఞ్ఞేయ్యం; సేదో అభిఞ్ఞేయ్యో; మేదో అభిఞ్ఞేయ్యో; అస్సు అభిఞ్ఞేయ్యం; వసా అభిఞ్ఞేయ్యా; ఖేళో అభిఞ్ఞేయ్యో; సిఙ్ఘాణికా అభిఞ్ఞేయ్యా; లసికా అభిఞ్ఞేయ్యా; ముత్తం అభిఞ్ఞేయ్యం; మత్థలుఙ్గం అభిఞ్ఞేయ్యం.

చక్ఖాయతనం అభిఞ్ఞేయ్యం; రూపాయతనం అభిఞ్ఞేయ్యం. సోతాయతనం అభిఞ్ఞేయ్యం; సద్దాయతనం అభిఞ్ఞేయ్యం . ఘానాయతనం అభిఞ్ఞేయ్యం; గన్ధాయతనం అభిఞ్ఞేయ్యం. జివ్హాయతనం అభిఞ్ఞేయ్యం; రసాయతనం అభిఞ్ఞేయ్యం. కాయాయతనం అభిఞ్ఞేయ్యం; ఫోట్ఠబ్బాయతనం అభిఞ్ఞేయ్యం. మనాయతనం అభిఞ్ఞేయ్యం; ధమ్మాయతనం అభిఞ్ఞేయ్యం.

చక్ఖుధాతు అభిఞ్ఞేయ్యా; రూపధాతు అభిఞ్ఞేయ్యా; చక్ఖువిఞ్ఞాణధాతు అభిఞ్ఞేయ్యా. సోతధాతు అభిఞ్ఞేయ్యా; సద్దధాతు అభిఞ్ఞేయ్యా; సోతవిఞ్ఞాణధాతు అభిఞ్ఞేయ్యా. ఘానధాతు అభిఞ్ఞేయ్యా; గన్ధధాతు అభిఞ్ఞేయ్యా; ఘానవిఞ్ఞాణధాతు అభిఞ్ఞేయ్యా. జివ్హాధాతు అభిఞ్ఞేయ్యా ; రసధాతు అభిఞ్ఞేయ్యా; జివ్హావిఞ్ఞాణధాతు అభిఞ్ఞేయ్యా. కాయధాతు అభిఞ్ఞేయ్యా; ఫోట్ఠబ్బధాతు అభిఞ్ఞేయ్యా; కాయవిఞ్ఞాణధాతు అభిఞ్ఞేయ్యా. మనోధాతు అభిఞ్ఞేయ్యా; ధమ్మధాతు అభిఞ్ఞేయ్యా; మనోవిఞ్ఞాణధాతు అభిఞ్ఞేయ్యా.

చక్ఖున్ద్రియం అభిఞ్ఞేయ్యం; సోతిన్ద్రియం అభిఞ్ఞేయ్యం; ఘానిన్ద్రియం అభిఞ్ఞేయ్యం; జివ్హిన్ద్రియం అభిఞ్ఞేయ్యం; కాయిన్ద్రియం అభిఞ్ఞేయ్యం; మనిన్ద్రియం అభిఞ్ఞేయ్యం; జీవితిన్ద్రియం అభిఞ్ఞేయ్యం; ఇత్థిన్ద్రియం అభిఞ్ఞేయ్యం; పురిసిన్ద్రియం అభిఞ్ఞేయ్యం; సుఖిన్ద్రియం అభిఞ్ఞేయ్యం; దుక్ఖిన్ద్రియం అభిఞ్ఞేయ్యం; సోమనస్సిన్ద్రియం అభిఞ్ఞేయ్యం; దోమనస్సిన్ద్రియం అభిఞ్ఞేయ్యం; ఉపేక్ఖిన్ద్రియం అభిఞ్ఞేయ్యం; సద్ధిన్ద్రియం అభిఞ్ఞేయ్యం; వీరియిన్ద్రియం [విరియిన్ద్రియం (స్యా.)] అభిఞ్ఞేయ్యం; సతిన్ద్రియం అభిఞ్ఞేయ్యం; సమాధిన్ద్రియం అభిఞ్ఞేయ్యం; పఞ్ఞిన్ద్రియం అభిఞ్ఞేయ్యం; అనఞ్ఞాతఞ్ఞస్సామీతిన్ద్రియం అభిఞ్ఞేయ్యం; అఞ్ఞిన్ద్రియం అభిఞ్ఞేయ్యం; అఞ్ఞాతావిన్ద్రియం అభిఞ్ఞేయ్యం.

౫. కామధాతు అభిఞ్ఞేయ్యా; రూపధాతు అభిఞ్ఞేయ్యా; అరూపధాతు అభిఞ్ఞేయ్యా. కామభవో అభిఞ్ఞేయ్యో; రూపభవో అభిఞ్ఞేయ్యో ; అరూపభవో అభిఞ్ఞేయ్యో. సఞ్ఞాభవో అభిఞ్ఞేయ్యో; అసఞ్ఞాభవో అభిఞ్ఞేయ్యో; నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాభవో అభిఞ్ఞేయ్యో. ఏకవోకారభవో అభిఞ్ఞేయ్యో; చతువోకారభవో అభిఞ్ఞేయ్యో; పఞ్చవోకారభవో అభిఞ్ఞేయ్యో.

౬. పఠమం ఝానం [పఠమజ్ఝానం (స్యా.) ఏవమీదిసేసు ఠానేసు] అభిఞ్ఞేయ్యం; దుతియం ఝానం అభిఞ్ఞేయ్యం; తతియం ఝానం అభిఞ్ఞేయ్యం; చతుత్థం ఝానం అభిఞ్ఞేయ్యం. మేత్తాచేతోవిముత్తి అభిఞ్ఞేయ్యా; కరుణాచేతోవిముత్తి అభిఞ్ఞేయ్యా; ముదితాచేతోవిముత్తి అభిఞ్ఞేయ్యా; ఉపేక్ఖాచేతోవిముత్తి అభిఞ్ఞేయ్యా. ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తి అభిఞ్ఞేయ్యా; విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తి అభిఞ్ఞేయ్యా; ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తి అభిఞ్ఞేయ్యా; నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తి అభిఞ్ఞేయ్యా.

అవిజ్జా అభిఞ్ఞేయ్యా; సఙ్ఖారా అభిఞ్ఞేయ్యా; విఞ్ఞాణం అభిఞ్ఞేయ్యం; నామరూపం అభిఞ్ఞేయ్యం; సళాయతనం అభిఞ్ఞేయ్యం; ఫస్సో అభిఞ్ఞేయ్యో; వేదనా అభిఞ్ఞేయ్యా; తణ్హా అభిఞ్ఞేయ్యా; ఉపాదానం అభిఞ్ఞేయ్యం; భవో అభిఞ్ఞేయ్యో; జాతి అభిఞ్ఞేయ్యా; జరామరణం అభిఞ్ఞేయ్యం.

౭. దుక్ఖం అభిఞ్ఞేయ్యం; దుక్ఖసముదయో అభిఞ్ఞేయ్యో; దుక్ఖనిరోధో అభిఞ్ఞేయ్యో; దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా అభిఞ్ఞేయ్యా. రూపం అభిఞ్ఞేయ్యం; రూపసముదయో అభిఞ్ఞేయ్యో; రూపనిరోధో అభిఞ్ఞేయ్యో; రూపనిరోధగామినీ పటిపదా అభిఞ్ఞేయ్యా. వేదనా అభిఞ్ఞేయ్యా...పే.... సఞ్ఞా అభిఞ్ఞేయ్యా...పే.... సఙ్ఖారా అభిఞ్ఞేయ్యా...పే.... విఞ్ఞాణం అభిఞ్ఞేయ్యం. చక్ఖు అభిఞ్ఞేయ్యం...పే.... జరామరణం అభిఞ్ఞేయ్యం; జరామరణసముదయో అభిఞ్ఞేయ్యో; జరామరణనిరోధో అభిఞ్ఞేయ్యో; జరామరణనిరోధగామినీ పటిపదా అభిఞ్ఞేయ్యా.

దుక్ఖస్స పరిఞ్ఞట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; దుక్ఖసముదయస్స పహానట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; దుక్ఖనిరోధస్స సచ్ఛికిరియట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; దుక్ఖనిరోధగామినియా పటిపదాయ భావనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో. రూపస్స పరిఞ్ఞట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; రూపసముదయస్స పహానట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; రూపనిరోధస్స సచ్ఛికిరియట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; రూపనిరోధగామినియా పటిపదాయ భావనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో. వేదనాయ...పే.... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారానం... విఞ్ఞాణస్స... చక్ఖుస్స...పే.... జరామరణస్స పరిఞ్ఞట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; జరామరణసముదయస్స పహానట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; జరామరణనిరోధస్స సచ్ఛికిరియట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; జరామరణనిరోధగామినియా పటిపదాయ భావనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో.

దుక్ఖస్స పరిఞ్ఞాపటివేధట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; దుక్ఖసముదయస్స పహానపటివేధట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; దుక్ఖనిరోధస్స సచ్ఛికిరియాపటివేధట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; దుక్ఖనిరోధగామినియా పటిపదాయ భావనాపటివేధట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో. రూపస్స పరిఞ్ఞాపటివేధట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; రూపసముదయస్స పహానపటివేధట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; రూపనిరోధస్స సచ్ఛికిరియాపటివేధట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; రూపనిరోధగామినియా పటిపదాయ భావనాపటివేధట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో. వేదనాయ...పే.... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారానం... విఞ్ఞాణస్స... చక్ఖుస్స...పే.... జరామరణస్స పరిఞ్ఞాపటివేధట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; జరామరణసముదయస్స పహానపటివేధట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; జరామరణనిరోధస్స సచ్ఛికిరియాపటివేధట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; జరామరణనిరోధగామినియా పటిపదాయ భావనాపటివేధట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో.

౮. దుక్ఖం అభిఞ్ఞేయ్యం; దుక్ఖసముదయో అభిఞ్ఞేయ్యో; దుక్ఖనిరోధో అభిఞ్ఞేయ్యో; దుక్ఖస్స సముదయనిరోధో అభిఞ్ఞేయ్యో; దుక్ఖస్స ఛన్దరాగనిరోధో అభిఞ్ఞేయ్యో; దుక్ఖస్స అస్సాదో అభిఞ్ఞేయ్యో; దుక్ఖస్స ఆదీనవో అభిఞ్ఞేయ్యో; దుక్ఖస్స నిస్సరణం అభిఞ్ఞేయ్యం. రూపం అభిఞ్ఞేయ్యం; రూపసముదయో అభిఞ్ఞేయ్యో; రూపనిరోధో అభిఞ్ఞేయ్యో; రూపస్స

సముదయనిరోధో అభిఞ్ఞేయ్యో; రూపస్స ఛన్దరాగనిరోధో అభిఞ్ఞేయ్యో; రూపస్స అస్సాదో అభిఞ్ఞేయ్యో; రూపస్స ఆదీనవో అభిఞ్ఞేయ్యో; రూపస్స నిస్సరణం అభిఞ్ఞేయ్యం. వేదనా అభిఞ్ఞేయ్యా…పే॰… సఞ్ఞా అభిఞ్ఞేయ్యా… సఙ్ఖారా అభిఞ్ఞేయ్యా… విఞ్ఞాణం అభిఞ్ఞేయ్యం… చక్ఖు అభిఞ్ఞేయ్యం…పే॰… జరామరణం అభిఞ్ఞేయ్యం; జరామరణసముదయో అభిఞ్ఞేయ్యో; జరామరణనిరోధో అభిఞ్ఞేయ్యో; జరామరణస్స సముదయనిరోధో అభిఞ్ఞేయ్యో; జరామరణస్స ఛన్దరాగనిరోధో అభిఞ్ఞేయ్యో; జరామరణస్స అస్సాదో అభిఞ్ఞేయ్యో; జరామరణస్స ఆదీనవో అభిఞ్ఞేయ్యో; జరామరణస్స నిస్సరణం అభిఞ్ఞేయ్యం.

దుక్ఖం అభిఞ్ఞేయ్యం; దుక్ఖసముదయో అభిఞ్ఞేయ్యో ; దుక్ఖనిరోధో అభిఞ్ఞేయ్యో; దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా అభిఞ్ఞేయ్యా; దుక్ఖస్స అస్సాదో అభిఞ్ఞేయ్యో; దుక్ఖస్స ఆదీనవో అభిఞ్ఞేయ్యో; దుక్ఖస్స నిస్సరణం అభిఞ్ఞేయ్యం. రూపం అభిఞ్ఞేయ్యం; రూపసముదయో అభిఞ్ఞేయ్యో; రూపనిరోధో అభిఞ్ఞేయ్యో; రూపనిరోధగామినీ పటిపదా అభిఞ్ఞేయ్యా; రూపస్స అస్సాదో అభిఞ్ఞేయ్యో; రూపస్స ఆదీనవో అభిఞ్ఞేయ్యో; రూపస్స నిస్సరణం అభిఞ్ఞేయ్యం. వేదనా అభిఞ్ఞేయ్యా…పే॰… సఞ్ఞా అభిఞ్ఞేయ్యా… సఙ్ఖారా అభిఞ్ఞేయ్యా… విఞ్ఞాణం అభిఞ్ఞేయ్యం… చక్ఖు అభిఞ్ఞేయ్యం…పే॰… జరామరణం అభిఞ్ఞేయ్యం; జరామరణసముదయో అభిఞ్ఞేయ్యో; జరామరణనిరోధో అభిఞ్ఞేయ్యో; జరామరణనిరోధగామినీ పటిపదా అభిఞ్ఞేయ్యా; జరామరణస్స అస్సాదో అభిఞ్ఞేయ్యో; జరామరణస్స ఆదీనవో అభిఞ్ఞేయ్యో; జరామరణస్స నిస్సరణం అభిఞ్ఞేయ్యం.

౯. అనిచ్చానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా; దుక్ఖానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా; అనత్తానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా; నిబ్బిదానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా; విరాగానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా; నిరోధానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా; పటినిస్సగ్గానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా. రూపే అనిచ్చానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా; రూపే దుక్ఖానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా; రూపే అనత్తానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా; రూపే నిబ్బిదానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా; రూపే విరాగానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా; రూపే నిరోధానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా; రూపే పటినిస్సగ్గానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా. వేదనాయ…పే॰… సఞ్ఞాయ… సఙ్ఖారేసు… విఞ్ఞాణే… చక్ఖుస్మిం… పే॰… జరామరణే అనిచ్చానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా; జరామరణే దుక్ఖానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా; జరామరణే అనత్తానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా; జరామరణే నిబ్బిదానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా; జరామరణే విరాగానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా ; జరామరణే నిరోధానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా; జరామరణే పటినిస్సగ్గానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా.

౧౦. ఉప్పాదో అభిఞ్ఞేయ్యో; పవత్తం అభిఞ్ఞేయ్యం; నిమిత్తం అభిఞ్ఞేయ్యం; ఆయూహనా [ఆయుహనా (స్యా॰) ఏవముపరిపి] అభిఞ్ఞేయ్యా; పటిసన్ధి అభిఞ్ఞేయ్యా; గతి అభిఞ్ఞేయ్యా; నిబ్బత్తి అభిఞ్ఞేయ్యా; ఉపపత్తి అభిఞ్ఞేయ్యా; జాతి అభిఞ్ఞేయ్యా; జరా అభిఞ్ఞేయ్యా; బ్యాధి అభిఞ్ఞేయ్యో , మరణం అభిఞ్ఞేయ్యం; సోకో అభిఞ్ఞేయ్యో; పరిదేవో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఉపాయాసో అభిఞ్ఞేయ్యో.

అనుప్పాదో అభిఞ్ఞేయ్యో; అప్పవత్తం అభిఞ్ఞేయ్యం; అనిమిత్తం అభిఞ్ఞేయ్యం; అనాయూహనా [అనాయుహనా (స్యా॰) ఏవముపరిపి] అభిఞ్ఞేయ్యా; అప్పటిసన్ధి అభిఞ్ఞేయ్యా; అగతి అభిఞ్ఞేయ్యా; అనిబ్బత్తి అభిఞ్ఞేయ్యా; అనుపపత్తి అభిఞ్ఞేయ్యా; అజాతి అభిఞ్ఞేయ్యా; అజరా అభిఞ్ఞేయ్యా; అబ్యాధి అభిఞ్ఞేయ్యో; అమతం అభిఞ్ఞేయ్యం; అసోకో అభిఞ్ఞేయ్యో; అపరిదేవో అభిఞ్ఞేయ్యో; అనుపాయాసో అభిఞ్ఞేయ్యో.

ఉప్పాదో అభిఞ్ఞేయ్యో; అనుప్పాదో అభిఞ్ఞేయ్యో; పవత్తం అభిఞ్ఞేయ్యం; అప్పవత్తం అభిఞ్ఞేయ్యం. నిమిత్తం అభిఞ్ఞేయ్యం; అనిమిత్తం అభిఞ్ఞేయ్యం. ఆయూహనా అభిఞ్ఞేయ్యా; అనాయూహనా అభిఞ్ఞేయ్యా. పటిసన్ధి అభిఞ్ఞేయ్యా; అప్పటిసన్ధి అభిఞ్ఞేయ్యా. గతి అభిఞ్ఞేయ్యా; అగతి అభిఞ్ఞేయ్యా. నిబ్బత్తి అభిఞ్ఞేయ్యా; అనిబ్బత్తి అభిఞ్ఞేయ్యా. ఉపపత్తి అభిఞ్ఞేయ్యా; అనుపపత్తి అభిఞ్ఞేయ్యా . జాతి అభిఞ్ఞేయ్యా; అజాతి అభిఞ్ఞేయ్యా. జరా అభిఞ్ఞేయ్యా; అజరా అభిఞ్ఞేయ్యా. బ్యాధి అభిఞ్ఞేయ్యో; అబ్యాధి అభిఞ్ఞేయ్యో. మరణం అభిఞ్ఞేయ్యం; అమతం అభిఞ్ఞేయ్యం. సోకో అభిఞ్ఞేయ్యో; అసోకో అభిఞ్ఞేయ్యో. పరిదేవో అభిఞ్ఞేయ్యో; అపరిదేవో అభిఞ్ఞేయ్యో. ఉపాయాసో అభిఞ్ఞేయ్యో; అనుపాయాసో అభిఞ్ఞేయ్యో.

ఉప్పాదో దుక్ఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. పవత్తం దుక్ఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. నిమిత్తం దుక్ఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. ఆయూహనా దుక్ఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. పటిసన్ధి దుక్ఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. గతి దుక్ఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. నిబ్బత్తి దుక్ఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. ఉపపత్తి దుక్ఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. జాతి దుక్ఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. జరా దుక్ఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. బ్యాధి దుక్ఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. మరణం దుక్ఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. సోకో దుక్ఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. పరిదేవో దుక్ఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. ఉపాయాసో దుక్ఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం.

అనుప్పాదో సుఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అప్పవత్తం సుఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అనిమిత్తం సుఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అనాయూహనా సుఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అప్పటిసన్ధి సుఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అగతి సుఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అనిబ్బత్తి సుఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అనుపపత్తి సుఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అజాతి సుఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అజరా సుఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అబ్యాధి సుఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అమతం సుఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అసోకో సుఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అపరిదేవో సుఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అనుపాయాసో సుఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం.

ఉప్పాదో దుక్ఖం, అనుప్పాదో సుఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. పవత్తం దుక్ఖం, అప్పవత్తం సుఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. నిమిత్తం దుక్ఖం, అనిమిత్తం సుఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. ఆయూహనా దుక్ఖం, అనాయూహనా సుఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. పటిసన్ధి దుక్ఖం, అప్పటిసన్ధి సుఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. గతి దుక్ఖం, అగతి సుఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. నిబ్బత్తి దుక్ఖం, అనిబ్బత్తి సుఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. ఉపపత్తి దుక్ఖం, అనుపపత్తి సుఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. జాతి దుక్ఖం, అజాతి సుఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. జరా దుక్ఖం, అజరా సుఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. బ్యాధి దుక్ఖం, అబ్యాధి సుఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. మరణం దుక్ఖం, అమతం సుఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. సోకో దుక్ఖం, అసోకో సుఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. పరిదేవో దుక్ఖం, అపరిదేవో సుఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. ఉపాయాసో దుక్ఖం, అనుపాయాసో సుఖన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం.

ఉప్పాదో భయన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. పవత్తం భయన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. నిమిత్తం భయన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. ఆయూహనా భయన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. పటిసన్ధి భయన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. గతి భయన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. నిబ్బత్తి భయన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. ఉపపత్తి భయన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. జాతి భయన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. జరా భయన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. బ్యాధి భయన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. మరణం భయన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. సోకో భయన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. పరిదేవో భయన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. ఉపాయాసో భయన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం.

అనుప్పాదో ఖేమన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అప్పవత్తం ఖేమన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అనిమిత్తం ఖేమన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అనాయూహనా ఖేమన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అప్పటిసన్ధి ఖేమన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అగతి ఖేమన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అనిబ్బత్తి ఖేమన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అనుపపత్తి ఖేమన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అజాతి ఖేమన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం . అజరా ఖేమన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అబ్యాధి ఖేమన్తి

అభిఞ్ఞేయ్యం. అమతం ఖేమన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అసోకో ఖేమన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అపరిదేవో ఖేమన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అనుపాయాసో ఖేమన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం.

ఉప్పాదో భయం, అనుప్పాదో ఖేమన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. పవత్తం భయం, అప్పవత్తం ఖేమన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. నిమిత్తం భయం, అనిమిత్తం ఖేమన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. ఆయూహనా భయం, అనాయూహనా ఖేమన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. పటిసన్ధి భయం, అప్పటిసన్ధి ఖేమన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. గతి భయం, అగతి ఖేమన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. నిబ్బత్తి భయం, అనిబ్బత్తి ఖేమన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. ఉపపత్తి భయం, అనుపపత్తి ఖేమన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. జాతి భయం, అజాతి ఖేమన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. జరా భయం, అజరా ఖేమన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. బ్యాధి భయం, అబ్యాధి ఖేమన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. మరణం భయం, అమతం ఖేమన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. సోకో భయం, అసోకో ఖేమన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. పరిదేవో భయం, అపరిదేవో ఖేమన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. ఉపాయాసో భయం, అనుపాయాసో ఖేమన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం.

ఉప్పాదో సామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. పవత్తం సామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం . నిమిత్తం సామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. ఆయూహనా సామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. పటిసన్ధి సామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. గతి సామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. నిబ్బత్తి సామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. ఉపపత్తి సామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. జాతి సామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. జరా సామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. బ్యాధి సామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. మరణం సామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. సోకో సామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. పరిదేవో సామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. ఉపాయాసో సామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం.

అనుప్పాదో నిరామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అప్పవత్తం నిరామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అనిమిత్తం నిరామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అనాయూహనా నిరామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అప్పటిసన్ధి నిరామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అగతి నిరామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అనిబ్బత్తి నిరామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అనుపపత్తి నిరామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అజాతి నిరామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అజరా నిరామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అబ్యాధి నిరామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అమతం నిరామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అసోకో నిరామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అపరిదేవో నిరామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అనుపాయాసో నిరామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం.

ఉప్పాదో సామిసం, అనుప్పాదో నిరామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. పవత్తం సామిసం, అప్పవత్తం నిరామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. నిమిత్తం సామిసం, అనిమిత్తం నిరామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. ఆయూహనా సామిసం, అనాయూహనా నిరామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. పటిసన్ధి సామిసం, అప్పటిసన్ధి నిరామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం . గతి సామిసం, అగతి నిరామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. నిబ్బత్తి సామిసం, అనిబ్బత్తి నిరామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. ఉపపత్తి సామిసం, అనుపపత్తి నిరామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. జాతి సామిసం, అజాతి నిరామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. జరా సామిసం, అజరా నిరామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. బ్యాధి సామిసం, అబ్యాధి నిరామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. మరణం సామిసం, అమతం నిరామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. సోకో సామిసం, అసోకో నిరామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. పరిదేవో సామిసం, అపరిదేవో నిరామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. ఉపాయాసో సామిసం, అనుపాయాసో నిరామిసన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం.

ఉప్పాదో సఙ్ఖారాతి అభిఞ్ఞేయ్యం. పవత్తం సఙ్ఖారాతి అభిఞ్ఞేయ్యం. నిమిత్తం సఙ్ఖారాతి అభిఞ్ఞేయ్యం. ఆయూహనా సఙ్ఖారాతి అభిఞ్ఞేయ్యం. పటిసన్ధి సఙ్ఖారాతి అభిఞ్ఞేయ్యం. గతి సఙ్ఖారాతి అభిఞ్ఞేయ్యం. నిబ్బత్తి సఙ్ఖారాతి అభిఞ్ఞేయ్యం. ఉపపత్తి సఙ్ఖారాతి అభిఞ్ఞేయ్యం. జాతి సఙ్ఖారాతి అభిఞ్ఞేయ్యం. జరా సఙ్ఖారాతి అభిఞ్ఞేయ్యం. బ్యాధి సఙ్ఖారాతి అభిఞ్ఞేయ్యం.

మరణం సఙ్ఖారాతి అభిఞ్ఞేయ్యం. సోకో సఙ్ఖారాతి అభిఞ్ఞేయ్యం. పరిదేవో సఙ్ఖారాతి అభిఞ్ఞేయ్యం. ఉపాయాసో సఙ్ఖారాతి అభిఞ్ఞేయ్యం.

అనుప్పాదో నిబ్బానన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అప్పవత్తం నిబ్బానన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అనిమిత్తం నిబ్బానన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అనాయూహనా నిబ్బానన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అప్పటిసన్ధి నిబ్బానన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అగతి నిబ్బానన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అనిబ్బత్తి నిబ్బానన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అనుపపత్తి నిబ్బానన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అజాతి నిబ్బానన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అజరం నిబ్బానన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అబ్యాధి నిబ్బానన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అమతం నిబ్బానన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం . అసోకో నిబ్బానన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అపరిదేవో నిబ్బానన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. అనుపాయాసో నిబ్బానన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం.

ఉప్పాదో సఙ్ఖారా, అనుప్పాదో నిబ్బానన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. పవత్తం సఙ్ఖారా, అప్పవత్తం నిబ్బానన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. నిమిత్తం సఙ్ఖారా, అనిమిత్తం నిబ్బానన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. ఆయూహనా సఙ్ఖారా, అనాయూహనా నిబ్బానన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. పటిసన్ధి సఙ్ఖారా, అప్పటిసన్ధి నిబ్బానన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. గతి సఙ్ఖారా, అగతి నిబ్బానన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. నిబ్బత్తి సఙ్ఖారా, అనిబ్బత్తి నిబ్బానన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. ఉపపత్తి సఙ్ఖారా, అనుపపత్తి నిబ్బానన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. జాతి సఙ్ఖారా, అజాతి నిబ్బానన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. జరా సఙ్ఖారా, అజరా నిబ్బానన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. బ్యాధి సఙ్ఖారా, అబ్యాధి నిబ్బాన”న్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. మరణం సఙ్ఖారా, అమతం నిబ్బానన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. సోకో సఙ్ఖారా, అసోకో నిబ్బానన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. పరిదేవో సఙ్ఖారా, అపరిదేవో నిబ్బానన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం. ఉపాయాసో సఙ్ఖారా, అనుపాయాసో నిబ్బానన్తి అభిఞ్ఞేయ్యం.

పఠమభాణవారో.

౧౧. పరిగ్గహట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; పరివారట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; పరిపూరట్ఠో [పరిపూరణట్ఠో (క.), పరిపూరిట్ఠో (సీ. అట్ఠ.)] అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకగ్గట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; అవిక్ఖేపట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో ; పగ్గహట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; అవిసారట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; అనావిలట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; అనిఞ్జనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తుపట్ఠానవసేన చిత్తస్స ఠితట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఆరమ్మణట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; గోచరట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; పహానట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; పరిచ్చాగట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; వుట్ఠానట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; వివట్టనట్ఠో [నివత్తనట్ఠో (క.)] అభిఞ్ఞేయ్యో; సన్తట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; పణీతట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; విముత్తట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; అనాసవట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; తరణట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; అనిమిత్తట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; అప్పణిహితట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; సుఞ్ఞతట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకరసట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో ; అనతివత్తనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; యుగనద్ధట్ఠో [యుగనన్ధనట్ఠో (క.)] అభిఞ్ఞేయ్యో; నియ్యానట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; హేతుట్ఠో [హేతట్ఠో (స్యా.)] అభిఞ్ఞేయ్యో; దస్సనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఆధిపతేయ్యట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో.

౧౨. సమథస్స అవిక్ఖేపట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; **విపస్సనాయ అనుపస్సనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో;** సమథవిపస్సనానం ఏకరసట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; యుగనద్ధస్స అనతివత్తనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; సిక్ఖాయ సమాదానట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఆరమ్మణస్స గోచరట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; లీనస్స చిత్తస్స పగ్గహట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఉద్ధతస్స చిత్తస్స నిగ్గహట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఉభోవిసుద్ధానం అజ్ఝుపేక్ఖనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; విసేసాధిగమట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఉత్తరి పటివేధట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; సచ్చాభిసమయట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; నిరోధే పతిట్ఠాపకట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో .

సద్ధిన్ద్రియస్స అధిమోక్ఖట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; వీరియిన్ద్రియస్స పగ్గహట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; సతిన్ద్రియస్స ఉపట్ఠానట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; సమాధిన్ద్రియస్స అవిక్ఖేపట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; పఞ్ఞిన్ద్రియస్స దస్సనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో.

సద్ధాబలస్స అస్సద్ధియే అకమ్పియట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; వీరియబలస్స కోసజ్జే అకమ్పియట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; సతిబలస్స పమాదే అకమ్పియట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; సమాధిబలస్స ఉద్ధచ్చే అకమ్పియట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; పఞ్ఞాబలస్స అవిజ్జాయ అకమ్పియట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో.

సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స ఉపట్ఠానట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స పవిచయట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స పగ్గహట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స ఫరణట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స ఉపసమట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స అవిక్ఖేపట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స పటిసఙ్ఖానట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో.

సమ్మాదిట్ఠియా దస్సనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; సమ్మాసఙ్కప్పస్స అభినిరోపనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; సమ్మావాచాయ పరిగ్గహట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; సమ్మాకమ్మన్తస్స సముట్ఠానట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; సమ్మాఆజీవస్స వోదానట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో ; సమ్మావాయామస్స పగ్గహట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; సమ్మాసతియా ఉపట్ఠానట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; సమ్మాసమాధిస్స అవిక్ఖేపట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో.

౧౩. ఇన్ద్రియానం ఆధిపతేయ్యట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; బలానం అకమ్పియట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; బోజ్ఝఙ్గానం నియ్యానట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; మగ్గస్స హేతుట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; సతిపట్ఠానానం ఉపట్ఠానట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; సమ్మప్పధానానం పదహనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఇద్ధిపాదానం ఇజ్ఝనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; సచ్చానం తథట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; పయోగానం [మగ్గానం (సబ్బత్థ) అట్ఠకథా పస్సితబ్బా] పటిప్పస్సద్ధట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఫలానం సచ్ఛికిరియట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో.

వితక్కస్స అభినిరోపనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; విచారస్స ఉపవిచారట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; పీతియా ఫరణట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; సుఖస్స అభిసన్దనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో. చిత్తస్స ఏకగ్గట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో. ఆవజ్జనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; విజాననట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; పజాననట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; సఞ్జాననట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకోదట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో . అభిఞ్ఞాయ ఞాతట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; పరిఞ్ఞాయ తీరణట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; పహానస్స పరిచ్చాగట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; భావనాయ ఏకరసట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; సచ్ఛికిరియాయ ఫస్సనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఖన్ధానం ఖన్ధట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ధాతూనం ధాతుట్ఠో [ధాతట్ఠో (స్యా.)] అభిఞ్ఞేయ్యో; ఆయతనానం ఆయతనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; సఙ్ఖతానం సఙ్ఖతట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; అసఙ్ఖతస్స అసఙ్ఖతట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో.

౧౪. చిత్తట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; చిత్తానన్తరియట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; చిత్తస్స వుట్ఠానట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; చిత్తస్స వివట్టనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; చిత్తస్స హేతుట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; చిత్తస్స పచ్చయట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; చిత్తస్స వత్థుట్ఠో [వత్థట్ఠో (స్యా.)] అభిఞ్ఞేయ్యో; చిత్తస్స భూమట్ఠో [భుమ్మట్ఠో (స్యా. సీ. అట్ఠ.) (ఏకత్తే ఉపనిబన్ధనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో) (క.) అట్ఠకథా పస్సితబ్బా] అభిఞ్ఞేయ్యో; చిత్తస్స ఆరమ్మణట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; చిత్తస్స గోచరట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; చిత్తస్స చరియట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; చిత్తస్స గతట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; చిత్తస్స అభినీహారట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; చిత్తస్స నియ్యానట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; చిత్తస్స నిస్సరణట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో.

౧౫. ఏకత్తే ఆవజ్జనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే విజాననట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో ; ఏకత్తే పజాననట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే సఞ్జాననట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే ఏకదట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే ఉపనిబన్ధట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే పక్ఖన్దనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో;

ఏకత్తే పసీదనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో ; ఏకత్తే సన్తిట్ఠనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే విముచ్చనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే "ఏతం సన్త"న్తి పస్సనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే యానీకతట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే వత్థుకతట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే అనుట్ఠితట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే పరిచితట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే సుసమారద్ధట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో ; ఏకత్తే పరిగ్గహట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే పరివారట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే పరిపూరట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే సమోధానట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే అధిట్ఠానట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే ఆసేవనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే భావనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే బహులీకమ్మట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే సుసముగ్గతట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే సువిముత్తట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో ; ఏకత్తే బుజ్ఝనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే అనుబుజ్ఝనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే పటిబుజ్ఝనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే సమ్బుజ్ఝనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే బోధనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే అనుబోధనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే పటిబోధనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే సమ్బోధనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే బోధిపక్ఖియట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే అనుబోధిపక్ఖియట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే పటిబోధిపక్ఖియట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే సమ్బోధిపక్ఖియట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే జోతనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే ఉజ్జోతనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే అనుజోతనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే పటిజోతనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఏకత్తే సఞ్జోతనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో.

౧౬. పతాపనట్ఠో [పకాసనట్ఠో (క.)] అభిఞ్ఞేయ్యో; విరోచనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; కిలేసానం సన్తాపనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; అమలట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; విమలట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; నిమ్మలట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; సమట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; సమయట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; వివేకట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; వివేకచరియట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; విరాగట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; విరాగచరియట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; నిరోధట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; నిరోధచరియట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; వోసగ్గట్ఠో [వోస్సగ్గట్ఠో (స్యా॰ క.)] అభిఞ్ఞేయ్యో; వోసగ్గచరియట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; విముత్తట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; విముత్తిచరియట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో.

ఛన్దట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఛన్దస్స మూలట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఛన్దస్స పాదట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఛన్దస్స పధానట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఛన్దస్స ఇజ్ఝనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఛన్దస్స అధిమోక్ఖట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఛన్దస్స పగ్గహట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఛన్దస్స ఉపట్ఠానట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఛన్దస్స అవిక్ఖేపట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఛన్దస్స దస్సనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో.

వీరియట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; వీరియస్స మూలట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; వీరియస్స పాదట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; వీరియస్స పధానట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; వీరియస్స ఇజ్ఝనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; వీరియస్స అధిమోక్ఖట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; వీరియస్స పగ్గహట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; వీరియస్స ఉపట్ఠానట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; వీరియస్స అవిక్ఖేపట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; వీరియస్స దస్సనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో.

చిత్తట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; చిత్తస్స మూలట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; చిత్తస్స పాదట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; చిత్తస్స పధానట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; చిత్తస్స ఇజ్ఝనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; చిత్తస్స అధిమోక్ఖట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; చిత్తస్స పగ్గహట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; చిత్తస్స ఉపట్ఠానట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; చిత్తస్స అవిక్ఖేపట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; చిత్తస్స దస్సనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో.

వీమంసట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; వీమంసాయ మూలట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; వీమంసాయ పాదట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; వీమంసాయ పధానట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; వీమంసాయ ఇజ్ఝనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; వీమంసాయ అధిమోక్ఖట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; వీమంసాయ పగ్గహట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; వీమంసాయ ఉపట్ఠానట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; వీమంసాయ అవిక్ఖేపట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; వీమంసాయ దస్సనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో.

౧౭. దుక్ఖట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; దుక్ఖస్స పీళనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; దుక్ఖస్స సఙ్ఖతట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; దుక్ఖస్స సన్తాపట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; దుక్ఖస్స విపరిణామట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో. సముదయట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; సముదయస్స ఆయూహనట్ఠో [ఆయుహనట్ఠో (స్యా.)] అభిఞ్ఞేయ్యో; సముదయస్స నిదానట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; సముదయస్స సఞ్ఞోగట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; సముదయస్స పలిబోధట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; నిరోధట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో ; నిరోధస్స నిస్సరణట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; నిరోధస్స వివేకట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; నిరోధస్స అసఙ్ఖతట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; నిరోధస్స అమతట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో. మగ్గట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; మగ్గస్స నియ్యానట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; మగ్గస్స హేతుట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; మగ్గస్స దస్సనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; మగ్గస్స ఆధిపతేయ్యట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో.

తథట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; అనత్తట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; సచ్చట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; పటివేధట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; అభిజాననట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; పరిజాననట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ధమ్మట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ధాతుట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఞాతట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; సచ్ఛికిరియట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఫస్సనట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో; అభిసమయట్ఠో అభిఞ్ఞేయ్యో.

౧౮. నేక్ఖమ్మం అభిఞ్ఞేయ్యం; అబ్యాపాదో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఆలోకసఞ్ఞా అభిఞ్ఞేయ్యా; అవిక్ఖేపో అభిఞ్ఞేయ్యో; ధమ్మవవత్థానం అభిఞ్ఞేయ్యం; ఞాణం అభిఞ్ఞేయ్యం; పామోజ్జం [పాముజ్జం (స్యా.)] అభిఞ్ఞేయ్యం.

పఠమం ఝానం అభిఞ్ఞేయ్యం; దుతియం ఝానం అభిఞ్ఞేయ్యం; తతియం ఝానం అభిఞ్ఞేయ్యం; చతుత్థం ఝానం అభిఞ్ఞేయ్యం. ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తి అభిఞ్ఞేయ్యా; విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తి అభిఞ్ఞేయ్యా; ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తి అభిఞ్ఞేయ్యా; నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తి అభిఞ్ఞేయ్యా.

అనిచ్చానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా; దుక్ఖానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా; అనత్తానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా; నిబ్బిదానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా; విరాగానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా; నిరోధానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా; పటినిస్సగ్గానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా; ఖయానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా; వయానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా; విపరిణామానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా; అనిమిత్తానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా; అప్పణిహితానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా; సుఞ్ఞతానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా; అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా; యథాభూతఞాణదస్సనం అభిఞ్ఞేయ్యం; ఆదీనవానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా; పటిసఙ్ఖానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా; వివట్టనానుపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా.

౧౯. సోతాపత్తిమగ్గో అభిఞ్ఞేయ్యో; సోతాపత్తిఫలసమాపత్తి అభిఞ్ఞేయ్యా; సకదాగామిమగ్గో అభిఞ్ఞేయ్యో; సకదాగామిఫలసమాపత్తి అభిఞ్ఞేయ్యా; అనాగామిమగ్గో అభిఞ్ఞేయ్యో ; అనాగామిఫలసమాపత్తి అభిఞ్ఞేయ్యా; అరహత్తమగ్గో అభిఞ్ఞేయ్యో; అరహత్తఫలసమాపత్తి అభిఞ్ఞేయ్యా.

అధిమోక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియం అభిఞ్ఞేయ్యం; పగ్గహట్ఠేన వీరియిన్ద్రియం అభిఞ్ఞేయ్యం; ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిన్ద్రియం అభిఞ్ఞేయ్యం; అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిన్ద్రియం అభిఞ్ఞేయ్యం; దస్సనట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియం అభిఞ్ఞేయ్యం; అస్సద్ధియే అకమ్పియట్ఠేన సద్ధాబలం అభిఞ్ఞేయ్యం; కోసజ్జే అకమ్పియట్ఠేన వీరియబలం అభిఞ్ఞేయ్యం; పమాదే అకమ్పియట్ఠేన సతిబలం అభిఞ్ఞేయ్యం; ఉద్ధచ్చే అకమ్పియట్ఠేన సమాధిబలం అభిఞ్ఞేయ్యం; అవిజ్జాయ అకమ్పియట్ఠేన పఞ్ఞాబలం అభిఞ్ఞేయ్యం; ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో అభిఞ్ఞేయ్యో; పవిచయట్ఠేన ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గో అభిఞ్ఞేయ్యో; పగ్గహట్ఠేన వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గో

అభిఞ్ఞేయ్యో; ఫరణట్ఠేన పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో అభిఞ్ఞేయ్యో ; ఉపసమట్ఠేన పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో అభిఞ్ఞేయ్యో; అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో అభిఞ్ఞేయ్యో; పటిసఙ్ఖానట్ఠేన ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో అభిఞ్ఞేయ్యో.

దస్సనట్ఠేన సమ్మాదిట్ఠి అభిఞ్ఞేయ్యా; అభినిరోపనట్ఠేన సమ్మాసఙ్కప్పో అభిఞ్ఞేయ్యో; పరిగ్గహట్ఠేన సమ్మావాచా అభిఞ్ఞేయ్యా; సముట్ఠానట్ఠేన సమ్మాకమ్మన్తో అభిఞ్ఞేయ్యో; వోదానట్ఠేన సమ్మాఆజీవో అభిఞ్ఞేయ్యో; పగ్గహట్ఠేన సమ్మావాయామో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఉపట్ఠానట్ఠేన సమ్మాసతి అభిఞ్ఞేయ్యా; అవిక్ఖేపట్ఠేన సమ్మాసమాధి అభిఞ్ఞేయ్యో.

ఆధిపతేయ్యట్ఠేన ఇన్ద్రియా అభిఞ్ఞేయ్యా; అకమ్పియట్ఠేన బలా అభిఞ్ఞేయ్యా; నియ్యానట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా అభిఞ్ఞేయ్యా; హేతుట్ఠేన మగ్గో అభిఞ్ఞేయ్యో; ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిపట్ఠానా అభిఞ్ఞేయ్యా; పదహానట్ఠేన సమ్మప్పధానా అభిఞ్ఞేయ్యా; ఇజ్ఝనట్ఠేన ఇద్ధిపాదా అభిఞ్ఞేయ్యా; తథట్ఠేన సచ్చా అభిఞ్ఞేయ్యా; అవిక్ఖేపట్ఠేన సమథో అభిఞ్ఞేయ్యో; అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా; ఏకరసట్ఠేన సమథవిపస్సనా అభిఞ్ఞేయ్యా; అనతివత్తనట్ఠేన యుగనద్ధం అభిఞ్ఞేయ్యం.

సంవరట్ఠేన సీలవిసుద్ధి అభిఞ్ఞేయ్యా; అవిక్ఖేపట్ఠేన చిత్తవిసుద్ధి అభిఞ్ఞేయ్యా; దస్సనట్ఠేన దిట్ఠివిసుద్ధి అభిఞ్ఞేయ్యా; ముత్తట్ఠేన విమోక్ఖో అభిఞ్ఞేయ్యో; పటివేధట్ఠేన విజ్జా అభిఞ్ఞేయ్యా ; పరిచ్చాగట్ఠేన విముత్తి అభిఞ్ఞేయ్యా; సముచ్ఛేదట్ఠేన ఖయే ఞాణం అభిఞ్ఞేయ్యం; పటిప్పస్సద్ధట్ఠేన అనుప్పాదే ఞాణం అభిఞ్ఞేయ్యం.

౨౦. ఛన్దో మూలట్ఠేన అభిఞ్ఞేయ్యో; మనసికారో సముట్ఠానట్ఠేన అభిఞ్ఞేయ్యో; ఫస్సో సమోధానట్ఠేన అభిఞ్ఞేయ్యో; వేదనా సమోసరణట్ఠేన అభిఞ్ఞేయ్యా; సమాధి పముఖట్ఠేన అభిఞ్ఞేయ్యో; సతి ఆధిపతేయ్యట్ఠేన అభిఞ్ఞేయ్యా; పఞ్ఞా తతుత్తరట్ఠేన అభిఞ్ఞేయ్యా; విముత్తి సారట్ఠేన అభిఞ్ఞేయ్యా; అమతోగధం నిబ్బానం పరియోసానట్ఠేన అభిఞ్ఞేయ్యం.

యే యే ధమ్మా అభిఞ్ఞాతా హోన్తి తే తే ధమ్మా ఞాతా హోన్తి. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – “ఇమే ధమ్మా అభిఞ్ఞేయ్యాతి సోతావధానం, తంపజాననా పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణ”న్తి.

దుతియభాణవారో.

౨౧. కథం “ఇమే ధమ్మా పరిఞ్ఞేయ్యా”తి సోతావధానం, తంపజాననా పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణం?

ఏకో ధమ్మో పరిఞ్ఞేయ్యో – ఫస్సో సాసవో ఉపాదానియో. ద్వే ధమ్మా పరిఞ్ఞేయ్యా – నామఞ్చ రూపఞ్చ. తయో ధమ్మా పరిఞ్ఞేయ్యా – తిస్సో వేదనా. చత్తారో ధమ్మా పరిఞ్ఞేయ్యా – చత్తారో ఆహారా. పఞ్చ ధమ్మా పరిఞ్ఞేయ్యా – పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా. ఛ ధమ్మా పరిఞ్ఞేయ్యా – ఛ అజ్ఝత్తికాని ఆయతనాని. సత్త ధమ్మా పరిఞ్ఞేయ్యా – సత్త విఞ్ఞాణట్ఠితియో. అట్ఠ ధమ్మా పరిఞ్ఞేయ్యా – అట్ఠ లోకధమ్మా. నవ ధమ్మా పరిఞ్ఞేయ్యా – నవ సత్తావాసా. దస ధమ్మా పరిఞ్ఞేయ్యా – దసాయతనాని.

“సబ్బం, భిక్ఖవే, పరిఞ్ఞేయ్యం. కిఞ్చ, భిక్ఖవే, సబ్బం పరిఞ్ఞేయ్యం? చక్ఖు, భిక్ఖవే, పరిఞ్ఞేయ్యం; రూపా పరిఞ్ఞేయ్యా; చక్ఖువిఞ్ఞాణం పరిఞ్ఞేయ్యం; చక్ఖుసమ్ఫస్సో పరిఞ్ఞేయ్యో; యమ్పిదం చక్ఖుసమ్ఫస్సపచ్చయా ఉప్పజ్జతి వేదయితం సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా, తమ్పి పరిఞ్ఞేయ్యం. సోతం పరిఞ్ఞేయ్యం; సద్దా పరిఞ్ఞేయ్యా…పే.… ఘానం పరిఞ్ఞేయ్యం,

గన్ధా పరిఞ్ఞేయ్యా... జివ్హా పరిఞ్ఞేయ్యా; రసా పరిఞ్ఞేయ్యా... కాయో పరిఞ్ఞేయ్యో; ఫోట్ఠబ్బా పరిఞ్ఞేయ్యా...పే.... మనో పరిఞ్ఞేయ్యో; ధమ్మా పరిఞ్ఞేయ్యా... మనోవిఞ్ఞాణం పరిఞ్ఞేయ్యం; మనోసమ్ఫస్సో పరిఞ్ఞేయ్యో; యమ్పిదం మనోసమ్ఫస్సపచ్చయా ఉప్పజ్జతి వేదయితం సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా, తమ్పి పరిఞ్ఞేయ్యం.” రూపం పరిఞ్ఞేయ్యం...పే.... వేదనా పరిఞ్ఞేయ్యా... సఞ్ఞా పరిఞ్ఞేయ్యా... సఙ్ఖారా పరిఞ్ఞేయ్యా... విఞ్ఞాణం పరిఞ్ఞేయ్యం... చక్ఖు పరిఞ్ఞేయ్యం...పే.... జరామరణం పరిఞ్ఞేయ్యం... అమతోగధం నిబ్బానం పరియోసానట్ఠేన పరిఞ్ఞేయ్యం. యేసం యేసం ధమ్మానం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స తే తే ధమ్మా పటిలద్ధా హోన్తి, ఏవం తే ధమ్మా పరిఞ్ఞాతా చేవ హోన్తి తీరితా చ.

౨౨. నేక్ఖమ్మం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స నేక్ఖమ్మం పటిలద్ధం హోతి. ఏవం సో ధమ్మో పరిఞ్ఞాతో చేవ హోతి తీరితో చ. అబ్యాపాదం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స అబ్యాపాదో పటిలద్ధో హోతి. ఏవం సో ధమ్మో పరిఞ్ఞాతో చేవ హోతి తీరితో చ. ఆలోకసఞ్ఞం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స ఆలోకసఞ్ఞా పటిలద్ధా హోతి. ఏవం సో ధమ్మో పరిఞ్ఞాతో చేవ హోతి తీరితో చ. అవిక్ఖేపం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స అవిక్ఖేపో పటిలద్ధో హోతి. ఏవం సో ధమ్మో పరిఞ్ఞాతో చేవ హోతి తీరితో చ. ధమ్మవవత్థానం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స ధమ్మవవత్థానం పటిలద్ధం హోతి. ఏవం సో ధమ్మో పరిఞ్ఞాతో చేవ హోతి తీరితో చ. ఞాణం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స ఞాణం పటిలద్ధం హోతి. ఏవం సో ధమ్మో పరిఞ్ఞాతో చేవ హోతి తీరితో చ. పామోజ్జం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స పామోజ్జం పటిలద్ధం హోతి. ఏవం సో ధమ్మో పరిఞ్ఞాతో చేవ హోతి తీరితో చ.

పఠమం ఝానం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స పఠమం ఝానం పటిలద్ధం హోతి. ఏవం సో ధమ్మో పరిఞ్ఞాతో చేవ హోతి తీరితో చ. దుతియం ఝానం...పే.... తతియం ఝానం... చతుత్థం ఝానం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స చతుత్థం ఝానం పటిలద్ధం హోతి. ఏవం సో ధమ్మో పరిఞ్ఞాతో చేవ హోతి తీరితో చ. ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తిం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తి పటిలద్ధా హోతి. ఏవం సో ధమ్మో పరిఞ్ఞాతో చేవ హోతి తీరితో చ. విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తిం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తి పటిలద్ధా హోతి. ఏవం సో ధమ్మో పరిఞ్ఞాతో చేవ హోతి తీరితో చ. ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తిం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తి పటిలద్ధా హోతి. ఏవం సో ధమ్మో పరిఞ్ఞాతో చేవ హోతి తీరితో చ. నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తిం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తి పటిలద్ధా హోతి. ఏవం సో ధమ్మో పరిఞ్ఞాతో చేవ హోతి తీరితో చ.

అనిచ్చానుపస్సనం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స అనిచ్చానుపస్సనా పటిలద్ధా హోతి. ఏవం సో ధమ్మో పరిఞ్ఞాతో చేవ హోతి తీరితో చ. దుక్ఖానుపస్సనం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స దుక్ఖానుపస్సనా పటిలద్ధా హోతి. ఏవం సో ధమ్మో పరిఞ్ఞాతో చేవ హోతి తీరితో చ. అనత్తానుపస్సనం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స అనత్తానుపస్సనా పటిలద్ధా హోతి. ఏవం సో ధమ్మో పరిఞ్ఞాతో చేవ హోతి తీరితో చ. నిబ్బిదానుపస్సనం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స నిబ్బిదానుపస్సనా పటిలద్ధా హోతి. ఏవం సో ధమ్మో పరిఞ్ఞాతో చేవ హోతి తీరితో చ. విరాగానుపస్సనం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స విరాగానుపస్సనా పటిలద్ధా హోతి. ఏవం సో ధమ్మో పరిఞ్ఞాతో చేవ హోతి తీరితో చ. నిరోధానుపస్సనం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స నిరోధానుపస్సనా పటిలద్ధా హోతి. ఏవం సో ధమ్మో పరిఞ్ఞాతో చేవ హోతి తీరితో చ. పటినిస్సగ్గానుపస్సనం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స పటినిస్సగ్గానుపస్సనా పటిలద్ధా హోతి. ఏవం సో ధమ్మో పరిఞ్ఞాతో చేవ హోతి తీరితో చ. ఖయానుపస్సనం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స ఖయానుపస్సనా పటిలద్ధా హోతి. ఏవం సో ధమ్మో పరిఞ్ఞాతో చేవ హోతి తీరితో చ.

వయానుపస్సనం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స వయానుపస్సనా పటిలద్ధా హోతి. ఏవం సో ధమ్మో పరిఞ్ఞాతో చేవ హోతి తీరితో చ. విపరిణామానుపస్సనం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స విపరిణామానుపస్సనా పటిలద్ధా హోతి. ఏవం సో ధమ్మో పరిఞ్ఞాతో చేవ హోతి తీరితో చ. అనిమిత్తానుపస్సనం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స అనిమిత్తానుపస్సనా పటిలద్ధా హోతి. ఏవం సో ధమ్మో పరిఞ్ఞాతో చేవ హోతి తీరితో చ. అప్పణిహితానుపస్సనం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స అప్పణిహితానుపస్సనా పటిలద్ధా హోతి . ఏవం సో ధమ్మో పరిఞ్ఞాతో చేవ హోతి తీరితో చ. సుఞ్ఞతానుపస్సనం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స సుఞ్ఞతానుపస్సనా పటిలద్ధా హోతి. ఏవం సో ధమ్మో పరిఞ్ఞాతో చేవ హోతి తీరితో చ.

అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనా పటిలద్ధా హోతి. ఏవం సో ధమ్మో పరిఞ్ఞాతో చేవ హోతి తీరితో చ. యథాభూతఞాణదస్సనం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స యథాభూతఞాణదస్సనం పటిలద్ధం హోతి. ఏవం సో ధమ్మో పరిఞ్ఞాతో చేవ హోతి తీరితో చ. ఆదీనవానుపస్సనం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స ఆదీనవానుపస్సనా పటిలద్ధా హోతి. ఏవం సో ధమ్మో పరిఞ్ఞాతో చేవ హోతి తీరితో చ. పటిసఙ్ఖానుపస్సనం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స పటిసఙ్ఖానుపస్సనా పటిలద్ధా హోతి. ఏవం సో ధమ్మో పరిఞ్ఞాతో చేవ హోతి తీరితో చ. వివట్టనానుపస్సనం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స వివట్టనానుపస్సనా పటిలద్ధా హోతి. ఏవం సో ధమ్మో పరిఞ్ఞాతో చేవ హోతి తీరితో చ.

సోతాపత్తిమగ్గం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స సోతాపత్తిమగ్గో పటిలద్ధో హోతి. ఏవం సో ధమ్మో పరిఞ్ఞాతో చేవ హోతి తీరితో చ. సకదాగామిమగ్గం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స సకదాగామిమగ్గో పటిలద్ధో హోతి. ఏవం సో ధమ్మో పరిఞ్ఞాతో చేవ హోతి తీరితో చ. అనాగామిమగ్గం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స అనాగామిమగ్గో పటిలద్ధో హోతి. ఏవం సో ధమ్మో పరిఞ్ఞాతో చేవ హోతి తీరితో చ. అరహత్తమగ్గం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స అరహత్తమగ్గో పటిలద్ధో హోతి. ఏవం సో ధమ్మో పరిఞ్ఞాతో చేవ హోతి తీరితో చ.

యేసం యేసం ధమ్మానం పటిలాభత్థాయ వాయమన్తస్స తే తే ధమ్మా పటిలద్ధా హోన్తి. ఏవం తే ధమ్మా పరిఞ్ఞాతా చేవ హోన్తి తీరితా చ. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – “ఇమే ధమ్మా పరిఞ్ఞేయ్యాతి సోతావధానం, తంపజాననా పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణ”న్తి.

౨౩. కథం “ఇమే ధమ్మా పహాతబ్బా”తి సోతావధానం, తంపజాననా పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణం?

ఏకో ధమ్మో పహాతబ్బో – అస్మిమానో. ద్వే ధమ్మా పహాతబ్బా – అవిజ్జా చ భవతణ్హా చ. తయో ధమ్మా పహాతబ్బా – తిస్సో తణ్హా. చత్తారో ధమ్మా పహాతబ్బా – చత్తారో ఓఘా. పఞ్చ ధమ్మా పహాతబ్బా – పఞ్చ నీవరణాని. ఛ ధమ్మా పహాతబ్బా – ఛ తణ్హాకాయా. సత్త ధమ్మా పహాతబ్బా – సత్తానుసయా. అట్ఠ ధమ్మా పహాతబ్బా – అట్ఠ మిచ్ఛత్తా. నవ ధమ్మా పహాతబ్బా – నవ తణ్హామూలకా. దస ధమ్మా పహాతబ్బా – దస మిచ్ఛత్తా.

౨౪. ద్వే పహానాని – సముచ్ఛేదప్పహానం, పటిప్పస్సద్ధిప్పహానం. సముచ్ఛేదప్పహానఞ్చ లోకుత్తరం ఖయగామిమగ్గం భావయతో; పటిప్పస్సద్ధిప్పహానఞ్చ ఫలక్ఖణే. తీణి పహానాని – కామానమేతం నిస్సరణం యదిదం నేక్ఖమ్మం; రూపానమేతం నిస్సరణం యదిదం ఆరుప్పం; యం ఖో పన కిఞ్చి భూతం సఙ్ఖతం పటిచ్చసముప్పన్నం, నిరోధో తస్స నిస్సరణం. నేక్ఖమ్మం పటిలద్ధస్స కామా పహీనా చేవ హోన్తి పరిచ్చత్తా చ. ఆరుప్పం పటిలద్ధస్స రూపా పహీనా చేవ హోన్తి పరిచ్చత్తా చ. నిరోధం పటిలద్ధస్స సఙ్ఖారా పహీనా చేవ హోన్తి పరిచ్చత్తా చ. చత్తారి పహానాని దుక్ఖసచ్చం

పరిఞ్ఞాపటివేధం పటివిజ్ఝన్తో పజహతి; సముదయసచ్చం పహానపటివేధం పటివిజ్ఝన్తో పజహతి; నిరోధసచ్చం సచ్ఛికిరియాపటివేధం పటివిజ్ఝన్తో పజహతి; మగ్గసచ్చం భావనాపటివేధం పటివిజ్ఝన్తో పజహతి. పఞ్చ పహానాని – విక్ఖమ్భనప్పహానం, తదఙ్గప్పహానం, సముచ్ఛేదప్పహానం, పటిప్పస్సద్ధిప్పహానం, నిస్సరణప్పహానం. విక్ఖమ్భనప్పహానఞ్చ నీవరణానం పఠమం ఝానం భావయతో; తదఙ్గప్పహానఞ్చ దిట్ఠిగతానం నిబ్బేధభాగియం సమాధిం భావయతో; సముచ్ఛేదప్పహానఞ్చ లోకుత్తరం ఖయగామిమగ్గం భావయతో; పటిప్పస్సద్ధిప్పహానఞ్చ ఫలక్ఖణే; నిస్సరణప్పహానఞ్చ నిరోధో నిబ్బానం.

"సబ్బం, భిక్ఖవే, పహాతబ్బం. కిఞ్చ, భిక్ఖవే, సబ్బం పహాతబ్బం? చక్ఖు, భిక్ఖవే, పహాతబ్బం; రూపా పహాతబ్బా; చక్ఖువిఞ్ఞాణం పహాతబ్బం; చక్ఖుసమ్ఫస్సో పహాతబ్బో; యమ్పిదం చక్ఖుసమ్ఫస్సపచ్చయా ఉప్పజ్జతి వేదయితం సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా, తమ్పి పహాతబ్బం. సోతం పహాతబ్బం; సద్దా పహాతబ్బా…పే.… ఘానం పహాతబ్బం; గన్ధా పహాతబ్బా… జివ్హా పహాతబ్బా; రసా పహాతబ్బా… కాయో పహాతబ్బో; ఫోట్ఠబ్బా పహాతబ్బా… మనో పహాతబ్బో; ధమ్మా పహాతబ్బా… మనోవిఞ్ఞాణం పహాతబ్బం;… మనోసమ్ఫస్సో పహాతబ్బో; యమ్పిదం మనోసమ్ఫస్సపచ్చయా ఉప్పజ్జతి వేదయితం సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా, తమ్పి పహాతబ్బం." రూపం పస్సన్తో పజహతి, వేదనం పస్సన్తో పజహతి, సఞ్ఞం పస్సన్తో పజహతి, సఙ్ఖారే పస్సన్తో పజహతి, విఞ్ఞాణం పస్సన్తో పజహతి. చక్ఖుం…పే.… జరామరణం…పే.… అమతోగధం నిబ్బానం పరియోసానట్ఠేన పస్సన్తో పజహతి. యే యే ధమ్మా పహీనా హోన్తి తే తే ధమ్మా పరిచ్చత్తా హోన్తి. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – "ఇమే ధమ్మా పహాతబ్బాతి సోతావధానం, తం పజాననా పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణ"న్తి.

తతియభాణవారో.

౨౩. కథం "ఇమే ధమ్మా భావేతబ్బా"తి సోతావధానం, తంపజాననా పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణం?

ఏకో ధమ్మో భావేతబ్బో – కాయగతాసతి సాతసహగతా. ద్వే ధమ్మా భావేతబ్బా – సమథో చ విపస్సనా చ. తయో ధమ్మా భావేతబ్బా – తయో సమాధీ. చత్తారో ధమ్మా భావేతబ్బా – చత్తారో సతిపట్ఠానా. పఞ్చ ధమ్మా భావేతబ్బా – పఞ్చఙ్గికో సమాధి [సమ్మాసమాధీ (స్యా.)]. ఛ ధమ్మా భావేతబ్బా – ఛ అనుస్సతిట్ఠానాని. సత్త ధమ్మా భావేతబ్బా – సత్త బోజ్ఝఙ్గా. అట్ఠ ధమ్మా భావేతబ్బా – అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో. నవ ధమ్మా భావేతబ్బా – నవ పారిసుద్ధిపధానియఙ్గాని. దస ధమ్మా భావేతబ్బా – దస కసిణాయతనాని.

౨౮. ద్వే భావనా – లోకియా చ భావనా, లోకుత్తరా చ భావనా. తిస్సో భావనా – రూపావచరకుసలానం ధమ్మానం భావనా, అరూపావచరకుసలానం ధమ్మానం భావనా, అపరియాపన్నకుసలానం ధమ్మానం భావనా. రూపావచరకుసలానం ధమ్మానం భావనా అత్థి హీనా, అత్థి మజ్ఝిమా, అత్థి పణీతా. అరూపావచరకుసలానం ధమ్మానం భావనా అత్థి హీనా , అత్థి మజ్ఝిమా, అత్థి పణీతా. అపరియాపన్నకుసలానం ధమ్మానం భావనా పణీతా.

౨౭. చతస్సో భావనా – దుక్ఖసచ్చం పరిఞ్ఞాపటివేధం పటివిజ్ఝన్తో భావేతి, సముదయసచ్చం పహానప్పటివేధం పటివిజ్ఝన్తో భావేతి, నిరోధసచ్చం సచ్ఛికిరియాపటివేధం పటివిజ్ఝన్తో భావేతి, మగ్గసచ్చం భావనాపటివేధం పటివిజ్ఝన్తో భావేతి.

ఇమా చతస్సో భావనా.

అపరాపి చతస్సో భావనా – ఏసనాభావనా, పటిలాభభావనా, ఏకరసాభావనా, ఆసేవనాభావనా. కతమా ఏసనాభావనా? సబ్బేసం సమాధిం సమాపజ్జన్తానం తత్థ జాతా ధమ్మా ఏకరసా హోన్తీతి – అయం ఏసనాభావనా. కతమా పటిలాభభావనా? సబ్బేసం సమాధిం సమాపన్నానం తత్థ జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – అయం పటిలాభభావనా. కతమా ఏకరసాభావనా? అధిమోక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియం భావయతో సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన చత్తారి ఇన్ద్రియాని ఏకరసా హోన్తీతి – ఇన్ద్రియానం ఏకరసట్ఠేన భావనా. పగ్గహట్ఠేన వీరియిన్ద్రియం భావయతో వీరియిన్ద్రియస్స వసేన చత్తారి ఇన్ద్రియాని ఏకరసా హోన్తీతి – ఇన్ద్రియానం ఏకరసట్ఠేన భావనా . ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిన్ద్రియం భావయతో సతిన్ద్రియస్స వసేన చత్తారి ఇన్ద్రియాని ఏకరసా హోన్తీతి – ఇన్ద్రియానం ఏకరసట్ఠేన భావనా. అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిన్ద్రియం భావయతో సమాధిన్ద్రియస్స వసేన చత్తారి ఇన్ద్రియాని ఏకరసా హోన్తీతి – ఇన్ద్రియానం ఏకరసట్ఠేన భావనా. దస్సనట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియం భావయతో పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన చత్తారి ఇన్ద్రియాని ఏకరసా హోన్తీతి – ఇన్ద్రియానం ఏకరసట్ఠేన భావనా.

అస్సద్ధియే అకమ్పియట్ఠేన సద్ధాబలం భావయతో సద్ధాబలస్స వసేన చత్తారి బలాని ఏకరసా హోన్తీతి – బలానం ఏకరసట్ఠేన భావనా. కోసజ్జే అకమ్పియట్ఠేన వీరియబలం భావయతో వీరియబలస్స వసేన చత్తారి బలాని ఏకరసా హోన్తీతి – బలానం ఏకరసట్ఠేన భావనా. పమాదే అకమ్పియట్ఠేన సతిబలం భావయతో సతిబలస్స వసేన చత్తారి బలాని ఏకరసా హోన్తీతి – బలానం ఏకరసట్ఠేన భావనా. ఉద్ధచ్చే అకమ్పియట్ఠేన సమాధిబలం భావయతో సమాధిబలస్స వసేన చత్తారి బలాని ఏకరసా హోన్తీతి – బలానం ఏకరసట్ఠేన భావనా. అవిజ్జాయ అకమ్పియట్ఠేన పఞ్ఞాబలం భావయతో పఞ్ఞాబలస్స వసేన చత్తారి బలాని ఏకరసా హోన్తీతి – బలానం ఏకరసట్ఠేన భావనా.

ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావయతో సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స వసేన ఛ బోజ్ఝఙ్గా ఏకరసా హోన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గానం ఏకరసట్ఠేన భావనా. పవిచయట్ఠేన ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావయతో ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స వసేన ఛ బోజ్ఝఙ్గా ఏకరసా హోన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గానం ఏకరసట్ఠేన భావనా. పగ్గహట్ఠేన వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావయతో వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స వసేన ఛ బోజ్ఝఙ్గా ఏకరసా హోన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గానం ఏకరసట్ఠేన భావనా. ఫరణట్ఠేన పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావయతో పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స వసేన ఛ బోజ్ఝఙ్గా ఏకరసా హోన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గానం ఏకరసట్ఠేన భావనా. ఉపసమట్ఠేన పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావయతో పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స వసేన ఛ బోజ్ఝఙ్గా ఏకరసా హోన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గానం ఏకరసట్ఠేన భావనా. అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావయతో సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స వసేన ఛ బోజ్ఝఙ్గా ఏకరసా హోన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గానం ఏకరసట్ఠేన భావనా. పటిసఙ్ఖానట్ఠేన ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావయతో ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స వసేన ఛ బోజ్ఝఙ్గా ఏకరసా హోన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గానం ఏకరసట్ఠేన భావనా.

దస్సనట్ఠేన సమ్మాదిట్ఠిం భావయతో సమ్మాదిట్ఠియా వసేన సత్త మగ్గఙ్గా ఏకరసా హోన్తీతి – మగ్గఙ్గానం ఏకరసట్ఠేన భావనా. అభినిరోపనట్ఠేన సమ్మాసఙ్కప్పం భావయతో సమ్మాసఙ్కప్పస్స వసేన సత్త మగ్గఙ్గా ఏకరసా హోన్తీతి – మగ్గఙ్గానం ఏకరసట్ఠేన భావనా. పరిగ్గహట్ఠేన సమ్మావాచం భావయతో సమ్మావాచాయ వసేన సత్త మగ్గఙ్గా ఏకరసా హోన్తీతి – మగ్గఙ్గానం ఏకరసట్ఠేన భావనా. సముట్ఠానట్ఠేన సమ్మాకమ్మన్తం భావయతో సమ్మాకమ్మన్తస్స వసేన సత్త మగ్గఙ్గా ఏకరసా హోన్తీతి – మగ్గఙ్గానం ఏకరసట్ఠేన భావనా. వోదానట్ఠేన సమ్మాఆజీవం భావయతో సమ్మాఆజీవస్స వసేన సత్త మగ్గఙ్గా ఏకరసా హోన్తీతి – మగ్గఙ్గానం ఏకరసట్ఠేన భావనా . పగ్గహట్ఠేన సమ్మావాయామం భావయతో సమ్మావాయామస్స వసేన సత్త మగ్గఙ్గా ఏకరసా హోన్తీతి – మగ్గఙ్గానం ఏకరసట్ఠేన భావనా. ఉపట్ఠానట్ఠేన సమ్మాసతిం భావయతో సమ్మాసతియా

వసేన సత్త మగ్గఙ్గా ఏకరసా హోన్తీతి – మగ్గఙ్గానం ఏకరసట్ఠేన భావనా. అవిక్ఖేపట్ఠేన సమ్మాసమాధిం భావయతో సమ్మాసమాధిస్స వసేన సత్త మగ్గఙ్గా ఏకరసా హోన్తీతి – మగ్గఙ్గానం ఏకరసట్ఠేన భావనా. అయం ఏకరసాభావనా.

కతమా ఆసేవనాభావనా? ఇధ భిక్ఖు పుబ్బణ్హసమయం ఆసేవతి, మజ్ఝన్హికసమయమ్పి [మజ్ఝన్తికసమయమ్పి (స్యా. క.)] ఆసేవతి, సాయన్హసమయమ్పి ఆసేవతి, పురేభత్తమ్పి ఆసేవతి, పచ్ఛాభత్తమ్పి ఆసేవతి, పురిమేపి యామే ఆసేవతి, మజ్ఝిమేపి యామే ఆసేవతి, పచ్ఛిమేపి యామే ఆసేవతి, రత్తిమ్పి ఆసేవతి, దివాపి ఆసేవతి, రత్తిన్దివాపి [రత్తిదివాపి (క.)] ఆసేవతి, కాళేపి ఆసేవతి, జుణ్హేపి ఆసేవతి, వస్సేపి ఆసేవతి, హేమన్తేపి ఆసేవతి, గిమ్హేపి ఆసేవతి, పురిమేపి వయోఖన్ధే ఆసేవతి, మజ్ఝిమేపి వయోఖన్ధే ఆసేవతి, పచ్ఛిమేపి వయోఖన్ధే ఆసేవతి – అయం ఆసేవనాభావనా. ఇమా చతస్సో భావనా.

౨౮. అపరాపి చతస్సో భావనా – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా, ఇన్ద్రియానం ఏకరసట్ఠేన భావనా, తదుపగవీరియవాహనట్ఠేన భావనా, ఆసేవనట్ఠేన భావనా. కథం తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా? కామచ్ఛన్దం పజహతో నేక్ఖమ్మవసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా. బ్యాపాదం పజహతో అబ్యాపాదవసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా. థినమిద్ధం [థీనమిద్ధం (స్యా. సీ. అట్ఠ.)] పజహతో ఆలోకసఞ్ఞావసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా. ఉద్ధచ్చం పజహతో అవిక్ఖేపవసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా. విచికిచ్ఛం పజహతో ధమ్మవవత్థానవసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా. అవిజ్జం పజహతో ఞాణవసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా . అరతిం పజహతో పామోజ్జవసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా. నీవరణే పజహతో పఠమజ్ఝానవసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా. వితక్కవిచారే పజహతో దుతియజ్ఝానవసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా. పీతిం పజహతో తతియజ్ఝానవసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా. సుఖదుక్ఖే పజహతో చతుత్థజ్ఝానవసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా.

రూపసఞ్ఞం పటిఘసఞ్ఞం నానత్తసఞ్ఞం పజహతో ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తివసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా . ఆకాసానఞ్చాయతనసఞ్ఞం పజహతో విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తివసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా. విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసఞ్ఞం పజహతో ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తివసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా. ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసఞ్ఞం పజహతో నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తివసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా.

నిచ్చసఞ్ఞం పజహతో అనిచ్చానుపస్సనావసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా. సుఖసఞ్ఞం పజహతో దుక్ఖానుపస్సనావసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా. అత్తసఞ్ఞం పజహతో అనత్తానుపస్సనావసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా. నన్దిం పజహతో నిబ్బిదానుపస్సనావసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా. రాగం పజహతో విరాగానుపస్సనావసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా. సముదయం పజహతో నిరోధానుపస్సనావసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా . ఆదానం పజహతో పటినిస్సగ్గానుపస్సనావసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా. ఘనసఞ్ఞం పజహతో ఖయానుపస్సనావసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా. ఆయూహనం పజహతో వయానుపస్సనావసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా. ధువసఞ్ఞం పజహతో విపరిణామానుపస్సనావసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా. నిమిత్తం పజహతో అనిమిత్తానుపస్సనావసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా. పణిధిం పజహతో అప్పణిహితానుపస్సనావసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా. అభినివేసం పజహతో సుఞ్ఞతానుపస్సనావసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా. సారాదానాభినివేసం పజహతో అధిపఞ్ఞా ధమ్మవిపస్సనావసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా. సమ్మోహాభినివేసం పజహతో యథాభూతఞాణదస్సనవసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా. ఆలయాభినివేసం పజహతో ఆదీనవానుపస్సనావసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా. అప్పటిసఙ్ఖం పజహతో పటిసఙ్ఖానుపస్సనావసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా. సఞ్ఞోగాభినివేసం పజహతో వివట్టనానుపస్సనావసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా.

దిట్ఠేకట్ఠే కిలేసే పజహతో సోతాపత్తిమగ్గవసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా. ఓళారికే కిలేసే పజహతో సకదాగామిమగ్గవసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా. అనుసహగతే కిలేసే పజహతో అనాగామిమగ్గవసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా. సబ్బకిలేసే పజహతో అరహత్తమగ్గవసేన జాతా ధమ్మా అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా. ఏవం తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా.

కథం ఇన్ద్రియానం ఏకరసట్ఠేన భావనా? కామచ్ఛన్దం పజహతో నేక్ఖమ్మవసేన పఞ్చిన్ద్రియాని ఏకరసా హోన్తీతి – ఇన్ద్రియానం ఏకరసట్ఠేన భావనా. బ్యాపాదం పజహతో అబ్యాపాదవసేన పఞ్చిన్ద్రియాని ఏకరసా హోన్తీతి – ఇన్ద్రియానం ఏకరసట్ఠేన భావనా…పే… సబ్బకిలేసే పజహతో అరహత్తమగ్గవసేన పఞ్చిన్ద్రియాని ఏకరసా హోన్తీతి – ఇన్ద్రియానం ఏకరసట్ఠేన భావనా. ఏవం ఇన్ద్రియానం ఏకరసట్ఠేన భావనా.

కథం తదుపగవీరియవాహనట్ఠేన భావనా? కామచ్ఛన్దం పజహతో నేక్ఖమ్మవసేన వీరియం వాహేతీతి – తదుపగవీరియవాహనట్ఠేన భావనా. బ్యాపాదం పజహతో అబ్యాపాదవసేన వీరియం వాహేతీతి – తదుపగవీరియవాహనట్ఠేన భావనా…పే॰… సబ్బకిలేసే పజహతో అరహత్తమగ్గవసేన వీరియం వాహేతీతి – తదుపగవీరియవాహనట్ఠేన భావనా. ఏవం తదుపగవీరియవాహనట్ఠేన భావనా.

కథం ఆసేవనట్ఠేన భావనా? కామచ్ఛన్దం పజహన్తో నేక్ఖమ్మం ఆసేవతీతి – ఆసేవనట్ఠేన భావనా. బ్యాపాదం పజహన్తో అబ్యాపాదం ఆసేవతీతి – ఆసేవనట్ఠేన భావనా…పే॰… సబ్బకిలేసే పజహన్తో అరహత్తమగ్గం ఆసేవతీతి – ఆసేవనట్ఠేన భావనా. ఏవం ఆసేవనట్ఠేన భావనా.

ఇమా చతస్సో భావనా రూపం పస్సన్తో భావేతి, వేదనం పస్సన్తో భావేతి, సఞ్ఞం పస్సన్తో భావేతి, సఙ్ఖారే పస్సన్తో భావేతి, విఞ్ఞాణం పస్సన్తో భావేతి, చక్ఖుం…పే॰… జరామరణం…పే॰… అమతోగధం నిబ్బానం పరియోసానట్ఠేన పస్సన్తో భావేతి. యే యే ధమ్మా భావితా హోన్తి తే తే ధమ్మా ఏకరసా హోన్తి. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – “ఇమే ధమ్మా భావేతబ్బాతి సోతావధానం, తంపజాననా పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణ”న్తి.

చతుత్థభాణవారో.

౨౯. కథం “ఇమే ధమ్మా సచ్ఛికాతబ్బా”తి సోతావధానం, తంపజాననా పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణం?

ఏకో ధమ్మో సచ్ఛికాతబ్బో – అకుప్పా చేతోవిముత్తి. ద్వే ధమ్మా సచ్ఛికాతబ్బా – విజ్జా చ విముత్తి చ. తయో ధమ్మా సచ్ఛికాతబ్బా – తిస్సో విజ్జా. చత్తారో ధమ్మా సచ్ఛికాతబ్బా – చత్తారి సామఞ్ఞఫలాని. పఞ్చ ధమ్మా సచ్ఛికాతబ్బా – పఞ్చ ధమ్మక్ఖన్ధా. ఛ ధమ్మా సచ్ఛికాతబ్బా – ఛ అభిఞ్ఞా. సత్త ధమ్మా సచ్ఛికాతబ్బా – సత్త ఖీణాసవబలాని. అట్ఠ ధమ్మా సచ్ఛికాతబ్బా – అట్ఠ విమోక్ఖా. నవ ధమ్మా సచ్ఛికాతబ్బా – నవ అనుపుబ్బనిరోధా. దస ధమ్మా సచ్ఛికాతబ్బా – దస అసేక్ఖా ధమ్మా.

“సబ్బం, భిక్ఖవే, సచ్ఛికాతబ్బం. కిఞ్చ, భిక్ఖవే, సబ్బం సచ్ఛికాతబ్బం? చక్ఖు, భిక్ఖవే, సచ్ఛికాతబ్బం; రూపా సచ్ఛికాతబ్బా; చక్ఖువిఞ్ఞాణం సచ్ఛికాతబ్బం; చక్ఖుసమ్ఫస్సో సచ్ఛికాతబ్బో ; యమ్పిదం చక్ఖుసమ్ఫస్సపచ్చయా ఉప్పజ్జతి వేదయితం సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా, తమ్పి సచ్ఛికాతబ్బం. సోతం సచ్ఛికాతబ్బం; సద్దా సచ్ఛికాతబ్బా… పే॰… ఘానం సచ్ఛికాతబ్బం; గన్ధా సచ్ఛికాతబ్బా… జివ్హా సచ్ఛికాతబ్బా; రసా సచ్ఛికాతబ్బా… కాయో సచ్ఛికాతబ్బో; ఫోట్ఠబ్బా సచ్ఛికాతబ్బా… మనో సచ్ఛికాతబ్బో; ధమ్మా సచ్ఛికాతబ్బా; మనోవిఞ్ఞాణం సచ్ఛికాతబ్బం; మనోసమ్ఫస్సో సచ్ఛికాతబ్బో ; యమ్పిదం మనోసమ్ఫస్సపచ్చయా ఉప్పజ్జతి వేదయితం సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా, తమ్పి సచ్ఛికాతబ్బం”. రూపం పస్సన్తో సచ్ఛికరోతి, వేదనం పస్సన్తో సచ్ఛికరోతి, సఞ్ఞం పస్సన్తో సచ్ఛికరోతి, సఙ్ఖారే పస్సన్తో సచ్ఛికరోతి, విఞ్ఞాణం పస్సన్తో సచ్ఛికరోతి. చక్ఖుం…పే॰… జరామరణం…పే॰… అమతోగధం నిబ్బానం పరియోసానట్ఠేన పస్సన్తో సచ్ఛికరోతి. యే యే ధమ్మా సచ్ఛికతా హోన్తి తే తే ధమ్మా ఫస్సితా [ఫుసితా (స్యా॰)] హోన్తి. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – “ఇమే ధమ్మా సచ్ఛికాతబ్బాతి సోతావధానం, తంపజాననా పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణ”న్తి.

౩౦. కథం "ఇమే ధమ్మా హానభాగియా, ఇమే ధమ్మా ఠితిభాగియా, ఇమే ధమ్మా విసేసభాగియా, ఇమే ధమ్మా నిబ్బేధభాగియా"తి సోతావధానం, తంపజాననా పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణం?

పఠమస్స ఝానస్స లాభిం కామసహగతా సఞ్ఞామనసికారా సముదాచరన్తి – హానభాగియో ధమ్మో. తదనుధమ్మతా సతి సన్తిట్ఠతి – ఠితిభాగియో ధమ్మో. అవితక్కసహగతా సఞ్ఞామనసికారా సముదాచరన్తి – విసేసభాగియో ధమ్మో. నిబ్బిదాసహగతా సఞ్ఞామనసికారా సముదాచరన్తి విరాగూపసంహితా – నిబ్బేధభాగియో ధమ్మో.

దుతియస్స ఝానస్స లాభిం వితక్కసహగతా సఞ్ఞామనసికారా సముదాచరన్తి – హానభాగియో ధమ్మో. తదనుధమ్మతా సతి సన్తిట్ఠతి – ఠితిభాగియో ధమ్మో. ఉపేక్ఖాసుఖసహగతా సఞ్ఞామనసికారా సముదాచరన్తి – విసేసభాగియో ధమ్మో. నిబ్బిదాసహగతా సఞ్ఞామనసికారా సముదాచరన్తి విరాగూపసంహితా – నిబ్బేధభాగియో ధమ్మో.

తతియస్స ఝానస్స లాభిం పీతిసుఖసహగతా సఞ్ఞామనసికారా సముదాచరన్తి – హానభాగియో ధమ్మో. తదనుధమ్మతా సతి సన్తిట్ఠతి – ఠితిభాగియో ధమ్మో. అదుక్ఖమసుఖసహగతా సఞ్ఞామనసికారా సముదాచరన్తి – విసేసభాగియో ధమ్మో. నిబ్బిదాసహగతా సఞ్ఞామనసికారా సముదాచరన్తి విరాగూపసంహితా – నిబ్బేధభాగియో ధమ్మో.

చతుత్థస్స ఝానస్స లాభిం ఉపేక్ఖాసహగతా సఞ్ఞామనసికారా సముదాచరన్తి – హానభాగియో ధమ్మో. తదనుధమ్మతా సతి సన్తిట్ఠతి – ఠితిభాగియో ధమ్మో. ఆకాసానఞ్చాయతనసహగతా సఞ్ఞామనసికారా సముదాచరన్తి – విసేసభాగియో ధమ్మో. నిబ్బిదాసహగతా సఞ్ఞామనసికారా సముదాచరన్తి విరాగూపసంహితా – నిబ్బేధభాగియో ధమ్మో.

ఆకాసానఞ్చాయతనస్స లాభిం రూపసహగతా సఞ్ఞామనసికారా సముదాచరన్తి – హానభాగియో ధమ్మో. తదనుధమ్మతా సతి సన్తిట్ఠతి – ఠితిభాగియో ధమ్మో. విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసహగతా సఞ్ఞామనసికారా సముదాచరన్తి – విసేసభాగియో ధమ్మో. నిబ్బిదాసహగతా సఞ్ఞామనసికారా సముదాచరన్తి విరాగూపసంహితా – నిబ్బేధభాగియో ధమ్మో.

విఞ్ఞాణఞ్చాయతనస్స లాభిం ఆకాసానఞ్చాయతనసహగతా సఞ్ఞామనసికారా సముదాచరన్తి – హానభాగియో ధమ్మో. తదనుధమ్మతా సతి సన్తిట్ఠతి – ఠితిభాగియో ధమ్మో. ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసహగతా సఞ్ఞామనసికారా సముదాచరన్తి – విసేసభాగియో ధమ్మో. నిబ్బిదాసహగతా సఞ్ఞామనసికారా సముదాచరన్తి విరాగూపసంహితా – నిబ్బేధభాగియో ధమ్మో.

ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనస్స లాభిం విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసహగతా సఞ్ఞామనసికారా సముదాచరన్తి – హానభాగియో ధమ్మో. తదనుధమ్మతా సతి సన్తిట్ఠతి – ఠితిభాగియో ధమ్మో. నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసహగతా సఞ్ఞామనసికారా సముదాచరన్తి – విసేసభాగియో ధమ్మో. నిబ్బిదాసహగతా సఞ్ఞామనసికారా సముదాచరన్తి విరాగూపసంహితా – నిబ్బేధభాగియో ధమ్మో. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – "ఇమే ధమ్మా హానభాగియా, ఇమే ధమ్మా ఠితిభాగియా, ఇమే ధమ్మా విసేసభాగియా, ఇమే ధమ్మా నిబ్బేధభాగియాతి సోతావధానం, తంపజాననా పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణం".

౩౧. కథం "సబ్బే సఙ్ఖారా అనిచ్చా, సబ్బే సఙ్ఖారా దుక్ఖా, సబ్బే ధమ్మా అనత్తా"తి సోతావధానం, తంపజాననా పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణం? "రూపం అనిచ్చం ఖయట్ఠేన, దుక్ఖం భయట్ఠేన, అనత్తా అసారకట్ఠేనా"తి సోతావధానం, తంపజాననా

పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణం. “వేదనా...పే.... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం... చక్ఖు...పే.... జరామరణం అనిచ్చం ఖయట్ఠేన, దుక్ఖం భయట్ఠేన, అనత్తా అసారకట్ఠేనా”తి సోతావధానం, తంపజాననా పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణం. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – “సబ్బే సఙ్ఖారా అనిచ్చా, సబ్బే సఙ్ఖారా దుక్ఖా, సబ్బే ధమ్మా అనత్తా”తి సోతావధానం, తంపజాననా పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణం.

౩౨. కథం “ఇదం దుక్ఖం అరియసచ్చం, ఇదం దుక్ఖసముదయం అరియసచ్చం, ఇదం దుక్ఖనిరోధం అరియసచ్చం, ఇదం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా అరియసచ్చ”న్తి సోతావధానం, తంపజాననా పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణం?

౩౩. తత్థ కతమం దుక్ఖం అరియసచ్చం? జాతిపి దుక్ఖా, జరాపి దుక్ఖా, మరణమ్పి దుక్ఖం, సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసాపి దుక్ఖా, అప్పియేహి సమ్పయోగో దుక్ఖో, పియేహి విప్పయోగో దుక్ఖో, యమ్పిచ్ఛం న లభతి తమ్పి దుక్ఖం; సఙ్ఖిత్తేన పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా [పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధాపి (క.) సతిపట్ఠానసుత్తే సచ్చవిభఙ్గే చ పస్సితబ్బం] దుక్ఖా.

తత్థ కతమా జాతి? యా తేసం తేసం సత్తానం తమ్హి తమ్హి సత్తనికాయే జాతి సఞ్జాతి ఓక్కన్తి అభినిబ్బత్తి ఖన్ధానం పాతుభావో ఆయతనానం పటిలాభో – అయం వుచ్చతి జాతి.

తత్థ కతమా జరా యా తేసం తేసం సత్తానం తమ్హి తమ్హి సత్తనికాయే జరా జీరణతా ఖణ్డిచ్చం పాలిచ్చం వలిత్తచతా ఆయునో సంహాని ఇన్ద్రియానం పరిపాకో – అయం వుచ్చతి జరా.

తత్థ కతమం మరణం? యా తేసం తేసం సత్తానం తమ్హా తమ్హా సత్తనికాయా చుతి చవనతా భేదో అన్తరధానం మచ్చు మరణం కాలకిరియా [కాలంకిరియా (క.)] ఖన్ధానం భేదో కళేవరస్స నిక్ఖేపో జీవితిన్ద్రియస్సుపచ్ఛేదో – ఇదం వుచ్చతి మరణం.

తత్థ కతమో సోకో? ఞాతిబ్యసనేన [యో ఞాతిబ్యసనేన (స్యా.) పస్స సచ్చవిభఙ్గే] వా ఫుట్ఠస్స, భోగబ్యసనేన వా ఫుట్ఠస్స, రోగబ్యసనేన వా ఫుట్ఠస్స, సీలబ్యసనేన వా ఫుట్ఠస్స, దిట్ఠిబ్యసనేన వా ఫుట్ఠస్స, అఞ్ఞతరఞ్ఞతరేన బ్యసనేన సమన్నాగతస్స, అఞ్ఞతరఞ్ఞతరేన దుక్ఖధమ్మేన ఫుట్ఠస్స సోకో సోచనా సోచితత్తం అన్తోసోకో అన్తోపరిసోకో చేతసో పరిజ్ఝాయనా దోమనస్సం సోకసల్లం – అయం వుచ్చతి సోకో.

తత్థ కతమో పరిదేవో? ఞాతిబ్యసనేన వా ఫుట్ఠస్స, భోగబ్యసనేన వా ఫుట్ఠస్స, రోగబ్యసనేన వా ఫుట్ఠస్స, సీలబ్యసనేన వా ఫుట్ఠస్స, దిట్ఠిబ్యసనేన వా ఫుట్ఠస్స, అఞ్ఞతరఞ్ఞతరేన బ్యసనేన సమన్నాగతస్స, అఞ్ఞతరఞ్ఞతరేన దుక్ఖధమ్మేన ఫుట్ఠస్స ఆదేవో పరిదేవో ఆదేవనా, పరిదేవనా ఆదేవితత్తం పరిదేవితత్తం వాచా పలాపో విప్పలాపో లాలప్పో లాలప్పనా లాలప్పితత్తం – అయం వుచ్చతి పరిదేవో.

తత్థ కతమం దుక్ఖం? యం కాయికం అసాతం కాయికం దుక్ఖం కాయసమ్ఫస్సజం అసాతం దుక్ఖం వేదయితం, కాయసమ్ఫస్సజా అసాతా దుక్ఖా వేదనా – ఇదం వుచ్చతి దుక్ఖం.

తత్థ కతమం దోమనస్సం? యం చేతసికం అసాతం చేతసికం దుక్ఖం, చేతోసమ్ఫస్సజం అసాతం వేదయితం, చేతోసమ్ఫస్సజా అసాతా దుక్ఖా వేదనా – ఇదం వుచ్చతి దోమనస్సం.

తత్థ కతమో ఉపాయాసో? ఞాతిబ్యసనేన వా ఫుట్ఠస్స, భోగబ్యసనేన వా ఫుట్ఠస్స, రోగబ్యసనేన వా ఫుట్ఠస్స, సీలబ్యసనేన వా ఫుట్ఠస్స, దిట్ఠిబ్యసనేన వా ఫుట్ఠస్స, అఞ్ఞతరఞ్ఞతరేన బ్యసనేన సమన్నాగతస్స, అఞ్ఞతరఞ్ఞతరేన దుక్ఖధమ్మేన ఫుట్ఠస్స ఆయాసో ఉపాయాసో ఆయాసనా ఉపాయాసనా ఆయాసితత్తం ఉపాయాసితత్తం – అయం వుచ్చతి ఉపాయాసో.

తత్థ కతమో అప్పియేహి సమ్పయోగో దుక్ఖో? ఇధ యస్స తే హోన్తి అనిట్ఠా అకన్తా అమనాపా రూపా సద్దా గన్ధా రసా ఫోట్ఠబ్బా, యే వా పనస్స తే హోన్తి అనత్థకామా అహితకామా అఫాసుకామా అయోగక్ఖేమకామా, యా తేహి సద్ధిం సఙ్గతి సమాగమో సమోధానం మిస్సీభావో – అయం వుచ్చతి అప్పియేహి సమ్పయోగో దుక్ఖో.

తత్థ కతమో పియేహి విప్పయోగో దుక్ఖో? ఇధ యస్స తే హోన్తి ఇట్ఠా కన్తా మనాపా రూపా సద్దా గన్ధా రసా ఫోట్ఠబ్బా, యే వా పనస్స తే హోన్తి అత్థకామా హితకామా ఫాసుకామా యోగక్ఖేమకామా మాతా వా పితా వా భాతా వా భగినీ వా మిత్తా వా అమచ్చా వా ఞాతీ వా సాలోహితా వా, యా తేహి సద్ధిం అసఙ్గతి అసమాగమో అసమోధానం అమిస్సీభావో – అయం వుచ్చతి పియేహి విప్పయోగో దుక్ఖో.

తత్థ కతమం యమ్పిచ్ఛం న లభతి తమ్పి దుక్ఖం? జాతిధమ్మానం సత్తానం ఏవం ఇచ్ఛా ఉప్పజ్జతి – "అహో వత మయం న జాతిధమ్మా అస్సామ, న చ వత నో జాతి ఆగచ్ఛేయ్యా"తి. న ఖో పనేతం ఇచ్ఛాయ పత్తబ్బం – ఇదమ్పి యమ్పిచ్ఛం న లభతి తమ్పి దుక్ఖం. జరాధమ్మానం సత్తానం...పే.... బ్యాధిధమ్మానం సత్తానం... మరణధమ్మానం సత్తానం... సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసధమ్మానం సత్తానం ఏవం ఇచ్ఛా ఉప్పజ్జతి – "అహో వత మయం న సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసధమ్మా అస్సామ, న చ వత నో సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా ఆగచ్ఛేయ్యు"న్తి. న ఖో పనేతం ఇచ్ఛాయ పత్తబ్బం – ఇదమ్పి యమ్పిచ్ఛం న లభతి తమ్పి దుక్ఖం.

తత్థ కతమే సఙ్ఖిత్తేన పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా దుక్ఖా? సేయ్యథిదం [సేయ్యథీదం (స్యా. సీ. అట్ఠ.)] – రూపుపాదానక్ఖన్ధో, [రూపూపాదానక్ఖన్ధో (స్యా.) ఏవముపరిపి], వేదనుపాదానక్ఖన్ధో సఞ్ఞుపాదానక్ఖన్ధో, సఙ్ఖారుపాదానక్ఖన్ధో, విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో – ఇమే వుచ్చన్తి సఙ్ఖిత్తేన పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా దుక్ఖా. ఇదం వుచ్చతి దుక్ఖం అరియసచ్చం.

౩౪. తత్థ కతమం దుక్ఖసముదయం అరియసచ్చం? యాయం తణ్హా పోనోభవికా [పోనోబ్భవికా (స్యా.)] నన్దిరాగసహగతా తత్రతత్రాభినన్దినీ, సేయ్యథిదం – కామతణ్హా భవతణ్హా విభవతణ్హా , సా ఖో పనేసా తణ్హా కత్థ ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి, కత్థ నివిసమానా నివిసతి? యం లోకే పియరూపం సాతరూపం, ఏత్థేసా తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి, ఏత్థ నివిసమానా నివిసతి. కిఞ్చ లోకే పియరూపం సాతరూపం? చక్ఖు లోకే పియరూపం సాతరూపం, ఏత్థేసా తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి, ఏత్థ నివిసమానా నివిసతి. సోతం లోకే...పే.... ఘానం లోకే... జివ్హా లోకే... కాయో లోకే... మనో లోకే పియరూపం సాతరూపం, ఏత్థేసా తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి, ఏత్థ నివిసమానా నివిసతి. రూపా లోకే పియరూపం సాతరూపం, ఏత్థేసా తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి, ఏత్థ నివిసమానా నివిసతి. సద్దా లోకే పియరూపం సాతరూపం...పే....

ధమ్మా లోకే... చక్ఖువిఞ్ఞాణం లోకే...పే.... మనోవిఞ్ఞాణం లోకే... చక్ఖుసమ్ఫస్సో లోకే...పే.... మనోసమ్ఫస్సో లోకే... చక్ఖుసమ్ఫస్సజా వేదనా లోకే...పే.... మనోసమ్ఫస్సజా వేదనా లోకే... రూపసఞ్ఞా లోకే...పే.... ధమ్మసఞ్ఞా లోకే... రూపసఞ్చేతనా లోకే...పే.... ధమ్మసఞ్చేతనా లోకే... రూపతణ్హా లోకే...పే.... ధమ్మతణ్హా లోకే... రూపవితక్కో లోకే... పే.... ధమ్మవితక్కో లోకే... రూపవిచారో లోకే...పే.... ధమ్మవిచారో లోకే పియరూపం సాతరూపం, ఏత్థేసా తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి, ఏత్థ నివిసమానా నివిసతి. ఇదం వుచ్చతి దుక్ఖసముదయం అరియసచ్చం.

౩౫. తత్థ కతమం దుక్ఖనిరోధం అరియసచ్చం? యో తస్సాయేవ తణ్హాయ అసేసవిరాగనిరోధో చాగో పటినిస్సగ్గో ముత్తి అనాలయో, సా ఖో పనేసా తణ్హా కత్థ పహీయమానా పహీయతి, కత్థ నిరుజ్ఝమానా నిరుజ్ఝతి? యం లోకే పియరూపం సాతరూపం, ఏత్థేసా తణ్హా పహీయమానా పహీయతి, ఏత్థ నిరుజ్ఝమానా నిరుజ్ఝతి. కిఞ్చ లోకే పియరూపం సాతరూపం? చక్ఖులోకే పియరూపం సాతరూపం, ఏత్థేసా తణ్హా పహీయమానా పహీయతి, ఏత్థ నిరుజ్ఝమానా నిరుజ్ఝతి...పే.... ధమ్మవిచారో లోకే పియరూపం సాతరూపం, ఏత్థేసా తణ్హా పహీయమానా పహీయతి, ఏత్థ నిరుజ్ఝమానా నిరుజ్ఝతి. ఇదం వుచ్చతి దుక్ఖనిరోధం అరియసచ్చం.

౩౬. తత్థ కతమం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా అరియసచ్చం? అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో, సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి సమ్మాసఙ్కప్పో సమ్మావాచా సమ్మాకమ్మన్తో సమ్మాఆజీవో సమ్మావాయామో సమ్మాసతి సమ్మాసమాధి. తత్థ కతమా సమ్మాదిట్ఠి? దుక్ఖే ఞాణం, దుక్ఖసముదయే ఞాణం, దుక్ఖనిరోధే ఞాణం, దుక్ఖనిరోధగామినియా పటిపదాయ ఞాణం – అయం వుచ్చతి సమ్మాదిట్ఠి.

తత్థ కతమో సమ్మాసఙ్కప్పో? నేక్ఖమ్మసఙ్కప్పో, అబ్యాపాదసఙ్కప్పో, అవిహింసాసఙ్కప్పో – అయం వుచ్చతి సమ్మాసఙ్కప్పో.

తత్థ కతమా సమ్మావాచా? ముసావాదా వేరమణీ [వేరమణి (క.)], పిసుణాయ వాచాయ వేరమణీ, ఫరుసాయ వాచాయ వేరమణీ, సమ్ఫప్పలాపా వేరమణీ – అయం వుచ్చతి సమ్మావాచా.

తత్థ కతమో సమ్మాకమ్మన్తో? పాణాతిపాతా వేరమణీ, అదిన్నాదానా వేరమణీ, కామేసుమిచ్ఛాచారా వేరమణీ – అయం వుచ్చతి సమ్మాకమ్మన్తో.

తత్థ కతమో సమ్మాఆజీవో? ఇధ అరియసావకో మిచ్ఛాఆజీవం పహాయ సమ్మాఆజీవేన జీవికం [జీవితం (క.)] కప్పేతి – అయం వుచ్చతి సమ్మాఆజీవో.

తత్థ కతమో సమ్మావాయామో? ఇధ భిక్ఖు అనుప్పన్నానం పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం అనుప్పాదాయ ఛన్దం జనేతి వాయమతి వీరియం ఆరభతి చిత్తం పగ్గణ్హాతి పదహతి, ఉప్పన్నానం పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ...పే.... అనుప్పన్నానం కుసలానం ధమ్మానం ఉప్పాదాయ ...పే.... ఉప్పన్నానం కుసలానం ధమ్మానం ఠితియా అసమ్మోసాయ భియ్యోభావాయ వేపుల్లాయ భావనాయ పారిపూరియా ఛన్దం జనేతి వాయమతి వీరియం ఆరభతి చిత్తం పగ్గణ్హాతి పదహతి – అయం వుచ్చతి సమ్మావాయామో.

తత్థ కతమా సమ్మాసతి? ఇధ భిక్ఖు కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం. వేదనాసు...పే.... చిత్తే...పే.... ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం – అయం వుచ్చతి సమ్మాసతి.

తత్థ కతమో సమ్మాసమాధి? ఇధ భిక్ఖు వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. వితక్కవిచారానం వూపసమా అజ్ఝత్తం సమ్పసాదనం చేతసో ఏకోదిభావం అవితక్కం అవిచారం సమాధిజం పీతిసుఖం దుతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. పీతియా చ విరాగా ఉపేక్ఖకో చ విహరతి **సతో చ సమ్పజానో** సుఖఞ్చ కాయేన పటిసంవేదేతి, యం తం అరియా ఆచిక్ఖన్తి – “ఉపేక్ఖకో సతిమా సుఖవిహారీ”తి తతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సుఖస్స చ పహానా దుక్ఖస్స చ పహానా పుబ్బేవ సోమనస్సదోమనస్సానం అత్థఙ్గమా అదుక్ఖమసుఖం ఉపేక్ఖాసతిపారిసుద్ధిం చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. అయం వుచ్చతి సమ్మాసమాధి. ఇదం వుచ్చతి దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా అరియసచ్చం. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – “ఇదం దుక్ఖం అరియసచ్చం, ఇదం దుక్ఖసముదయం అరియసచ్చం, ఇదం దుక్ఖనిరోధం అరియసచ్చం, ఇదం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా అరియసచ్చ”న్తి సోతావధానం, తంపజాననా పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణం. ఏవం సోతావధానే పఞ్ఞా సుతమయే ఞాణం.

సుతమయఞాణనిద్దేసో పఠమో.

౨. సీలమయఞాణనిద్దేసో

౩౭. కథం సుత్వాన సంవరే పఞ్ఞా సీలమయే ఞాణం? పఞ్చ సీలాని – పరియన్తపారిసుద్ధిసీలం, అపరియన్తపారిసుద్ధిసీలం, పరిపుణ్ణపారిసుద్ధిసీలం, అపరామట్ఠపారిసుద్ధిసీలం, పటిప్పస్సద్ధిపారిసుద్ధిసీలన్తి.

తత్థ కతమం పరియన్తపారిసుద్ధిసీలం? అనుపసమ్పన్నానం పరియన్తసిక్ఖాపదానం – ఇదం పరియన్తపారిసుద్ధిసీలం. కతమం అపరియన్తపారిసుద్ధిసీలం? ఉపసమ్పన్నానం అపరియన్తసిక్ఖాపదానం – ఇదం అపరియన్తపారిసుద్ధిసీలం. కతమం పరిపుణ్ణపారిసుద్ధిసీలం? పుథుజ్జనకల్యాణకానం కుసలధమ్మే యుత్తానం సేక్ఖపరియన్తే [సేఖపరియన్తే (క.)] పరిపూరకారీనం కాయే చ జీవితే చ అనపేక్ఖానం పరిచ్చత్తజీవితానం – ఇదం పరిపుణ్ణపారిసుద్ధిసీలం. కతమం అపరామట్ఠపారిసుద్ధిసీలం? సత్తన్నం సేక్ఖానం – ఇదం అపరామట్ఠపారిసుద్ధిసీలం. కతమం పటిప్పస్సద్ధిపారిసుద్ధిసీలం? తథాగతసావకానం ఖీణాసవానం పచ్చేకబుద్ధానం తథాగతానం అరహన్తానం సమ్మాసమ్బుద్ధానం – ఇదం పటిప్పస్సద్ధిపారిసుద్ధిసీలం.

౩౮. అత్థి సీలం పరియన్తం, అత్థి సీలం అపరియన్తం. తత్థ కతమం తం సీలం పరియన్తం? అత్థి సీలం లాభపరియన్తం, అత్థి సీలం యసపరియన్తం, అత్థి సీలం ఞాతిపరియన్తం, అత్థి సీలం అఙ్గపరియన్తం, అత్థి సీలం జీవితపరియన్తం.

కతమం తం సీలం లాభపరియన్తం? ఇధేకచ్చో లాభహేతు లాభపచ్చయా లాభకారణా యథాసమాదిన్నం [యథాసమాదిణ్ణం (క.)] సిక్ఖాపదం వీతిక్కమతి – ఇదం తం సీలం లాభపరియన్తం. కతమం తం సీలం యసపరియన్తం? ఇధేకచ్చో యసహేతు యసపచ్చయా యసకారణా యథాసమాదిన్నం సిక్ఖాపదం వీతిక్కమతి – ఇదం తం సీలం

యసపరియన్తం. కతమం తం సీలం ఞాతిపరియన్తం? ఇధేకచ్చో ఞాతిహేతు ఞాతిపచ్చయా ఞాతికారణా యథాసమాదిన్నం సిక్ఖాపదం వీతిక్కమతి – ఇదం తం సీలం ఞాతిపరియన్తం. కతమం తం సీలం అఙ్గపరియన్తం? ఇధేకచ్చో అఙ్గహేతు అఙ్గపచ్చయా అఙ్గకారణా యథాసమాదిన్నం సిక్ఖాపదం వీతిక్కమతి – ఇదం తం సీలం అఙ్గపరియన్తం. కతమం తం సీలం జీవితపరియన్తం? ఇధేకచ్చో జీవితహేతు జీవితపచ్చయా జీవితకారణా యథాసమాదిన్నం సిక్ఖాపదం వీతిక్కమతి – ఇదం తం సీలం జీవితపరియన్తం. ఏవరూపాని సీలాని ఖణ్డాని ఛిద్దాని సబలాని కమ్మాసాని న భుజిస్సాని న విఞ్ఞుప్పసత్థాని [న విఞ్ఞూపసత్థాని (క.)] పరామట్ఠాని అసమాధిసంవత్తనికాని [న సమాధిసంవత్తనికాని (క.)] న అవిప్పటిసారవత్థుకాని న పామోజ్జవత్థుకాని న పీతివత్థుకాని న పస్సద్ధివత్థుకాని న సుఖవత్థుకాని న సమాధివత్థుకాని న యథాభూతఞాణదస్సనవత్థుకాని న ఏకన్తనిబ్బిదాయ న విరాగాయ న నిరోధాయ న ఉపసమాయ న అభిఞ్ఞాయ న సమ్బోధాయ న నిబ్బానాయ సంవత్తన్తి – ఇదం తం సీలం పరియన్తం.

కతమం తం సీలం అపరియన్తం? అత్థి సీలం న లాభపరియన్తం , అత్థి సీలం న యసపరియన్తం, అత్థి సీలం న ఞాతిపరియన్తం, అత్థి సీలం న అఙ్గపరియన్తం, అత్థి సీలం న జీవితపరియన్తం.

కతమం తం సీలం న లాభపరియన్తం? ఇధేకచ్చో లాభహేతు లాభపచ్చయా లాభకారణా యథాసమాదిన్నం సిక్ఖాపదం వీతిక్కమాయ చిత్తమ్పి న ఉప్పాదేతి, కిం సో వీతిక్కమిస్సతి! ఇదం తం సీలం న లాభపరియన్తం. కతమం తం సీలం న యసపరియన్తం? ఇధేకచ్చో యసహేతు యసపచ్చయా యసకారణా యథాసమాదిన్నం సిక్ఖాపదం వీతిక్కమాయ చిత్తమ్పి న ఉప్పాదేతి , కిం సో వీతిక్కమిస్సతి! ఇదం తం సీలం న యసపరియన్తం. కతమం తం సీలం న ఞాతిపరియన్తం? ఇధేకచ్చో ఞాతిహేతు ఞాతిపచ్చయా ఞాతికారణా యథాసమాదిన్నం సిక్ఖాపదం వీతిక్కమాయ చిత్తమ్పి న ఉప్పాదేతి, కిం సో వీతిక్కమిస్సతి! ఇదం తం సీలం న ఞాతిపరియన్తం. కతమం తం సీలం న అఙ్గపరియన్తం? ఇధేకచ్చో అఙ్గహేతు అఙ్గపచ్చయా అఙ్గకారణా యథాసమాదిన్నం సిక్ఖాపదం వీతిక్కమాయ చిత్తమ్పి న ఉప్పాదేతి, కిం సో వీతిక్కమిస్సతి! ఇదం తం సీలం న అఙ్గపరియన్తం. కతమం తం సీలం న జీవితపరియన్తం? ఇధేకచ్చో జీవితహేతు జీవితపచ్చయా జీవితకారణా యథాసమాదిన్నం సిక్ఖాపదం వీతిక్కమాయ చిత్తమ్పి న ఉప్పాదేతి, కిం సో వీతిక్కమిస్సతి! ఇదం తం సీలం న జీవితపరియన్తం. ఏవరూపాని సీలాని అఖణ్డాని అచ్ఛిద్దాని అసబలాని అకమ్మాసాని భుజిస్సాని విఞ్ఞుప్పసత్థాని అపరామట్ఠాని సమాధిసంవత్తనికాని అవిప్పటిసారవత్థుకాని పామోజ్జవత్థుకాని పీతివత్థుకాని పస్సద్ధివత్థుకాని సుఖవత్థుకాని సమాధివత్థుకాని యథాభూతఞాణదస్సనవత్థుకాని ఏకన్తనిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ ఉపసమాయ అభిఞ్ఞాయ సమ్బోధాయ నిబ్బానాయ సంవత్తన్తి – ఇదం తం సీలం అపరియన్తం.

౩౮. కిం సీలం? కతి సీలాని? కిం సముట్ఠానం సీలం? కతి ధమ్మసమోధానం సీలం?

కిం సీలన్తి చేతనా సీలం, చేతసికం సీలం, సంవరో సీలం, అవీతిక్కమో సీలం. **కతి సీలానీ**తి తీణి సీలాని – కుసలసీలం, అకుసలసీలం, అబ్యాకతసీలం.**కిం సముట్ఠానం సీల**న్తి కుసలచిత్తసముట్ఠానం కుసలసీలం , అకుసలచిత్తసముట్ఠానం అకుసలసీలం, అబ్యాకతచిత్తసముట్ఠానం అబ్యాకతసీలం. **కతి ధమ్మసమోధానం సీల**న్తి సంవరసమోధానం సీలం, అవీతిక్కమసమోధానం సీలం, తథాభావే జాతచేతనాసమోధానం సీలం.

୪୦. పాణాతిపాతం సంవరట్ఠేన సీలం, అవీతిక్కమట్ఠేన సీలం. అదిన్నాదానం సంవరట్ఠేన సీలం, అవీతిక్కమట్ఠేన సీలం. కామేసుమిచ్ఛాచారం సంవరట్ఠేన సీలం, అవీతిక్కమట్ఠేన సీలం. ముసావాదం సంవరట్ఠేన సీలం, అవీతిక్కమట్ఠేన సీలం. పిసుణం వాచం [పిసుణావాచం (స్యా. క.) దీ. ని. ౧.౯ పస్సితబ్బా] సంవరట్ఠేన సీలం, అవీతిక్కమట్ఠేన సీలం. ఫరుసం వాచం [ఫరుసవాచం (స్యా. క.)] సంవరట్ఠేన సీలం, అవీతిక్కమట్ఠేన సీలం. సమ్ఫప్పలాపం సంవరట్ఠేన సీలం, అవీతిక్కమట్ఠేన సీలం . అభిజ్ఝం సంవరట్ఠేన సీలం, అవీతిక్కమట్ఠేన సీలం. బ్యాపాదం సంవరట్ఠేన సీలం, అవీతిక్కమట్ఠేన సీలం. మిచ్ఛాదిట్ఠిం సంవరట్ఠేన సీలం, అవీతిక్కమట్ఠేన సీలం.

୪౧. నేక్ఖమ్మేన కామచ్ఛన్దం సంవరట్ఠేన సీలం, అవీతిక్కమట్ఠేన సీలం. అబ్యాపాదేన బ్యాపాదం సంవరట్ఠేన సీలం, అవీతిక్కమట్ఠేన సీలం. ఆలోకసఞ్ఞాయ థినమిద్ధం...పే.... అవిక్ఖేపట్ఠేన ఉద్ధచ్చం... ధమ్మవవత్థానేన విచికిచ్ఛం... ఞాణేన అవిజ్జం... పామోజ్జేన అరతిం....

పఠమేన ఝానేన [పఠమజ్ఝానేన (స్యా.) ఏవమీదిసేసు ఠానేసు] నీవరణే...పే.... దుతియేన ఝానేన వితక్కవిచారే... తతియేన ఝానేన పీతిం... చతుత్థేన ఝానేన సుఖదుక్ఖం... ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తియా రూపసఞ్ఞం పటిఘసఞ్ఞం నానత్తసఞ్ఞం... విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తియా ఆకాసానఞ్చాయతనసఞ్ఞం... ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసఞ్ఞం... నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసఞ్ఞం.

అనిచ్చానుపస్సనాయ నిచ్చసఞ్ఞం...పే.... దుక్ఖానుపస్సనాయ సుఖసఞ్ఞం... అనత్తా అనుపస్సనాయ అత్తసఞ్ఞం... నిబ్బిదానుపస్సనాయ నన్దిం... విరాగానుపస్సనాయ రాగం... నిరోధా అనుపస్సనాయ సముదయం... పటినిస్సగ్గానుపస్సనాయ ఆదానం... ఖయానుపస్సనాయ ఘనసఞ్ఞం... వయానుపస్సనాయ ఆయూహనం.. విపరిణామానుపస్సనాయ ధువసఞ్ఞం... అనిమిత్తానుపస్సనాయ నిమిత్తం.... అప్పణిహితానుపస్సనాయ పణిధిం... సుఞ్ఞతానుపస్సనాయ అభినివేసం... అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ సారాదానాభినివేసం... యథాభూతఞాణదస్సనేన సమ్మోహాభినివేసం... ఆదీనవానుపస్సనాయ ఆలయాభినివేసం... పటిసఙ్ఖానుపస్సనాయ అప్పటిసఙ్ఖం... వివట్టనానుపస్సనాయ సఞ్ఞోగాభినివేసం....

సోతాపత్తిమగ్గేన దిట్ఠేకట్ఠే కిలేసే...పే.... సకదాగామిమగ్గేన ఓళారికే కిలేసే... అనాగామిమగ్గేన అణుసహగతే కిలేసే... అరహత్తమగ్గేన సబ్బకిలేసే సంవరట్ఠేన సీలం, అవీతిక్కమట్ఠేన సీలం.

పఞ్చ సీలాని – పాణాతిపాతస్స పహానం సీలం, వేరమణీ సీలం, చేతనా సీలం, సంవరో సీలం, అవీతిక్కమో సీలం. ఏవరూపాని సీలాని చిత్తస్స అవిప్పటిసారాయ సంవత్తన్తి, పామోజ్జాయ సంవత్తన్తి, పీతియా సంవత్తన్తి, పస్సద్ధియా సంవత్తన్తి, సోమనస్సాయ సంవత్తన్తి, ఆసేవనాయ సంవత్తన్తి, భావనాయ సంవత్తన్తి, బహులీకమ్మాయ సంవత్తన్తి, అలఙ్కారాయ సంవత్తన్తి, పరిక్ఖారాయ సంవత్తన్తి, పరివారాయ సంవత్తన్తి, పారిపూరియా సంవత్తన్తి, ఏకన్తనిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ ఉపసమాయ అభిఞ్ఞాయ సమ్బోధాయ నిబ్బానాయ సంవత్తన్తి.

ఏవరూపానం సీలానం సంవరపారిసుద్ధి అధిసీలం, సంవరపారిసుద్ధియా ఠితం చిత్తం న విక్ఖేపం గచ్ఛతి, అవిక్ఖేపపారిసుద్ధి అధిచిత్తం సంవరపారిసుద్ధిం సమ్మా పస్సతి, అవిక్ఖేపపారిసుద్ధిం సమ్మా పస్సతి. దస్సనపారిసుద్ధి

అధిపఞ్ఞా. యో తత్థ సంవరట్ఠో, అయం అధిసీలసిక్ఖా . యో తత్థ అవిక్ఖేపట్ఠో, అయం అధిచిత్తసిక్ఖా. యో తత్థ దస్సనట్ఠో, అయం అధిపఞ్ఞాసిక్ఖా.

ఇమా తిస్సో సిక్ఖాయో ఆవజ్జన్తో సిక్ఖతి, జానన్తో సిక్ఖతి, పస్సన్తో సిక్ఖతి, పచ్చవేక్ఖన్తో సిక్ఖతి, చిత్తం అధిట్ఠహన్తో సిక్ఖతి, సద్ధాయ అధిముచ్చన్తో సిక్ఖతి, వీరియం పగ్గణ్హన్తో సిక్ఖతి, సతిం ఉపట్ఠపేన్తో సిక్ఖతి, చిత్తం సమాదహన్తో సిక్ఖతి, పఞ్ఞాయ పజానన్తో సిక్ఖతి, అభిఞ్ఞేయ్యం అభిజానన్తో సిక్ఖతి, పరిఞ్ఞేయ్యం పరిజానన్తో సిక్ఖతి, పహాతబ్బం పజహన్తో సిక్ఖతి, సచ్ఛికాతబ్బం సచ్ఛికరోన్తో సిక్ఖతి, భావేతబ్బం భావేన్తో సిక్ఖతి.

పఞ్చ సీలాని – అదిన్నాదానస్స…పే॰… కామేసుమిచ్ఛాచారస్స… ముసావాదస్స… పిసుణాయ వాచాయ… ఫరుసాయ వాచాయ… సమ్ఫప్పలాపస్స… అభిజ్ఝాయ… బ్యాపాదస్స… మిచ్ఛాదిట్ఠియా… భావేతబ్బం భావేన్తో సిక్ఖన్తి.

నేక్ఖమ్మేన కామచ్ఛన్దస్స…పే॰… అబ్యాపాదేన బ్యాపాదస్స… ఆలోకసఞ్ఞాయ థినమిద్ధస్స… అవిక్ఖేపేన ఉద్ధచ్చస్స… … ధమ్మవవత్థానేన విచికిచ్ఛాయ… ఞాణేన అవిజ్జాయ… పామోజ్జేన అరతియా… భావేతబ్బం భావేన్తో సిక్ఖతి.

పఠమేన ఝానేన నీవరణానం…పే॰… దుతియేన ఝానేన వితక్కవిచారానం… తతియేన ఝానేన పీతియా… చతుత్థేన ఝానేన సుఖదుక్ఖానం… ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తియా రూపసఞ్ఞాయ పటిఘసఞ్ఞాయ నానత్తసఞ్ఞాయ… విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తియా ఆకాసానఞ్చాయతనసఞ్ఞాయ… ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసఞ్ఞాయ… నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసఞ్ఞాయ… భావేతబ్బం భావేన్తో సిక్ఖతి.

అనిచ్చానుపస్సనాయ నిచ్చసఞ్ఞాయ…పే॰… దుక్ఖానుపస్సనాయ సుఖసఞ్ఞాయ… అనత్తానుపస్సనాయ అత్తసఞ్ఞాయ… నిబ్బిదానుపస్సనాయ నన్దియా… విరాగానుపస్సనాయ రాగస్స… నిరోధానుపస్సనాయ సముదయస్స… పటినిస్సగ్గానుపస్సనాయ ఆదానస్స… ఖయానుపస్సనాయ ఘనసఞ్ఞాయ… వయానుపస్సనాయ ఆయూహనస్స… విపరిణామానుపస్సనాయ ధువసఞ్ఞాయ… అనిమిత్తానుపస్సనాయ నిమిత్తస్స… అప్పణిహితానుపస్సనాయ పణిధియా… సుఞ్ఞతానుపస్సనాయ అభినివేసస్స… అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ సారాగాభినివేసస్స… యథాభూతఞాణదస్సనేన సమ్మోహాభినివేసస్స… ఆదీనవానుపస్సనాయ ఆలయాభినివేసస్స… పటిసఙ్ఖానుపస్సనాయ అప్పటిసఙ్ఖాయ… వివట్టనానుపస్సనాయ సఞ్ఞోగాభినివేసస్స భావేతబ్బం భావేన్తో సిక్ఖతి.

సోతాపత్తిమగ్గేన దిట్ఠేకట్ఠానం కిలేసానం…పే॰… సకదాగామిమగ్గేన ఓళారికానం కిలేసానం… అనాగామిమగ్గేన అనుసహగతానం కిలేసానం… అరహత్తమగ్గేన సబ్బకిలేసానం పహానం సీలం, వేరమణీ సీలం, చేతనా సీలం, సంవరో సీలం, అవీతిక్కమో సీలం. ఏవరూపాని సీలాని చిత్తస్స అవిప్పటిసారాయ సంవత్తన్తి, పామోజ్జాయ సంవత్తన్తి, పీతియా సంవత్తన్తి, పస్సద్ధియా సంవత్తన్తి, సోమనస్సాయ సంవత్తన్తి, ఆసేవనాయ సంవత్తన్తి, భావనాయ సంవత్తన్తి, బహులీకమ్మాయ సంవత్తన్తి, అలఙ్కారాయ సంవత్తన్తి, పరిక్ఖారాయ సంవత్తన్తి, పరివారాయ సంవత్తన్తి, పారిపూరియా సంవత్తన్తి, ఏకన్తనిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ ఉపసమాయ అభిఞ్ఞాయ సమ్బోధాయ నిబ్బానాయ సంవత్తన్తి.

౪౨. ఏవరూపానం సీలానం సంవరపారిసుద్ధి అధిసీలం. సంవరపారిసుద్ధియా ఠితం చిత్తం అవిక్ఖేపం గచ్ఛతి, అవిక్ఖేపపారిసుద్ధి అధిచిత్తం. సంవరపారిసుద్ధిం సమ్మా పస్సతి, అవిక్ఖేపపారిసుద్ధిం సమ్మా పస్సతి. దస్సనపారిసుద్ధి అధిపఞ్ఞా. యో తత్థ సంవరట్ఠో, అయం అధిసీలసిక్ఖా. యో తత్థ అవిక్ఖేపట్ఠో, అయం అధిచిత్తసిక్ఖా. యో తత్థ దస్సనట్ఠో, అయం అధిపఞ్ఞాసిక్ఖా. ఇమా తిస్సో సిక్ఖాయో ఆవజ్జన్తో సిక్ఖతి, జానన్తో సిక్ఖతి, పస్సన్తో సిక్ఖతి, పచ్చవేక్ఖన్తో సిక్ఖతి, చిత్తం అధిట్ఠహన్తో సిక్ఖతి, సద్ధాయ అధిముచ్చన్తో సిక్ఖతి, వీరియం పగ్గణ్హన్తో సిక్ఖతి, సతిం ఉపట్ఠపేన్తో సిక్ఖతి, చిత్తం సమాదహన్తో సిక్ఖతి, పఞ్ఞాయ పజానన్తో సిక్ఖతి, అభిఞ్ఞేయ్యం అభిజానన్తో సిక్ఖతి, పరిఞ్ఞేయ్యం పరిజానన్తో సిక్ఖతి పహాతబ్బం పజహన్తో సిక్ఖతి, సచ్ఛికాతబ్బం సచ్ఛికరోన్తో సిక్ఖతి, భావేతబ్బం భావేన్తో సిక్ఖతి. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – “సుత్వాన సంవరే పఞ్ఞా సీలమయే ఞాణం”.

సీలమయఞాణనిద్దేసో దుతియో.

౩. సమాధిభావనామయఞాణనిద్దేసో

౪౩. కథం సంవరిత్వా సమాదహనే పఞ్ఞా సమాధిభావనామయే ఞాణం? ఏకో సమాధి – చిత్తస్స ఏకగ్గతా. ద్వే సమాధీ – లోకియో సమాధి, లోకుత్తరో సమాధి. తయో సమాధీ – సవితక్కసవిచారో సమాధి, అవితక్కవిచారమత్తో సమాధి, అవితక్కఅవిచారో సమాధి. చత్తారో సమాధీ – హానభాగియో సమాధి, ఠితిభాగియో సమాధి, విసేసభాగియో సమాధి, నిబ్బేధభాగియో సమాధి. పఞ్చ సమాధీ – పీతిఫరణతా, సుఖఫరణతా, చేతోఫరణతా, ఆలోకఫరణతా, పచ్చవేక్ఖణానిమిత్తం [పచ్చవేక్ఖనానిమిత్తం (క.)].

ఛ సమాధీ – బుద్ధానుస్సతివసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి, ధమ్మానుస్సతివసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి, సఙ్ఘానుస్సతివసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి, సీలానుస్సతివసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి, చాగానుస్సతివసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి, దేవతానుస్సతివసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి. సత్త సమాధీ – సమాధికుసలతా, సమాధిస్స సమాపత్తికుసలతా, సమాధిస్స ఠితికుసలతా, సమాధిస్స వుట్ఠానకుసలతా , సమాధిస్స కల్లతాకుసలతా [కల్లితకుసలతా (స్యా. క.)], సమాధిస్స గోచరకుసలతా, సమాధిస్స అభినీహారకుసలతా. అట్ఠ సమాధీ – పథవీకసిణవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి, ఆపోకసిణవసేన…పే.… తేజోకసిణవసేన… వాయోకసిణవసేన… నీలకసిణవసేన… పీతకసిణవసేన… లోహితకసిణవసేన… ఓదాతకసిణవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి. నవ సమాధీ – రూపావచరో సమాధి అత్థి హీనో, అత్థి మజ్ఝిమో, అత్థి పణీతో; అరూపావచరో సమాధి అత్థి హీనో, అత్థి మజ్ఝిమో, అత్థి పణీతో; సుఞ్ఞతో సమాధి, అనిమిత్తో సమాధి, అప్పణిహితో సమాధి. దస సమాధీ – ఉద్ధుమాతకసఞ్ఞావసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి, వినీలకసఞ్ఞావసేన…పే.… విపుబ్బకసఞ్ఞావసేన… విచ్ఛిద్దకసఞ్ఞావసేన… విక్ఖాయితకసఞ్ఞావసేన… విక్ఖిత్తకసఞ్ఞావసేన… హతవిక్ఖిత్తకసఞ్ఞావసేన… లోహితకసఞ్ఞావసేన… పుళవకసఞ్ఞావసేన [పుళువక సఞ్ఞావసేన (క.)] … అట్ఠికసఞ్ఞావసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి. ఇమే పఞ్చపఞ్ఞాస సమాధీ.

౪౪. అపి చ, పఞ్చవీసతి సమాధిస్స సమాధిట్ఠా – పరిగ్గహట్ఠేన సమాధి, పరివారట్ఠేన సమాధి, పరిపూరట్ఠేన సమాధి, ఏకగ్గట్ఠేన సమాధి, అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధి, అవిసారట్ఠేన సమాధి, అనావిలట్ఠేన సమాధి, అనిఞ్జనట్ఠేన సమాధి, విముత్తట్ఠేన

సమాధి, ఏకత్తుపట్ఠానవసేన చిత్తస్స ఠితత్తా సమాధి, సమం ఏసతీతి సమాధి, విసమం నేసతీతి సమాధి, సమం ఏసితత్తా సమాధి, విసమం నేసితత్తా సమాధి, సమం ఆదియతీతి సమాధి, విసమం నాదియతీతి సమాధి, సమం ఆదిన్నత్తా సమాధి, విసమం అనాదిన్నత్తా సమాధి, సమం పటిపజ్జతీతి సమాధి, విసమం నప్పటిపజ్జతీతి సమాధి, సమం పటిపన్నత్తా సమాధి, విసమం నప్పటిపన్నత్తా సమాధి, సమం ఝాయతీతి సమాధి, విసమం ఝాపేతీతి సమాధి, సమం ఝాతత్తా సమాధి, విసమం ఝాపితత్తా సమాధి, సమో చ హితో చ సుఖో చాతి సమాధి. ఇమే పఞ్చవీసతి సమాధిస్స సమాధిట్ఠా. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – "సంవరిత్వా సమాదహనే పఞ్ఞా సమాధిభావనామయే ఞాణం".

సమాధిభావనామయఞాణనిద్దేసో తతియో.

౪. ధమ్మట్ఠితిఞాణనిద్దేసో

౪౫. కథం పచ్చయపరిగ్గహే పఞ్ఞా ధమ్మట్ఠితిఞాణం? అవిజ్జా సఙ్ఖారానం ఉప్పాదట్ఠితి చ పవత్తట్ఠితి చ నిమిత్తట్ఠితి చ ఆయూహనట్ఠితి చ సఞ్ఞోగట్ఠితి చ పలిబోధట్ఠితి చ సముదయట్ఠితి చ హేతుట్ఠితి చ పచ్చయట్ఠితి చ. ఇమేహి నవహాకారేహి అవిజ్జా పచ్చయో, సఙ్ఖారా పచ్చయసముప్పన్నా. ఉభోపేతే ధమ్మా పచ్చయసముప్పన్నాతి – పచ్చయపరిగ్గహే పఞ్ఞా ధమ్మట్ఠితిఞాణం. అతీతమ్పి అద్ధానం... అనాగతమ్పి అద్ధానం అవిజ్జా సఙ్ఖారానం ఉప్పాదట్ఠితి చ పవత్తట్ఠితి చ నిమిత్తట్ఠితి చ ఆయూహనట్ఠితి చ సఞ్ఞోగట్ఠితి చ పలిబోధట్ఠితి చ సముదయట్ఠితి చ హేతుట్ఠితి చ పచ్చయట్ఠితి చ. ఇమేహి నవహాకారేహి అవిజ్జా పచ్చయో, సఙ్ఖారా పచ్చయసముప్పన్నా. ఉభోపేతే ధమ్మా పచ్చయసముప్పన్నాతి – పచ్చయపరిగ్గహే పఞ్ఞా ధమ్మట్ఠితిఞాణం.

సఙ్ఖారా విఞ్ఞాణస్స...పే.... విఞ్ఞాణం నామరూపస్స... నామరూపం సళాయతనస్స... సళాయతనం ఫస్సస్స... ఫస్సో వేదనాయ... వేదనా తణ్హాయ... తణ్హా ఉపాదానస్స... ఉపాదానం భవస్స... భవో జాతియా... జాతి జరామరణస్స ఉప్పాదట్ఠితి చ పవత్తట్ఠితి చ నిమిత్తట్ఠితి చ ఆయూహనట్ఠితి చ సఞ్ఞోగట్ఠితి చ పలిబోధట్ఠితి చ సముదయట్ఠితి చ హేతుట్ఠితి చ పచ్చయట్ఠితి చ. ఇమేహి నవహాకారేహి జాతి పచ్చయో, జరామరణం పచ్చయసముప్పన్నం. ఉభోపేతే ధమ్మా పచ్చయసముప్పన్నాతి – పచ్చయపరిగ్గహే పఞ్ఞా ధమ్మట్ఠితిఞాణం. అతీతమ్పి అద్ధానం... అనాగతమ్పి అద్ధానం జాతి జరామరణస్స ఉప్పాదట్ఠితి చ పవత్తట్ఠితి చ నిమిత్తట్ఠితి చ ఆయూహనట్ఠితి చ సఞ్ఞోగట్ఠితి చ పలిబోధట్ఠితి చ సముదయట్ఠితి చ హేతుట్ఠితి చ పచ్చయట్ఠితి చ. ఇమేహి నవహాకారేహి జాతి పచ్చయో, జరామరణం పచ్చయసముప్పన్నం. ఉభోపేతే ధమ్మా పచ్చయసముప్పన్నాతి – పచ్చయపరిగ్గహే పఞ్ఞా ధమ్మట్ఠితిఞాణం.

౪౬. అవిజ్జా హేతు, సఙ్ఖారా హేతుసముప్పన్నా. ఉభోపేతే ధమ్మా హేతుసముప్పన్నాతి – పచ్చయపరిగ్గహే పఞ్ఞా ధమ్మట్ఠితిఞాణం. అతీతమ్పి అద్ధానం... అనాగతమ్పి అద్ధానం అవిజ్జా హేతు, సఙ్ఖారా హేతుసముప్పన్నా. ఉభోపేతే ధమ్మా హేతుసముప్పన్నాతి – పచ్చయపరిగ్గహే పఞ్ఞా ధమ్మట్ఠితిఞాణం.

సఙ్ఖారా హేతు, విఞ్ఞాణం హేతుసముప్పన్నం...పే.... విఞ్ఞాణం హేతు, నామరూపం హేతుసముప్పన్నం... నామరూపం హేతు, సళాయతనం హేతుసముప్పన్నం... సళాయతనం హేతు, ఫస్సో హేతుసముప్పన్నో... ఫస్సో హేతు,

వేదనా హేతుసముప్పన్నా... వేదనా హేతు, తణ్హా హేతుసముప్పన్నా... తణ్హా హేతు, ఉపాదానం హేతుసముప్పన్నం... ఉపాదానం హేతు, భవో హేతుసముప్పన్నో... భవో హేతు, జాతి హేతుసముప్పన్నా... జాతి హేతు, జరామరణం హేతుసముప్పన్నం. ఉభోపేతే ధమ్మా హేతుసముప్పన్నాతి – పచ్చయపరిగ్గహే పఞ్ఞా ధమ్మట్ఠితిఞాణం. అతీతమ్పి అద్ధానం... అనాగతమ్పి అద్ధానం జాతి హేతు, జరామరణం హేతుసముప్పన్నం. ఉభోపేతే ధమ్మా హేతుసముప్పన్నాతి – పచ్చయపరిగ్గహే పఞ్ఞా ధమ్మట్ఠితిఞాణం.

అవిజ్జా పటిచ్చా, సఙ్ఖారా పటిచ్చసముప్పన్నా. ఉభోపేతే ధమ్మా పటిచ్చసముప్పన్నాతి – పచ్చయపరిగ్గహే పఞ్ఞా ధమ్మట్ఠితిఞాణం. అతీతమ్పి అద్ధానం... అనాగతమ్పి అద్ధానం అవిజ్జా పటిచ్చా, సఙ్ఖారా పటిచ్చసముప్పన్నా. ఉభోపేతే ధమ్మా పటిచ్చసముప్పన్నాతి – పచ్చయపరిగ్గహే పఞ్ఞా ధమ్మట్ఠితిఞాణం.

సఙ్ఖారా పటిచ్చా, విఞ్ఞాణం పటిచ్చసముప్పన్నం...పే.... విఞ్ఞాణం పటిచ్చా, నామరూపం పటిచ్చసముప్పన్నం... నామరూపం పటిచ్చా, సళాయతనం పటిచ్చసముప్పన్నం... సళాయతనం పటిచ్చా, ఫస్సో పటిచ్చసముప్పన్నో... ఫస్సో పటిచ్చా, వేదనా పటిచ్చసముప్పన్నా... వేదనా పటిచ్చా, తణ్హా పటిచ్చసముప్పన్నా... తణ్హా పటిచ్చా, ఉపాదానం పటిచ్చసముప్పన్నం... ఉపాదానం పటిచ్చా, భవో పటిచ్చసముప్పన్నో... భవో పటిచ్చా, జాతి పటిచ్చసముప్పన్నా... జాతి పటిచ్చా, జరామరణం పటిచ్చసముప్పన్నం. ఉభోపేతే ధమ్మా పటిచ్చసముప్పన్నాతి – పచ్చయపరిగ్గహే పఞ్ఞా ధమ్మట్ఠితిఞాణం. అతీతమ్పి అద్ధానం... అనాగతమ్పి అద్ధానం జాతి పటిచ్చా, జరామరణం పటిచ్చసముప్పన్నం. ఉభోపేతే ధమ్మా పటిచ్చసముప్పన్నాతి – పచ్చయపరిగ్గహే పఞ్ఞా ధమ్మట్ఠితిఞాణం.

అవిజ్జా పచ్చయో, సఙ్ఖారా పచ్చయసముప్పన్నా. ఉభోపేతే ధమ్మా పచ్చయసముప్పన్నాతి – పచ్చయపరిగ్గహే పఞ్ఞా ధమ్మట్ఠితిఞాణం . అతీతమ్పి అద్ధానం... అనాగతమ్పి అద్ధానం అవిజ్జా పచ్చయో, సఙ్ఖారా పచ్చయసముప్పన్నా. ఉభోపేతే ధమ్మా పచ్చయసముప్పన్నాతి – పచ్చయపరిగ్గహే పఞ్ఞా ధమ్మట్ఠితిఞాణం.

సఙ్ఖారా పచ్చయా, విఞ్ఞాణం పచ్చయసముప్పన్నం...పే.... విఞ్ఞాణం పచ్చయో, నామరూపం పచ్చయసముప్పన్నం... నామరూపం పచ్చయో, సళాయతనం పచ్చయసముప్పన్నం... సళాయతనం పచ్చయో, ఫస్సో పచ్చయసముప్పన్నో... ఫస్సో పచ్చయో, వేదనా పచ్చయసముప్పన్నా... వేదనా పచ్చయో, తణ్హా పచ్చయసముప్పన్నా... తణ్హా పచ్చయో, ఉపాదానం పచ్చయసముప్పన్నం... ఉపాదానం పచ్చయో, భవో పచ్చయసముప్పన్నో... భవో పచ్చయో, జాతి పచ్చయసముప్పన్నా... జాతి పచ్చయో, జరామరణం పచ్చయసముప్పన్నం. ఉభోపేతే ధమ్మా పచ్చయసముప్పన్నాతి – పచ్చయపరిగ్గహే పఞ్ఞా ధమ్మట్ఠితిఞాణం. అతీతమ్పి అద్ధానం... అనాగతమ్పి అద్ధానం జాతి పచ్చయో, జరామరణం పచ్చయసముప్పన్నం. ఉభోపేతే ధమ్మా పచ్చయసముప్పన్నాతి – పచ్చయపరిగ్గహే పఞ్ఞా ధమ్మట్ఠితిఞాణం.

౪౭. పురిమకమ్మభవస్మిం మోహో అవిజ్జా, ఆయూహనా సఙ్ఖారా, నికన్తి తణ్హా, ఉపగమనం ఉపాదానం, చేతనా భవో. ఇమే పఞ్చ ధమ్మా పురిమకమ్మభవస్మిం ఇధ పటిసన్ధియా పచ్చయా. ఇధ పటిసన్ధి విఞ్ఞాణం, ఓక్కన్తి నామరూపం, పసాదో ఆయతనం, ఫుట్ఠో ఫస్సో, వేదయితం వేదనా. ఇమే పఞ్చ ధమ్మా ఇధుపపత్తిభవస్మిం పురేకతస్స కమ్మస్స పచ్చయా. ఇధ పరిపక్కత్తా ఆయతనానం మోహో అవిజ్జా, ఆయూహనా సఙ్ఖారా, నికన్తి తణ్హా ఉపగమనం ఉపాదానం,

చేతనా భవో. ఇమే పఞ్చ ధమ్మా ఇధ కమ్మభవస్మిం ఆయతిం పటిసన్ధియా పచ్చయా. ఆయతిం పటిసన్ధి విఞ్ఞాణం, ఓక్కన్తి నామరూపం, పసాదో ఆయతనం, ఫుట్ఠో ఫస్సో, వేదయితం వేదనా. ఇమే పఞ్చ ధమ్మా ఆయతిం ఉపపత్తిభవస్మిం ఇధ కతస్స కమ్మస్స పచ్చయా. ఇతిమే చతుసఙ్ఖేపే తయో అద్ధే తిసన్ధిం వీసతియా ఆకారేహి పటిచ్చసముప్పాదం జానాతి పస్సతి అఞ్ఞాతి పటివిజ్ఝతి. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – "పచ్చయపరిగ్గహే పఞ్ఞా ధమ్మట్ఠితిఞాణం".

ధమ్మట్ఠితిఞాణనిద్దేసో చతుత్థో.

౫. సమ్మసనఞాణనిద్దేసో

౪౮. కథం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నానం ధమ్మానం సఙ్ఖిపిత్వా వవత్థానే పఞ్ఞా సమ్మసనే ఞాణం?

యం కిఞ్చి రూపం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం రూపం అనిచ్చతో వవత్థేతి ఏకం సమ్మసనం, దుక్ఖతో వవత్థేతి ఏకం సమ్మసనం, అనత్తతో వవత్థేతి ఏకం సమ్మసనం.

యా కాచి వేదనా…పే… యా కాచి సఞ్ఞా… యే కేచి సఙ్ఖారా… యం కిఞ్చి విఞ్ఞాణం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం విఞ్ఞాణం అనిచ్చతో వవత్థేతి ఏకం సమ్మసనం, దుక్ఖతో వవత్థేతి ఏకం సమ్మసనం, అనత్తతో వవత్థేతి ఏకం సమ్మసనం.

చక్ఖుం…పే… జరామరణం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అనిచ్చతో వవత్థేతి ఏకం సమ్మసనం, దుక్ఖతో వవత్థేతి ఏకం సమ్మసనం, అనత్తతో వవత్థేతి ఏకం సమ్మసనం.

రూపం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అనిచ్చం ఖయట్ఠేన, దుక్ఖం భయట్ఠేన అనత్తా అసారకట్ఠేనాతి సఙ్ఖిపిత్వా వవత్థానే పఞ్ఞా సమ్మసనే ఞాణం. వేదనా…పే… సఞ్ఞా…పే… సఙ్ఖారా…పే… విఞ్ఞాణం…పే… చక్ఖు…పే… జరామరణం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అనిచ్చం ఖయట్ఠేన, దుక్ఖం భయట్ఠేన, అనత్తా అసారకట్ఠేనాతి సఙ్ఖిపిత్వా వవత్థానే పఞ్ఞా సమ్మసనే ఞాణం.

రూపం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అనిచ్చం సఙ్ఖతం పటిచ్చసముప్పన్నం ఖయధమ్మం వయధమ్మం విరాగధమ్మం నిరోధధమ్మన్తి సఙ్ఖిపిత్వా వవత్థానే పఞ్ఞా సమ్మసనే ఞాణం. వేదనా…పే… సఞ్ఞా… సఙ్ఖారా… విఞ్ఞాణం… చక్ఖు…పే… జరామరణం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అనిచ్చం సఙ్ఖతం పటిచ్చసముప్పన్నం ఖయధమ్మం వయధమ్మం విరాగధమ్మం నిరోధధమ్మన్తి సఙ్ఖిపిత్వా వవత్థానే పఞ్ఞా సమ్మసనే ఞాణం.

జాతిపచ్చయా జరామరణం, అసతి జాతియా నత్థి జరామరణన్తి సఙ్ఖిపిత్వా వవత్థానే పఞ్ఞా సమ్మసనే ఞాణం. అతీతమ్పి అద్ధానం… అనాగతమ్పి అద్ధానం జాతిపచ్చయా జరామరణం, అసతి జాతియా నత్థి జరామరణన్తి సఙ్ఖిపిత్వా వవత్థానే పఞ్ఞా సమ్మసనే ఞాణం. భవపచ్చయా జాతి, అసతి…పే… ఉపాదానపచ్చయా భవో, అసతి…పే…

తణ్హాపచ్చయా ఉపాదానం, అసతి...పే.... వేదనాపచ్చయా తణ్హా, అసతి...పే.... ఫస్సపచ్చయా వేదనా, అసతి...పే.... సళాయతనపచ్చయా ఫస్సో, అసతి...పే.... నామరూపపచ్చయా సళాయతనం, అసతి...పే.... విఞ్ఞాణపచ్చయా నామరూపం, అసతి...పే.... సఙ్ఖారపచ్చయా విఞ్ఞాణం, అసతి...పే.... అవిజ్జాపచ్చయా సఙ్ఖారా, అసతి అవిజ్జాయ నత్థి సఙ్ఖారాతి సఙ్ఖిపిత్వా వవత్థానే పఞ్ఞా సమ్మసనే ఞాణం. అతీతమ్పి అద్ధానం... అనాగతమ్పి అద్ధానం అవిజ్జాపచ్చయా సఙ్ఖారా, అసతి అవిజ్జాయ నత్థి సఙ్ఖారాతి సఙ్ఖిపిత్వా వవత్థానే పఞ్ఞా సమ్మసనే ఞాణం. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – “అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నానం ధమ్మానం సఙ్ఖిపిత్వా వవత్థానే పఞ్ఞా సమ్మసనే ఞాణం”.

సమ్మసనఞాణనిద్దేసో పఞ్చమో.

౬. ఉదయబ్బయఞాణనిద్దేసో

౪౯. కథం పచ్చుప్పన్నానం ధమ్మానం విపరిణామానుపస్సనే పఞ్ఞా ఉదయబ్బయానుపస్సనే ఞాణం? జాతం రూపం పచ్చుప్పన్నం, తస్స నిబ్బత్తిలక్ఖణం ఉదయో, విపరిణామలక్ఖణం వయో, అనుపస్సనా ఞాణం. జాతా వేదనా...పే.... జాతా సఞ్ఞా... జాతా సఙ్ఖారా... జాతం విఞ్ఞాణం... జాతం చక్ఖు...పే.... జాతో భవో పచ్చుప్పన్నో, తస్స నిబ్బత్తిలక్ఖణం ఉదయో, విపరిణామలక్ఖణం వయో, అనుపస్సనా ఞాణం.

౫౦. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం ఉదయం పస్సన్తో కతి లక్ఖణాని పస్సతి, వయం పస్సన్తో కతి లక్ఖణాని పస్సతి, ఉదయబ్బయం పస్సన్తో కతి లక్ఖణాని పస్సతి? పఞ్చన్నం ఖన్ధానం ఉదయం పస్సన్తో పఞ్చవీసతి లక్ఖణాని పస్సతి, వయం పస్సన్తో పఞ్చవీసతి లక్ఖణాని పస్సతి ; ఉదయబ్బయం పస్సన్తో పఞ్ఞాస లక్ఖణాని పస్సతి.

రూపక్ఖన్ధస్స ఉదయం పస్సన్తో కతి లక్ఖణాని పస్సతి, వయం పస్సన్తో కతి లక్ఖణాని పస్సతి, ఉదయబ్బయం పస్సన్తో కతి లక్ఖణాని పస్సతి? వేదనాక్ఖన్ధస్స...పే.... సఞ్ఞాక్ఖన్ధస్స...పే.... సఙ్ఖారక్ఖన్ధస్స...పే.... విఞ్ఞాణక్ఖన్ధస్స ఉదయం పస్సన్తో కతి లక్ఖణాని పస్సతి, వయం పస్సన్తో కతి లక్ఖణాని పస్సతి, ఉదయబ్బయం పస్సన్తో కతి లక్ఖణాని పస్సతి? రూపక్ఖన్ధస్స ఉదయం పస్సన్తో పఞ్చ లక్ఖణాని పస్సతి, వయం పస్సన్తో పఞ్చ లక్ఖణాని పస్సతి; ఉదయబ్బయం పస్సన్తో దస లక్ఖణాని పస్సతి. వేదనాక్ఖన్ధస్స...పే.... సఞ్ఞాక్ఖన్ధస్స... సఙ్ఖారక్ఖన్ధస్స... విఞ్ఞాణక్ఖన్ధస్స ఉదయం పస్సన్తో పఞ్చ లక్ఖణాని పస్సతి, వయం పస్సన్తో పఞ్చ లక్ఖణాని పస్సతి; ఉదయబ్బయం పస్సన్తో దస లక్ఖణాని పస్సతి.

రూపక్ఖన్ధస్స ఉదయం పస్సన్తో కతమాని పఞ్చ లక్ఖణాని పస్సతి? అవిజ్జాసముదయా రూపసముదయోతి – పచ్చయసముదయట్ఠేన రూపక్ఖన్ధస్స ఉదయం పస్సతి. తణ్హాసముదయా రూపసముదయోతి – పచ్చయసముదయట్ఠేన రూపక్ఖన్ధస్స ఉదయం పస్సతి. కమ్మసముదయా రూపసముదయోతి – పచ్చయసముదయట్ఠేన రూపక్ఖన్ధస్స ఉదయం పస్సతి. ఆహారసముదయా రూపసముదయోతి – పచ్చయసముదయట్ఠేన రూపక్ఖన్ధస్స ఉదయం పస్సతి. నిబ్బత్తిలక్ఖణం పస్సన్తోపి రూపక్ఖన్ధస్స ఉదయం పస్సతి. రూపక్ఖన్ధస్స ఉదయం పస్సన్తో ఇమాని పఞ్చ లక్ఖణాని పస్సతి.

వయం పస్సన్తో కతమాని పఞ్చ లక్ఖణాని పస్సతి? అవిజ్జానిరోధా రూపనిరోధోతి – పచ్చయనిరోధట్ఠేన రూపక్ఖన్ధస్స వయం పస్సతి. తణ్హానిరోధా రూపనిరోధోతి – పచ్చయనిరోధట్ఠేన రూపక్ఖన్ధస్స వయం పస్సతి. కమ్మనిరోధా రూపనిరోధోతి –

పచ్చయనిరోధట్ఠేన రూపక్ఖన్ధస్స వయం పస్సతి. ఆహారనిరోధా రూపనిరోధోతి – పచ్చయనిరోధట్ఠేన రూపక్ఖన్ధస్స వయం పస్సతి . విపరిణామలక్ఖణం పస్సన్తోపి రూపక్ఖన్ధస్స వయం పస్సతి. రూపక్ఖన్ధస్స వయం పస్సన్తో ఇమాని పఞ్చ లక్ఖణాని పస్సతి. ఉదయబ్బయం పస్సన్తో ఇమాని దస లక్ఖణాని పస్సతి.

వేదనాక్ఖన్ధస్స ఉదయం పస్సన్తో కతమాని పఞ్చ లక్ఖణాని పస్సతి? అవిజ్జాసముదయా వేదనాసముదయోతి – పచ్చయసముదయట్ఠేన వేదనాక్ఖన్ధస్స ఉదయం పస్సతి. తణ్హాసముదయా వేదనాసముదయోతి – పచ్చయసముదయట్ఠేన వేదనాక్ఖన్ధస్స ఉదయం పస్సతి. కమ్మసముదయా వేదనాసముదయోతి – పచ్చయసముదయట్ఠేన వేదనాక్ఖన్ధస్స ఉదయం పస్సతి. ఫస్ససముదయా వేదనాసముదయోతి – పచ్చయసముదయట్ఠేన వేదనాక్ఖన్ధస్స ఉదయం పస్సతి. నిబ్బత్తిలక్ఖణం పస్సన్తోపి వేదనాక్ఖన్ధస్స ఉదయం పస్సతి. వేదనాక్ఖన్ధస్స ఉదయం పస్సన్తో ఇమాని పఞ్చ లక్ఖణాని పస్సతి.

వయం పస్సన్తో కతమాని పఞ్చ లక్ఖణాని పస్సతి? అవిజ్జానిరోధా వేదనానిరోధోతి – పచ్చయనిరోధట్ఠేన వేదనాక్ఖన్ధస్స వయం పస్సతి. తణ్హానిరోధా వేదనానిరోధోతి – పచ్చయనిరోధట్ఠేన వేదనాక్ఖన్ధస్స వయం పస్సతి. కమ్మనిరోధా వేదనానిరోధోతి – పచ్చయనిరోధట్ఠేన వేదనాక్ఖన్ధస్స వయం పస్సతి. ఫస్సనిరోధా వేదనానిరోధోతి – పచ్చయనిరోధట్ఠేన వేదనాక్ఖన్ధస్స వయం పస్సతి. విపరిణామలక్ఖణం పస్సన్తోపి వేదనాక్ఖన్ధస్స వయం పస్సతి. వేదనాక్ఖన్ధస్స వయం పస్సన్తో ఇమాని పఞ్చ లక్ఖణాని పస్సతి. ఉదయబ్బయం పస్సన్తో ఇమాని దస లక్ఖణాని పస్సతి.

సఞ్ఞాక్ఖన్ధస్స...పే.... సఙ్ఖారక్ఖన్ధస్స...పే.... విఞ్ఞాణక్ఖన్ధస్స ఉదయం పస్సన్తో కతమాని పఞ్చ లక్ఖణాని పస్సతి? అవిజ్జాసముదయా విఞ్ఞాణసముదయోతి – పచ్చయసముదయట్ఠేన విఞ్ఞాణక్ఖన్ధస్స ఉదయం పస్సతి. తణ్హాసముదయా విఞ్ఞాణసముదయోతిపచ్చయసముదయట్ఠేన విఞ్ఞాణక్ఖన్ధస్స ఉదయం పస్సతి. కమ్మసముదయా విఞ్ఞాణసముదయోతి – పచ్చయసముదయట్ఠేన విఞ్ఞాణక్ఖన్ధస్స ఉదయం పస్సతి. నామరూపసముదయా విఞ్ఞాణసముదయోతి – పచ్చయసముదయట్ఠేన విఞ్ఞాణక్ఖన్ధస్స ఉదయం పస్సతి. నిబ్బత్తిలక్ఖణం పస్సన్తోపి విఞ్ఞాణక్ఖన్ధస్స ఉదయం పస్సతి. విఞ్ఞాణక్ఖన్ధస్స ఉదయం పస్సన్తో ఇమాని పఞ్చ లక్ఖణాని పస్సతి.

వయం పస్సన్తో కతమాని పఞ్చ లక్ఖణాని పస్సతి? అవిజ్జానిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధోతి – పచ్చయనిరోధట్ఠేన విఞ్ఞాణక్ఖన్ధస్స వయం పస్సతి. తణ్హానిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధోతి – పచ్చయనిరోధట్ఠేన విఞ్ఞాణక్ఖన్ధస్స వయం పస్సతి. కమ్మనిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధోతి – పచ్చయనిరోధట్ఠేన విఞ్ఞాణక్ఖన్ధస్స వయం పస్సతి. నామరూపనిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధోతి – పచ్చయనిరోధట్ఠేన విఞ్ఞాణక్ఖన్ధస్స వయం పస్సతి. విపరిణామలక్ఖణం పస్సన్తోపి విఞ్ఞాణక్ఖన్ధస్స వయం పస్సతి. విఞ్ఞాణక్ఖన్ధస్స వయం పస్సన్తో ఇమాని పఞ్చ లక్ఖణాని పస్సతి. ఉదయబ్బయం పస్సన్తో ఇమాని దస లక్ఖణాని పస్సతి.

పఞ్చన్నం ఖన్ధానం ఉదయం పస్సన్తో ఇమాని పఞ్చవీసతి లక్ఖణాని పస్సతి, వయం పస్సన్తో ఇమాని పఞ్చవీసతి లక్ఖణాని పస్సతి, ఉదయబ్బయం పస్సన్తో ఇమాని పఞ్ఞాస లక్ఖణాని పస్సతి. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – "పచ్చుప్పన్నానం ధమ్మానం విపరిణామానుపస్సనే పఞ్ఞా ఉదయబ్బయానుపస్సనే ఞాణం". రూపక్ఖన్ధో [రూపక్ఖన్ధా (స్యా.)] ఆహారసముదయో . వేదనా, సఞ్ఞా, సఙ్ఖారా – తయో [సఙ్ఖారాతి సేసా (స్యా.)] ఖన్ధా ఫస్ససముదయా. విఞ్ఞాణక్ఖన్ధో నామరూపసముదయో.

ఉదయబ్బయఞాణనిద్దేసో ఛట్ఠో.

౭. భఙ్గానుపస్సనాఞాణనిద్దేసో

౫౧. కథం ఆరమ్మణం పటిసఙ్ఖా భఙ్గానుపస్సనే పఞ్ఞా విపస్సనే ఞాణం? రూపారమ్మణతా చిత్తం ఉప్పజ్జిత్వా భిజ్జతి. తం ఆరమ్మణం పటిసఙ్ఖా తస్స చిత్తస్స భఙ్గం అనుపస్సతి. అనుపస్సతీతి, కథం అనుపస్సతి? అనిచ్చతో అనుపస్సతి, నో నిచ్చతో. దుక్ఖతో అనుపస్సతి, నో సుఖతో. అనత్తతో అనుపస్సతి, నో అత్తతో. నిబ్బిన్దతి, నో నన్దతి, విరజ్జతి, నో రజ్జతి. నిరోధేతి, నో సముదేతి. పటినిస్సజ్జతి, నో ఆదియతి.

౫౨. అనిచ్చతో అనుపస్సన్తో నిచ్చసఞ్ఞం పజహతి. దుక్ఖతో అనుపస్సన్తో సుఖసఞ్ఞం పజహతి. అనత్తతో అనుపస్సన్తో అత్తసఞ్ఞం పజహతి. నిబ్బిన్దన్తో నన్దిం పజహతి. విరజ్జన్తో రాగం పజహతి. నిరోధేన్తో సముదయం పజహతి. పటినిస్సజ్జన్తో ఆదానం పజహతి.

వేదనారమ్మణతా...పే.... సఞ్ఞారమ్మణతా... సఙ్ఖారారమ్మణతా... విఞ్ఞాణారమ్మణతా... చక్ఖు...పే.... జరామరణారమ్మణతా చిత్తం ఉప్పజ్జిత్వా భిజ్జతి. తం ఆరమ్మణం పటిసఙ్ఖా తస్స చిత్తస్స భఙ్గం అనుపస్సతి. అనుపస్సతీతి, కథం అనుపస్సతి? అనిచ్చతో అనుపస్సతి, నో నిచ్చతో. దుక్ఖతో అనుపస్సతి, నో సుఖతో. అనత్తతో అనుపస్సతి, నో అత్తతో. నిబ్బిన్దతి, నో నన్దతి. విరజ్జతి, నో రజ్జతి. నిరోధేతి, నో సముదేతి. పటినిస్సజ్జతి, నో ఆదియతి.

అనిచ్చతో అనుపస్సన్తో నిచ్చసఞ్ఞం పజహతి. దుక్ఖతో అనుపస్సన్తో సుఖసఞ్ఞం పజహతి. అనత్తతో అనుపస్సన్తో అత్తసఞ్ఞం పజహతి. నిబ్బిన్దన్తో నన్దిం పజహతి. విరజ్జన్తో రాగం పజహతి. నిరోధేన్తో సముదయం పజహతి. పటినిస్సజ్జన్తో ఆదానం పజహతి.

వత్థుసఙ్కమనా చేవ, పఞ్ఞాయ చ వివట్టనా;
ఆవజ్జనా బలఞ్చేవ, పటిసఙ్ఖా విపస్సనా.

ఆరమ్మణఅన్వయేన , ఉభో ఏకవవత్థనా [ఏకవవత్థానా (క.)];
నిరోధే అధిముత్తతా, వయలక్ఖణవిపస్సనా.

ఆరమ్మణఞ్చ పటిసఙ్ఖా, భఙ్గఞ్చ అనుపస్సతి;
సుఞ్ఞతో చ ఉపట్ఠానం, అధిపఞ్ఞా విపస్సనా.

కుసలో తీసు అనుపస్సనాసు, చతస్సో చ [చతూసు చ (స్యా.)] విపస్సనాసు;
తయో ఉపట్ఠానే కుసలతా, నానాదిట్ఠీసు న కమ్పతీతి.

తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – “ఆరమ్మణం పటిసఙ్ఖా భఙ్గానుపస్సనే పఞ్ఞా విపస్సనే ఞాణం”.

భఙ్గానుపస్సనాఞాణనిద్దేసో సత్తమో.

౮. ఆదీనవఞాణనిద్దేసో

౫౩. కథం భయతుపట్ఠానే పఞ్ఞా ఆదీనవే ఞాణం? ఉప్పాదో భయన్తి – భయతుపట్ఠానే పఞ్ఞా ఆదీనవే ఞాణం. పవత్తం భయన్తి – భయతుపట్ఠానే పఞ్ఞా ఆదీనవే ఞాణం. నిమిత్తం భయన్తి...పే.... ఆయూహనా భయన్తి...పే.... పటిసన్ధి భయన్తి... గతి భయన్తి... నిబ్బత్తి భయన్తి... ఉపపత్తి భయన్తి... జాతి భయన్తి... జరా భయన్తి... బ్యాధి భయన్తి ... మరణం భయన్తి... సోకో భయన్తి... పరిదేవో భయన్తి... ఉపాయాసో భయన్తి – భయతుపట్ఠానే పఞ్ఞా ఆదీనవే ఞాణం.

అనుప్పాదో ఖేమన్తి – సన్తిపదే ఞాణం. అప్పవత్తం ఖేమన్తి – సన్తిపదే ఞాణం...పే.... అనుపాయాసో ఖేమన్తి – సన్తిపదే ఞాణం.

ఉప్పాదో భయం, అనుప్పాదో ఖేమన్తి – సన్తిపదే ఞాణం. పవత్తం భయం, అప్పవత్తం ఖేమన్తి – సన్తిపదే ఞాణం... పే.... ఉపాయాసో భయం, అనుపాయాసో ఖేమన్తి – సన్తిపదే ఞాణం.

ఉప్పాదో దుక్ఖన్తి – భయతుపట్ఠానే పఞ్ఞా ఆదీనవే ఞాణం. పవత్తం దుక్ఖన్తి – భయతుపట్ఠానే పఞ్ఞా ఆదీనవే ఞాణం... పే.... ఉపాయాసో దుక్ఖన్తి – భయతుపట్ఠానే పఞ్ఞా ఆదీనవే ఞాణం.

అనుప్పాదో సుఖన్తి – సన్తిపదే ఞాణం. అప్పవత్తం సుఖన్తి – సన్తిపదే ఞాణం...పే.... అనుపాయాసో సుఖన్తి – సన్తిపదే ఞాణం.

ఉప్పాదో దుక్ఖం, అనుప్పాదో సుఖన్తి – సన్తిపదే ఞాణం. పవత్తం దుక్ఖం, అప్పవత్తం సుఖన్తి – సన్తిపదే ఞాణం...పే.... ఉపాయాసో దుక్ఖం, అనుపాయాసో సుఖన్తి – సన్తిపదే ఞాణం.

ఉప్పాదో సామిసన్తి – భయతుపట్ఠానే పఞ్ఞా ఆదీనవే ఞాణం. పవత్తం సామిసన్తి – భయతుపట్ఠానే పఞ్ఞా ఆదీనవే ఞాణం...పే.... ఉపాయాసో సామిసన్తి – భయతుపట్ఠానే పఞ్ఞా ఆదీనవే ఞాణం.

అనుప్పాదో నిరామిసన్తి – సన్తిపదే ఞాణం. అప్పవత్తం నిరామిసన్తి – సన్తిపదే ఞాణం...పే.... అనుపాయాసో నిరామిసన్తి – సన్తిపదే ఞాణం.

ఉప్పాదో సామిసం, అనుప్పాదో నిరామిసన్తి – సన్తిపదే ఞాణం. పవత్తం సామిసం, అప్పవత్తం నిరామిసన్తి – సన్తిపదే ఞాణం...పే.... ఉపాయాసో సామిసం, అనుపాయాసో నిరామిసన్తి – సన్తిపదే ఞాణం.

ఉప్పాదో సఙ్ఖారాతి – భయతుపట్ఠానే పఞ్ఞా ఆదీనవే ఞాణం. పవత్తం సఙ్ఖారాతి – భయతుపట్ఠానే పఞ్ఞా ఆదీనవే ఞాణం...పే.... ఉపాయాసో సఙ్ఖారాతి – భయతుపట్ఠానే పఞ్ఞా ఆదీనవే ఞాణం.

అనుప్పాదో నిబ్బానన్తి – సన్తిపదే ఞాణం. అప్పవత్తం నిబ్బానన్తి – సన్తిపదే ఞాణం...పే.... అనుపాయాసో నిబ్బానన్తి – సన్తిపదే ఞాణం.

ఉప్పాదో సఙ్ఖారా, అనుప్పాదో నిబ్బానన్తి – సన్తిపదే ఞాణం. పవత్తం సఙ్ఖారా, అప్పవత్తం నిబ్బానన్తి – సన్తిపదే ఞాణం...పే.... ఉపాయాసో సఙ్ఖారా, అనుపాయాసో నిబ్బానన్తి – సన్తిపదే ఞాణం.

ఉప్పాదఞ్చ పవత్తఞ్చ, నిమిత్తం దుక్ఖన్తి పస్సతి;
ఆయూహనం పటిసన్ధిం, ఞాణం ఆదీనవే ఇదం.

అనుప్పాదం అప్పవత్తం, అనిమిత్తం సుఖన్తి చ;
అనాయూహనం అప్పటిసన్ధిం, ఞాణం సన్తిపదే ఇదం.

ఇదం ఆదీనవే ఞాణం, పఞ్చఠానేసు జాయతి;
పఞ్చఠానే సన్తిపదే, దస ఞాణే పజానాతి;
ద్విన్నం ఞాణానం కుసలతా, నానాదిట్ఠీసు న కమ్పతీతి.

తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – “భయతుపట్ఠానే పఞ్ఞా ఆదీనవే ఞాణం”.

ఆదీనవఞాణనిద్దేసో అట్ఠమో.

౯. సఙ్ఖారుపేక్ఖాఞాణనిద్దేసో

౫౪. కథం ముఞ్చితుకమ్యతాపటిసఙ్ఖాసన్తిట్ఠనా [ముచ్చితుకమ్యతాపటిసఙ్ఖాసన్తిట్ఠనా (క.)] పఞ్ఞా సఙ్ఖారుపేక్ఖాసు ఞాణం? ఉప్పాదం ముఞ్చితుకమ్యతాపటిసఙ్ఖాసన్తిట్ఠనా [ఉప్పాదముఞ్చితుకమ్యతా... (స్యా.)] పఞ్ఞా సఙ్ఖారుపేక్ఖాసు ఞాణం, పవత్తం ముఞ్చితుకమ్యతాపటిసఙ్ఖాసన్తిట్ఠనా పఞ్ఞా సఙ్ఖారుపేక్ఖాసు ఞాణం, నిమిత్తం ముఞ్చితుకమ్యతా...పే.... ఆయూహనం ముఞ్చితుకమ్యతా... పటిసన్ధిం ముఞ్చితుకమ్యతా... గతిం ముఞ్చితుకమ్యతా... నిబ్బత్తిం ముఞ్చితుకమ్యతా... ఉపపత్తిం ముఞ్చితుకమ్యతా... జాతిం ముఞ్చితుకమ్యతా... జరం ముఞ్చితుకమ్యతా... బ్యాధిం ముఞ్చితుకమ్యతా... మరణం ముఞ్చితుకమ్యతా... సోకం ముఞ్చితుకమ్యతా... పరిదేవం ముఞ్చితుకమ్యతా...పే.... ఉపాయాసం ముఞ్చితుకమ్యతాపటిసఙ్ఖాసన్తిట్ఠనా పఞ్ఞా సఙ్ఖారుపేక్ఖాసు ఞాణం.

ఉప్పాదో దుక్ఖన్తి – ముఞ్చితుకమ్యతాపటిసఙ్ఖాసన్తిట్ఠనా పఞ్ఞా సఙ్ఖారుపేక్ఖాసు ఞాణం. పవత్తం దుక్ఖన్తి – ముఞ్చితుకమ్యతాపటిసఙ్ఖాసన్తిట్ఠనా పఞ్ఞా సఙ్ఖారుపేక్ఖాసు ఞాణం...పే.... ఉపాయాసో దుక్ఖన్తి – ముఞ్చితుకమ్యతాపటిసఙ్ఖాసన్తిట్ఠనా పఞ్ఞా సఙ్ఖారుపేక్ఖాసు ఞాణం.

ఉప్పాదో భయన్తి – ముఞ్చితుకమ్యతాపటిసఙ్ఖాసన్తిట్ఠనా పఞ్ఞా సఙ్ఖారుపేక్ఖాసు ఞాణం. పవత్తం భయన్తి – ముఞ్చితుకమ్యతాపటిసఙ్ఖాసన్తిట్ఠనా పఞ్ఞా సఙ్ఖారుపేక్ఖాసు ఞాణం...పే.... ఉపాయాసో భయన్తి –

ముఞ్చితుకమ్యతాపటిసఙ్ఖాసన్తిట్ఠనా పఞ్ఞా సఙ్ఖారుపేక్ఖాసు ఞాణం.

ఉప్పాదో సామిసన్తి – ముఞ్చితుకమ్యతాపటిసఙ్ఖాసన్తిట్ఠనా పఞ్ఞా సఙ్ఖారుపేక్ఖాసు ఞాణం. పవత్తం సామిసన్తి – ముఞ్చితుకమ్యతాపటిసఙ్ఖాసన్తిట్ఠనా పఞ్ఞా సఙ్ఖారుపేక్ఖాసు ఞాణం…పే॰… ఉపాయాసో సామిసన్తి – ముఞ్చితుకమ్యతాపటిసఙ్ఖాసన్తిట్ఠనా పఞ్ఞా సఙ్ఖారుపేక్ఖాసు ఞాణం.

ఉప్పాదో సఙ్ఖారాతి – ముఞ్చితుకమ్యతాపటిసఙ్ఖాసన్తిట్ఠనా పఞ్ఞా సఙ్ఖారుపేక్ఖాసు ఞాణం. పవత్తం సఙ్ఖారాతి – ముఞ్చితుకమ్యతాపటిసఙ్ఖాసన్తిట్ఠనా పఞ్ఞా సఙ్ఖారుపేక్ఖాసు ఞాణం…పే॰… ఉపాయాసో సఙ్ఖారాతి – ముఞ్చితుకమ్యతాపటిసఙ్ఖాసన్తిట్ఠనా పఞ్ఞా సఙ్ఖారుపేక్ఖాసు ఞాణం.

ఉప్పాదో సఙ్ఖారా, తే సఙ్ఖారే అజ్ఝుపేక్ఖతీతి – సఙ్ఖారుపేక్ఖా. యే చ సఙ్ఖారా యా చ ఉపేక్ఖా ఉభోపేతే సఙ్ఖారా, తే సఙ్ఖారే అజ్ఝుపేక్ఖతీతి – సఙ్ఖారుపేక్ఖా. పవత్తం సఙ్ఖారా…పే॰… నిమిత్తం సఙ్ఖారా… ఆయూహనా సఙ్ఖారా… పటిసన్ధి సఙ్ఖారా… గతి సఙ్ఖారా… నిబ్బత్తి సఙ్ఖారా… ఉపపత్తి సఙ్ఖారా… జాతి సఙ్ఖారా… జరా సఙ్ఖారా… బ్యాధి సఙ్ఖారా… మరణం సఙ్ఖారా… సోకో సఙ్ఖారా… పరిదేవో సఙ్ఖారా…పే॰… ఉపాయాసో సఙ్ఖారా, తే సఙ్ఖారే అజ్ఝుపేక్ఖతీతి – సఙ్ఖారుపేక్ఖా. యే చ సఙ్ఖారా యా చ ఉపేక్ఖా ఉభోపేతే సఙ్ఖారా, తే సఙ్ఖారే అజ్ఝుపేక్ఖతీతి – సఙ్ఖారుపేక్ఖా.

౫౫. కతిహాకారేహి సఙ్ఖారుపేక్ఖాయ చిత్తస్స అభినీహారో హోతి? అట్ఠహాకారేహి సఙ్ఖారుపేక్ఖాయ చిత్తస్స అభినీహారో హోతి. పుథుజ్జనస్స కతిహాకారేహి సఙ్ఖారుపేక్ఖాయ చిత్తస్స అభినీహారో హోతి? సేక్ఖస్స కతిహాకారేహి సఙ్ఖారుపేక్ఖాయ చిత్తస్స అభినీహారో హోతి? వీతరాగస్స కతిహాకారేహి సఙ్ఖారుపేక్ఖాయ చిత్తస్స అభినీహారో హోతి? పుథుజ్జనస్స ద్వీహాకారేహి సఙ్ఖారుపేక్ఖాయ చిత్తస్స అభినీహారో హోతి. సేక్ఖస్స తీహాకారేహి సఙ్ఖారుపేక్ఖాయ చిత్తస్స అభినీహారో హోతి. వీతరాగస్స తీహాకారేహి సఙ్ఖారుపేక్ఖాయ చిత్తస్స అభినీహారో హోతి.

పుథుజ్జనస్స కతమేహి ద్వీహాకారేహి సఙ్ఖారుపేక్ఖాయ చిత్తస్స అభినీహారో హోతి? పుథుజ్జనో సఙ్ఖారుపేక్ఖం అభినన్దతి వా విపస్సతి వా. పుథుజ్జనస్స ఇమేహి ద్వీహాకారేహి సఙ్ఖారుపేక్ఖాయ చిత్తస్స అభినీహారో హోతి. సేక్ఖస్స కతమేహి తీహాకారేహి సఙ్ఖారుపేక్ఖాయ చిత్తస్స అభినీహారో హోతి? సేక్ఖో సఙ్ఖారుపేక్ఖం అభినన్దతి వా విపస్సతి వా పటిసఙ్ఖాయ వా ఫలసమాపత్తిం సమాపజ్జతి. సేక్ఖస్స ఇమేహి తీహాకారేహి సఙ్ఖారుపేక్ఖాయ చిత్తస్స అభినీహారో హోతి. వీతరాగస్స కతమేహి తీహాకారేహి సఙ్ఖారుపేక్ఖాయ చిత్తస్స అభినీహారో హోతి? వీతరాగో సఙ్ఖారుపేక్ఖం విపస్సతి వా పటిసఙ్ఖాయ వా ఫలసమాపత్తిం సమాపజ్జతి, తదజ్ఝుపేక్ఖిత్వా సుఞ్ఞతవిహారేన వా అనిమిత్తవిహారేన వా అప్పణిహితవిహారేన వా విహరతి. వీతరాగస్స ఇమేహి తీహాకారేహి సఙ్ఖారుపేక్ఖాయ చిత్తస్స అభినీహారో హోతి.

౫౬. కథం పుథుజ్జనస్స చ సేక్ఖస్స చ సఙ్ఖారుపేక్ఖాయ చిత్తస్స అభినీహారో ఏకత్తం హోతి? పుథుజ్జనస్స సఙ్ఖారుపేక్ఖం అభినన్దతో చిత్తం కిలిస్సతి, భావనాయ పరిపన్థో హోతి, పటివేధస్స అన్తరాయో హోతి, ఆయతిం పటిసన్ధియా పచ్చయో హోతి. సేక్ఖస్సపి సఙ్ఖారుపేక్ఖం అభినన్దతో చిత్తం కిలిస్సతి, భావనాయ పరిపన్థో హోతి, ఉత్తరిపటివేధస్స అన్తరాయో హోతి, ఆయతిం పటిసన్ధియా పచ్చయో హోతి. ఏవం పుథుజ్జనస్స చ సేక్ఖస్స చ సఙ్ఖారుపేక్ఖాయ చిత్తస్స అభినీహారో ఏకత్తం హోతి అభినన్దనట్ఠేన.

కథం పుథుజ్జనస్స చ సేక్ఖస్స చ వీతరాగస్స చ సఙ్ఖారుపేక్ఖాయ చిత్తస్స అభినీహారో ఏకత్తం హోతి? పుథుజ్జనో సఙ్ఖారుపేక్ఖం అనిచ్చతోపి దుక్ఖతోపి అనత్తతోపి విపస్సతి. సేక్ఖోపి సఙ్ఖారుపేక్ఖం అనిచ్చతోపి దుక్ఖతోపి అనత్తతోపి విపస్సతి. వీతరాగోపి సఙ్ఖారుపేక్ఖం అనిచ్చతోపి దుక్ఖతోపి అనత్తతోపి విపస్సతి. ఏవం పుథుజ్జనస్స చ సేక్ఖస్స చ వీతరాగస్స చ సఙ్ఖారుపేక్ఖాయ చిత్తస్స అభినీహారో ఏకత్తం హోతి అనుపస్సనట్ఠేన.

కథం పుథుజ్జనస్స చ సేక్ఖస్స చ వీతరాగస్స చ సఙ్ఖారుపేక్ఖాయ చిత్తస్స అభినీహారో నానత్తం హోతి? పుథుజ్జనస్స సఙ్ఖారుపేక్ఖా కుసలా హోతి. సేక్ఖస్సపి సఙ్ఖారుపేక్ఖా కుసలా హోతి. వీతరాగస్స సఙ్ఖారుపేక్ఖా అబ్యాకతా హోతి. ఏవం పుథుజ్జనస్స చ సేక్ఖస్స చ వీతరాగస్స చ సఙ్ఖారుపేక్ఖాయ చిత్తస్స అభినీహారో నానత్తం హోతి కుసలాబ్యాకతట్ఠేన.

కథం పుథుజ్జనస్స చ సేక్ఖస్స చ వీతరాగస్స చ సఙ్ఖారుపేక్ఖాయ చిత్తస్స అభినీహారో నానత్తం హోతి? పుథుజ్జనస్స సఙ్ఖారుపేక్ఖా కిఞ్చికాలే సువిదితా హోతి, కిఞ్చికాలే న సువిదితా హోతి. సేక్ఖస్సపి సఙ్ఖారుపేక్ఖా కిఞ్చికాలే సువిదితా హోతి, కిఞ్చికాలే న సువిదితా హోతి. వీతరాగస్స సఙ్ఖారుపేక్ఖా అచ్చన్తం సువిదితా హోతి. ఏవం పుథుజ్జనస్స చ సేక్ఖస్స చ వీతరాగస్స చ సఙ్ఖారుపేక్ఖాయ చిత్తస్స అభినీహారో నానత్తం హోతి విదితట్ఠేన చ అవిదితట్ఠేన చ.

కథం పుథుజ్జనస్స చ సేక్ఖస్స చ వీతరాగస్స చ సఙ్ఖారుపేక్ఖాయ చిత్తస్స అభినీహారో నానత్తం హోతి? పుథుజ్జనో సఙ్ఖారుపేక్ఖం అతిత్తత్తా విపస్సతి. సేక్ఖోపి సఙ్ఖారుపేక్ఖం అతిత్తత్తా విపస్సతి. వీతరాగో సఙ్ఖారుపేక్ఖం తిత్తత్తా విపస్సతి. ఏవం పుథుజ్జనస్స చ సేక్ఖస్స చ వీతరాగస్స చ సఙ్ఖారుపేక్ఖాయ చిత్తస్స అభినీహారో నానత్తం హోతి తిత్తట్ఠేన చ అతిత్తట్ఠేన చ.

కథం పుథుజ్జనస్స చ సేక్ఖస్స చ వీతరాగస్స చ సఙ్ఖారుపేక్ఖాయ చిత్తస్స అభినీహారో నానత్తం హోతి? పుథుజ్జనో సఙ్ఖారుపేక్ఖం తిణ్ణం సంయోజనానం పహానాయ సోతాపత్తిమగ్గం పటిలాభత్థాయ విపస్సతి. సేక్ఖో సఙ్ఖారుపేక్ఖం తిణ్ణం సఞ్ఞోజనానం పహీనత్తా ఉత్తరిపటిలాభత్థాయ విపస్సతి. వీతరాగో సఙ్ఖారుపేక్ఖం సబ్బకిలేసానం పహీనత్తా దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారత్థాయ విపస్సతి. ఏవం పుథుజ్జనస్స చ సేక్ఖస్స చ వీతరాగస్స చ సఙ్ఖారుపేక్ఖాయ చిత్తస్స అభినీహారో నానత్తం హోతి పహీనట్ఠేన చ అప్పహీనట్ఠేన చ.

కథం సేక్ఖస్స చ వీతరాగస్స చ సఙ్ఖారుపేక్ఖాయ చిత్తస్స అభినీహారో నానత్తం హోతి? సేక్ఖో సఙ్ఖారుపేక్ఖం అభినన్దతి వా విపస్సతి వా పటిసఙ్ఖాయ వా ఫలసమాపత్తిం సమాపజ్జతి. వీతరాగో సఙ్ఖారుపేక్ఖం విపస్సతి వా పటిసఙ్ఖాయ వా ఫలసమాపత్తిం సమాపజ్జతి, తదజ్ఝుపేక్ఖిత్వా సుఞ్ఞతవిహారేన వా అనిమిత్తవిహారేన వా అప్పణిహితవిహారేన వా విహరతి. ఏవం సేక్ఖస్స చ వీతరాగస్స చ సఙ్ఖారుపేక్ఖాయ చిత్తస్స అభినీహారో నానత్తం హోతి విహారసమాపత్తట్ఠేన.

౫౭. కతి సఙ్ఖారుపేక్ఖా సమథవసేన ఉప్పజ్జన్తి? కతి సఙ్ఖారుపేక్ఖా విపస్సనావసేన ఉప్పజ్జన్తి? అట్ఠ సఙ్ఖారుపేక్ఖా సమథవసేన ఉప్పజ్జన్తి. దస సఙ్ఖారుపేక్ఖా విపస్సనావసేన ఉప్పజ్జన్తి.

కతమా అట్ఠ సఙ్ఖారుపేక్ఖా సమథవసేన ఉప్పజ్జన్తి? పఠమం ఝానం పటిలాభత్థాయ నీవరణే పటిసఙ్ఖాసన్తిట్ఠనా పఞ్ఞా సఙ్ఖారుపేక్ఖాసు ఞాణం. దుతియం ఝానం పటిలాభత్థాయ వితక్కవిచారే పటిసఙ్ఖాసన్తిట్ఠనా పఞ్ఞా సఙ్ఖారుపేక్ఖాసు ఞాణం. తతియం ఝానం పటిలాభత్థాయ పీతిం పటిసఙ్ఖాసన్తిట్ఠనా పఞ్ఞా సఙ్ఖారుపేక్ఖాసు ఞాణం . చతుత్థం ఝానం పటిలాభత్థాయ సుఖదుక్ఖే పటిసఙ్ఖాసన్తిట్ఠనా పఞ్ఞా సఙ్ఖారుపేక్ఖాసు ఞాణం. ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తిం పటిలాభత్థాయ రూపసఞ్ఞం

పటిఘసఞ్ఞం నానత్తసఞ్ఞం పటిసఙ్ఖాసన్తిట్ఠనా పఞ్ఞా సఙ్ఖారుపేక్ఖాసు ఞాణం. విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తిం పటిలాభత్థాయ ఆకాసానఞ్చాయతనసఞ్ఞం పటిసఙ్ఖాసన్తిట్ఠనా పఞ్ఞా సఙ్ఖారుపేక్ఖాసు ఞాణం. ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తిం పటిలాభత్థాయ విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసఞ్ఞం పటిసఙ్ఖాసన్తిట్ఠనా పఞ్ఞా సఙ్ఖారుపేక్ఖాసు ఞాణం. నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తిం పటిలాభత్థాయ ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసఞ్ఞం పటిసఙ్ఖాసన్తిట్ఠనా పఞ్ఞా సఙ్ఖారుపేక్ఖాసు ఞాణం. ఇమా అట్ఠ సఙ్ఖారుపేక్ఖా సమథవసేన ఉప్పజ్జన్తి.

కతమా దస సఙ్ఖారుపేక్ఖా విపస్సనావసేన ఉప్పజ్జన్తి? సోతాపత్తిమగ్గం పటిలాభత్థాయ ఉప్పాదం పవత్తం నిమిత్తం ఆయూహనం పటిసన్ధిం గతిం నిబ్బత్తిం ఉపపత్తిం జాతిం జరం బ్యాధిం మరణం సోకం పరిదేవం ఉపాయాసం పటిసఙ్ఖాసన్తిట్ఠనా పఞ్ఞా సఙ్ఖారుపేక్ఖాసు ఞాణం. సోతాపత్తిఫలసమాపత్తత్థాయ ఉప్పాదం పవత్తం నిమిత్తం ఆయూహనం పటిసన్ధిం...పే.... పటిసఙ్ఖాసన్తిట్ఠనా పఞ్ఞా సఙ్ఖారుపేక్ఖాసు ఞాణం. సకదాగామిమగ్గం పటిలాభత్థాయ...పే.... సకదాగామిఫలసమాపత్తత్థాయ...పే.... అనాగామిమగ్గం పటిలాభత్థాయ...పే.... అనాగామిఫలసమాపత్తత్థాయ ...పే.... అరహత్తమగ్గం పటిలాభత్థాయ ఉప్పాదం పవత్తం నిమిత్తం ఆయూహనం పటిసన్ధిం గతిం నిబ్బత్తిం ఉపపత్తిం జాతిం జరం బ్యాధిం మరణం సోకం పరిదేవం ఉపాయాసం పటిసఙ్ఖాసన్తిట్ఠనా పఞ్ఞా సఙ్ఖారుపేక్ఖాసు ఞాణం. అరహత్తఫలసమాపత్తత్థాయ...పే.... సుఞ్ఞతవిహారసమాపత్తత్థాయ...పే.... అనిమిత్తవిహారసమాపత్తత్థాయ ఉప్పాదం పవత్తం నిమిత్తం ఆయూహనం పటిసన్ధిం...పే.... పటిసఙ్ఖాసన్తిట్ఠనా పఞ్ఞా సఙ్ఖారుపేక్ఖాసు ఞాణం. ఇమా దస సఙ్ఖారుపేక్ఖా విపస్సనావసేన ఉప్పజ్జన్తి.

౫౮. కతి సఙ్ఖారుపేక్ఖా కుసలా, కతి అకుసలా, కతి అబ్యాకతా? పన్నరస సఙ్ఖారుపేక్ఖా కుసలా, తిస్సో సఙ్ఖారుపేక్ఖా అబ్యాకతా. నత్థి సఙ్ఖారుపేక్ఖా అకుసలా.

పటిసఙ్ఖాసన్తిట్ఠనా పఞ్ఞా, అట్ఠ చిత్తస్స గోచరా;
పుథుజ్జనస్స ద్వే హోన్తి, తయో సేక్ఖస్స గోచరా;
తయో చ వీతరాగస్స, యేహి చిత్తం వివట్టతి.

అట్ఠ సమాధిస్స పచ్చయా, దస ఞాణస్స గోచరా;
అట్ఠారస సఙ్ఖారుపేక్ఖా, తిణ్ణం విమోక్ఖాన పచ్చయా.

ఇమే అట్ఠారసాకారా, పఞ్ఞా యస్స పరిచ్చితా;
కుసలో సఙ్ఖారుపేక్ఖాసు, నానాదిట్ఠీసు న కమ్పతీతి.

తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – “ముఞ్చితుకమ్యతాపటిసఙ్ఖాసన్తిట్ఠనా పఞ్ఞా సఙ్ఖారుపేక్ఖాసు ఞాణం”.

సఙ్ఖారుపేక్ఖాఞాణనిద్దేసో నవమో.

౧౦. గోత్రభుఞాణనిద్దేసో

౩౯. కథం బహిద్ధా వుట్ఠానవివట్టనే పఞ్ఞా గోత్రభుఞాణం? ఉప్పాదం అభిభుయ్యతీతి – గోత్రభు. పవత్తం అభిభుయ్యతీతి – గోత్రభు. నిమిత్తం అభిభుయ్యతీతి – గోత్రభు. ఆయూహనం అభిభుయ్యతీతి – గోత్రభు. పటిసన్ధిం అభిభుయ్యతీతి – గోత్రభు. గతిం అభిభుయ్యతీతి – గోత్రభు. నిబ్బత్తిం అభిభుయ్యతీతి – గోత్రభు. ఉపపత్తిం అభిభుయ్యతీతి – గోత్రభు. జాతిం అభిభుయ్యతీతి – గోత్రభు. జరం అభిభుయ్యతీతి – గోత్రభు. బ్యాధిం అభిభుయ్యతీతి – గోత్రభు. మరణం అభిభుయ్యతీతి – గోత్రభు. సోకం అభిభుయ్యతీతి – గోత్రభు. పరిదేవం అభిభుయ్యతీతి – గోత్రభు. ఉపాయాసం అభిభుయ్యతీతి – గోత్రభు. బహిద్ధా సఙ్ఖారనిమిత్తం అభిభుయ్యతీతి – గోత్రభు. అనుప్పాదం పక్ఖన్దతీతి – గోత్రభు. అప్పవత్తం పక్ఖన్దతీతి – గోత్రభు...పే.... నిరోధం నిబ్బానం పక్ఖన్దతీతి – గోత్రభు.

ఉప్పాదం అభిభుయ్యిత్వా అనుప్పాదం పక్ఖన్దతీతి – గోత్రభు. పవత్తం అభిభుయ్యిత్వా అప్పవత్తం పక్ఖన్దతీతి – గోత్రభు. నిమిత్తం అభిభుయ్యిత్వా అనిమిత్తం పక్ఖన్దతీతి – గోత్రభు ...పే.... బహిద్ధా సఙ్ఖారనిమిత్తం అభిభుయ్యిత్వా నిరోధం నిబ్బానం పక్ఖన్దతీతి – గోత్రభు.

ఉప్పాదా వుట్ఠాతీతి – గోత్రభు. పవత్తా వుట్ఠాతీతి – గోత్రభు. నిమిత్తా వుట్ఠాతీతి – గోత్రభు. ఆయూహనా వుట్ఠాతీతి – గోత్రభు. పటిసన్ధియా వుట్ఠాతీతి – గోత్రభు. గతియా వుట్ఠాతీతి – గోత్రభు. నిబ్బత్తియా వుట్ఠాతీతి – గోత్రభు. ఉపపత్తియా వుట్ఠాతీతి – గోత్రభు. జాతియా వుట్ఠాతీతి – గోత్రభు. జరాయ వుట్ఠాతీతి – గోత్రభు. బ్యాధిమ్హా వుట్ఠాతీతి – గోత్రభు. మరణా వుట్ఠాతీతి – గోత్రభు. సోకా వుట్ఠాతీతి – గోత్రభు. పరిదేవా వుట్ఠాతీతి – గోత్రభు. ఉపాయాసా వుట్ఠాతీతి – గోత్రభు. బహిద్ధా సఙ్ఖారనిమిత్తా వుట్ఠాతీతి – గోత్రభు. అనుప్పాదం పక్ఖన్దతీతి – గోత్రభు. అప్పవత్తం పక్ఖన్దతీతి – గోత్రభు...పే.... నిరోధం నిబ్బానం పక్ఖన్దతీతి – గోత్రభు.

ఉప్పాదా వుట్ఠహిత్వా [వుట్ఠిత్వా (స్యా. క.)] అనుప్పాదం పక్ఖన్దతీతి – గోత్రభు. పవత్తా వుట్ఠహిత్వా అప్పవత్తం పక్ఖన్దతీతి – గోత్రభు. నిమిత్తా వుట్ఠహిత్వా అనిమిత్తం పక్ఖన్దతీతి – గోత్రభు. ఆయూహనా వుట్ఠహిత్వా అనాయూహనం పక్ఖన్దతీతి – గోత్రభు. పటిసన్ధియా వుట్ఠహిత్వా అప్పటిసన్ధిం పక్ఖన్దతీతి – గోత్రభు. గతియా వుట్ఠహిత్వా అగతిం పక్ఖన్దతీతి – గోత్రభు. నిబ్బత్తియా వుట్ఠహిత్వా అనిబ్బత్తిం పక్ఖన్దతీతి – గోత్రభు. ఉపపత్తియా వుట్ఠహిత్వా అనుపపత్తిం పక్ఖన్దతీతి – గోత్రభు. జాతియా వుట్ఠహిత్వా అజాతిం పక్ఖన్దతీతి – గోత్రభు. జరాయ వుట్ఠహిత్వా అజరం పక్ఖన్దతీతి – గోత్రభు. బ్యాధిమ్హా వుట్ఠహిత్వా అబ్యాధిం పక్ఖన్దతీతి – గోత్రభు. మరణా వుట్ఠహిత్వా అమతం పక్ఖన్దతీతి – గోత్రభు. సోకా వుట్ఠహిత్వా అసోకం పక్ఖన్దతీతి – గోత్రభు. పరిదేవా వుట్ఠహిత్వా అపరిదేవం పక్ఖన్దతీతి – గోత్రభు. ఉపాయాసా వుట్ఠహిత్వా అనుపాయాసం పక్ఖన్దతీతి – గోత్రభు. బహిద్ధా సఙ్ఖారనిమిత్తా వుట్ఠహిత్వా నిరోధం నిబ్బానం పక్ఖన్దతీతి – గోత్రభు.

ఉప్పాదా వివట్టతీతి – గోత్రభు. పవత్తా వివట్టతీతి – గోత్రభు...పే.... బహిద్ధా సఙ్ఖారనిమిత్తా వివట్టతీతి – గోత్రభు. అనుప్పాదం పక్ఖన్దతీతి – గోత్రభు. అప్పవత్తం పక్ఖన్దతీతి – గోత్రభు...పే.... నిరోధం నిబ్బానం పక్ఖన్దతీతి – గోత్రభు.

ఉప్పాదా వివట్టిత్వా అనుప్పాదం పక్ఖన్దతీతి – గోత్రభు. పవత్తా వివట్టిత్వా అప్పవత్తం పక్ఖన్దతీతి – గోత్రభు...పే.... బహిద్ధా సఙ్ఖారనిమిత్తా వివట్టిత్వా నిరోధం నిబ్బానం పక్ఖన్దతీతి – గోత్రభు.

౬౦. కతి గోత్రభూ ధమ్మా సమథవసేన ఉప్పజ్జన్తి? కతి గోత్రభూ ధమ్మా విపస్సనావసేన ఉప్పజ్జన్తి? అట్ఠ గోత్రభూ ధమ్మా సమథవసేన ఉప్పజ్జన్తి. దస గోత్రభూ ధమ్మా విపస్సనావసేన ఉప్పజ్జన్తి.

కతమే అట్ఠ గోత్రభూ ధమ్మా సమథవసేన ఉప్పజ్జన్తి? పఠమం ఝానం పటిలాభత్థాయ నీవరణే అభిభుయ్యతీతి – గోత్రభు. దుతియం ఝానం పటిలాభత్థాయ వితక్కవిచారే అభిభుయ్యతీతి – గోత్రభు. తతియం ఝానం పటిలాభత్థాయ పీతిం అభిభుయ్యతీతి – గోత్రభు. చతుత్థం ఝానం పటిలాభత్థాయ సుఖదుక్ఖే అభిభుయ్యతీతి – గోత్రభు. ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తిం పటిలాభత్థాయ రూపసఞ్ఞం పటిఘసఞ్ఞం నానత్తసఞ్ఞం అభిభుయ్యతీతి – గోత్రభు. విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తిం పటిలాభత్థాయ ఆకాసానఞ్చాయతనసఞ్ఞం అభిభుయ్యతీతి – గోత్రభు. ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తిం పటిలాభత్థాయ విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసఞ్ఞం అభిభుయ్యతీతి – గోత్రభు . నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తిం పటిలాభత్థాయ ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసఞ్ఞం అభిభుయ్యతీతి – గోత్రభు. ఇమే అట్ఠ గోత్రభూ ధమ్మా సమథవసేన ఉప్పజ్జన్తి.

కతమే దస గోత్రభూ ధమ్మా విపస్సనావసేన ఉప్పజ్జన్తి? సోతాపత్తిమగ్గం పటిలాభత్థాయ ఉప్పాదం పవత్తం నిమిత్తం ఆయూహనం పటిసన్ధిం గతిం నిబ్బత్తిం ఉపపత్తిం జాతిం జరం బ్యాధిం మరణం సోకం పరిదేవం ఉపాయాసం బహిద్ధా సఙ్ఖారనిమిత్తం అభిభుయ్యతీతి – గోత్రభు. సోతాపత్తిఫలసమాపత్తత్థాయ ఉప్పాదం పవత్తం నిమిత్తం ఆయూహనం పటిసన్ధిం…పే॰… అభిభుయ్యతీతి – గోత్రభు. సకదాగామిమగ్గం పటిలాభత్థాయ…పే॰… సకదాగామిఫలసమాపత్తత్థాయ… అనాగామిమగ్గం పటిలాభత్థాయ… అనాగామిఫలసమాపత్తత్థాయ… అరహత్తమగ్గం పటిలాభత్థాయ ఉప్పాదం పవత్తం నిమిత్తం ఆయూహనం పటిసన్ధిం గతిం నిబ్బత్తిం ఉపపత్తిం జాతిం జరం బ్యాధిం మరణం సోకం పరిదేవం ఉపాయాసం బహిద్ధా సఙ్ఖారనిమిత్తం అభిభుయ్యతీతి – గోత్రభు. అరహత్తఫలసమాపత్తత్థాయ… సుఞ్ఞతవిహారసమాపత్తత్థాయ… అనిమిత్తవిహారసమాపత్తత్థాయ ఉప్పాదం పవత్తం నిమిత్తం ఆయూహనం పటిసన్ధిం…పే॰… అభిభుయ్యతీతి – గోత్రభు. ఇమే దస గోత్రభూ ధమ్మా విపస్సనావసేన ఉప్పజ్జన్తి.

కతి గోత్రభూ ధమ్మా కుసలా, కతి అకుసలా, కతి అబ్యాకతా? పన్నరస గోత్రభూ ధమ్మా కుసలా, తయో గోత్రభూ ధమ్మా అబ్యాకతా. నత్థి గోత్రభూ ధమ్మా అకుసలాతి.

సామిసఞ్చ నిరామిసం, పణిహితఞ్చ అప్పణిహితం;
సఞ్ఞుత్తఞ్చ విసఞ్ఞుత్తం, వుట్ఠితఞ్చ అవుట్ఠితం.

అట్ఠ సమాధిస్స పచ్చయా, దస ఞాణస్స గోచరా;
అట్ఠారస గోత్రభూ ధమ్మా, తిణ్ణం విమోక్ఖాన పచ్చయా.

ఇమే అట్ఠారసాకారా, పఞ్ఞా యస్స పరిచ్చితా;
కుసలో వివట్టే వుట్ఠానే, నానాదిట్ఠీసు న కమ్పతీతి.

తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – “బహిద్ధా వుట్ఠానవివట్టనే పఞ్ఞా గోత్రభుఞాణం”.

గోత్రభుఞాణనిద్దేసో దసమో.

౧౧. మగ్గఞాణనిద్దేసో

౬౧. కథం దుభతో వుట్ఠానవివట్టనే పఞ్ఞా మగ్గే ఞాణం? సోతాపత్తిమగ్గక్ఖణే దస్సనట్ఠేన సమ్మాదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠియా వుట్ఠాతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ వుట్ఠాతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి వుట్ఠాతి. తేన వుచ్చతి – "దుభతో వుట్ఠానవివట్టనే పఞ్ఞా మగ్గే ఞాణం". అభినిరోపనట్ఠేన సమ్మాసఙ్కప్పో మిచ్ఛాసఙ్కప్పా వుట్ఠాతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ వుట్ఠాతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి వుట్ఠాతి. తేన వుచ్చతి – "దుభతో వుట్ఠానవివట్టనే పఞ్ఞా మగ్గే ఞాణం".

పరిగ్గహట్ఠేన సమ్మావాచా మిచ్ఛావాచాయ వుట్ఠాతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ వుట్ఠాతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి వుట్ఠాతి. తేన వుచ్చతి – "దుభతో వుట్ఠానవివట్టనే పఞ్ఞా మగ్గే ఞాణం".

సముట్ఠానట్ఠేన సమ్మాకమ్మన్తో మిచ్ఛాకమ్మన్తా వుట్ఠాతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ వుట్ఠాతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి వుట్ఠాతి. తేన వుచ్చతి – "దుభతో వుట్ఠానవివట్టనే పఞ్ఞా మగ్గే ఞాణం".

వోదానట్ఠేన సమ్మాఆజీవో మిచ్ఛాఆజీవా వుట్ఠాతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ వుట్ఠాతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి వుట్ఠాతి. తేన వుచ్చతి – "దుభతో వుట్ఠానవివట్టనే పఞ్ఞా మగ్గే ఞాణం".

పగ్గహట్ఠేన సమ్మావాయామో మిచ్ఛావాయామా వుట్ఠాతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ వుట్ఠాతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి వుట్ఠాతి. తేన వుచ్చతి – "దుభతో వుట్ఠానవివట్టనే పఞ్ఞా మగ్గే ఞాణం".

ఉపట్ఠానట్ఠేన సమ్మాసతి మిచ్ఛాసతియా వుట్ఠాతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ వుట్ఠాతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి వుట్ఠాతి. తేన వుచ్చతి – "దుభతో వుట్ఠానవివట్టనే పఞ్ఞా మగ్గే ఞాణం".

అవిక్ఖేపట్ఠేన సమ్మాసమాధి మిచ్ఛాసమాధితో వుట్ఠాతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ వుట్ఠాతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి వుట్ఠాతి. తేన వుచ్చతి – "దుభతో వుట్ఠానవివట్టనే పఞ్ఞా మగ్గే ఞాణం".

సకదాగామిమగ్గక్ఖణే దస్సనట్ఠేన సమ్మాదిట్ఠి ...పే.... అవిక్ఖేపట్ఠేన సమ్మాసమాధి ఓళారికా కామరాగసఞ్ఞోజనా పటిఘసఞ్ఞోజనా ఓళారికా కామరాగానుసయా పటిఘానుసయా వుట్ఠాతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ వుట్ఠాతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి వుట్ఠాతి. తేన వుచ్చతి – "దుభతో వుట్ఠానవివట్టనే పఞ్ఞా మగ్గే ఞాణం".

అనాగామిమగ్గక్ఖణే దస్సనట్ఠేన సమ్మాదిట్ఠి...పే.... అవిక్ఖేపట్ఠేన సమ్మాసమాధి అనుసహగతా కామరాగసఞ్ఞోజనా పటిఘసఞ్ఞోజనా అనుసహగతా కామరాగానుసయా పటిఘానుసయా వుట్ఠాతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ వుట్ఠాతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి వుట్ఠాతి. తేన వుచ్చతి – "దుభతో వుట్ఠానవివట్టనే పఞ్ఞా మగ్గే ఞాణం".

అరహత్తమగ్గక్ఖణే దస్సనట్ఠేన సమ్మాదిట్ఠి...పే.... అవిక్ఖేపట్ఠేన సమ్మాసమాధి రూపరాగా అరూపరాగా మానా ఉద్ధచ్చా అవిజ్జాయ మానానుసయా భవరాగానుసయా అవిజ్జానుసయా వుట్ఠాతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ వుట్ఠాతి,

బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి వుట్ఠాతి. తేన వుచ్చతి – “దుభతో వుట్ఠానవివట్టనే పఞ్ఞా మగ్గే ఞాణం”.

౬౨. అజాతం ఝాపేతి జాతేన, ఝానం తేన పవుచ్చతి;
ఝానవిమోక్ఖే కుసలతా, నానాదిట్ఠీసు న కమ్పతి.

సమాదహిత్వా యథా చే విపస్సతి, విపస్సమానో తథా చే సమాదహే;
విపస్సనా చ సమథో తదా అహు, సమానభాగా యుగనద్ధా వత్తరే.

దుక్ఖా సఙ్ఖారా సుఖో, నిరోధో ఇతి దస్సనం [నిరోధోతి దస్సనం (స్యా॰ క॰)];
దుభతో వుట్ఠితా పఞ్ఞా, ఫస్సేతి అమతం పదం.

విమోక్ఖచరియం జానాతి, నానత్తేకత్తకోవిదో;
ద్విన్నం ఞాణానం కుసలతా, నానాదిట్ఠీసు న కమ్పతీతి.

తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – “దుభతో వుట్ఠానవివట్టనే పఞ్ఞా మగ్గే ఞాణం”.

మగ్గఞాణనిద్దేసో ఏకాదసమో.

౧౨. ఫలఞాణనిద్దేసో

౬౩. కథం పయోగప్పటిప్పస్సద్ధిపఞ్ఞా ఫలే ఞాణం? సోతాపత్తిమగ్గక్ఖణే దస్సనట్ఠేన సమ్మాదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠియా వుట్ఠాతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ వుట్ఠాతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి వుట్ఠాతి. తంపయోగప్పటిప్పస్సద్ధత్తా ఉప్పజ్జతి సమ్మాదిట్ఠి. మగ్గస్సేతం ఫలం.

అభినిరోపనట్ఠేన సమ్మాసఙ్కప్పో మిచ్ఛాసఙ్కప్పా వుట్ఠాతి తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ వుట్ఠాతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి వుట్ఠాతి. తంపయోగప్పటిప్పస్సద్ధత్తా ఉప్పజ్జతి సమ్మాసఙ్కప్పో. మగ్గస్సేతం ఫలం.

పరిగ్గహట్ఠేన సమ్మావాచా మిచ్ఛావాచాయ వుట్ఠాతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ వుట్ఠాతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి వుట్ఠాతి. తంపయోగప్పటిప్పస్సద్ధత్తా ఉప్పజ్జతి సమ్మావాచా. మగ్గస్సేతం ఫలం.

సముట్ఠానట్ఠేన సమ్మాకమ్మన్తో మిచ్ఛాకమ్మన్తా వుట్ఠాతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ వుట్ఠాతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి వుట్ఠాతి. తంపయోగప్పటిప్పస్సద్ధత్తా ఉప్పజ్జతి సమ్మాకమ్మన్తో. మగ్గస్సేతం ఫలం.

వోదానట్ఠేన సమ్మాఆజీవో మిచ్ఛాఆజీవా వుట్ఠాతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ వుట్ఠాతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి వుట్ఠాతి. తంపయోగప్పటిప్పస్సద్ధత్తా ఉప్పజ్జతి సమ్మాఆజీవో. మగ్గస్సేతం ఫలం.

పగ్గహట్ఠేన సమ్మావాయామో మిచ్ఛావాయామా వుట్ఠాతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ వుట్ఠాతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి వుట్ఠాతి. తంపయోగప్పటిప్పస్సద్ధత్తా ఉప్పజ్జతి సమ్మావాయామో. మగ్గస్సేతం ఫలం.

ఉపట్ఠానట్ఠేన సమ్మాసతి మిచ్ఛాసతియా వుట్ఠాతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ వుట్ఠాతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి వుట్ఠాతి. తంపయోగప్పటిప్పస్సద్ధత్తా ఉప్పజ్జతి సమ్మాసతి. మగ్గస్సేతం ఫలం.

అవిక్ఖేపట్ఠేన సమ్మాసమాధి మిచ్ఛాసమాధితో వుట్ఠాతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ వుట్ఠాతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి వుట్ఠాతి. తంపయోగప్పటిప్పస్సద్ధత్తా ఉప్పజ్జతి సమ్మాసమాధి. మగ్గస్సేతం ఫలం.

సకదాగామిమగ్గక్ఖణే దస్సనట్ఠేన సమ్మాదిట్ఠి...పే.... అవిక్ఖేపట్ఠేన సమ్మాసమాధి ఓళారికా కామరాగసఞ్ఞోజనా పటిఘసఞ్ఞోజనా ఓళారికా కామరాగానుసయా పటిఘానుసయా వుట్ఠాతి , తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ వుట్ఠాతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి వుట్ఠాతి. తంపయోగప్పటిప్పస్సద్ధత్తా ఉప్పజ్జతి సమ్మాసమాధి. మగ్గస్సేతం ఫలం.

అనాగామిమగ్గక్ఖణే దస్సనట్ఠేన సమ్మాదిట్ఠి...పే.... అవిక్ఖేపట్ఠేన సమ్మాసమాధి అనుసహగతా కామరాగసఞ్ఞోజనా పటిఘసఞ్ఞోజనా అనుసహగతా కామరాగానుసయా పటిఘానుసయా వుట్ఠాతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ వుట్ఠాతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి వుట్ఠాతి. తంపయోగప్పటిప్పస్సద్ధత్తా ఉప్పజ్జతి సమ్మాసమాధి. మగ్గస్సేతం ఫలం.

అరహత్తమగ్గక్ఖణే దస్సనట్ఠేన సమ్మాదిట్ఠి...పే.... అవిక్ఖేపట్ఠేన సమ్మాసమాధి రూపరాగా అరూపరాగా మానా ఉద్ధచ్చా అవిజ్జాయ మానానుసయా భవరాగానుసయా అవిజ్జానుసయా వుట్ఠాతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ వుట్ఠాతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి వుట్ఠాతి. తంపయోగప్పటిప్పస్సద్ధత్తా ఉప్పజ్జతి సమ్మాసమాధి. మగ్గస్సేతం ఫలం. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – "పయోగప్పటిప్పస్సద్ధిపఞ్ఞా ఫలే ఞాణం".

ఫలఞాణనిద్దేసో ద్వాదసమో.

౧౩. విముత్తిఞాణనిద్దేసో

౬౪. కథం ఛిన్నవటుమానుపస్సనే పఞ్ఞా విముత్తిఞాణం? సోతాపత్తిమగ్గేన సక్కాయదిట్ఠి, విచికిచ్ఛా, సీలబ్బతపరామాసో, దిట్ఠానుసయో, విచికిచ్ఛానుసయో అత్తనో చిత్తస్స ఉపక్కిలేసా సమ్మా సముచ్ఛిన్నా హోన్తి. ఇమేహి పఞ్చహి ఉపక్కిలేసేహి సపరియుట్ఠానేహి చిత్తం విముత్తం హోతి సువిముత్తం. తంవిముత్తి ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – "ఛిన్నవటుమానుపస్సనే పఞ్ఞా విముత్తిఞాణం".

సకదాగామిమగ్గేన ఓళారికం కామరాగసఞ్ఞోజనం, పటిఘసఞ్ఞోజనం, ఓళారికో కామరాగానుసయో, పటిఘానుసయో – అత్తనో చిత్తస్స ఉపక్కిలేసా సమ్మా సముచ్ఛిన్నా హోన్తి. ఇమేహి చతూహి ఉపక్కిలేసేహి సపరియుట్ఠానేహి చిత్తం విముత్తం హోతి సువిముత్తం. తంవిముత్తి ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – "ఛిన్నవటుమానుపస్సనే పఞ్ఞా విముత్తిఞాణం".

అనాగామిమగ్గేన అనుసహగతం కామరాగసఞ్ఞోజనం, పటిఘసఞ్ఞోజనం, అనుసహగతో కామరాగానుసయో, పటిఘానుసయో – అత్తనో చిత్తస్స ఉపక్కిలేసా సమ్మా సముచ్ఛిన్నా హోన్తి. ఇమేహి చతూహి ఉపక్కిలేసేహి

సపరియుట్ఠానేహి చిత్తం విముత్తం హోతి సువిముత్తం. తంవిముత్తి ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – “ఛిన్నవటుమానుపస్సనే పఞ్ఞా విముత్తిఞాణం”.

అరహత్తమగ్గేన రూపరాగో, అరూపరాగో, మానో, ఉద్ధచ్చం, అవిజ్జా, మానానుసయో, భవరాగానుసయో, అవిజ్జానుసయో – అత్తనో చిత్తస్స ఉపక్కిలేసా సమ్మా సముచ్ఛిన్నా హోన్తి. ఇమేహి అట్ఠహి ఉపక్కిలేసేహి సపరియుట్ఠానేహి చిత్తం విముత్తం హోతి సువిముత్తం. తంవిముత్తి ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – “ఛిన్నవటుమానుపస్సనే పఞ్ఞా విముత్తిఞాణం”. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – “ఛిన్నవటుమానుపస్సనే పఞ్ఞా విముత్తిఞాణం”.

విముత్తిఞాణనిద్దేసో తేరసమో.

౧౪. పచ్చవేక్ఖణఞాణనిద్దేసో

౬౩. కథం తదా సముదాగతే ధమ్మే పస్సనే పఞ్ఞా పచ్చవేక్ఖణే ఞాణం? సోతాపత్తిమగ్గక్ఖణే దస్సనట్ఠేన సమ్మాదిట్ఠి తదా సముదాగతా. అభినిరోపనట్ఠేన సమ్మాసఙ్కప్పో తదా సముదాగతో. పరిగ్గహట్ఠేన సమ్మావాచా తదా సముదాగతా. సముట్ఠానట్ఠేన సమ్మాకమ్మన్తో తదా సముదాగతో. వోదానట్ఠేన సమ్మాఆజీవో తదా సముదాగతో. పగ్గహట్ఠేన సమ్మావాయామో తదా సముదాగతో. ఉపట్ఠానట్ఠేన సమ్మాసతి తదా సముదాగతా. అవిక్ఖేపట్ఠేన సమ్మాసమాధి తదా సముదాగతో.

ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో తదా సముదాగతో. పవిచయట్ఠేన ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గో తదా సముదాగతో. పగ్గహట్ఠేన వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గో తదా సముదాగతో. ఫరణట్ఠేన పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో తదా సముదాగతో. ఉపసమట్ఠేన పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో తదా సముదాగతో. అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో తదా సముదాగతో. పటిసఙ్ఖానట్ఠేన ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో తదా సముదాగతో.

అస్సద్ధియే అకమ్పియట్ఠేన సద్ధాబలం తదా సముదాగతం. కోసజ్జే అకమ్పియట్ఠేన వీరియబలం తదా సముదాగతం. పమాదే అకమ్పియట్ఠేన సతిబలం తదా సముదాగతం. ఉద్ధచ్చే అకమ్పియట్ఠేన సమాధిబలం తదా సముదాగతం. అవిజ్జాయ అకమ్పియట్ఠేన పఞ్ఞాబలం తదా సముదాగతం.

అధిమోక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియం తదా సముదాగతం. పగ్గహట్ఠేన వీరియిన్ద్రియం తదా సముదాగతం. ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిన్ద్రియం తదా సముదాగతం. అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిన్ద్రియం తదా సముదాగతం. దస్సనట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియం తదా సముదాగతం.

ఆధిపతేయ్యట్ఠేన ఇన్ద్రియా తదా సముదాగతా. అకమ్పియట్ఠేన బలా తదా సముదాగతా. నియ్యానట్ఠేన సమ్బోజ్ఝఙ్గా తదా సముదాగతా. హేతుట్ఠేన మగ్గో తదా సముదాగతో. ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిపట్ఠానా తదా సముదాగతా. పదహనట్ఠేన సమ్మప్పధానా తదా సముదాగతా. ఇజ్ఝనట్ఠేన ఇద్ధిపాదా తదా సముదాగతా. తథట్ఠేన సచ్చా తదా సముదాగతా. అవిక్ఖేపట్ఠేన సమథో తదా సముదాగతో. అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా తదా సముదాగతా. ఏకరసట్ఠేన సమథవిపస్సనా తదా సముదాగతా. అనతివత్తనట్ఠేన యుగనద్ధం తదా సముదాగతం. సంవరట్ఠేన సీలవిసుద్ధి తదా సముదాగతా. అవిక్ఖేపట్ఠేన

చిత్తవిసుద్ధి తదా సముదాగతా. దస్సనట్ఠేన దిట్ఠివిసుద్ధి తదా సముదాగతా. విముత్తట్ఠేన విమోక్ఖో తదా సముదాగతో. పటివేధట్ఠేన విజ్జా తదా సముదాగతా. పరిచ్చాగట్ఠేన విముత్తి తదా సముదాగతా. సముచ్ఛేదట్ఠేన ఖయే ఞాణం తదా సముదాగతం.

ఛన్దో మూలట్ఠేన తదా సముదాగతో. మనసికారో సముట్ఠానట్ఠేన తదా సముదాగతో. ఫస్సో సమోధానట్ఠేన తదా సముదాగతో. వేదనా సమోసరణట్ఠేన తదా సముదాగతా. సమాధి పముఖట్ఠేన తదా సముదాగతో. సతి ఆధిపతేయ్యట్ఠేన తదా సముదాగతా. పఞ్ఞా తదుత్తరట్ఠేన తదా సముదాగతా . విముత్తి సారట్ఠేన తదా సముదాగతా. అమతోగధం నిబ్బానం పరియోసానట్ఠేన తదా సముదాగతం. వుట్ఠహిత్వా పచ్చవేక్ఖతి, ఇమే ధమ్మా తదా సముదాగతా.

సోతాపత్తిఫలక్ఖణే దస్సనట్ఠేన సమ్మాదిట్ఠి తదా సముదాగతా. అభినిరోపనట్ఠేన సమ్మాసఙ్కప్పో తదా సముదాగతో... పే.... పటిప్పస్సద్ధట్ఠేన అనుప్పాదే ఞాణం తదా సముదాగతం. ఛన్దో మూలట్ఠేన తదా సముదాగతో. మనసికారో సముట్ఠానట్ఠేన తదా సముదాగతో. ఫస్సో సమోధానట్ఠేన తదా సముదాగతో. వేదనా సమోసరణట్ఠేన తదా సముదాగతా. సమాధి పముఖట్ఠేన తదా సముదాగతో. సతి ఆధిపతేయ్యట్ఠేన తదా సముదాగతా. పఞ్ఞా తదుత్తరట్ఠేన తదా సముదాగతా. విముత్తి సారట్ఠేన తదా సముదాగతా. అమతోగధం నిబ్బానం పరియోసానట్ఠేన తదా సముదాగతం. వుట్ఠహిత్వా పచ్చవేక్ఖతి, ఇమే ధమ్మా తదా సముదాగతా.

సకదాగామిమగ్గక్ఖణే...పే.... సకదాగామిఫలక్ఖణే...పే.... అనాగామిమగ్గక్ఖణే...పే.... అనాగామిఫలక్ఖణే...పే.... అరహత్తమగ్గక్ఖణే దస్సనట్ఠేన సమ్మాదిట్ఠి తదా సముదాగతా...పే.... సముచ్ఛేదట్ఠేన ఖయే ఞాణం తదా సముదాగతం. ఛన్దో మూలట్ఠేన తదా సముదాగతో...పే.... అమతోగధం నిబ్బానం పరియోసానట్ఠేన తదా సముదాగతం. వుట్ఠహిత్వా పచ్చవేక్ఖతి, ఇమే ధమ్మా తదా సముదాగతా.

అరహత్తఫలక్ఖణే దస్సనట్ఠేన సమ్మాదిట్ఠి తదా సముదాగతా ...పే.... పటిప్పస్సద్ధట్ఠేన అనుప్పాదే ఞాణం తదా సముదాగతం. ఛన్దో మూలట్ఠేన తదా సముదాగతో ...పే.... అమతోగధం నిబ్బానం పరియోసానట్ఠేన తదా సముదాగతం. వుట్ఠహిత్వా పచ్చవేక్ఖతి, ఇమే ధమ్మా తదా సముదాగతా. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – "తదా సముదాగతే ధమ్మే పస్సనే పఞ్ఞా పచ్చవేక్ఖణే ఞాణం".

పచ్చవేక్ఖణఞాణనిద్దేసో చుద్దసమో.

౧౫. వత్థునానత్తఞాణనిద్దేసో

౬౬. కథం అజ్ఝత్తవవత్థానే పఞ్ఞా వత్థునానత్తే ఞాణం? కథం అజ్ఝత్తధమ్మే వవత్థేతి? చక్ఖుం అజ్ఝత్తం వవత్థేతి, సోతం అజ్ఝత్తం వవత్థేతి, ఘానం అజ్ఝత్తం వవత్థేతి, జివ్హం అజ్ఝత్తం వవత్థేతి, కాయం అజ్ఝత్తం వవత్థేతి, మనం అజ్ఝత్తం వవత్థేతి.

కథం చక్ఖుం అజ్ఝత్తం వవత్థేతి? చక్ఖు అవిజ్జాసమ్భూతన్తి వవత్థేతి, చక్ఖు తణ్హాసమ్భూతన్తి వవత్థేతి, చక్ఖు కమ్మసమ్భూతన్తి వవత్థేతి, చక్ఖు ఆహారసమ్భూతన్తి వవత్థేతి, చక్ఖు చతున్నం మహాభూతానం ఉపాదాయాతి వవత్థేతి, చక్ఖు ఉప్పన్నన్తి వవత్థేతి, చక్ఖు సముదాగతన్తి వవత్థేతి. చక్ఖు అహుత్వా సమ్భూతం, హుత్వా న భవిస్సతీతి వవత్థేతి. చక్ఖుం

అన్తవన్తతో వవత్థేతి, చక్ఖు అద్ధువం అసస్సతం విపరిణామధమ్మన్తి వవత్థేతి, చక్ఖు అనిచ్చం సఙ్ఖతం పటిచ్చసముప్పన్నం ఖయధమ్మం వయధమ్మం విరాగధమ్మం నిరోధధమ్మన్తి వవత్థేతి . చక్ఖుం అనిచ్చతో వవత్థేతి, నో నిచ్చతో; దుక్ఖతో వవత్థేతి, నో సుఖతో; అనత్తతో వవత్థేతి, నో అత్తతో; నిబ్బిన్దతి, నో నన్దతి; విరజ్జతి, నో రజ్జతి; నిరోధేతి, నో సముదేతి; పటినిస్సజ్జతి, నో ఆదియతి. అనిచ్చతో వవత్థేన్తో నిచ్చసఞ్ఞం పజహతి, దుక్ఖతో వవత్థేన్తో సుఖసఞ్ఞం పజహతి, అనత్తతో వవత్థేన్తో అత్తసఞ్ఞం పజహతి, నిబ్బిన్దన్తో నన్దిం పజహతి, విరజ్జన్తో రాగం పజహతి, నిరోధేన్తో సముదయం పజహతి, పటినిస్సజ్జన్తో ఆదానం పజహతి. ఏవం చక్ఖుం అజ్ఝత్తం వవత్థేతి.

కథం సోతం అజ్ఝత్తం వవత్థేతి? సోతం అవిజ్జాసమ్భూతన్తి వవత్థేతి...పే.... ఏవం సోతం అజ్ఝత్తం వవత్థేతి. కథం ఘానం అజ్ఝత్తం వవత్థేతి? ఘానం అవిజ్జాసమ్భూతన్తి వవత్థేతి...పే.... ఏవం ఘానం అజ్ఝత్తం వవత్థేతి. కథం జివ్హం అజ్ఝత్తం వవత్థేతి? జివ్హా అవిజ్జాసమ్భూతాతి వవత్థేతి, జివ్హా తణ్హాసమ్భూతాతి వవత్థేతి, జివ్హా కమ్మసమ్భూతాతి వవత్థేతి, జివ్హా ఆహారసమ్భూతాతి వవత్థేతి, జివ్హా చతున్నం మహాభూతానం ఉపాదాయాతి వవత్థేతి, జివ్హా ఉప్పన్నాతి వవత్థేతి జివ్హా సముదాగతాతి వవత్థేతి. జివ్హా అహుత్వా సమ్భూతా, హుత్వా న భవిస్సతీతి వవత్థేతి. జివ్హం అన్తవన్తతో వవత్థేతి, జివ్హా అద్ధువా అసస్సతా విపరిణామధమ్మాతి వవత్థేతి, జివ్హా అనిచ్చా సఙ్ఖతా పటిచ్చసముప్పన్నా ఖయధమ్మా వయధమ్మా విరాగధమ్మా నిరోధధమ్మాతి వవత్థేతి. జివ్హం అనిచ్చతో వవత్థేతి, నో నిచ్చతో...పే.... పటినిస్సజ్జతి, నో ఆదియతి. అనిచ్చతో వవత్థేన్తో నిచ్చసఞ్ఞం పజహతి...పే.... పటినిస్సజ్జన్తో ఆదానం పజహతి. ఏవం జివ్హం అజ్ఝత్తం వవత్థేతి.

కథం కాయం అజ్ఝత్తం వవత్థేతి? కాయో అవిజ్జాసమ్భూతోతి వవత్థేతి, కాయో తణ్హాసమ్భూతోతి వవత్థేతి, కాయో కమ్మసమ్భూతోతి వవత్థేతి, కాయో ఆహారసమ్భూతోతి వవత్థేతి, కాయో చతున్నం మహాభూతానం ఉపాదాయాతి వవత్థేతి, కాయో ఉప్పన్నోతి వవత్థేతి, కాయో సముదాగతోతి వవత్థేతి. కాయో అహుత్వా సమ్భూతో, హుత్వా న భవిస్సతీతి వవత్థేతి. కాయం అన్తవన్తతో వవత్థేతి, కాయో అద్ధువో అసస్సతో విపరిణామధమ్మోతి వవత్థేతి, కాయో అనిచ్చో సఙ్ఖతో పటిచ్చసముప్పన్నో ఖయధమ్మో వయధమ్మో విరాగధమ్మో నిరోధధమ్మోతి వవత్థేతి. కాయం అనిచ్చతో వవత్థేతి, నో నిచ్చతో; దుక్ఖతో వవత్థేతి, నో సుఖతో...పే.... పటినిస్సజ్జతి, నో ఆదియతి. అనిచ్చతో వవత్థేన్తో నిచ్చసఞ్ఞం పజహతి, దుక్ఖతో వవత్థేన్తో సుఖసఞ్ఞం పజహతి...పే.... పటినిస్సజ్జన్తో ఆదానం పజహతి. ఏవం కాయం అజ్ఝత్తం వవత్థేతి.

కథం మనం అజ్ఝత్తం వవత్థేతి? మనో అవిజ్జాసమ్భూతోతి వవత్థేతి, మనో తణ్హాసమ్భూతోతి వవత్థేతి, మనో కమ్మసమ్భూతోతి వవత్థేతి, మనో ఆహారసమ్భూతోతి వవత్థేతి, మనో ఉప్పన్నోతి వవత్థేతి , మనో సముదాగతోతి వవత్థేతి. మనో అహుత్వా సమ్భూతో, హుత్వా న భవిస్సతీతి వవత్థేతి. మనం అన్తవన్తతో వవత్థేతి, మనో అద్ధువో అసస్సతో విపరిణామధమ్మోతి వవత్థేతి, మనో అనిచ్చో సఙ్ఖతో పటిచ్చసముప్పన్నో ఖయధమ్మో వయధమ్మో విరాగధమ్మో నిరోధధమ్మోతి వవత్థేతి. మనం అనిచ్చతో వవత్థేతి, నో నిచ్చతో; దుక్ఖతో వవత్థేతి, నో సుఖతో; అనత్తతో వవత్థేతి, నో అత్తతో; నిబ్బిన్దతి, నో నన్దతి; విరజ్జతి, నో రజ్జతి; నిరోధేతి, నో సముదేతి; పటినిస్సజ్జతి, నో ఆదియతి. అనిచ్చతో వవత్థేన్తో నిచ్చసఞ్ఞం పజహతి, దుక్ఖతో వవత్థేన్తో సుఖసఞ్ఞం పజహతి, అనత్తతో వవత్థేన్తో అత్తసఞ్ఞం పజహతి, నిబ్బిన్దన్తో నన్దిం పజహతి, విరజ్జన్తో రాగం పజహతి, నిరోధేన్తో సముదయం పజహతి, పటినిస్సజ్జన్తో ఆదానం పజహతి. ఏవం మనం అజ్ఝత్తం వవత్థేతి. ఏవం అజ్ఝత్తధమ్మే వవత్థేతి. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – "అజ్ఝత్తవవత్థానే పఞ్ఞా వత్థునానత్తే ఞాణం".

వత్థునానత్తఞాణనిద్దేసో పన్నరసమో.

౧౬. గోచరనానత్తఞాణనిద్దేసో

౬౭. కథం బహిద్ధా వవత్థానే పఞ్ఞా గోచరనానత్తే ఞాణం? కథం బహిద్ధా ధమ్మే వవత్థేతి? రూపే బహిద్ధా వవత్థేతి, సద్దే బహిద్ధా వవత్థేతి, గన్ధే బహిద్ధా వవత్థేతి, రసే బహిద్ధా వవత్థేతి, ఫోట్ఠబ్బే బహిద్ధా వవత్థేతి, ధమ్మే బహిద్ధా వవత్థేతి .

కథం రూపే బహిద్ధా వవత్థేతి? రూపా అవిజ్జాసమ్భూతాతి వవత్థేతి రూపా తణ్హాసమ్భూతాతి వవత్థేతి, రూపా కమ్మసమ్భూతాతి వవత్థేతి, రూపా ఆహారసమ్భూతాతి వవత్థేతి, రూపా చతున్నం మహాభూతానం ఉపాదాయాతి వవత్థేతి, రూపా ఉప్పన్నాతి వవత్థేతి, రూపా సముదాగతాతి వవత్థేతి. రూపా అహుత్వా సమ్భూతా, హుత్వా న భవిస్సన్తీతి వవత్థేతి. రూపే అన్తవన్తతో వవత్థేతి, రూపా అద్ధువా అసస్సతా విపరిణామధమ్మాతి వవత్థేతి . రూపా అనిచ్చా సఙ్ఖతా పటిచ్చసముప్పన్నా ఖయధమ్మా వయధమ్మా విరాగధమ్మా నిరోధధమ్మాతి వవత్థేతి. రూపే అనిచ్చతో వవత్థేతి, నో నిచ్చతో; దుక్ఖతో వవత్థేతి, నో సుఖతో; అనత్తతో వవత్థేతి, నో అత్తతో; నిబ్బిన్దతి, నో నన్దతి ; విరజ్జతి, నో రజ్జతి; నిరోధేతి, నో సముదేతి; పటినిస్సజ్జతి, నో ఆదియతి. అనిచ్చతో వవత్థేన్తో నిచ్చసఞ్ఞం పజహతి, దుక్ఖతో వవత్థేన్తో సుఖసఞ్ఞం పజహతి, అనత్తతో వవత్థేన్తో అత్తసఞ్ఞం పజహతి, నిబ్బిన్దన్తో నన్దిం పజహతి, విరజ్జన్తో రాగం పజహతి, నిరోధేన్తో సముదయం పజహతి, పటినిస్సజ్జన్తో ఆదానం పజహతి. ఏవం రూపే బహిద్ధా వవత్థేతి.

కథం సద్దే బహిద్ధా వవత్థేతి? సద్దా అవిజ్జాసమ్భూతాతి వవత్థేతి…పే॰… సద్దా చతున్నం మహాభూతానం ఉపాదాయాతి వవత్థేతి, సద్దా ఉప్పన్నాతి వవత్థేతి, సద్దా సముదాగతాతి వవత్థేతి. సద్దా అహుత్వా సమ్భూతా, హుత్వా న భవిస్సన్తీతి వవత్థేతి. సద్దే అన్తవన్తతో వవత్థేతి, సద్దా అద్ధువా అసస్సతా విపరిణామధమ్మాతి వవత్థేతి, సద్దా అనిచ్చా సఙ్ఖతా పటిచ్చసముప్పన్నా ఖయధమ్మా వయధమ్మా విరాగధమ్మా నిరోధధమ్మాతి వవత్థేతి. సద్దే అనిచ్చతో వవత్థేతి, నో నిచ్చతో…పే॰… ఏవం సద్దే బహిద్ధా వవత్థేతి.

కథం గన్ధే బహిద్ధా వవత్థేతి? గన్ధా అవిజ్జాసమ్భూతాతి వవత్థేతి, గన్ధా తణ్హాసమ్భూతాతి వవత్థేతి…పే॰… ఏవం గన్ధే బహిద్ధా వవత్థేతి. కథం రసే బహిద్ధా వవత్థేతి? రసా అవిజ్జాసమ్భూతాతి వవత్థేతి, రసా తణ్హాసమ్భూతాతి వవత్థేతి…పే॰… ఏవం రసే బహిద్ధా వవత్థేతి. కథం ఫోట్ఠబ్బే బహిద్ధా వవత్థేతి? ఫోట్ఠబ్బా అవిజ్జాసమ్భూతాతి వవత్థేతి, ఫోట్ఠబ్బా తణ్హాసమ్భూతాతి వవత్థేతి, ఫోట్ఠబ్బా కమ్మసమ్భూతాతి వవత్థేతి, ఫోట్ఠబ్బా ఆహారసమ్భూతాతి వవత్థేతి, ఫోట్ఠబ్బా ఉప్పన్నాతి వవత్థేతి. ఫోట్ఠబ్బా సముదాగతాతి వవత్థేతి…పే॰… ఏవం ఫోట్ఠబ్బే బహిద్ధా వవత్థేతి.

కథం ధమ్మే బహిద్ధా వవత్థేతి? ధమ్మా అవిజ్జాసమ్భూతాతి వవత్థేతి, ధమ్మా తణ్హాసమ్భూతాతి వవత్థేతి, ధమ్మా కమ్మసమ్భూతాతి వవత్థేతి, ధమ్మా ఆహారసమ్భూతాతి వవత్థేతి, ధమ్మా ఉప్పన్నాతి వవత్థేతి, ధమ్మా సముదాగతాతి వవత్థేతి. ధమ్మా అహుత్వా సమ్భూతా , హుత్వా న భవిస్సన్తీతి వవత్థేతి. ధమ్మే అన్తవన్తతో వవత్థేతి, ధమ్మా అద్ధువా అసస్సతా విపరిణామధమ్మాతి వవత్థేతి, ధమ్మా అనిచ్చా సఙ్ఖతా పటిచ్చసముప్పన్నా ఖయధమ్మా వయధమ్మా విరాగధమ్మా నిరోధధమ్మాతి వవత్థేతి. ధమ్మే అనిచ్చతో వవత్థేతి, నో నిచ్చతో; దుక్ఖతో వవత్థేతి, నో సుఖతో; అనత్తతో వవత్థేతి, నో అత్తతో; నిబ్బిన్దతి, నో నన్దతి; విరజ్జతి, నో రజ్జతి; నిరోధేతి, నో సముదేతి; పటినిస్సజ్జతి, నో ఆదియతి…పే॰…

అనిచ్చతో వవత్థేన్తో నిచ్చసఞ్ఞం పజహతి, దుక్ఖతో వవత్థేన్తో సుఖసఞ్ఞం పజహతి, అనత్తతో వవత్థేన్తో అత్తసఞ్ఞం పజహతి, నిబ్బిన్దన్తో నన్దిం పజహతి, విరజ్జన్తో రాగం పజహతి, నిరోధేన్తో సముదయం పజహతి, పటినిస్సజ్జన్తో ఆదానం పజహతి. ఏవం ధమ్మే బహిద్ధా వవత్థేతి. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – ‘‘బహిద్ధా వవత్థానే పఞ్ఞా గోచరనానత్తే ఞాణం’’.

గోచరనానత్తఞాణనిద్దేసో సోళసమో.

౧౭. చరియానానత్తఞాణనిద్దేసో

౬౮. కథం చరియావవత్థానే పఞ్ఞా చరియానానత్తే ఞాణం? **చరియా**తి తిస్సో చరియాయో – విఞ్ఞాణచరియా, అఞ్ఞాణచరియా, ఞాణచరియా.

కతమా విఞ్ఞాణచరియా? దస్సనత్థాయ ఆవజ్జనకిరియాబ్యాకతా విఞ్ఞాణచరియా రూపేసు, దస్సనట్ఠో చక్ఖువిఞ్ఞాణం విఞ్ఞాణచరియా రూపేసు, దిట్ఠత్తా అభినిరోపనా విపాకమనోధాతు [అభినిరోపనవిపాకమనోధాతు (స్యా.)] విఞ్ఞాణచరియా రూపేసు, అభినిరోపితత్తా విపాకమనోవిఞ్ఞాణధాతు విఞ్ఞాణచరియా రూపేసు. సవనత్థాయ ఆవజ్జనకిరియాబ్యాకతా విఞ్ఞాణచరియా సద్దేసు, సవనత్థో సోతవిఞ్ఞాణం విఞ్ఞాణచరియా సద్దేసు, సుతత్తా అభినిరోపనా విపాకమనోధాతు విఞ్ఞాణచరియా సద్దేసు, అభినిరోపితత్తా విపాకమనోవిఞ్ఞాణధాతు విఞ్ఞాణచరియా సద్దేసు. ఘాయనత్థాయ ఆవజ్జనకిరియాబ్యాకతా విఞ్ఞాణచరియా గన్ధేసు, ఘాయనట్ఠో [ఘాయనత్థో (స్యా. క.)] ఘానవిఞ్ఞాణం విఞ్ఞాణచరియా గన్ధేసు, ఘాయితత్తా అభినిరోపనా విపాకమనోధాతు విఞ్ఞాణచరియా గన్ధేసు, అభినిరోపితత్తా విపాకమనోవిఞ్ఞాణధాతు విఞ్ఞాణచరియా గన్ధేసు. సాయనత్థాయ ఆవజ్జనకిరియాబ్యాకతా విఞ్ఞాణచరియా రసేసు, సాయనట్ఠో జివ్హావిఞ్ఞాణం విఞ్ఞాణచరియా రసేసు, సాయితత్తా అభినిరోపనా విపాకమనోధాతు విఞ్ఞాణచరియా రసేసు, అభినిరోపితత్తా విపాకమనోవిఞ్ఞాణధాతు విఞ్ఞాణచరియా రసేసు. ఫుసనత్థాయ ఆవజ్జనకిరియాబ్యాకతా విఞ్ఞాణచరియా ఫోట్ఠబ్బేసు, ఫుసనట్ఠో కాయవిఞ్ఞాణం విఞ్ఞాణచరియా ఫోట్ఠబ్బేసు, ఫుట్ఠత్తా అభినిరోపనా విపాకమనోధాతు విఞ్ఞాణచరియా ఫోట్ఠబ్బేసు, అభినిరోపితత్తా విపాకమనోవిఞ్ఞాణధాతు విఞ్ఞాణచరియా ఫోట్ఠబ్బేసు. విజాననత్థాయ ఆవజ్జనకిరియాబ్యాకతా విఞ్ఞాణచరియా ధమ్మేసు, విజాననట్ఠో మనోవిఞ్ఞాణం విఞ్ఞాణచరియా ధమ్మేసు, విఞ్ఞాతత్తా అభినిరోపనా విపాకమనోధాతు విఞ్ఞాణచరియా ధమ్మేసు, అభినిరోపితత్తా విపాకమనోవిఞ్ఞాణధాతు విఞ్ఞాణచరియా ధమ్మేసు.

౬౯. **విఞ్ఞాణచరియా**తి కేనట్ఠేన విఞ్ఞాణచరియా? నీరాగా చరతీతి – విఞ్ఞాణచరియా. నిద్దోసా చరతీతి – విఞ్ఞాణచరియా. నిమ్మోహా చరతీతి – విఞ్ఞాణచరియా. నిమ్మానా చరతీతి – విఞ్ఞాణచరియా. నిద్దిట్ఠి చరతీతి – విఞ్ఞాణచరియా నిఉద్ధచ్చా చరతీతి – విఞ్ఞాణచరియా. నిబ్బిచికిచ్ఛా చరతీతి – విఞ్ఞాణచరియా. నానుసయా చరతీతి – విఞ్ఞాణచరియా. రాగవిప్పయుత్తా చరతీతి – విఞ్ఞాణచరియా. దోసవిప్పయుత్తా చరతీతి – విఞ్ఞాణచరియా. మోహవిప్పయుత్తా చరతీతి – విఞ్ఞాణచరియా. మానవిప్పయుత్తా చరతీతి – విఞ్ఞాణచరియా. దిట్ఠివిప్పయుత్తా చరతీతి – విఞ్ఞాణచరియా. ఉద్ధచ్చవిప్పయుత్తా చరతీతి – విఞ్ఞాణచరియా. విచికిచ్ఛావిప్పయుత్తా చరతీతి – విఞ్ఞాణచరియా. అనుసయవిప్పయుత్తా చరతీతి – విఞ్ఞాణచరియా. కుసలేహి కమ్మేహి సమ్పయుత్తా చరతీతి – విఞ్ఞాణచరియా. అకుసలేహి కమ్మేహి విప్పయుత్తా చరతీతి – విఞ్ఞాణచరియా. సావజ్జేహి కమ్మేహి విప్పయుత్తా చరతీతి – విఞ్ఞాణచరియా.

అనవజ్జేహి కమ్మేహి సమ్పయుత్తా చరతీతి – విఞ్ఞాణచరియా. కణ్హేహి కమ్మేహి విప్పయుత్తా చరతీతి – విఞ్ఞాణచరియా. సుక్కేహి కమ్మేహి సమ్పయుత్తా చరతీతి – విఞ్ఞాణచరియా. సుఖుద్రయేహి కమ్మేహి సమ్పయుత్తా చరతీతి – విఞ్ఞాణచరియా. దుక్ఖుద్రయేహి కమ్మేహి విప్పయుత్తా చరతీతి – విఞ్ఞాణచరియా. సుఖవిపాకేహి కమ్మేహి సమ్పయుత్తా చరతీతి – విఞ్ఞాణచరియా. దుక్ఖవిపాకేహి కమ్మేహి విప్పయుత్తా చరతీతి – విఞ్ఞాణచరియా. విఞ్ఞాతే చరతీతి – విఞ్ఞాణచరియా. విఞ్ఞాణస్స ఏవరూపా చరియా హోతీతి – విఞ్ఞాణచరియా. పకతిపరిసుద్ధమిదం చిత్తం నిక్కిలేసట్ఠేనాతి – విఞ్ఞాణచరియా. అయం విఞ్ఞాణచరియా.

కతమా అఞ్ఞాణచరియా? మనాపియేసు రూపేసు రాగస్స జవనత్థాయ ఆవజ్జనకిరియాబ్యాకతా విఞ్ఞాణచరియా; రాగస్స జవనా అఞ్ఞాణచరియా. అమనాపియేసు రూపేసు దోసస్స జవనత్థాయ ఆవజ్జనకిరియాబ్యాకతా విఞ్ఞాణచరియా; దోసస్స జవనా అఞ్ఞాణచరియా. తదుభయేన అసమపేక్ఖనస్మిం వత్థుస్మిం మోహస్స జవనత్థాయ ఆవజ్జనకిరియాబ్యాకతా విఞ్ఞాణచరియా; మోహస్స జవనా అఞ్ఞాణచరియా. వినిబన్ధస్స మానస్స జవనత్థాయ ఆవజ్జనకిరియాబ్యాకతా విఞ్ఞాణచరియా; మానస్స జవనా అఞ్ఞాణచరియా. పరామట్ఠాయ దిట్ఠియా జవనత్థాయ ఆవజ్జనకిరియాబ్యాకతా విఞ్ఞాణచరియా; దిట్ఠియా జవనా అఞ్ఞాణచరియా. విక్ఖేపగతస్స ఉద్ధచ్చస్స జవనత్థాయ ఆవజ్జనకిరియాబ్యాకతా విఞ్ఞాణచరియా; ఉద్ధచ్చస్స జవనా అఞ్ఞాణచరియా. అనిట్ఠఙ్గతాయ విచికిచ్ఛాయ జవనత్థాయ ఆవజ్జనకిరియాబ్యాకతా విఞ్ఞాణచరియా; విచికిచ్ఛాయ జవనా అఞ్ఞాణచరియా. థామగతస్స అనుసయస్స జవనత్థాయ ఆవజ్జనకిరియాబ్యాకతా విఞ్ఞాణచరియా ; అనుసయస్స జవనా అఞ్ఞాణచరియా.

మనాపియేసు సద్దేసు...పే.... మనాపియేసు గన్ధేసు...పే.... మనాపియేసు రసేసు...పే.... మనాపియేసు ఫోట్ఠబ్బేసు...పే.... మనాపియేసు ధమ్మేసు రాగస్స జవనత్థాయ ఆవజ్జనకిరియాబ్యాకతా విఞ్ఞాణచరియా; రాగస్స జవనా అఞ్ఞాణచరియా. అమనాపియేసు ధమ్మేసు దోసస్స జవనత్థాయ ఆవజ్జనకిరియాబ్యాకతా విఞ్ఞాణచరియా; దోసస్స జవనా అఞ్ఞాణచరియా. తదుభయేన అసమపేక్ఖనస్మిం వత్థుస్మిం మోహస్స జవనత్థాయ ఆవజ్జనకిరియాబ్యాకతా విఞ్ఞాణచరియా; మోహస్స జవనా అఞ్ఞాణచరియా. వినిబన్ధస్స మానస్స జవనత్థాయ ఆవజ్జనకిరియాబ్యాకతా విఞ్ఞాణచరియా; మానస్స జవనా అఞ్ఞాణచరియా. పరామట్ఠాయ దిట్ఠియా జవనత్థాయ ఆవజ్జనకిరియాబ్యాకతా విఞ్ఞాణచరియా; దిట్ఠియా జవనా అఞ్ఞాణచరియా. విక్ఖేపగతస్స ఉద్ధచ్చస్స జవనత్థాయ ఆవజ్జనకిరియాబ్యాకతా విఞ్ఞాణచరియా; ఉద్ధచ్చస్స జవనా అఞ్ఞాణచరియా; అనిట్ఠఙ్గతాయ విచికిచ్ఛాయ జవనత్థాయ ఆవజ్జనకిరియాబ్యాకతా విఞ్ఞాణచరియా; విచికిచ్ఛాయ జవనా అఞ్ఞాణచరియా. థామగతస్స అనుసయస్స జవనత్థాయ ఆవజ్జనకిరియాబ్యాకతా విఞ్ఞాణచరియా; అనుసయస్స జవనా అఞ్ఞాణచరియా.

౭౦. **అఞ్ఞాణచరియా**తి కేనట్ఠేన అఞ్ఞాణచరియా? సరాగా చరతీతి – అఞ్ఞాణచరియా. సదోసా చరతీతి – అఞ్ఞాణచరియా. సమోహా చరతీతి – అఞ్ఞాణచరియా. సమానా చరతీతి – అఞ్ఞాణచరియా. సదిట్ఠి చరతీతి – అఞ్ఞాణచరియా. సఉద్ధచ్చా చరతీతి – అఞ్ఞాణచరియా. సవిచికిచ్ఛా చరతీతి – అఞ్ఞాణచరియా. సానుసయా చరతీతి – అఞ్ఞాణచరియా . రాగసమ్పయుత్తా చరతీతి – అఞ్ఞాణచరియా. దోససమ్పయుత్తా చరతీతి – అఞ్ఞాణచరియా. మోహసమ్పయుత్తా చరతీతి – అఞ్ఞాణచరియా. మానసమ్పయుత్తా చరతీతి – అఞ్ఞాణచరియా . దిట్ఠిసమ్పయుత్తా చరతీతి – అఞ్ఞాణచరియా. ఉద్ధచ్చసమ్పయుత్తా చరతీతి – అఞ్ఞాణచరియా. విచికిచ్ఛాసమ్పయుత్తా చరతీతి – అఞ్ఞాణచరియా.

అనుసయసమ్పయుత్తా చరతీతి – అఞ్ఞాణచరియా. కుసలేహి కమ్మేహి విప్పయుత్తా చరతీతి – అఞ్ఞాణచరియా. అకుసలేహి కమ్మేహి సమ్పయుత్తా చరతీతి – అఞ్ఞాణచరియా. సావజ్జేహి కమ్మేహి సమ్పయుత్తా చరతీతి – అఞ్ఞాణచరియా. అనవజ్జేహి కమ్మేహి విప్పయుత్తా చరతీతి – అఞ్ఞాణచరియా . కణ్హేహి కమ్మేహి సమ్పయుత్తా చరతీతి – అఞ్ఞాణచరియా. సుక్కేహి కమ్మేహి విప్పయుత్తా చరతీతి – అఞ్ఞాణచరియా. సుఖుద్రయేహి కమ్మేహి విప్పయుత్తా చరతీతి – అఞ్ఞాణచరియా. దుక్ఖుద్రయేహి కమ్మేహి సమ్పయుత్తా చరతీతి – అఞ్ఞాణచరియా. సుఖవిపాకేహి కమ్మేహి విప్పయుత్తా చరతీతి – అఞ్ఞాణచరియా. దుక్ఖవిపాకేహి కమ్మేహి సమ్పయుత్తా చరతీతి – అఞ్ఞాణచరియా. అఞ్ఞాతే చరతీతి – అఞ్ఞాణచరియా. అఞ్ఞాణస్స ఏవరూపా చరియా హోతీతి – అఞ్ఞాణచరియా. అయం అఞ్ఞాణచరియా.

౭౧. కతమా ఞాణచరియా? అనిచ్చానుపస్సనత్థాయ ఆవజ్జనకిరియాబ్యాకతా విఞ్ఞాణచరియా; అనిచ్చానుపస్సనా ఞాణచరియా. దుక్ఖానుపస్సనత్థాయ ఆవజ్జనకిరియాబ్యాకతా విఞ్ఞాణచరియా; దుక్ఖానుపస్సనా ఞాణచరియా. అనత్తానుపస్సనత్థాయ ఆవజ్జనకిరియాబ్యాకతా విఞ్ఞాణచరియా; అనత్తానుపస్సనా ఞాణచరియా. నిబ్బిదానుపస్సనత్థాయ...పే.... విరాగానుపస్సనత్థాయ... నిరోధానుపస్సనత్థాయ... పటినిస్సగ్గానుపస్సనత్థాయ... ఖయానుపస్సనత్థాయ... వయానుపస్సనత్థాయ... విపరిణామానుపస్సనత్థాయ... అనిమిత్తానుపస్సనత్థాయ... అప్పణిహితానుపస్సనత్థాయ... సుఞ్ఞతానుపస్సనత్థాయ... అధిపఞ్ఞాధమ్మానుపస్సనత్థాయ... యథాభూతఞాణదస్సనత్థాయ... ఆదీనవానుపస్సనత్థాయ... పటిసఙ్ఖానుపస్సనత్థాయ ఆవజ్జనకిరియాబ్యాకతా విఞ్ఞాణచరియా; పటిసఙ్ఖానుపస్సనా ఞాణచరియా. వివట్టనానుపస్సనా ఞాణచరియా. సోతాపత్తిమగ్గో ఞాణచరియా. సోతాపత్తిఫలసమాపత్తి ఞాణచరియా. సకదాగామిమగ్గో ఞాణచరియా. సకదాగామిఫలసమాపత్తి ఞాణచరియా. అనాగామిమగ్గో ఞాణచరియా. అనాగామిఫలసమాపత్తి ఞాణచరియా. అరహత్తమగ్గో ఞాణచరియా. అరహత్తఫలసమాపత్తి ఞాణచరియా.

ఞాణచరియాతి కేనట్ఠేన ఞాణచరియా? నీరాగా చరతీతి – ఞాణచరియా. నిద్దోసా చరతీతి – ఞాణచరియా...పే.... నానుసయా చరతీతి – ఞాణచరియా. రాగవిప్పయుత్తా చరతీతి – ఞాణచరియా. దోసవిప్పయుత్తా చరతీతి – ఞాణచరియా. మోహవిప్పయుత్తా చరతీతి – ఞాణచరియా. మానవిప్పయుత్తా...పే.... దిట్ఠివిప్పయుత్తా... ఉద్ధచ్చవిప్పయుత్తా... విచికిచ్ఛావిప్పయుత్తా... అనుసయవిప్పయుత్తా... కుసలేహి కమ్మేహి సమ్పయుత్తా... అకుసలేహి కమ్మేహి విప్పయుత్తా... సావజ్జేహి కమ్మేహి విప్పయుత్తా... అనవజ్జేహి కమ్మేహి సమ్పయుత్తా... కణ్హేహి కమ్మేహి విప్పయుత్తా... సుక్కేహి కమ్మేహి సమ్పయుత్తా... సుఖుద్రయేహి కమ్మేహి సమ్పయుత్తా... దుక్ఖుద్రయేహి కమ్మేహి విప్పయుత్తా... సుఖవిపాకేహి కమ్మేహి సమ్పయుత్తా చరతీతి – ఞాణచరియా. దుక్ఖవిపాకేహి కమ్మేహి విప్పయుత్తా చరతీతి – ఞాణచరియా. ఞాతే చరతీతి – ఞాణచరియా . ఞాణస్స ఏవరూపా చరియా హోతీతి – ఞాణచరియా. అయం ఞాణచరియా. అఞ్ఞా విఞ్ఞాణచరియా, అఞ్ఞా అఞ్ఞాణచరియా, అఞ్ఞా ఞాణచరియాతి. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – "చరియావవత్థానే పఞ్ఞా చరియానానత్తే ఞాణం".

చరియానానత్తఞాణనిద్దేసో సత్తరసమో.

౧౮. భూమినానత్తఞాణనిద్దేసో

౭౨. కథం చతుధమ్మవవత్థానే పఞ్ఞా భూమినానత్తే ఞాణం? చతస్సో భూమియో – కామావచరా భూమి, రూపావచరా భూమి, అరూపావచరా భూమి, అపరియాపన్నా భూమి. కతమా కామావచరా భూమి? హేట్ఠతో అవీచినిరయం పరియన్తం కరిత్వా ఉపరితో పరనిమ్మితవసవత్తీ దేవే [పరనిమ్మితవసవత్తిదేవే (క.)] అన్తోకరిత్వా యం ఏతస్మిం అన్తరే ఏత్థావచరా ఏత్థ పరియాపన్నా ఖన్ధధాతుఆయతనా రూపం వేదనా సఞ్ఞా సఙ్ఖారా విఞ్ఞాణం – అయం కామావచరా భూమి.

కతమా రూపావచరా భూమి? హేట్ఠతో బ్రహ్మలోకం పరియన్తం కరిత్వా ఉపరితో అకనిట్ఠే దేవే అన్తోకరిత్వా యం ఏతస్మిం అన్తరే ఏత్థావచరా ఏత్థ పరియాపన్నా సమాపన్నస్స వా ఉపపన్నస్స వా దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారిస్స వా చిత్తచేతసికా ధమ్మా – అయం రూపావచరా భూమి.

కతమా అరూపావచరా భూమి? హేట్ఠతో ఆకాసానఞ్చాయతనూపగే దేవే పరియన్తం కరిత్వా ఉపరితో నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనూపగే దేవే అన్తోకరిత్వా యం ఏతస్మిం అన్తరే ఏత్థావచరా ఏత్థ పరియాపన్నా సమాపన్నస్స వా ఉపపన్నస్స వా దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారిస్స వా చిత్తచేతసికా ధమ్మా – అయం అరూపావచరా భూమి.

కతమా అపరియాపన్నా భూమి? అపరియాపన్నా మగ్గా చ మగ్గఫలాని చ అసఙ్ఖతా చ ధాతు – అయం అపరియాపన్నా భూమి. ఇమా చతస్సో భూమియో.

అపరాపి చతస్సో భూమియో చత్తారో సతిపట్ఠానా చత్తారో సమ్మప్పధానా, చత్తారో ఇద్ధిపాదా, చత్తారి ఝానాని, చతస్సో అప్పమఞ్ఞాయో, చతస్సో అరూపసమాపత్తియో, చతస్సో పటిసమ్భిదా, చతస్సో పటిపదా, చత్తారి ఆరమ్మణాని, చత్తారో అరియవంసా, చత్తారి సఙ్గహవత్థూని , చత్తారి చక్కాని, చత్తారి ధమ్మపదాని – ఇమా చతస్సో భూమియో. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – "చతుధమ్మవవత్థానే పఞ్ఞా భూమినానత్తే ఞాణం".

భూమినానత్తఞాణనిద్దేసో అట్ఠారసమో.

౧౯. ధమ్మనానత్తఞాణనిద్దేసో

౭౩. కథం నవధమ్మవవత్థానే పఞ్ఞా ధమ్మనానత్తే ఞాణం? కథం ధమ్మే వవత్థేతి? కామావచరే ధమ్మే కుసలతో వవత్థేతి, అకుసలతో వవత్థేతి, అబ్యాకతతో వవత్థేతి. రూపావచరే ధమ్మే కుసలతో వవత్థేతి, అబ్యాకతతో వవత్థేతి. అరూపావచరే ధమ్మే కుసలతో వవత్థేతి, అబ్యాకతతో వవత్థేతి. అపరియాపన్నే ధమ్మే కుసలతో వవత్థేతి, అబ్యాకతతో వవత్థేతి.

కథం కామావచరే ధమ్మే కుసలతో వవత్థేతి, అకుసలతో వవత్థేతి, అబ్యాకతతో వవత్థేతి? దస కుసలకమ్మపథే కుసలతో వవత్థేతి, దస అకుసలకమ్మపథే అకుసలతో వవత్థేతి, రూపఞ్చ విపాకఞ్చ కిరియఞ్చ అబ్యాకతతో వవత్థేతి – ఏవం కామావచరే ధమ్మే కుసలతో వవత్థేతి, అకుసలతో వవత్థేతి, అబ్యాకతతో వవత్థేతి.

కథం రూపావచరే ధమ్మే కుసలతో వవత్థేతి, అబ్యాకతతో వవత్థేతి? ఇధట్ఠస్స చత్తారి ఝానాని కుసలతో వవత్థేతి, తత్రూపపన్నస్స చత్తారి ఝానాని అబ్యాకతతో వవత్థేతి – ఏవం రూపావచరే ధమ్మే కుసలతో వవత్థేతి, అబ్యాకతతో

వవత్థేతి.

కథం అరూపావచరే ధమ్మే కుసలతో వవత్థేతి, అబ్యాకతతో వవత్థేతి? ఇధట్ఠస్స చతస్సో అరూపావచరసమాపత్తియో కుసలతో వవత్థేతి, తత్రూపపన్నస్స చతస్సో అరూపావచరసమాపత్తియో అబ్యాకతతో వవత్థేతి – ఏవం అరూపావచరే ధమ్మే కుసలతో వవత్థేతి, అబ్యాకతతో వవత్థేతి.

కథం అపరియాపన్నే ధమ్మే కుసలతో వవత్థేతి, అబ్యాకతతో వవత్థేతి? చత్తారో అరియమగ్గే కుసలతో వవత్థేతి, చత్తారి చ సామఞ్ఞఫలాని నిబ్బానఞ్చ అబ్యాకతతో వవత్థేతి – ఏవం అపరియాపన్నే ధమ్మే కుసలతో వవత్థేతి, అబ్యాకతతో వవత్థేతి. ఏవం ధమ్మే వవత్థేతి.

నవ పామోజ్జమూలకా ధమ్మా. అనిచ్చతో మనసికరోతో పామోజ్జం జాయతి, పముదితస్స పీతి జాయతి, పీతిమనస్స కాయో పస్సమ్భతి, పస్సద్ధకాయో సుఖం వేదేతి, సుఖినో చిత్తం సమాధియతి. సమాహితే చిత్తే యథాభూతం పజానాతి పస్సతి. యథాభూతం జానం పస్సం నిబ్బిన్దతి, నిబ్బిన్దం విరజ్జతి, విరాగా విముచ్చతి. దుక్ఖతో మనసికరోతో పామోజ్జం జాయతి…పే.… అనత్తతో మనసికరోతో పామోజ్జం జాయతి…పే.… విముచ్చతి.

రూపం అనిచ్చతో మనసికరోతో పామోజ్జం జాయతి…పే.… రూపం దుక్ఖతో మనసికరోతో…పే.… వేదనం… సఞ్ఞం… సఙ్ఖారే… విఞ్ఞాణం… చక్ఖుం…పే.… జరామరణం అనిచ్చతో మనసికరోతో పామోజ్జం జాయతి…పే.… జరామరణం దుక్ఖతో మనసికరోతో పామోజ్జం జాయతి…పే.… జరామరణం అనత్తతో మనసికరోతో పామోజ్జం జాయతి, పముదితస్స పీతి జాయతి, పీతిమనస్స కాయో పస్సమ్భతి, పస్సద్ధకాయో సుఖం వేదేతి, సుఖినో చిత్తం సమాధియతి. సమాహితే చిత్తే యథాభూతం పజానాతి పస్సతి. యథాభూతం జానం పస్సం నిబ్బిన్దతి, నిబ్బిన్దం విరజ్జతి, విరాగా విముచ్చతి. ఇమే నవ పామోజ్జమూలకా ధమ్మా .

౭౪. నవ యోనిసో మనసికారమూలకా ధమ్మా. అనిచ్చతో యోనిసో మనసికరోతో పామోజ్జం జాయతి, పముదితస్స పీతి జాయతి, పీతిమనస్స కాయో పస్సమ్భతి, పస్సద్ధకాయో సుఖం వేదేతి, సుఖినో చిత్తం సమాధియతి. సమాహితేన చిత్తేన “ఇదం దుక్ఖ”న్తి యథాభూతం పజానాతి, “అయం దుక్ఖసముదయో”తి యథాభూతం పజానాతి, “అయం దుక్ఖనిరోధో”తి యథాభూతం పజానాతి, “అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా”తి యథాభూతం పజానాతి. దుక్ఖతో యోనిసో మనసికరోతో పామోజ్జం జాయతి, పముదితస్స పీతి జాయతి, పీతిమనస్స కాయో పస్సమ్భతి, పస్సద్ధకాయో సుఖం వేదేతి, సుఖినో చిత్తం సమాధియతి. సమాహితేన చిత్తేన “ఇదం దుక్ఖ”న్తి యథాభూతం పజానాతి, “అయం దుక్ఖసముదయో”తి యథాభూతం పజానాతి, “అయం దుక్ఖనిరోధో”తి యథాభూతం పజానాతి, “అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా”తి యథాభూతం పజానాతి. అనత్తతో యోనిసో మనసికరోతో పామోజ్జం జాయతి…పే.….

రూపం అనిచ్చతో యోనిసో మనసికరోతో పామోజ్జం జాయతి…పే.… రూపం దుక్ఖతో యోనిసో మనసికరోతో పామోజ్జం జాయతి…పే.… రూపం అనత్తతో యోనిసో మనసికరోతో పామోజ్జం జాయతి…పే.… వేదనం… సఞ్ఞం… సఙ్ఖారే… విఞ్ఞాణం… చక్ఖుం…పే.… జరామరణం అనిచ్చతో యోనిసో మనసికరోతో పామోజ్జం జాయతి…పే.… జరామరణం

దుక్ఖతో యోనిసో మనసికరోతో పామోజ్జం జాయతి…పే॰… జరామరణం అనత్తతో యోనిసో మనసికరోతో పామోజ్జం జాయతి, పముదితస్స పీతి జాయతి, పీతిమనస్స కాయో పస్సమ్భతి, పస్సద్ధకాయో సుఖం వేదేతి, సుఖినో చిత్తం సమాధియతి. సమాహితేన చిత్తేన "ఇదం దుక్ఖ"న్తి యథాభూతం పజానాతి, "అయం దుక్ఖసముదయో"తి యథాభూతం పజానాతి, "అయం దుక్ఖనిరోధో"తి యథాభూతం పజానాతి, "అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా"తి యథాభూతం పజానాతి. ఇమే నవ యోనిసో మనసికారమూలకా ధమ్మా.

నవ నానత్తా – ధాతునానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ఫస్సనానత్తం, ఫస్సనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి వేదనానానత్తం, వేదనానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సఞ్ఞానానత్తం, సఞ్ఞానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సఙ్కప్పనానత్తం, సఙ్కప్పనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ఛన్దనానత్తం, ఛన్దనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి పరిళాహనానత్తం, పరిళాహనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి పరియేసనానానత్తం, పరియేసనానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి లాభనానత్తం – ఇమే నవ నానత్తా. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – "నవధమ్మవవత్థానే పఞ్ఞా ధమ్మనానత్తే ఞాణం".

ధమ్మనానత్తఞాణనిద్దేసో ఏకూనవీసతిమో.

౨౦-౨౪. ఞాణపఞ్చకనిద్దేసో

౭౫. కథం అభిఞ్ఞాపఞ్ఞా ఞాతట్ఠే ఞాణం, పరిఞ్ఞాపఞ్ఞా తీరణట్ఠే ఞాణం, పహానేపఞ్ఞా పరిచ్చాగట్ఠే ఞాణం, భావనా పఞ్ఞా ఏకరసట్ఠే ఞాణం, సచ్ఛికిరియాపఞ్ఞా ఫస్సనట్ఠే ఞాణం? యే యే ధమ్మా అభిఞ్ఞాతా హోన్తి, తే తే ధమ్మా ఞాతా హోన్తి. యే యే ధమ్మా పరిఞ్ఞాతా హోన్తి, తే తే ధమ్మా తీరితా హోన్తి. యే యే ధమ్మా పహీనా హోన్తి, తే తే ధమ్మా పరిచ్చత్తా హోన్తి. యే యే ధమ్మా భావితా హోన్తి, తే తే ధమ్మా ఏకరసా హోన్తి. యే యే ధమ్మా సచ్ఛికతా హోన్తి, తే తే ధమ్మా ఫస్సితా హోన్తి. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – "అభిఞ్ఞా పఞ్ఞా ఞాతట్ఠే ఞాణం, పరిఞ్ఞా పఞ్ఞా తీరణట్ఠే ఞాణం, పహానే పఞ్ఞా పరిచ్చాగట్ఠే ఞాణం, భావనా పఞ్ఞా ఏకరసట్ఠే ఞాణం, సచ్ఛికిరియా పఞ్ఞా ఫుసనట్ఠే ఞాణం".

ఞాణపఞ్చకనిద్దేసో చతువీసతిమో.

౨౫-౨౮. పటిసమ్భిదాఞాణనిద్దేసో

౭౬. కథం అత్థనానత్తే పఞ్ఞా అత్థపటిసమ్భిదే ఞాణం, ధమ్మనానత్తే పఞ్ఞా ధమ్మపటిసమ్భిదే ఞాణం, నిరుత్తినానత్తే పఞ్ఞా నిరుత్తిపటిసమ్భిదే ఞాణం, పటిభాననానత్తే పఞ్ఞా పటిభానపటిసమ్భిదే ఞాణం? సద్ధిన్ద్రియం ధమ్మో, వీరియిన్ద్రియం ధమ్మో, సతిన్ద్రియం ధమ్మో, సమాధిన్ద్రియం ధమ్మో, పఞ్ఞిన్ద్రియం ధమ్మో. అఞ్ఞో సద్ధిన్ద్రియం ధమ్మో, అఞ్ఞో వీరియిన్ద్రియం ధమ్మో, అఞ్ఞో సతిన్ద్రియం ధమ్మో, అఞ్ఞో సమాధిన్ద్రియం ధమ్మో, అఞ్ఞో పఞ్ఞిన్ద్రియం ధమ్మో. యేన ఞాణేన ఇమే నానా ధమ్మా ఞాతా, తేనేవ ఞాణేన ఇమే నానా ధమ్మా పటివిదితాతి. తేన వుచ్చతి – "ధమ్మనానత్తే పఞ్ఞా ధమ్మపటిసమ్భిదే ఞాణం".

అధిమోక్ఖట్ఠో అత్థో, పగ్గహట్ఠో అత్థో, ఉపట్ఠానట్ఠో అత్థో, అవిక్ఖేపట్ఠో అత్థో, దస్సనట్ఠో అత్థో. అఞ్ఞో అధిమోక్ఖట్ఠో అత్థో, అఞ్ఞో పగ్గహట్ఠో అత్థో, అఞ్ఞో ఉపట్ఠానట్ఠో అత్థో, అఞ్ఞో అవిక్ఖేపట్ఠో అత్థో, అఞ్ఞో దస్సనట్ఠో అత్థో. యేన ఞాణేన ఇమే నానా అత్థా

ఞాతా, తేనేవ ఞాణేన ఇమే నానా అత్థా పటివిదితాతి. తేన వుచ్చతి “అత్థనానత్తే పఞ్ఞా అత్థపటిసమ్భిదే ఞాణం”.

పఞ్చ ధమ్మే సన్దస్సేతుం బ్యఞ్జననిరుత్తాభిలాపా, పఞ్చ అత్థే సన్దస్సేతుం బ్యఞ్జననిరుత్తాభిలాపా. అఞ్ఞా ధమ్మనిరుత్తియో, అఞ్ఞా అత్థనిరుత్తియో. యేన ఞాణేన ఇమా నానా నిరుత్తియో ఞాతా, తేనేవ ఞాణేన ఇమా నానా నిరుత్తియో పటివిదితాతి. తేన వుచ్చతి – “నిరుత్తినానత్తే పఞ్ఞా నిరుత్తిపటిసమ్భిదే ఞాణం”.

పఞ్చసు ధమ్మేసు ఞాణాని, పఞ్చసు అత్థేసు ఞాణాని, దససు నిరుత్తీసు ఞాణాని. అఞ్ఞాని ధమ్మేసు ఞాణాని, అఞ్ఞాని అత్థేసు ఞాణాని, అఞ్ఞాని నిరుత్తీసు ఞాణాని. యేన ఞాణేన ఇమే నానా ఞాణా ఞాతా, తేనేవ ఞాణేన ఇమే నానా ఞాణా పటివిదితాతి. తేన వుచ్చతి – “పటిభాననానత్తే పఞ్ఞా పటిభానపటిసమ్భిదే ఞాణం”.

౭౭. సద్ధాబలం ధమ్మో, వీరియబలం ధమ్మో, సతిబలం ధమ్మో, సమాధిబలం ధమ్మో, పఞ్ఞాబలం ధమ్మో. అఞ్ఞో సద్ధాబలం ధమ్మో, అఞ్ఞో వీరియబలం ధమ్మో, అఞ్ఞో సతిబలం ధమ్మో, అఞ్ఞో సమాధిబలం ధమ్మో, అఞ్ఞో పఞ్ఞాబలం ధమ్మో. యేన ఞాణేన ఇమే నానా ధమ్మా ఞాతా, తేనేవ ఞాణేన ఇమే నానా ధమ్మా పటివిదితాతి. తేన వుచ్చతి – “ధమ్మనానత్తే పఞ్ఞా ధమ్మపటిసమ్భిదే ఞాణం”.

అస్సద్ధియే అకమ్పియట్ఠో అత్థో. కోసజ్జే అకమ్పియట్ఠో అత్థో. పమాదే అకమ్పియట్ఠో అత్థో. ఉద్ధచ్చే అకమ్పియట్ఠో అత్థో. అవిజ్జాయ అకమ్పియట్ఠో అత్థో. అఞ్ఞో అస్సద్ధియే అకమ్పియట్ఠో అత్థో, అఞ్ఞో కోసజ్జే అకమ్పియట్ఠో అత్థో, అఞ్ఞో పమాదే అకమ్పియట్ఠో అత్థో, అఞ్ఞో ఉద్ధచ్చే అకమ్పియట్ఠో అత్థో, అఞ్ఞో అవిజ్జాయ అకమ్పియట్ఠో అత్థో. యేన ఞాణేన ఇమే నానా అత్థా ఞాతా, తేనేవ ఞాణేన ఇమే నానా అత్థా పటివిదితాతి. తేన వుచ్చతి – “అత్థనానత్తే పఞ్ఞా అత్థపటిసమ్భిదే ఞాణం”.

పఞ్చ ధమ్మే సన్దస్సేతుం బ్యఞ్జననిరుత్తాభిలాపా, పఞ్చ అత్థే సన్దస్సేతుం బ్యఞ్జననిరుత్తాభిలాపా. అఞ్ఞా ధమ్మనిరుత్తియో, అఞ్ఞా అత్థనిరుత్తియో. యేన ఞాణేన ఇమా నానా నిరుత్తియో ఞాతా, తేనేవ ఞాణేన ఇమా నానా నిరుత్తియో పటివిదితాతి. తేన వుచ్చతి – “నిరుత్తినానత్తే పఞ్ఞా నిరుత్తిపటిసమ్భిదే ఞాణం”.

పఞ్చసు [పఞ్చ (?)] ధమ్మేసు ఞాణాని, పఞ్చసు [పఞ్చ (?)] అత్థేసు ఞాణాని, దససు [దస (?)] నిరుత్తీసు ఞాణాని. అఞ్ఞాని ధమ్మేసు ఞాణాని, అఞ్ఞాని అత్థేసు ఞాణాని, అఞ్ఞాని నిరుత్తీసు ఞాణాని. యేన ఞాణేన ఇమే నానా ఞాణా ఞాతా, తేనేవ ఞాణేన ఇమే నానా ఞాణా పటివిదితాతి. తేన వుచ్చతి – “పటిభాననానత్తే పఞ్ఞా పటిభానపటిసమ్భిదే ఞాణం”.

సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో ధమ్మో, ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గో ధమ్మో, వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గో ధమ్మో, పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో ధమ్మో, పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో ధమ్మో, సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో ధమ్మో, ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో ధమ్మో. అఞ్ఞో సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో ధమ్మో, అఞ్ఞో ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గో ధమ్మో, అఞ్ఞో వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గో ధమ్మో, అఞ్ఞో పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో ధమ్మో, అఞ్ఞో పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో ధమ్మో, అఞ్ఞో సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో ధమ్మో, అఞ్ఞో ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో ధమ్మో. యేన ఞాణేన ఇమే నానా ధమ్మా ఞాతా, తేనేవ ఞాణేన ఇమే నానా ధమ్మా పటివిదితాతి. తేన వుచ్చతి – “ధమ్మనానత్తే పఞ్ఞా ధమ్మపటిసమ్భిదే ఞాణం”.

ఉపట్ఠానట్ఠో అత్థో, పవిచయట్ఠో అత్థో, పగ్గహట్ఠో అత్థో, ఫరణట్ఠో అత్థో, ఉపసమట్ఠో అత్థో, అవిక్ఖేపట్ఠో అత్థో, పటిసఙ్ఖానట్ఠో అత్థో. అఞ్ఞో ఉపట్ఠానట్ఠో అత్థో, అఞ్ఞో పవిచయట్ఠో అత్థో, అఞ్ఞో పగ్గహట్ఠో అత్థో, అఞ్ఞో ఫరణట్ఠో అత్థో, అఞ్ఞో ఉపసమట్ఠో అత్థో, అఞ్ఞో అవిక్ఖేపట్ఠో అత్థో, అఞ్ఞో పటిసఙ్ఖానట్ఠో అత్థో. యేన ఞాణేన ఇమే నానా అత్థా ఞాతా, తేనేవ ఞాణేన ఇమే నానా అత్థా పటివిదితాతి. తేన వుచ్చతి – "అత్థనానత్తే పఞ్ఞా అత్థపటిసమ్భిదే ఞాణం".

సత్త ధమ్మే సన్దస్సేతుం బ్యఞ్జననిరుత్తాభిలాపా, సత్త అత్థే సన్దస్సేతుం బ్యఞ్జననిరుత్తాభిలాపా. అఞ్ఞా ధమ్మనిరుత్తియో, అఞ్ఞా అత్థనిరుత్తియో. యేన ఞాణేన ఇమా నానా నిరుత్తియో ఞాతా, తేనేవ ఞాణేన ఇమా నానా నిరుత్తియో పటివిదితాతి. తేన వుచ్చతి – "నిరుత్తినానత్తే పఞ్ఞా నిరుత్తిపటిసమ్భిదే ఞాణం".

సత్తసు ధమ్మేసు ఞాణాని, సత్తసు అత్థేసు ఞాణాని, చుద్దససు నిరుత్తీసు ఞాణాని. అఞ్ఞాని ధమ్మేసు ఞాణాని, అఞ్ఞాని అత్థేసు ఞాణాని, అఞ్ఞాని నిరుత్తీసు ఞాణాని. యేన ఞాణేన ఇమే నానా ఞాణా ఞాతా, తేనేవ ఞాణేన ఇమే నానా ఞాణా పటివిదితాతి. తేన వుచ్చతి – "పటిభాననానత్తే పఞ్ఞా పటిభానపటిసమ్భిదే ఞాణం".

సమ్మాదిట్ఠి ధమ్మో, సమ్మాసఙ్కప్పో ధమ్మో, సమ్మావాచా ధమ్మో, సమ్మాకమ్మన్తో ధమ్మో, సమ్మాఆజీవో ధమ్మో, సమ్మావాయామో ధమ్మో, సమ్మాసతి ధమ్మో, సమ్మాసమాధి ధమ్మో. అఞ్ఞో సమ్మాదిట్ఠి ధమ్మో, అఞ్ఞో సమ్మాసఙ్కప్పో ధమ్మో, అఞ్ఞో సమ్మావాచా ధమ్మో, అఞ్ఞో సమ్మాకమ్మన్తో ధమ్మో, అఞ్ఞో సమ్మాఆజీవో ధమ్మో, అఞ్ఞో సమ్మావాయామో ధమ్మో, అఞ్ఞో సమ్మాసతి ధమ్మో, అఞ్ఞో సమ్మాసమాధి ధమ్మో. యేన ఞాణేన ఇమే నానా ధమ్మా ఞాతా, తేనేవ ఞాణేన ఇమే నానా ధమ్మా పటివిదితాతి. తేన వుచ్చతి – "ధమ్మనానత్తే పఞ్ఞా ధమ్మపటిసమ్భిదే ఞాణం".

దస్సనట్ఠో అత్థో, అభినిరోపనట్ఠో అత్థో, పరిగ్గహట్ఠో అత్థో, సముట్ఠానట్ఠో అత్థో, వోదానట్ఠో అత్థో, పగ్గహట్ఠో అత్థో, ఉపట్ఠానట్ఠో అత్థో, అవిక్ఖేపట్ఠో అత్థో. అఞ్ఞో దస్సనట్ఠో అత్థో, అఞ్ఞో అభినిరోపనట్ఠో అత్థో, అఞ్ఞో పరిగ్గహట్ఠో అత్థో, అఞ్ఞో సముట్ఠానట్ఠో అత్థో, అఞ్ఞో వోదానట్ఠో అత్థో, అఞ్ఞో పగ్గహట్ఠో అత్థో, అఞ్ఞో ఉపట్ఠానట్ఠో అత్థో, అఞ్ఞో అవిక్ఖేపట్ఠో అత్థో. యేన ఞాణేన ఇమే నానా అత్థా ఞాతా తేనేవ ఞాణేన ఇమే నానా అత్థా పటివిదితాతి. తేన వుచ్చతి – "అత్థనానత్తే పఞ్ఞా అత్థపటిసమ్భిదే ఞాణం".

అట్ఠ ధమ్మే సన్దస్సేతుం బ్యఞ్జననిరుత్తాభిలాపా, అట్ఠ అత్థే సన్దస్సేతుం బ్యఞ్జననిరుత్తాభిలాపా. అఞ్ఞా ధమ్మనిరుత్తియో, అఞ్ఞా అత్థనిరుత్తియో. యేన ఞాణేన ఇమా నానా నిరుత్తియో ఞాతా , తేనేవ ఞాణేన ఇమా నానా నిరుత్తియో పటివిదితాతి. తేన వుచ్చతి – "నిరుత్తినానత్తే పఞ్ఞా నిరుత్తిపటిసమ్భిదే ఞాణం".

అట్ఠసు ధమ్మేసు ఞాణాని, అట్ఠసు అత్థేసు ఞాణాని సోళససు నిరుత్తీసు ఞాణాని. అఞ్ఞాని ధమ్మేసు ఞాణాని, అఞ్ఞాని అత్థేసు ఞాణాని, అఞ్ఞాని నిరుత్తీసు ఞాణాని. యేన ఞాణేన ఇమే నానా ఞాణా ఞాతా, తేనేవ ఞాణేన ఇమే నానా ఞాణా పటివిదితాతి. తేన వుచ్చతి – "పటిభాననానత్తే పఞ్ఞా పటిభానపటిసమ్భిదే ఞాణం". తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – "అత్థనానత్తే పఞ్ఞా అత్థపటిసమ్భిదే ఞాణం. ధమ్మనానత్తే పఞ్ఞా ధమ్మపటిసమ్భిదే ఞాణం. నిరుత్తినానత్తే పఞ్ఞా నిరుత్తిపటిసమ్భిదే ఞాణం. పటిభాననానత్తే పఞ్ఞా పటిభానపటిసమ్భిదే ఞాణం".

పటిసమ్భిదాఞాణనిద్దేసో అట్ఠవీసతిమో.

౨౯-౩౧. ఞాణత్తయనిద్దేసో

౨౮. కథం విహారనానత్తే పఞ్ఞా విహారట్ఠే ఞాణం, సమాపత్తినానత్తే పఞ్ఞా సమాపత్తట్ఠే ఞాణం, విహారసమాపత్తినానత్తే పఞ్ఞా విహారసమాపత్తట్ఠే ఞాణం? నిమిత్తం భయతో సమ్పస్సమానో అనిమిత్తే అధిముత్తత్తా ఫుస్స ఫుస్స వయం పస్సతి – అనిమిత్తో విహారో. పణిధిం భయతో సమ్పస్సమానో అప్పణిహితే అధిముత్తత్తా ఫుస్స ఫుస్స వయం పస్సతి – అప్పణిహితో విహారో. అభినివేసం భయతో సమ్పస్సమానో సుఞ్ఞతే అధిముత్తత్తా ఫుస్స ఫుస్స వయం పస్సతి – సుఞ్ఞతో విహారో.

నిమిత్తం భయతో సమ్పస్సమానో అనిమిత్తే అధిముత్తత్తా పవత్తం అజ్ఝుపేక్ఖిత్వా నిరోధం నిబ్బానం అనిమిత్తం ఆవజ్జిత్వా సమాపజ్జతి – అనిమిత్తా సమాపత్తి. పణిధిం భయతో సమ్పస్సమానో అప్పణిహితే అధిముత్తత్తా పవత్తం అజ్ఝుపేక్ఖిత్వా నిరోధం నిబ్బానం అప్పణిహితం ఆవజ్జిత్వా సమాపజ్జతి – అప్పణిహితా సమాపత్తి. అభినివేసం భయతో సమ్పస్సమానో సుఞ్ఞతే అధిముత్తత్తా పవత్తం అజ్ఝుపేక్ఖిత్వా నిరోధం నిబ్బానం సుఞ్ఞతం ఆవజ్జిత్వా సమాపజ్జతి – సుఞ్ఞతా సమాపత్తి.

నిమిత్తం భయతో సమ్పస్సమానో అనిమిత్తే అధిముత్తత్తా ఫుస్స ఫుస్స వయం పస్సతి, పవత్తం అజ్ఝుపేక్ఖిత్వా నిరోధం నిబ్బానం అనిమిత్తం ఆవజ్జిత్వా సమాపజ్జతి – అనిమిత్తవిహారసమాపత్తి. పణిధిం భయతో సమ్పస్సమానో అప్పణిహితే అధిముత్తత్తా ఫుస్స ఫుస్స వయం పస్సతి, పవత్తం అజ్ఝుపేక్ఖిత్వా నిరోధం నిబ్బానం అప్పణిహితం ఆవజ్జిత్వా సమాపజ్జతి – అప్పణిహితవిహారసమాపత్తి. అభినివేసం భయతో సమ్పస్సమానో సుఞ్ఞతే అధిముత్తత్తా ఫుస్స ఫుస్స వయం పస్సతి, పవత్తం అజ్ఝుపేక్ఖిత్వా నిరోధం నిబ్బానం సుఞ్ఞతం ఆవజ్జిత్వా సమాపజ్జతి – సుఞ్ఞతవిహారసమాపత్తి.

౨౯. రూపనిమిత్తం భయతో సమ్పస్సమానో అనిమిత్తే అధిముత్తత్తా ఫుస్స ఫుస్స వయం పస్సతి – అనిమిత్తో విహారో. రూపపణిధిం భయతో సమ్పస్సమానో అప్పణిహితే అధిముత్తత్తా ఫుస్స ఫుస్స వయం పస్సతి – అప్పణిహితో విహారో. రూపాభినివేసం భయతో సమ్పస్సమానో సుఞ్ఞతే అధిముత్తత్తా ఫుస్స ఫుస్స వయం పస్సతి – సుఞ్ఞతో విహారో.

రూపనిమిత్తం భయతో సమ్పస్సమానో అనిమిత్తే అధిముత్తత్తా పవత్తం అజ్ఝుపేక్ఖిత్వా నిరోధం నిబ్బానం అనిమిత్తం ఆవజ్జిత్వా సమాపజ్జతి – అనిమిత్తా సమాపత్తి . రూపపణిధిం భయతో సమ్పస్సమానో అప్పణిహితే అధిముత్తత్తా పవత్తం అజ్ఝుపేక్ఖిత్వా నిరోధం నిబ్బానం అప్పణిహితం ఆవజ్జిత్వా సమాపజ్జతి – అప్పణిహితా సమాపత్తి. రూపాభినివేసం భయతో సమ్పస్సమానో సుఞ్ఞతే అధిముత్తత్తా పవత్తం అజ్ఝుపేక్ఖిత్వా నిరోధం నిబ్బానం సుఞ్ఞతం ఆవజ్జిత్వా సమాపజ్జతి – సుఞ్ఞతా సమాపత్తి.

రూపనిమిత్తం భయతో సమ్పస్సమానో అనిమిత్తే అధిముత్తత్తా ఫుస్స ఫుస్స వయం పస్సతి, పవత్తం అజ్ఝుపేక్ఖిత్వా నిరోధం నిబ్బానం అనిమిత్తం ఆవజ్జిత్వా సమాపజ్జతి – అనిమిత్తవిహారసమాపత్తి. రూపపణిధిం భయతో సమ్పస్సమానో అప్పణిహితే అధిముత్తత్తా ఫుస్స ఫుస్స వయం పస్సతి, పవత్తం అజ్ఝుపేక్ఖిత్వా నిరోధం నిబ్బానం అప్పణిహితం ఆవజ్జిత్వా సమాపజ్జతి – అప్పణిహితవిహారసమాపత్తి. రూపాభినివేసం భయతో సమ్పస్సమానో సుఞ్ఞతే అధిముత్తత్తా ఫుస్స ఫుస్స వయం పస్సతి, పవత్తం అజ్ఝుపేక్ఖిత్వా నిరోధం నిబ్బానం సుఞ్ఞతం ఆవజ్జిత్వా సమాపజ్జతి – సుఞ్ఞతవిహారసమాపత్తి.

వేదనానిమిత్తం …పే.… సఞ్ఞానిమిత్తం… సఙ్ఖారనిమిత్తం… విఞ్ఞాణనిమిత్తం… చక్ఖునిమిత్తం…పే.… జరామరణనిమిత్తం భయతో సమ్పస్సమానో అనిమిత్తే అధిముత్తత్తా ఫుస్స ఫుస్స వయం పస్సతి – అనిమిత్తో విహారో.

జరామరణపణిధిం భయతో సమ్పస్సమానో అప్పణిహితే అధిముత్తత్తా ఫుస్స ఫుస్స వయం పస్సతి – అప్పణిహితో విహారో. జరామరణాభినివేసం భయతో సమ్పస్సమానో సుఞ్ఞతే అధిముత్తత్తా ఫుస్స ఫుస్స వయం పస్సతి – సుఞ్ఞతో విహారో.

జరామరణనిమిత్తం భయతో సమ్పస్సమానో అనిమిత్తే అధిముత్తత్తా పవత్తం అజ్ఝుపేక్ఖిత్వా నిరోధం నిబ్బానం అనిమిత్తం ఆవజ్జిత్వా సమాపజ్జతి – అనిమిత్తా సమాపత్తి. జరామరణపణిధిం భయతో సమ్పస్సమానో అప్పణిహితే అధిముత్తత్తా పవత్తం అజ్ఝుపేక్ఖిత్వా నిరోధం నిబ్బానం అప్పణిహితం ఆవజ్జిత్వా సమాపజ్జతి – అప్పణిహితా సమాపత్తి. జరామరణాభినివేసం భయతో సమ్పస్సమానో సుఞ్ఞతే అధిముత్తత్తా పవత్తం అజ్ఝుపేక్ఖిత్వా నిరోధం నిబ్బానం సుఞ్ఞతం ఆవజ్జిత్వా సమాపజ్జతి – సుఞ్ఞతా సమాపత్తి.

జరామరణనిమిత్తం భయతో సమ్పస్సమానో అనిమిత్తే అధిముత్తత్తా ఫుస్స ఫుస్స వయం పస్సతి, పవత్తం అజ్ఝుపేక్ఖిత్వా నిరోధం నిబ్బానం అనిమిత్తం ఆవజ్జిత్వా సమాపజ్జతి – అనిమిత్తవిహారసమాపత్తి. జరామరణపణిధిం భయతో సమ్పస్సమానో అప్పణిహితే అధిముత్తత్తా ఫుస్స ఫుస్స వయం పస్సతి, పవత్తం అజ్ఝుపేక్ఖిత్వా నిరోధం నిబ్బానం అప్పణిహితం ఆవజ్జిత్వా సమాపజ్జతి – అప్పణిహితవిహారసమాపత్తి. జరామరణాభినివేసం భయతో సమ్పస్సమానో సుఞ్ఞతే అధిముత్తత్తా ఫుస్స ఫుస్స వయం పస్సతి, పవత్తం అజ్ఝుపేక్ఖిత్వా నిరోధం నిబ్బానం సుఞ్ఞతం ఆవజ్జిత్వా సమాపజ్జతి – సుఞ్ఞతవిహారసమాపత్తి. అఞ్ఞో అనిమిత్తో విహారో, అఞ్ఞో అప్పణిహితో విహారో, అఞ్ఞో సుఞ్ఞతో విహారో. అఞ్ఞా అనిమిత్తసమాపత్తి, అఞ్ఞా అప్పణిహితసమాపత్తి, అఞ్ఞా సుఞ్ఞతసమాపత్తి. అఞ్ఞా అనిమిత్తా విహారసమాపత్తి, అఞ్ఞా అప్పణిహితా విహారసమాపత్తి, అఞ్ఞా సుఞ్ఞతా విహారసమాపత్తి. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – "విహారనానత్తే పఞ్ఞా విహారట్ఠే ఞాణం, సమాపత్తినానత్తే పఞ్ఞా సమాపత్తట్ఠే ఞాణం, విహారసమాపత్తినానత్తే పఞ్ఞా విహారసమాపత్తట్ఠే ఞాణం".

ఞాణత్తయనిద్దేసో ఏకతింసతిమో.

౩౨. ఆనన్తరికసమాధిఞాణనిద్దేసో

౮౦. కథం అవిక్ఖేపపరిసుద్ధత్తా ఆసవసముచ్ఛేదే పఞ్ఞా ఆనన్తరికసమాధిమ్హి ఞాణం? నేక్ఖమ్మవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి. తస్స సమాధిస్స వసేన ఉప్పజ్జతి ఞాణం. తేన ఞాణేన ఆసవా ఖీయన్తి. ఇతి పఠమం సమథో, పచ్ఛా ఞాణం. తేన ఞాణేన ఆసవానం ఖయో హోతి . తేన వుచ్చతి – "అవిక్ఖేపపరిసుద్ధత్తా ఆసవసముచ్ఛేదే పఞ్ఞా ఆనన్తరికసమాధిమ్హి ఞాణం".

ఆసవాతి కతమే తే ఆసవా? కామాసవో, భవాసవో, దిట్ఠాసవో, అవిజ్జాసవో. కత్థేతే ఆసవా ఖీయన్తి? సోతాపత్తిమగ్గేన అనవసేసో దిట్ఠాసవో ఖీయతి, అపాయగమనీయో కామాసవో ఖీయతి, అపాయగమనీయో భవాసవో ఖీయతి, అపాయగమనీయో అవిజ్జాసవో ఖీయతి. ఏత్థేతే ఆసవా ఖీయన్తి. సకదాగామిమగ్గేన ఓళారికో కామాసవో ఖీయతి, తదేకట్ఠో భవాసవో ఖీయతి, తదేకట్ఠో అవిజ్జాసవో ఖీయతి. ఏత్థేతే ఆసవా ఖీయన్తి. అనాగామిమగ్గేన అనవసేసో కామాసవో ఖీయతి, తదేకట్ఠో భవాసవో ఖీయతి, తదేకట్ఠో అవిజ్జాసవో ఖీయతి. ఏత్థేతే ఆసవా ఖీయన్తి. అరహత్తమగ్గేన అనవసేసో భవాసవో ఖీయతి, అనవసేసో అవిజ్జాసవో ఖీయతి. ఏత్థేతే ఆసవా ఖీయన్తి.

అబ్యాపాదవసేన ...పే.... ఆలోకసఞ్ఞావసేన... అవిక్ఖేపవసేన... ధమ్మవవత్థానవసేన... ఞాణవసేన... పామోజ్జవసేన... పఠమజ్ఝానవసేన... దుతియజ్ఝానవసేన... తతియజ్ఝానవసేన... చతుత్థజ్ఝానవసేన... ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తివసేన... విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తివసేన... ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తివసేన... నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తివసేన... పథవీకసిణవసేన... ఆపోకసిణవసేన ... తేజోకసిణవసేన... వాయోకసిణవసేన... నీలకసిణవసేన... పీతకసిణవసేన... లోహితకసిణవసేన... ఓదాతకసిణవసేన... ఆకాసకసిణవసేన... విఞ్ఞాణకసిణవసేన... బుద్ధానుస్సతివసేన... ధమ్మానుస్సతివసేన... సఙ్ఘానుస్సతివసేన... సీలానుస్సతివసేన... చాగానుస్సతివసేన... దేవతానుస్సతివసేన... ఆనాపానస్సతివసేన... మరణస్సతివసేన... కాయగతాసతివసేన... ఉపసమానుస్సతివసేన... ఉద్ధుమాతకసఞ్ఞావసేన... వినీలకసఞ్ఞావసేన... విపుబ్బకసఞ్ఞావసేన... విచ్ఛిద్దకసఞ్ఞావసేన... విక్ఖాయితకసఞ్ఞావసేన... విక్ఖిత్తకసఞ్ఞావసేన... హతవిక్ఖిత్తకసఞ్ఞావసేన ... లోహితకసఞ్ఞావసేన... పుళవకసఞ్ఞావసేన... అట్ఠికసఞ్ఞావసేన.

౮౧. దీఘం అస్సాసవసేన...పే.... దీఘం పస్సాసవసేన... రస్సం అస్సాసవసేన... రస్సం పస్సాసవసేన... సబ్బకాయపటిసంవేదీ అస్సాసవసేన... సబ్బకాయపటిసంవేదీ పస్సాసవసేన... పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం అస్సాసవసేన... పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం పస్సాసవసేన... పీతిపటిసంవేదీ అస్సాసవసేన... పీతిపటిసంవేదీ పస్సాసవసేన... సుఖపటిసంవేదీ అస్సాసవసేన... సుఖపటిసంవేదీ పస్సాసవసేన... చిత్తసఙ్ఖారపటిసంవేదీ అస్సాసవసేన... చిత్తసఙ్ఖారపటిసంవేదీ పస్సాసవసేన... పస్సమ్భయం చిత్తసఙ్ఖారం అస్సాసవసేన... పస్సమ్భయం చిత్తసఙ్ఖారం పస్సాసవసేన... చిత్తపటిసంవేదీ అస్సాసవసేన... చిత్తపటిసంవేదీ పస్సాసవసేన... అభిప్పమోదయం చిత్తం అస్సాసవసేన... అభిప్పమోదయం చిత్తం పస్సాసవసేన... సమాదహం చిత్తం...పే.... విమోచయం చిత్తం... అనిచ్చానుపస్సీ ... విరాగానుపస్సీ... నిరోధానుపస్సీ... పటినిస్సగ్గానుపస్సీ అస్సాసవసేన... పటినిస్సగ్గానుపస్సీ పస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి. తస్స సమాధిస్స వసేన ఉప్పజ్జతి ఞాణం, తేన ఞాణేన ఆసవా ఖీయన్తి. ఇతి పఠమం సమథో, పచ్ఛా ఞాణం. తేన ఞాణేన ఆసవానం ఖయో హోతి. తేన వుచ్చతి – "అవిక్ఖేపపరిసుద్ధత్తా ఆసవసముచ్ఛేదే పఞ్ఞా ఆనన్తరికసమాధిమ్హి ఞాణం".

ఆసవాతి కతమే తే ఆసవా? కామాసవో, భవాసవో, దిట్ఠాసవో, అవిజ్జాసవో. కత్థేతే ఆసవా ఖీయన్తి? సోతాపత్తిమగ్గేన అనవసేసో దిట్ఠాసవో ఖీయతి, అపాయగమనీయో కామాసవో ఖీయతి, అపాయగమనీయో భవాసవో ఖీయతి, అపాయగమనీయో అవిజ్జాసవో ఖీయతి. ఏత్థేతే ఆసవా ఖీయన్తి. సకదాగామిమగ్గేన ఓళారికో కామాసవో ఖీయతి, తదేకట్ఠో భవాసవో ఖీయతి, తదేకట్ఠో అవిజ్జాసవో ఖీయతి. ఏత్థేతే ఆసవా ఖీయన్తి. అనాగామిమగ్గేన అనవసేసో కామాసవో ఖీయతి, తదేకట్ఠో భవాసవో ఖీయతి, తదేకట్ఠో అవిజ్జాసవో ఖీయతి. ఏత్థేతే ఆసవా ఖీయన్తి. అరహత్తమగ్గేన అనవసేసో భవాసవో ఖీయతి, అనవసేసో అవిజ్జాసవో ఖీయతి. ఏత్థేతే ఆసవా ఖీయన్తి. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం , పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – "అవిక్ఖేపపరిసుద్ధత్తా ఆసవసముచ్ఛేదే పఞ్ఞా ఆనన్తరికసమాధిమ్హి ఞాణం".

ఆనన్తరికసమాధిఞాణనిద్దేసో ద్వత్తింసతిమో.

౩౩. అరణవిహారఞాణనిద్దేసో

౮౨. కథం దస్సనాధిపతేయ్యం సన్తో చ విహారాధిగమో పణీతాధిముత్తతా పఞ్ఞా అరణవిహారే ఞాణం?

దస్సనాధిపతేయ్యన్తి అనిచ్చానుపస్సనా దస్సనాధిపతేయ్యం, దుక్ఖానుపస్సనా దస్సనాధిపతేయ్యం, అనత్తానుపస్సనా దస్సనాధిపతేయ్యం, రూపే అనిచ్చానుపస్సనా దస్సనాధిపతేయ్యం, రూపే దుక్ఖానుపస్సనా దస్సనాధిపతేయ్యం, రూపే అనత్తానుపస్సనా దస్సనాధిపతేయ్యం; వేదనాయ...పే.... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారేసు... విఞ్ఞాణే... చక్ఖుస్మిం...పే.... జరామరణే అనిచ్చానుపస్సనా దస్సనాధిపతేయ్యం, జరామరణే దుక్ఖానుపస్సనా దస్సనాధిపతేయ్యం, జరామరణే అనత్తానుపస్సనా దస్సనాధిపతేయ్యం.

సన్తో చ విహారాధిగమోతి సుఞ్ఞతో విహారో సన్తో విహారాధిగమో. అనిమిత్తో విహారో సన్తో విహారాధిగమో. అప్పణిహితో విహారో సన్తో విహారాధిగమో.

పణీతాధిముత్తతాతి సుఞ్ఞతే అధిముత్తతా పణీతాధిముత్తతా. అనిమిత్తే అధిముత్తతా పణీతాధిముత్తతా. అప్పణిహితే అధిముత్తతా పణీతాధిముత్తతా.

అరణవిహారోతి పఠమం ఝానం అరణవిహారో. దుతియం ఝానం అరణవిహారో. తతియం ఝానం అరణవిహారో. చతుత్థం ఝానం అరణవిహారో. ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తి అరణవిహారో...పే.... నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తి అరణవిహారో.

అరణవిహారోతి కేనట్ఠేన అరణవిహారో? పఠమేన ఝానేన నీవరణే హరతీతి – అరణవిహారో. దుతియేన ఝానేన వితక్కవిచారే హరతీతి – అరణవిహారో. తతియేన ఝానేన పీతిం హరతీతి – అరణవిహారో. చతుత్థేన ఝానేన సుఖదుక్ఖే హరతీతి – అరణవిహారో. ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తియా రూపసఞ్ఞం పటిఘసఞ్ఞం నానత్తసఞ్ఞం హరతీతి – అరణవిహారో. విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తియా ఆకాసానఞ్చాయతనసఞ్ఞం హరతీతి – అరణవిహారో. ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసఞ్ఞం హరతీతి – అరణవిహారో. నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసఞ్ఞం హరతీతి – అరణవిహారో. అయం అరణవిహారో. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – “దస్సనాధిపతేయ్యం సన్తో చ విహారాధిగమో పణీతాధిముత్తతా పఞ్ఞా అరణవిహారే ఞాణం”.

అరణవిహారఞాణనిద్దేసో తేత్తింసతిమో.

౩౪. నిరోధసమాపత్తిఞాణనిద్దేసో

౮౩. కథం ద్వీహి బలేహి సమన్నాగతత్తా తయో చ సఙ్ఖారానం పటిప్పస్సద్ధియా సోళసహి ఞాణచరియాహి నవహి సమాధిచరియాహి వసిభావతా పఞ్ఞా నిరోధసమాపత్తియా ఞాణం?

ద్వీహి బలేహీతి ద్వే బలాని – సమథబలం, విపస్సనాబలం. కతమం సమథబలం? నేక్ఖమ్మవసేన చిత్తస్సేకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమథబలం. అబ్యాపాదవసేన చిత్తస్సేకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమథబలం. ఆలోకసఞ్ఞావసేన చిత్తస్సేకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమథబలం. అవిక్ఖేపవసేన చిత్తస్సేకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమథబలం...పే.... పటినిస్సగ్గానుపస్సీ అస్సాసవసేన చిత్తస్సేకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమథబలం. పటినిస్సగ్గానుపస్సీ పస్సాసవసేన చిత్తస్సేకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమథబలం.

సమథబలన్తి కేనట్ఠేన సమథబలం? పఠమేన ఝానేన నీవరణే న కమ్పతీతి – సమథబలం. దుతియేన ఝానేన వితక్కవిచారే న కమ్పతీతి – సమథబలం. తతియేన ఝానేన పీతియా న కమ్పతీతి – సమథబలం. చతుత్థేన ఝానేన సుఖదుక్ఖే న కమ్పతీతి – సమథబలం. ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తియా రూపసఞ్ఞాయ పటిఘసఞ్ఞాయ నానత్తసఞ్ఞాయ న కమ్పతీతి – సమథబలం. విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తియా ఆకాసానఞ్చాయతనసఞ్ఞాయ న కమ్పతీతి – సమథబలం. ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసఞ్ఞాయ న కమ్పతీతి – సమథబలం. నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసఞ్ఞాయ న కమ్పతీతి – సమథబలం. ఉద్ధచ్చే చ ఉద్ధచ్చసహగతకిలేసే చ ఖన్ధే చ న కమ్పతి న చలతి న వేధతీతి – సమథబలం. ఇదం సమథబలం.

కతమం విపస్సనాబలం? అనిచ్చానుపస్సనా విపస్సనాబలం. దుక్ఖానుపస్సనా విపస్సనాబలం. అనత్తానుపస్సనా విపస్సనాబలం. నిబ్బిదానుపస్సనా విపస్సనాబలం. విరాగానుపస్సనా విపస్సనాబలం . నిరోధానుపస్సనా విపస్సనాబలం. పటినిస్సగ్గానుపస్సనా విపస్సనాబలం. రూపే అనిచ్చానుపస్సనా విపస్సనాబలం ...పే... రూపే పటినిస్సగ్గానుపస్సనా విపస్సనాబలం. వేదనాయ...పే... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారేసు... విఞ్ఞాణే... చక్ఖుస్మిం...పే... జరామరణే అనిచ్చానుపస్సనా విపస్సనాబలం...పే... జరామరణే పటినిస్సగ్గానుపస్సనా విపస్సనాబలం.

విపస్సనాబలన్తి కేనట్ఠేన విపస్సనాబలం? అనిచ్చానుపస్సనాయ నిచ్చసఞ్ఞాయ న కమ్పతీతి – విపస్సనాబలం. దుక్ఖానుపస్సనాయ సుఖసఞ్ఞాయ న కమ్పతీతి – విపస్సనాబలం. అనత్తానుపస్సనాయ అత్తసఞ్ఞాయ న కమ్పతీతి – విపస్సనాబలం. నిబ్బిదానుపస్సనాయ నన్దియా న కమ్పతీతి – విపస్సనాబలం. విరాగానుపస్సనాయ రాగే న కమ్పతీతి – విపస్సనాబలం. నిరోధానుపస్సనాయ సముదయే న కమ్పతీతి – విపస్సనాబలం. పటినిస్సగ్గానుపస్సనాయ ఆదానే న కమ్పతీతి – విపస్సనాబలం. అవిజ్జాయ చ అవిజ్జా సహగతకిలేసే చ ఖన్ధే చ న కమ్పతి న చలతి న వేధతీతి – విపస్సనాబలం. ఇదం విపస్సనాబలం.

తయో చ సఙ్ఖారానం పటిప్పస్సద్ధియాతి కతమేసం తిణ్ణన్నం సఙ్ఖారానం పటిప్పస్సద్ధియా? దుతియం ఝానం సమాపన్నస్స వితక్కవిచారా వచీసఙ్ఖారా పటిప్పస్సద్ధా హోన్తి. చతుత్థం ఝానం సమాపన్నస్స అస్సాసపస్సాసా కాయసఙ్ఖారా పటిప్పస్సద్ధా హోన్తి. సఞ్ఞావేదయితనిరోధం సమాపన్నస్స సఞ్ఞా చ వేదనా చ చిత్తసఙ్ఖారా పటిప్పస్సద్ధా హోన్తి. ఇమేసం తిణ్ణన్నం సఙ్ఖారానం పటిప్పస్సద్ధియా .

౮౪. సోళసహి ఞాణచరియాహీతి కతమాహి సోళసహి ఞాణచరియాహి? అనిచ్చానుపస్సనా ఞాణచరియా, దుక్ఖానుపస్సనా ఞాణచరియా, అనత్తానుపస్సనా ఞాణచరియా, నిబ్బిదానుపస్సనా ఞాణచరియా, విరాగానుపస్సనా ఞాణచరియా, నిరోధానుపస్సనా ఞాణచరియా, పటినిస్సగ్గానుపస్సనా ఞాణచరియా, వివట్టనానుపస్సనా ఞాణచరియా, సోతాపత్తిమగ్గో ఞాణచరియా, సోతాపత్తిఫలసమాపత్తి ఞాణచరియా, సకదాగామిమగ్గో ఞాణచరియా, సకదాగామిఫలసమాపత్తి ఞాణచరియా, అనాగామిమగ్గో ఞాణచరియా, అనాగామిఫలసమాపత్తి ఞాణచరియా, అరహత్తమగ్గో ఞాణచరియా, అరహత్తఫలసమాపత్తి ఞాణచరియా – ఇమాహి సోళసహి ఞాణచరియాహి.

౮౫. నవహి సమాధిచరియాహీతి కతమాహి నవహి సమాధిచరియాహి? పఠమం ఝానం సమాధిచరియా, దుతియం ఝానం సమాధిచరియా, తతియం ఝానం సమాధిచరియా, చతుత్థం ఝానం సమాధిచరియా,

ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తి...పే॰... విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తి... ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తి... నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తి సమాధిచరియా. పఠమం ఝానం పటిలాభత్థాయ వితక్కో చ విచారో చ పీతి చ సుఖఞ్చ చిత్తేకగ్గతా చ...పే॰... నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తిం పటిలాభత్థాయ వితక్కో చ విచారో చ పీతి చ సుఖఞ్చ చిత్తేకగ్గతా చ – ఇమాహి నవహి సమాధిచరియాహి.

వసీతి పఞ్చ వసియో. ఆవజ్జనవసీ, సమాపజ్జనవసీ, అధిట్ఠానవసీ , వుట్ఠానవసీ, పచ్చవేక్ఖణావసీ. పఠమం ఝానం యత్థిచ్ఛకం యదిచ్ఛకం యావతిచ్ఛకం ఆవజ్జతి; ఆవజ్జనాయ దన్ధాయితత్తం నత్థీతి – ఆవజ్జనవసీ. పఠమం ఝానం యత్థిచ్ఛకం యదిచ్ఛకం యావతిచ్ఛకం సమాపజ్జతి; సమాపజ్జనాయ దన్ధాయితత్తం నత్థీతి – సమాపజ్జనవసీ. పఠమం ఝానం యత్థిచ్ఛకం యదిచ్ఛకం యావతిచ్ఛకం అధిట్ఠాతి ; అధిట్ఠానే దన్ధాయితత్తం నత్థీతి – అధిట్ఠానవసీ. పఠమం ఝానం యత్థిచ్ఛకం యదిచ్ఛకం యావతిచ్ఛకం వుట్ఠాతి; వుట్ఠానే దన్ధాయితత్తం నత్థీతి – వుట్ఠానవసీ. పఠమం ఝానం యత్థిచ్ఛకం యదిచ్ఛకం యావతిచ్ఛకం పచ్చవేక్ఖతి; పచ్చవేక్ఖణాయ దన్ధాయితత్తం నత్థీతి – పచ్చవేక్ఖణావసీ.

దుతియం ఝానం...పే॰... నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తిం యత్థిచ్ఛకం యదిచ్ఛకం యావతిచ్ఛకం ఆవజ్జతి; ఆవజ్జనాయ దన్ధాయితత్తం నత్థీతి – ఆవజ్జనవసీ. నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తిం యత్థిచ్ఛకం యదిచ్ఛకం యావతిచ్ఛకం సమాపజ్జతి...పే॰... అధిట్ఠాతి... వుట్ఠాతి... పచ్చవేక్ఖతి; పచ్చవేక్ఖణాయ దన్ధాయితత్తం నత్థీతి – పచ్చవేక్ఖణావసీ. ఇమా పఞ్చ వసియో. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – "ద్వీహి బలేహి సమన్నాగతత్తా తయో చ సఙ్ఖారానం పటిపస్సద్ధియా సోళసహి ఞాణచరియాహి నవహి సమాధిచరియాహి వసీభావతా పఞ్ఞా నిరోధసమాపత్తియా ఞాణం".

నిరోధసమాపత్తిఞాణనిద్దేసో చతుత్తింసతిమో.

౩౫. పరినిబ్బానఞాణనిద్దేసో

౮౬. కథం సమ్పజానస్స పవత్తపరియాదానే పఞ్ఞా పరినిబ్బానే ఞాణం? ఇధ సమ్పజానో నేక్ఖమ్మేన కామచ్ఛన్దస్స పవత్తం పరియాదియతి, అబ్యాపాదేన బ్యాపాదస్స పవత్తం పరియాదియతి, ఆలోకసఞ్ఞాయ థినమిద్ధస్స పవత్తం పరియాదియతి, అవిక్ఖేపేన ఉద్ధచ్చస్స పవత్తం పరియాదియతి, ధమ్మవవత్థానేన విచికిచ్ఛాయ...పే॰... ఞాణేన అవిజ్జాయ... పామోజ్జేన అరతియా ... పఠమేన ఝానేన నీవరణానం పవత్తం పరియాదియతి...పే॰... అరహత్తమగ్గేన సబ్బకిలేసానం పవత్తం పరియాదియతి.

అథ వా పన సమ్పజానస్స అనుపాదిసేసాయ నిబ్బానధాతుయా పరినిబ్బాయన్తస్స ఇదఞ్చేవ చక్ఖుపవత్తం పరియాదియతి, అఞ్ఞఞ్చ చక్ఖుపవత్తం న ఉప్పజ్జతి. ఇదఞ్చేవ సోతపవత్తం...పే॰... ఘానపవత్తం... జివ్హాపవత్తం... కాయపవత్తం... మనోపవత్తం పరియాదియతి, అఞ్ఞఞ్చ మనోపవత్తం న ఉప్పజ్జతి. ఇదం సమ్పజానస్స పవత్తపరియాదానే పఞ్ఞా పరినిబ్బానే ఞాణం. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – "సమ్పజానస్స పవత్తపరియాదానే పఞ్ఞా పరినిబ్బానే ఞాణం".

పరినిబ్బానఞాణనిద్దేసో పఞ్చతింసతిమో.

౩౬. సమసీసట్ఠఞాణనిద్దేసో

౮౭. కథం సబ్బధమ్మానం సమ్మా సముచ్ఛేదే నిరోధే చ అనుపట్ఠానతా పఞ్ఞా సమసీసట్ఠే ఞాణం? **సబ్బధమ్మానన్తి** – పఞ్చక్ఖన్ధా, ద్వాదసాయతనాని, అట్ఠారస ధాతుయో , కుసలా ధమ్మా, అకుసలా ధమ్మా, అబ్యాకతా ధమ్మా, కామావచరా ధమ్మా, రూపావచరా ధమ్మా, అరూపావచరా ధమ్మా, అపరియాపన్నా ధమ్మా. **సమ్మా సముచ్ఛేదేతి** నేక్ఖమ్మేన కామచ్ఛన్దం సమ్మా సముచ్ఛిన్దతి. అబ్యాపాదేన బ్యాపాదం సమ్మా సముచ్ఛిన్దతి. ఆలోకసఞ్ఞాయ థినమిద్ధం సమ్మా సముచ్ఛిన్దతి. అవిక్ఖేపేన ఉద్ధచ్చం సమ్మా సముచ్ఛిన్దతి. ధమ్మవవత్థానేన విచికిచ్ఛం సమ్మా సముచ్ఛిన్దతి. ఞాణేన అవిజ్జం సమ్మా సముచ్ఛిన్దతి. పామోజ్జేన అరతిం సమ్మా సముచ్ఛిన్దతి. పఠమేన ఝానేన నీవరణే సమ్మా సముచ్ఛిన్దతి…పే॰… అరహత్తమగ్గేన సబ్బకిలేసే సమ్మా సముచ్ఛిన్దతి.

నిరోధేతి నేక్ఖమ్మేన కామచ్ఛన్దం నిరోధేతి. అబ్యాపాదేన బ్యాపాదం నిరోధేతి. ఆలోకసఞ్ఞాయ థినమిద్ధం నిరోధేతి. అవిక్ఖేపేన ఉద్ధచ్చం నిరోధేతి. ధమ్మవవత్థానేన విచికిచ్ఛం నిరోధేతి. ఞాణేన అవిజ్జం నిరోధేతి. పామోజ్జేన అరతిం నిరోధేతి. పఠమేన ఝానేన నీవరణే నిరోధేతి…పే॰… అరహత్తమగ్గేన సబ్బకిలేసే నిరోధేతి.

అనుపట్ఠానతాతి నేక్ఖమ్మం పటిలద్ధస్స కామచ్ఛన్దో న ఉపట్ఠాతి. అబ్యాపాదం పటిలద్ధస్స బ్యాపాదో న ఉపట్ఠాతి. ఆలోకసఞ్ఞం పటిలద్ధస్స థినమిద్ధం న ఉపట్ఠాతి. అవిక్ఖేపం పటిలద్ధస్స ఉద్ధచ్చం న ఉపట్ఠాతి. ధమ్మవవత్థానం పటిలద్ధస్స విచికిచ్ఛా న ఉపట్ఠాతి. ఞాణం పటిలద్ధస్స అవిజ్జా న ఉపట్ఠాతి. పామోజ్జం పటిలద్ధస్స అరతి న ఉపట్ఠాతి. పఠమం ఝానం పటిలద్ధస్స నీవరణా న ఉపట్ఠహన్తి…పే॰… అరహత్తమగ్గం పటిలద్ధస్స సబ్బకిలేసా న ఉపట్ఠహన్తి.

సమన్తి కామచ్ఛన్దస్స పహీనత్తా నేక్ఖమ్మం సమం. బ్యాపాదస్స పహీనత్తా అబ్యాపాదో సమం. థినమిద్ధస్స పహీనత్తా ఆలోకసఞ్ఞా సమం. ఉద్ధచ్చస్స పహీనత్తా అవిక్ఖేపో సమం. విచికిచ్ఛాయ పహీనత్తా ధమ్మవవత్థానం సమం. అవిజ్జాయ పహీనత్తా ఞాణం సమం. అరతియా పహీనత్తా పామోజ్జం సమం. నీవరణానం పహీనత్తా పఠమం ఝానం సమం…పే॰… సబ్బకిలేసానం పహీనత్తా అరహత్తమగ్గో సమం.

సీసన్తి తేరస సీసాని – పలిబోధసీసఞ్చ తణ్హా, వినిబన్ధనసీసఞ్చ మానో, పరామాససీసఞ్చ దిట్ఠి, విక్ఖేపసీసఞ్చ ఉద్ధచ్చం, సంకిలేససీసఞ్చ అవిజ్జా, అధిమోక్ఖసీసఞ్చ సద్ధా, పగ్గహసీసఞ్చ వీరియం, ఉపట్ఠానసీసఞ్చ సతి, అవిక్ఖేపసీసఞ్చ సమాధి, దస్సనసీసఞ్చ పఞ్ఞా, పవత్తసీసఞ్చ జీవితిన్ద్రియం, గోచరసీసఞ్చ విమోక్ఖో, సఙ్ఖారసీసఞ్చ నిరోధో. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – "సబ్బధమ్మానం సమ్మా సముచ్ఛేదే నిరోధే చ అనుపట్ఠానతా పఞ్ఞా సమసీసట్ఠే ఞాణం".

సమసీసట్ఠఞాణనిద్దేసో ఛత్తింసతిమో.

౩౭. సల్లేఖట్ఠఞాణనిద్దేసో

౮౮. కథం పుథునానత్తేకత్తతేజపరియాదానే పఞ్ఞా సల్లేఖట్ఠే [పుథునానత్తేకత్తతేజపరియాదానే (క.)] ఞాణం? **పుథూతి** – రాగో పుథు, దోసో పుథు, మోహో పుథు, కోధో...పే.... ఉపనాహో... మక్ఖో... పళాసో... ఇస్సా... మచ్ఛరియం... మాయా... సాఠేయ్యం... థమ్భో... సారమ్భో... మానో... అతిమానో... మదో... పమాదో... సబ్బే కిలేసా... సబ్బే దుచ్చరితా... సబ్బే అభిసఙ్ఖారా... సబ్బే భవగామికమ్మా.

నానత్తేకత్తన్తి కామచ్ఛన్దో నానత్తం, నేక్ఖమ్మం ఏకత్తం. బ్యాపాదో నానత్తం, అబ్యాపాదో ఏకత్తం. థినమిద్ధం నానత్తం, ఆలోకసఞ్ఞా ఏకత్తం. ఉద్ధచ్చం నానత్తం, అవిక్ఖేపో ఏకత్తం. విచికిచ్ఛా నానత్తం, ధమ్మవవత్థానం ఏకత్తం. అవిజ్జా నానత్తం, ఞాణం ఏకత్తం. అరతి నానత్తం, పామోజ్జం ఏకత్తం. నీవరణా నానత్తం, పఠమం ఝానం ఏకత్తం...పే.... సబ్బే కిలేసా నానత్తం, అరహత్తమగ్గో ఏకత్తం.

తేజోతి పఞ్చ తేజా – చరణతేజో, గుణతేజో, పఞ్ఞాతేజో, పుఞ్ఞతేజో, ధమ్మతేజో. చరణతేజేన తేజితత్తా దుస్సీల్యతేజం పరియాదియతి. గుణతేజేన తేజితత్తా అగుణతేజం పరియాదియతి. పఞ్ఞాతేజేన తేజితత్తా దుప్పఞ్ఞతేజం పరియాదియతి. పుఞ్ఞతేజేన తేజితత్తా అపుఞ్ఞతేజం పరియాదియతి. ధమ్మతేజేన తేజితత్తా అధమ్మతేజం పరియాదియతి.

సల్లేఖోతి కామచ్ఛన్దో అసల్లేఖో, నేక్ఖమ్మం సల్లేఖో . బ్యాపాదో అసల్లేఖో, అబ్యాపాదో సల్లేఖో. థినమిద్ధం అసల్లేఖో, ఆలోకసఞ్ఞా సల్లేఖో. ఉద్ధచ్చం అసల్లేఖో, అవిక్ఖేపో సల్లేఖో. విచికిచ్ఛా అసల్లేఖో, ధమ్మవవత్థానం సల్లేఖో. అవిజ్జా అసల్లేఖో, ఞాణం సల్లేఖో. అరతి అసల్లేఖో, పామోజ్జం సల్లేఖో. నీవరణా అసల్లేఖో, పఠమం ఝానం సల్లేఖో...పే.... సబ్బకిలేసా అసల్లేఖో, అరహత్తమగ్గో సల్లేఖో. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – "పుథునానత్తతేజపరియాదానే పఞ్ఞా సల్లేఖట్ఠే ఞాణం".

సల్లేఖట్ఠఞాణనిద్దేసో సత్తతింసతిమో.

౩౮. వీరియారమ్భఞాణనిద్దేసో

౮౯. కథం అసల్లీనత్తపహితత్తపగ్గహట్ఠే పఞ్ఞా వీరియారమ్భే ఞాణం? అనుప్పన్నానం పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం అనుప్పాదాయ అసల్లీనత్తపహితత్తపగ్గహట్ఠే పఞ్ఞా వీరియారమ్భే ఞాణం. ఉప్పన్నానం పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ అసల్లీనత్తపహితత్తపగ్గహట్ఠే పఞ్ఞా వీరియారమ్భే ఞాణం. అనుప్పన్నానం కుసలానం ధమ్మానం ఉప్పాదాయ అసల్లీనత్తపహితత్తపగ్గహట్ఠే పఞ్ఞా వీరియారమ్భే ఞాణం. ఉప్పన్నానం కుసలానం ధమ్మానం ఠితియా అసమ్మోసాయ భియ్యోభావాయ వేపుల్లాయ భావనాయ పారిపూరియా అసల్లీనత్తపహితత్తపగ్గహట్ఠే పఞ్ఞా వీరియారమ్భే ఞాణం.

అనుప్పన్నస్స కామచ్ఛన్దస్స అనుప్పాదాయ అసల్లీనత్తపహితత్తపగ్గహట్ఠే పఞ్ఞా వీరియారమ్భే ఞాణం. ఉప్పన్నస్స కామచ్ఛన్దస్స పహానాయ అసల్లీనత్తపహితత్తపగ్గహట్ఠే పఞ్ఞా వీరియారమ్భే ఞాణం. అనుప్పన్నస్స నేక్ఖమ్మస్స ఉప్పాదాయ అసల్లీనత్తపహితత్తపగ్గహట్ఠే పఞ్ఞా వీరియారమ్భే ఞాణం. ఉప్పన్నస్స నేక్ఖమ్మస్స ఠితియా అసమ్మోసాయ భియ్యోభావాయ వేపుల్లాయ భావనాయ పారిపూరియా అసల్లీనత్తపహితత్తపగ్గహట్ఠే పఞ్ఞా వీరియారమ్భే ఞాణం...పే....

అనుప్పన్నానం సబ్బకిలేసానం అనుప్పాదాయ అసల్లీనత్తపహితత్తపగ్గహట్ఠే పఞ్ఞా వీరియారమ్భే ఞాణం. ఉప్పన్నానం సబ్బకిలేసానం పహానాయ అసల్లీనత్తపహితత్తపగ్గహట్ఠే పఞ్ఞా వీరియారమ్భే ఞాణం...పే॰... అనుప్పన్నస్స అరహత్తమగ్గస్స ఉప్పాదాయ అసల్లీనత్తపహితత్తపగ్గహట్ఠే పఞ్ఞా వీరియారమ్భే ఞాణం. ఉప్పన్నస్స అరహత్తమగ్గస్స ఠితియా అసమ్మోసాయ భియ్యోభావాయ వేపుల్లాయ భావనాయ పారిపూరియా అసల్లీనత్తపహితత్తపగ్గహట్ఠే పఞ్ఞా వీరియారమ్భే ఞాణం. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – "అసల్లీనత్తపహితత్తపగ్గహట్ఠే పఞ్ఞా వీరియారమ్భే ఞాణం".

వీరియారమ్భఞాణనిద్దేసో అట్ఠతింసతిమో.

౩౯. అత్థసన్దస్సనఞాణనిద్దేసో

౯౦. కథం నానాధమ్మప్పకాసనతా పఞ్ఞా అత్థసన్దస్సనే ఞాణం? **నానాధమ్మా**తి పఞ్చక్ఖన్ధా, ద్వాదసాయతనాని, అట్ఠారస ధాతుయో, కుసలా ధమ్మా, అకుసలా ధమ్మా, అబ్యాకతా ధమ్మా, కామావచరా ధమ్మా, రూపావచరా ధమ్మా, అరూపావచరా ధమ్మా, అపరియాపన్నా ధమ్మా.

పకాసనతాతి రూపం అనిచ్చతో పకాసేతి, రూపం దుక్ఖతో పకాసేతి, రూపం అనత్తతో పకాసేతి. వేదనం...పే॰... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం... చక్ఖుం...పే॰... జరామరణం అనిచ్చతో పకాసేతి, జరామరణం దుక్ఖతో పకాసేతి, జరామరణం అనత్తతో పకాసేతి.

అత్థసన్దస్సనేతి కామచ్ఛన్దం పజహన్తో నేక్ఖమ్మత్థం సన్దస్సేతి. బ్యాపాదం పజహన్తో అబ్యాపాదత్థం సన్దస్సేతి. థినమిద్ధం పజహన్తో ఆలోకసఞ్ఞత్థం సన్దస్సేతి. ఉద్ధచ్చం పజహన్తో అవిక్ఖేపత్థం సన్దస్సేతి. విచికిచ్ఛం పజహన్తో ధమ్మవవత్థానత్థం సన్దస్సేతి. అవిజ్జం పజహన్తో ఞాణత్థం సన్దస్సేతి. అరతిం పజహన్తో పామోజ్జత్థం సన్దస్సేతి. నీవరణే పజహన్తో పఠమజ్ఝానత్థం సన్దస్సేతి ...పే॰... సబ్బకిలేసే పజహన్తో అరహత్తమగ్గత్థం సన్దస్సేతి. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – "నానాధమ్మపకాసనతా పఞ్ఞా అత్థసన్దస్సనే ఞాణం".

అత్థసన్దస్సనఞాణనిద్దేసో నవతింసతిమో.

౪౦. దస్సనవిసుద్ధిఞాణనిద్దేసో

౯౧. కథం సబ్బధమ్మానం ఏకసఙ్గహతానానత్తేకత్తపటివేధే పఞ్ఞా దస్సనవిసుద్ధిఞాణం? **సబ్బధమ్మానన్తి** పఞ్చక్ఖన్ధా... పే॰... అపరియాపన్నా ధమ్మా.

ఏకసఙ్గహతాతి ద్వాదసహి ఆకారేహి సబ్బే ధమ్మా ఏకసఙ్గహితా. తథట్ఠేన, అనత్తట్ఠేన, సచ్చట్ఠేన, పటివేధట్ఠేన, అభిజాననట్ఠేన, పరిజాననట్ఠేన, ధమ్మట్ఠేన, ధాతుట్ఠేన, ఞాతట్ఠేన, సచ్ఛికిరియట్ఠేన, ఫుసనట్ఠేన, అభిసమయట్ఠేన – ఇమేహి ద్వాదసహి ఆకారేహి సబ్బే ధమ్మా ఏకసఙ్గహితా.

నానత్తేకత్తన్తి కామచ్ఛన్దో నానత్తం, నేక్ఖమ్మం ఏకత్తం...పే॰... సబ్బకిలేసా నానత్తం, అరహత్తమగ్గో ఏకత్తం.

పటివేధేతి దుక్ఖసచ్చం పరిఞ్ఞాపటివేధం పటివిజ్ఝతి. సముదయసచ్చం పహానపటివేధం పటివిజ్ఝతి. నిరోధసచ్చం సచ్ఛికిరియాపటివేధం పటివిజ్ఝతి. మగ్గసచ్చం భావనాపటివేధం పటివిజ్ఝతి.

దస్సనవిసుద్ధీతి సోతాపత్తిమగ్గక్ఖణే దస్సనం విసుజ్ఝతి; సోతాపత్తిఫలక్ఖణే దస్సనం విసుద్ధం. సకదాగామిమగ్గక్ఖణే దస్సనం విసుజ్ఝతి; సకదాగామిఫలక్ఖణే దస్సనం విసుద్ధం. అనాగామిమగ్గక్ఖణే దస్సనం విసుజ్ఝతి; అనాగామిఫలక్ఖణే దస్సనం విసుద్ధం. అరహత్తమగ్గక్ఖణే దస్సనం విసుజ్ఝతి; అరహత్తఫలక్ఖణే దస్సనం విసుద్ధం. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – "సబ్బధమ్మానం ఏకసఙ్గహతానానత్తేకత్తపటివేధే పఞ్ఞా దస్సనవిసుద్ధిఞాణం".

దస్సనవిసుద్ధిఞాణనిద్దేసో చత్తాలీసమో.

౪౧. ఖన్తిఞాణనిద్దేసో

౯౨. కథం విదితత్తా పఞ్ఞా ఖన్తిఞాణం? రూపం అనిచ్చతో విదితం , రూపం దుక్ఖతో విదితం, రూపం అనత్తతో విదితం. యం యం విదితం తం తం ఖమతీతి – విదితత్తా పఞ్ఞా ఖన్తిఞాణం. వేదనా…పే… సఞ్ఞా… సఙ్ఖారా… విఞ్ఞాణం… చక్ఖు… పే… జరామరణం అనిచ్చతో విదితం, జరామరణం దుక్ఖతో విదితం, జరామరణం అనత్తతో విదితం. యం యం విదితం తం తం ఖమతీతి – విదితత్తా పఞ్ఞా ఖన్తిఞాణం. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – "విదితత్తా పఞ్ఞా ఖన్తిఞాణం".

ఖన్తిఞాణనిద్దేసో ఏకచత్తాలీసమో.

౪౨. పరియోగాహణఞాణనిద్దేసో

౯౩. కథం ఫుట్ఠత్తా పఞ్ఞా పరియోగాహణే ఞాణం? రూపం అనిచ్చతో ఫుసతి, రూపం దుక్ఖతో ఫుసతి, రూపం అనత్తతో ఫుసతి. యం యం ఫుసతి తం తం పరియోగాహతీతి – ఫుట్ఠత్తా పఞ్ఞా పరియోగాహణే ఞాణం. వేదనం…పే… సఞ్ఞం… సఙ్ఖారే… విఞ్ఞాణం… చక్ఖుం…పే… జరామరణం అనిచ్చతో ఫుసతి, దుక్ఖతో ఫుసతి, అనత్తతో ఫుసతి. యం యం ఫుసతి తం తం పరియోగాహతీతి – ఫుట్ఠత్తా పఞ్ఞా పరియోగాహణే ఞాణం. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – "ఫుట్ఠత్తా పఞ్ఞా పరియోగాహణే ఞాణం".

పరియోగాహణఞాణనిద్దేసో ద్వేచత్తాలీసమో.

౪౩. పదేసవిహారఞాణనిద్దేసో

౯౪. కథం సమోదహనే పఞ్ఞా పదేసవిహారే ఞాణం? మిచ్ఛాదిట్ఠిపచ్చయాపి వేదయితం, మిచ్ఛాదిట్ఠివూపసమపచ్చయాపి వేదయితం. సమ్మాదిట్ఠిపచ్చయాపి వేదయితం, సమ్మాదిట్ఠివూపసమపచ్చయాపి వేదయితం. మిచ్ఛాసఙ్కప్పపచ్చయాపి వేదయితం, మిచ్ఛాసఙ్కప్పవూపసమపచ్చయాపి వేదయితం. సమ్మాసఙ్కప్పపచ్చయాపి వేదయితం, సమ్మాసఙ్కప్పవూపసమపచ్చయాపి వేదయితం…పే… మిచ్ఛావిముత్తిపచ్చయాపి వేదయితం, మిచ్ఛావిముత్తివూపసమపచ్చయాపి వేదయితం. సమ్మావిముత్తిపచ్చయాపి

వేదయితం, సమ్మావిముత్తివూపసమపచ్చయాపి వేదయితం. ఛన్దపచ్చయాపి వేదయితం, ఛన్దవూపసమపచ్చయాపి వేదయితం. వితక్కపచ్చయాపి వేదయితం, వితక్కవూపసమపచ్చయాపి వేదయితం. సఞ్ఞాపచ్చయాపి వేదయితం, సఞ్ఞావూపసమపచ్చయాపి వేదయితం.

ఛన్దో చ అవూపసన్తో హోతి, వితక్కో చ అవూపసన్తో హోతి, సఞ్ఞా చ అవూపసన్తా హోతి, తప్పచ్చయాపి వేదయితం. ఛన్దో చ వూపసన్తో హోతి, వితక్కో చ అవూపసన్తో హోతి, సఞ్ఞా చ అవూపసన్తా హోతి, తప్పచ్చయాపి వేదయితం. ఛన్దో చ వూపసన్తో హోతి, వితక్కో చ వూపసన్తో హోతి, సఞ్ఞా చ అవూపసన్తా హోతి, తప్పచ్చయాపి వేదయితం. ఛన్దో చ వూపసన్తో హోతి, వితక్కో చ వూపసన్తో హోతి, సఞ్ఞా చ వూపసన్తా హోతి, తప్పచ్చయాపి వేదయితం. అప్పత్తస్స పత్తియా అత్థి ఆసవం, తస్మిమ్పి ఠానే అనుప్పత్తే తప్పచ్చయాపి వేదయితం. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – "సమోదహనే పఞ్ఞా పదేసవిహారే ఞాణం".

పదేసవిహారఞాణనిద్దేసో తేచత్తాలీసమో.

౪౪-౪౮. ఛవివట్టఞాణనిద్దేసో

౬౫. కథం అధిపతత్తా పఞ్ఞా సఞ్ఞావివట్టే ఞాణం? నేక్ఖమ్మాధిపతత్తా పఞ్ఞా కామచ్ఛన్దతో సఞ్ఞాయ వివట్టతీతి – అధిపతత్తా పఞ్ఞా సఞ్ఞావివట్టే ఞాణం. అబ్యాపాదాధిపతత్తా పఞ్ఞా బ్యాపాదతో సఞ్ఞాయ వివట్టతీతి – అధిపతత్తా పఞ్ఞా సఞ్ఞావివట్టే ఞాణం. ఆలోకసఞ్ఞాధిపతత్తా పఞ్ఞా థినమిద్ధతో సఞ్ఞాయ వివట్టతీతి – అధిపతత్తా పఞ్ఞా సఞ్ఞావివట్టే ఞాణం. అవిక్ఖేపాధిపతత్తా పఞ్ఞా ఉద్ధచ్చతో సఞ్ఞాయ వివట్టతీతి – అధిపతత్తా పఞ్ఞా సఞ్ఞావివట్టే ఞాణం. ధమ్మవవత్థానాధిపతత్తా పఞ్ఞా విచికిచ్ఛాయ సఞ్ఞాయ వివట్టతీతి – అధిపతత్తా పఞ్ఞా సఞ్ఞావివట్టే ఞాణం. ఞాణాధిపతత్తా పఞ్ఞా అవిజ్జాయ సఞ్ఞాయ వివట్టతీతి – అధిపతత్తా పఞ్ఞా సఞ్ఞావివట్టే ఞాణం. పామోజ్జాధిపతత్తా పఞ్ఞా అరతియా సఞ్ఞాయ వివట్టతీతి – అధిపతత్తా పఞ్ఞా సఞ్ఞావివట్టే ఞాణం. పఠమజ్ఝానాధిపతత్తా పఞ్ఞా నీవరణేహి సఞ్ఞాయ వివట్టతీతి – అధిపతత్తా పఞ్ఞా సఞ్ఞావివట్టే ఞాణం…పే.… అరహత్తమగ్గాధిపతత్తా పఞ్ఞా సబ్బకిలేసేహి సఞ్ఞాయ వివట్టతీతి – అధిపతత్తా పఞ్ఞా సఞ్ఞావివట్టే ఞాణం . తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – "అధిపతత్తా పఞ్ఞా సఞ్ఞావివట్టే ఞాణం".

౬౬. కథం నానత్తే పఞ్ఞా చేతోవివట్టే ఞాణం? కామచ్ఛన్దో నానత్తం, నేక్ఖమ్మం ఏకత్తం. నేక్ఖమ్మేకత్తం చేతయతో కామచ్ఛన్దతో చిత్తం వివట్టతీతి – నానత్తే పఞ్ఞా చేతోవివట్టే ఞాణం. బ్యాపాదో నానత్తం, అబ్యాపాదో ఏకత్తం. అబ్యాపాదేకత్తం చేతయతో బ్యాపాదతో చిత్తం వివట్టతీతి – నానత్తే పఞ్ఞా చేతోవివట్టే ఞాణం. థినమిద్ధం నానత్తం, ఆలోకసఞ్ఞా ఏకత్తం. ఆలోకసఞ్ఞేకత్తం చేతయతో థినమిద్ధతో చిత్తం వివట్టతీతి – నానత్తే పఞ్ఞా చేతోవివట్టే ఞాణం…పే.… సబ్బకిలేసా నానత్తం, అరహత్తమగ్గో ఏకత్తం. అరహత్తమగ్గేకత్తం చేతయతో సబ్బకిలేసేహి చిత్తం వివట్టతీతి – నానత్తే పఞ్ఞా చేతోవివట్టే ఞాణం. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – "నానత్తే పఞ్ఞా చేతోవివట్టే ఞాణం".

౬౭. కథం అధిట్ఠానే పఞ్ఞా చిత్తవివట్టే ఞాణం? కామచ్ఛన్దం పజహన్తో నేక్ఖమ్మవసేన చిత్తం అధిట్ఠాతీతి – అధిట్ఠానే పఞ్ఞా చిత్తవివట్టే ఞాణం. బ్యాపాదం పజహన్తో అబ్యాపాదవసేన చిత్తం అధిట్ఠాతీతి – అధిట్ఠానే పఞ్ఞా చిత్తవివట్టే ఞాణం. థినమిద్ధం పజహన్తో ఆలోకసఞ్ఞావసేన చిత్తం అధిట్ఠాతీతి – అధిట్ఠానే పఞ్ఞా చిత్తవివట్టే ఞాణం…పే.… సబ్బకిలేసే పజహన్తో

అరహత్తమగ్గవసేన చిత్తం అధిట్ఠాతీతి – అధిట్ఠానే పఞ్ఞా చిత్తవివట్టే ఞాణం. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – “అధిట్ఠానే పఞ్ఞా చిత్తవివట్టే ఞాణం”.

౯౮. కథం సుఞ్ఞతే పఞ్ఞా ఞాణవివట్టే ఞాణం? “చక్ఖు సుఞ్ఞం అత్తేన వా అత్తనియేన వా నిచ్చేన వా ధువేన వా సస్సతేన వా అవిపరిణామధమ్మేన వా”తి యథాభూతం జానతో [పజానతో (స్యా.)] పస్సతో చక్ఖాభినివేసతో [కామాభినివేసతో (స్యా.) అట్ఠకథా ఓలోకేతబ్బా] ఞాణం వివట్టతీతి – సుఞ్ఞతే పఞ్ఞా ఞాణవివట్టే ఞాణం. “సోతం సుఞ్ఞం... పే.... ఘానం సుఞ్ఞం... జివ్హా సుఞ్ఞా... కాయో సుఞ్ఞో... మనో సుఞ్ఞో అత్తేన వా అత్తనియేన వా నిచ్చేన వా ధువేన వా సస్సతేన వా అవిపరిణామధమ్మేన వా”తి యథాభూతం జానతో పస్సతో మనాభినివేసతో ఞాణం వివట్టతీతి – సుఞ్ఞతే పఞ్ఞా ఞాణవివట్టే ఞాణం. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – “సుఞ్ఞతే పఞ్ఞా ఞాణవివట్టే ఞాణం”.

౯౯. కథం వోసగ్గే పఞ్ఞా విమోక్ఖవివట్టే ఞాణం? నేక్ఖమ్మేన కామచ్ఛన్దం వోసజ్జతీతి – వోసగ్గే పఞ్ఞా విమోక్ఖవివట్టే ఞాణం. అబ్యాపాదేన బ్యాపాదం వోసజ్జతీతి – వోసగ్గే పఞ్ఞా విమోక్ఖవివట్టే ఞాణం. ఆలోకసఞ్ఞాయ థినమిద్ధం వోసజ్జతీతి – వోసగ్గే పఞ్ఞా విమోక్ఖవివట్టే ఞాణం . అవిక్ఖేపేన ఉద్ధచ్చం వోసజ్జతీతి – వోసగ్గే పఞ్ఞా విమోక్ఖవివట్టే ఞాణం. ధమ్మవవత్థానేన విచికిచ్ఛం వోసజ్జతీతి – వోసగ్గే పఞ్ఞా విమోక్ఖవివట్టే ఞాణం...పే.... అరహత్తమగ్గేన సబ్బకిలేసే వోసజ్జతీతి – వోసగ్గే పఞ్ఞా విమోక్ఖవివట్టే ఞాణం. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – “వోసగ్గే పఞ్ఞా విమోక్ఖవివట్టే ఞాణం”.

౧౦౦. కథం తథట్ఠే పఞ్ఞా సచ్చవివట్టే ఞాణం? దుక్ఖస్స పీళనట్ఠం సఙ్ఖతట్ఠం సన్తాపట్ఠం విపరిణామట్ఠం పరిజానన్తో వివట్టతీతి – తథట్ఠే పఞ్ఞా సచ్చవివట్టే ఞాణం. సముదయస్స ఆయూహనట్ఠం నిదానట్ఠం సఞ్ఞోగట్ఠం పలిబోధట్ఠం పజహన్తో వివట్టతీతి – తథట్ఠే పఞ్ఞా సచ్చవివట్టే ఞాణం. నిరోధస్స నిస్సరణట్ఠం వివేకట్ఠం అసఙ్ఖతట్ఠం అమతట్ఠం సచ్ఛికరోన్తో వివట్టతీతి – తథట్ఠే పఞ్ఞా సచ్చవివట్టే ఞాణం. మగ్గస్స నియ్యానట్ఠం హేతుట్ఠం దస్సనట్ఠం ఆధిపతేయ్యట్ఠం భావేన్తో వివట్టతీతి – తథట్ఠే పఞ్ఞా సచ్చవివట్టే ఞాణం.

సఞ్ఞావివట్టో, చేతోవివట్టో, చిత్తవివట్టో, ఞాణవివట్టో, విమోక్ఖవివట్టో , సచ్చవివట్టో. సఞ్జానన్తో వివట్టతీతి – సఞ్ఞావివట్టో. చేతయన్తో వివట్టతీతి – చేతోవివట్టో. విజానన్తో వివట్టతీతి – చిత్తవివట్టో. ఞాణం కరోన్తో వివట్టతీతి – ఞాణవివట్టో. వోసజ్జన్తో వివట్టతీతి – విమోక్ఖవివట్టో. తథట్ఠే వివట్టతీతి – సచ్చవివట్టో.

యత్థ సఞ్ఞావివట్టో, తత్థ చేతోవివట్టో. యత్థ చేతోవివట్టో, తత్థ సఞ్ఞావివట్టో. యత్థ సఞ్ఞావివట్టో చేతోవివట్టో తత్థ చిత్తవివట్టో. యత్థ చిత్తవివట్టో, తత్థ సఞ్ఞావివట్టో చేతోవివట్టో. యత్థ సఞ్ఞావివట్టో చేతోవివట్టో చిత్తవివట్టో, తత్థ ఞాణవివట్టో. యత్థ ఞాణవివట్టో, తత్థ సఞ్ఞావివట్టో చేతోవివట్టో చిత్తవివట్టో. యత్థ సఞ్ఞావివట్టో చేతోవివట్టో చిత్తవివట్టో ఞాణవివట్టో, తత్థ విమోక్ఖవివట్టో. యత్థ విమోక్ఖవివట్టో, తత్థ సఞ్ఞావివట్టో చేతోవివట్టో చిత్తవివట్టో ఞాణవివట్టో. యత్థ సఞ్ఞావివట్టో చేతోవివట్టో చిత్తవివట్టో ఞాణవివట్టో విమోక్ఖవివట్టో, తత్థ సచ్చవివట్టో. యత్థ సచ్చవివట్టో, తత్థ సఞ్ఞావివట్టో చేతోవివట్టో చిత్తవివట్టో ఞాణవివట్టో విమోక్ఖవివట్టో. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం , పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – “తథట్ఠే పఞ్ఞా సచ్చవివట్టే ఞాణం”.

ఛవివట్టఞాణనిద్దేసో నవచత్తాలీసమో.

౨౦. ఇద్ధివిధఞాణనిద్దేసో

౧౦౧. కథం కాయమ్పి చిత్తమ్పి ఏకవవత్థానతా సుఖసఞ్ఞఞ్చ లహుసఞ్ఞఞ్చ అధిట్ఠానవసేన ఇజ్ఝనట్ఠే పఞ్ఞా ఇద్ధివిధే ఞాణం? ఇధ భిక్ఖు ఛన్దసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతం ఇద్ధిపాదం భావేతి, వీరియసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతం ఇద్ధిపాదం భావేతి, చిత్తసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతం ఇద్ధిపాదం భావేతి, వీమంసాసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతం ఇద్ధిపాదం భావేతి. సో ఇమేసు చతూసు ఇద్ధిపాదేసు చిత్తం పరిభావేతి పరిదమేతి, ముదుం కరోతి కమ్మనియం. సో ఇమేసు చతూసు ఇద్ధిపాదేసు చిత్తం పరిభావేత్వా పరిదమేత్వా ముదుం కరిత్వా కమ్మనియం కాయమ్పి చిత్తే సమోదహతి, చిత్తమ్పి కాయే సమోదహతి, కాయవసేన చిత్తం పరిణామేతి, చిత్తవసేన కాయం పరిణామేతి, కాయవసేన చిత్తం అధిట్ఠాతి, చిత్తవసేన కాయం అధిట్ఠాతి; కాయవసేన చిత్తం పరిణామేత్వా చిత్తవసేన కాయం పరిణామేత్వా కాయవసేన చిత్తం అధిట్ఠహిత్వా చిత్తవసేన కాయం అధిట్ఠహిత్వా సుఖసఞ్ఞఞ్చ లహుసఞ్ఞఞ్చ కాయే ఓక్కమిత్వా విహరతి. సో తథాభావితేన చిత్తేన పరిసుద్ధేన పరియోదాతేన ఇద్ధివిధఞాణాయ చిత్తం అభినీహరతి అభినిన్నామేతి. సో అనేకవిహితం ఇద్ధివిధం పచ్చనుభోతి.

౧౦౨. ఏకోపి హుత్వా బహుధా హోతి, బహుధాపి హుత్వా ఏకో హోతి; ఆవిభావం తిరోభావం; తిరోకుట్టం [తిరోకుడ్డం (స్యా॰)] తిరోపాకారం తిరోపబ్బతం అసజ్జమానో గచ్ఛతి, సేయ్యథాపి ఆకాసే; పథవియాపి ఉమ్ముజ్జనిముజ్జం కరోతి, సేయ్యథాపి ఉదకే; ఉదకేపి అభిజ్జమానే గచ్ఛతి, సేయ్యథాపి పథవియం ; ఆకాసేపి పల్లఙ్కేన కమతి [చఙ్కమతి (స్యా॰) దీ॰ ని॰ ౧.౨౩౮ పస్సితబ్బా] సేయ్యథాపి పక్ఖీ సకుణో ఇమేపి చన్దిమసూరియే ఏవంమహిద్ధికే ఏవంమహానుభావే పాణినా పరామసతి [పరిమసతి (స్యా॰)] పరిమజ్జతి; యావ బ్రహ్మలోకాపి కాయేన వసం వత్తేతి. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – "కాయమ్పి చిత్తమ్పి ఏకవవత్థానతా సుఖసఞ్ఞఞ్చ లహుసఞ్ఞఞ్చ అధిట్ఠానవసేన ఇజ్ఝనట్ఠే పఞ్ఞా ఇద్ధివిధే ఞాణం".

ఇద్ధివిధఞాణనిద్దేసో పఞ్ఞాసమో.

౨౧. సోతధాతువిసుద్ధిఞాణనిద్దేసో

౧౦౩. కథం వితక్కవిప్ఫారవసేన నానత్తేకత్తసద్దనిమిత్తానం పరియోగాహణే పఞ్ఞా సోతధాతువిసుద్ధిఞాణం ? ఇధ భిక్ఖు ఛన్దసమాధి...పే॰... వీరియసమాధి... చిత్తసమాధి... వీమంసాసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతం ఇద్ధిపాదం భావేతి. సో ఇమేసు చతూసు ఇద్ధిపాదేసు చిత్తం పరిభావేతి పరిదమేతి, ముదుం కరోతి కమ్మనియం. సో ఇమేసు చతూసు ఇద్ధిపాదేసు చిత్తం పరిభావేత్వా పరిదమేత్వా, ముదుం కరిత్వా కమ్మనియం దూరేపి సద్దానం సద్దనిమిత్తం మనసి కరోతి, సన్తికేపి సద్దానం సద్దనిమిత్తం మనసి కరోతి, ఓళారికానమ్పి సద్దానం సద్దనిమిత్తం మనసి కరోతి, సుఖుమానమ్పి సద్దానం సద్దనిమిత్తం మనసి కరోతి, సణ్హసణ్హానమ్పి సద్దానం సద్దనిమిత్తం మనసి కరోతి, పురత్థిమాయపి దిసాయ సద్దానం సద్దనిమిత్తం మనసి కరోతి, పచ్ఛిమాయపి దిసాయ సద్దానం సద్దనిమిత్తం మనసి కరోతి, ఉత్తరాయపి దిసాయ సద్దానం సద్దనిమిత్తం మనసి కరోతి, దక్ఖిణాయపి దిసాయ సద్దానం సద్దనిమిత్తం మనసి కరోతి, పురత్థిమాయపి అనుదిసాయ సద్దానం సద్దనిమిత్తం మనసి కరోతి, పచ్ఛిమాయపి అనుదిసాయ సద్దానం సద్దనిమిత్తం మనసి కరోతి, ఉత్తరాయపి అనుదిసాయ సద్దానం సద్దనిమిత్తం మనసి కరోతి, దక్ఖిణాయపి అనుదిసాయ సద్దానం సద్దనిమిత్తం మనసి కరోతి,

హేట్ఠిమాయపి దిసాయ సద్దానం సద్దనిమిత్తం మనసి కరోతి, ఉపరిమాయపి దిసాయ సద్దానం సద్దనిమిత్తం మనసి కరోతి. సో తథాభావితేన చిత్తేన పరిసుద్ధేన పరియోదాతేన సోతధాతువిసుద్ధిఞాణాయ చిత్తం అభినీహరతి అభినిన్నామేతి. సో దిబ్బాయ సోతధాతుయా విసుద్ధాయ అతిక్కన్తమానుసికాయ ఉభో సద్దే సుణాతి – దిబ్బే చ మానుసే చ యే దూరే సన్తికే చ. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – “వితక్కవిప్ఫారవసేన నానత్తేకత్తసద్దనిమిత్తానం పరియోగాహణే పఞ్ఞా సోతధాతువిసుద్ధిఞాణం”.

సోతధాతువిసుద్ధిఞాణనిద్దేసో ఏకపఞ్ఞాసమో.

౫౨. చేతోపరియఞాణనిద్దేసో

౧౦౪. కథం తిణ్ణం చిత్తానం విప్ఫారత్తా ఇన్ద్రియానం పసాదవసేన నానత్తేకత్తవిఞ్ఞాణచరియాపరియోగాహణే పఞ్ఞా చేతోపరియఞాణం? ఇధ భిక్ఖు ఛన్దసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతం ఇద్ధిపాదం భావేతి, వీరియసమాధి…పే॰… చిత్తసమాధి…పే॰… వీమంసాసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతం ఇద్ధిపాదం భావేతి. సో ఇమేసు చతూసు ఇద్ధిపాదేసు చిత్తం పరిభావేతి పరిదమేతి, ముదుం కరోతి కమ్మనియం. సో ఇమేసు చతూసు ఇద్ధిపాదేసు చిత్తం పరిభావేత్వా పరిదమేత్వా, ముదుం కరిత్వా కమ్మనియం ఏవం పజానాతి – “ఇదం రూపం సోమనస్సిన్ద్రియసముట్ఠితం, ఇదం రూపం దోమనస్సిన్ద్రియసముట్ఠితం, ఇదం రూపం ఉపేక్ఖిన్ద్రియసముట్ఠిత”న్తి . సో తథాభావితేన చిత్తేన పరిసుద్ధేన పరియోదాతేన చేతోపరియఞాణాయ చిత్తం అభినీహరతి అభినిన్నామేతి. సో పరసత్తానం పరపుగ్గలానం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానాతి – సరాగం వా చిత్తం “సరాగం చిత్త”న్తి పజానాతి, వీతరాగం వా చిత్తం “వీతరాగం చిత్త”న్తి పజానాతి, సదోసం వా చిత్తం…పే॰… వీతదోసం వా చిత్తం… సమోహం వా చిత్తం… వీతమోహం వా చిత్తం… సంఖిత్తం వా చిత్తం… విక్ఖిత్తం వా చిత్తం… మహగ్గతం వా చిత్తం… అమహగ్గతం వా చిత్తం… సఉత్తరం వా చిత్తం… అనుత్తరం వా చిత్తం… సమాహితం వా చిత్తం… అసమాహితం వా చిత్తం… విముత్తం వా చిత్తం… అవిముత్తం వా చిత్తం “అవిముత్తం చిత్తన్తి పజానాతి. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – “తిణ్ణం చిత్తానం విప్ఫారత్తా ఇన్ద్రియానం పసాదవసేన నానత్తేకత్తవిఞ్ఞాణచరియాపరియోగాహణే పఞ్ఞా చేతోపరియఞాణం”.

చేతోపరియఞాణనిద్దేసో ద్వేపఞ్ఞాసమో.

౫౩. పుబ్బేనివాసానుస్సతిఞాణనిద్దేసో

౧౦౫. కథం పచ్చయపవత్తానం ధమ్మానం నానత్తేకత్తకమ్మవిప్ఫారవసేన పరియోగాహణే పఞ్ఞా పుబ్బేనివాసానుస్సతిఞాణం? ఇధ భిక్ఖు ఛన్దసమాధి…పే॰… ముదుం కరిత్వా కమ్మనియం ఏవం పజానాతి – “ఇమస్మిం సతి ఇదం హోతి, ఇమస్సుప్పాదా ఇదం ఉప్పజ్జతి, యదిదం – అవిజ్జాపచ్చయా సఙ్ఖారా, సఙ్ఖారపచ్చయా విఞ్ఞాణం, విఞ్ఞాణపచ్చయా నామరూపం, నామరూపపచ్చయా సళాయతనం, సళాయతనపచ్చయా ఫస్సో, ఫస్సపచ్చయా వేదనా, వేదనాపచ్చయా తణ్హా, తణ్హాపచ్చయా ఉపాదానం, ఉపాదానపచ్చయా భవో, భవపచ్చయా జాతి, జాతిపచ్చయా జరామరణం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా సమ్భవన్తి; ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతీ”.

సో తథాభావితేన చిత్తేన పరిసుద్ధేన పరియోదాతేన పుబ్బేనివాసానుస్సతిఞాణాయ చిత్తం అభినీహరతి అభినిన్నామేతి. సో అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి, సేయ్యథిదం – ఏకమ్పి జాతిం ద్వేపి జాతియో తిస్సోపి జాతియో చతస్సోపి జాతియో పఞ్చపి జాతియో దసపి జాతియో వీసమ్పి జాతియో తింసమ్పి జాతియో చత్తాలీసమ్పి జాతియో పఞ్ఞాసమ్పి జాతియో, జాతిసతమ్పి జాతిసహస్సమ్పి జాతిసతసహస్సమ్పి, అనేకేపి సంవట్టకప్పే అనేకేపి వివట్టకప్పే అనేకేపి సంవట్టవివట్టకప్పే – "అముత్రాసిం ఏవంనామో ఏవంగోత్తో ఏవంవణ్ణో ఏవమాహారో ఏవంసుఖదుక్ఖప్పటిసంవేదీ ఏవమాయుపరియన్తో, సో తతో చుతో అముత్ర ఉదపాదిం; తత్రాపాసిం ఏవంనామో ఏవంగోత్తో ఏవంవణ్ణో ఏవమాహారో ఏవంసుఖదుక్ఖప్పటిసంవేదీ ఏవమ ఆయుపరియన్తో, సో తతో చుతో ఇధూపపన్నో"తి. ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – "పచ్చయపవత్తానం ధమ్మానం నానత్తేకత్తకమ్మవిప్ఫారవసేన పరియోగాహణే పఞ్ఞా పుబ్బేనివాసానుస్సతిఞాణం".

పుబ్బేనివాసానుస్సతిఞాణనిద్దేసో తేపఞ్ఞాసమో.

౫౪. దిబ్బచక్ఖుఞాణనిద్దేసో

౧౦౬. కథం ఓభాసవసేన నానత్తేకత్తరూపనిమిత్తానం దస్సనట్ఠే పఞ్ఞా దిబ్బచక్ఖుఞాణం? ఇధ భిక్ఖు ఛన్దసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతం ఇద్ధిపాదం భావేతి, వీరియసమాధి...పే.... చిత్తసమాధి...పే.... వీమంసాసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతం ఇద్ధిపాదం భావేతి. సో ఇమేసు చతూసు ఇద్ధిపాదేసు చిత్తం పరిభావేతి పరిదమేతి, ముదుం కరోతి కమ్మనియం. సో ఇమేసు చతూసు ఇద్ధిపాదేసు చిత్తం పరిభావేత్వా పరిదమేత్వా, ముదుం కరిత్వా కమ్మనియం ఆలోకసఞ్ఞం మనసి కరోతి, దివాసఞ్ఞం అధిట్ఠాతి – "యథా దివా తథా రత్తిం, యథా రత్తిం తథా దివా". ఇతి వివటేన చేతసా అపరియోనద్ధేన సప్పభాసం చిత్తం భావేతి. సో తథాభావితేన చిత్తేన పరిసుద్ధేన పరియోదాతేన సత్తానం చుతూపపాతఞాణాయ చిత్తం అభినీహరతి అభినిన్నామేతి. సో దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన, సత్తే పస్సతి చవమానే ఉపపజ్జమానే హీనే పణీతే సువణ్ణే దుబ్బణ్ణే సుగతే దుగ్గతే యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాతి – "ఇమే వత భోన్తో సత్తా కాయదుచ్చరితేన సమన్నాగతా, వచీదుచ్చరితేన సమన్నాగతా, మనోదుచ్చరితేన సమన్నాగతా, అరియానం ఉపవాదకా, మిచ్ఛాదిట్ఠికా, మిచ్ఛాదిట్ఠికమ్మసమాదానా; తే కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపన్నా. ఇమే వా పన భోన్తో సత్తా కాయసుచరితేన సమన్నాగతా, వచీసుచరితేన సమన్నాగతా, మనోసుచరితేన సమన్నాగతా అరియానం అనుపవాదకా, సమ్మాదిట్ఠికా సమ్మాదిట్ఠికమ్మసమాదానా; తే కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపన్నా"తి. ఇతి దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సతి చవమానే ఉపపజ్జమానే హీనే పణీతే సువణ్ణే దుబ్బణ్ణే, సుగతే దుగ్గతే యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాతి. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – "ఓభాసవసేన నానత్తేకత్తరూపనిమిత్తానం దస్సనట్ఠే పఞ్ఞా దిబ్బచక్ఖుఞాణం".

దిబ్బచక్ఖుఞాణనిద్దేసో చతుపఞ్ఞాసమో.

౫౫. ఆసవక్ఖయఞాణనిద్దేసో

౧౦౭. కథం చతుసట్ఠియా ఆకారేహి తిణ్ణన్నం ఇన్ద్రియానం వసిభావతా పఞ్ఞా ఆసవానం ఖయే ఞాణం? కతమేసం తిణ్ణన్నం ఇన్ద్రియానం? అనఞ్ఞాతఞ్ఞస్సామీతిన్ద్రియస్స అఞ్ఞిన్ద్రియస్స అఞ్ఞాతావిన్ద్రియస్స.

అనఞ్ఞాతఞ్ఞస్సామీతిన్ద్రియం కతి ఠానాని గచ్ఛతి, అఞ్ఞిన్ద్రియం కతి ఠానాని గచ్ఛతి, అఞ్ఞాతావిన్ద్రియం కతి ఠానాని గచ్ఛతి? అనఞ్ఞాతఞ్ఞస్సామీతిన్ద్రియం ఏకం ఠానం గచ్ఛతి – సోతాపత్తిమగ్గం. అఞ్ఞిన్ద్రియం ఛ ఠానాని గచ్ఛతి – సోతాపత్తిఫలం , సకదాగామిమగ్గం , సకదాగామిఫలం, అనాగామిమగ్గం, అనాగామిఫలం, అరహత్తమగ్గం. అఞ్ఞాతావిన్ద్రియం ఏకం ఠానం గచ్ఛతి – అరహత్తఫలం.

సోతాపత్తిమగ్గక్ఖణే అనఞ్ఞాతఞ్ఞస్సామీతిన్ద్రియస్స సద్ధిన్ద్రియం అధిమోక్ఖపరివారం హోతి, వీరియిన్ద్రియం పగ్గహపరివారం హోతి, సతిన్ద్రియం ఉపట్ఠానపరివారం హోతి, సమాధిన్ద్రియం అవిక్ఖేపపరివారం హోతి, పఞ్ఞిన్ద్రియం దస్సనపరివారం హోతి, మనిన్ద్రియం విజాననపరివారం హోతి, సోమనస్సిన్ద్రియం అభిసన్దనపరివారం హోతి, జీవితిన్ద్రియం పవత్తసన్తతాధిపతేయ్యపరివారం హోతి. సోతాపత్తిమగ్గక్ఖణే జాతా ధమ్మా ఠపేత్వా చిత్తసముట్ఠానం రూపం సబ్బేవ కుసలా హోన్తి, సబ్బేవ అనాసవా హోన్తి, సబ్బేవ నియ్యానికా హోన్తి, సబ్బేవ అపచయగామినో హోన్తి, సబ్బేవ లోకుత్తరా హోన్తి, సబ్బేవ నిబ్బానారమ్మణా హోన్తి. సోతాపత్తిమగ్గక్ఖణే అనఞ్ఞాతఞ్ఞస్సామీతిన్ద్రియస్స ఇమాని అట్ఠిన్ద్రియాని సహజాతపరివారా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపరివారా హోన్తి, నిస్సయపరివారా హోన్తి, సమ్పయుత్తపరివారా హోన్తి, సహగతా హోన్తి, సహజాతా హోన్తి, సంసట్ఠా హోన్తి, సమ్పయుత్తా హోన్తి. తేవ తస్స ఆకారా చేవ హోన్తి పరివారా చ.

సోతాపత్తిఫలక్ఖణే అఞ్ఞిన్ద్రియస్స సద్ధిన్ద్రియం అధిమోక్ఖపరివారం హోతి, వీరియిన్ద్రియం పగ్గహపరివారం హోతి, సతిన్ద్రియం ఉపట్ఠానపరివారం హోతి, సమాధిన్ద్రియం అవిక్ఖేపపరివారం హోతి, పఞ్ఞిన్ద్రియం దస్సనపరివారం హోతి, మనిన్ద్రియం విజాననపరివారం హోతి, సోమనస్సిన్ద్రియం అభిసన్దనపరివారం హోతి, జీవితిన్ద్రియం పవత్తసన్తతాధిపతేయ్యపరివారం హోతి. సోతాపత్తిఫలక్ఖణే జాతా ధమ్మా సబ్బేవ అబ్యాకతా హోన్తి, ఠపేత్వా చిత్తసముట్ఠానం రూపం సబ్బేవ అనాసవా హోన్తి, సబ్బేవ లోకుత్తరా హోన్తి, సబ్బేవ నిబ్బానారమ్మణా హోన్తి. సోతాపత్తిఫలక్ఖణే అఞ్ఞిన్ద్రియస్స ఇమాని అట్ఠిన్ద్రియాని సహజాతపరివారా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపరివారా హోన్తి, నిస్సయపరివారా హోన్తి, సమ్పయుత్తపరివారా హోన్తి, సహగతా హోన్తి, సహజాతా హోన్తి, సంసట్ఠా హోన్తి, సమ్పయుత్తా హోన్తి. తేవ తస్స ఆకారా చేవ హోన్తి పరివారా చ.

సకదాగామిమగ్గక్ఖణే …పే॰… సకదాగామిఫలక్ఖణే…పే॰… అనాగామిమగ్గక్ఖణే…పే॰… అనాగామిఫలక్ఖణే…పే॰… అరహత్తమగ్గక్ఖణే అఞ్ఞిన్ద్రియస్స సద్ధిన్ద్రియం అధిమోక్ఖపరివారం హోతి…పే॰… జీవితిన్ద్రియం పవత్తసన్తతాధిపతేయ్యపరివారం హోతి. అరహత్తమగ్గక్ఖణే జాతా ధమ్మా ఠపేత్వా చిత్తసముట్ఠానం రూపం సబ్బేవ కుసలా హోన్తి, సబ్బేవ అనాసవా హోన్తి, సబ్బేవ నియ్యానికా హోన్తి, సబ్బేవ అపచయగామినో హోన్తి, సబ్బేవ లోకుత్తరా హోన్తి, సబ్బేవ నిబ్బానారమ్మణా హోన్తి. అరహత్తమగ్గక్ఖణే అఞ్ఞిన్ద్రియస్స ఇమాని అట్ఠిన్ద్రియాని సహజాతపరివారా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపరివారా హోన్తి, నిస్సయపరివారా హోన్తి, సమ్పయుత్తపరివారా హోన్తి, సహగతా హోన్తి, సహజాతా హోన్తి, సంసట్ఠా హోన్తి, సమ్పయుత్తా హోన్తి. తేవ తస్స ఆకారా చేవ హోన్తి పరివారా చ.

అరహత్తఫలక్ఖణే అఞ్ఞాతావిన్ద్రియస్స సద్ధిన్ద్రియం అధిమోక్ఖపరివారం హోతి, వీరియిన్ద్రియం పగ్గహపరివారం హోతి, సతిన్ద్రియం ఉపట్ఠానపరివారం హోతి, సమాధిన్ద్రియం అవిక్ఖేపపరివారం హోతి, పఞ్ఞిన్ద్రియం దస్సనపరివారం హోతి,

మనిన్ద్రియం విజాననపరివారం హోతి, సోమనస్సిన్ద్రియం అభిసన్దనపరివారం హోతి, జీవితిన్ద్రియం పవత్తసన్తతాధిపతేయ్యపరివారం హోతి. అరహత్తఫలక్ఖణే జాతా ధమ్మా సబ్బేవ అబ్యాకతా హోన్తి, ఠపేత్వా చిత్తసముట్ఠానం రూపం సబ్బేవ అనాసవా హోన్తి, సబ్బేవ లోకుత్తరా హోన్తి, సబ్బేవ నిబ్బానారమ్మణా హోన్తి. అరహత్తఫలక్ఖణే అఞ్ఞాతావిన్ద్రియస్స ఇమాని అట్ఠిన్ద్రియాని సహజాతపరివారా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపరివారా హోన్తి, నిస్సయపరివారా హోన్తి, సమ్పయుత్తపరివారా హోన్తి, సహగతా హోన్తి, సహజాతా హోన్తి, సంసట్ఠా హోన్తి, సమ్పయుత్తా హోన్తి. తేవ తస్స ఆకారా చేవ హోన్తి పరివారా చ. ఇతి ఇమాని అట్ఠట్ఠకాని చతుసట్ఠి హోన్తి.

ఆసవాతి కతమే తే ఆసవా? కామాసవో, భవాసవో, దిట్ఠాసవో, అవిజ్జాసవో. కత్థేతే ఆసవా ఖీయన్తి? సోతాపత్తిమగ్గేన అనవసేసో దిట్ఠాసవో ఖీయతి, అపాయగమనీయో కామాసవో ఖీయతి, అపాయగమనీయో భవాసవో ఖీయతి, అపాయగమనీయో అవిజ్జాసవో ఖీయతి. ఏత్థేతే ఆసవా ఖీయన్తి. సకదాగామిమగ్గేన ఓళారికో కామాసవో ఖీయతి, తదేకట్ఠో భవాసవో ఖీయతి, తదేకట్ఠో అవిజ్జాసవో ఖీయతి. ఏత్థేతే ఆసవా ఖీయన్తి. అనాగామిమగ్గేన అనవసేసో కామాసవో ఖీయతి, తదేకట్ఠో భవాసవో ఖీయతి, తదేకట్ఠో అవిజ్జాసవో ఖీయతి. ఏత్థేతే ఆసవా ఖీయన్తి. అరహత్తమగ్గేన అనవసేసో భవాసవో ఖీయతి, అనవసేసో అవిజ్జాసవో ఖీయతి. ఏత్థేతే ఆసవా ఖీయన్తి. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – "చతుసట్ఠియా ఆకారేహి తిణ్ణన్నం ఇన్ద్రియానం వసిభావతా పఞ్ఞా ఆసవానం ఖయే ఞాణం".

ఆసవక్ఖయఞాణనిద్దేసో పఞ్చపఞ్ఞాసమో.

౫౬-౬౩. సచ్చఞాణచతుక్కద్వయనిద్దేసో

౧౦౮. కథం పరిఞ్ఞట్ఠే పఞ్ఞా దుక్ఖే ఞాణం, పహానట్ఠే పఞ్ఞా సముదయే ఞాణం, సచ్ఛికిరియట్ఠే పఞ్ఞా నిరోధే ఞాణం, భావనట్ఠే పఞ్ఞా మగ్గే ఞాణం? దుక్ఖస్స పీళనట్ఠో సఙ్ఖతట్ఠో సన్తాపట్ఠో విపరిణామట్ఠో పరిఞ్ఞాతట్ఠో; సముదయస్స ఆయూహనట్ఠో నిదానట్ఠో సఞ్ఞోగట్ఠో పలిబోధట్ఠో పహానట్ఠో; నిరోధస్స నిస్సరణట్ఠో వివేకట్ఠో అసఙ్ఖతట్ఠో అమతట్ఠో సచ్ఛికిరియట్ఠో; మగ్గస్స నియ్యానట్ఠో హేతుట్ఠో దస్సనట్ఠో ఆధిపతేయ్యట్ఠో భావనట్ఠో. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – "పరిఞ్ఞట్ఠే పఞ్ఞా దుక్ఖే ఞాణం, పహానట్ఠే పఞ్ఞా సముదయే ఞాణం, సచ్ఛికిరియట్ఠే పఞ్ఞా నిరోధే ఞాణం, భావనట్ఠే పఞ్ఞా మగ్గే ఞాణం".

౧౦౯. కథం దుక్ఖే ఞాణం, దుక్ఖసముదయే ఞాణం, దుక్ఖనిరోధే ఞాణం, దుక్ఖనిరోధగామినియా పటిపదాయ ఞాణం? మగ్గసమఙ్గిస్స ఞాణం దుక్ఖే పేతం ఞాణం, దుక్ఖసముదయే పేతం ఞాణం, దుక్ఖనిరోధే పేతం ఞాణం, దుక్ఖనిరోధగామినియా పటిపదాయ పేతం ఞాణం.

తత్థ కతమం దుక్ఖే ఞాణం? దుక్ఖం ఆరబ్భ యా ఉప్పజ్జతి పఞ్ఞా పజాననా విచయో పవిచయో ధమ్మవిచయో సల్లక్ఖణా ఉపలక్ఖణా పచ్చుపలక్ఖణా పణ్డిచ్చం కోసల్లం నేపుఞ్ఞం వేభబ్యా చిన్తా ఉపపరిక్ఖా భూరి మేధా పరిణాయికా విపస్సనా సమ్పజఞ్ఞం పతోదో పఞ్ఞా పఞ్ఞిన్ద్రియం పఞ్ఞాబలం పఞ్ఞాసత్థం పఞ్ఞాపాసాదో పఞ్ఞాఆలోకో పఞ్ఞాఓభాసో పఞ్ఞాపజ్జోతో పఞ్ఞారతనం అమోహో ధమ్మవిచయో సమ్మాదిట్ఠి – ఇదం వుచ్చతి దుక్ఖే ఞాణం. దుక్ఖసముదయం ఆరబ్భ...పే.... దుక్ఖనిరోధం ఆరబ్భ...పే.... దుక్ఖనిరోధగామినిం పటిపదం ఆరబ్భ యా ఉప్పజ్జతి పఞ్ఞా పజాననా...పే.... అమోహో

ధమ్మవిచయో సమ్మాదిట్ఠి – ఇదం వుచ్చతి దుక్ఖనిరోధగామినియా పటిపదాయ ఞాణం. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – “దుక్ఖే ఞాణం, దుక్ఖసముదయే ఞాణం , దుక్ఖనిరోధే ఞాణం, దుక్ఖనిరోధగామినియా పటిపదాయ ఞాణం”.

సచ్చఞాణచతుక్కద్వయనిద్దేసో తేసట్ఠిమో.

౬౪-౬౭. సుద్ధికపటిసమ్భిదాఞాణనిద్దేసో

౧౧౦. కథం అత్థపటిసమ్భిదే ఞాణం, ధమ్మపటిసమ్భిదే ఞాణం, నిరుత్తిపటిసమ్భిదే ఞాణం, పటిభానపటిసమ్భిదే ఞాణం? అత్థేసు ఞాణం అత్థపటిసమ్భిదా, ధమ్మేసు ఞాణం ధమ్మపటిసమ్భిదా, నిరుత్తీసు ఞాణం నిరుత్తిపటిసమ్భిదా, పటిభానేసు ఞాణం పటిభానపటిసమ్భిదా. అత్థనానత్తే పఞ్ఞా అత్థపటిసమ్భిదే ఞాణం, ధమ్మనానత్తే పఞ్ఞా ధమ్మపటిసమ్భిదే ఞాణం, నిరుత్తినానత్తే పఞ్ఞా నిరుత్తిపటిసమ్భిదే ఞాణం, పటిభాననానత్తే పఞ్ఞా పటిభానపటిసమ్భిదే ఞాణం, అత్థవవత్థానే పఞ్ఞా అత్థపటిసమ్భిదే ఞాణం, ధమ్మవవత్థానే పఞ్ఞా ధమ్మపటిసమ్భిదే ఞాణం నిరుత్తివవత్థానే పఞ్ఞా నిరుత్తిపటిసమ్భిదే ఞాణం, పటిభానవవత్థానే పఞ్ఞా పటిభానపటిసమ్భిదే ఞాణం.

అత్థసల్లక్ఖణే పఞ్ఞా అత్థపటిసమ్భిదే ఞాణం, ధమ్మసల్లక్ఖణే పఞ్ఞా ధమ్మపటిసమ్భిదే ఞాణం, నిరుత్తిసల్లక్ఖణే పఞ్ఞా నిరుత్తిపటిసమ్భిదే ఞాణం, పటిభానసల్లక్ఖణే పఞ్ఞా పటిభానపటిసమ్భిదే ఞాణం. అత్థూపలక్ఖణే పఞ్ఞా అత్థపటిసమ్భిదే ఞాణం, ధమ్మూపలక్ఖణే పఞ్ఞా ధమ్మపటిసమ్భిదే ఞాణం, నిరుత్తూపలక్ఖణే పఞ్ఞా నిరుత్తిపటిసమ్భిదే ఞాణం, పటిభానూపలక్ఖణే పఞ్ఞా పటిభానపటిసమ్భిదే ఞాణం.

అత్థప్పభేదే పఞ్ఞా అత్థపటిసమ్భిదే ఞాణం, ధమ్మప్పభేదే పఞ్ఞా ధమ్మపటిసమ్భిదే ఞాణం, నిరుత్తిప్పభేదే పఞ్ఞా నిరుత్తిపటిసమ్భిదే ఞాణం, పటిభానప్పభేదే పఞ్ఞా పటిభానపటిసమ్భిదే ఞాణం. అత్థప్పభావనే పఞ్ఞా అత్థపటిసమ్భిదే ఞాణం, ధమ్మప్పభావనే పఞ్ఞా ధమ్మపటిసమ్భిదే ఞాణం, నిరుత్తిప్పభావనే పఞ్ఞా నిరుత్తిపటిసమ్భిదే ఞాణం, పటిభానప్పభావనే పఞ్ఞా పటిభానపటిసమ్భిదే ఞాణం.

అత్థజోతనే పఞ్ఞా అత్థపటిసమ్భిదే ఞాణం, ధమ్మజోతనే పఞ్ఞా ధమ్మపటిసమ్భిదే ఞాణం, నిరుత్తిజోతనే పఞ్ఞా నిరుత్తిపటిసమ్భిదే ఞాణం, పటిభానజోతనే పఞ్ఞా పటిభానపటిసమ్భిదే ఞాణం. అత్థవిరోచనే పఞ్ఞా అత్థపటిసమ్భిదే ఞాణం, ధమ్మవిరోచనే పఞ్ఞా ధమ్మపటిసమ్భిదే ఞాణం, నిరుత్తివిరోచనే పఞ్ఞా నిరుత్తిపటిసమ్భిదే ఞాణం, పటిభానవిరోచనే పఞ్ఞా పటిభానపటిసమ్భిదే ఞాణం. అత్థప్పకాసనే పఞ్ఞా అత్థపటిసమ్భిదే ఞాణం, ధమ్మప్పకాసనే పఞ్ఞా ధమ్మపటిసమ్భిదే ఞాణం, నిరుత్తిప్పకాసనే పఞ్ఞా నిరుత్తిపటిసమ్భిదే ఞాణం, పటిభానప్పకాసనే పఞ్ఞా పటిభానపటిసమ్భిదే ఞాణం. తం ఞాతట్ఠేన ఞాణం, పజాననట్ఠేన పఞ్ఞా. తేన వుచ్చతి – “అత్థపటిసమ్భిదే ఞాణం, ధమ్మపటిసమ్భిదే ఞాణం, నిరుత్తిపటిసమ్భిదే ఞాణం, పటిభానపటిసమ్భిదే ఞాణం”.

సుద్ధికపటిసమ్భిదాఞాణనిద్దేసో సత్తసట్ఠిమో.

౬౮. ఇన్ద్రియపరోపరియత్తఞాణనిద్దేసో

౧౧౧. కతమం **తథాగతస్స ఇన్ద్రియపరోపరియత్త ఞాణం?** ఇధ తథాగతో సత్తే పస్సతి అప్పరజక్ఖే మహారజక్ఖే తిక్ఖిన్ద్రియే ముదిన్ద్రియే స్వాకారే ద్వాకారే సువిఞ్ఞాపయే దువిఞ్ఞాపయే అప్పేకచ్చే పరలోకవజ్జభయదస్సావినో అప్పేకచ్చే న పరలోకవజ్జభయదస్సావినో.

అప్పరజక్ఖే మహారజక్ఖేతి సద్ధో పుగ్గలో అప్పరజక్ఖో, అస్సద్ధో పుగ్గలో మహారజక్ఖో. ఆరద్ధవీరియో పుగ్గలో అప్పరజక్ఖో, కుసీతో పుగ్గలో మహారజక్ఖో. ఉపట్ఠితస్సతి పుగ్గలో అప్పరజక్ఖో, ముట్ఠస్సతి పుగ్గలో మహారజక్ఖో. సమాహితో పుగ్గలో అప్పరజక్ఖో, అసమాహితో పుగ్గలో మహారజక్ఖో. పఞ్ఞవా పుగ్గలో అప్పరజక్ఖో, దుప్పఞ్ఞో పుగ్గలో మహారజక్ఖో.

తిక్ఖిన్ద్రియే ముదిన్ద్రియేతి సద్ధో పుగ్గలో తిక్ఖిన్ద్రియో, అస్సద్ధో పుగ్గలో ముదిన్ద్రియో. ఆరద్ధవీరియో పుగ్గలో తిక్ఖిన్ద్రియో, కుసీతో పుగ్గలో ముదిన్ద్రియో. ఉపట్ఠితస్సతి పుగ్గలో తిక్ఖిన్ద్రియో, ముట్ఠస్సతి పుగ్గలో ముదిన్ద్రియో. సమాహితో పుగ్గలో తిక్ఖిన్ద్రియో, అసమాహితో పుగ్గలో ముదిన్ద్రియో. పఞ్ఞవా పుగ్గలో తిక్ఖిన్ద్రియో, దుప్పఞ్ఞో పుగ్గలో ముదిన్ద్రియో.

స్వాకారే ద్వాకారేతి సద్ధో పుగ్గలో స్వాకారో, అస్సద్ధో పుగ్గలో ద్వాకారో. ఆరద్ధవీరియో పుగ్గలో స్వాకారో, కుసీతో పుగ్గలో ద్వాకారో. ఉపట్ఠితస్సతి పుగ్గలో స్వాకారో, ముట్ఠస్సతి పుగ్గలో ద్వాకారో. సమాహితో పుగ్గలో స్వాకారో, అసమాహితో పుగ్గలో ద్వాకారో. పఞ్ఞవా పుగ్గలో స్వాకారో, దుప్పఞ్ఞో పుగ్గలో ద్వాకారో.

సువిఞ్ఞాపయే దువిఞ్ఞాపయేతి సద్ధో పుగ్గలో సువిఞ్ఞాపయో, అస్సద్ధో పుగ్గలో దువిఞ్ఞాపయో. ఆరద్ధవీరియో పుగ్గలో సువిఞ్ఞాపయో, కుసీతో పుగ్గలో దువిఞ్ఞాపయో. ఉపట్ఠితస్సతి పుగ్గలో సువిఞ్ఞాపయో, ముట్ఠస్సతి పుగ్గలో దువిఞ్ఞాపయో. సమాహితో పుగ్గలో సువిఞ్ఞాపయో , అసమాహితో పుగ్గలో దువిఞ్ఞాపయో. పఞ్ఞవా పుగ్గలో సువిఞ్ఞాపయో, దుప్పఞ్ఞో పుగ్గలో దువిఞ్ఞాపయో.

అప్పేకచ్చే పరలోకవజ్జభయదస్సావినో, అప్పేకచ్చే న పరలోకవజ్జభయదస్సావినోతి సద్ధో పుగ్గలో పరలోకవజ్జభయదస్సావీ, అస్సద్ధో పుగ్గలో న పరలోకవజ్జభయదస్సావీ. ఆరద్ధవీరియో పుగ్గలో పరలోకవజ్జభయదస్సావీ, కుసీతో పుగ్గలో న పరలోకవజ్జభయదస్సావీ. ఉపట్ఠితస్సతి పుగ్గలో పరలోకవజ్జభయదస్సావీ, ముట్ఠస్సతి పుగ్గలో న పరలోకవజ్జభయదస్సావీ. సమాహితో పుగ్గలో పరలోకవజ్జభయదస్సావీ, అసమాహితో పుగ్గలో న పరలోకవజ్జభయదస్సావీ. పఞ్ఞవా పుగ్గలో పరలోకవజ్జభయదస్సావీ, దుప్పఞ్ఞో పుగ్గలో న పరలోకవజ్జభయదస్సావీ.

౧౧౨. లోకోతి – ఖన్ధలోకో, ధాతులోకో, ఆయతనలోకో, విపత్తిభవలోకో , విపత్తిసమ్భవలోకో, సమ్పత్తిభవలోకో, సమ్పత్తిసమ్భవలోకో.

ఏకో లోకో – సబ్బే సత్తా ఆహారట్ఠితికా. ద్వే లోకా – నామఞ్చ, రూపఞ్చ. తయో లోకా – తిస్సో వేదనా. చత్తారో లోకా – చత్తారో ఆహారా. పఞ్చ లోకా – పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా. ఛ లోకా – ఛ అజ్ఝత్తికాని ఆయతనాని. సత్త లోకా – సత్త విఞ్ఞాణట్ఠితియో . అట్ఠ లోకా – అట్ఠ లోకధమ్మా. నవ లోకా – నవ సత్తావాసా. దస లోకా – దసాయతనాని. ద్వాదసలోకా – ద్వాదసాయతనాని. అట్ఠారస లోకా – అట్ఠారస ధాతుయో.

వజ్జన్తి సబ్బే కిలేసా వజ్జా, సబ్బే దుచ్చరితా వజ్జా, సబ్బే అభిసఙ్ఖారా వజ్జా, సబ్బే భవగామికమ్మా వజ్జా. ఇతి ఇమస్మిఞ్చ లోకే ఇమస్మిఞ్చ వజ్జే తిబ్బా భయసఞ్ఞా పచ్చుపట్ఠితా హోతి, సేయ్యథాపి ఉక్ఖిత్తాసికే వధకే. ఇమేహి పఞ్ఞాసాయ ఆకారేహి ఇమాని పఞ్చిన్ద్రియాని జానాతి పస్సతి అఞ్ఞాతి పటివిజ్ఝతి – ఇదం తథాగతస్స ఇన్ద్రియపరోపరియత్తే ఞాణం.

ఇన్ద్రియపరోపరియత్తఞాణనిద్దేసో అట్ఠసట్ఠిమో.

౬౯. ఆసయానుసయఞాణనిద్దేసో

౧౧౩. కతమం తథాగతస్స సత్తానం ఆసయానుసయే ఞాణం? ఇధ తథాగతో సత్తానం ఆసయం జానాతి, అనుసయం జానాతి, చరితం జానాతి , అధిముత్తిం జానాతి, భబ్బాభబ్బే సత్తే పజానాతి. కతమో [కతమో చ (స్యా. క.)] సత్తానం ఆసయో? "సస్సతో లోకో"తి వా, "అసస్సతో లోకో"తి వా, "అన్తవా లోకో"తి వా, "అనన్తవా లోకో"తి వా, "తం జీవం తం సరీర"న్తి వా, "అఞ్ఞం జీవం అఞ్ఞం సరీర"న్తి వా, "హోతి తథాగతో పరం మరణా"తి వా, "న హోతి తథాగతో పరం మరణా"తి వా, "హోతి చ న చ హోతి తథాగతో పరం మరణా"తి వా, "నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణా"తి వా. ఇతి భవదిట్ఠిసన్నిస్సితా వా సత్తా హోన్తి విభవదిట్ఠిసన్నిస్సితా వా.

ఏతే వా పన ఉభో అన్తే అనుపగమ్మ ఇదప్పచ్చయతాపటిచ్చసముప్పన్నేసు ధమ్మేసు అనులోమికా ఖన్తి పటిలద్ధా హోతి, యథాభూతం వా ఞాణం. కామం సేవన్తఞ్ఞేవ జానాతి – "అయం పుగ్గలో కామగరుకో కామాసయో కామాధిముత్తో"తి. కామం సేవన్తఞ్ఞేవ జానాతి – "అయం పుగ్గలో నేక్ఖమ్మగరుకో నేక్ఖమ్మాసయో నేక్ఖమ్మాధిముత్తో"తి. నేక్ఖమ్మం సేవన్తఞ్ఞేవ జానాతి – "అయం పుగ్గలో (నేక్ఖమ్మగరుకో నేక్ఖమ్మాసయో నేక్ఖమ్మాధిముత్తో"తి. నేక్ఖమ్మం సేవన్తఞ్ఞేవ జానాతి – "అయం పుగ్గలో కామగరుకో కామాసయో కామాధిముత్తో"తి. బ్యాపాదం సేవన్తఞ్ఞేవ జానాతి) [( ) ఏత్థన్తరే పాఠా నత్థి స్యామపోత్థకే, ఏవముపరిపి] – "అయం పుగ్గలో బ్యాపాదగరుకో బ్యాపాదాసయో బ్యాపాదాధిముత్తో"తి. బ్యాపాదం సేవన్తఞ్ఞేవ జానాతి – "అయం పుగ్గలో (అబ్యాపాదగరుకో అబ్యాపాదాసయో అబ్యాపాదాధిముత్తో"తి. అబ్యాపాదం సేవన్తఞ్ఞేవ జానాతి – "అయం పుగ్గలో అబ్యాపాదగరుకో అబ్యాపాదాసయో అబ్యాపాదాధిముత్తో"తి. అబ్యాపాదం సేవన్తఞ్ఞేవ జానాతి – "అయం పుగ్గలో బ్యాపాదగరుకో బ్యాపాదాసయో బ్యాపాదాధిముత్తో"తి. థినమిద్ధం సేవన్తఞ్ఞేవ జానాతి) – "అయం పుగ్గలో థినమిద్ధగరుకో థినమిద్ధాసయో థినమిద్ధాధిముత్తో"తి. థినమిద్ధం సేవన్తఞ్ఞేవ జానాతి – "అయం పుగ్గలో ఆలోకసఞ్ఞాగరుకో ఆలోకసఞ్ఞాసయో ఆలోకసఞ్ఞాధిముత్తో"తి. ఆలోకసఞ్ఞం సేవన్తఞ్ఞేవ జానాతి – "అయం పుగ్గలో (ఆలోకసఞ్ఞాగరుకో ఆలోకసఞ్ఞాసయో ఆలోకసఞ్ఞాధిముత్తో"తి. ఆలోకసఞ్ఞం సేవన్తఞ్ఞేవ జానాతి – "అయం పుగ్గలో థినమిద్ధగరుకో థినమిద్ధాసయో థినమిద్ధాధిముత్తో"తి.) అయం సత్తానం ఆసయో.

౧౧౪. కతమో చ సత్తానం అనుసయో? సత్తానుసయా – కామరాగానుసయో, పటిఘానుసయో, మానానుసయో, దిట్ఠానుసయో, విచికిచ్ఛానుసయో, భవరాగానుసయో , అవిజ్జానుసయో. యం లోకే పియరూపం సాతరూపం, ఏత్థ సత్తానం కామరాగానుసయో అనుసేతి. యం లోకే అప్పియరూపం అసాతరూపం , ఏత్థ సత్తానం పటిఘానుసయో అనుసేతి. ఇతి ఇమేసు ద్వీసు ధమ్మేసు అవిజ్జా అనుపతితా, తదేకట్ఠో మానో చ దిట్ఠి చ విచికిచ్ఛా చ దట్ఠబ్బా. అయం సత్తానం అనుసయో.

కతమఞ్చ సత్తానం చరితం? పుఞ్ఞాభిసఙ్ఖారో అపుఞ్ఞాభిసఙ్ఖారో ఆనేఞ్జాభిసఙ్ఖారో పరిత్తభూమకో వా మహాభూమకో వా. ఇదం సత్తానం చరితం.

౧౧౫. కతమా చ సత్తానం అధిముత్తి? సన్తి సత్తా హీనాధిముత్తికా, సన్తి సత్తా పణీతాధిముత్తికా. హీనాధిముత్తికా సత్తా హీనాధిముత్తికే సత్తే సేవన్తి భజన్తి పయిరుపాసన్తి. పణీతాధిముత్తికా సత్తా పణీతాధిముత్తికే సత్తే సేవన్తి భజన్తి పయిరుపాసన్తి. అతీతమ్పి అద్ధానం హీనాధిముత్తికా సత్తా హీనాధిముత్తికే సత్తే సేవింసు భజింసు పయిరుపాసింసు; పణీతాధిముత్తికా సత్తా పణీతాధిముత్తికే సత్తే సేవింసు భజింసు పయిరుపాసింసు. అనాగతమ్పి అద్ధానం హీనాధిముత్తికా సత్తా హీనాధిముత్తికే సత్తే సేవిస్సన్తి భజిస్సన్తి పయిరుపాసిస్సన్తి; పణీతాధిముత్తికా సత్తా పణీతాధిముత్తికే సత్తే సేవిస్సన్తి భజిస్సన్తి పయిరుపాసిస్సన్తి. అయం సత్తానం అధిముత్తి.

కతమే సత్తా అభబ్బా? యే తే సత్తా కమ్మావరణేన సమన్నాగతా, కిలేసావరణేన సమన్నాగతా, విపాకావరణేన సమన్నాగతా , అస్సద్ధా అచ్ఛన్దికా దుప్పఞ్ఞా, అభబ్బా నియామం ఓక్కమితుం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్తం – ఇమే తే సత్తా అభబ్బా.

కతమే సత్తా భబ్బా? యే తే సత్తా న కమ్మావరణేన సమన్నాగతా, న కిలేసావరణేన సమన్నాగతా, న విపాకావరణేన సమన్నాగతా, సద్ధా ఛన్దికా పఞ్ఞవన్తో, భబ్బా నియామం ఓక్కమితుం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్తం – ఇమే తే సత్తా భబ్బా. ఇదం తథాగతస్స సత్తానం ఆసయానుసయే ఞాణం.

ఆసయానుసయఞాణనిద్దేసో నవసట్ఠిమో.

౭౦. యమకపాటిహీరఞాణనిద్దేసో

౧౧౬. కతమం **తథాగతస్స యమకపాటిహీరే ఞాణం?** ఇధ తథాగతో యమకపాటిహీరం కరోతి అసాధారణం సావకేహి. ఉపరిమకాయతో అగ్గిక్ఖన్ధో పవత్తతి, హేట్ఠిమకాయతో ఉదకధారా పవత్తతి; హేట్ఠిమకాయతో అగ్గిక్ఖన్ధో పవత్తతి, ఉపరిమకాయతో ఉదకధారా పవత్తతి; పురత్థిమకాయతో అగ్గిక్ఖన్ధో పవత్తతి, పచ్ఛిమకాయతో ఉదకధారా పవత్తతి; పచ్ఛిమకాయతో అగ్గిక్ఖన్ధో పవత్తతి, పురత్థిమకాయతో ఉదకధారా పవత్తతి; దక్ఖిణఅక్ఖితో అగ్గిక్ఖన్ధో పవత్తతి, వామఅక్ఖితో ఉదకధారా పవత్తతి; వామఅక్ఖితో అగ్గిక్ఖన్ధో పవత్తతి, దక్ఖిణఅక్ఖితో ఉదకధారా పవత్తతి; దక్ఖిణకణ్ణసోతతో అగ్గిక్ఖన్ధో పవత్తతి, వామకణ్ణసోతతో ఉదకధారా పవత్తతి; వామకణ్ణసోతతో అగ్గిక్ఖన్ధో పవత్తతి, దక్ఖిణకణ్ణసోతతో ఉదకధారా పవత్తతి; దక్ఖిణనాసికాసోతతో అగ్గిక్ఖన్ధో పవత్తతి, వామనాసికాసోతతో ఉదకధారా పవత్తతి; వామనాసికాసోతతో అగ్గిక్ఖన్ధో పవత్తతి, దక్ఖిణనాసికాసోతతో ఉదకధారా పవత్తతి; దక్ఖిణఅంసకూటతో అగ్గిక్ఖన్ధో పవత్తతి, వామఅంసకూటతో ఉదకధారా పవత్తతి; వామఅంసకూటతో అగ్గిక్ఖన్ధో పవత్తతి, దక్ఖిణఅంసకూటతో ఉదకధారా పవత్తతి; దక్ఖిణహత్థతో అగ్గిక్ఖన్ధో పవత్తతి, వామహత్థతో ఉదకధారా పవత్తతి; వామహత్థతో అగ్గిక్ఖన్ధో పవత్తతి, దక్ఖిణహత్థతో ఉదకధారా పవత్తతి; దక్ఖిణపస్సతో అగ్గిక్ఖన్ధో పవత్తతి, వామపస్సతో ఉదకధారా పవత్తతి; వామపస్సతో అగ్గిక్ఖన్ధో పవత్తతి, దక్ఖిణపస్సతో ఉదకధారా పవత్తతి; దక్ఖిణపాదతో అగ్గిక్ఖన్ధో పవత్తతి , వామపాదతో ఉదకధారా పవత్తతి; వామపాదతో అగ్గిక్ఖన్ధో పవత్తతి, దక్ఖిణపాదతో ఉదకధారా పవత్తతి; అఙ్గులఙ్గులేహి అగ్గిక్ఖన్ధో పవత్తతి, అఙ్గులన్తరికాహి ఉదకధారా పవత్తతి; అఙ్గులన్తరికాహి అగ్గిక్ఖన్ధో పవత్తతి, అఙ్గులఙ్గులేహి ఉదకధారా పవత్తతి;

ఏకేకలోమతో అగ్గిక్ఖన్ధో పవత్తతి, ఏకేకలోమతో ఉదకధారా పవత్తతి; లోమకూపతో లోమకూపతో అగ్గిక్ఖన్ధో పవత్తతి, లోమకూపతో లోమకూపతో ఉదకధారా పవత్తతి.

ఛన్నం వణ్ణానం – నీలానం, పీతకానం, లోహితకానం, ఓదాతానం, మఞ్జిట్ఠానం [మఞ్జేట్ఠానం (స్యా. క.)], పభస్సరానం భగవా చఙ్కమతి, నిమ్మితో తిట్ఠతి వా నిసీదతి వా సేయ్యం వా కప్పేతి. భగవా తిట్ఠతి, నిమ్మితో చఙ్కమతి వా నిసీదతి వా సేయ్యం వా కప్పేతి. భగవా నిసీదతి, నిమ్మితో చఙ్కమతి వా తిట్ఠతి వా సేయ్యం వా కప్పేతి. భగవా సేయ్యం కప్పేతి, నిమ్మితో చఙ్కమతి వా తిట్ఠతి వా నిసీదతి వా. నిమ్మితో చఙ్కమతి, భగవా తిట్ఠతి వా నిసీదతి వా సేయ్యం వా కప్పేతి. నిమ్మితో తిట్ఠతి, భగవా చఙ్కమతి వా నిసీదతి వా సేయ్యం వా కప్పేతి. నిమ్మితో నిసీదతి, భగవా చఙ్కమతి వా తిట్ఠతి వా సేయ్యం వా కప్పేతి. నిమ్మితో సేయ్యం కప్పేతి, భగవా చఙ్కమతి వా తిట్ఠతి వా నిసీదతి వా. ఇదం తథాగతస్స యమకపాటిహీరే ఞాణం.

యమకపాటిహీరఞాణనిద్దేసో సత్తతిమో.

౭౧. మహాకరుణాఞాణనిద్దేసో

౧౧౭. కతమం **తథాగతస్స మహాకరుణాసమాపత్తియా ఞాణం?** బహుకేహి ఆకారేహి పస్సన్తానం బుద్ధానం భగవన్తానం సత్తేసు మహాకరుణా ఓక్కమతి. ఆదిత్తో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం బుద్ధానం భగవన్తానం సత్తేసు మహాకరుణా ఓక్కమతి. ఉయ్యుత్తో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం బుద్ధానం భగవన్తానం సత్తేసు మహాకరుణా ఓక్కమతి. పయాతో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం బుద్ధానం భగవన్తానం సత్తేసు మహాకరుణా ఓక్కమతి. కుమ్మగ్గప్పటిపన్నో [కుమ్మగ్గం పటిపన్నో (స్యా.)] లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం బుద్ధానం భగవన్తానం సత్తేసు మహాకరుణా ఓక్కమతి. ఉపనీయతి లోకో అద్ధువోతి – పస్సన్తానం బుద్ధానం భగవన్తానం సత్తేసు మహాకరుణా ఓక్కమతి. అతాణో [అత్తాణో (స్యా.)] లోకో అనభిస్సరోతి – పస్సన్తానం బుద్ధానం భగవన్తానం సత్తేసు మహాకరుణా ఓక్కమతి. అస్సకో లోకో , సబ్బం పహాయ గమనీయన్తి – పస్సన్తానం బుద్ధానం భగవన్తానం సత్తేసు మహాకరుణా ఓక్కమతి. ఊనో లోకో అతిత్తో తణ్హాదాసోతి – పస్సన్తానం బుద్ధానం భగవన్తానం సత్తేసు మహాకరుణా ఓక్కమతి. అతాయనో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం...పే.... అలేణో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం ...పే.... అసరణో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం...పే.... అసరణీభూతో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం...పే....

ఉద్ధతో లోకో అవూపసన్తోతి – పస్సన్తానం...పే.... ససల్లో లోకసన్నివాసో, విద్ధో పుథుసల్లేహి; తస్స నత్థఞ్ఞో కోచి సల్లానం ఉద్ధతా, అఞ్ఞత్ర మయాతి – పస్సన్తానం...పే.... అవిజ్జన్ధకారావరణో లోకసన్నివాసో అణ్డభూతో కిలేసపఞ్జరపక్ఖిత్తో; తస్స నత్థఞ్ఞో కోచి ఆలోకం దస్సేతా, అఞ్ఞత్ర మయాతి – పస్సన్తానం...పే.... అవిజ్జాగతో లోకసన్నివాసో అణ్డభూతో పరియోనద్ధో తన్తాకులకజాతో [తన్తాకులజాతో (స్యా.)] కులాగణ్ఠికజాతో [గుళాగుణ్ఠికజాతో (స్యా.), గులాగుణ్డికజాతో (క. సీ. అట్ఠ.) దీ. ని. ౨.౯౫ పస్సితబ్బా] ముఞ్జపబ్బజభూతో అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం సంసారం నాతివత్తతీతి – పస్సన్తానం...పే.... అవిజ్జావిసదోససంలిత్తో లోకసన్నివాసో కిలేసకలలీభూతోతి – పస్సన్తానం...పే.... రాగదోసమోహజటాజటితో లోకసన్నివాసో; తస్స నత్థఞ్ఞో కోచి జటం విజటేతా, అఞ్ఞత్ర మయాతి – పస్సన్తానం...పే....

తణ్హాసఙ్ఘాటపటిముక్కో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… తణ్హాజాలేన ఓత్థటో [ఓత్థతో (క॰)] లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… తణ్హాసోతేన వుయ్హతి లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… తణ్హాసఞ్ఞోజనేన సఞ్ఞుత్తో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… తణ్హానుసయేన అనుసటో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… తణ్హాసన్తాపేన సన్తప్పతి లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… తణ్హాపరిళాహేన పరిడయ్హతి లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰….

దిట్ఠిసఙ్ఘాటపటిముక్కో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… దిట్ఠిజాలేన ఓత్థటో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… దిట్ఠిసోతేన వుయ్హతి లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… దిట్ఠిసఞ్ఞోజనేన సఞ్ఞుత్తో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… దిట్ఠానుసయేన అనుసటో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… దిట్ఠిసన్తాపేన సన్తప్పతి లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… దిట్ఠిపరిళాహేన పరిడయ్హతి లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰….

జాతియా అనుగతో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… జరాయ అనుసటో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… బ్యాధినా అభిభూతో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం …పే॰… మరణేన అబ్భాహతో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… దుక్ఖే పతిట్ఠితో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰….

తణ్హాయ ఉడ్డితో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… జరాపాకారపరిక్ఖిత్తో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… మచ్చుపాసేన పరిక్ఖిత్తో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… మహాబన్ధనబన్ధో లోకసన్నివాసో – రాగబన్ధనేన దోసబన్ధనేన మోహబన్ధనేన మానబన్ధనేన దిట్ఠిబన్ధనేన కిలేసబన్ధనేన దుచ్చరితబన్ధనేన; తస్స నత్థఞ్ఞో కోచి బన్ధనం మోచేతా, అఞ్ఞత్ర మయాతి – పస్సన్తానం…పే॰… మహాసమ్బాధప్పటిపన్నో లోకసన్నివాసో; తస్స నత్థఞ్ఞో కోచి ఓకాసం దస్సేతా, అఞ్ఞత్ర మయాతి – పస్సన్తానం… మహాపలిబోధేన పలిబుద్ధో లోకసన్నివాసో; తస్స నత్థఞ్ఞో కోచి పలిబోధం ఛేతా, అఞ్ఞత్ర మయాతి – పస్సన్తానం…పే॰… మహాపపాతే పతితో లోకసన్నివాసో; తస్స నత్థఞ్ఞో కోచి పపాతా ఉద్ధతా, అఞ్ఞత్ర మయాతి – పస్సన్తానం…పే॰… మహాకన్తారప్పటిపన్నో లోకసన్నివాసో; తస్స నత్థఞ్ఞో కోచి కన్తారం తారేతా, అఞ్ఞత్ర మయాతి – పస్సన్తానం…పే॰… మహాసంసారప్పటిపన్నో లోకసన్నివాసో; తస్స నత్థఞ్ఞో కోచి సంసారా మోచేతా, అఞ్ఞత్ర మయాతి – పస్సన్తానం…పే॰… మహావిదుగ్గే సమ్పరివత్తతి లోకసన్నివాసో; తస్స నత్థఞ్ఞో కోచి విదుగ్గా ఉద్ధతా, అఞ్ఞత్ర మయాతి – పస్సన్తానం…పే॰… మహాపలిపే [మహాపల్లేపే (స్యా॰)] పలిపన్నో లోకసన్నివాసో ; తస్స నత్థఞ్ఞో కోచి పలిపా ఉద్ధతా, అఞ్ఞత్ర మయాతి – పస్సన్తానం…పే॰….

అబ్భాహతో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… ఆదిత్తో లోకసన్నివాసో – రాగగ్గినా దోసగ్గినా మోహగ్గినా జాతియా జరాయ మరణేన సోకేహి పరిదేవేహి దుక్ఖేహి దోమనస్సేహి ఉపాయాసేహి; తస్స నత్థఞ్ఞో కోచి నిబ్బాపేతా, అఞ్ఞత్ర మయాతి – పస్సన్తానం…పే॰… ఉన్నీతకో లోకసన్నివాసో హఞ్ఞతి నిచ్చమతాణో పత్తదణ్డో తక్కరోతి – పస్సన్తానం…పే॰… వజ్జబన్ధనబద్ధో లోకసన్నివాసో ఆఘాతనపచ్చుపట్ఠితో; తస్స నత్థఞ్ఞో కోచి బన్ధనం మోచేతా, అఞ్ఞత్ర మయాతి – పస్సన్తానం…పే॰… అనాథో లోకసన్నివాసో పరమకారుఞ్ఞప్పత్తో; తస్స నత్థఞ్ఞో కోచి తాయేతా, అఞ్ఞత్ర మయాతి –

పస్సన్తానం…పే॰… దుక్ఖాభితున్నో [దుక్ఖాభితుణ్ణో (క॰)] లోకసన్నివాసో చిరరత్తం పీళితోతి – పస్సన్తానం…పే॰… గధితో లోకసన్నివాసో నిచ్చం పిపాసితోతి – పస్సన్తానం…పే॰….

అన్ధో లోకసన్నివాసో అచక్ఖుకోతి – పస్సన్తానం…పే॰… హతనేత్తో లోకసన్నివాసో అపరిణాయకోతి – పస్సన్తానం…పే॰… విపథపక్ఖన్దో [విపథం పక్ఖన్తో (స్యా॰)] లోకసన్నివాసో అఞ్జసాపరద్ధో; తస్స నత్థఞ్ఞో కోచి అరియపథం ఆనేతా, అఞ్ఞత్ర మయాతి – పస్సన్తానం…పే॰… మహోఘపక్ఖన్దో లోకసన్నివాసో; తస్స నత్థఞ్ఞో కోచి ఓఘా ఉద్ధతా, అఞ్ఞత్ర మయాతి – పస్సన్తానం…పే॰….

౧౧౮. ద్వీహి దిట్ఠిగతేహి పరియుట్ఠితో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… తీహి దుచ్చరితేహి విప్పటిపన్నో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… చతూహి యోగేహి యుత్తో లోకసన్నివాసో చతుయోగయోజితోతి – పస్సన్తానం…పే॰… చతూహి గన్థేహి [గణ్ఠేహి (స్యా॰)] గన్థితో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… చతూహి ఉపాదానేహి ఉపాదియతి లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… పఞ్చగతిసమారుళ్హో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… పఞ్చహి కామగుణేహి రజ్జతి లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… పఞ్చహి నీవరణేహి ఓత్థటో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… ఛహి వివాదమూలేహి వివదతి లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… ఛహి తణ్హాకాయేహి రజ్జతి లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… ఛహి దిట్ఠిగతేహి పరియుట్ఠితో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం …పే॰… సత్తహి అనుసయేహి అనుసటో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… సత్తహి సఞ్ఞోజనేహి సఞ్ఞుత్తో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… సత్తహి మానేహి ఉన్నతో [ఉణ్ణతో (స్యా॰ క॰)] లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… అట్ఠహి లోకధమ్మేహి సమ్పరివత్తతి లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… అట్ఠహి మిచ్ఛత్తేహి నియ్యాతో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… అట్ఠహి పురిసదోసేహి దుస్సతి లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… నవహి ఆఘాతవత్థూహి ఆఘాతితో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం …పే॰… నవవిధమానేహి ఉన్నతో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… నవహి తణ్హామూలకేహి ధమ్మేహి రజ్జతి లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… దసహి కిలేసవత్థూహి కిలిస్సతి లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… దసహి ఆఘాతవత్థూహి ఆఘాతితో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… దసహి అకుసలకమ్మపథేహి సమన్నాగతో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… దసహి సఞ్ఞోజనేహి సఞ్ఞుత్తో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… దసహి మిచ్ఛత్తేహి నియ్యాతో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… దసవత్థుకాయ మిచ్ఛాదిట్ఠియా సమన్నాగతో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… దసవత్థుకాయ అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా సమన్నాగతో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం…పే॰… అట్ఠసతతణ్హాపపఞ్చసతేహి పపఞ్చితో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం బుద్ధానం భగవన్తానం సత్తేసు మహాకరుణా ఓక్కమతి. ద్వాసట్ఠియా దిట్ఠిగతేహి పరియుట్ఠితో లోకసన్నివాసోతి – పస్సన్తానం బుద్ధానం భగవన్తానం సత్తేసు మహాకరుణా ఓక్కమతి.

అహఞ్చమ్హి తిణ్ణో, లోకో చ అతిణ్ణో అహం చమ్హి ముత్తో, లోకో చ అముత్తో; అహఞ్చమ్హి దన్తో, లోకో చ అదన్తో; అహం చమ్హి సన్తో, లోకో చ అసన్తో; అహం చమ్హి అస్సత్థో, లోకో చ అనస్సత్థో; అహం చమ్హి పరినిబ్బుతో, లోకో చ అపరినిబ్బుతో;

పహోమి ఖ్వాహం తిణ్ణో తారేతుం, ముత్తో మోచేతుం, దన్తో దమేతుం, సన్తో సమేతుం, అస్సత్థో అస్సాసేతుం, పరినిబ్బుతో పరే చ పరినిబ్బాపేతున్తి – పస్సన్తానం బుద్ధానం భగవన్తానం సత్తేసు మహాకరుణా ఓక్కమతి. ఇదం తథాగతస్స మహాకరుణాసమాపత్తియా ఞాణం.

మహాకరుణాఞాణనిద్దేసో ఏకసత్తతిమో.

౭౨-౭౩. సబ్బఞ్ఞుతఞాణనిద్దేసో

౧౧౯. కతమం **తథాగతస్స సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణం?** సబ్బం సఙ్ఖతమసఙ్ఖతం అనవసేసం జానాతీతి – సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణం. తత్థ ఆవరణం నత్థీతి – అనావరణఞాణం [అనావరణం ఞాణం (స్యా॰) ఏవముపరిపి].

౧౨౦. అతీతం సబ్బం జానాతీతి – సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణం. తత్థ ఆవరణం నత్థీతి – అనావరణఞాణం. అనాగతం సబ్బం జానాతీతి – సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణం. తత్థ ఆవరణం నత్థీతి – అనావరణఞాణం. పచ్చుప్పన్నం సబ్బం జానాతీతి – సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణం. తత్థ ఆవరణం నత్థీతి – అనావరణఞాణం.

చక్ఖు చేవ రూపా చ, ఏవం తం సబ్బం జానాతీతి – సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణం. తత్థ ఆవరణం నత్థీతి – అనావరణఞాణం. సోతఞ్చేవ సద్దా చ...పే॰... ఘానఞ్చేవ గన్ధా చ... జివ్హా చేవ రసా చ... కాయో చేవ ఫోట్ఠబ్బా చ... మనో చేవ ధమ్మా చ, ఏవం తం సబ్బం జానాతీతి – సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణం. తత్థ ఆవరణం నత్థీతి – అనావరణఞాణం.

యావతా అనిచ్చట్ఠం దుక్ఖట్ఠం అనత్తట్ఠం, తం సబ్బం జానాతీతి – సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణం. తత్థ ఆవరణం నత్థీతి – అనావరణఞాణం. యావతా రూపస్స అనిచ్చట్ఠం దుక్ఖట్ఠం అనత్తట్ఠం, తం సబ్బం జానాతీతి – సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణం. తత్థ ఆవరణం నత్థీతి – అనావరణఞాణం. యావతా వేదనాయ...పే॰... యావతా సఞ్ఞాయ...పే॰... యావతా సఙ్ఖారానం...పే॰... యావతా విఞ్ఞాణస్స ...పే॰... యావతా చక్ఖుస్స...పే॰... జరామరణస్స అనిచ్చట్ఠం దుక్ఖట్ఠం అనత్తట్ఠం, తం సబ్బం జానాతీతి – సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణం. తత్థ ఆవరణం నత్థీతి – అనావరణఞాణం.

యావతా అభిఞ్ఞాయ అభిఞ్ఞట్ఠం, తం సబ్బం జానాతీతి – సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణం. తత్థ ఆవరణం నత్థీతి – అనావరణఞాణం. యావతా పరిఞ్ఞాయ పరిఞ్ఞట్ఠం...పే॰... యావతా పహానస్స [పహానాయ (స్యా॰)] పహానట్ఠం...పే॰... యావతా భావనాయ భావనట్ఠం...పే॰... యావతా సచ్ఛికిరియాయ సచ్ఛికిరియట్ఠం, తం సబ్బం జానాతీతి – సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణం. తత్థ ఆవరణం నత్థీతి – అనావరణఞాణం.

యావతా ఖన్ధానం ఖన్ధట్ఠం, తం సబ్బం జానాతీతి – సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణం. తత్థ ఆవరణం నత్థీతి – అనావరణఞాణం. యావతా ధాతూనం ధాతుట్ఠం...పే॰... యావతా ఆయతనానం ఆయతనట్ఠం...పే॰... యావతా సఙ్ఖతానం సఙ్ఖతట్ఠం...పే॰... యావతా అసఙ్ఖతస్స అసఙ్ఖతట్ఠం, తం సబ్బం జానాతీతి – సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణం. తత్థ ఆవరణం నత్థీతి – అనావరణఞాణం.

యావతా కుసలే ధమ్మే, సబ్బం [సబ్బే (అట్ఠకథా)] జానాతీతి – సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణం. తత్థ ఆవరణం నత్థీతి – అనావరణఞాణం. యావతా అకుసలే ధమ్మే...పే॰... యావతా అబ్యాకతే ధమ్మే... యావతా కామావచరే ధమ్మే... యావతా

రూపావచరే ధమ్మే... యావతా అరూపావచరే ధమ్మే... యావతా అపరియాపన్నే ధమ్మే, సబ్బం [సబ్బే (అట్ఠకథా)] జానాతీతి – సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణం. తత్థ ఆవరణం నత్థీతి – అనావరణఞాణం.

యావతా దుక్ఖస్స దుక్ఖట్ఠం, తం సబ్బం జానాతీతి – సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణం. తత్థ ఆవరణం నత్థీతి – అనావరణఞాణం. యావతా సముదయస్స సముదయట్ఠం...పే॰... యావతా నిరోధస్స నిరోధట్ఠం...పే॰... యావతా మగ్గస్స మగ్గట్ఠం, తం సబ్బం జానాతీతి – సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణం. తత్థ ఆవరణం నత్థీతి – అనావరణఞాణం.

యావతా అత్థపటిసమ్భిదాయ అత్థపటిసమ్భిదట్ఠం, తం సబ్బం జానాతీతి – సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణం. తత్థ ఆవరణం నత్థీతి – అనావరణఞాణం. యావతా ధమ్మపటిసమ్భిదాయ ధమ్మపటిసమ్భిదట్ఠం...పే॰... యావతా నిరుత్తిపటిసమ్భిదాయ నిరుత్తిపటిసమ్భిదట్ఠం...పే॰... యావతా పటిభానపటిసమ్భిదాయ పటిభానపటిసమ్భిదట్ఠం, తం సబ్బం జానాతీతి – సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణం. తత్థ ఆవరణం నత్థీతి – అనావరణఞాణం.

యావతా ఇన్ద్రియపరోపరియత్తఞాణం, తం సబ్బం జానాతీతి – సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణం. తత్థ ఆవరణం నత్థీతి – అనావరణఞాణం. యావతా సత్తానం ఆసయానుసయే ఞాణం...పే॰... యావతా యమకపాటిహీరే ఞాణం...పే॰... యావతా మహాకరుణాసమాపత్తియా ఞాణం, తం సబ్బం జానాతీతి – సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణం. తత్థ ఆవరణం నత్థీతి – అనావరణఞాణం.

యావతా సదేవకస్స లోకస్స సమారకస్స సబ్రహ్మకస్స సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ దిట్ఠం సుతం ముతం విఞ్ఞాతం పత్తం పరియేసితం అనువిచరితం మనసా, తం సబ్బం జానాతీతి – సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణం. తత్థ ఆవరణం నత్థీతి – అనావరణఞాణం.

న తస్స అద్దిట్ఠమిధత్థి కిఞ్చి, అథో అవిఞ్ఞాతమజానితబ్బం.

> సబ్బం అభిఞ్ఞాసి యదత్థి నేయ్యం, తథాగతో తేన సమన్తచక్ఖూతి [మహానిం ౧౫౬; చూళనిం మోఘరాజమాణవపుచ్ఛానిద్దేస ౮౫].

సమన్తచక్ఖూతి కేనట్ఠేన సమన్తచక్ఖు? చుద్దస బుద్ధఞాణాని. దుక్ఖే ఞాణం బుద్ధఞాణం, దుక్ఖసముదయే ఞాణం బుద్ధఞాణం, దుక్ఖనిరోధే ఞాణం బుద్ధఞాణం, దుక్ఖనిరోధగామినియా పటిపదాయ ఞాణం బుద్ధఞాణం, అత్థపటిసమ్భిదే ఞాణం బుద్ధఞాణం, ధమ్మపటిసమ్భిదే ఞాణం బుద్ధఞాణం, నిరుత్తిపటిసమ్భిదే ఞాణం బుద్ధఞాణం, పటిభానపటిసమ్భిదే ఞాణం బుద్ధఞాణం, ఇన్ద్రియపరోపరియత్తే ఞాణం బుద్ధఞాణం, సత్తానం ఆసయానుసయే ఞాణం బుద్ధఞాణం, యమకపాటిహీరే ఞాణం బుద్ధఞాణం, మహాకరుణాసమాపత్తియా ఞాణం బుద్ధఞాణం, సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణం బుద్ధఞాణం, అనావరణఞాణం బుద్ధఞాణం – ఇమాని చుద్దస బుద్ధఞాణాని. ఇమేసం చుద్దసన్నం బుద్ధఞాణానం అట్ఠ ఞాణాని సావకసాధారణాని; ఛ ఞాణాని అసాధారణాని సావకేహి.

యావతా దుక్ఖస్స దుక్ఖట్ఠో, సబ్బో ఞాతో; అఞ్ఞాతో దుక్ఖట్ఠో నత్థీతి – సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణం. తత్థ ఆవరణం నత్థీతి – అనావరణఞాణం. యావతా దుక్ఖస్స దుక్ఖట్ఠో, సబ్బో ఞాతో, సబ్బో దిట్ఠో, సబ్బో విదితో, సబ్బో సచ్ఛికతో, సబ్బో ఫస్సితో పఞ్ఞాయ; అఫస్సితో పఞ్ఞాయ దుక్ఖట్ఠో నత్థీతి – సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణం. తత్థ ఆవరణం నత్థీతి – అనావరణఞాణం. యావతా

సముదయస్స సముదయట్ఠో...పే.... యావతా నిరోధస్స నిరోధట్ఠో... యావతా మగ్గస్స మగ్గట్ఠో...పే.... యావతా అత్థపటిసమ్భిదాయ అత్థపటిసమ్భిదట్ఠో... యావతా ధమ్మపటిసమ్భిదాయ ధమ్మపటిసమ్భిదట్ఠో... యావతా నిరుత్తిపటిసమ్భిదాయ నిరుత్తిపటిసమ్భిదట్ఠో... యావతా పటిభానపటిసమ్భిదాయ పటిభానపటిసమ్భిదట్ఠో, సబ్బో ఞాతో, సబ్బో దిట్ఠో, సబ్బో విదితో , సబ్బో సచ్ఛికతో, సబ్బో ఫస్సితో పఞ్ఞాయ; అఫస్సితో పఞ్ఞాయ పటిభానపటిసమ్భిదట్ఠో నత్థీతి – సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణం. తత్థ ఆవరణం నత్థీతి – అనావరణఞాణం.

యావతా ఇన్ద్రియపరోపరియత్తఞాణం...పే.... యావతా సత్తానం ఆసయానుసయే ఞాణం... యావతా యమకపాటిహీరే ఞాణం... యావతా మహాకరుణాసమాపత్తియా ఞాణం; సబ్బ ఞాతం, సబ్బం దిట్ఠం, సబ్బం విదితం, సబ్బం సచ్ఛికతం, సబ్బం ఫస్సితం పఞ్ఞాయ; అఫస్సితం పఞ్ఞాయ మహాకరుణాసమాపత్తియా ఞాణం నత్థీతి – సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణం. తత్థ ఆవరణం నత్థీతి – అనావరణఞాణం.

యావతా సదేవకస్స లోకస్స సమారకస్స సబ్రహ్మకస్స సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ దిట్ఠం సుతం ముతం విఞ్ఞాతం పత్తం పరియేసితం అనువిచరితం మనసా, సబ్బం ఞాతం, సబ్బం దిట్ఠం, సబ్బం విదితం, సబ్బం సచ్ఛికతం, సబ్బం ఫస్సితం పఞ్ఞాయ; అఫస్సితం పఞ్ఞాయ నత్థీతి – సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణం. తత్థ ఆవరణం నత్థీతి – అనావరణఞాణం.

న తస్స అద్దిట్ఠమిధత్థి కిఞ్చి, అథో అవిఞ్ఞాతమజానితబ్బం;
సబ్బం అభిఞ్ఞాసి యదత్థి నేయ్యం, తథాగతో తేన సమన్తచక్ఖూతి.

సబ్బఞ్ఞుతఞాణనిద్దేసో తేసత్తతిమో.

ఞాణకథా నిట్ఠితా.

౨. దిట్ఠికథా

౧౨౨. కా దిట్ఠి, కతి దిట్ఠిట్ఠానాని, కతి దిట్ఠిపరియుట్ఠానాని, కతి దిట్ఠియో, కతి దిట్ఠాభినివేసా, కతమో దిట్ఠిట్ఠానసముగ్ఘాతోతి?

[౧] **కా దిట్ఠీతి** అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. [౨] **కతి దిట్ఠిట్ఠానానీతి** అట్ఠ దిట్ఠిట్ఠానాని. [౩] **కతి దిట్ఠిపరియుట్ఠానానీతి** అట్ఠారస దిట్ఠిపరియుట్ఠానాని. [౪] **కతి దిట్ఠియోతి** సోళస దిట్ఠియో. [౫] **కతి దిట్ఠాభినివేసాతి** తీణి సతం దిట్ఠాభినివేసా. [౬] **కతమో దిట్ఠిట్ఠానసముగ్ఘాతోతి** సోతాపత్తిమగ్గో దిట్ఠిట్ఠానసముగ్ఘాతో .

౧౨౩. కథం **అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి?** [కతి అభినివేసపరామాసో దిట్ఠీతి (స్యా.)] రూపం ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తాతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. వేదనం ఏతం మమ...పే.... సఞ్ఞం ఏతం మమ... సఙ్ఖారే ఏతం మమ... విఞ్ఞాణం ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తాతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. చక్ఖుం ఏతం మమ... పే.... సోతం ఏతం మమ... ఘానం ఏతం మమ... జివ్హం ఏతం మమ... కాయం ఏతం మమ... మనం ఏతం మమ,

ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తాతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. రూపే [రూపం (స్యా॰) తథా పఞ్చసు ఆరమ్మణేసు ఏకవచనేన] ఏతం మమ...పే॰... సద్దే ఏతం మమ... గన్ధే ఏతం మమ... రసే ఏతం మమ... ఫోట్ఠబ్బే ఏతం మమ... ధమ్మే ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తాతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. చక్ఖువిఞ్ఞాణం ఏతం మమ...పే॰... సోతవిఞ్ఞాణం ఏతం మమ... ఘానవిఞ్ఞాణం ఏతం మమ... జివ్హావిఞ్ఞాణం ఏతం మమ... కాయవిఞ్ఞాణం ఏతం మమ... మనోవిఞ్ఞాణం ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తాతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. చక్ఖుసమ్ఫస్సం ఏతం మమ... పే॰... సోతసమ్ఫస్సం ఏతం మమ... ఘానసమ్ఫస్సం ఏతం మమ... జివ్హాసమ్ఫస్సం ఏతం మమ... కాయసమ్ఫస్సం ఏతం మమ... మనోసమ్ఫస్సం ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తాతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. చక్ఖుసమ్ఫస్సజం వేదనం...పే॰... సోతసమ్ఫస్సజం వేదనం... ఘానసమ్ఫస్సజం వేదనం... జివ్హాసమ్ఫస్సజం వేదనం... కాయసమ్ఫస్సజం వేదనం... మనోసమ్ఫస్సజం వేదనం ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తాతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి.

రూపసఞ్ఞం ఏతం మమ...పే॰... సద్దసఞ్ఞం ఏతం మమ... గన్ధసఞ్ఞం ఏతం మమ... రససఞ్ఞం ఏతం మమ... ఫోట్ఠబ్బసఞ్ఞం ఏతం మమ... ధమ్మసఞ్ఞం ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తాతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. రూపసఞ్చేతనం ఏతం మమ...పే॰... సద్దసఞ్చేతనం ఏతం మమ... గన్ధసఞ్చేతనం ఏతం మమ... రససఞ్చేతనం ఏతం మమ... ఫోట్ఠబ్బసఞ్చేతనం ఏతం మమ... ధమ్మసఞ్చేతనం ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తాతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. రూపతణ్హం ఏతం మమ...పే॰... సద్దతణ్హం ఏతం మమ... గన్ధతణ్హం ఏతం మమ... రసతణ్హం ఏతం మమ... ఫోట్ఠబ్బతణ్హం ఏతం మమ... ధమ్మతణ్హం ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తాతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. రూపవితక్కం ఏతం మమ...పే॰... సద్దవితక్కం ఏతం మమ... గన్ధవితక్కం ఏతం మమ... రసవితక్కం ఏతం మమ... ఫోట్ఠబ్బవితక్కం ఏతం మమ... ధమ్మవితక్కం ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తాతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. రూపవిచారం ఏతం మమ...పే॰... సద్దవిచారం ఏతం మమ... గన్ధవిచారం ఏతం మమ... రసవిచారం ఏతం మమ... ఫోట్ఠబ్బవిచారం ఏతం మమ... ధమ్మవిచారం ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తాతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి.

పథవీధాతుం ఏతం మమ...పే॰... ఆపోధాతుం ఏతం మమ... తేజోధాతుం ఏతం మమ... వాయోధాతుం ఏతం మమ... ఆకాసధాతుం ఏతం మమ... విఞ్ఞాణధాతుం ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తాతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. పథవీకసిణం ఏతం మమ...పే॰... ఆపోకసిణం... తేజోకసిణం... వాయోకసిణం ... నీలకసిణం... పీతకసిణం... లోహితకసిణం... ఓదాతకసిణం... ఆకాసకసిణం... విఞ్ఞాణకసిణం ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తాతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి.

కేసం ఏతం మమ...పే॰... లోమం ఏతం మమ... నఖం ఏతం మమ... దన్తం ఏతం మమ... తచం ఏతం మమ... మంసం ఏతం మమ... న్హారుం ఏతం మమ... అట్ఠిం ఏతం మమ... అట్ఠిమిఞ్జం ఏతం మమ... వక్కం ఏతం మమ... హదయం ఏతం మమ... యకనం ఏతం మమ... కిలోమకం ఏతం మమ... పిహకం ఏతం మమ... పప్ఫాసం ఏతం మమ... అన్తం ఏతం మమ... అన్తగుణం ఏతం మమ... ఉదరియం ఏతం మమ... కరీసం ఏతం మమ... పిత్తం ఏతం

మమ... సేమ్హం ఏతం మమ... పుబ్బం ఏతం మమ ... లోహితం ఏతం మమ... సేదం ఏతం మమ... మేదం ఏతం మమ... అస్సుం ఏతం మమ... వసం ఏతం మమ ... ఖేళం ఏతం మమ... సిఙ్ఘాణికం ఏతం మమ... లసికం ఏతం మమ... ముత్తం ఏతం మమ... మత్థలుఙ్గం ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తాతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి.

చక్ఖాయతనం ఏతం మమ...పే॰... రూపాయతనం ఏతం మమ... సోతాయతనం ఏతం మమ... సద్దాయతనం ఏతం మమ... ఘానాయతనం ఏతం మమ... గన్ధాయతనం ఏతం మమ... జివ్హాయతనం ఏతం మమ... రసాయతనం ఏతం మమ... కాయాయతనం ఏతం మమ... ఫోట్ఠబ్బాయతనం ఏతం మమ... మనాయతనం ఏతం మమ... ధమ్మాయతనం ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తాతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి.

చక్ఖుధాతుం ఏతం మమ...పే॰... రూపధాతుం ఏతం మమ... చక్ఖువిఞ్ఞాణధాతుం ఏతం మమ... సోతధాతుం ఏతం మమ... సద్దధాతుం ఏతం మమ... సోతవిఞ్ఞాణధాతుం ఏతం మమ... ఘానధాతుం ఏతం మమ... గన్ధధాతుం ఏతం మమ... ఘానవిఞ్ఞాణధాతుం ఏతం మమ... జివ్హాధాతుం ఏతం మమ... రసధాతుం ఏతం మమ... జివ్హావిఞ్ఞాణధాతుం ఏతం మమ... కాయధాతుం ఏతం మమ... ఫోట్ఠబ్బధాతుం ఏతం మమ... కాయవిఞ్ఞాణధాతుం ఏతం మమ... మనోధాతుం ఏతం మమ... ధమ్మధాతుం ఏతం మమ... మనోవిఞ్ఞాణధాతుం ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తాతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి.

చక్ఖున్ద్రియం ఏతం మమ...పే॰... సోతిన్ద్రియం ఏతం మమ... ఘానిన్ద్రియం ఏతం మమ... జివ్హిన్ద్రియం ఏతం మమ... కాయిన్ద్రియం ఏతం మమ... మనిన్ద్రియం ఏతం మమ... జీవితిన్ద్రియం ఏతం మమ... ఇత్థిన్ద్రియం ఏతం మమ... పురిసిన్ద్రియం ఏతం మమ... సుఖిన్ద్రియం ఏతం మమ... దుక్ఖిన్ద్రియం ఏతం మమ... సోమనస్సిన్ద్రియం ఏతం మమ... దోమనస్సిన్ద్రియం ఏతం మమ... ఉపేక్ఖిన్ద్రియం ఏతం మమ... సద్ధిన్ద్రియం ఏతం మమ... వీరియిన్ద్రియం ఏతం మమ... సతిన్ద్రియం ఏతం మమ... సమాధిన్ద్రియం ఏతం మమ... పఞ్ఞిన్ద్రియం ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తాతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి.

కామధాతుం ఏతం మమ...పే॰... రూపధాతుం ఏతం మమ... అరూపధాతుం ఏతం మమ... కామభవం ఏతం మమ... రూపభవం ఏతం మమ... అరూపభవం ఏతం మమ... సఞ్ఞాభవం ఏతం మమ... అసఞ్ఞాభవం ఏతం మమ... నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాభవం ఏతం మమ... ఏకవోకారభవం ఏతం మమ... చతువోకారభవం ఏతం మమ... పఞ్చవోకారభవం ఏతం మమ... పఠమజ్ఝానం ఏతం మమ... దుతియజ్ఝానం ఏతం మమ... తతియజ్ఝానం ఏతం మమ... చతుత్థజ్ఝానం ఏతం మమ... మేత్తం చేతోవిముత్తిం ఏతం మమ... కరుణం చేతోవిముత్తిం ఏతం మమ... ముదితం చేతోవిముత్తిం ఏతం మమ... ఉపేక్ఖం చేతోవిముత్తిం ఏతం మమ... ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తిం ఏతం మమ... విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తిం ఏతం మమ... ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తిం ఏతం మమ... నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తిం ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తాతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి.

అవిజ్జం ఏతం మమ...పే॰... సఙ్ఖారే ఏతం మమ... విఞ్ఞాణం ఏతం మమ... నామరూపం ఏతం మమ... సళాయతనం ఏతం మమ... ఫస్సం ఏతం మమ... వేదనం ఏతం మమ... తణ్హం ఏతం మమ... ఉపాదానం ఏతం మమ... భవం ఏతం

మమ … జాతిం ఏతం మమ… జరామరణం ఏతం మమ, ఏసోహమస్మి, ఏసో మే అత్తాతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. ఏవం అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి.

౧౨౪. కతమాని **అట్ఠ దిట్ఠిట్ఠానాని?** ఖన్ధాపి దిట్ఠిట్ఠానం, అవిజ్జాపి దిట్ఠిట్ఠానం, ఫస్సోపి దిట్ఠిట్ఠానం, సఞ్ఞాపి దిట్ఠిట్ఠానం, వితక్కోపి [వితక్కాపి (స్యా.)] దిట్ఠిట్ఠానం, అయోనిసో మనసికారోపి దిట్ఠిట్ఠానం, పాపమిత్తోపి దిట్ఠిట్ఠానం, పరతోఘోసోపి దిట్ఠిట్ఠానం.

ఖన్ధా హేతు ఖన్ధా పచ్చయో దిట్ఠిట్ఠానం ఉపాదాయ సముట్ఠానట్ఠేన – ఏవం ఖన్ధాపి దిట్ఠిట్ఠానం. అవిజ్జా హేతు అవిజ్జా పచ్చయో దిట్ఠిట్ఠానం ఉపాదాయ సముట్ఠానట్ఠేన – ఏవం అవిజ్జాపి దిట్ఠిట్ఠానం. ఫస్సో హేతు ఫస్సో పచ్చయో దిట్ఠిట్ఠానం ఉపాదాయ సముట్ఠానట్ఠేన – ఏవం ఫస్సోపి దిట్ఠిట్ఠానం. సఞ్ఞా హేతు సఞ్ఞా పచ్చయో దిట్ఠిట్ఠానం ఉపాదాయ సముట్ఠానట్ఠేన – ఏవం సఞ్ఞాపి దిట్ఠిట్ఠానం. వితక్కో హేతు వితక్కో పచ్చయో దిట్ఠిట్ఠానం ఉపాదాయ, సముట్ఠానట్ఠేన – ఏవం వితక్కోపి దిట్ఠిట్ఠానం. అయోనిసో మనసికారో హేతు అయోనిసో మనసికారో పచ్చయో దిట్ఠిట్ఠానం ఉపాదాయ సముట్ఠానట్ఠేన – ఏవం అయోనిసో మనసికారోపి దిట్ఠిట్ఠానం. పాపమిత్తో హేతు పాపమిత్తో పచ్చయో దిట్ఠిట్ఠానం ఉపాదాయ, సముట్ఠానట్ఠేన – ఏవం పాపమిత్తోపి దిట్ఠిట్ఠానం. పరతోఘోసో హేతు పరతోఘోసో పచ్చయో దిట్ఠిట్ఠానం ఉపాదాయ సముట్ఠానట్ఠేన – ఏవం పరతోఘోసోపి దిట్ఠిట్ఠానం. ఇమాని అట్ఠ దిట్ఠిట్ఠానాని.

౧౨౫. కతమాని **అట్ఠారస దిట్ఠిపరియుట్ఠానాని?** యా దిట్ఠి దిట్ఠిగతం, దిట్ఠిగహనం, దిట్ఠికన్తారం, దిట్ఠివిసూకం, దిట్ఠివిప్ఫన్దితం, దిట్ఠిసఞ్ఞోజనం, దిట్ఠిసల్లం, దిట్ఠిసమ్బాధో, దిట్ఠిపలిబోధో, దిట్ఠిబన్ధనం, దిట్ఠిపపాతో, దిట్ఠానుసయో, దిట్ఠిసన్తాపో, దిట్ఠిపరిళాహో , దిట్ఠిగన్థో, దిట్ఠుపాదానం, దిట్ఠాభినివేసో, దిట్ఠిపరామాసో – ఇమాని అట్ఠారస దిట్ఠిపరియుట్ఠానాని.

౧౨౬. కతమా **సోళస దిట్ఠియో?** అస్సాదదిట్ఠి, అత్తానుదిట్ఠి, మిచ్ఛాదిట్ఠి, సక్కాయదిట్ఠి, సక్కాయవత్థుకా సస్సతదిట్ఠి, సక్కాయవత్థుకా ఉచ్ఛేదదిట్ఠి, అన్తగ్గాహికాదిట్ఠి, పుబ్బన్తానుదిట్ఠి, అపరన్తానుదిట్ఠి, సఞ్ఞోజనికా దిట్ఠి, అహన్తి మానవినిబన్ధా దిట్ఠి, మమన్తి మానవినిబన్ధా దిట్ఠి, అత్తవాదపటిసంయుత్తా దిట్ఠి, లోకవాదపటిసంయుత్తా దిట్ఠి, భవదిట్ఠి, విభవదిట్ఠి – ఇమా సోళస దిట్ఠియో.

౧౨౭. కతమే **తీణి సతం దిట్ఠాభినివేసా?** అస్సాదదిట్ఠియా కతిహాకారేహి అభినివేసో హోతి? అత్తానుదిట్ఠియా కతిహాకారేహి అభినివేసో హోతి? మిచ్ఛాదిట్ఠియా కతిహాకారేహి అభినివేసో హోతి? సక్కాయదిట్ఠియా కతిహాకారేహి అభినివేసో హోతి? సక్కాయవత్థుకాయ సస్సతదిట్ఠియా కతిహాకారేహి అభినివేసో హోతి? సక్కాయవత్థుకాయ ఉచ్ఛేదదిట్ఠియా కతిహాకారేహి అభినివేసో హోతి? అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా కతిహాకారేహి అభినివేసో హోతి? పుబ్బన్తానుదిట్ఠియా కతిహాకారేహి అభినివేసో హోతి? అపరన్తానుదిట్ఠియా కతిహాకారేహి అభినివేసో హోతి? సఞ్ఞోజనికాయ దిట్ఠియా కతిహాకారేహి అభినివేసో హోతి? అహన్తి మానవినిబన్ధాయ దిట్ఠియా కతిహాకారేహి అభినివేసో హోతి? మమన్తి మానవినిబన్ధాయ దిట్ఠియా కతిహాకారేహి అభినివేసో హోతి? అత్తవాదపటిసంయుత్తాయ దిట్ఠియా కతిహాకారేహి అభినివేసో హోతి? లోకవాదపటిసంయుత్తాయ దిట్ఠియా కతిహాకారేహి అభినివేసో హోతి? భవదిట్ఠియా కతిహాకారేహి అభినివేసో హోతి? విభవదిట్ఠియా కతిహాకారేహి అభినివేసో హోతి?

అస్సాదదిట్ఠియా పఞ్చతింసాయ ఆకారేహి అభినివేసో హోతి. అత్తానుదిట్ఠియా వీసతియా ఆకారేహి అభినివేసో హోతి. మిచ్ఛాదిట్ఠియా దసహాకారేహి అభినివేసో హోతి. సక్కాయదిట్ఠియా వీసతియా ఆకారేహి అభినివేసో హోతి. సక్కాయవత్థుకాయ సస్సతదిట్ఠియా పన్నరసహి ఆకారేహి అభినివేసో హోతి. సక్కాయవత్థుకాయ ఉచ్ఛేదదిట్ఠియా పఞ్చహాకారేహి అభినివేసో హోతి. అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా పఞ్ఞాసాయ ఆకారేహి అభినివేసో హోతి . పుబ్బన్తానుదిట్ఠియా అట్ఠారసహి ఆకారేహి అభినివేసో హోతి. అపరన్తానుదిట్ఠియా చతుచత్తాలీసాయ ఆకారేహి అభినివేసో హోతి. సఞ్ఞోజనికాయ దిట్ఠియా అట్ఠారసహి ఆకారేహి అభినివేసో హోతి. అహన్తి మానవినిబన్ధాయ దిట్ఠియా అట్ఠారసహి ఆకారేహి అభినివేసో హోతి. మమన్తి మానవినిబన్ధాయ దిట్ఠియా అట్ఠారసహి ఆకారేహి అభినివేసో హోతి. అత్తవాదపటిసంయుత్తాయ దిట్ఠియా వీసతియా ఆకారేహి అభినివేసో హోతి. లోకవాదపటిసంయుత్తాయ దిట్ఠియా అట్ఠహి ఆకారేహి అభినివేసో హోతి. భవదిట్ఠియా ఏకేన ఆకారేన [ఏకూనవీసతియా ఆకారేన (స్యా.)] అభినివేసో హోతి. విభవదిట్ఠియా ఏకేన ఆకారేన అభినివేసో హోతి.

౧. అస్సాదదిట్ఠినిద్దేసో

౧౨౮. అస్సాదదిట్ఠియా కతమేహి పఞ్చతింసాయ ఆకారేహి అభినివేసో హోతి? యం రూపం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సుఖం సోమనస్సం, అయం రూపస్స అస్సాదోతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. దిట్ఠి న అస్సాదో, అస్సాదో న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞో అస్సాదో. యా చ దిట్ఠి యో చ అస్సాదో – అయం వుచ్చతి అస్సాదదిట్ఠి.

అస్సాదదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి దిట్ఠివిపత్తి. తాయ దిట్ఠివిపత్తియా సమన్నాగతో పుగ్గలో దిట్ఠివిపన్నో. దిట్ఠివిపన్నో పుగ్గలో న సేవితబ్బో న భజితబ్బో న పయిరుపాసితబ్బో. తం కిస్స హేతు? దిట్ఠి హిస్స పాపికా. యో దిట్ఠియా రాగో [యా దిట్ఠి యో రాగో (స్యా.)], సో న దిట్ఠి. దిట్ఠి న రాగో. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞో రాగో. యా చ దిట్ఠి యో చ రాగో – అయం వుచ్చతి దిట్ఠిరాగో. తాయ చ దిట్ఠియా తేన చ రాగేన సమన్నాగతో పుగ్గలో దిట్ఠిరాగరత్తో. దిట్ఠిరాగరత్తే పుగ్గలే దిన్నం దానం న మహప్ఫలం హోతి న మహానిసంసం. తం కిస్స హేతు? దిట్ఠి హిస్స పాపికా అస్సాదదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి.

మిచ్ఛాదిట్ఠికస్స పురిసపుగ్గలస్స ద్వేవ గతియో – నిరయో వా తిరచ్ఛానయోని వా. మిచ్ఛాదిట్ఠికస్స పురిసపుగ్గలస్స యఞ్చేవ కాయకమ్మం యథాదిట్ఠి సమత్తం సమాదిన్నం, యఞ్చ వచీకమ్మం...పే.... యఞ్చ మనోకమ్మం యథాదిట్ఠి సమత్తం సమాదిన్నం, యా చ చేతనా యా చ పత్థనా యో చ పణిధి యే చ సఙ్ఖారా, సబ్బే తే ధమ్మా అనిట్ఠాయ అకన్తాయ అమనాపాయ అహితాయ దుక్ఖాయ సంవత్తన్తి. తం కిస్స హేతు? దిట్ఠి హిస్స పాపికా. సేయ్యథాపి నిమ్బబీజం వా కోసాతకీబీజం వా తిత్తకాలాబుబీజం వా అల్లాయ పథవియా నిక్ఖిత్తం యం చేవ పథవిరసం ఉపాదియతి, యఞ్చ ఆపోరసం ఉపాదియతి, సబ్బం తం తిత్తకత్తాయ కటుకత్తాయ అసాతత్తాయ [అసారతాయ (స్యా.)] సంవత్తతి. తం కిస్స హేతు? బీజం హిస్స పాపికం. ఏవమేవం మిచ్ఛాదిట్ఠికస్స పురిసపుగ్గలస్స యఞ్చేవ కాయకమ్మం యథాదిట్ఠి సమత్తం సమాదిన్నం, యఞ్చ వచీకమ్మం...పే.... యఞ్చ మనోకమ్మం యథాదిట్ఠి సమత్తం సమాదిన్నం, యా చ చేతనా యా చ పత్థనా యో చ పణిధి యే చ సఙ్ఖారా, సబ్బే తే ధమ్మా అనిట్ఠాయ అకన్తాయ అమనాపాయ అహితాయ దుక్ఖాయ సంవత్తన్తి. తం కిస్స హేతు? దిట్ఠి హిస్స పాపికా అస్సాదదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి.

మిచ్ఛాదిట్ఠి దిట్ఠిగతం, దిట్ఠిగహనం, దిట్ఠికన్తారం, దిట్ఠివిసూకం, దిట్ఠివిప్ఫన్దితం, దిట్ఠిసఞ్ఞోజనం, దిట్ఠిసల్లం, దిట్ఠిసమ్బాధో, దిట్ఠిపలిబోధో, దిట్ఠిబన్ధనం, దిట్ఠిపపాతో, దిట్ఠానుసయో, దిట్ఠిసన్తాపో, దిట్ఠిపరిళాహో, దిట్ఠిగన్థో, దిట్ఠుపాదానం, దిట్ఠాభినివేసో, దిట్ఠిపరామాసో – ఇమేహి అట్ఠారసహి ఆకారేహి పరియుట్ఠితచిత్తస్స సఞ్ఞోగో.

౧౨౯. అత్థి సఞ్ఞోజనాని చేవ దిట్ఠియో చ, అత్థి సఞ్ఞోజనాని న చ దిట్ఠియో. కతమాని సఞ్ఞోజనాని చేవ దిట్ఠియో చ? సక్కాయదిట్ఠి, సీలబ్బతపరామాసో – ఇమాని సఞ్ఞోజనాని చేవ దిట్ఠియో చ. కతమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో? కామరాగసఞ్ఞోజనం, పటిఘసఞ్ఞోజనం, మానసఞ్ఞోజనం, విచికిచ్ఛాసఞ్ఞోజనం, భవరాగసఞ్ఞోజనం, ఇస్సాసఞ్ఞోజనం, మచ్ఛరియసఞ్ఞోజనం, అనునయసఞ్ఞోజనం, అవిజ్జాసఞ్ఞోజనం – ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో.

యం వేదనం పటిచ్చ...పే॰... యం సఞ్ఞం పటిచ్చ...పే॰... యం సఙ్ఖారే [యే సఙ్ఖారే (క॰) సం॰ ని॰ ౩.౨౮ పస్సితబ్బా] పటిచ్చ...పే॰... యం విఞ్ఞాణం పటిచ్చ... యం చక్ఖుం పటిచ్చ... యం సోతం పటిచ్చ... యం ఘానం పటిచ్చ... యం జివ్హం పటిచ్చ... యం కాయం పటిచ్చ... యం మనం పటిచ్చ... యం రూపే పటిచ్చ... యం సద్దే పటిచ్చ... యం గన్ధే పటిచ్చ ... యం రసే పటిచ్చ... యం ఫోట్ఠబ్బే పటిచ్చ... యం ధమ్మే పటిచ్చ... యం చక్ఖువిఞ్ఞాణం పటిచ్చ... యం సోతవిఞ్ఞాణం పటిచ్చ... యం ఘానవిఞ్ఞాణం పటిచ్చ... యం జివ్హావిఞ్ఞాణం పటిచ్చ... యం కాయవిఞ్ఞాణం పటిచ్చ... యం మనోవిఞ్ఞాణం పటిచ్చ ... యం చక్ఖుసమ్ఫస్సం పటిచ్చ... యం సోతసమ్ఫస్సం పటిచ్చ... యం ఘానసమ్ఫస్సం పటిచ్చ... యం జివ్హాసమ్ఫస్సం పటిచ్చ... యం కాయసమ్ఫస్సం పటిచ్చ... యం మనోసమ్ఫస్సం పటిచ్చ... యం చక్ఖుసమ్ఫస్సజం వేదనం పటిచ్చ... యం సోతసమ్ఫస్సజం వేదనం పటిచ్చ... యం ఘానసమ్ఫస్సజం వేదనం పటిచ్చ... యం జివ్హాసమ్ఫస్సజం వేదనం పటిచ్చ... యం కాయసమ్ఫస్సజం వేదనం పటిచ్చ... యం మనోసమ్ఫస్సజం వేదనం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సుఖం సోమనస్సం, అయం మనోసమ్ఫస్సజాయ వేదనాయ అస్సాదోతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. దిట్ఠి న అస్సాదో, అస్సాదో న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞో అస్సాదో. యా చ దిట్ఠి యో చ అస్సాదో – అయం వుచ్చతి అస్సాదదిట్ఠి.

అస్సాదదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి దిట్ఠివిపత్తి. తాయ దిట్ఠివిపత్తియా సమన్నాగతో పుగ్గలో దిట్ఠివిపన్నో. దిట్ఠివిపన్నో పుగ్గలో న సేవితబ్బో న భజితబ్బో న పయిరుపాసితబ్బో. తం కిస్స హేతు? దిట్ఠి హిస్స పాపికా. యో దిట్ఠియా రాగో, సో న దిట్ఠి. దిట్ఠి న రాగో. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞో రాగో. యా చ దిట్ఠి యో చ రాగో, అయం వుచ్చతి దిట్ఠిరాగో. తాయ చ దిట్ఠియా తేన చ రాగేన సమన్నాగతో పుగ్గలో దిట్ఠిరాగరత్తో. దిట్ఠిరాగరత్తే పుగ్గలే దిన్నం దానం న మహప్ఫలం హోతి న మహానిసంసం. తం కిస్స హేతు? దిట్ఠి హిస్స పాపికా అస్సాదదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి.

మిచ్ఛాదిట్ఠికస్స పురిసపుగ్గలస్స ద్వేవ గతియో – నిరయో వా తిరచ్ఛానయోని వా. మిచ్ఛాదిట్ఠికస్స పురిసపుగ్గలస్స యఞ్చేవ కాయకమ్మం యథాదిట్ఠి సమత్తం సమాదిన్నం, యఞ్చ వచీకమ్మం...పే॰... యఞ్చ మనోకమ్మం యథాదిట్ఠి సమత్తం సమాదిన్నం, యా చ చేతనా యా చ పత్థనా యో చ పణిధి యే చ సఙ్ఖారా, సబ్బే తే ధమ్మా అనిట్ఠాయ అకన్తాయ అమనాపాయ అహితాయ దుక్ఖాయ సంవత్తన్తి. తం కిస్స హేతు? దిట్ఠి హిస్స పాపికా. సేయ్యథాపి నిమ్బబీజం వా కోసాతకీబీజం వా తిత్తకాలాబుబీజం వా అల్లాయ పథవియా నిక్ఖిత్తం యఞ్చేవ పథవిరసం ఉపాదియతి యఞ్చ ఆపోరసం ఉపాదియతి, సబ్బం తం తిత్తకత్తాయ కటుకత్తాయ అసాతత్తాయ సంవత్తతి. తం కిస్స హేతు? బీజం హిస్స పాపికం.

ఏవమేవం మిచ్ఛాదిట్ఠికస్స పురిసపుగ్గలస్స యఞ్చేవ కాయకమ్మం యథాదిట్ఠి సమత్తం సమాదిన్నం యఞ్చ వచీకమ్మం...పే.... యఞ్చ మనోకమ్మం యథాదిట్ఠి సమత్తం సమాదిన్నం, యా చ చేతనా యా చ పత్థనా యో చ పణిధి యే చ సఙ్ఖారా, సబ్బే తే ధమ్మా అనిట్ఠాయ అకన్తాయ అమనాపాయ అహితాయ దుక్ఖాయ సంవత్తన్తి. తం కిస్స హేతు? దిట్ఠి హిస్స పాపికా అస్సాదదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి.

మిచ్ఛాదిట్ఠి దిట్ఠిగతం దిట్ఠిగహనం...పే.... దిట్ఠాభినివేసో దిట్ఠిపరామాసో – ఇమేహి అట్ఠారసహి ఆకారేహి పరియుట్ఠితచిత్తస్స సఞ్ఞోగో.

అత్థి సఞ్ఞోజనాని చేవ దిట్ఠియో చ, అత్థి సఞ్ఞోజనాని న చ దిట్ఠియో. కతమాని సఞ్ఞోజనాని చేవ దిట్ఠియో చ? సక్కాయదిట్ఠి, సీలబ్బతపరామాసో – ఇమాని సఞ్ఞోజనాని చేవ దిట్ఠియో చ. కతమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో? కామరాగసఞ్ఞోజనం, పటిఘసఞ్ఞోజనం, మానసఞ్ఞోజనం, విచికిచ్ఛాసఞ్ఞోజనం, భవరాగసఞ్ఞోజనం, ఇస్సాసఞ్ఞోజనం, మచ్ఛరియసఞ్ఞోజనం, అనునయసఞ్ఞోజనం, అవిజ్జాసఞ్ఞోజనం – ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో. అస్సాదదిట్ఠియా ఇమేహి పఞ్చతింసాయ ఆకారేహి అభినివేసో హోతి.

అస్సాదదిట్ఠినిద్దేసో పఠమో.

౨. అత్తానుదిట్ఠినిద్దేసో

౧౩౦. అత్తానుదిట్ఠియా కతమేహి వీసతియా ఆకారేహి అభినివేసో హోతి? ఇధ అస్సుతవా పుథుజ్జనో అరియానం అదస్సావీ అరియధమ్మస్స అకోవిదో అరియధమ్మే అవినీతో, సప్పురిసానం అదస్సావీ సప్పురిసధమ్మస్స అకోవిదో సప్పురిసధమ్మే అవినీతో రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి రూపవన్తం వా అత్తానం అత్తని వా రూపం రూపస్మిం వా అత్తానం; వేదనం...పే.... సఞ్ఞం...పే.... సఙ్ఖారే...పే.... విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి విఞ్ఞాణవన్తం వా అత్తానం అత్తని వా విఞ్ఞాణం విఞ్ఞాణస్మిం వా అత్తానం.

౧౩౧. కథం **రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి?** ఇధేకచ్చో పథవీకసిణం అత్తతో సమనుపస్సతి – "యం పథవీకసిణం, సో అహం; యో అహం, తం పథవీకసిణ"న్తి. పథవీకసిణఞ్చ అత్తఞ్చ అద్వయం సమనుపస్సతి. సేయ్యథాపి తేలప్పదీపస్స ఝాయతో "యా అచ్చి సో వణ్ణో, యో వణ్ణో సా అచ్చీ"తి – అచ్చిఞ్చ వణ్ణఞ్చ అద్వయం సమనుపస్సతి. ఏవమేవం ఇధేకచ్చో పథవీకసిణం అత్తతో సమనుపస్సతి – "యం పథవీకసిణం, సో అహం; యో అహం , తం పథవీకసిణ"న్తి. పథవీకసిణఞ్చ అత్తఞ్చ అద్వయం సమనుపస్సతి. అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం పఠమా రూపవత్థుకా అత్తానుదిట్ఠి. అత్తానుదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి దిట్ఠివిపత్తి...పే.... అత్తానుదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి. మిచ్ఛాదిట్ఠికస్స పురిసపుగ్గలస్స ద్వేవ గతియో...పే.... ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో.

ఇధేకచ్చో ఆపోకసిణం... తేజోకసిణం... వాయోకసిణం... నీలకసిణం... పీతకసిణం... లోహితకసిణం... ఓదాతకసిణం అత్తతో సమనుపస్సతి – "యం ఓదాతకసిణం, సో అహం; యో అహం, తం ఓదాతకసిణ"న్తి. ఓదాతకసిణఞ్చ అత్తఞ్చ

అద్వయం సమనుపస్సతి. సేయ్యథాపి తేలప్పదీపస్స ఝాయతో "యా అచ్చి, సో వణ్ణో; యో వణ్ణో, సా అచ్చీ"తి – అచ్చిఞ్చ వణ్ణఞ్చ అద్వయం సమనుపస్సతి. ఏవమేవ ఇధేకచ్చో...పే.... ఓదాతకసిణఞ్చ అత్తఞ్చ అద్వయం సమనుపస్సతి. అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం పఠమా రూపవత్థుకా అత్తానుదిట్ఠి. అత్తానుదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి దిట్ఠివిపత్తి...పే.... ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో. ఏవం రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి.

కథం **రూపవన్తం అత్తానం సమనుపస్సతి?** ఇధేకచ్చో వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి. తస్స ఏవం హోతి – "అయం ఖో మే అత్తా. సో ఖో పన మే అయం అత్తా ఇమినా రూపేన రూపవా"తి. రూపవన్తం అత్తానం సమనుపస్సతి. సేయ్యథాపి రుక్ఖో ఛాయాసమ్పన్నో అస్స. తమేనం పురిసో ఏవం వదేయ్య – "అయం రుక్ఖో, అయం ఛాయా. అఞ్ఞో రుక్ఖో, అఞ్ఞా ఛాయా. సో ఖో పనాయం రుక్ఖో ఇమాయ ఛాయాయ ఛాయావా"తి. ఛాయావన్తం రుక్ఖం సమనుపస్సతి. ఏవమేవం ఇధేకచ్చో వేదనం...పే.... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి. తస్స ఏవం హోతి – "అయం ఖో మే అత్తా. సో ఖో పన అయం అత్తా ఇమినా రూపేన రూపవా"తి. రూపవన్తం అత్తానం సమనుపస్సతి. అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం దుతియా రూపవత్థుకా అత్తానుదిట్ఠి. అత్తానుదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి దిట్ఠివిపత్తి...పే.... ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో. ఏవం రూపవన్తం అత్తానం సమనుపస్సతి.

కథం **అత్తని రూపం సమనుపస్సతి?** ఇధేకచ్చో వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి. తస్స ఏవం హోతి – "అయం ఖో మే అత్తా. ఇమస్మిఞ్చ పన అత్తని ఇదం రూప"న్తి. అత్తని రూపం సమనుపస్సతి. సేయ్యథాపి పుప్ఫం గన్ధసమ్పన్నం అస్స. తమేనం పురిసో ఏవం వదేయ్య – "ఇదం పుప్ఫం, అయం గన్ధో; అఞ్ఞం పుప్ఫం, అఞ్ఞో గన్ధో. సో ఖో పనాయం గన్ధో ఇమస్మిం పుప్ఫే"తి. పుప్ఫస్మిం గన్ధం సమనుపస్సతి . ఏవమేవం ఇధేకచ్చో వేదనం...పే.... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి. తస్స ఏవం హోతి – "అయం ఖో మే అత్తా. ఇమస్మిఞ్చ పన అత్తని ఇదం రూప"న్తి. అత్తని రూపం సమనుపస్సతి. అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం తతియా రూపవత్థుకా అత్తానుదిట్ఠి. అత్తానుదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి దిట్ఠివిపత్తి...పే.... ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో. ఏవం అత్తని రూపం సమనుపస్సతి.

కథం **రూపస్మిం అత్తానం సమనుపస్సతి?** ఇధేకచ్చో వేదనం...పే.... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి. తస్స ఏవం హోతి – "అయం ఖో మే అత్తా. సో ఖో పన మే అయం అత్తా ఇమస్మిం రూపే"తి. రూపస్మిం అత్తానం సమనుపస్సతి. సేయ్యథాపి మణి కరణ్డకే పక్ఖిత్తో అస్స. తమేనం పురిసో ఏవం వదేయ్య – "అయం మణి, అయం కరణ్డకో. అఞ్ఞో మణి, అఞ్ఞో కరణ్డకో. సో ఖో పనాయం మణి ఇమస్మిం కరణ్డకే"తి. కరణ్డకస్మిం మణిం సమనుపస్సతి. ఏవమేవం ఇధేకచ్చో వేదనం...పే.... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి . తస్స ఏవం హోతి – "అయం ఖో మే అత్తా. సో ఖో పన మే అయం అత్తా ఇమస్మిం రూపే"తి. రూపస్మిం అత్తానం సమనుపస్సతి. అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం చతుత్థా రూపవత్థుకా

అత్తానుదిట్ఠి. అత్తానుదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి దిట్ఠివిపత్తి...పే.... ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో. ఏవం రూపస్మిం అత్తానం సమనుపస్సతి.

౧౩౨. కథం **వేదనం అత్తతో సమనుపస్సతి?** ఇధేకచ్చో చక్ఖుసమ్ఫస్సజం వేదనం సోతసమ్ఫస్సజం వేదనం ఘానసమ్ఫస్సజం వేదనం జివ్హాసమ్ఫస్సజం వేదనం కాయసమ్ఫస్సజం వేదనం మనోసమ్ఫస్సజం వేదనం అత్తతో సమనుపస్సతి. "యా మనోసమ్ఫస్సజా వేదనా సో అహం, యో అహం సా మనోసమ్ఫస్సజా వేదనా"తి – మనోసమ్ఫస్సజం వేదనఞ్చ అత్తఞ్చ అద్వయం సమనుపస్సతి. సేయ్యథాపి తేలప్పదీపస్స ఝాయతో "యా అచ్చి సో వణ్ణో, యో వణ్ణో సా అచ్చీ"తి – అచ్చిఞ్చ వణ్ణఞ్చ అద్వయం సమనుపస్సతి. ఏవమేవం ఇధేకచ్చో మనోసమ్ఫస్సజం వేదనం అత్తతో సమనుపస్సతి. "యా మనోసమ్ఫస్సజా వేదనా సో అహం, యో అహం సా మనోసమ్ఫస్సజా వేదనా"తి – మనోసమ్ఫస్సజం వేదనఞ్చ అత్తఞ్చ అద్వయం సమనుపస్సతి. అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం పఠమా వేదనావత్థుకా అత్తానుదిట్ఠి. అత్తానుదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి దిట్ఠివిపత్తి...పే.... ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో. ఏవం వేదనం అత్తతో సమనుపస్సతి.

కథం **వేదనావన్తం అత్తానం సమనుపస్సతి?** ఇధేకచ్చో సఞ్ఞం...పే.... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం... రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి. తస్స ఏవం హోతి – "అయం ఖో మే అత్తా. సో ఖో పన మే అయం అత్తా ఇమాయ వేదనాయ వేదనావా"తి. వేదనావన్తం అత్తానం సమనుపస్సతి. సేయ్యథాపి రుక్ఖో ఛాయాసమ్పన్నో అస్స. తమేనం పురిసో ఏవం వదేయ్య – "అయం రుక్ఖో, అయం ఛాయా. అఞ్ఞో రుక్ఖో, అఞ్ఞా ఛాయా. సో ఖో పనాయం రుక్ఖో ఇమాయ ఛాయాయ ఛాయావా"తి. ఛాయావన్తం రుక్ఖం సమనుపస్సతి. ఏవమేవం ఇధేకచ్చో సఞ్ఞం...పే.... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం... రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి. తస్స ఏవం హోతి – "అయం ఖో మే అత్తా. సో ఖో పన మే అయం అత్తా ఇమాయ వేదనాయ వేదనావా"తి. వేదనావన్తం అత్తానం సమనుపస్సతి. అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం దుతియా వేదనావత్థుకా అత్తానుదిట్ఠి. అత్తానుదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి దిట్ఠివిపత్తి...పే.... ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో. ఏవం వేదనావన్తం అత్తానం సమనుపస్సతి.

కథం **అత్తని వేదనం సమనుపస్సతి?** ఇధేకచ్చో సఞ్ఞం...పే.... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం... రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి. తస్స ఏవం హోతి – "అయం ఖో మే అత్తా. ఇమస్మిఞ్చ పన అత్తని అయం వేదనా"తి. అత్తని వేదనం సమనుపస్సతి. సేయ్యథాపి పుప్ఫం గన్ధసమ్పన్నం అస్స. తమేనం పురిసో ఏవం వదేయ్య – "ఇదం పుప్ఫం, అయం గన్ధో; అఞ్ఞం పుప్ఫం, అఞ్ఞో గన్ధో. సో ఖో పనాయం గన్ధో ఇమస్మిం పుప్ఫే"తి. పుప్ఫస్మిం గన్ధం సమనుపస్సతి. ఏవమేవం ఇధేకచ్చో సఞ్ఞం...పే.... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం... రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి. తస్స ఏవం హోతి – "అయం ఖో మే అత్తా. ఇమస్మిఞ్చ పన అత్తని అయం వేదనా"తి. అత్తని వేదనం సమనుపస్సతి . అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం తతియా వేదనావత్థుకా అత్తానుదిట్ఠి. అత్తానుదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి దిట్ఠివిపత్తి...పే.... ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో. ఏవం అత్తని వేదనం సమనుపస్సతి.

కథం **వేదనాయ అత్తానం సమనుపస్సతి?** ఇధేకచ్చో సఞ్ఞం...పే.... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం... రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి. తస్స ఏవం హోతి – "అయం ఖో మే అత్తా. సో ఖో పన మే అయం అత్తా ఇమాయ వేదనాయా"తి.

వేదనాయ అత్తానం సమనుపస్సతి. సేయ్యథాపి మణి కరణ్డకే పక్ఖిత్తో అస్స. తమేనం పురిసో ఏవం వదేయ్య – "అయం మణి, అయం కరణ్డకో. అఞ్ఞో మణి, అఞ్ఞో కరణ్డకో. సో ఖో పనాయం మణి ఇమస్మిం కరణ్డకే"తి. కరణ్డకస్మిం మణిం సమనుపస్సతి. ఏవమేవం ఇధేకచ్చో సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం... రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి. తస్స ఏవం హోతి – "అయం ఖో మే అత్తా. సో ఖో పన మే అయం అత్తా ఇమాయ వేదనాయా"తి. వేదనాయ అత్తానం సమనుపస్సతి. అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం చతుత్థా వేదనావత్థుకా అత్తానుదిట్ఠి. అత్తానుదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి దిట్ఠివిపత్తి...పే.... ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో. ఏవం వేదనాయ అత్తానం సమనుపస్సతి.

౧౩౩. కథం **సఞ్ఞం అత్తతో సమనుపస్సతి?** ఇధేకచ్చో చక్ఖుసమ్ఫస్సజం సఞ్ఞం...పే.... సోతసమ్ఫస్సజం సఞ్ఞం... ఘానసమ్ఫస్సజం సఞ్ఞం... జివ్హాసమ్ఫస్సజం సఞ్ఞం... కాయసమ్ఫస్సజం సఞ్ఞం... మనోసమ్ఫస్సజం సఞ్ఞం అత్తతో సమనుపస్సతి. యా మనోసమ్ఫస్సజా సఞ్ఞా సో అహం, యో అహం సా మనోసమ్ఫస్సజా సఞ్ఞా"తి. మనోసమ్ఫస్సజం సఞ్ఞఞ్చ అత్తఞ్చ అద్వయం సమనుపస్సతి. సేయ్యథాపి తేలప్పదీపస్స ఝాయతో "యా అచ్చి సో వణ్ణో, యో వణ్ణో సా అచ్చీ"తి – అచ్చిఞ్చ వణ్ణఞ్చ అద్వయం సమనుపస్సతి. ఏవమేవం ఇధేకచ్చో మనోసమ్ఫస్సజం సఞ్ఞం అత్తతో సమనుపస్సతి – "యా మనోసమ్ఫస్సజా సఞ్ఞా సో అహం, యో అహం సా మనోసమ్ఫస్సజా సఞ్ఞా"తి. మనోసమ్ఫస్సజం సఞ్ఞఞ్చ అత్తఞ్చ అద్వయం సమనుపస్సతి. అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం పఠమా సఞ్ఞావత్థుకా అత్తానుదిట్ఠి. అత్తానుదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి దిట్ఠివిపత్తి...పే.... ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో. ఏవం సఞ్ఞం అత్తతో సమనుపస్సతి.

కథం **సఞ్ఞావన్తం అత్తానం సమనుపస్సతి?** ఇధేకచ్చో సఙ్ఖారే...పే.... విఞ్ఞాణం... రూపం... వేదనం అత్తతో సమనుపస్సతి. తస్స ఏవం హోతి – "అయం ఖో మే అత్తా. సో ఖో పన మే అయం అత్తా ఇమాయ సఞ్ఞాయ సఞ్ఞావా"తి. సఞ్ఞావన్తం అత్తానం సమనుపస్సతి. సేయ్యథాపి రుక్ఖో ఛాయాసమ్పన్నో అస్స. తమేనం పురిసో ఏవం వదేయ్య – "అయం రుక్ఖో, అయం ఛాయా. అఞ్ఞో రుక్ఖో, అఞ్ఞా ఛాయా. సో ఖో పనాయం రుక్ఖో ఇమాయ ఛాయాయ ఛాయావా"తి. ఛాయావన్తం రుక్ఖం సమనుపస్సతి. ఏవమేవం ఇధేకచ్చో సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం... రూపం... వేదనం అత్తతో సమనుపస్సతి. తస్స ఏవం హోతి – "అయం ఖో మే అత్తా. సో ఖో పన మే అయం అత్తా ఇమాయ సఞ్ఞాయ సఞ్ఞావా"తి. సఞ్ఞావన్తం అత్తానం సమనుపస్సతి. అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం దుతియా సఞ్ఞావత్థుకా అత్తానుదిట్ఠి. అత్తానుదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి...పే.... ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో. ఏవం సఞ్ఞావన్తం అత్తానం సమనుపస్సతి.

కథం **అత్తని సఞ్ఞం సమనుపస్సతి?** ఇధేకచ్చో సఙ్ఖారే...పే.... విఞ్ఞాణం... రూపం... వేదనం అత్తతో సమనుపస్సతి. తస్స ఏవం హోతి – "అయం ఖో మే అత్తా. ఇమస్మిఞ్చ పన అత్తని అయం సఞ్ఞా"తి. అత్తని సఞ్ఞం సమనుపస్సతి. సేయ్యథాపి పుప్ఫం గన్ధసమ్పన్నం అస్స. తమేనం పురిసో ఏవం వదేయ్య – "ఇదం పుప్ఫం, అయం గన్ధో. అఞ్ఞం పుప్ఫం, అఞ్ఞో గన్ధో. సో ఖో పనాయం గన్ధో ఇమస్మిం పుప్ఫే"తి. పుప్ఫస్మిం గన్ధం సమనుపస్సతి. ఏవమేవం ఇధేకచ్చో సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం... రూపం... వేదనం అత్తతో సమనుపస్సతి. తస్స ఏవం హోతి – "అయం ఖో మే అత్తా. ఇమస్మిఞ్చ పన అత్తని అయం సఞ్ఞా"తి. అత్తని సఞ్ఞం సమనుపస్సతి. అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం

వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం తతియా సఞ్ఞావత్థుకా అత్తానుదిట్ఠి. అత్తానుదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి…పే.… ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో. ఏవం అత్తని సఞ్ఞం సమనుపస్సతి.

కథం **సఞ్ఞాయ అత్తానం సమనుపస్సతి?** ఇధేకచ్చో సఙ్ఖారే …పే.… విఞ్ఞాణం… రూపం… వేదనం అత్తతో సమనుపస్సతి. తస్స ఏవం హోతి – "అయం ఖో మే అత్తా. సో ఖో పన మే అయం అత్తా ఇమాయ సఞ్ఞాయా"తి. సఞ్ఞాయ అత్తానం సమనుపస్సతి. సేయ్యథాపి మణి కరణ్డకే పక్ఖిత్తో అస్స. తమేనం పురిసో ఏవం వదేయ్య – "అయం మణి, అయం కరణ్డకో. అఞ్ఞో మణి, అఞ్ఞో కరణ్డకో. సో ఖో పనాయం మణి ఇమస్మిం కరణ్డకే"తి. కరణ్డకస్మిం మణిం సమనుపస్సతి. ఏవమేవ ఇధేకచ్చో సఙ్ఖారే… విఞ్ఞాణం… రూపం… వేదనం అత్తతో సమనుపస్సతి. తస్స ఏవం హోతి – "అయం ఖో మే అత్తా. సో ఖో పన మే అయం అత్తా ఇమాయ సఞ్ఞాయా"తి. సఞ్ఞాయ అత్తానం సమనుపస్సతి. అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం చతుత్థా సఞ్ఞావత్థుకా అత్తానుదిట్ఠి. అత్తానుదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి…పే.… ఇమాని సఞ్ఞోజనాని న చ దిట్ఠియో. ఏవం సఞ్ఞాయ అత్తానం సమనుపస్సతి.

౧౩౪. కథం **సఙ్ఖారే అత్తతో సమనుపస్సతి?** ఇధేకచ్చో చక్ఖుసమ్ఫస్సజం చేతనం సోతసమ్ఫస్సజం చేతనం ఘానసమ్ఫస్సజం చేతనం జివ్హాసమ్ఫస్సజం చేతనం కాయసమ్ఫస్సజం చేతనం మనోసమ్ఫస్సజం చేతనం అత్తతో సమనుపస్సతి. "యా మనోసమ్ఫస్సజా చేతనా, సో అహం; యో అహం సా మనోసమ్ఫస్సజా చేతనా"తి – మనోసమ్ఫస్సజం చేతనఞ్చ అత్తఞ్చ అద్వయం సమనుపస్సతి. సేయ్యథాపి తేలప్పదీపస్స ఝాయతో "యా అచ్చి సో వణ్ణో, యో వణ్ణో సా అచ్చీ"తి – అచ్చిఞ్చ వణ్ణఞ్చ అద్వయం సమనుపస్సతి. ఏవమేవం ఇధేకచ్చో మనోసమ్ఫస్సజం చేతనం అత్తతో సమనుపస్సతి. "యా మనోసమ్ఫస్సజా చేతనా సో అహం, యో అహం సా మనోసమ్ఫస్సజా చేతనా"తి – మనోసమ్ఫస్సజం చేతనఞ్చ అత్తఞ్చ అద్వయం సమనుపస్సతి. అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం పఠమా సఙ్ఖారవత్థుకా అత్తానుదిట్ఠి. అత్తానుదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి…పే.… ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో. ఏవం సఙ్ఖారే అత్తతో సమనుపస్సతి.

కథం **సఙ్ఖారవన్తం అత్తానం సమనుపస్సతి?** ఇధేకచ్చో విఞ్ఞాణం… రూపం… వేదనం… సఞ్ఞం అత్తతో సమనుపస్సతి. తస్స ఏవం హోతి – "అయం ఖో మే అత్తా. సో ఖో పన మే అయం అత్తా ఇమేహి సఙ్ఖారేహి సఙ్ఖారవా"తి. సఙ్ఖారవన్తం అత్తానం సమనుపస్సతి. సేయ్యథాపి రుక్ఖో ఛాయాసమ్పన్నో అస్స. తమేనం పురిసో ఏవం వదేయ్య – "అయం రుక్ఖో, అయం ఛాయా. అఞ్ఞో రుక్ఖో, అఞ్ఞా ఛాయా. సో ఖో పనాయం రుక్ఖో ఇమాయ ఛాయాయ ఛాయావా"తి. ఛాయావన్తం రుక్ఖం సమనుపస్సతి. ఏవమేవ ఇధేకచ్చో విఞ్ఞాణం… రూపం… వేదనం… సఞ్ఞం అత్తతో సమనుపస్సతి. తస్స ఏవం హోతి – "అయం ఖో మే అత్తా. సో ఖో పన మే అయం అత్తా. ఇమేహి సఙ్ఖారేహి సఙ్ఖారవా"తి. సఙ్ఖారవన్తం అత్తానం సమనుపస్సతి. అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం దుతియా సఙ్ఖారవత్థుకా అత్తానుదిట్ఠి. అత్తానుదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి…పే.… ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో. ఏవం సఙ్ఖారవన్తం అత్తానం సమనుపస్సతి.

కథం **అత్తని సఙ్ఖారే సమనుపస్సతి?** ఇధేకచ్చో విఞ్ఞాణం… రూపం… వేదనం… సఞ్ఞం అత్తతో సమనుపస్సతి. తస్స ఏవం హోతి – "అయం ఖో మే అత్తా. ఇమస్మిఞ్చ పన అత్తని ఇమే సఙ్ఖారా"తి. అత్తని సఙ్ఖారే సమనుపస్సతి. సేయ్యథాపి

పుప్ఫం గన్ధసమ్పన్నం అస్స. తమేనం పురిసో ఏవం వదేయ్య – “ఇదం పుప్ఫం, అయం గన్ధో; అఞ్ఞం పుప్ఫం, అఞ్ఞో గన్ధో. సో ఖో పనాయం గన్ధో ఇమస్మిం పుప్ఫే”తి. పుప్ఫస్మిం గన్ధం సమనుపస్సతి. ఏవమేవం ఇధేకచ్చో విఞ్ఞాణం… రూపం… వేదనం… సఞ్ఞం అత్తతో సమనుపస్సతి. తస్స ఏవం హోతి – “అయం ఖో మే అత్తా. ఇమస్మిఞ్చ పన అత్తని ఇమే సఙ్ఖారా”తి. అత్తని సఙ్ఖారే సమనుపస్సతి. అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం తతియా సఙ్ఖారవత్థుకా అత్తానుదిట్ఠి. అత్తానుదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి…పే.… ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో. ఏవం అత్తని సఙ్ఖారే సమనుపస్సతి.

కథం **సఙ్ఖారేసు అత్తానం సమనుపస్సతి?** ఇధేకచ్చో విఞ్ఞాణం… రూపం… వేదనం… సఞ్ఞం అత్తతో సమనుపస్సతి. తస్స ఏవం హోతి – “అయం ఖో మే అత్తా. సో ఖో పన మే అయం అత్తా ఇమేసు సఙ్ఖారేసూ”తి. సఙ్ఖారేసు అత్తానం సమనుపస్సతి. సేయ్యథాపి మణి కరణ్డకే పక్ఖిత్తో అస్స. తమేనం పురిసో ఏవం వదేయ్య – “అయం మణి, అయం కరణ్డకో. అఞ్ఞో మణి, అఞ్ఞో కరణ్డకో. సో ఖో పనాయం మణి ఇమస్మిం కరణ్డకే”తి. కరణ్డకస్మిం మణిం సమనుపస్సతి. ఏవమేవ ఇధేకచ్చో విఞ్ఞాణం… రూపం… వేదనం… సఞ్ఞం అత్తతో సమనుపస్సతి. తస్స ఏవం హోతి – “అయం ఖో మే అత్తా. సో ఖో పన మే అయం అత్తా ఇమేసు సఙ్ఖారేసూ”తి. సఙ్ఖారేసు అత్తానం సమనుపస్సతి. అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం చతుత్థా సఙ్ఖారవత్థుకా అత్తానుదిట్ఠి. అత్తానుదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి…పే.… ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో. ఏవం సఙ్ఖారేసు అత్తానం సమనుపస్సతి.

౧౩౫. కథం **విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి?** ఇధేకచ్చో చక్ఖువిఞ్ఞాణం… సోతవిఞ్ఞాణం… ఘానవిఞ్ఞాణం… జివ్హావిఞ్ఞాణం కాయవిఞ్ఞాణం… మనోవిఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి. “యం మనోవిఞ్ఞాణం, సో అహం; యో అహం, తం మనోవిఞ్ఞాణ”న్తి – మనోవిఞ్ఞాణఞ్చ అత్తఞ్చ అద్వయం సమనుపస్సతి. సేయ్యథాపి తేలప్పదీపస్స ఝాయతో “యా అచ్చి సో వణ్ణో, యో వణ్ణో సా అచ్చీ”తి – అచ్చిఞ్చ వణ్ణఞ్చ అద్వయం సమనుపస్సతి. ఏవమేవం ఇధేకచ్చో మనోవిఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి . “యం మనోవిఞ్ఞాణం, సో అహం; యో అహం తం మనోవిఞ్ఞాణ”న్తి – మనోవిఞ్ఞాణఞ్చ అత్తఞ్చ అద్వయం సమనుపస్సతి. అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం పఠమా విఞ్ఞాణవత్థుకా అత్తానుదిట్ఠి. అత్తానుదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి…పే.… ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో. ఏవం విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి.

కథం **విఞ్ఞాణవన్తం అత్తానం సమనుపస్సతి?** ఇధేకచ్చో రూపం… వేదనం… సఞ్ఞం… సఙ్ఖారే అత్తతో సమనుపస్సతి. తస్స ఏవం హోతి – “అయం ఖో మే అత్తా. సో ఖో పన మే అయం అత్తా ఇమినా విఞ్ఞాణేన విఞ్ఞాణవా”తి. విఞ్ఞాణవన్తం అత్తానం సమనుపస్సతి. సేయ్యథాపి రుక్ఖో ఛాయాసమ్పన్నో అస్స. తమేనం పురిసో ఏవం వదేయ్య – “అయం రుక్ఖో, అయం ఛాయా. అఞ్ఞో రుక్ఖో, అఞ్ఞా ఛాయా. సో ఖో పనాయం రుక్ఖో ఇమాయ ఛాయాయ ఛాయావా”తి. ఛాయావన్తం రుక్ఖం సమనుపస్సతి. ఏవమేవం ఇధేకచ్చో రూపం… వేదనం… సఞ్ఞం… సఙ్ఖారే అత్తతో సమనుపస్సతి. తస్స ఏవం హోతి – “అయం ఖో మే అత్తా. సో ఖో పన మే అయం అత్తా ఇమినా విఞ్ఞాణేన విఞ్ఞాణవా”తి. విఞ్ఞాణవన్తం అత్తానం సమనుపస్సతి. అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం దుతియా విఞ్ఞాణవత్థుకా అత్తానుదిట్ఠి. అత్తానుదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి…పే.… ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో. ఏవం విఞ్ఞాణవన్తం అత్తానం సమనుపస్సతి.

కథం **అత్తని విఞ్ఞాణం సమనుపస్సతి?** ఇధేకచ్చో రూపం... వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే అత్తతో సమనుపస్సతి. తస్స ఏవం హోతి – "అయం ఖో మే అత్తా . ఇమస్మిఞ్చ పన అత్తని ఇదం విఞ్ఞాణ"న్తి. అత్తని విఞ్ఞాణం సమనుపస్సతి. సేయ్యథాపి పుప్ఫం గన్ధసమ్పన్నం అస్స. తమేనం పురిసో ఏవం వదేయ్య – "ఇదం పుప్ఫం, అయం గన్ధో; అఞ్ఞం పుప్ఫం, అఞ్ఞో గన్ధో. సో ఖో పనాయం గన్ధో ఇమస్మిం పుప్ఫే"తి. పుప్ఫస్మిం గన్ధం సమనుపస్సతి. ఏవమేవం ఇధేకచ్చో రూపం... వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే అత్తతో సమనుపస్సతి. తస్స ఏవం హోతి – "అయం ఖో మే అత్తా. ఇమస్మిఞ్చ పన అత్తని ఇదం విఞ్ఞాణ"న్తి. అత్తని విఞ్ఞాణం సమనుపస్సతి. అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం తతియా విఞ్ఞాణవత్థుకా అత్తానుదిట్ఠి. అత్తానుదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి...పే.... ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో. ఏవం అత్తని విఞ్ఞాణం సమనుపస్సతి.

కథం **విఞ్ఞాణస్మిం అత్తానం సమనుపస్సతి?** ఇధేకచ్చో రూపం... వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే అత్తతో సమనుపస్సతి. తస్స ఏవం హోతి – "అయం ఖో మే అత్తా. సో ఖో పన మే అయం అత్తా ఇమస్మిం విఞ్ఞాణే"తి. విఞ్ఞాణస్మిం అత్తానం సమనుపస్సతి. సేయ్యథాపి మణి కరణ్డకే పక్ఖిత్తో అస్స. తమేనం పురిసో ఏవం వదేయ్య – "అయం మణి, అయం కరణ్డకో. అఞ్ఞో మణి, అఞ్ఞో కరణ్డకో. సో ఖో పనాయం మణి ఇమస్మిం కరణ్డకే"తి. కరణ్డకస్మిం మణిం సమనుపస్సతి. ఏవమేవం ఇధేకచ్చో రూపం... వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే అత్తతో సమనుపస్సతి. తస్స ఏవం హోతి – "అయం ఖో మే అత్తా. సో ఖో పన మే అయం అత్తా ఇమస్మిం విఞ్ఞాణే"తి. విఞ్ఞాణస్మిం అత్తానం సమనుపస్సతి. అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం చతుత్థా విఞ్ఞాణవత్థుకా అత్తానుదిట్ఠి. అత్తానుదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి...పే.... ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో. ఏవం విఞ్ఞాణస్మిం అత్తానం సమనుపస్సతి. అత్తానుదిట్ఠియా ఇమేహి వీసతియా ఆకారేహి అభినివేసో హోతి.

అత్తానుదిట్ఠినిద్దేసో దుతియో.

౩. మిచ్ఛాదిట్ఠినిద్దేసో

౧౩౯. మిచ్ఛాదిట్ఠియా కతమేహి దసహాకారేహి అభినివేసో హోతి? "నత్థి దిన్న"న్తి – వత్థు [వత్థుం (స్యా.) ఏవముపరిపి]. ఏవంవాదో మిచ్ఛాభినివేసపరామాసో [మిచ్ఛాదిట్ఠాభినివేసపరామాసో (స్యా.)] దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం పఠమా మిచ్ఛావత్థుకా మిచ్ఛాదిట్ఠి. మిచ్ఛాదిట్ఠి దిట్ఠివిపత్తి...పే.... ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో. "నత్థి యిట్ఠ"న్తి – వత్థు...పే.... "నత్థి హుత"న్తి – వత్థు... "నత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో"తి – వత్థు... "నత్థి అయం లోకో"తి – వత్థు... "నత్థి పరో లోకో"తి – వత్థు... "నత్థి మాతా"తి – వత్థు... "నత్థి పితా"తి – వత్థు... "నత్థి సత్తా ఓపపాతికా"తి – వత్థు... "నత్థి లోకే సమణబ్రాహ్మణా సమ్మగ్గతా [సమగ్గతా (క.)] సమ్మాపటిపన్నా, యే ఇమఞ్చ లోకం, పరఞ్చ లోకం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేన్తీ"తి – వత్థు. ఏవంవాదో మిచ్ఛాభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం దసమా మిచ్ఛావత్థుకా మిచ్ఛాదిట్ఠి. మిచ్ఛాదిట్ఠి దిట్ఠివిపత్తి...పే.... మిచ్ఛాదిట్ఠికస్స పురిసపుగ్గలస్స ద్వేవ గతియో...పే.... ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో. మిచ్ఛాదిట్ఠియా ఇమేహి దసహాకారేహి అభినివేసో హోతి.

మిచ్ఛాదిట్ఠినిద్దేసో తతియో.

౪. సక్కాయదిట్ఠినిద్దేసో

౧౩౭. సక్కాయదిట్ఠియా కతమేహి వీసతియా ఆకారేహి అభినివేసో హోతి? ఇధ అస్సుతవా పుథుజ్జనో అరియానం అదస్సావీ అరియధమ్మస్స అకోవిదో అరియధమ్మే అవినీతో, సప్పురిసానం అదస్సావీ సప్పురిసధమ్మస్స అకోవిదో సప్పురిసధమ్మే అవినీతో రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి రూపవన్తం వా అత్తానం అత్తని వా రూపం రూపస్మిం వా అత్తానం. వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి విఞ్ఞాణవన్తం వా అత్తానం అత్తని వా విఞ్ఞాణం విఞ్ఞాణస్మిం వా అత్తానం.

కథం **రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి?** ఇధేకచ్చో పథవీకసిణం...పే.... ఓదాతకసిణం అత్తతో సమనుపస్సతి. "యం ఓదాతకసిణం, సో అహం; యో అహం, తం ఓదాతకసిణ"న్తి – ఓదాతకసిణఞ్చ అత్తఞ్చ అద్వయం సమనుపస్సతి . సేయ్యథాపి తేలప్పదీపస్స ఝాయతో...పే.... ఏవమేవం ఇధేకచ్చో ఓదాతకసిణం అత్తతో సమనుపస్సతి. అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి...పే.... అయం పఠమా రూపవత్థుకా సక్కాయదిట్ఠి. సక్కాయదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి...పే.... ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో. ఏవం రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి...పే.... సక్కాయదిట్ఠియా ఇమేహి వీసతియా ఆకారేహి అభినివేసో హోతి.

సక్కాయదిట్ఠినిద్దేసో చతుత్థో.

౫. సస్సతదిట్ఠినిద్దేసో

౧౩౮. సక్కాయవత్థుకాయ సస్సతదిట్ఠియా కతమేహి పన్నరసహి ఆకారేహి అభినివేసో హోతి? ఇధ అస్సుతవా పుథుజ్జనో అరియానం అదస్సావీ అరియధమ్మస్స అకోవిదో అరియధమ్మే అవినీతో సప్పురిసానం అదస్సావీ సప్పురిసధమ్మస్స అకోవిదో సప్పురిసధమ్మే అవినీతో రూపవన్తం వా అత్తానం అత్తని వా రూపం రూపస్మిం వా అత్తానం. వేదనావన్తం వా అత్తానం...పే.... సఞ్ఞావన్తం వా అత్తానం... సఙ్ఖారవన్తం వా అత్తానం... విఞ్ఞాణవన్తం వా అత్తానం అత్తని వా విఞ్ఞాణం విఞ్ఞాణస్మిం వా అత్తానం.

కథం **రూపవన్తం అత్తానం సమనుపస్సతి?** ఇధేకచ్చో వేదనం... సఞ్ఞం... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి. తస్స ఏవం హోతి – "అయం ఖో మే అత్తా. సో ఖో పన మే అయం అత్తా ఇమినా రూపేన రూపవా"తి. రూపవన్తం అత్తానం సమనుపస్సతి. సేయ్యథాపి రుక్ఖో ఛాయాసమ్పన్నో అస్స. తమేనం పురిసో ఏవం వదేయ్య – "అయం రుక్ఖో, అయం ఛాయా; అఞ్ఞో రుక్ఖో, అఞ్ఞా ఛాయా. సో ఖో పనాయం రుక్ఖో ఇమాయ ఛాయాయ ఛాయావా"తి. ఛాయావన్తం రుక్ఖం సమనుపస్సతి. ఏవమేవం ఇధేకచ్చో వేదనం...పే.... అయం పఠమా సక్కాయవత్థుకా సస్సతదిట్ఠి. సస్సతదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి...పే.... ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో. ఏవం రూపవన్తం అత్తానం సమనుపస్సతి...పే.... సక్కాయవత్థుకాయ సస్సతదిట్ఠియా ఇమేహి పన్నరసహి ఆకారేహి అభినివేసో హోతి.

సస్సతదిట్ఠినిద్దేసో పఞ్చమో.

౬. ఉచ్ఛేదదిట్ఠినిద్దేసో

౧౩౯. సక్కాయవత్థుకాయ ఉచ్ఛేదదిట్ఠియా కతమేహి పఞ్చహి ఆకారేహి అభినివేసో హోతి? ఇధ అస్సుతవా పుథుజ్జనో అరియానం అదస్సావీ అరియధమ్మస్స అకోవిదో అరియధమ్మే అవినీతో సప్పురిసానం అదస్సావీ సప్పురిసధమ్మస్స అకోవిదో సప్పురిసధమ్మే అవినీతో రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి, వేదనం అత్తతో సమనుపస్సతి, సఞ్ఞం అత్తతో సమనుపస్సతి, సఙ్ఖారే అత్తతో సమనుపస్సతి, విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి.

కథం **రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి?** ఇధేకచ్చో పథవీకసిణం…పే॰… ఓదాతకసిణం అత్తతో సమనుపస్సతి. “యం ఓదాతకసిణం, సో అహం ; యో అహం, తం ఓదాతకసిణ”న్తి – ఓదాతకసిణఞ్చ అత్తఞ్చ అద్వయం సమనుపస్సతి. సేయ్యథాపి తేలప్పదీపస్స ఝాయతో…పే॰… అయం పఠమా సక్కాయవత్థుకా ఉచ్ఛేదదిట్ఠి. ఉచ్ఛేదదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి…పే॰… ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో. ఏవం రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి…పే॰… సక్కాయవత్థుకాయ ఉచ్ఛేదదిట్ఠియా ఇమేహి పఞ్చహి ఆకారేహి అభినివేసో హోతి.

ఉచ్ఛేదదిట్ఠినిద్దేసో ఛట్ఠో.

౭. అన్తగ్గాహికాదిట్ఠినిద్దేసో

౧౪౦. అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా కతమేహి పఞ్ఞాసాయ ఆకారేహి అభినివేసో హోతి? “సస్సతో లోకో”తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా కతిహాకారేహి అభినివేసో హోతి? “అసస్సతో లోకో”తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా కతిహాకారేహి అభినివేసో హోతి? “అన్తవా లోకో”తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా… “అనన్తవా లోకో”తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా… “తం జీవం తం సరీర”న్తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా… “అఞ్ఞం జీవం అఞ్ఞం సరీర”న్తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా… “హోతి తథాగతో పరం మరణా”తి…పే॰… న హోతి తథాగతో పరం మరణా”తి… “హోతి చ న చ హోతి తథాగతో పరం మరణా”తి… “నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణా”తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా కతిహాకారేహి అభినివేసో హోతి?

“సస్సతో లోకో”తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా పఞ్చహాకారేహి అభినివేసో హోతి…పే॰… “నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణా”తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా పఞ్చహాకారేహి అభినివేసో హోతి.

[క] “సస్సతో లోకో”తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా కతమేహి పఞ్చహాకారేహి అభినివేసో హోతి? రూపం లోకో చేవ సస్సతం చాతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. తాయ దిట్ఠియా సో అన్తో గహితోతి – అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం పఠమా “సస్సతో లోకో”తి – అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి. అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి …పే॰… ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో.

వేదనా లోకో చేవ సస్సతా చాతి…పే॰… సఞ్ఞా లోకో చేవ సస్సతా చాతి…పే॰… సఙ్ఖారా లోకో చేవ సస్సతా చాతి…పే॰… విఞ్ఞాణం లోకో చేవ సస్సతఞ్చాతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. తాయ దిట్ఠియా సో అన్తో గహితోతి – అన్తగ్గాహికా

దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం పఞ్చమీ సస్సతో లోకోతి – అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి. అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి…పే॰… ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో. "సస్సతో లోకో"తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా ఇమేహి పఞ్చహాకారేహి అభినివేసో హోతి.

[ఖ] "అసస్సతో లోకో"తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా కతమేహి పఞ్చహాకారేహి అభినివేసో హోతి? రూపం లోకో చేవ అసస్సతఞ్చాతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. తాయ దిట్ఠియా సో అన్తో గహితోతి – అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి…పే॰… అయం పఠమా "అసస్సతో లోకో"తి – అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి. అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి దిట్ఠివిపత్తి…పే॰… ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో.

వేదనా లోకో చేవ అసస్సతా చాతి…పే॰… సఞ్ఞా లోకో చేవ అసస్సతా చాతి…పే॰… సఙ్ఖారా లోకో చేవ అసస్సతా చాతి…పే॰… విఞ్ఞాణం లోకో చేవ అసస్సతఞ్చాతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. తాయ దిట్ఠియా సో అన్తో గహితోతి – అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి. అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి…పే॰… ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో . "అసస్సతో లోకో"తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా ఇమేహి పఞ్చహాకారేహి అభినివేసో హోతి.

[గ] "అన్తవా లోకో"తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా కతమేహి పఞ్చహాకారేహి అభినివేసో హోతి? ఇధేకచ్చో పరిత్తం ఓకాసం నీలకతో ఫరతి. తస్స ఏవం హోతి – "అన్తవా అయం లోకో పరివటుమో"తి. అన్తసఞ్ఞీ హోతి. యం ఫరతి, తం వత్థు చేవ లోకో చ. యేన ఫరతి, సో అత్తా చేవ లోకో చాతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. తాయ దిట్ఠియా సో అన్తో గహితోతి – అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం పఠమా "అన్తవా లోకో"తి అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి. అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి…పే॰… ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో.

ఇధేకచ్చో పరిత్తం ఓకాసం పీతకతో ఫరతి… లోహితకతో ఫరతి… ఓదాతకతో ఫరతి… ఓభాసకతో ఫరతి. తస్స ఏవం హోతి – "అన్తవా అయం లోకో పరివటుమో"తి. అన్తసఞ్ఞీ హోతి. యం ఫరతి తం వత్థు చేవ లోకో చ. యేన ఫరతి సో అత్తా చేవ లోకో చాతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. తాయ దిట్ఠియా సో అన్తో గహితోతి – అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి…పే॰… అన్తవా లోకోతి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా ఇమేహి పఞ్చహాకారేహి అభినివేసో హోతి.

[ఘ] "అనన్తవా లోకో"తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా కతమేహి పఞ్చహాకారేహి అభినివేసో హోతి? ఇధేకచ్చో విపులం ఓకాసం నీలకతో ఫరతి. తస్స ఏవం హోతి – "అనన్తవా అయం లోకో అపరియన్తో"తి. అనన్తసఞ్ఞీ హోతి. యం ఫరతి తం వత్థు చేవ లోకో చ; యేన ఫరతి సో అత్తా చేవ లోకో చాతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. తాయ దిట్ఠియా సో అన్తో గహితోతి – అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం పఠమా "అనన్తవా లోకో"తి – అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి. అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి…పే॰… ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో.

ఇధేకచ్చో విపులం ఓకాసం పీతకతో ఫరతి… లోహితకతో ఫరతి… ఓదాతకతో ఫరతి… ఓభాసకతో ఫరతి. తస్స ఏవం హోతి – "అనన్తవా అయం లోకో అపరియన్తో"తి. అనన్తసఞ్ఞీ హోతి. యం ఫరతి తం వత్థు చేవ లోకో చ; యేన ఫరతి సో

అత్తా చేవ లోకో చాతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. తాయ దిట్ఠియా సో అన్తో గహితోతి – అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి...పే.... అనన్తవా లోకోతి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా ఇమేహి పఞ్చహాకారేహి అభినివేసో హోతి.

[ఙ] "తం జీవం తం సరీర"న్తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా కతమేహి పఞ్చహాకారేహి అభినివేసో హోతి? రూపం జీవఞ్చేవ సరీరఞ్చ; యం జీవం తం సరీరం, యం సరీరం తం జీవన్తి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. తాయ దిట్ఠియా సో అన్తో గహితోతి – అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం పఠమా "తం జీవం తం సరీర"న్తి – అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి. అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి...పే.... ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో.

వేదనా జీవా చేవ సరీరం చ... సఞ్ఞా జీవా చేవ సరీరం చ... సఙ్ఖారా జీవా చేవ సరీరం చ... విఞ్ఞాణం జీవఞ్చేవ సరీరఞ్చ; యం జీవం తం సరీరం, యం సరీరం తం జీవన్తి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. తాయ దిట్ఠియా సో అన్తో గహితోతి – అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి...పే.... "తం జీవం తం సరీర"న్తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా ఇమేహి పఞ్చహాకారేహి అభినివేసో హోతి.

[చ] "అఞ్ఞం జీవం అఞ్ఞం సరీర"న్తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా కతమేహి పఞ్చహాకారేహి అభినివేసో హోతి? రూపం సరీరం, న జీవం; జీవం న సరీరం. అఞ్ఞం జీవం అఞ్ఞం సరీరన్తి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. తాయ దిట్ఠియా సో అన్తో గహితోతి – అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం పఠమా "అఞ్ఞం జీవం అఞ్ఞం సరీర"న్తి – అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి. అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి...పే.... ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో.

వేదనా సరీరం, న జీవం... సఞ్ఞా సరీరం, న జీవం... సఙ్ఖారా సరీరం, న జీవం... విఞ్ఞాణం సరీరం, న జీవం; జీవం న సరీరం. అఞ్ఞం జీవం, అఞ్ఞం సరీరన్తి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. తాయ దిట్ఠియా సో అన్తో గహితోతి – అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి...పే.... అఞ్ఞం జీవం, అఞ్ఞం సరీరన్తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా ఇమేహి పఞ్చహాకారేహి అభినివేసో హోతి.

[ఛ] "హోతి తథాగతో పరం మరణా"తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా కతమేహి పఞ్చహాకారేహి అభినివేసో హోతి? రూపం ఇధేవ మరణధమ్మం. తథాగతో కాయస్స భేదా హోతిపి తిట్ఠతిపి ఉప్పజ్జతిపి నిబ్బత్తతిపీతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. తాయ దిట్ఠియా సో అన్తో గహితోతి – అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం పఠమా "హోతి తథాగతో పరం మరణా"తి – అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి. అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి...పే.... ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో.

వేదనా ఇధేవ మరణధమ్మా...పే.... సఞ్ఞా ఇధేవ మరణధమ్మా... సఙ్ఖారా ఇధేవ మరణధమ్మా... విఞ్ఞాణం ఇధేవ మరణధమ్మం. తథాగతో కాయస్స భేదా హోతిపి తిట్ఠతిపి ఉప్పజ్జతిపి నిబ్బత్తతిపీతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. తాయ దిట్ఠియా సో అన్తో గహితోతి – అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి...పే.... "హోతి తథాగతో పరం మరణా"తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా ఇమేహి పఞ్చహాకారేహి అభినివేసో హోతి.

[జ] “న హోతి తథాగతో పరం మరణా”తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా కతమేహి పఞ్చహాకారేహి అభినివేసో హోతి? రూపం ఇధేవ మరణధమ్మం. తథాగతోపి కాయస్స భేదా ఉచ్ఛిజ్జతి వినస్సతి; న హోతి తథాగతో పరం మరణాతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. తాయ దిట్ఠియా సో అన్తో గహితోతి – అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం పఠమా “న హోతి తథాగతో పరం మరణా”తి – అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి. అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి...పే.... ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో.

వేదనా ఇధేవ మరణధమ్మా...పే.... సఞ్ఞా ఇధేవ మరణధమ్మా... సఙ్ఖారా ఇధేవ మరణధమ్మా... విఞ్ఞాణం ఇధేవ మరణధమ్మం. తథాగతోపి కాయస్స భేదా ఉచ్ఛిజ్జతి వినస్సతి. “న హోతి తథాగతో పరం మరణా”తి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. తాయ దిట్ఠియా సో అన్తో గహితోతి – అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి...పే.... “న హోతి తథాగతో పరం మరణా”తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా ఇమేహి పఞ్చహాకారేహి అభినివేసో హోతి.

[ఝ] “హోతి చ న చ హోతి తథాగతో పరం మరణా”తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా కతమేహి పఞ్చహాకారేహి అభినివేసో హోతి? రూపం ఇధేవ మరణధమ్మం. తథాగతో కాయస్స భేదా హోతి చ న చ హోతీతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. తాయ దిట్ఠియా సో అన్తో గహితోతి – అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం పఠమా “హోతి చ న చ హోతి తథాగతో పరం మరణా”తి – అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి. అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి...పే.... ఇమాని సఞ్ఞోజనాని న చ దిట్ఠియో.

వేదనా ఇధేవ మరణధమ్మా...పే.... సఞ్ఞా ఇధేవ మరణధమ్మా... సఙ్ఖారా ఇధేవ మరణధమ్మా... విఞ్ఞాణం ఇధేవ మరణధమ్మం. తథాగతో కాయస్స భేదా హోతి చ న చ హోతీతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. తాయ దిట్ఠియా సో అన్తో గహితోతి – అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి...పే.... “హోతి చ న చ హోతి తథాగతో పరం మరణా”తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా ఇమేహి పఞ్చహాకారేహి అభినివేసో హోతి.

[ఞ] “నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణా”తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా కతమేహి పఞ్చహాకారేహి అభినివేసో హోతి? రూపం ఇధేవ మరణధమ్మం. తథాగతో కాయస్స భేదా పరం మరణా నేవ హోతి న న హోతీతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. తాయ దిట్ఠియా సో అన్తో గహితోతి – అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి, అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం పఠమా “నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణా”తి – అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి. అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి...పే.... ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో.

వేదనా ఇధేవ మరణధమ్మా...పే.... సఞ్ఞా ఇధేవ మరణధమ్మా... సఙ్ఖారా ఇధేవ మరణధమ్మా... విఞ్ఞాణం ఇధేవ మరణధమ్మం. తథాగతో కాయస్స భేదా పరం మరణా నేవ హోతి న న హోతీతి – అభినివేసపరామాసో దిట్ఠి. తాయ దిట్ఠియా సో అన్తో గహితోతి – అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం పఞ్చమీ “నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణా”తి – అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి. అన్తగ్గాహికా దిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి...పే.... ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో. “నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణా”తి –

అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా ఇమేహి పఞ్చహాకారేహి అభినివేసో హోతి. అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా ఇమేహి పఞ్ఞాసాయ ఆకారేహి అభినివేసో హోతి.

అన్తగ్గాహికాదిట్ఠినిద్దేసో సత్తమో.

౮. పుబ్బన్తానుదిట్ఠినిద్దేసో

౧౪౧. పుబ్బన్తానుదిట్ఠియా కతమేహి అట్ఠారసహి ఆకారేహి అభినివేసో హోతి? చత్తారో సస్సతవాదా, చత్తారో ఏకచ్చసస్సతికా, చత్తారో అన్తానన్తికా, చత్తారో అమరావిక్ఖేపికా, ద్వే అధిచ్చసముప్పన్నికా – పుబ్బన్తానుదిట్ఠియా ఇమేహి అట్ఠారసహి ఆకారేహి అభినివేసో హోతి.

పుబ్బన్తానుదిట్ఠినిద్దేసో అట్ఠమో.

౯. అపరన్తానుదిట్ఠినిద్దేసో

౧౪౨. అపరన్తానుదిట్ఠియా కతమేహి చతుచత్తాలీసాయ ఆకారేహి అభినివేసో హోతి? సోళస సఞ్ఞీవాదా, అట్ఠ అసఞ్ఞీవాదా, అట్ఠ నేవసఞ్ఞీనాసఞ్ఞీవాదా , సత్త ఉచ్ఛేదవాదా, పఞ్చ దిట్ఠధమ్మనిబ్బానవాదా – అపరన్తానుదిట్ఠియా ఇమేహి చతుచత్తాలీసాయ ఆకారేహి అభినివేసో హోతి.

అపరన్తానుదిట్ఠినిద్దేసో నవమో.

౧౦-౧౨. సఞ్ఞోజనికాదిదిట్ఠినిద్దేసో

౧౪౩. సఞ్ఞోజనికాయ దిట్ఠియా కతమేహి అట్ఠారసహి ఆకారేహి అభినివేసో హోతి? యా దిట్ఠి దిట్ఠిగతం దిట్ఠిగహనం... పే.... దిట్ఠాభినివేసో దిట్ఠిపరామాసో – సఞ్ఞోజనికాయ దిట్ఠియా ఇమేహి అట్ఠారసహి ఆకారేహి అభినివేసో హోతి.

౧౪౪. "అహ"న్తి – మానవినిబన్ధాయ దిట్ఠియా కతమేహి అట్ఠారసహి ఆకారేహి అభినివేసో హోతి? చక్ఖు అహన్తి – అభినివేసపరామాసో. అహన్తి – మానవినిబన్ధా దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం పఠమా "అహ"న్తి – మానవినిబన్ధా దిట్ఠి. మానవినిబన్ధా దిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి...పే.... ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో.

సోతం అహన్తి...పే.... ఘానం అహన్తి...పే.... జివ్హా అహన్తి...పే.... కాయో అహన్తి...పే.... మనో అహన్తి...పే.... రూపా అహన్తి...పే.... ధమ్మా అహన్తి... చక్ఖువిఞ్ఞాణం అహన్తి...పే.... మనోవిఞ్ఞాణం అహన్తి – అభినివేసపరామాసో. అహన్తి – మానవినిబన్ధా దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం అట్ఠారసమీ "అహ"న్తి – మానవినిబన్ధా దిట్ఠి. మానవినిబన్ధా దిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి...పే.... ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో. "అహ"న్తి – మానవినిబన్ధాయ దిట్ఠియా ఇమేహి అట్ఠారసహి ఆకారేహి అభినివేసో హోతి.

౧౪౫. “మమ”న్తి – మానవినిబన్ధాయ దిట్ఠియా కతమేహి అట్ఠారసహి ఆకారేహి అభినివేసో హోతి? చక్ఖు మమన్తి – అభినివేసపరామాసో. మమన్తి – మానవినిబన్ధా దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం పఠమా “మమ”న్తి – మానవినిబన్ధా దిట్ఠి. మానవినిబన్ధా దిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి…పే॰… ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో.

సోతం మమన్తి…పే॰… ఘానం మమన్తి…పే॰… జివ్హా మమన్తి…పే॰… కాయో మమన్తి…పే॰… మనో మమన్తి…పే॰… రూపా మమన్తి…పే॰… ధమ్మా మమన్తి…పే॰… చక్ఖువిఞ్ఞాణం మమన్తి…పే॰… మనోవిఞ్ఞాణం మమన్తి అభినివేసపరామాసో. మమన్తి మానవినిబన్ధా దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం అట్ఠారసమీ “మమ”న్తి – మానవినిబన్ధా దిట్ఠి. మానవినిబన్ధా దిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి…పే॰… ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో. “మమ”న్తి – మానవినిబన్ధాయ దిట్ఠియా ఇమేహి అట్ఠారసహి ఆకారేహి అభినివేసో హోతి.

సఞ్ఞోజనికాదిదిట్ఠినిద్దేసో ద్వాదసమో.

౧౩. అత్తవాదపటిసంయుత్తదిట్ఠినిద్దేసో

౧౪౬. అత్తవాదపటిసంయుత్తాయ దిట్ఠియా కతమేహి వీసతియా ఆకారేహి అభినివేసో హోతి? ఇధ అస్సుతవా పుథుజ్జనో అరియానం అదస్సావీ అరియధమ్మస్స అకోవిదో అరియధమ్మే అవినీతో సప్పురిసానం అదస్సావీ సప్పురిసధమ్మస్స అకోవిదో సప్పురిసధమ్మే అవినీతో రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి రూపవన్తం వా అత్తానం అత్తని వా రూపం రూపస్మిం వా అత్తానం…పే॰… వేదనం… సఞ్ఞం… సఙ్ఖారే… విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి విఞ్ఞాణవన్తం వా అత్తానం అత్తని వా విఞ్ఞాణం విఞ్ఞాణస్మిం వా అత్తానం…పే॰….

కథం **రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి?** ఇధేకచ్చో పథవీకసిణం…పే॰… ఓదాతకసిణం అత్తతో సమనుపస్సతి. “యం ఓదాతకసిణం, సో అహం; యో అహం, తం ఓదాతకసిణ”న్తి – ఓదాతకసిణఞ్చ అత్తఞ్చ అద్వయం సమనుపస్సతి. సేయ్యథాపి తేలప్పదీపస్స ఝాయతో “యా అచ్చి, సో వణ్ణో; యో వణ్ణో, సా అచ్చీ”తి – అచ్చిఞ్చ వణ్ణఞ్చ అద్వయం సమనుపస్సతి. ఏవమేవం ఇధేకచ్చో ఓదాతకసిణం అత్తతో సమనుపస్సతి…పే॰… అయం పఠమా రూపవత్థుకా అత్తవాదపటిసంయుత్తా దిట్ఠి. అత్తవాదపటిసంయుత్తా దిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి…పే॰… ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో. ఏవం రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి…పే॰… అత్తవాదపటిసంయుత్తాయ దిట్ఠియా ఇమేహి వీసతియా ఆకారేహి అభినివేసో హోతి.

అత్తవాదపటిసంయుత్తదిట్ఠినిద్దేసో తేరసమో.

౧౪. లోకవాదపటిసంయుత్తదిట్ఠినిద్దేసో

౧౪౭. లోకవాదపటిసంయుత్తాయ దిట్ఠియా కతమేహి అట్ఠహి ఆకారేహి అభినివేసో హోతి? సస్సతో అత్తా చ లోకో చాతి – అభినివేసపరామాసో లోకవాదపటిసంయుత్తా దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా, దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి

యఞ్చ వత్థు – అయం పఠమా లోకవాదపటిసంయుత్తా దిట్ఠి. లోకవాదపటిసంయుత్తా దిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి…పే॰… ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో.

అసస్సతో అత్తా చ లోకో చాతి…పే॰… సస్సతో చ అసస్సతో చ అత్తా చ లోకో చాతి…పే॰… నేవ సస్సతో నాసస్సతో అత్తా చ లోకో చాతి… అన్తవా అత్తా చ లోకో చాతి… అనన్తవా అత్తా చ లోకో చాతి… అన్తవా చ అనన్తవా చ అత్తా చ లోకో చాతి… నేవ అన్తవా న అనన్తవా అత్తా చ లోకో చాతి అభినివేసపరామాసో లోకవాదపటిసంయుత్తా దిట్ఠి. దిట్ఠి న వత్థు, వత్థు న దిట్ఠి. అఞ్ఞా దిట్ఠి, అఞ్ఞం వత్థు. యా చ దిట్ఠి యఞ్చ వత్థు – అయం అట్ఠమీ లోకవాదపటిసంయుత్తా దిట్ఠి. లోకవాదపటిసంయుత్తా దిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠి …పే॰… ఇమాని సఞ్ఞోజనాని, న చ దిట్ఠియో. లోకవాదపటిసంయుత్తాయ దిట్ఠియా ఇమేహి అట్ఠహి ఆకారేహి అభినివేసో హోతి.

లోకవాదపటిసంయుత్తదిట్ఠినిద్దేసో చుద్దసమో.

౧౫-౧౬. భవ-విభవదిట్ఠినిద్దేసో

౧౪౮. ఓలీయనాభినివేసో భవదిట్ఠి. అతిధావనాభినివేసో విభవదిట్ఠి. అస్సాదదిట్ఠియా పఞ్చతింసాయ ఆకారేహి అభినివేసో కతి భవదిట్ఠియో, కతి విభవదిట్ఠియో? అత్తానుదిట్ఠియా వీసతియా ఆకారేహి అభినివేసో కతి భవదిట్ఠియో కతి విభవదిట్ఠియో…పే॰… లోకవాదపటిసంయుత్తాయ దిట్ఠియా అట్ఠహి ఆకారేహి అభినివేసో కతి భవదిట్ఠియో కతి విభవదిట్ఠియో?

అస్సాదదిట్ఠియా పఞ్చతింసాయ ఆకారేహి అభినివేసో సియా భవదిట్ఠియో, సియా విభవదిట్ఠియో. అత్తానుదిట్ఠియా వీసతియా ఆకారేహి అభినివేసో పన్నరస భవదిట్ఠియో, పఞ్చ విభవదిట్ఠియో. మిచ్ఛాదిట్ఠియా దసహి ఆకారేహి అభినివేసో సబ్బావ తా విభవదిట్ఠియో. సక్కాయదిట్ఠియా వీసతియా ఆకారేహి అభినివేసో పన్నరస భవదిట్ఠియో, పఞ్చ విభవదిట్ఠియో. సక్కాయవత్థుకాయ సస్సతదిట్ఠియా పన్నరసహి ఆకారేహి అభినివేసో సబ్బావ తా భవదిట్ఠియో. సక్కాయవత్థుకాయ ఉచ్ఛేదదిట్ఠియా పఞ్చహాకారేహి అభినివేసో సబ్బావ తా విభవదిట్ఠియో.

“సస్సతో లోకో”తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా పఞ్చహాకారేహి అభినివేసో సబ్బావ తా భవదిట్ఠియో. “అసస్సతో లోకో”తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా పఞ్చహాకారేహి అభినివేసో సబ్బావ తా విభవదిట్ఠియో . “అన్తవా లోకో”తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా పఞ్చహాకారేహి అభినివేసో సియా భవదిట్ఠియో, సియా విభవదిట్ఠియో. “అనన్తవా లోకో”తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా పఞ్చహాకారేహి అభినివేసో సియా భవదిట్ఠియో, సియా విభవదిట్ఠియో. “తం జీవం తం సరీర”న్తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా పఞ్చహాకారేహి అభినివేసో సబ్బావ తా విభవదిట్ఠియో. “అఞ్ఞం జీవం అఞ్ఞం సరీర”న్తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా పఞ్చహాకారేహి అభినివేసో సబ్బావ తా భవదిట్ఠియో. “హోతి తథాగతో పరం మరణా”తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా పఞ్చహాకారేహి అభినివేసో సబ్బావ తా భవదిట్ఠియో. “న హోతి తథాగతో పరం మరణా”తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా పఞ్చహాకారేహి అభినివేసో సబ్బావ తా విభవదిట్ఠియో. “హోతి చ న చ హోతి తథాగతో పరం మరణా”తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా పఞ్చహాకారేహి అభినివేసో సియా భవదిట్ఠియో, సియా విభవదిట్ఠియో “నేవ హోతి న

న హోతి తథాగతో పరం మరణా’’తి – అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా పఞ్చహాకారేహి అభినివేసో సియా భవదిట్ఠియో, సియా విభవదిట్ఠియో.

పుబ్బన్తానుదిట్ఠియా అట్ఠారసహి ఆకారేహి అభినివేసో సియా భవదిట్ఠియో, సియా విభవదిట్ఠియో. అపరన్తానుదిట్ఠియా చతుచత్తారీసాయ ఆకారేహి అభినివేసో సియా భవదిట్ఠియో, సియా విభవదిట్ఠియో. సఞ్ఞోజనికాయ దిట్ఠియా అట్ఠారసహి ఆకారేహి అభినివేసో సియా భవదిట్ఠియో, సియా విభవదిట్ఠియో. అహన్తి – మానవినిబన్ధాయ దిట్ఠియా అట్ఠారసహి ఆకారేహి అభినివేసో సబ్బావ తా విభవదిట్ఠియో. మమన్తి – మానవినిబన్ధాయ దిట్ఠియా అట్ఠారసహి ఆకారేహి అభినివేసో సబ్బావ తా భవదిట్ఠియో. అత్తవాదపటిసంయుత్తాయ దిట్ఠియా వీసతియా ఆకారేహి అభినివేసో పన్నరస భవదిట్ఠియో, పఞ్చ విభవదిట్ఠియో. లోకవాదపటిసంయుత్తాయ దిట్ఠియా అట్ఠహి ఆకారేహి అభినివేసో సియా భవదిట్ఠియో, సియా విభవదిట్ఠియో.

సబ్బావ తా దిట్ఠియో అస్సాదదిట్ఠియో. సబ్బావ తా దిట్ఠియో అత్తానుదిట్ఠియో. సబ్బావ తా దిట్ఠియో మిచ్ఛాదిట్ఠియో. సబ్బావ తా దిట్ఠియో సక్కాయదిట్ఠియో. సబ్బావ తా దిట్ఠియో అన్తగ్గాహికా దిట్ఠియో. సబ్బావ తా దిట్ఠియో సఞ్ఞోజనికా దిట్ఠియో. సబ్బావ తా దిట్ఠియో అత్తవాదపటిసంయుత్తా దిట్ఠియో.

భవఞ్చ దిట్ఠిం విభవఞ్చ దిట్ఠిం, ఏతం ద్వయం తక్కికా నిస్సితాసే;
తేసం నిరోధమ్హి న హత్థి ఞాణం, యత్థాయం లోకో విపరీతసఞ్ఞీతి.

౧౪౯. ‘‘ద్వీహి, భిక్ఖవే, దిట్ఠిగతేహి పరియుట్ఠితా దేవమనుస్సా ఓలీయన్తి [ఓలియన్తి (స్యా. క.) ఇతివు. ౪౯ పస్సితబ్బా] ఏకే, అతిధావన్తి ఏకే; చక్ఖుమన్తో చ పస్సన్తి. కథఞ్చ, భిక్ఖవే, ఓలీయన్తి ఏకే? భవారామా, భిక్ఖవే, దేవమనుస్సా భవరతా భవసమ్ముదితా. తేసం భవనిరోధాయ ధమ్మే దేసియమానే చిత్తం న పక్ఖన్దతి న పసీదతి న సన్తిట్ఠతి నాధిముచ్చతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, ఓలీయన్తి ఏకే.

‘‘కథఞ్చ , భిక్ఖవే, అతిధావన్తి ఏకే? భవేనేవ ఖో పనేకే అట్టీయమానా [అట్టియమానా (స్యా. క.) ఇతివు. ౪౯ పస్సితబ్బా] హరాయమానా జిగుచ్ఛమానా విభవం అభినన్దన్తి – ‘‘యతో కిర, భో, అయం అత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా ఉచ్ఛిజ్జతి వినస్సతి న హోతి పరం మరణా, ఏతం సన్తం ఏతం పణీతం ఏతం యాథావన్తి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, అతిధావన్తి ఏకే.

‘‘కథఞ్చ, భిక్ఖవే, చక్ఖుమన్తో చ పస్సన్తి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు భూతం భూతతో పస్సతి. భూతం భూతతో దిస్వా భూతస్స నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నో హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, చక్ఖుమన్తో చ పస్సన్తి.

‘‘యో [అయం గాథా ఇతివు. ౪౯ దిస్సతి] భూతం భూతతో దిస్వా, భూతస్స చ అతిక్కమం;
యథాభూతేధిముచ్చతి, భవతణ్హా పరిక్ఖయా.

‘‘స వే భూతపరిఞ్ఞాతో, వీతతణ్హో భవాభవే;
భూతస్స విభవా భిక్ఖు, నాగచ్ఛతి పునబ్భవ’’న్తి.

౧౩౦. తయో పుగ్గలా విపన్నదిట్ఠీ, తయో పుగ్గలా సమ్పన్నదిట్ఠీ. కతమే తయో పుగ్గలా విపన్నదిట్ఠీ? తిత్థియో చ, తిత్థియసావకో చ, యో చ మిచ్ఛాదిట్ఠికో – ఇమే తయో పుగ్గలా విపన్నదిట్ఠీ.

కతమే తయో పుగ్గలా సమ్పన్నదిట్ఠీ? తథాగతో చ, తథాగతసావకో చ, యో చ సమ్మాదిట్ఠికో – ఇమే తయో పుగ్గలా సమ్పన్నదిట్ఠీ.

“కోధనో ఉపనాహీ చ, పాపమక్ఖీ చ యో నరో;
విపన్నదిట్ఠి మాయావీ, తం జఞ్ఞా వసలో ఇతి” [ఇమే (స్యా.) సు. ని. ౧౧౬ పస్సితబ్బా].

అక్కోధనో అనుపనాహీ, విసుద్ధో [అమక్ఖీ (స్యా.) అట్ఠకథా ఓలోకేతబ్బా] సుద్ధతం గతో;
సమ్పన్నదిట్ఠి మేధావీ, తం జఞ్ఞా అరియో ఇతీతి.

తిస్సో విపన్నదిట్ఠియో, తిస్సో సమ్పన్నదిట్ఠియో. కతమా తిస్సో విపన్నదిట్ఠియో? ఏతం మమాతి – విపన్నదిట్ఠి. ఏసోహమస్మీతి – విపన్నదిట్ఠి. ఏసో మే అత్తాతి – విపన్నదిట్ఠి. ఇమా తిస్సో విపన్నదిట్ఠియో.

కతమా తిస్సో సమ్పన్నదిట్ఠియో? నేతం మమాతి – సమ్పన్నదిట్ఠి. నేసోహమస్మీతి – సమ్పన్నదిట్ఠి. న మేసో అత్తాతి – సమ్పన్నదిట్ఠి. ఇమా తిస్సో సమ్పన్నదిట్ఠియో.

ఏతం మమాతి – కా దిట్ఠి, కతి దిట్ఠియో, కతమన్తానుగ్గహితా తా దిట్ఠియో? **ఏసోహమస్మీ**తి – కా దిట్ఠి, కతి దిట్ఠియో, కతమన్తానుగ్గహితా తా దిట్ఠియో? **ఏసో మే అత్తా**తి – కా దిట్ఠి, కతి దిట్ఠియో, కతమన్తానుగ్గహితా తా దిట్ఠియో?

ఏతం మమాతి – పుబ్బన్తానుదిట్ఠి. అట్ఠారస దిట్ఠియో. పుబ్బన్తానుగ్గహితా తా దిట్ఠియో. **ఏసోహమస్మీ**తి – అపరన్తానుదిట్ఠి. చతుచత్తారీసం దిట్ఠియో. అపరన్తానుగ్గహితా తా దిట్ఠియో. **ఏసో మే అత్తా**తి – వీసతివత్థుకా అత్తానుదిట్ఠి. వీసతివత్థుకా సక్కాయదిట్ఠి. సక్కాయదిట్ఠిప్పముఖాని [సక్కాయదిట్ఠిప్పముఖేన (స్యా.)] ద్వాసట్ఠి దిట్ఠిగతాని. పుబ్బన్తాపరన్తానుగ్గహితా తా దిట్ఠియో.

౧౩౧. “యే కేచి, భిక్ఖవే, మయి నిట్ఠం గతా, సబ్బే తే దిట్ఠిసమ్పన్నా. తేసం దిట్ఠిసమ్పన్నానం పఞ్చన్నం ఇధ నిట్ఠా, పఞ్చన్నం ఇధ విహాయ నిట్ఠా. కతమేసం పఞ్చన్నం ఇధ నిట్ఠా? సత్తక్ఖత్తుపరమస్స, కోలంకోలస్స, ఏకబీజిస్స, సకదాగామిస్స, యో చ దిట్ఠేవ ధమ్మే అరహా – ఇమేసం పఞ్చన్నం ఇధ నిట్ఠా.

“కతమేసం పఞ్చన్నం ఇధ విహాయ నిట్ఠా? అన్తరాపరినిబ్బాయిస్స, ఉపహచ్చపరినిబ్బాయిస్స, అసఙ్ఖారపరినిబ్బాయిస్స, ససఙ్ఖారపరినిబ్బాయిస్స, ఉద్ధంసోతస్స, అకనిట్ఠగామినో – ఇమేసం పఞ్చన్నం ఇధ విహాయ నిట్ఠా.

“యే కేచి, భిక్ఖవే, మయి నిట్ఠం గతా, సబ్బే తే దిట్ఠిసమ్పన్నా. తేసం దిట్ఠిసమ్పన్నానం ఇమేసం పఞ్చన్నం ఇధ నిట్ఠా, ఇమేసం పఞ్చన్నం ఇధ విహాయ నిట్ఠా.

“యే కేచి, భిక్ఖవే, మయి అవేచ్చప్పసన్నా, సబ్బే తే సోతాపన్నా. తేసం సోతాపన్నానం పఞ్చన్నం ఇధ నిట్ఠా, పఞ్చన్నం ఇధ విహాయ నిట్ఠా. కతమేసం పఞ్చన్నం ఇధ నిట్ఠా? సత్తక్ఖత్తుపరమస్స , కోలంకోలస్స, ఏకబీజిస్స, సకదాగామిస్స, యో చ దిట్ఠేవ ధమ్మే అరహా – ఇమేసం పఞ్చన్నం ఇధ నిట్ఠా.

“కతమేసం పఞ్చన్నం ఇధ విహాయ నిట్ఠా? అన్తరాపరినిబ్బాయిస్స, ఉపహచ్చపరినిబ్బాయిస్స, అసఙ్ఖారపరినిబ్బాయిస్స, ససఙ్ఖారపరినిబ్బాయిస్స, ఉద్ధంసోతస్స, అకనిట్ఠగామినో – ఇమేసం పఞ్చన్నం ఇధ విహాయ నిట్ఠా.

“యే కేచి, భిక్ఖవే, మయి అవేచ్చప్పసన్నా, సబ్బే తే సోతాపన్నా. తేసం సోతాపన్నానం ఇమేసం పఞ్చన్నం ఇధ నిట్ఠా. ఇమేసం పఞ్చన్నం ఇధ విహాయ నిట్ఠాతి”.

భవవిభవదిట్ఠినిద్దేసో సోళసమో.

దిట్ఠికథా నిట్ఠితా.

౩. ఆనాపానస్సతికథా

౧. గణనవార

౧౫౨. సోళసవత్థుకం ఆనాపానస్సతిసమాధిం [ఆనాపానసతిసమాధిం (సీ. అట్ఠ.)] భావయతో సమాధికాని ద్వే ఞాణసతాని ఉప్పజ్జన్తి – అట్ఠ పరిపన్థే [పరిబన్ధే (క.)] ఞాణాని, అట్ఠ చ ఉపకారే ఞాణాని, అట్ఠారస ఉపక్కిలేసే ఞాణాని, తేరస వోదానే ఞాణాని, బాత్తింస సతోకారిస్స [సతోకారీసు (స్యా.)] ఞాణాని, చతువీసతి సమాధివసేన ఞాణాని, ద్వేసత్తతి విపస్సనావసేన ఞాణాని, అట్ఠ నిబ్బిదాఞాణాని, అట్ఠ నిబ్బిదానులోమఞాణాని, అట్ఠ నిబ్బిదాపటిప్పస్సద్ధిఞాణాని, ఏకవీసతి విముత్తిసుఖే ఞాణాని.

కతమాని అట్ఠ పరిపన్థే ఞాణాని, అట్ఠ చ ఉపకారే ఞాణాని? కామచ్ఛన్దో సమాధిస్స పరిపన్థో, నేక్ఖమ్మం సమాధిస్స ఉపకారం. బ్యాపాదో సమాధిస్స పరిపన్థో, అబ్యాపాదో సమాధిస్స ఉపకారం. థినమిద్ధం సమాధిస్స పరిపన్థో, ఆలోకసఞ్ఞా సమాధిస్స ఉపకారం. ఉద్ధచ్చం సమాధిస్స పరిపన్థో, అవిక్ఖేపో సమాధిస్స ఉపకారం. విచికిచ్ఛా సమాధిస్స పరిపన్థో, ధమ్మవవత్థానం సమాధిస్స ఉపకారం. అవిజ్జా సమాధిస్స పరిపన్థో, ఞాణం సమాధిస్స ఉపకారం. అరతి సమాధిస్స పరిపన్థో, పామోజ్జం సమాధిస్స ఉపకారం. సబ్బేపి అకుసలా ధమ్మా సమాధిస్స పరిపన్థా, సబ్బేపి కుసలా ధమ్మా సమాధిస్స ఉపకారా. ఇమాని అట్ఠ పరిపన్థే ఞాణాని, అట్ఠ చ ఉపకారే ఞాణాని.

గణనవారో పఠమో.

౨. సోళసఞాణనిద్దేసో

౧౩౩. ఇమేహి సోళసహి ఆకారేహి ఉదుచిత్తం చిత్తం సముదుచితం చిత్తం ఏకత్తే సన్తిట్ఠతి, నీవరణేహి విసుజ్ఝతి. కతమే తే ఏకత్తా? నేక్ఖమ్మం ఏకత్తం, అబ్యాపాదో ఏకత్తం, ఆలోకసఞ్ఞా ఏకత్తం, అవిక్ఖేపో ఏకత్తం, ధమ్మవవత్థానం ఏకత్తం, ఞాణం ఏకత్తం, పామోజ్జం ఏకత్తం, సబ్బేపి కుసలా ధమ్మా ఏకత్తా.

నీవరణాతి, కతమే తే నీవరణా? కామచ్ఛన్దో నీవరణం, బ్యాపాదో నీవరణం, థినమిద్ధం నీవరణం, ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చం నీవరణం, విచికిచ్ఛా నీవరణం, అవిజ్జా నీవరణం, అరతి నీవరణం, సబ్బేపి అకుసలా ధమ్మా నీవరణా.

నీవరణాతి, కేనట్ఠేన నీవరణా? నియ్యానావరణట్ఠేన నీవరణా. కతమే తే నియ్యానా? నేక్ఖమ్మం అరియానం నియ్యానం. తేన చ నేక్ఖమ్మేన అరియా నియ్యన్తి. కామచ్ఛన్దో నియ్యానావరణం. తేన చ కామచ్ఛన్దేన నివుతత్తా నేక్ఖమ్మం అరియానం నియ్యానం నప్పజానాతీతి – కామచ్ఛన్దో నియ్యానావరణం. అబ్యాపాదో అరియానం నియ్యానం. తేన చ అబ్యాపాదేన అరియా నియ్యన్తి. బ్యాపాదో నియ్యానావరణం. తేన చ బ్యాపాదేన నివుతత్తా అబ్యాపాదం అరియానం నియ్యానం నప్పజానాతీతి – బ్యాపాదో నియ్యానావరణం. ఆలోకసఞ్ఞా అరియానం నియ్యానం. తాయ చ ఆలోకసఞ్ఞాయ అరియా నియ్యన్తి . థినమిద్ధం నియ్యానావరణం. తేన చ థినమిద్ధేన నివుతత్తా ఆలోకసఞ్ఞం అరియానం నియ్యానం నప్పజానాతీతి – థినమిద్ధం నియ్యానావరణం. అవిక్ఖేపో అరియానం నియ్యానం. తేన చ అవిక్ఖేపేన అరియా నియ్యన్తి. ఉద్ధచ్చం నియ్యానావరణం . తేన చ ఉద్ధచ్చేన నివుతత్తా అవిక్ఖేపం అరియానం నియ్యానం నప్పజానాతీతి – ఉద్ధచ్చం నియ్యానావరణం. ధమ్మవవత్థానం అరియానం నియ్యానం. తేన చ ధమ్మవవత్థానేన అరియా నియ్యన్తి. విచికిచ్ఛా నియ్యానావరణం. తాయ చ విచికిచ్ఛాయ నివుతత్తా ధమ్మవవత్థానం అరియానం నియ్యానం నప్పజానాతీతి – విచికిచ్ఛా నియ్యానావరణం. ఞాణం అరియానం నియ్యానం. తేన చ ఞాణేన అరియా నియ్యన్తి. అవిజ్జా నియ్యానావరణం. తాయ చ అవిజ్జాయ నివుతత్తా ఞాణం అరియానం నియ్యానం నప్పజానాతీతి – అవిజ్జా నియ్యానావరణం. పామోజ్జం అరియానం నియ్యానం. తేన చ పామోజ్జేన అరియా నియ్యన్తి. అరతి నియ్యానావరణం. తాయ చ అరతియా నివుతత్తా పామోజ్జం అరియానం నియ్యానం నప్పజానాతీతి – అరతి నియ్యానావరణం. సబ్బేపి కుసలా ధమ్మా అరియానం నియ్యానం. తేహి చ కుసలేహి ధమ్మేహి అరియా నియ్యన్తి. సబ్బేపి అకుసలా ధమ్మా నియ్యానావరణా. తేహి చ అకుసలేహి ధమ్మేహి నివుతత్తా కుసలే ధమ్మే అరియానం నియ్యానం నప్పజానాతీతి – సబ్బేపి అకుసలా ధమ్మా నియ్యానావరణా. ఇమేహి చ పన నీవరణేహి విసుద్ధచిత్తస్స సోళసవత్థుకం ఆనాపానస్సతిసమాధిం భావయతో ఖణికసమోధానా.

సోళసఞాణనిద్దేసో దుతియో.

౩. ఉపక్కిలేసఞాణనిద్దేసో

పఠమచ్ఛక్కం

౧౩౪. ఇమేహి చ పన నీవరణేహి విసుద్ధచిత్తస్స సోళసవత్థుకం ఆనాపానస్సతిసమాధిం భావయతో ఖణికసమోధానా కతమే అట్ఠారస ఉపక్కిలేసా ఉప్పజ్జన్తి? అస్సాసాదిమజ్ఝపరియోసానం సతియా అనుగచ్ఛతో అజ్ఝత్తవిక్ఖేపగతం చిత్తం సమాధిస్స పరిపన్థో. పస్సాసాదిమజ్ఝపరియోసానం సతియా అనుగచ్ఛతో బహిద్ధావిక్ఖేపగతం చిత్తం సమాధిస్స పరిపన్థో. అస్సాసపటికఙ్ఖనా నికన్తి తణ్హాచరియా సమాధిస్స పరిపన్థో. పస్సాసపటికఙ్ఖనా నికన్తి తణ్హాచరియా సమాధిస్స పరిపన్థో.

అస్సాసేనాభితున్నస్స పస్సాసపటిలాభే ముచ్ఛనా సమాధిస్స పరిపన్థో. పస్సాసేనాభితున్నస్స అస్సాసపటిలాభే ముచ్ఛనా సమాధిస్స పరిపన్థో.

అనుగచ్ఛనా చ అస్సాసం, పస్సాసం అనుగచ్ఛనా;
సతి అజ్ఝత్తవిక్ఖేపా, కఙ్ఖనా బహిద్ధావిక్ఖేపపత్థనా [విక్ఖేపపన్థనా (స్యా॰)].

అస్సాసేనాభితున్నస్స, పస్సాసపటిలాభే ముచ్ఛనా;
పస్సాసేనాభితున్నస్స, అస్సాసపటిలాభే ముచ్ఛనా.

ఛ ఏతే ఉపక్కిలేసా, ఆనాపానస్సతిసమాధిస్స;
యేహి విక్ఖిప్పమానస్స [వికమ్పమానస్స (స్యా॰)], నో చ చిత్తం విముచ్చతి;
విమోక్ఖం అప్పజానన్తా, తే హోన్తి పరపత్తియాతి.

దుతియచ్ఛక్కం

౧౫౫. నిమిత్తం ఆవజ్జతో అస్సాసే చిత్తం వికమ్పతి – సమాధిస్స పరిపన్థో. అస్సాసం ఆవజ్జతో నిమిత్తే చిత్తం వికమ్పతి – సమాధిస్స పరిపన్థో. నిమిత్తం ఆవజ్జతో పస్సాసే చిత్తం వికమ్పతి – సమాధిస్స పరిపన్థో. పస్సాసం ఆవజ్జతో నిమిత్తే చిత్తం వికమ్పతి – సమాధిస్స పరిపన్థో. అస్సాసం ఆవజ్జతో పస్సాసే చిత్తం వికమ్పతి – సమాధిస్స పరిపన్థో. పస్సాసం ఆవజ్జతో అస్సాసే చిత్తం వికమ్పతి – సమాధిస్స పరిపన్థో.

నిమిత్తం ఆవజ్జమానస్స, అస్సాసే విక్ఖిపతే మనో;
అస్సాసం ఆవజ్జమానస్స, నిమిత్తే చిత్తం వికమ్పతి.

నిమిత్తం ఆవజ్జమానస్స, పస్సాసే విక్ఖిపతే మనో;
పస్సాసం ఆవజ్జమానస్స, నిమిత్తే చిత్తం వికమ్పతి.

అస్సాసం ఆవజ్జమానస్స, పస్సాసే విక్ఖిపతే మనో;
పస్సాసం ఆవజ్జమానస్స, అస్సాసే చిత్తం వికమ్పతి.

ఛ ఏతే ఉపక్కిలేసా, ఆనాపానస్సతిసమాధిస్స;
యేహి విక్ఖిప్పమానస్స, నో చ చిత్తం విముచ్చతి;
విమోక్ఖం అప్పజానన్తా, తే హోన్తి పరపత్తియాతి.

తతియచ్ఛక్కం

౧౫౬. అతీతానుధావనం చిత్తం విక్ఖేపానుపతితం – సమాధిస్స పరిపన్థో. అనాగతపటికఙ్ఖనం చిత్తం వికమ్పితం – సమాధిస్స పరిపన్థో. లీనం చిత్తం కోసజ్జానుపతితం – సమాధిస్స పరిపన్థో. అతిపగ్గహితం చిత్తం ఉద్ధచ్చానుపతితం –

సమాధిస్స పరిపన్థో. అభినతం చిత్తం రాగానుపతితం – సమాధిస్స పరిపన్థో. అపనతం చిత్తం బ్యాపాదానుపతితం – సమాధిస్స పరిపన్థో.

అతీతానుధావనం చిత్తం, అనాగతపటికఙ్ఖనం లీనం;
అతిపగ్గహితం అభినతం, అపనతం చిత్తం న సమాధియతి.

ఛ ఏతే ఉపక్కిలేసా, ఆనాపానస్సతిసమాధిస్స;
యేహి ఉపక్కిలిట్ఠసఙ్కప్పో, అధిచిత్తం నప్పజానాతీతి.

౧౫౭. అస్సాసాదిమజ్ఝపరియోసానం సతియా అనుగచ్ఛతో అజ్ఝత్తం విక్ఖేపగతేన చిత్తేన కాయోపి చిత్తమ్పి సారద్ధా చ హోన్తి ఇఞ్జితా చ ఫన్దితా చ. పస్సాసాదిమజ్ఝపరియోసానం సతియా అనుగచ్ఛతో బహిద్ధావిక్ఖేపగతేన చిత్తేన కాయోపి చిత్తమ్పి సారద్ధా చ హోన్తి ఇఞ్జితా చ ఫన్దితా చ. అస్సాసపటికఙ్ఖనాయ నికన్తియా తణ్హాచరియాయ కాయోపి చిత్తమ్పి సారద్ధా చ హోన్తి ఇఞ్జితా చ ఫన్దితా చ. పస్సాసపటికఙ్ఖనాయ నికన్తియా తణ్హాచరియాయ కాయోపి చిత్తమ్పి సారద్ధా చ హోన్తి ఇఞ్జితా చ ఫన్దితా చ. అస్సాసేనాభితున్నస్స పస్సాసపటిలాభే ముచ్ఛితత్తా కాయోపి చిత్తమ్పి సారద్ధా చ హోన్తి ఇఞ్జితా చ ఫన్దితా చ. పస్సాసేనాభితున్నస్స అస్సాసపటిలాభే ముచ్ఛితత్తా కాయోపి చిత్తమ్పి సారద్ధా చ హోన్తి ఇఞ్జితా చ ఫన్దితా చ. నిమిత్తం ఆవజ్జతో అస్సాసే చిత్తం వికమ్పితత్తా కాయోపి చిత్తమ్పి సారద్ధా చ హోన్తి ఇఞ్జితా చ ఫన్దితా చ. అస్సాసం ఆవజ్జతో నిమిత్తే చిత్తం వికమ్పితత్తా కాయోపి చిత్తమ్పి సారద్ధా చ హోన్తి ఇఞ్జితా చ ఫన్దితా చ. నిమిత్తం ఆవజ్జతో పస్సాసే చిత్తం వికమ్పితత్తా కాయోపి చిత్తమ్పి సారద్ధా చ హోన్తి ఇఞ్జితా చ ఫన్దితా చ. పస్సాసం ఆవజ్జతో నిమిత్తే చిత్తం వికమ్పితత్తా కాయోపి చిత్తమ్పి సారద్ధా చ హోన్తి ఇఞ్జితా చ ఫన్దితా చ. అస్సాసం ఆవజ్జతో పస్సాసే చిత్తం వికమ్పితత్తా కాయోపి చిత్తమ్పి సారద్ధా చ హోన్తి ఇఞ్జితా చ ఫన్దితా చ. పస్సాసం ఆవజ్జతో అస్సాసే చిత్తం వికమ్పితత్తా కాయోపి చిత్తమ్పి సారద్ధా చ హోన్తి ఇఞ్జితా చ ఫన్దితా చ. అతీతానుధావనేన చిత్తేన విక్ఖేపానుపతితేన కాయోపి చిత్తమ్పి సారద్ధా చ హోన్తి ఇఞ్జితా చ ఫన్దితా చ. అనాగతపటికఙ్ఖనేన చిత్తేన వికమ్పితేన కాయోపి చిత్తమ్పి సారద్ధా చ హోన్తి ఇఞ్జితా చ ఫన్దితా చ. లీనేన చిత్తేన కోసజ్జానుపతితేన కాయోపి చిత్తమ్పి సారద్ధా చ హోన్తి ఇఞ్జితా చ ఫన్దితా చ. అతిపగ్గహితేన చిత్తేన ఉద్ధచ్చానుపతితేన కాయోపి చిత్తమ్పి సారద్ధా చ హోన్తి ఇఞ్జితా చ ఫన్దితా చ. అభినతేన చిత్తేన రాగానుపతితేన కాయోపి చిత్తమ్పి సారద్ధా చ హోన్తి ఇఞ్జితా చ ఫన్దితా చ. అపనతేన చిత్తేన బ్యాపాదానుపతితేన కాయోపి చిత్తమ్పి సారద్ధా చ హోన్తి ఇఞ్జితా చ ఫన్దితా చ.

ఆనాపానస్సతి యస్స, పరిపుణ్ణా అభావితా;
కాయోపి ఇఞ్జితో హోతి, చిత్తమ్పి హోతి ఇఞ్జితం;
కాయోపి ఫన్దితో హోతి, చిత్తమ్పి హోతి ఫన్దితం.

ఆనాపానస్సతి యస్స, పరిపుణ్ణా సుభావితా;
కాయోపి అనిఞ్జితో హోతి, చిత్తమ్పి హోతి అనిఞ్జితం;
కాయోపి అఫన్దితో హోతి, చిత్తమ్పి హోతి అఫన్దితన్తి.

ఇమేహి చ పన నీవరణేహి విసుద్ధచిత్తస్స సోళసవత్థుకం ఆనాపానస్సతిసమాధిం భావయతో ఖణికసమోధానా ఇమే అట్ఠారస ఉపక్కిలేసా ఉప్పజ్జన్తి.

ఉపక్కిలేసఞాణనిద్దేసో తతియో.

౪. వోదానఞాణనిద్దేసో

౧౭౮. కతమాని తేరస వోదానే ఞాణాని? అతీతానుధావనం చిత్తం విక్ఖేపానుపతితం; తం వివజ్జయిత్వా ఏకట్ఠానే సమాదహతి – ఏవమ్పి చిత్తం న విక్ఖేపం గచ్ఛతి. అనాగతపటికఙ్ఖనం చిత్తం వికమ్పితం ; తం వివజ్జయిత్వా తత్థేవ అధిమోచేతి – ఏవమ్పి చిత్తం న విక్ఖేపం గచ్ఛతి. లీనం చిత్తం కోసజ్జానుపతితం; తం పగ్గణ్హిత్వా కోసజ్జం పజహతి – ఏవమ్పి చిత్తం న విక్ఖేపం గచ్ఛతి. అతిపగ్గహితం చిత్తం ఉద్ధచ్చానుపతితం; తం వినిగ్గణ్హిత్వా ఉద్ధచ్చం పజహతి – ఏవమ్పి చిత్తం న విక్ఖేపం గచ్ఛతి. అభినతం చిత్తం రాగానుపతితం; తం సమ్పజానో హుత్వా రాగం పజహతి – ఏవమ్పి చిత్తం న విక్ఖేపం గచ్ఛతి. అపనతం చిత్తం బ్యాపాదానుపతితం; తం సమ్పజానో హుత్వా బ్యాపాదం పజహతి – ఏవమ్పి చిత్తం న విక్ఖేపం గచ్ఛతి. ఇమేహి ఛహి ఠానేహి పరిసుద్ధం చిత్తం పరియోదాతం ఏకత్తగతం హోతి.

కతమే తే ఏకత్తా? దానవోసగ్గుపట్ఠానేకత్తం, సమథనిమిత్తుపట్ఠానేకత్తం, వయలక్ఖణుపట్ఠానేకత్తం, నిరోధుపట్ఠానేకత్తం. దానవోసగ్గుపట్ఠానేకత్తం చాగాధిముత్తానం, సమథనిమిత్తుపట్ఠానేకత్తఞ్చ అధిచిత్తమనుయుత్తానం, వయలక్ఖణుపట్ఠానేకత్తఞ్చ విపస్సకానం, నిరోధుపట్ఠానేకత్తఞ్చ అరియపుగ్గలానం – ఇమేహి చతూహి ఠానేహి ఏకత్తగతం చిత్తం పటిపదావిసుద్ధిపక్ఖన్దఞ్చేవ హోతి, ఉపేక్ఖానుబ్రూహితఞ్చ, ఞాణేన చ సమ్పహంసితం.

పఠమస్స ఝానస్స కో ఆది, కిం మజ్ఝే, కిం పరియోసానం? పఠమస్స ఝానస్స పటిపదావిసుద్ధి ఆది, ఉపేక్ఖానుబ్రూహనా మజ్ఝే, సమ్పహంసనా పరియోసానం. పఠమస్స ఝానస్స పటిపదావిసుద్ధి ఆది. ఆదిస్స కతి లక్ఖణాని? ఆదిస్స తీణి లక్ఖణాని. యో తస్స పరిపన్థో తతో చిత్తం విసుజ్ఝతి, విసుద్ధత్తా చిత్తం మజ్ఝిమం సమథనిమిత్తం పటిపజ్జతి, పటిపన్నత్తా తత్థ చిత్తం పక్ఖన్దతి. యఞ్చ పరిపన్థతో చిత్తం విసుజ్ఝతి, యఞ్చ విసుద్ధత్తా చిత్తం మజ్ఝిమం సమథనిమిత్తం పటిపజ్జతి, యఞ్చ పటిపన్నత్తా తత్థ చిత్తం పక్ఖన్దతి. పఠమస్స ఝానస్స పటిపదావిసుద్ధి ఆది. ఆదిస్స ఇమాని తీణి లక్ఖణాని. తేన వుచ్చతి – “పఠమం ఝానం ఆదికల్యాణఞ్చేవ హోతి లక్ఖణసమ్పన్నఞ్చ”.

పఠమస్స ఝానస్స ఉపేక్ఖానుబ్రూహనా మజ్ఝే. మజ్ఝస్స కతి లక్ఖణాని? మజ్ఝస్స తీణి లక్ఖణాని. విసుద్ధం చిత్తం అజ్ఝుపేక్ఖతి, సమథపటిపన్నం అజ్ఝుపేక్ఖతి, ఏకత్తుపట్ఠానం అజ్ఝుపేక్ఖతి. యఞ్చ విసుద్ధం చిత్తం అజ్ఝుపేక్ఖతి, యఞ్చ సమథపటిపన్నం అజ్ఝుపేక్ఖతి, యఞ్చ ఏకత్తుపట్ఠానం అజ్ఝుపేక్ఖతి – పఠమస్స ఝానస్స ఉపేక్ఖానుబ్రూహనా మజ్ఝే. మజ్ఝస్స ఇమాని తీణి లక్ఖణాని. తేన వుచ్చతి – “పఠమం ఝానం మజ్ఝేకల్యాణఞ్చేవ హోతి లక్ఖణసమ్పన్నఞ్చ”.

పఠమస్స ఝానస్స సమ్పహంసనా పరియోసానం. పరియోసానస్స కతి లక్ఖణాని? పరియోసానస్స చత్తారి లక్ఖణాని. తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన సమ్పహంసనా, ఇన్ద్రియానం ఏకరసట్ఠేన సమ్పహంసనా, తదుపగవీరియవాహనట్ఠేన సమ్పహంసనా, ఆసేవనట్ఠేన సమ్పహంసనా. పఠమస్స ఝానస్స సమ్పహంసనా పరియోసానం. పరియోసానస్స ఇమాని చత్తారి లక్ఖణాని. తేన వుచ్చతి – “పఠమం ఝానం పరియోసానకల్యాణఞ్చేవ

హోతి లక్ఖణసమ్పన్నఞ్చ". ఏవం తివత్తగతం చిత్తం తివిధకల్యాణకం దసలక్ఖణసమ్పన్నం వితక్కసమ్పన్నఞ్చేవ హోతి విచారసమ్పన్నఞ్చ పీతిసమ్పన్నఞ్చ సుఖసమ్పన్నఞ్చ చిత్తస్స అధిట్ఠానసమ్పన్నఞ్చ సద్ధాసమ్పన్నఞ్చ వీరియసమ్పన్నఞ్చ సతిసమ్పన్నఞ్చ సమాధిసమ్పన్నఞ్చ పఞ్ఞాసమ్పన్నఞ్చ.

దుతియస్స ఝానస్స కో ఆది, కిం మజ్ఝే, కిం పరియోసానం? దుతియస్స ఝానస్స పటిపదావిసుద్ధి ఆది, ఉపేక్ఖానుబ్రూహనా మజ్ఝే, సమ్పహంసనా పరియోసానం…పే.… ఏవం తివత్తగతం చిత్తం తివిధకల్యాణకం దసలక్ఖణసమ్పన్నం పీతిసమ్పన్నఞ్చేవ హోతి సుఖసమ్పన్నఞ్చ చిత్తస్స అధిట్ఠానసమ్పన్నఞ్చ సద్ధాసమ్పన్నఞ్చ వీరియసమ్పన్నఞ్చ సతిసమ్పన్నఞ్చ సమాధిసమ్పన్నఞ్చ పఞ్ఞాసమ్పన్నఞ్చ.

తతియస్స ఝానస్స కో ఆది, కిం మజ్ఝే, కిం పరియోసానం…పే.… ఏవం తివత్తగతం చిత్తం తివిధకల్యాణకం దసలక్ఖణసమ్పన్నం సుఖసమ్పన్నఞ్చేవ హోతి చిత్తస్స అధిట్ఠానసమ్పన్నఞ్చ సద్ధాసమ్పన్నఞ్చ వీరియసమ్పన్నఞ్చ సతిసమ్పన్నఞ్చ సమాధిసమ్పన్నఞ్చ పఞ్ఞాసమ్పన్నఞ్చ.

చతుత్థస్స ఝానస్స కో ఆది, కిం మజ్ఝే, కిం పరియోసానం…పే.… ఏవం తివత్తగతం చిత్తం తివిధకల్యాణకం దసలక్ఖణసమ్పన్నఞ్చ ఉపేక్ఖాసమ్పన్నఞ్చేవ హోతి చిత్తస్స అధిట్ఠానసమ్పన్నఞ్చ సద్ధాసమ్పన్నఞ్చ వీరియసమ్పన్నఞ్చ సతిసమ్పన్నఞ్చ సమాధిసమ్పన్నఞ్చ పఞ్ఞాసమ్పన్నఞ్చ.

ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తియా…పే.… విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తియా… ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా… నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా కో ఆది, కిం మజ్ఝే, కిం పరియోసానం…పే.… ఏవం తివత్తగతం చిత్తం తివిధకల్యాణకం దసలక్ఖణసమ్పన్నం ఉపేక్ఖాసమ్పన్నఞ్చేవ హోతి చిత్తస్స అధిట్ఠానసమ్పన్నం చ…పే.… పఞ్ఞాసమ్పన్నఞ్చ.

అనిచ్చానుపస్సనాయ కో ఆది, కిం మజ్ఝే, కిం పరియోసానం…పే.… ఏవం తివత్తగతం చిత్తం తివిధకల్యాణకం దసలక్ఖణసమ్పన్నం వితక్కసమ్పన్నఞ్చేవ హోతి విచారసమ్పన్నఞ్చ పీతిసమ్పన్నఞ్చ సుఖసమ్పన్నఞ్చ చిత్తస్స అధిట్ఠానసమ్పన్నఞ్చ సద్ధాసమ్పన్నఞ్చ వీరియసమ్పన్నఞ్చ సతిసమ్పన్నఞ్చ సమాధిసమ్పన్నఞ్చ పఞ్ఞాసమ్పన్నఞ్చ. దుక్ఖానుపస్సనాయ…పే.… అనత్తానుపస్సనాయ… నిబ్బిదానుపస్సనాయ… విరాగానుపస్సనాయ… నిరోధానుపస్సనాయ… పటినిస్సగ్గానుపస్సనాయ… ఖయానుపస్సనాయ… వయానుపస్సనాయ… విపరిణామానుపస్సనాయ… అనిమిత్తానుపస్సనాయ… అప్పణిహితానుపస్సనాయ… సుఞ్ఞతానుపస్సనాయ… అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ… యథాభూతఞాణదస్సనాయ… ఆదీనవానుపస్సనాయ… పటిసఙ్ఖానుపస్సనాయ… వివట్టనానుపస్సనాయ… పఞ్ఞాసమ్పన్నఞ్చ.

సోతాపత్తిమగ్గస్స…పే.… సకదాగామిమగ్గస్స… అనాగామిమగ్గస్స… అరహత్తమగ్గస్స కో ఆది, కిం మజ్ఝే, కిం పరియోసానం? అరహత్తమగ్గస్స పటిపదావిసుద్ధి ఆది ఉపేక్ఖానుబ్రూహనా మజ్ఝే, సమ్పహంసనా పరియోసానం. అరహత్తమగ్గస్స పటిపదావిసుద్ధి ఆది. ఆదిస్స కతి లక్ఖణాని? ఆదిస్స తీణి లక్ఖణాని. యో తస్స పరిపన్థో తతో చిత్తం

విసుజ్ఝతి, విసుద్ధత్తా చిత్తం మజ్ఝిమం సమథనిమిత్తం పటిపజ్జతి, పటిపన్నత్తా తత్థ చిత్తం పక్ఖన్దతి . యఞ్చ పరిపన్థతో చిత్తం విసుజ్ఝతి, యఞ్చ విసుద్ధత్తా చిత్తం మజ్ఝిమం సమథనిమిత్తం పటిపజ్జతి, యఞ్చ పటిపన్నత్తా తత్థ చిత్తం పక్ఖన్దతి – అరహత్తమగ్గస్స పటిపదావిసుద్ధి ఆది. ఆదిస్స ఇమాని తీణి లక్ఖణాని. తేన వుచ్చతి – “అరహత్తమగ్గో ఆదికల్యాణో చేవ హోతి లక్ఖణసమ్పన్నో చ”.

అరహత్తమగ్గస్స ఉపేక్ఖానుబ్రూహనా మజ్ఝే. మజ్ఝస్స కతి లక్ఖణాని? మజ్ఝస్స తీణి లక్ఖణాని. విసుద్ధం చిత్తం అజ్ఝుపేక్ఖతి, సమథపటిపన్నం అజ్ఝుపేక్ఖతి, ఏకత్తుపట్ఠానం అజ్ఝుపేక్ఖతి. యఞ్చ విసుద్ధం చిత్తం అజ్ఝుపేక్ఖతి, యఞ్చ సమథపటిపన్నం అజ్ఝుపేక్ఖతి, యఞ్చ ఏకత్తుపట్ఠానం అజ్ఝుపేక్ఖతి. తేన వుచ్చతి – “అరహత్తమగ్గో మజ్ఝేకల్యాణో చేవ హోతి లక్ఖణసమ్పన్నో చ”.

అరహత్తమగ్గస్స సమ్పహంసనా పరియోసానం. పరియోసానస్స కతి లక్ఖణాని? పరియోసానస్స చత్తారి లక్ఖణాని. తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన సమ్పహంసనా, ఇన్ద్రియానం ఏకరసట్ఠేన సమ్పహంసనా, తదుపగవీరియవాహనట్ఠేన సమ్పహంసనా, ఆసేవనట్ఠేన సమ్పహంసనా. అరహత్తమగ్గస్స సమ్పహంసనా పరియోసానం. పరియోసానస్స ఇమాని చత్తారి లక్ఖణాని. తేన వుచ్చతి – “అరహత్తమగ్గో పరియోసానకల్యాణో చేవ హోతి లక్ఖణసమ్పన్నో చ”. ఏవం తివత్తగతం చిత్తం తివిధకల్యాణకం దసలక్ఖణసమ్పన్నం వితక్కసమ్పన్నఞ్చేవ హోతి విచారసమ్పన్నఞ్చ పీతిసమ్పన్నఞ్చ సుఖసమ్పన్నఞ్చ చిత్తస్స అధిట్ఠానసమ్పన్నఞ్చ సద్ధాసమ్పన్నఞ్చ వీరియసమ్పన్నఞ్చ సతిసమ్పన్నఞ్చ సమాధిసమ్పన్నఞ్చ పఞ్ఞాసమ్పన్నఞ్చ .

౧౫౯. నిమిత్తం అస్సాసపస్సాసా, అనారమ్మణమేకచిత్తస్స;
అజానతో చ తయో ధమ్మే, భావనా నుపలబ్భతి.

నిమిత్తం అస్సాసపస్సాసా, అనారమ్మణమేకచిత్తస్స;
జానతో చ తయో ధమ్మే, భావనా ఉపలబ్భతీతి.

కథం ఇమే తయో ధమ్మా ఏకచిత్తస్స ఆరమ్మణా న హోన్తి, న చిమే తయో ధమ్మా అవిదితా హోన్తి, న చ చిత్తం విక్ఖేపం గచ్ఛతి, పధానఞ్చ పఞ్ఞాయతి, పయోగఞ్చ సాధేతి, విసేసమధిగచ్ఛతి? సేయ్యథాపి రుక్ఖో సమే భూమిభాగే నిక్ఖిత్తో. తమేనం పురిసో కకచేన ఛిన్దేయ్య. రుక్ఖే ఫుట్ఠకకచదన్తానం వసేన పురిసస్స సతి ఉపట్ఠితా హోతి; న ఆగతే వా గతే వా కకచదన్తే మనసి కరోతి. న ఆగతా వా గతా వా కకచదన్తా అవిదితా హోన్తి , పధానఞ్చ పఞ్ఞాయతి, పయోగఞ్చ సాధేతి. యథా రుక్ఖో సమే భూమిభాగే నిక్ఖిత్తో. ఏవం ఉపనిబన్ధనా నిమిత్తం. యథా కకచదన్తా, ఏవం అస్సాసపస్సాసా. యథా రుక్ఖే ఫుట్ఠకకచదన్తానం వసేన పురిసస్స సతి ఉపట్ఠితా హోతి, న ఆగతే వా గతే వా కకచదన్తే మనసి కరోతి, న ఆగతా వా గతా వా కకచదన్తా అవిదితా హోన్తి, పధానఞ్చ పఞ్ఞాయతి, పయోగఞ్చ సాధేతి. ఏవమేవం భిక్ఖు నాసికగ్గే వా ముఖనిమిత్తే వా సతిం ఉపట్ఠపేత్వా నిసిన్నో హోతి, న ఆగతే వా గతే వా అస్సాసపస్సాసే మనసి కరోతి, న ఆగతా వా గతా వా అస్సాసపస్సాసా అవిదితా హోన్తి, పధానఞ్చ పఞ్ఞాయతి, పయోగఞ్చ సాధేతి. విసేసమధిగచ్ఛతి పధానఞ్చ.

కతమం పధానం? ఆరద్ధవీరియస్స కాయోపి చిత్తమ్పి కమ్మనియం హోతి – ఇదం పధానం. కతమో పయోగో? ఆరద్ధవీరియస్స ఉపక్కిలేసా పహీయన్తి, వితక్కా వూపసమన్తి – అయం పయోగో. కతమో విసేసో? ఆరద్ధవీరియస్స

సఞ్ఞోజనా పహీయన్తి, అనుసయా బ్యన్తీహోన్తి [అనుసయా బ్యాసన్తి (స్యా.)]. అయం విసేసో. ఏవం ఇమే తయో ధమ్మా ఏకచిత్తస్స ఆరమ్మణా న హోన్తి , న చిమే తయో ధమ్మా అవిదితా హోన్తి, న చ చిత్తం విక్ఖేపం గచ్ఛతి, పధానఞ్చ పఞ్ఞాయతి, పయోగఞ్చ సాధేతి, విసేసమధిగచ్ఛతి.

౧౬౦.ఆనాపానస్సతి యస్స, పరిపుణ్ణా సుభావితా;

అనుపుబ్బం పరిచితా, యథా బుద్ధేన దేసితా;

సో ఇమం లోకం పభాసేతి, అబ్భా ముత్తోవ చన్దిమాతి.

ఆనన్తి అస్సాసో, నో పస్సాసో. **అపాన**న్తి [అపానన్తి (క.)] పస్సాసో, నో అస్సాసో. అస్సాసవసేన ఉపట్ఠానం సతి, పస్సాసవసేన ఉపట్ఠానం సతి.

యో అస్ససతి తస్సుపట్ఠాతి, యో పస్ససతి తస్సుపట్ఠాతి. **పరిపుణ్ణా**తి పరిగ్గహట్ఠేన పరిపుణ్ణా, పరివారట్ఠేన పరిపుణ్ణా, పరిపూరట్ఠేన పరిపుణ్ణా . **సుభావితా**తి చతస్సో భావనా – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా, ఇన్ద్రియానం ఏకరసట్ఠేన భావనా, తదుపగవీరియవాహనట్ఠేన భావనా, ఆసేవనట్ఠేన భావనా. తస్సిమే చత్తారో భావనట్ఠా యానీకతా హోన్తి వత్థుకతా అనుట్ఠితా పరిచితా సుసమారద్ధా.

యానీకతాతి యత్థ యత్థ ఆకఙ్ఖతి తత్థ తత్థ వసిప్పత్తో హోతి బలప్పత్తో వేసారజ్జప్పత్తో . తస్స మే తే ధమ్మా ఆవజ్జనపటిబద్ధా [ఆవజ్జనపటిబన్ధా (క.) ఏవమీదిసేసు పదేసు] హోన్తి ఆకఙ్ఖపటిబద్ధా మనసికారపటిబద్ధా చిత్తుప్పాదపటిబద్ధా. తేన వుచ్చతి – “యానీకతా”తి. **వత్థుకతా**తి యస్మిం యస్మిం వత్థుస్మిం చిత్తం స్వాధిట్ఠితం హోతి, తస్మిం తస్మిం వత్థుస్మిం సతి సుపట్ఠితా హోతి. యస్మిం యస్మిం వా పన వత్థుస్మిం సతి సూపట్ఠితా [సుపట్ఠితా (క.)] హోతి, తస్మిం తస్మిం వత్థుస్మిం చిత్తం స్వాధిట్ఠితం హోతి. తేన వుచ్చతి – “వత్థుకతా”తి. **అనుట్ఠితా**తి వత్థుస్మిం యేన యేన చిత్తం అభినీహరతి తేన తేన సతి అనుపరివత్తతి. యేన యేన వా పన సతి అనుపరివత్తతి తేన తేన చిత్తం అభినీహరతి. తేన వుచ్చతి – “అనుట్ఠితా”తి. **పరిచితా**తి పరిగ్గహట్ఠేన పరిచితా, పరివారట్ఠేన పరిచితా, పరిపూరట్ఠేన పరిచితా. సతియా పరిగ్గణ్హన్తో జినాతి పాపకే అకుసలే ధమ్మే. తేన వుచ్చతి – “పరిచితా”తి. **సుసమారద్ధా**తి చత్తారో సుసమారద్ధా – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన సుసమారద్ధా, ఇన్ద్రియానం ఏకరసట్ఠేన సుసమారద్ధా, తదుపగవీరియవాహనట్ఠేన సుసమారద్ధా, తప్పచ్చనీకానం కిలేసానం సుసమూహతత్తా [సుసముహతత్తా (క.)] సుసమారద్ధా.

౧౬౧. **సుసమ**న్తి అత్థి సమం, అత్థి సుసమం. కతమం సమం? యే తత్థ జాతా అనవజ్జా కుసలా బోధిపక్ఖియా – ఇదం సమం. కతమం సుసమం? యం తేసం తేసం ధమ్మానం ఆరమ్మణం నిరోధో నిబ్బానం – ఇదం సుసమం. ఇతి ఇదఞ్చ సమం ఇదఞ్చ సుసమం ఞాతం హోతి దిట్ఠం విదితం సచ్ఛికతం ఫస్సితం పఞ్ఞాయ. ఆరద్ధం హోతి వీరియం అసల్లీనం, ఉపట్ఠితా సతి అసమ్ముట్ఠా [అపముట్ఠా (స్యా.)], పస్సద్ధో కాయో అసారద్ధో, సమాహితం చిత్తం ఏకగ్గం. తేన వుచ్చతి – “సుసమారద్ధా”తి.

అనుపుబ్బం పరిచితాతి దీఘం అస్సాసవసేన పురిమా పురిమా పరిచితా, పచ్ఛిమా పచ్ఛిమా అనుపరిచితా. దీఘం పస్సాసవసేన పురిమా పురిమా పరిచితా, పచ్ఛిమా పచ్ఛిమా అనుపరిచితా. రస్సం అస్సాసవసేన పురిమా పురిమా

పరిచితా , పచ్ఛిమా పచ్ఛిమా అనుపరిచితా. రస్సం పస్సాసవసేన పురిమా పురిమా పరిచితా, పచ్ఛిమా పచ్ఛిమా అనుపరిచితా...పే.... పటినిస్సగ్గానుపస్సీ అస్సాసవసేన పురిమా పురిమా పరిచితా, పచ్ఛిమా పచ్ఛిమా అనుపరిచితా. పటినిస్సగ్గానుపస్సీ పస్సాసవసేన పురిమా పురిమా పరిచితా, పచ్ఛిమా పచ్ఛిమా అనుపరిచితా. సబ్బాపి సోళసవత్థుకా ఆనాపానస్సతియో అఞ్ఞమఞ్ఞం పరిచితా చేవ హోన్తి అనుపరిచితా చ. తేన వుచ్చతి – "అనుపుబ్బపరిచితా"తి.

యథాతి దస యథత్థా – అత్తదమథట్ఠో యథత్థో, అత్తసమథట్ఠో యథత్థో, అత్తపరినిబ్బాపనట్ఠో యథత్థో, అభిఞ్ఞట్ఠో యథత్థో, పరిఞ్ఞట్ఠో యథత్థో, పహానట్ఠో యథత్థో, భావనట్ఠో యథత్థో, సచ్ఛికిరియట్ఠో యథత్థో, సచ్చాభిసమయట్ఠో యథత్థో, నిరోధే పతిట్ఠాపకట్ఠో యథత్థో.

బుద్ధోతి యో సో భగవా సయమ్భూ అనాచరియకో పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు సామం సచ్చాని అభిసమ్బుజ్ఝి, తత్థ చ సబ్బఞ్ఞుతం పాపుణి, బలేసు చ వసీభావం.

౧౬౨. **బుద్ధో**తి కేనట్ఠేన బుద్ధో? బుజ్ఝితా సచ్చానీతి – బుద్ధో. బోధేతా పజాయాతి – బుద్ధో. సబ్బఞ్ఞుతాయ బుద్ధో. సబ్బదస్సావితాయ బుద్ధో. అనఞ్ఞనేయ్యతాయ బుద్ధో. విసవితాయ [వికసితాయ (స్యా.)] బుద్ధో. ఖీణాసవసఙ్ఖాతేన బుద్ధో. నిరుపలేపసఙ్ఖాతేన [నిరుపక్కిలేససఙ్ఖాతేన (స్యా.)] బుద్ధో. ఏకన్తవీతరాగోతి – బుద్ధో. ఏకన్తవీతదోసోతి – బుద్ధో. ఏకన్తవీతమోహోతి – బుద్ధో. ఏకన్తనిక్కిలేసోతి – బుద్ధో. ఏకాయనమగ్గం గతోతి – బుద్ధో. ఏకో అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుద్ధోతి – బుద్ధో. అబుద్ధివిహతత్తా బుద్ధిపటిలాభా – బుద్ధో. బుద్ధోతి నేతం నామం మాతరా కతం, న పితరా కతం, న భాతరా కతం, న భగినియా కతం, న మిత్తామచ్చేహి కతం, న ఞాతిసాలోహితేహి కతం, న సమణబ్రాహ్మణేహి కతం, న దేవతాహి కతం. విమోక్ఖన్తికమేతం బుద్ధానం భగవన్తానం బోధియా మూలే సహ సబ్బఞ్ఞుతఞాణస్స పటిలాభా సచ్ఛికా పఞ్ఞత్తి యదిదం – బుద్ధోతి. **దేసితా**తి అత్తదమథట్ఠో యథత్థో యథా బుద్ధేన దేసితో, అత్తసమథట్ఠో యథత్థో యథా బుద్ధేన దేసితో, అత్తపరినిబ్బాపనట్ఠో యథత్థో యథా బుద్ధేన దేసితో...పే.... నిరోధే పతిట్ఠాపకట్ఠో యథత్థో యథా బుద్ధేన దేసితో.

సోతి గహట్ఠో వా హోతి పబ్బజితో వా. **లోకో**తి. ఖన్ధలోకో ధాతులోకో ఆయతనలోకో విపత్తిభవలోకో విపత్తిసమ్భవలోకో సమ్పత్తిభవలోకో సమ్పత్తిసమ్భవలోకో. ఏకో లోకో – సబ్బే సత్తా ఆహారట్ఠితికా...పే.... అట్ఠారస లోకా – అట్ఠారస ధాతుయో. **పభాసేతీ**తి అత్తదమథత్థం యథత్థం అభిసమ్బుద్ధత్తా . సో ఇమం లోకం ఓభాసేతి భాసేతి పభాసేతి. అత్తసమథత్థం యథత్థం అభిసమ్బుద్ధత్తా. సో ఇమం లోకం ఓభాసేతి భాసేతి పభాసేతి. అత్తపరినిబ్బాపనత్థం యథత్థం అభిసమ్బుద్ధత్తా. సో ఇమం లోకం ఓభాసేతి భాసేతి పభాసేతి...పే.... నిరోధే పతిట్ఠాపకత్థం యథత్థం అభిసమ్బుద్ధత్తా. సో ఇమం లోకం ఓభాసేతి భాసేతి పభాసేతి.

అబ్భా ముత్తోవ చన్దిమాతి యథా అబ్భా, ఏవం కిలేసా. యథా చన్దో, ఏవం అరియఞాణం. యథా చన్దిమా దేవపుత్తో, ఏవం భిక్ఖు. యథా చన్దో అబ్భా ముత్తో మహికా ముత్తో ధూమరజా ముత్తో రాహుగహణా [రాహుపాణా (స్యా.)] విప్పముత్తో భాసతే చ తపతే చ విరోచతే [విరోచతి (స్యా.)] చ, ఏవమేవం భిక్ఖు సబ్బకిలేసేహి విప్పముత్తో భాసతే చ తపతే చ విరోచతే చ. తేన వుచ్చతి – అబ్భా ముత్తోవ చన్దిమాతి. ఇమాని తేరస వోదానే ఞాణాని.

వోదానఞాణనిద్దేసో చతుత్థో.

భాణవారో.

౨. సతోకారిఞాణనిద్దేసో

౧౬౩. కతమాని బాత్తింస సతోకారిస్స ఞాణాని? ఇధ భిక్ఖు అరఞ్ఞగతో వా రుక్ఖమూలగతో వా సుఞ్ఞాగారగతో వా నిసీదతి పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా ఉజుం కాయం పణిధాయ పరిముఖం సతిం ఉపట్ఠపేత్వా. సో సతోవ అస్ససతి సతో పస్ససతి. దీఘం వా అస్ససన్తో "దీఘం అస్ససామీ"తి పజానాతి. దీఘం వా పస్ససన్తో "దీఘం పస్ససామీ"తి పజానాతి. రస్సం వా అస్ససన్తో "రస్సం అస్ససామీ"తి పజానాతి. రస్సం వా పస్ససన్తో "రస్సం పస్ససామీ"తి పజానాతి. "సబ్బకాయపటిసంవేదీ అస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి. "సబ్బకాయపటిసంవేదీ పస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి. "పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం అస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి. "పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం పస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి. పీతిపటిసంవేదీ...పే.... సుఖపటిసంవేదీ... చిత్తసఙ్ఖారపటిసంవేదీ ... పస్సమ్భయం చిత్తసఙ్ఖారం... చిత్తపటిసంవేదీ... అభిప్పమోదయం చిత్తం... సమాదహం చిత్తం... విమోచయం చిత్తం... అనిచ్చానుపస్సీ... విరాగానుపస్సీ... నిరోధానుపస్సీ... "పటినిస్సగ్గానుపస్సీ అస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి. "పటినిస్సగ్గానుపస్సీ పస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి.

౧౬౪. **ఇధాతి** ఇమిస్సా దిట్ఠియా, ఇమిస్సా ఖన్తియా, ఇమిస్సా రుచియా, ఇమస్మిం ఆదాయే, ఇమస్మిం ధమ్మే, ఇమస్మిం వినయే, ఇమస్మిం ధమ్మవినయే, ఇమస్మిం పావచనే, ఇమస్మిం బ్రహ్మచరియే, ఇమస్మిం సత్థుసాసనే. తేన వుచ్చతి – "ఇధా"తి. **భిక్ఖూతి** పుథుజ్జనకల్యాణకో వా హోతి భిక్ఖు సేక్ఖో వా అరహా వా అకుప్పధమ్మో. **అరఞ్ఞన్తి** నిక్ఖమిత్వా బహి ఇన్దఖీలా సబ్బమేతం అరఞ్ఞం. **రుక్ఖమూలన్తి** యత్థ భిక్ఖునో ఆసనం పఞ్ఞత్తం హోతి మఞ్చో వా పీఠం వా భిసి వా తట్టికా వా చమ్మఖణ్డో వా తిణసన్థరో [తిణసణ్ఠరో (స్యా.)] వా పణ్ణసన్థరో వా పలాలసన్థరో [పలాససన్థరో (స్యా.)] వా, తత్థ భిక్ఖు చఙ్కమతి వా తిట్ఠతి వా నిసీదతి వా సేయ్యం వా కప్పేతి. **సుఞ్ఞన్తి** కేనచి అనాకిణ్ణం హోతి గహట్ఠేహి వా పబ్బజితేహి వా. **అగారన్తి** [ఆగారన్తి (స్యా.)] విహారో అడ్ఢయోగో పాసాదో హమ్మియం గుహా. **నిసీదతి పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వాతి** నిసిన్నో హోతి పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా . **ఉజుం కాయం పణిధాయాతి** ఉజుకో హోతి కాయో ఠితో [పనిధితో (స్యా.)] సుపణిహితో. **పరిముఖం సతిం ఉపట్ఠపేత్వాతి.** **పరీతి** పరిగ్గహట్ఠో. **ముఖన్తి** నియ్యానట్ఠో. **సతీతి** ఉపట్ఠానట్ఠో. తేన వుచ్చతి – "పరిముఖం సతిం ఉపట్ఠపేత్వా"తి.

౧౬౫. **సతోవ అస్ససతి, సతో పస్ససతీతి** బాత్తింసాయ ఆకారేహి సతో కారీ హోతి. దీఘం అస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో సతి ఉపట్ఠితా హోతి. తాయ సతియా తేన ఞాణేన సతో కారీ హోతి. దీఘం పస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో సతి ఉపట్ఠితా హోతి. తాయ సతియా తేన ఞాణేన సతో కారీ హోతి. రస్సం అస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో సతి ఉపట్ఠితా హోతి. తాయ సతియా తేన ఞాణేన సతో కారీ హోతి. రస్సం పస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో సతి ఉపట్ఠితా హోతి. తాయ సతియా తేన ఞాణేన సతో కారీ హోతి...పే.... పటినిస్సగ్గానుపస్సీ అస్సాసవసేన పటినిస్సగ్గానుపస్సీ పస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో సతి ఉపట్ఠితా హోతి. తాయ సతియా తేన ఞాణేన సతో కారీ హోతి.

పఠమచతుక్కనిద్దేసో

౧౬౬. కథం దీఘం అస్ససన్తో “దీఘం అస్ససామీ”తి పజానాతి, దీఘం పస్ససన్తో “దీఘం పస్ససామీ”తి పజానాతి? దీఘం అస్సాసం అద్ధానసఙ్ఖాతే అస్ససతి, దీఘం పస్సాసం అద్ధానసఙ్ఖాతే పస్ససతి, దీఘం అస్సాసపస్సాసం అద్ధానసఙ్ఖాతే అస్ససతిపి పస్ససతిపి. దీఘం అస్సాసపస్సాసం అద్ధానసఙ్ఖాతే అస్ససతోపి పస్ససతోపి ఛన్దో ఉప్పజ్జతి. ఛన్దవసేన తతో సుఖుమతరం దీఘం అస్సాసం అద్ధానసఙ్ఖాతే అస్ససతి, ఛన్దవసేన తతో సుఖుమతరం దీఘం పస్సాసం అద్ధానసఙ్ఖాతే పస్ససతి, ఛన్దవసేన తతో సుఖుమతరం దీఘం అస్సాసపస్సాసం అద్ధానసఙ్ఖాతే అస్ససతిపి పస్ససతిపి. ఛన్దవసేన తతో సుఖుమతరం దీఘం అస్సాసపస్సాసం అద్ధానసఙ్ఖాతే అస్ససతోపి పస్ససతోపి పామోజ్జం ఉప్పజ్జతి. పామోజ్జవసేన తతో సుఖుమతరం దీఘం అస్సాసం అద్ధానసఙ్ఖాతే అస్ససతి, పామోజ్జవసేన తతో సుఖుమతరం దీఘం పస్సాసం అద్ధానసఙ్ఖాతే పస్ససతి, పామోజ్జవసేన తతో సుఖుమతరం దీఘం అస్సాసపస్సాసం అద్ధానసఙ్ఖాతే అస్ససతిపి పస్ససతిపి. పామోజ్జవసేన తతో సుఖుమతరం దీఘం అస్సాసపస్సాసం అద్ధానసఙ్ఖాతే అస్ససతోపి పస్ససతోపి దీఘం అస్సాసపస్సాసాపి చిత్తం వివత్తతి, ఉపేక్ఖా సణ్ఠాతి. ఇమేహి నవహాకారేహి దీఘం అస్సాసపస్సాసా కాయో. ఉపట్ఠానం సతి. అనుపస్సనా ఞాణం. కాయో ఉపట్ఠానం, నో సతి; సతి ఉపట్ఠానఞ్చేవ సతి చ. తాయ సతియా తేన ఞాణేన తం కాయం అనుపస్సతి. తేన వుచ్చతి – “కాయే కాయానుపస్సనాసతిపట్ఠానభావనా”తి.

౧౬౭. **అనుపస్సతీ**తి కథం తం కాయం అనుపస్సతి? అనిచ్చతో అనుపస్సతి, నో నిచ్చతో. దుక్ఖతో అనుపస్సతి, నో సుఖతో. అనత్తతో అనుపస్సతి, నో అత్తతో. నిబ్బిన్దతి, నో నన్దతి. విరజ్జతి, నో రజ్జతి. నిరోధేతి, నో సముదేతి. పటినిస్సజ్జతి, నో ఆదియతి. అనిచ్చతో అనుపస్సన్తో నిచ్చసఞ్ఞం పజహతి. దుక్ఖతో అనుపస్సన్తో సుఖసఞ్ఞం పజహతి. అనత్తతో అనుపస్సన్తో అత్తసఞ్ఞం పజహతి. నిబ్బిన్దన్తో నన్దిం పజహతి. విరజ్జన్తో రాగం పజహతి. నిరోధేన్తో సముదయం పజహతి. పటినిస్సజ్జన్తో ఆదానం పజహతి. ఏవం తం కాయం అనుపస్సతి.

భావనాతి చతస్సో భావనా – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా, ఇన్ద్రియానం ఏకరసట్ఠేన భావనా, తదుపగవీరియవాహనట్ఠేన భావనా, ఆసేవనట్ఠేన భావనా. దీఘం అస్సాసపస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో విదితా వేదనా ఉప్పజ్జన్తి, విదితా ఉపట్ఠహన్తి, విదితా అబ్భత్థం గచ్ఛన్తి. విదితా సఞ్ఞా ఉప్పజ్జన్తి, విదితా ఉపట్ఠహన్తి, విదితా అబ్భత్థం గచ్ఛన్తి. విదితా వితక్కా ఉప్పజ్జన్తి, విదితా ఉపట్ఠహన్తి, విదితా అబ్భత్థం గచ్ఛన్తి.

కథం విదితా వేదనా ఉప్పజ్జన్తి, విదితా ఉపట్ఠహన్తి, విదితా అబ్భత్థం గచ్ఛన్తి? కథం వేదనాయ ఉప్పాదో విదితో హోతి? అవిజ్జాసముదయా వేదనాసముదయోతి – పచ్చయసముదయట్ఠేన వేదనాయ ఉప్పాదో విదితో హోతి. తణ్హాసముదయా వేదనాసముదయోతి... కమ్మసముదయా వేదనాసముదయోతి... ఫస్ససముదయా వేదనాసముదయోతి పచ్చయసముదయట్ఠేన వేదనాయ ఉప్పాదో విదితో హోతి. నిబ్బత్తిలక్ఖణం పస్సతోపి వేదనాయ ఉప్పాదో విదితో హోతి. ఏవం వేదనాయ ఉప్పాదో విదితో హోతి.

కథం వేదనాయ ఉపట్ఠానం విదితం హోతి? అనిచ్చతో మనసికరోతో ఖయతుపట్ఠానం విదితం హోతి. దుక్ఖతో మనసికరోతో భయతుపట్ఠానం విదితం హోతి. అనత్తతో మనసికరోతో సుఞ్ఞతుపట్ఠానం విదితం హోతి. ఏవం వేదనాయ ఉపట్ఠానం విదితం హోతి.

కథం వేదనాయ అత్థఙ్గమో విదితో హోతి? అవిజ్జానిరోధా వేదనానిరోధోతి – పచ్చయనిరోధట్ఠేన వేదనాయ అత్థఙ్గమో విదితో హోతి. తణ్హానిరోధా వేదనానిరోధోతి ...పే.... కమ్మనిరోధా వేదనానిరోధోతి...పే.... ఫస్సనిరోధా వేదనానిరోధోతి పచ్చయనిరోధట్ఠేన వేదనాయ అత్థఙ్గమో విదితో హోతి. విపరిణామలక్ఖణం పస్సతోపి వేదనాయ అత్థఙ్గమో విదితో హోతి. ఏవం వేదనాయ అత్థఙ్గమో విదితో హోతి. ఏవం విదితా వేదనా ఉప్పజ్జన్తి, విదితా ఉపట్ఠహన్తి, విదితా అబ్భత్థం గచ్ఛన్తి.

కథం విదితా సఞ్ఞా ఉప్పజ్జన్తి, విదితా ఉపట్ఠహన్తి, విదితా అబ్భత్థం గచ్ఛన్తి? కథం సఞ్ఞాయ ఉప్పాదో విదితో హోతి? అవిజ్జాసముదయా సఞ్ఞాసముదయోతి – పచ్చయసముదయట్ఠేన సఞ్ఞాయ ఉప్పాదో విదితో హోతి. తణ్హాసముదయా సఞ్ఞాసముదయోతి...పే.... కమ్మసముదయా సఞ్ఞాసముదయోతి...పే.... ఫస్ససముదయా సఞ్ఞాసముదయోతి – పచ్చయసముదయట్ఠేన సఞ్ఞాయ ఉప్పాదో విదితో హోతి. నిబ్బత్తిలక్ఖణం పస్సతోపి సఞ్ఞాయ ఉప్పాదో విదితో హోతి. ఏవం సఞ్ఞాయ ఉప్పాదో విదితో హోతి.

కథం సఞ్ఞాయ ఉపట్ఠానం విదితం హోతి? అనిచ్చతో మనసికరోతో ఖయతుపట్ఠానం విదితం హోతి. దుక్ఖతో మనసికరోతో భయతుపట్ఠానం విదితం హోతి. అనత్తతో మనసికరోతో సుఞ్ఞతుపట్ఠానం విదితం హోతి. ఏవం సఞ్ఞాయ ఉపట్ఠానం విదితం హోతి.

కథం సఞ్ఞాయ అత్థఙ్గమో విదితో హోతి? అవిజ్జానిరోధా సఞ్ఞానిరోధోతి – పచ్చయనిరోధట్ఠేన సఞ్ఞాయ అత్థఙ్గమో విదితో హోతి. తణ్హానిరోధా సఞ్ఞానిరోధోతి...పే.... కమ్మనిరోధా సఞ్ఞానిరోధోతి...పే.... ఫస్సనిరోధా సఞ్ఞానిరోధోతి – పచ్చయనిరోధట్ఠేన సఞ్ఞాయ అత్థఙ్గమో విదితో హోతి. విపరిణామలక్ఖణం పస్సతోపి సఞ్ఞాయ అత్థఙ్గమో విదితో హోతి. ఏవం సఞ్ఞాయ అత్థఙ్గమో విదితో హోతి. ఏవం విదితా సఞ్ఞా ఉప్పజ్జన్తి, విదితా ఉపట్ఠహన్తి, విదితా అబ్భత్థం గచ్ఛన్తి.

కథం విదితా వితక్కా ఉప్పజ్జన్తి, విదితా ఉపట్ఠహన్తి, విదితా అబ్భత్థం గచ్ఛన్తి? కథం వితక్కానం ఉప్పాదో విదితో హోతి? అవిజ్జాసముదయా వితక్కసముదయోతి – పచ్చయసముదయట్ఠేన వితక్కానం ఉప్పాదో విదితో హోతి. తణ్హాసముదయా వితక్కసముదయోతి...పే.... కమ్మసముదయా వితక్కసముదయోతి...పే.... సఞ్ఞాసముదయా వితక్కసముదయోతి – పచ్చయసముదయట్ఠేన వితక్కానం ఉప్పాదో విదితో హోతి. నిబ్బత్తిలక్ఖణం పస్సతోపి వితక్కానం ఉప్పాదో విదితో హోతి. ఏవం వితక్కానం ఉప్పాదో విదితో హోతి.

కథం వితక్కానం ఉపట్ఠానం విదితం హోతి? అనిచ్చతో మనసికరోతో ఖయతుపట్ఠానం విదితం హోతి. దుక్ఖతో మనసికరోతో భయతుపట్ఠానం విదితం హోతి. అనత్తతో మనసికరోతో సుఞ్ఞతుపట్ఠానం విదితం హోతి. ఏవం వితక్కానం ఉపట్ఠానం విదితం హోతి.

కథం వితక్కానం అత్థఙ్గమో విదితో హోతి? అవిజ్జానిరోధా వితక్కనిరోధోతి – పచ్చయనిరోధట్ఠేన వితక్కానం అత్థఙ్గమో విదితో హోతి. తణ్హానిరోధా వితక్కనిరోధోతి...పే.... కమ్మనిరోధా వితక్కనిరోధోతి...పే.... సఞ్ఞానిరోధా వితక్కనిరోధోతి – పచ్చయనిరోధట్ఠేన వితక్కానం అత్థఙ్గమో విదితో హోతి. విపరిణామలక్ఖణం పస్సతోపి వితక్కానం అత్థఙ్గమో విదితో హోతి. ఏవం వితక్కానం అత్థఙ్గమో విదితో హోతి. ఏవం విదితా వితక్కా ఉప్పజ్జన్తి, విదితా ఉపట్ఠహన్తి, విదితా అబ్భత్థం గచ్ఛన్తి.

౧౬౮. దీఘం అస్సాసపస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానన్తో ఇన్ద్రియాని సమోధానేతి, గోచరఞ్చ పజానాతి, సమత్థఞ్చ పటివిజ్ఝతి...పే.... మగ్గం సమోధానేతి, ధమ్మే సమోధానేతి, గోచరఞ్చ పజానాతి, సమత్థఞ్చ పటివిజ్ఝతి.

ఇన్ద్రియాని సమోధానేతీతి కథం ఇన్ద్రియాని సమోధానేతి? అధిమోక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియం సమోధానేతి, పగ్గహట్ఠేన వీరియిన్ద్రియం సమోధానేతి, ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిన్ద్రియం సమోధానేతి, అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిన్ద్రియం సమోధానేతి, దస్సనట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియం సమోధానేతి. అయం పుగ్గలో ఇమాని ఇన్ద్రియాని ఇమస్మిం ఆరమ్మణే సమోధానేతి. తేన వుచ్చతి – “ఇన్ద్రియాని సమోధానేతీ”తి.

గోచరఞ్చ పజానాతీతి యం తస్స ఆరమ్మణం, తం తస్స గోచరం. యం తస్స గోచరం, తం తస్స ఆరమ్మణం. **పజానాతీ**తి పుగ్గలో. పజాననా పఞ్ఞా.

సమన్తి ఆరమ్మణస్స ఉపట్ఠానం సమం, చిత్తస్స అవిక్ఖేపో సమం, చిత్తస్స అధిట్ఠానం సమం, చిత్తస్స వోదానం సమం. **అత్థో**తి అనవజ్జట్ఠో నిక్కిలేసట్ఠో వోదానట్ఠో పరమట్ఠో. **పటివిజ్ఝతీ**తి ఆరమ్మణస్స ఉపట్ఠానట్ఠం పటివిజ్ఝతి, చిత్తస్స అవిక్ఖేపట్ఠం పటివిజ్ఝతి, చిత్తస్స అధిట్ఠానట్ఠం పటివిజ్ఝతి, చిత్తస్స వోదానట్ఠం పటివిజ్ఝతి. తేన వుచ్చతి – “సమత్థఞ్చ పటివిజ్ఝతీ”తి.

బలాని సమోధానేతీతి కథం బలాని సమోధానేతి? అస్సద్ధియే అకమ్పియట్ఠేన సద్ధాబలం సమోధానేతి, కోసజ్జే అకమ్పియట్ఠేన వీరియబలం సమోధానేతి, పమాదే అకమ్పియట్ఠేన సతిబలం సమోధానేతి, ఉద్ధచ్చే అకమ్పియట్ఠేన సమాధిబలం సమోధానేతి , అవిజ్జాయ అకమ్పియట్ఠేన పఞ్ఞాబలం సమోధానేతి. అయం పుగ్గలో ఇమాని బలాని ఇమస్మిం ఆరమ్మణే సమోధానేతి . తేన వుచ్చతి – బలాని సమోధానేతీతి. గోచరఞ్చ పజానాతీతి...పే.... తేన వుచ్చతి – “సమత్థఞ్చ పటివిజ్ఝతీ”తి.

బోజ్ఝఙ్గే సమోధానేతీతి కథం బోజ్ఝఙ్గే సమోధానేతి? ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గం సమోధానేతి, పవిచయట్ఠేన ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గం సమోధానేతి, పగ్గహట్ఠేన వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గం సమోధానేతి, ఫరణట్ఠేన పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గం సమోధానేతి, ఉపసమట్ఠేన పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గం సమోధానేతి, అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గం సమోధానేతి, పటిసఙ్ఖానట్ఠేన ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గం సమోధానేతి. అయం పుగ్గలో ఇమే బోజ్ఝఙ్గే ఇమస్మిం ఆరమ్మణే సమోధానేతి. తేన వుచ్చతి – “బోజ్ఝఙ్గే సమోధానేతీ”తి. గోచరఞ్చ పజానాతీతి...పే.... తేన వుచ్చతి – “సమత్థఞ్చ పటివిజ్ఝతీ”తి.

మగ్గం సమోధానేతీతి కథం మగ్గం సమోధానేతి? దస్సనట్ఠేన సమ్మాదిట్ఠిం సమోధానేతి, అభినిరోపనట్ఠేన సమ్మాసఙ్కప్పం సమోధానేతి, పరిగ్గహట్ఠేన సమ్మావాచం సమోధానేతి, సముట్ఠానట్ఠేన సమ్మాకమ్మన్తం సమోధానేతి, వోదానట్ఠేన సమ్మాఆజీవం సమోధానేతి, పగ్గహట్ఠేన సమ్మావాయామం సమోధానేతి, ఉపట్ఠానట్ఠేన సమ్మాసతిం సమోధానేతి, అవిక్ఖేపట్ఠేన సమ్మాసమాధిం సమోధానేతి. అయం పుగ్గలో ఇమం మగ్గం ఇమస్మిం ఆరమ్మణే సమోధానేతి. తేన వుచ్చతి – “మగ్గం సమోధానేతీ”తి. గోచరఞ్చ పజానాతీతి...పే.... తేన వుచ్చతి – “సమత్థఞ్చ పటివిజ్ఝతీ”తి.

ధమ్మే సమోధానేతీతి కథం ధమ్మే సమోధానేతి? ఆధిపతేయ్యట్ఠేన ఇన్ద్రియాని సమోధానేతి, అకమ్పియట్ఠేన బలాని సమోధానేతి, నియ్యానట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గే సమోధానేతి, హేతుట్ఠేన మగ్గం సమోధానేతి, ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిపట్ఠానం సమోధానేతి, పదహనట్ఠేన సమ్మప్పధానం సమోధానేతి, ఇజ్ఝనట్ఠేన ఇద్ధిపాదం సమోధానేతి తథట్ఠేన సచ్చం సమోధానేతి, అవిక్ఖేపట్ఠేన సమథం సమోధానేతి, అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనం సమోధానేతి, ఏకరసట్ఠేన సమథవిపస్సనం సమోధానేతి, అనతివత్తనట్ఠేన యుగనద్ధం సమోధానేతి, సంవరట్ఠేన సీలవిసుద్ధిం సమోధానేతి, అవిక్ఖేపట్ఠేన చిత్తవిసుద్ధిం సమోధానేతి, దస్సనట్ఠేన దిట్ఠివిసుద్ధిం సమోధానేతి, విముత్తట్ఠేన విమోక్ఖం సమోధానేతి , పటివేధట్ఠేన విజ్జం సమోధానేతి, పరిచ్చాగట్ఠేన విముత్తిం సమోధానేతి, సముచ్ఛేదట్ఠేన ఖయే ఞాణం సమోధానేతి , పటిప్పస్సద్ధట్ఠేన అనుప్పాదే ఞాణం సమోధానేతి, ఛన్దం మూలట్ఠేన సమోధానేతి, మనసికారం సముట్ఠానట్ఠేన సమోధానేతి, ఫస్సం సమోధానట్ఠేన సమోధానేతి, వేదనం సమోసరణట్ఠేన సమోధానేతి, సమాధిం పముఖట్ఠేన సమోధానేతి, సతిం ఆధిపతేయ్యట్ఠేన సమోధానేతి, పఞ్ఞం తతుత్తరట్ఠేన సమోధానేతి, విముత్తిం సారట్ఠేన సమోధానేతి, అమతోగధం నిబ్బానం పరియోసానట్ఠేన సమోధానేతి. అయం పుగ్గలో ఇమే ధమ్మే ఇమస్మిం ఆరమ్మణే సమోధానేతి. తేన వుచ్చతి – "ధమ్మే సమోధానేతీ"తి.

గోచరఞ్చ పజానాతీతి యం తస్స ఆరమ్మణం, తం తస్స గోచరం. యం తస్స గోచరం, తం తస్స ఆరమ్మణం **పజానాతీ**తి పుగ్గలో. పజాననా పఞ్ఞా. **సమ**న్తి ఆరమ్మణస్స ఉపట్ఠానం సమం, చిత్తస్స అవిక్ఖేపో సమం, చిత్తస్స అధిట్ఠానం సమం, చిత్తస్స వోదానం సమం. **అత్థో**తి అనవజ్జట్ఠో నిక్కిలేసట్ఠో వోదానట్ఠో పరమట్ఠో. **పటివిజ్ఝతీ**తి ఆరమ్మణస్స ఉపట్ఠానట్ఠం పటివిజ్ఝతి, చిత్తస్స అవిక్ఖేపట్ఠం పటివిజ్ఝతి, చిత్తస్స అధిట్ఠానట్ఠం పటివిజ్ఝతి, చిత్తస్స వోదానట్ఠం పటివిజ్ఝతి. తేన వుచ్చతి – "సమత్థఞ్చ పటివిజ్ఝతీ"తి.

౧౬౯. కథం రస్సం అస్ససన్తో "రస్సం అస్ససామీ"తి పజానాతి, రస్సం పస్ససన్తో "రస్సం పస్ససామీ"తి పజానాతి? రస్సం అస్సాసం ఇత్తరసఙ్ఖాతే అస్ససతి, రస్సం పస్సాసం ఇత్తరసఙ్ఖాతే పస్ససతి, రస్సం అస్సాసపస్సాసం ఇత్తరసఙ్ఖాతే అస్ససతిపి పస్ససతిపి. రస్సం అస్సాసపస్సాసం ఇత్తరసఙ్ఖాతే అస్ససతోపి పస్ససతోపి ఛన్దో ఉప్పజ్జతి. ఛన్దవసేన తతో సుఖుమతరం రస్సం అస్సాసం ఇత్తరసఙ్ఖాతే అస్ససతి. ఛన్దవసేన తతో సుఖుమతరం రస్సం పస్సాసం ఇత్తరసఙ్ఖాతే పస్ససతి. ఛన్దవసేన తతో సుఖుమతరం రస్సం అస్సాసపస్సాసం ఇత్తరసఙ్ఖాతే అస్ససతిపి పస్ససతిపి. ఛన్దవసేన తతో సుఖుమతరం రస్సం అస్సాసపస్సాసం ఇత్తరసఙ్ఖాతే అస్ససతోపి పస్ససతోపి పామోజ్జం ఉప్పజ్జతి. పామోజ్జవసేన తతో సుఖుమతరం రస్సం అస్సాసం ఇత్తరసఙ్ఖాతే అస్ససతి, పామోజ్జవసేన తతో సుఖుమతరం రస్సం పస్సాసం ఇత్తరసఙ్ఖాతే పస్ససతి, పామోజ్జవసేన తతో సుఖుమతరం రస్సం అస్సాసపస్సాసం ఇత్తరసఙ్ఖాతే అస్ససతిపి పస్ససతిపి. పామోజ్జవసేన తతో సుఖుమతరం రస్సం అస్సాసపస్సాసం ఇత్తరసఙ్ఖాతే అస్ససతోపి పస్ససతోపి రస్సా అస్సాసపస్సాసా చిత్తం వివత్తతి, ఉపేక్ఖా సణ్ఠాతి. ఇమేహి నవహాకారేహి రస్సా అస్సాసపస్సాసా కాయో ఉపట్ఠానం సతి అనుపస్సనా ఞాణం. కాయో ఉపట్ఠానం, నో సతి; సతి ఉపట్ఠానఞ్చేవ సతి చ. తాయ సతియా తేన ఞాణేన తం కాయం అనుపస్సతి. తేన వుచ్చతి – "కాయే కాయానుపస్సనాసతిపట్ఠానభావనా"తి.

అనుపస్సతీతి కథం తం కాయం అనుపస్సతి…పే॰… ఏవం తం కాయం అనుపస్సతి. **భావనా**తి చతస్సో భావనా… పే॰… ఆసేవనట్ఠేన భావనా. రస్సం అస్సాసపస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో విదితా వేదనా ఉప్పజ్జన్తి…

පෙ.... రస్సం అస్సాసపస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానన్తో ఇన్ద్రియాని సమోధానేతి...పే.... తేన వుచ్చతి – "సమత్థఞ్చ పటివిజ్ఝతీ"తి.

౧౭౦. కథం "సబ్బకాయపటిసంవేదీ అస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి, "సబ్బకాయపటిసంవేదీ పస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి? **కాయోతి** ద్వే కాయా – నామకాయో చ రూపకాయో చ. కతమో నామకాయో? వేదనా, సఞ్ఞా, చేతనా, ఫస్సో, మనసికారో, నామఞ్చ నామకాయో చ, యే చ వుచ్చన్తి చిత్తసఙ్ఖారా – అయం నామకాయో. కతమో రూపకాయో? చత్తారో చ మహాభూతా, చతున్నఞ్చ మహాభూతానం ఉపాదాయరూపం, అస్సాసో చ పస్సాసో చ, నిమిత్తఞ్చ ఉపనిబన్ధనా, యే చ వుచ్చన్తి కాయసఙ్ఖారా – అయం రూపకాయో.

కథం తే కాయా పటివిదితా హోన్తి? దీఘం అస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో సతి ఉపట్ఠితా హోతి. తాయ సతియా తేన ఞాణేన తే కాయా పటివిదితా హోన్తి. దీఘం పస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో సతి ఉపట్ఠితా హోతి. తాయ సతియా తేన ఞాణేన తే కాయా పటివిదితా హోన్తి. రస్సం అస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో సతి ఉపట్ఠితా హోతి. తాయ సతియా తేన ఞాణేన తే కాయా పటివిదితా హోన్తి. రస్సం పస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో సతి ఉపట్ఠితా హోతి. తాయ సతియా తేన ఞాణేన తే కాయా పటివిదితా హోన్తి.

ఆవజ్జతో తే కాయా పటివిదితా హోన్తి, పజానతో తే కాయా పటివిదితా హోన్తి, పస్సతో తే కాయా పటివిదితా హోన్తి, పచ్చవేక్ఖతో తే కాయా పటివిదితా హోన్తి, చిత్తం అధిట్ఠహతో తే కాయా పటివిదితా హోన్తి, సద్ధాయ అధిముచ్చతో తే కాయా పటివిదితా హోన్తి, వీరియం పగ్గణ్హతో తే కాయా పటివిదితా హోన్తి, సతిం ఉపట్ఠాపయతో తే కాయా పటివిదితా హోన్తి, చిత్తం సమాదహతో తే కాయా పటివిదితా హోన్తి, పఞ్ఞాయ పజానతో తే కాయా పటివిదితా హోన్తి, అభిఞ్ఞేయ్యం అభిజానతో తే కాయా పటివిదితా హోన్తి, పరిఞ్ఞేయ్యం పరిజానతో తే కాయా పటివిదితా హోన్తి, పహాతబ్బం పజహతో తే కాయా పటివిదితా హోన్తి, భావేతబ్బం భావయతో తే కాయా పటివిదితా హోన్తి, సచ్ఛికాతబ్బం సచ్ఛికరోతో తే కాయా పటివిదితా హోన్తి. ఏవం తే కాయా పటివిదితా హోన్తి. సబ్బకాయపటిసంవేదీ అస్సాసపస్సాసా కాయో ఉపట్ఠానం సతి అనుపస్సనా ఞాణం. కాయో ఉపట్ఠానం, నో సతి. సతి ఉపట్ఠానఞ్చేవ సతి చ. తాయ సతియా తేన ఞాణేన తం కాయం అనుపస్సతి. తేన వుచ్చతి – "కాయే కాయానుపస్సనాసతిపట్ఠానభావనా"తి.

అనుపస్సతీతి కథం తం కాయం అనుపస్సతి...పే.... ఏవం తం కాయం అనుపస్సతి. **భావనాతి** చతస్సో భావనా...పే.... ఆసేవనట్ఠేన భావనా.

సబ్బకాయపటిసంవేదీ అస్సాసపస్సాసానం [అస్సాసపస్సాసా (స్యా.)] సంవరట్ఠేన సీలవిసుద్ధి, అవిక్ఖేపట్ఠేన చిత్తవిసుద్ధి, దస్సనట్ఠేన దిట్ఠివిసుద్ధి. యో తత్థ సంవరట్ఠో, అయం అధిసీలసిక్ఖా. యో తత్థ అవిక్ఖేపట్ఠో, అయం అధిచిత్తసిక్ఖా. యో తత్థ దస్సనట్ఠో, అయం అధిపఞ్ఞాసిక్ఖా. ఇమా తిస్సో సిక్ఖాయో ఆవజ్జన్తో సిక్ఖతి, జానన్తో సిక్ఖతి, పస్సన్తో సిక్ఖతి, పచ్చవేక్ఖన్తో సిక్ఖతి, చిత్తం అధిట్ఠహన్తో సిక్ఖతి, సద్ధాయ అధిముచ్చన్తో సిక్ఖతి, వీరియం పగ్గణ్హన్తో సిక్ఖతి, సతిం ఉపట్ఠపేన్తో సిక్ఖతి, చిత్తం సమాదహన్తో సిక్ఖతి, పఞ్ఞాయ పజానన్తో సిక్ఖతి, అభిఞ్ఞేయ్యం అభిజానన్తో సిక్ఖతి, పరిఞ్ఞేయ్యం పరిజానన్తో సిక్ఖతి, పహాతబ్బం పజహన్తో సిక్ఖతి, భావేతబ్బం భావేన్తో సిక్ఖతి, సచ్ఛికాతబ్బం సచ్ఛికరోన్తో సిక్ఖతి.

సబ్బకాయపటిసంవేదీ అస్సాసపస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో విదితా వేదనా ఉప్పజ్జన్తి...పే.... సబ్బకాయపటిసంవేదీ అస్సాసపస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానన్తో ఇన్ద్రియాని సమోధానేతి...పే.... తేన వుచ్చతి – "సమత్థఞ్చ పటివిజ్ఝతీ"తి.

౧౭౧. కథం "పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం అస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి, "పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం పస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి? కతమో కాయసఙ్ఖారో? దీఘం అస్సాసా కాయికా. ఏతే ధమ్మా కాయపటిబద్ధా కాయసఙ్ఖారా. తే కాయసఙ్ఖారే పస్సమ్భేన్తో నిరోధేన్తో వూపసమేన్తో సిక్ఖతి. దీఘం పస్సాసా కాయికా. ఏతే ధమ్మా కాయపటిబద్ధా కాయసఙ్ఖారా. తే కాయసఙ్ఖారే పస్సమ్భేన్తో నిరోధేన్తో వూపసమేన్తో సిక్ఖతి. రస్సం అస్సాసా రస్సం పస్సాసా. సబ్బకాయపటిసంవేదీ అస్సాసా సబ్బకాయపటిసంవేదీ పస్సాసా కాయికా. ఏతే ధమ్మా కాయపటిబద్ధా కాయసఙ్ఖారా. తే కాయసఙ్ఖారే పస్సమ్భేన్తో నిరోధేన్తో వూపసమేన్తో సిక్ఖతి.

యథారూపేహి కాయసఙ్ఖారేహి యా కాయస్స ఆనమనా వినమనా సన్నమనా పణమనా ఇఞ్జనా ఫన్దనా చలనా పకమ్పనా – పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం అస్ససిస్సామీతి సిక్ఖతి, పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం పస్ససిస్సామీతి సిక్ఖతి. యథారూపేహి కాయసఙ్ఖారేహి యా కాయస్స న ఆనమనా న వినమనా న సన్నమనా న పణమనా అనిఞ్జనా అఫన్దనా అచలనా అకమ్పనా సన్తం సుఖుమం పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం అస్ససిస్సామీతి సిక్ఖతి, పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం పస్ససిస్సామీతి సిక్ఖతి.

ఇతి కిర "పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం అస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి, "పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం పస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి. ఏవం సన్తే వాతూపలద్ధియా చ పభావనా న హోతి, అస్సాసపస్సాసానఞ్చ పభావనా న హోతి, ఆనాపానస్సతియా చ పభావనా న హోతి, ఆనాపానస్సతిసమాధిస్స చ పభావనా న హోతి; న చ నం తం సమాపత్తిం పణ్డితా సమాపజ్జన్తిపి వుట్ఠహన్తిపి.

ఇతి కిర "పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం అస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి, "పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం పస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి. ఏవం సన్తే వాతూపలద్ధియా చ పభావనా హోతి, అస్సాసపస్సాసానఞ్చ పభావనా హోతి, ఆనాపానస్సతియా చ పభావనా హోతి. ఆనాపానస్సతిసమాధిస్స చ పభావనా హోతి; తఞ్చ నం సమాపత్తిం పణ్డితా సమాపజ్జన్తిపి వుట్ఠహన్తిపి. యథా కథం వియ? సేయ్యథాపి కంసే ఆకోటితే పఠమం ఓళారికా సద్దా పవత్తన్తి. ఓళారికానం సద్దానం నిమిత్తం సుగ్గహితత్తా సుమనసికతత్తా సూపధారితత్తా నిరుద్ధేపి ఓళారికే సద్దే, అథ పచ్ఛా సుఖుమకా సద్దా పవత్తన్తి. సుఖుమకానం సద్దానం నిమిత్తం సుగ్గహితత్తా సుమనసికతత్తా సూపధారితత్తా నిరుద్ధేపి సుఖుమకే సద్దే, అథ పచ్ఛా సుఖుమసద్దనిమిత్తారమ్మణతాపి చిత్తం పవత్తతి. ఏవమేవం పఠమం ఓళారికా అస్సాసపస్సాసా పవత్తన్తి; ఓళారికానం అస్సాసపస్సాసానం నిమిత్తం సుగ్గహితత్తా సుమనసికతత్తా సూపధారితత్తా నిరుద్ధేపి ఓళారికే అస్సాసపస్సాసే, అథ పచ్ఛా సుఖుమకా అస్సాసపస్సాసా పవత్తన్తి. సుఖుమకానం అస్సాసపస్సాసానం నిమిత్తం సుగ్గహితత్తా సుమనసికతత్తా సూపధారితత్తా నిరుద్ధేపి సుఖుమకే అస్సాసపస్సాసే, అథ పచ్ఛా సుఖుమకఅస్సాసపస్సాసానం నిమిత్తారమ్మణతాపి చిత్తం న విక్ఖేపం గచ్ఛతి.

ఏవం సన్తే వాతూపలద్ధియా చ పభావనా హోతి, అస్సాసపస్సాసానఞ్చ పభావనా హోతి, ఆనాపానస్సతియా చ పభావనా హోతి, ఆనాపానస్సతిసమాధిస్స చ పభావనా హోతి; తఞ్చ నం సమాపత్తిం పణ్డితా సమాపజ్జన్తిపి వుట్ఠహన్తిపి. పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం అస్సాసపస్సాసా కాయో ఉపట్ఠానం సతి అనుపస్సనా ఞాణం. కాయో ఉపట్ఠానం, నో సతి; సతి ఉపట్ఠానఞ్చేవ సతి చ. తాయ సతియా తేన ఞాణేన తం కాయం అనుపస్సతి. తేన వుచ్చతి – "కాయే కాయానుపస్సనాసతిపట్ఠానభావనా"తి.

అనుపస్సతీతి కథం తం కాయం అనుపస్సతి...పే.... ఏవం తం కాయం అనుపస్సతి. **భావనా**తి చతస్సో భావనా...పే.... ఆసేవనట్ఠేన భావనా. పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం, అస్సాసపస్సాసానం సంవరట్ఠేన సీలవిసుద్ధి, అవిక్ఖేపట్ఠేన చిత్తవిసుద్ధి, దస్సనట్ఠేన దిట్ఠివిసుద్ధి. యో తత్థ సంవరట్ఠో, అయం అధిసీలసిక్ఖా; యో తత్థ అవిక్ఖేపట్ఠో, అయం అధిచిత్తసిక్ఖా; యో తత్థ దస్సనట్ఠో అయం అధిపఞ్ఞాసిక్ఖా. ఇమా తిస్సో సిక్ఖాయో ఆవజ్జన్తో సిక్ఖతి...పే.... సచ్ఛికాతబ్బం సచ్ఛికరోన్తో సిక్ఖతి, పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం అస్సాసపస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో విదితా వేదనా ఉప్పజ్జన్తి...పే.... పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం అస్సాసపస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానన్తో ఇన్ద్రియాని సమోధానేతి...పే.... తేన వుచ్చతి – "సమత్థఞ్చ పటివిజ్ఝతీ"తి.

అట్ఠ అనుపస్సనాఞాణాని, అట్ఠ చ ఉపట్ఠానానుస్సతియో , చత్తారి సుత్తన్తికవత్థూని కాయే కాయానుపస్సనాయ.

భాణవారో.

దుతియచతుక్కనిద్దేసో

౧౭౨. కథం "పీతిపటిసంవేదీ అస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి "పీతిపటిసంవేదీ పస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి? కతమా పీతి? దీఘం అస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో ఉప్పజ్జతి పీతి పామోజ్జం. యా పీతి పామోజ్జం ఆమోదనా పమోదనా హాసో పహాసో విత్తి ఓదగ్యం అత్తమనతా. చిత్తస్స దీఘం పస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో ఉప్పజ్జతి పీతి పామోజ్జం...పే.... రస్సం అస్సాసవసేన, రస్సం పస్సాసవసేన, సబ్బకాయపటిసంవేదీ అస్సాసవసేన, సబ్బకాయపటిసంవేదీ పస్సాసవసేన, పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం అస్సాసవసేన, పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం పస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో ఉప్పజ్జతి పీతి పామోజ్జం. యా పీతి పామోజ్జం ఆమోదనా పమోదనా హాసో పహాసో విత్తి ఓదగ్యం అత్తమనతా చిత్తస్స – అయం పీతి.

కథం సా పీతి పటివిదితా హోతి? దీఘం అస్సాసపస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో సతి ఉపట్ఠితా హోతి. తాయ సతియా తేన ఞాణేన సా పీతి పటివిదితా హోతి. దీఘం పస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో సతి ఉపట్ఠితా హోతి. తాయ సతియా తేన ఞాణేన సా పీతి పటివిదితా హోతి. రస్సం అస్సాసవసేన...పే.... రస్సం పస్సాసవసేన... సబ్బకాయపటిసంవేదీ అస్సాసవసేన... సబ్బకాయపటిసంవేదీ పస్సాసవసేన... పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం అస్సాసవసేన... పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం పస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో సతి ఉపట్ఠితా హోతి. తాయ సతియా తేన ఞాణేన సా పీతి పటివిదితా హోతి. ఆవజ్జతో సా పీతి పటివిదితా హోతి, జానతో...పే.... పస్సతో... పచ్చవేక్ఖతో... చిత్తం అధిట్ఠహతో... సద్ధాయ అధిముచ్చతో... వీరియం పగ్గణ్హతో... సతిం ఉపట్ఠాపయతో... చిత్తం

సమాదహతో… పఞ్ఞాయ పజానతో… అభిఞ్ఞేయ్యం అభిజానతో… పరిఞ్ఞేయ్యం పరిజానతో… పహాతబ్బం పజహతో… భావేతబ్బం భావయతో… సచ్ఛికాతబ్బం సచ్ఛికరోతో సా పీతి పటివిదితా హోతి. ఏవం సా పీతి పటివిదితా హోతి.

పీతిపటిసంవేదీ అస్సాసపస్సాసవసేన వేదనా ఉపట్ఠానం సతి అనుపస్సనా ఞాణం. వేదనా ఉపట్ఠానం, నో సతి; సతి ఉపట్ఠానఞ్చేవ సతి చ. తాయ సతియా తేన ఞాణేన తం వేదనం అనుపస్సతి. తేన వుచ్చతి – ‘‘వేదనాసు వేదనానుపస్సనాసతిపట్ఠానభావనా’’తి.

అనుపస్సతీతి కథం తం వేదనం అనుపస్సతి? అనిచ్చతో అనుపస్సతి…పే॰… ఏవం తం వేదనం అనుపస్సతి. **భావనా**తి చతస్సో భావనా…పే॰… ఆసేవనట్ఠేన భావనా. పీతిపటిసంవేదీ అస్సాసపస్సాసానం సంవరట్ఠేన సీలవిసుద్ధి…పే॰… పీతిపటిసంవేదీ అస్సాసపస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో…పే॰… పజానన్తో ఇన్ద్రియాని సమోధానేతి. తేన వుచ్చతి – ‘‘సమత్థఞ్చ పటివిజ్ఝతీ’’తి.

౧౭౩. కథం ‘‘సుఖపటిసంవేదీ అస్ససిస్సామీ’’తి సిక్ఖతి, ‘‘సుఖపటిసంవేదీ పస్ససిస్సామీ’’తి సిక్ఖతి? **సుఖ**న్తి ద్వే సుఖాని – కాయికఞ్చ సుఖం, చేతసికఞ్చ సుఖం. కతమం కాయికం సుఖం? యం కాయికం సాతం కాయికం సుఖం, కాయసమ్ఫస్సజం సాతం సుఖం వేదయితం, కాయసమ్ఫస్సజా సాతా సుఖా వేదనా – ఇదం కాయికం సుఖం. కతమం చేతసికం సుఖం? యం చేతసికం సాతం చేతసికం సుఖం, చేతోసమ్ఫస్సజం సాతం సుఖం వేదయితం, చేతోసమ్ఫస్సజా సాతా సుఖా వేదనా – ఇదం చేతసికం సుఖం.

కథం తే సుఖా పటివిదితా హోన్తి? దీఘం అస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో సతి ఉపట్ఠితా హోతి. తాయ సతియా తేన ఞాణేన తే సుఖా పటివిదితా హోన్తి. దీఘం పస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో సతి ఉపట్ఠితా హోతి. తాయ సతియా తేన ఞాణేన తే సుఖా పటివిదితా హోన్తి…పే॰… సచ్ఛికాతబ్బం సచ్ఛికరోతో తే సుఖా పటివిదితా హోన్తి. ఏవం తే సుఖా పటివిదితా హోన్తి. సుఖపటిసంవేదీ అస్సాసపస్సాసవసేన వేదనా ఉపట్ఠానం సతి అనుపస్సనా ఞాణం. వేదనా ఉపట్ఠానం, నో సతి; సతి ఉపట్ఠానఞ్చేవ సతి చ. తాయ సతియా తేన ఞాణేన తం వేదనం అనుపస్సతి. తేన వుచ్చతి – ‘‘వేదనాసు వేదనానుపస్సనాసతిపట్ఠానభావనా’’తి.

అనుపస్సతీతి కథం తం వేదనం అనుపస్సతి. అనిచ్చతో అనుపస్సతి…పే॰… ఏవం తం వేదనం అనుపస్సతి. **భావనా**తి చతస్సో భావనా…పే॰… ఆసేవనట్ఠేన భావనా. సుఖపటిసంవేదీ అస్సాసపస్సాసానం సంవరట్ఠేన సీలవిసుద్ధి…పే॰… సుఖపటిసంవేదీ అస్సాసపస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో…పే॰… పజానన్తో ఇన్ద్రియాని సమోధానేతి. తేన వుచ్చతి – ‘‘సమత్థఞ్చ పటివిజ్ఝతీ’’తి.

౧౭౪. కథం ‘‘చిత్తసఙ్ఖారపటిసంవేదీ అస్ససిస్సామీ’’తి సిక్ఖతి, ‘‘చిత్తసఙ్ఖారపటిసంవేదీ పస్ససిస్సామీ’’తి సిక్ఖతి? కతమో చిత్తసఙ్ఖారో? దీఘం అస్సాసవసేన సఞ్ఞా చ వేదనా చ చేతసికా – ఏతే ధమ్మా చిత్తపటిబద్ధా చిత్తసఙ్ఖారా. దీఘం పస్సాసవసేన సఞ్ఞా చ వేదనా చ చేతసికా – ఏతే ధమ్మా చిత్తపటిబద్ధా చిత్తసఙ్ఖారా…పే॰… సుఖపటిసంవేదీ అస్సాసవసేన… సుఖపటిసంవేదీ పస్సాసవసేన సఞ్ఞా చ వేదనా చ చేతసికా – ఏతే ధమ్మా చిత్తపటిబద్ధా చిత్తసఙ్ఖారా – అయం చిత్తసఙ్ఖారో.

కథం తే చిత్తసఙ్ఖారా పటివిదితా హోన్తి? దీఘం అస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో సతి ఉపట్ఠితా హోతి. తాయ సతియా తేన ఞాణేన తే చిత్తసఙ్ఖారా పటివిదితా హోన్తి. దీఘం పస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో సతి ఉపట్ఠితా హోతి. తాయ సతియా తేన ఞాణేన తే చిత్తసఙ్ఖారా పటివిదితా హోన్తి...పే.... సచ్ఛికాతబ్బం సచ్ఛికరోతో తే చిత్తసఙ్ఖారా పటివిదితా హోన్తి. ఏవం తే చిత్తసఙ్ఖారా పటివిదితా హోన్తి. చిత్తసఙ్ఖారపటిసంవేదీ అస్సాసపస్సాసవసేన వేదనా ఉపట్ఠానం సతి అనుపస్సనా ఞాణం వేదనా ఉపట్ఠానం, నో సతి; సతి ఉపట్ఠానఞ్చేవ సతి చ. తాయ సతియా తే ఞాణేన తం వేదనం అనుపస్సతి. తేన వుచ్చతి – "వేదనాసు వేదనానుపస్సనాసతిపట్ఠానభావనా"తి.

అనుపస్సతీతి కథం తం వేదనం అనుపస్సతి? అనిచ్చతో అనుపస్సతి...పే.... ఏవం తం వేదనం అనుపస్సతి. **భావనా**తి చతస్సో భావనా...పే.... ఆసేవనట్ఠేన భావనా. చిత్తసఙ్ఖారపటిసంవేదీ అస్సాసపస్సాసానం సంవరట్ఠేన సీలవిసుద్ధి...పే.... చిత్తసఙ్ఖారపటిసంవేదీ అస్సాసపస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో...పే.... పజానన్తో ఇన్ద్రియాని సమోధానేతి. తేన వుచ్చతి – "సమత్థఞ్చ పటివిజ్ఝతీ"తి.

౧౭౩. కథం "పస్సమ్భయం చిత్తసఙ్ఖారం అస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి, "పస్సమ్భయం చిత్తసఙ్ఖారం పస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి? కతమో చిత్తసఙ్ఖారో? దీఘం అస్సాసవసేన సఞ్ఞా చ వేదనా చ చేతసికా – ఏతే ధమ్మా చిత్తపటిబద్ధా చిత్తసఙ్ఖారా. తే చిత్తసఙ్ఖారే పస్సమ్భేన్తో నిరోధేన్తో వూపసమేన్తో సిక్ఖతి. దీఘం పస్సాసవసేన సఞ్ఞా చ వేదనా చ చేతసికా – ఏతే ధమ్మా చిత్తపటిబద్ధా చిత్తసఙ్ఖారా. తే చిత్తసఙ్ఖారే పస్సమ్భేన్తో నిరోధేన్తో వూపసమేన్తో సిక్ఖతి. చిత్తసఙ్ఖారపటిసంవేదీ అస్సాసవసేన... చిత్తసఙ్ఖారపటిసంవేదీ పస్సాసవసేన సఞ్ఞా చ వేదనా చ చేతసికా – ఏతే ధమ్మా చిత్తపటిబద్ధా చిత్తసఙ్ఖారా. తే చిత్తసఙ్ఖారే పస్సమ్భేన్తో నిరోధేన్తో వూపసమేన్తో సిక్ఖతి. పస్సమ్భయం చిత్తసఙ్ఖారం అస్సాసపస్సాసవసేన వేదనా ఉపట్ఠానం సతి అనుపస్సనా ఞాణం. వేదనా ఉపట్ఠానం, నో సతి; సతి ఉపట్ఠానఞ్చేవ సతి చ. తాయ సతియా తేన ఞాణేన తం వేదనం అనుపస్సతి. తేన వుచ్చతి – "వేదనాసు వేదనానుపస్సనాసతిపట్ఠానభావనా"తి.

అనుపస్సతీతి కథం తం వేదనం అనుపస్సతి...పే.... ఏవం తం వేదనం అనుపస్సతి. **భావనా**తి చతస్సో భావనా... పే.... ఆసేవనట్ఠేన భావనా. పస్సమ్భయం చిత్తసఙ్ఖారం అస్సాసపస్సాసానం సంవరట్ఠేన సీలవిసుద్ధి...పే.... పస్సమ్భయం చిత్తసఙ్ఖారం అస్సాసపస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో...పే.... పజానన్తో ఇన్ద్రియాని సమోధానేతి. తేన వుచ్చతి – "సమత్థఞ్చ పటివిజ్ఝతీ"తి.

అట్ఠ అనుపస్సనాఞాణాని అట్ఠ చ ఉపట్ఠానానుస్సతియో చత్తారి సుత్తన్తికవత్థూని వేదనాసు వేదనానుపస్సనాయ.

తతియచతుక్కనిద్దేసో

౧౭౪. కథం "చిత్తపటిసంవేదీ అస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి, "చిత్తపటిసంవేదీ పస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి? కతమం తం చిత్తం? దీఘం అస్సాసవసేన విఞ్ఞాణం చిత్తం. యం చిత్తం మనో మానసం హదయం పణ్డరం మనో మనాయతనం మనిన్ద్రియం విఞ్ఞాణం విఞ్ఞాణక్ఖన్ధో తజ్జా మనోవిఞ్ఞాణధాతు. దీఘం పస్సాసవసేన ...పే.... పస్సమ్భయం చిత్తసఙ్ఖారం అస్సాసవసేన... పస్సమ్భయం చిత్తసఙ్ఖారం పస్సాసవసేన విఞ్ఞాణం చిత్తం. యం చిత్తం మనో మానసం హదయం పణ్డరం మనో మానయతనం మనిన్ద్రియం విఞ్ఞాణం విఞ్ఞాణక్ఖన్ధో తజ్జా మనోవిఞ్ఞాణధాతు – ఇదం చిత్తం.

కథం తం చిత్తం పటివిదితం హోతి? దీఘం అస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో సతి ఉపట్ఠితా హోతి. తాయ సతియా తేన ఞాణేన తం చిత్తం పటివిదితం హోతి. దీఘం పస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో సతి ఉపట్ఠితా హోతి. తాయ సతియా తేన ఞాణేన తం చిత్తం పటివిదితం హోతి...పే॰... సచ్ఛికాతబ్బం సచ్ఛికరోతో తం చిత్తం పటివిదితం హోతి. ఏవం తం చిత్తం పటివిదితం హోతి. చిత్తపటిసంవేదీ అస్సాసపస్సాసవసేన విఞ్ఞాణం చిత్తం ఉపట్ఠానం సతి అనుపస్సనా ఞాణం. చిత్తం ఉపట్ఠానం, నో సతి; సతి ఉపట్ఠానఞ్చేవ సతి చ. తాయ సతియా తేన ఞాణేన తం చిత్తం అనుపస్సతి. తేన వుచ్చతి – "చిత్తే చిత్తానుపస్సనాసతిపట్ఠానభావనా"తి.

అనుపస్సతీతి కథం తం చిత్తం అనుపస్సతి...పే॰... ఏవం తం చిత్తం అనుపస్సతి. **భావనా**తి చతస్సో భావనా...పే॰... ఆసేవనట్ఠేన భావనా. చిత్తపటిసంవేదీ అస్సాసపస్సాసానం సంవరట్ఠేన సీలవిసుద్ధి...పే॰... చిత్తపటిసంవేదీ అస్సాసపస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో...పే॰... పజానన్తో ఇన్ద్రియాని సమోధానేతి. తేన వుచ్చతి – "సమత్థఞ్చ పటివిజ్ఝతీ"తి.

౧౭౭. కథం "అభిప్పమోదయం చిత్తం అస్ససిస్సామీ"తి, "అభిప్పమోదయం చిత్తం పస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి? కతమో చిత్తస్స అభిప్పమోదో? దీఘం అస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో ఉప్పజ్జతి చిత్తస్స అభిప్పమోదో. యా చిత్తస్స ఆమోదనా పమోదనా హాసో పహాసో విత్తి ఓదగ్యం అత్తమనతా. చిత్తస్స దీఘం అస్సాసపస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో ఉప్పజ్జతి చిత్తస్స అభిప్పమోదో. యా చిత్తస్స ఆమోదనా పమోదనా హాసో పహాసో విత్తి ఓదగ్యం అత్తమనతా చిత్తస్స...పే॰... చిత్తపటిసంవేదీ అస్సాసవసేన... చిత్తపటిసంవేదీ పస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో ఉప్పజ్జతి చిత్తస్స అభిప్పమోదో. యా చిత్తస్స ఆమోదనా పమోదనా హాసో పహాసో విత్తి ఓదగ్యం అత్తమనతా చిత్తస్స – అయం చిత్తస్స అభిప్పమోదో. అభిప్పమోదయం చిత్తం అస్సాసపస్సాసవసేన విఞ్ఞాణం చిత్తం ఉపట్ఠానం సతి అనుపస్సనా ఞాణం. చిత్తం ఉపట్ఠానం, నో సతి; సతి ఉపట్ఠానఞ్చేవ సతి చ. తాయ సతియా తేన ఞాణేన తం చిత్తం అనుపస్సతి. తేన వుచ్చతి – "చిత్తే చిత్తానుపస్సనాసతిపట్ఠానభావనా"తి.

అనుపస్సతీతి కథం తం చిత్తం అనుపస్సతి...పే॰... ఏవం తం చిత్తం అనుపస్సతీతి. **భావనా**తి చతస్సో భావనా...పే॰... ఆసేవనట్ఠేన భావనా. అభిప్పమోదయం చిత్తం అస్సాసపస్సాసానం సంవరట్ఠేన సీలవిసుద్ధి...పే॰... అభిప్పమోదయం చిత్తం అస్సాసపస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో...పే॰... పజానన్తో ఇన్ద్రియాని సమోధానేతి. తేన వుచ్చతి – "సమత్థఞ్చ పటివిజ్ఝతీ"తి.

౧౭౮. కథం "సమాదహం చిత్తం అస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి, "సమాదహం చిత్తం పస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి? కతమో సమాధి [కతమఞ్చ సమాధిన్ద్రియం (స్యా॰)]? దీఘం అస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి, యా చిత్తస్స ఠితి సణ్ఠితి అవట్ఠితి [అధిట్ఠితి (స్యా॰)] అవిసాహారో అవిక్ఖేపో అవిసాహటమానసతా [అవిసాహతమానసతా (స్యా॰ క॰)] సమథో సమాధిన్ద్రియం సమాధిబలం సమ్మాసమాధి. దీఘం పస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి...పే॰... సమాదహం చిత్తం అస్సాసవసేన...పే॰... సమాదహం చిత్తం పస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి. యా చిత్తస్స ఠితి సణ్ఠితి అవట్ఠితి అవిసాహారో అవిక్ఖేపో అవిసాహటమానసతా సమథో సమాధిన్ద్రియం సమాధిబలం సమ్మాసమాధి – అయం

సమాధి. సమాదహం చిత్తం అస్సాసపస్సాసవసేన విఞ్ఞాణం చిత్తం ఉపట్ఠానం సతి **అనుపస్సనా** ఞాణం. చిత్తం ఉపట్ఠానం, నో సతి; సతి ఉపట్ఠానఞ్చేవ సతి చ. తాయ సతియా తేన ఞాణేన తం చిత్తం అనుపస్సతి. తేన వుచ్చతి – "చిత్తే చిత్తానుపస్సనాసతిపట్ఠానభావనా"తి.

అనుపస్సతీతి కథం తం చిత్తం అనుపస్సతి...పే.... ఏవం తం చిత్తం అనుపస్సతి. **భావనా**తి చతస్సో భావనా...పే.... ఆసేవనట్ఠేన భావనా. సమాదహం చిత్తం అస్సాసపస్సాసానం సంవరట్ఠేన సీలవిసుద్ధి...పే.... సమాదహం చిత్తం అస్సాసపస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో...పే.... పజానన్తో ఇన్ద్రియాని సమోధానేతి. తేన వుచ్చతి – "సమత్థఞ్చ పటివిజ్ఝతీ"తి.

౧౬౯. కథం "విమోచయం చిత్తం అస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి, "విమోచయం చిత్తం పస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి? "రాగతో విమోచయం చిత్తం అస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి, "రాగతో విమోచయం చిత్తం పస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి. "దోసతో విమోచయం చిత్తం అస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి, "దోసతో విమోచయం చిత్తం పస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి. "మోహతో విమోచయం చిత్తం అస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి...పే.... మానతో విమోచయం చిత్తం... దిట్ఠియా విమోచయం చిత్తం... విచికిచ్ఛాయ విమోచయం చిత్తం... థినతో విమోచయం చిత్తం... ఉద్ధచ్చతో విమోచయం చిత్తం... అహిరికతో విమోచయం చిత్తం... "అనోత్తప్పతో విమోచయం చిత్తం అస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి, "అనోత్తప్పతో విమోచయం చిత్తం పస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి. విమోచయం చిత్తం అస్సాసపస్సాసవసేన విఞ్ఞాణం చిత్తం ఉపట్ఠానం సతి...పే.....

అనుపస్సతీతి కథం తం చిత్తం **అనుపస్సతి**...పే.... ఏవం తం చిత్తం **అనుపస్సతి**. **భావనా**తి చతస్సో భావనా...పే.... ఆసేవనట్ఠేన భావనా. విమోచయం చిత్తం అస్సాసపస్సాసానం సంవరట్ఠేన సీలవిసుద్ధి...పే.... విమోచయం చిత్తం అస్సాసపస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో ...పే.... పజానన్తో ఇన్ద్రియాని సమోధానేతి. తేన వుచ్చతి – "సమత్థఞ్చ పటివిజ్ఝతీ"తి.

అట్ఠ అనుపస్సనాఞాణాని అట్ఠ చ ఉపట్ఠానానుస్సతియో చత్తారి సుత్తన్తికవత్థూని చిత్తే చిత్తానుపస్సనాయ.

చతుత్థచతుక్కనిద్దేసో

౧౭౦. కథం "అనిచ్చానుపస్సీ అస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి, "అనిచ్చానుపస్సీ పస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి? **అనిచ్చ**న్తి కిం అనిచ్చం? పఞ్చక్ఖన్ధా అనిచ్చా. కేనట్ఠేన అనిచ్చా? ఉప్పాదవయట్ఠేన అనిచ్చా. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం ఉదయం పస్సన్తో కతి లక్ఖణాని పస్సతి, వయం పస్సన్తో కతి లక్ఖణాని పస్సతి, ఉదయబ్బయం పస్సన్తో కతి లక్ఖణాని పస్సతి? పఞ్చన్నం ఖన్ధానం ఉదయం పస్సన్తో పఞ్చవీసతి లక్ఖణాని పస్సతి, వయం పస్సన్తో పఞ్చవీసతి లక్ఖణాని పస్సతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం ఉదయబ్బయం పస్సన్తో ఇమాని పఞ్ఞాస లక్ఖణాని పస్సతి.

"రూపే అనిచ్చానుపస్సీ అస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి, "రూపే అనిచ్చానుపస్సీ పస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి. "వేదనాయ...పే.... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారేసు... విఞ్ఞాణే... చక్ఖుస్మిం...పే.... జరామరణే అనిచ్చానుపస్సీ అస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి, "జరామరణే అనిచ్చానుపస్సీ పస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి. అనిచ్చానుపస్సీ అస్సాసపస్సాసవసేన ధమ్మా ఉపట్ఠానం సతి అనుపస్సనా

ఞాణం. ధమ్మా ఉపట్ఠానం, నో సతి; సతి ఉపట్ఠానఞ్చేవ సతి చ. తాయ సతియా తేన ఞాణేన తే ధమ్మే అనుపస్సతి. తేన వుచ్చతి – “ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సనాసతిపట్ఠానభావనా”తి.

అనుపస్సతీతి కథం తే ధమ్మే అనుపస్సతి…పే॰… ఏవం తే ధమ్మే అనుపస్సతి. **భావనాతి** చతస్సో భావనా…పే॰… ఆసేవనట్ఠేన భావనా. అనిచ్చానుపస్సీ అస్సాసపస్సాసానం సంవరట్ఠేన సీలవిసుద్ధి…పే॰… అనిచ్చానుపస్సీ అస్సాసపస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో…పే॰… పజానన్తో ఇన్ద్రియాని సమోధానేతి. తేన వుచ్చతి – “సమత్థఞ్చ పటివిజ్ఝతీ”తి.

కథం “విరాగానుపస్సీ అస్ససిస్సామీ”తి సిక్ఖతి, “విరాగానుపస్సీ పస్ససిస్సామీ”తి సిక్ఖతి? రూపే ఆదీనవం దిస్వా రూపవిరాగే ఛన్దజాతో హోతి సద్ధాధిముత్తో, చిత్తఞ్చస్స స్వాధిట్ఠితం. “రూపే విరాగానుపస్సీ అస్ససిస్సామీ”తి సిక్ఖతి, “రూపే విరాగానుపస్సీ పస్ససిస్సామీ”తి సిక్ఖతి. వేదనాయ…పే॰… సఞ్ఞాయ… సఙ్ఖారేసు… విఞ్ఞాణే… చక్ఖుస్మిం…పే॰… జరామరణే ఆదీనవం దిస్వా జరామరణవిరాగే ఛన్దజాతో హోతి సద్ధాధిముత్తో, చిత్తఞ్చస్స స్వాధిట్ఠితం. “జరామరణే విరాగానుపస్సీ అస్ససిస్సామీ”తి సిక్ఖతి, “జరామరణే విరాగానుపస్సీ పస్ససిస్సామీ”తి సిక్ఖతి. విరాగానుపస్సీ అస్సాసపస్సాసవసేన ధమ్మా ఉపట్ఠానం సతి అనుపస్సనా ఞాణం. ధమ్మా ఉపట్ఠానం, నో సతి; సతి ఉపట్ఠానఞ్చేవ సతి చ. తాయ సతియా తేన ఞాణేన తే ధమ్మే అనుపస్సతి. తేన వుచ్చతి – “ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సనాసతిపట్ఠానభావనా”తి.

అనుపస్సతీతి కథం తే ధమ్మే అనుపస్సతి…పే॰… ఏవం తే ధమ్మే అనుపస్సతి. **భావనాతి** చతస్సో భావనా…పే॰… ఆసేవనట్ఠేన భావనా. విరాగానుపస్సీ అస్సాసపస్సాసానం సంవరట్ఠేన సీలవిసుద్ధి…పే॰… విరాగానుపస్సీ అస్సాసపస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో…పే॰… పజానన్తో ఇన్ద్రియాని సమోధానేతి. తేన వుచ్చతి – “సమత్థఞ్చ పటివిజ్ఝతీ”తి.

కథం “నిరోధానుపస్సీ అస్ససిస్సామీ”తి సిక్ఖతి, “నిరోధానుపస్సీ పస్ససిస్సామీ”తి సిక్ఖతి? రూపే ఆదీనవం దిస్వా రూపనిరోధే ఛన్దజాతో హోతి సద్ధాధిముత్తో, చిత్తఞ్చస్స స్వాధిట్ఠితం. “రూపే **నిరోధానుపస్సీ** అస్ససిస్సామీ”తి సిక్ఖతి, “రూపే నిరోధానుపస్సీ పస్ససిస్సామీ”తి సిక్ఖతి. వేదనాయ…పే॰… సఞ్ఞాయ… సఙ్ఖారేసు… విఞ్ఞాణే… చక్ఖుస్మిం…పే॰… జరామరణే ఆదీనవం దిస్వా జరామరణనిరోధే ఛన్దజాతో హోతి సద్ధాధిముత్తో, చిత్తఞ్చస్స స్వాధిట్ఠితం. “జరామరణే నిరోధానుపస్సీ అస్ససిస్సామీ”తి సిక్ఖతి, “జరామరణే నిరోధానుపస్సీ పస్ససిస్సామీ”తి సిక్ఖతి.

౧౮౧. కతిహాకారేహి అవిజ్జాయ ఆదీనవో హోతి? కతిహాకారేహి అవిజ్జా నిరుజ్ఝతి? పఞ్చహాకారేహి అవిజ్జాయ ఆదీనవో హోతి. అట్ఠహాకారేహి అవిజ్జా నిరుజ్ఝతి.

కతమేహి పఞ్చహాకారేహి అవిజ్జాయ ఆదీనవో హోతి? అనిచ్చట్ఠేన అవిజ్జాయ ఆదీనవో హోతి, దుక్ఖట్ఠేన అవిజ్జాయ ఆదీనవో హోతి, అనత్తట్ఠేన అవిజ్జాయ ఆదీనవో హోతి, సన్తాపట్ఠేన అవిజ్జాయ ఆదీనవో హోతి, విపరిణామట్ఠేన అవిజ్జాయ ఆదీనవో హోతి – ఇమేహి పఞ్చహాకారేహి అవిజ్జాయ ఆదీనవో హోతి.

కతమేహి అట్ఠహాకారేహి అవిజ్జా నిరుజ్ఝతి? నిదాననిరోధేన అవిజ్జా నిరుజ్ఝతి, సముదయనిరోధేన అవిజ్జా నిరుజ్ఝతి, జాతినిరోధేన అవిజ్జా నిరుజ్ఝతి, పభవనిరోధేన [ఆహారనిరోధేన (స్యా.)] అవిజ్జా నిరుజ్ఝతి, హేతునిరోధేన అవిజ్జా నిరుజ్ఝతి, పచ్చయనిరోధేన అవిజ్జా నిరుజ్ఝతి, ఞాణుప్పాదేన అవిజ్జా నిరుజ్ఝతి, నిరోధుపట్ఠానేన అవిజ్జా నిరుజ్ఝతి – ఇమేహి అట్ఠహాకారేహి అవిజ్జా నిరుజ్ఝతి. ఇమేహి పఞ్చహాకారేహి అవిజ్జాయ ఆదీనవం దిస్వా – ఇమేహి అట్ఠహాకారేహి అవిజ్జానిరోధే ఛన్దజాతో హోతి సద్ధాధిముత్తో, చిత్తఞ్చస్స స్వాధిట్ఠితం. "అవిజ్జాయ నిరోధానుపస్సీ అస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి, "అవిజ్జాయ నిరోధానుపస్సీ పస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి.

కతిహాకారేహి సఙ్ఖారేసు ఆదీనవో హోతి, కతిహాకారేహి సఙ్ఖారా నిరుజ్ఝన్తి...పే.... కతిహాకారేహి విఞ్ఞాణే ఆదీనవో హోతి, కతిహాకారేహి విఞ్ఞాణం నిరుజ్ఝతి... కతిహాకారేహి నామరూపే ఆదీనవో హోతి, కతిహాకారేహి నామరూపం నిరుజ్ఝతి... కతిహాకారేహి సళాయతనే ఆదీనవో హోతి, కతిహాకారేహి సళాయతనం నిరుజ్ఝతి... కతిహాకారేహి ఫస్సే ఆదీనవో హోతి, కతిహాకారేహి ఫస్సో నిరుజ్ఝతి... కతిహాకారేహి వేదనాయ ఆదీనవో హోతి, కతిహాకారేహి వేదనా నిరుజ్ఝతి... కతిహాకారేహి తణ్హాయ ఆదీనవో హోతి, కతిహాకారేహి తణ్హా నిరుజ్ఝతి... కతిహాకారేహి ఉపాదానే ఆదీనవో హోతి, కతిహాకారేహి ఉపాదానం నిరుజ్ఝతి... కతిహాకారేహి భవే ఆదీనవో హోతి, కతిహాకారేహి భవో నిరుజ్ఝతి... కతిహాకారేహి జాతియా ఆదీనవో హోతి, కతిహాకారేహి జాతి నిరుజ్ఝతి... కతిహాకారేహి జరామరణే ఆదీనవో హోతి, కతిహాకారేహి జరామరణం నిరుజ్ఝతి? పఞ్చహాకారేహి జరామరణే ఆదీనవో హోతి, అట్ఠహాకారేహి జరామరణం నిరుజ్ఝతి.

కతమేహి పఞ్చహాకారేహి జరామరణే ఆదీనవో హోతి? అనిచ్చట్ఠేన జరామరణే ఆదీనవో హోతి, దుక్ఖట్ఠేన...పే.... అనత్తట్ఠేన...పే.... సన్తాపట్ఠేన...పే.... విపరిణామట్ఠేన జరామరణే ఆదీనవో హోతి – ఇమేహి పఞ్చహాకారేహి జరామరణే ఆదీనవో హోతి.

కతమేహి అట్ఠహాకారేహి జరామరణం నిరుజ్ఝతి? నిదాననిరోధేన జరామరణం నిరుజ్ఝతి, సముదయనిరోధేన...పే.... జాతినిరోధేన...పే.... పభవనిరోధేన [భవనిరోధేన (స్యా.)] ... హేతునిరోధేన... పచ్చయనిరోధేన... ఞాణుప్పాదేన...పే.... నిరోధుపట్ఠానేన జరామరణం నిరుజ్ఝతి – ఇమేహి అట్ఠహాకారేహి జరామరణం నిరుజ్ఝతి. ఇమేహి పఞ్చహాకారేహి జరామరణే ఆదీనవం దిస్వా ఇమేహి అట్ఠహాకారేహి జరామరణనిరోధే ఛన్దజాతో హోతి సద్ధాధిముత్తో, చిత్తఞ్చస్స స్వాధిట్ఠితం. "జరామరణే నిరోధానుపస్సీ అస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి, "జరామరణే నిరోధానుపస్సీ పస్ససిస్సామీ"తి సిక్ఖతి. నిరోధానుపస్సీ అస్సాసపస్సాసవసేన ధమ్మా ఉపట్ఠానం సతి అనుపస్సనా ఞాణం. ధమ్మా ఉపట్ఠానం, నో సతి; సతి ఉపట్ఠానఞ్చేవ సతి చ. తాయ సతియా తేన ఞాణేన తే ధమ్మే అనుపస్సతి. తేన వుచ్చతి – "ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సనాసతిపట్ఠానభావనా"తి.

అనుపస్సతీతి కథం తే ధమ్మే అనుపస్సతి...పే.... ఏవం తే ధమ్మే అనుపస్సతి. **భావనా**తి చతస్సో భావనా...పే.... ఆసేవనట్ఠేన భావనా. నిరోధానుపస్సీ అస్సాసపస్సాసానం సంవరట్ఠేన సీలవిసుద్ధి...పే.... నిరోధానుపస్సీ అస్సాసపస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో...పే.... పజానన్తో ఇన్ద్రియాని సమోధానేతి. తేన వుచ్చతి – "సమత్థఞ్చ పటివిజ్ఝతీ"తి.

౧౮౨. కథం “పటినిస్సగ్గానుపస్సీ అస్ససిస్సామీ”తి సిక్ఖతి, “పటినిస్సగ్గానుపస్సీ పస్ససిస్సామీ”తి సిక్ఖతి? **పటినిస్సగ్గా**తి ద్వే పటినిస్సగ్గా – పరిచ్చాగపటినిస్సగ్గో చ పక్ఖన్దనపటినిస్సగ్గో చ. రూపం పరిచ్చజతీతి – పరిచ్చాగపటినిస్సగ్గో. రూపనిరోధే నిబ్బానే చిత్తం పక్ఖన్దతీతి – పక్ఖన్దనపటినిస్సగ్గో. “రూపే పటినిస్సగ్గానుపస్సీ అస్ససిస్సామీ”తి సిక్ఖతి, “రూపే పటినిస్సగ్గానుపస్సీ పస్ససిస్సామీ”తి సిక్ఖతి. వేదనం…పే॰… సఞ్ఞం… సఙ్ఖారే… విఞ్ఞాణం… చక్ఖుం…పే॰… జరామరణం పరిచ్చజతీతి – పరిచ్చాగపటినిస్సగ్గో. జరామరణనిరోధే నిబ్బానే చిత్తం పక్ఖన్దతీతి – పక్ఖన్దనపటినిస్సగ్గో. “జరామరణే పటినిస్సగ్గానుపస్సీ అస్ససిస్సామీ”తి సిక్ఖతి, “జరామరణే పటినిస్సగ్గానుపస్సీ పస్ససిస్సామీ”తి సిక్ఖతి. పటినిస్సగ్గానుపస్సీ అస్సాసపస్సాసవసేన ధమ్మా ఉపట్ఠానం సతి అనుపస్సనా ఞాణం. ధమ్మా ఉపట్ఠానం, నో సతి; సతి ఉపట్ఠానఞ్చేవ సతి చ. తాయ సతియా తేన ఞాణేన తే ధమ్మే అనుపస్సతి. తేన వుచ్చతి – “ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సనాసతిపట్ఠానభావనా”తి.

అనుపస్సతీతి కథం తే ధమ్మే అనుపస్సతి? అనిచ్చతో అనుపస్సతి, నో నిచ్చతో…పే॰… పటినిస్సజ్జతి, నో ఆదియతి. అనిచ్చతో అనుపస్సన్తో నిచ్చసఞ్ఞం పజహతి…పే॰… పటినిస్సజ్జన్తో ఆదానం పజహతి. ఏవం తే ధమ్మే అనుపస్సతి.

భావనాతి చతస్సో భావనా. తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా…పే॰… ఆసేవనట్ఠేన భావనా. పటినిస్సగ్గానుపస్సీ అస్సాసపస్సాసానం సంవరట్ఠేన సీలవిసుద్ధి, అవిక్ఖేపట్ఠేన చిత్తవిసుద్ధి, దస్సనట్ఠేన దిట్ఠివిసుద్ధి. యో తత్థ సంవరట్ఠో, అయం అధిసీలసిక్ఖా; యో తత్థ అవిక్ఖేపట్ఠో, అయం అధిచిత్తసిక్ఖా; యో తత్థ దస్సనట్ఠో, అయం అధిపఞ్ఞాసిక్ఖా – ఇమా తిస్సో సిక్ఖాయో ఆవజ్జన్తో సిక్ఖతి జానన్తో సిక్ఖతి…పే॰… సచ్ఛికాతబ్బం సచ్ఛికరోన్తో సిక్ఖతి.

పటినిస్సగ్గానుపస్సీ అస్సాసపస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానతో విదితా వేదనా ఉప్పజ్జన్తి, విదితా ఉపట్ఠహన్తి, విదితా అబ్భత్థం గచ్ఛన్తి …పే॰… పటినిస్సగ్గానుపస్సీ అస్సాసపస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతం అవిక్ఖేపం పజానన్తో ఇన్ద్రియాని సమోధానేతి గోచరఞ్చ పజానాతి సమత్థఞ్చ పటివిజ్ఝతి; బలాని సమోధానేతి… బోజ్ఝఙ్గే సమోధానేతి… మగ్గం సమోధానేతి… ధమ్మే సమోధానేతి గోచరఞ్చ పజానాతి సమత్థఞ్చ పటివిజ్ఝతి.

ఇన్ద్రియాని సమోధానేతీతి కథం ఇన్ద్రియాని సమోధానేతి? అధిమోక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియం సమోధానేతి…పే॰… తేన వుచ్చతి – “సమత్థఞ్చ పటివిజ్ఝతీ”తి.

అట్ఠ అనుపస్సనే ఞాణాని అట్ఠ చ ఉపట్ఠానానుస్సతియో చత్తారి సుత్తన్తికవత్థూని ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సనాయ. ఇమాని బాత్తింస సతోకారిస్స ఞాణాని.

సతోకారిఞాణనిద్దేసో పఞ్చమో.

౬. ఞాణరాసిఛక్కనిద్దేసో

౧౮౩. కతమాని చతువీసతి సమాధివసేన ఞాణాని? దీఘం అస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి, దీఘం పస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి…పే॰… విమోచయం చిత్తం అస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి, విమోచయం చిత్తం పస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి. ఇమాని చతువీసతి సమాధివసేన ఞాణాని.

కతమాని ద్వేసత్తతి విపస్సనావసేన ఞాణాని? దీఘం అస్సాసం అనిచ్చతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా, దుక్ఖతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా, అనత్తతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా, దీఘం పస్సాసం అనిచ్చతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా, దుక్ఖతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా, అనత్తతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా...పే.... విమోచయం చిత్తం అస్సాసం, విమోచయం చిత్తం పస్సాసం అనిచ్చతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా, దుక్ఖతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా, అనత్తతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా. ఇమాని ద్వేసత్తతి విపస్సనావసేన ఞాణాని.

కతమాని అట్ఠ నిబ్బిదాఞాణాని? అనిచ్చానుపస్సీ అస్సాసం యథాభూతం జానాతి పస్సతీతి – నిబ్బిదాఞాణం, అనిచ్చానుపస్సీ పస్సాసం యథాభూతం జానాతి పస్సతీతి – నిబ్బిదాఞాణం...పే.... పటినిస్సగ్గానుపస్సీ అస్సాసం యథాభూతం జానాతి పస్సతీతి – నిబ్బిదాఞాణం, పటినిస్సగ్గానుపస్సీ పస్సాసం యథాభూతం జానాతి పస్సతీతి – నిబ్బిదాఞాణం. ఇమాని అట్ఠ నిబ్బిదాఞాణాని.

కతమాని అట్ఠ నిబ్బిదానులోమే ఞాణాని? అనిచ్చానుపస్సీ అస్సాసం భయతుపట్ఠానే పఞ్ఞా నిబ్బిదానులోమే ఞాణం, అనిచ్చానుపస్సీ పస్సాసం భయతుపట్ఠానే పఞ్ఞా నిబ్బిదానులోమే ఞాణం...పే.... పటినిస్సగ్గానుపస్సీ అస్సాసం భయతుపట్ఠానే పఞ్ఞా నిబ్బిదానులోమే ఞాణం, పటినిస్సగ్గానుపస్సీ పస్సాసం భయతుపట్ఠానే పఞ్ఞా నిబ్బిదానులోమే ఞాణం – ఇమాని అట్ఠ నిబ్బిదానులోమే ఞాణాని.

కతమాని అట్ఠ నిబ్బిదాపటిప్పస్సద్ధిఞాణాని? అనిచ్చానుపస్సీ అస్సాసం పటిసఙ్ఖా సన్తిట్ఠనా పఞ్ఞా నిబ్బిదాపటిప్పస్సద్ధిఞాణం, అనిచ్చానుపస్సీ పస్సాసం పటిసఙ్ఖా సన్తిట్ఠనా పఞ్ఞా నిబ్బిదాపటిప్పస్సద్ధిఞాణం...పే.... పటినిస్సగ్గానుపస్సీ అస్సాసం పటిసఙ్ఖా సన్తిట్ఠనా పఞ్ఞా నిబ్బిదాపటిప్పస్సద్ధిఞాణం, పటినిస్సగ్గానుపస్సీ పస్సాసం పటిసఙ్ఖా సన్తిట్ఠనా పఞ్ఞా నిబ్బిదాపటిప్పస్సద్ధిఞాణం – ఇమాని అట్ఠ నిబ్బిదాపటిప్పస్సద్ధిఞాణాని.

కతమాని ఏకవీసతి విముత్తిసుఖే ఞాణాని? సోతాపత్తిమగ్గేన సక్కాయదిట్ఠియా పహీనత్తా సముచ్ఛిన్నత్తా ఉప్పజ్జతి విముత్తిసుఖే ఞాణం, విచికిచ్ఛాయ పహీనత్తా సముచ్ఛిన్నత్తా ఉప్పజ్జతి విముత్తిసుఖే ఞాణం, సీలబ్బతపరామాసస్స... పే.... దిట్ఠానుసయస్స, విచికిచ్ఛానుసయస్స పహీనత్తా సముచ్ఛిన్నత్తా ఉప్పజ్జతి విముత్తిసుఖే ఞాణం, సకదాగామిమగ్గేన ఓళారికస్స, కామరాగసఞ్ఞోజనస్స...పే.... పటిఘసఞ్ఞోజనస్స, ఓళారికస్స కామరాగానుసయస్స, పటిఘానుసయస్స పహీనత్తా సముచ్ఛిన్నత్తా ఉప్పజ్జతి విముత్తిసుఖే ఞాణం, అనాగామిమగ్గేన అనుసహగతస్స కామరాగసఞ్ఞోజనస్స...పే.... పటిఘసఞ్ఞోజనస్స, అనుసహగతస్స కామరాగానుసయస్స, పటిఘానుసయస్స పహీనత్తా సముచ్ఛిన్నత్తా ఉప్పజ్జతి విముత్తిసుఖే ఞాణం, అరహత్తమగ్గేన, రూపరాగస్స...పే.... అరూపరాగస్స, మానస్స, ఉద్ధచ్చస్స, అవిజ్జాయ, మానానుసయస్స, భవరాగానుసయస్స, అవిజ్జానుసయస్స పహీనత్తా సముచ్ఛిన్నత్తా ఉప్పజ్జతి విముత్తిసుఖే ఞాణం. ఇమాని ఏకవీసతి విముత్తిసుఖే ఞాణాని. సోళసవత్థుకం ఆనాపానస్సతిసమాధిం భావయతో సమధికాని ఇమాని ద్వే ఞాణసతాని ఉప్పజ్జన్తి.

ఞాణరాసిఛక్కనిద్దేసో ఛట్ఠో.

ఆనాపానస్సతికథా [ఆనాపానకథా (స్యా. క.)] నిట్ఠితా.

౪. ఇన్ద్రియకథా

౧. పఠమసుత్తన్తనిద్దేసో

౧౮౪. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “భిక్ఖవో”తి. “భదన్తే”తి [“భద్దన్తే”తి (క.)] తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“పఞ్చిమాని, భిక్ఖవే, ఇన్ద్రియాని. కతమాని పఞ్చ? సద్ధిన్ద్రియం, వీరియిన్ద్రియం, సతిన్ద్రియం, సమాధిన్ద్రియం, పఞ్ఞిన్ద్రియం – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చిన్ద్రియానీ” [సం. ని. ౫.౪౭౧].

౧౮౫. ఇమాని పఞ్చిన్ద్రియాని కతిహాకారేహి విసుజ్ఝన్తి? ఇమాని పఞ్చిన్ద్రియాని పన్నరసహి ఆకారేహి విసుజ్ఝన్తి. అస్సద్ధే పుగ్గలే పరివజ్జయతో, సద్ధే పుగ్గలే సేవతో భజతో పయిరుపాసతో, పసాదనీయే సుత్తన్తే పచ్చవేక్ఖతో – ఇమేహి తీహాకారేహి సద్ధిన్ద్రియం విసుజ్ఝతి. కుసీతే పుగ్గలే పరివజ్జయతో, ఆరద్ధవీరియే పుగ్గలే సేవతో భజతో పయిరుపాసతో, సమ్మప్పధానే పచ్చవేక్ఖతో – ఇమేహి తీహాకారేహి వీరియిన్ద్రియం విసుజ్ఝతి. ముట్ఠస్సతీ పుగ్గలే పరివజ్జయతో, ఉపట్ఠితస్సతీ పుగ్గలే సేవతో భజతో పయిరుపాసతో, సతిపట్ఠానే పచ్చవేక్ఖతో – ఇమేహి తీహాకారేహి సతిన్ద్రియం విసుజ్ఝతి. అసమాహితే పుగ్గలే పరివజ్జయతో, సమాహితే పుగ్గలే సేవతో భజతో పయిరుపాసతో, ఝానవిమోక్ఖే పచ్చవేక్ఖతో – ఇమేహి తీహాకారేహి సమాధిన్ద్రియం విసుజ్ఝతి. దుప్పఞ్ఞే పుగ్గలే పరివజ్జయతో, పఞ్ఞవన్తే పుగ్గలే సేవతో భజతో పయిరుపాసతో, గమ్భీరఞాణచరియం పచ్చవేక్ఖతో – ఇమేహి తీహాకారేహి పఞ్ఞిన్ద్రియం విసుజ్ఝతి. ఇతి ఇమే పఞ్చ పుగ్గలే పరివజ్జయతో , పఞ్చ పుగ్గలే సేవతో భజతో పయిరుపాసతో, పఞ్చ సుత్తన్తక్ఖన్ధే పచ్చవేక్ఖతో – ఇమేహి పన్నరసహి ఆకారేహి ఇమాని పఞ్చిన్ద్రియాని విసుజ్ఝన్తి.

కతిహాకారేహి పఞ్చిన్ద్రియాని భావియన్తి, కతిహాకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం భావనా హోతి? దసహాకారేహి పఞ్చిన్ద్రియాని భావియన్తి, దసహాకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం భావనా హోతి. అస్సద్ధియం పజహన్తో సద్ధిన్ద్రియం భావేతి, సద్ధిన్ద్రియం భావేన్తో అస్సద్ధియం పజహతి; కోసజ్జం పజహన్తో వీరియిన్ద్రియం భావేతి, వీరియిన్ద్రియం భావేన్తో కోసజ్జం పజహతి; పమాదం పజహన్తో సతిన్ద్రియం భావేతి, సతిన్ద్రియం భావేన్తో పమాదం పజహతి; ఉద్ధచ్చం పజహన్తో సమాధిన్ద్రియం భావేతి, సమాధిన్ద్రియం భావేన్తో ఉద్ధచ్చం పజహతి; అవిజ్జం పజహన్తో పఞ్ఞిన్ద్రియం భావేతి, పఞ్ఞిన్ద్రియం భావేన్తో అవిజ్జం పజహతి. ఇమేహి దసహాకారేహి పఞ్చిన్ద్రియాని భావియన్తి, ఇమేహి దసహాకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం భావనా హోతి.

కతిహాకారేహి పఞ్చిన్ద్రియాని భావితాని హోన్తి సుభావితాని? దసహాకారేహి పఞ్చిన్ద్రియాని భావితాని హోన్తి సుభావితాని. అస్సద్ధియస్స పహీనత్తా సుప్పహీనత్తా సద్ధిన్ద్రియం భావితం హోతి సుభావితం; సద్ధిన్ద్రియస్స భావితత్తా సుభావితత్తా అస్సద్ధియం పహీనం హోతి సుప్పహీనం. కోసజ్జస్స పహీనత్తా సుప్పహీనత్తా వీరియిన్ద్రియం భావితం హోతి సుభావితం; వీరియిన్ద్రియస్స భావితత్తా సుభావితత్తా కోసజ్జం పహీనం హోతి సుప్పహీనం. పమాదస్స పహీనత్తా సుప్పహీనత్తా సతిన్ద్రియం భావితం హోతి సుభావితం; సతిన్ద్రియస్స భావితత్తా సుభావితత్తా పమాదో పహీనో హోతి సుప్పహీనో. ఉద్ధచ్చస్స పహీనత్తా సుప్పహీనత్తా సమాధిన్ద్రియం భావితం హోతి సుభావితం; సమాధిన్ద్రియస్స భావితత్తా

సుభావితత్తా ఉద్ధచ్చం పహీనం హోతి సుప్పహీనం. అవిజ్జాయ పహీనత్తా పఞ్ఞిన్ద్రియం భావితం హోతి సుభావితం; పఞ్ఞిన్ద్రియస్స భావితత్తా సుభావితత్తా అవిజ్జా పహీనా హోతి సుప్పహీనా. ఇమేహి దసహాకారేహి పఞ్చిన్ద్రియాని భావితాని హోన్తి సుభావితాని.

౧౮౬. కతిహాకారేహి పఞ్చిన్ద్రియాని భావియన్తి, కతిహాకారేహి పఞ్చిన్ద్రియాని భావితాని చేవ హోన్తి సుభావితాని చ పటిప్పస్సద్ధాని చ సుప్పటిప్పస్సద్ధాని చ? చతూహాకారేహి పఞ్చిన్ద్రియాని భావియన్తి చతూహాకారేహి పఞ్చిన్ద్రియాని భావితాని చేవ హోన్తి సుభావితాని చ పటిప్పస్సద్ధాని చ సుప్పటిప్పస్సద్ధాని చ. సోతాపత్తిమగ్గక్ఖణే పఞ్చిన్ద్రియాని భావియన్తి; సోతాపత్తిఫలక్ఖణే పఞ్చిన్ద్రియాని భావితాని చేవ హోన్తి సుభావితాని చ పటిప్పస్సద్ధాని చ సుప్పటిప్పస్సద్ధాని చ. సకదాగామిమగ్గక్ఖణే పఞ్చిన్ద్రియాని భావియన్తి; సకదాగామిఫలక్ఖణే పఞ్చిన్ద్రియాని భావితాని చేవ హోన్తి సుభావితాని చ పటిప్పస్సద్ధాని చ సుప్పటిప్పస్సద్ధాని చ. అనాగామిమగ్గక్ఖణే పఞ్చిన్ద్రియాని భావియన్తి; అనాగామిఫలక్ఖణే పఞ్చిన్ద్రియాని భావితాని చేవ హోన్తి సుభావితాని చ పటిప్పస్సద్ధాని చ సుప్పటిప్పస్సద్ధాని చ. అరహత్తమగ్గక్ఖణే పఞ్చిన్ద్రియాని భావియన్తి; అరహత్తఫలక్ఖణే పఞ్చిన్ద్రియాని భావితాని చేవ హోన్తి సుభావితాని చ పటిప్పస్సద్ధాని చ సుప్పటిప్పస్సద్ధాని చ. ఇతి చతస్సో మగ్గవిసుద్ధియో, చతస్సో ఫలవిసుద్ధియో, చతస్సో సముచ్ఛేదవిసుద్ధియో, చతస్సో పటిప్పస్సద్ధివిసుద్ధియో. ఇమేహి చతూహాకారేహి పఞ్చిన్ద్రియాని భావియన్తి; ఇమేహి చతూహాకారేహి పఞ్చిన్ద్రియాని భావితాని చేవ హోన్తి సుభావితాని చ పటిప్పస్సద్ధాని చ సుప్పటిప్పస్సద్ధాని చ.

కతినం పుగ్గలానం ఇన్ద్రియభావనా; కతి పుగ్గలా భావితిన్ద్రియా? అట్ఠన్నం పుగ్గలానం ఇన్ద్రియభావనా; తయో పుగ్గలా భావితిన్ద్రియా. కతమేసం అట్ఠన్నం పుగ్గలానం ఇన్ద్రియభావనా? సత్తన్నఞ్చ సేక్ఖానం, పుథుజ్జనకల్యాణకస్స చ – ఇమేసం అట్ఠన్నం పుగ్గలానం ఇన్ద్రియభావనా. కతమే తయో పుగ్గలా భావితిన్ద్రియా? సవనేన బుద్ధో తథాగతస్స సావకో ఖీణాసవో భావితిన్ద్రియో, సయం భూతట్ఠేన పచ్చేకసమ్బుద్ధో భావితిన్ద్రియో, అప్పమేయ్యట్ఠేన తథాగతో అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో భావితిన్ద్రియో – ఇమే తయో పుగ్గలా భావితిన్ద్రియా. ఇతి ఇమేసం అట్ఠన్నం పుగ్గలానం ఇన్ద్రియభావనా; ఇమే తయో పుగ్గలా భావితిన్ద్రియా.

సుత్తన్తనిద్దేసో పఠమో.

౨. దుతియసుత్తన్తనిద్దేసో

౧౮౭. సావత్థినిదానం. "పఞ్చిమాని, భిక్ఖవే, ఇన్ద్రియాని. కతమాని పఞ్చ? సద్ధిన్ద్రియం, వీరియిన్ద్రియం, సతిన్ద్రియం, సమాధిన్ద్రియం , పఞ్ఞిన్ద్రియం. యే హి కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా ఇమేసం పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం నప్పజానన్తి, న మే తే, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా సమణేసు [చేవ (క.) సం. ని. ౫.౪౭౬] వా సమణసమ్మతా, బ్రాహ్మణేసు వా బ్రాహ్మణసమ్మతా; న చ పనేతే ఆయస్మన్తా [ఆయస్మన్తో సం. ని. ౫.౪౭౬] సామఞ్ఞత్థం వా బ్రహ్మఞ్ఞత్థం వా దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తి. యే చ ఖో కేచి [యే కేచి ఖో (స్యా.), యే హి కేచి ఖో (క.) సం. ని. ౫.౪౭౬ పస్సితబ్బా] భిక్ఖవే సమణా వా బ్రాహ్మణా వా ఇమేసం పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం పజానన్తి, తే ఖో మే, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా సమణేసు వా సమణసమ్మతా,

బ్రాహ్మణేసు వా బ్రాహ్మణసమ్మతా; తే చ పనాయస్మన్తా సామఞ్ఞత్థఞ్చ బ్రహ్మఞ్ఞత్థఞ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తీ”తి.

౧౮౮. కతిహాకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం సముదయో హోతి; కతిహాకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం సముదయం పజానాతి? కతిహాకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం అత్థఙ్గమో హోతి; కతిహాకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం అత్థఙ్గమం పజానాతి? కతిహాకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం అస్సాదో హోతి, కతిహాకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం అస్సాదం పజానాతి? కతిహాకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం ఆదీనవో హోతి; కతిహాకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం ఆదీనవం పజానాతి? కతిహాకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం నిస్సరణం హోతి; కతిహాకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం నిస్సరణం పజానాతి?

చత్తారీసాయ ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం సముదయో హోతి; చత్తారీసాయ ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం సముదయం పజానాతి. చత్తారీసాయ ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం అత్థఙ్గమో హోతి; చత్తారీసాయ ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం అత్థఙ్గమం పజానాతి. పఞ్చవీసతియా ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం అస్సాదో హోతి; పఞ్చవీసతియా ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం అస్సాదం పజానాతి. పఞ్చవీసతియా ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం ఆదీనవో హోతి; పఞ్చవీసతియా ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం ఆదీనవం పజానాతి. అసీతిసతం ఆకారేహి [అసీతిసతాకారేహి (స్యా.)] పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం నిస్సరణం హోతి; అసీతిసతం ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం నిస్సరణం పజానాతి.

కతమేహి చత్తారీసాయ ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం సముదయో హోతి; కతమేహి చత్తారీసాయ ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం సముదయం పజానాతి? అధిమోక్ఖత్థాయ ఆవజ్జనాయ సముదయో సద్ధిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి, అధిమోక్ఖవసేన ఛన్దస్స సముదయో సద్ధిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి, అధిమోక్ఖవసేన మనసికారస్స సముదయో సద్ధిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి, సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన ఏకత్తుపట్ఠానం సద్ధిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి; పగ్గహత్థాయ ఆవజ్జనాయ సముదయో వీరియిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి, పగ్గహవసేన ఛన్దస్స సముదయో వీరియిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి, పగ్గహవసేన మనసికారస్స సముదయో వీరియిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి, వీరియిన్ద్రియస్స వసేన ఏకత్తుపట్ఠానం వీరియిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి; ఉపట్ఠానత్థాయ ఆవజ్జనాయ సముదయో సతిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి, ఉపట్ఠానవసేన ఛన్దస్స సముదయో సతిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి, ఉపట్ఠానవసేన మనసికారస్స సముదయో సతిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి, సతిన్ద్రియస్స వసేన ఏకత్తుపట్ఠానం సతిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి; అవిక్ఖేపత్థాయ ఆవజ్జనాయ సముదయో సమాధిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి, అవిక్ఖేపవసేన ఛన్దస్స సముదయో సమాధిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి, అవిక్ఖేపవసేన మనసికారస్స సముదయో సమాధిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి, సమాధిన్ద్రియస్స వసేన ఏకత్తుపట్ఠానం సమాధిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి; దస్సనత్థాయ ఆవజ్జనాయ సముదయో పఞ్ఞిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి, దస్సనవసేన ఛన్దస్స సముదయో పఞ్ఞిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి, దస్సనవసేన మనసికారస్స సముదయో పఞ్ఞిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి, పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన ఏకత్తుపట్ఠానం పఞ్ఞిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి. అధిమోక్ఖత్థాయ ఆవజ్జనాయ సముదయో సద్ధిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి, పగ్గహత్థాయ ఆవజ్జనాయ సముదయో వీరియిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి, ఉపట్ఠానత్థాయ ఆవజ్జనాయ సముదయో సతిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి, అవిక్ఖేపత్థాయ ఆవజ్జనాయ సముదయో సమాధిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి, దస్సనత్థాయ ఆవజ్జనాయ సముదయో పఞ్ఞిన్ద్రియస్స సముదయో

హోతి. అధిమోక్ఖవసేన ఛన్దస్స సముదయో సద్ధిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి, పగ్గహవసేన ఛన్దస్స సముదయో వీరియిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి, ఉపట్ఠానవసేన ఛన్దస్స సముదయో సతిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి, అవిక్ఖేపవసేన ఛన్దస్స సముదయో సమాధిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి, దస్సనవసేన ఛన్దస్స సముదయో పఞ్ఞిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి. అధిమోక్ఖవసేన మనసికారస్స సముదయో సద్ధిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి, పగ్గహవసేన మనసికారస్స సముదయో వీరియిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి, ఉపట్ఠానవసేన మనసికారస్స సముదయో సతిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి, అవిక్ఖేపవసేన మనసికారస్స సముదయో సమాధిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి, దస్సనవసేన మనసికారస్స సముదయో పఞ్ఞిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి. సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన ఏకత్తుపట్ఠానం సద్ధిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి వీరియిన్ద్రియస్స వసేన ఏకత్తుపట్ఠానం వీరియిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి, సతిన్ద్రియస్స వసేన ఏకత్తుపట్ఠానం సతిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి, సమాధిన్ద్రియస్స వసేన ఏకత్తుపట్ఠానం సమాధిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి , పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన ఏకత్తుపట్ఠానం పఞ్ఞిన్ద్రియస్స సముదయో హోతి.

ఇమేహి చత్తారీసాయ ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం సముదయో హోతి, ఇమేహి చత్తారీసాయ ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం సముదయం పజానాతి.

కతమేహి చత్తారీసాయ ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం అత్థఙ్గమో హోతి; కతమేహి చత్తారీసాయ ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం అత్థఙ్గమం పజానాతి? అధిమోక్ఖత్థాయ ఆవజ్జనాయ అత్థఙ్గమో సద్ధిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి, అధిమోక్ఖవసేన ఛన్దస్స అత్థఙ్గమో సద్ధిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి, అధిమోక్ఖవసేన మనసికారస్స అత్థఙ్గమో సద్ధిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి, సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన ఏకత్తఅనుపట్ఠానం [ఏకత్తం అనుపట్ఠానం (స్యా.)] సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన అత్థఙ్గమో హోతి; పగ్గహత్థాయ ఆవజ్జనాయ అత్థఙ్గమో వీరియిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి, పగ్గహవసేన ఛన్దస్స అత్థఙ్గమో వీరియిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి, పగ్గహవసేన మనసికారస్స అత్థఙ్గమో వీరియిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి, వీరియిన్ద్రియస్స వసేన ఏకత్తఅనుపట్ఠానం వీరియిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి; ఉపట్ఠానత్థాయ ఆవజ్జనాయ అత్థఙ్గమో సతిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి, ఉపట్ఠానవసేన ఛన్దస్స అత్థఙ్గమో సతిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి, ఉపట్ఠానవసేన మనసికారస్స అత్థఙ్గమో సతిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి, సతిన్ద్రియస్స వసేన ఏకత్తఅనుపట్ఠానం సతిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి; అవిక్ఖేపత్థాయ ఆవజ్జనాయ అత్థఙ్గమో సమాధిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి, అవిక్ఖేపవసేన ఛన్దస్స అత్థఙ్గమో సమాధిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి, అవిక్ఖేపవసేన మనసికారస్స అత్థఙ్గమో సమాధిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి, సమాధిన్ద్రియస్స వసేన ఏకత్తఅనుపట్ఠానం సమాధిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి; దస్సనత్థాయ ఆవజ్జనాయ అత్థఙ్గమో పఞ్ఞిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి, దస్సనవసేన ఛన్దస్స అత్థఙ్గమో పఞ్ఞిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి, దస్సనవసేన మనసికారస్స అత్థఙ్గమో పఞ్ఞిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి, పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన ఏకత్తఅనుపట్ఠానం పఞ్ఞిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి.

అధిమోక్ఖత్థాయ ఆవజ్జనాయ అత్థఙ్గమో సద్ధిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి, పగ్గహత్థాయ ఆవజ్జనాయ అత్థఙ్గమో వీరియిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి, ఉపట్ఠానత్థాయ ఆవజ్జనాయ అత్థఙ్గమో సతిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి, అవిక్ఖేపత్థాయ ఆవజ్జనాయ అత్థఙ్గమో సమాధిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి, దస్సనత్థాయ ఆవజ్జనాయ అత్థఙ్గమో పఞ్ఞిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి. అధిమోక్ఖవసేన ఛన్దస్స అత్థఙ్గమో సద్ధిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి, పగ్గహవసేన ఛన్దస్స అత్థఙ్గమో వీరియిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి, ఉపట్ఠానవసేన ఛన్దస్స అత్థఙ్గమో సతిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి, అవిక్ఖేపవసేన ఛన్దస్స అత్థఙ్గమో

సమాధిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి, దస్సనవసేన ఛన్దస్స అత్థఙ్గమో పఞ్ఞిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి. అధిమోక్ఖవసేన మనసికారస్స అత్థఙ్గమో సద్ధిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి, పగ్గహవసేన మనసికారస్స అత్థఙ్గమో వీరియిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి, ఉపట్ఠానవసేన మనసికారస్స అత్థఙ్గమో సతిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి, అవిక్ఖేపవసేన మనసికారస్స అత్థఙ్గమో సమాధిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి, దస్సనవసేన మనసికారస్స అత్థఙ్గమో పఞ్ఞిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి. సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన ఏకత్తఅనుపట్ఠానం సద్ధిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి, వీరియిన్ద్రియస్స వసేన ఏకత్తఅనుపట్ఠానం వీరియిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి, సతిన్ద్రియస్స వసేన ఏకత్తఅనుపట్ఠానం సతిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి, సమాధిన్ద్రియస్స వసేన ఏకత్తఅనుపట్ఠానం సమాధిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి, పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన ఏకత్తఅనుపట్ఠానం పఞ్ఞిన్ద్రియస్స అత్థఙ్గమో హోతి.

ఇమేహి చత్తారీసాయ ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం అత్థఙ్గమో హోతి; ఇమేహి చత్తారీసాయ ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం అత్థఙ్గమం పజానాతి.

క. అస్సాదనిద్దేసో

౧౮౯. కతమేహి పఞ్చవీసతియా ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం అస్సాదో హోతి; కతమేహి పఞ్చవీసతియా ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం అస్సాదం పజానాతి? అస్సద్ధియస్స అనుపట్ఠానం సద్ధిన్ద్రియస్స అస్సాదో హోతి, అస్సద్ధియపరిళాహస్స అనుపట్ఠానం సద్ధిన్ద్రియస్స అస్సాదో హోతి, అధిమోక్ఖచరియాయ వేసారజ్జం సద్ధిన్ద్రియస్స అస్సాదో హోతి, సన్తో చ విహారాధిగమో సద్ధిన్ద్రియస్స అస్సాదో హోతి, యం సద్ధిన్ద్రియం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సుఖం సోమనస్సం అయం సద్ధిన్ద్రియస్స అస్సాదో.

కోసజ్జస్స అనుపట్ఠానం వీరియిన్ద్రియస్స అస్సాదో హోతి, కోసజ్జపరిళాహస్స అనుపట్ఠానం వీరియిన్ద్రియస్స అస్సాదో హోతి, పగ్గహచరియాయ వేసారజ్జం వీరియిన్ద్రియస్స అస్సాదో హోతి, సన్తో చ విహారాధిగమో వీరియిన్ద్రియస్స అస్సాదో హోతి, యం వీరియిన్ద్రియం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సుఖం సోమనస్సం అయం వీరియిన్ద్రియస్స అస్సాదో.

పమాదస్స అనుపట్ఠానం సతిన్ద్రియస్స అస్సాదో హోతి, పమాదపరిళాహస్స అనుపట్ఠానం సతిన్ద్రియస్స అస్సాదో హోతి, ఉపట్ఠానచరియాయ వేసారజ్జం సతిన్ద్రియస్స అస్సాదో హోతి, సన్తో చ విహారాధిగమో సతిన్ద్రియస్స అస్సాదో హోతి, యం సతిన్ద్రియం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సుఖం సోమనస్సం అయం సతిన్ద్రియస్స అస్సాదో.

ఉద్ధచ్చస్స అనుపట్ఠానం సమాధిన్ద్రియస్స అస్సాదో హోతి, ఉద్ధచ్చపరిళాహస్స అనుపట్ఠానం సమాధిన్ద్రియస్స అస్సాదో హోతి, అవిక్ఖేపచరియాయ వేసారజ్జం సమాధిన్ద్రియస్స అస్సాదో హోతి, సన్తో చ విహారాధిగమో సమాధిన్ద్రియస్స అస్సాదో హోతి, యం సమాధిన్ద్రియం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సుఖం సోమనస్సం అయం సమాధిన్ద్రియస్స అస్సాదో.

అవిజ్జాయ అనుపట్ఠానం పఞ్ఞిన్ద్రియస్స అస్సాదో హోతి, అవిజ్జాపరిళాహస్స అనుపట్ఠానం పఞ్ఞిన్ద్రియస్స అస్సాదో హోతి, దస్సనచరియాయ వేసారజ్జం పఞ్ఞిన్ద్రియస్స అస్సాదో హోతి , సన్తో చ విహారాధిగమో పఞ్ఞిన్ద్రియస్స అస్సాదో హోతి, యం పఞ్ఞిన్ద్రియం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సుఖం సోమనస్సం అయం పఞ్ఞిన్ద్రియస్స అస్సాదో.

ఇమేహి పఞ్చవీసతియా ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం అస్సాదో హోతి; ఇమేహి పఞ్చవీసతియా ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం అస్సాదం పజానాతి.

ఖ. ఆదీనవనిద్దేసో

౧౯౦. కతమేహి పఞ్చవీసతియా ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం ఆదీనవో హోతి; కతమేహి పఞ్చవీసతియా ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం ఆదీనవం పజానాతి? అస్సద్ధియస్స ఉపట్ఠానం సద్ధిన్ద్రియస్స ఆదీనవో హోతి, అస్సద్ధియపరిళాహస్స ఉపట్ఠానం సద్ధిన్ద్రియస్స ఆదీనవో హోతి, అనిచ్చట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియస్స ఆదీనవో హోతి, దుక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియస్స ఆదీనవో హోతి, అనత్తట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియస్స ఆదీనవో హోతి.

కోసజ్జస్స ఉపట్ఠానం వీరియిన్ద్రియస్స ఆదీనవో హోతి, కోసజ్జపరిళాహస్స ఉపట్ఠానం వీరియిన్ద్రియస్స ఆదీనవో హోతి, అనిచ్చట్ఠేన వీరియిన్ద్రియస్స ఆదీనవో హోతి, దుక్ఖట్ఠేన...పే.... అనత్తట్ఠేన వీరియిన్ద్రియస్స ఆదీనవో హోతి.

పమాదస్స ఉపట్ఠానం సతిన్ద్రియస్స ఆదీనవో హోతి, పమాదపరిళాహస్స ఉపట్ఠానం సతిన్ద్రియస్స ఆదీనవో హోతి, అనిచ్చట్ఠేన సతిన్ద్రియస్స ఆదీనవో హోతి, దుక్ఖట్ఠేన...పే.... అనత్తట్ఠేన సతిన్ద్రియస్స ఆదీనవో హోతి.

ఉద్ధచ్చస్స ఉపట్ఠానం సమాధిన్ద్రియస్స ఆదీనవో హోతి, ఉద్ధచ్చపరిళాహస్స ఉపట్ఠానం సమాధిన్ద్రియస్స ఆదీనవో హోతి, అనిచ్చట్ఠేన సమాధిన్ద్రియస్స ఆదీనవో హోతి, దుక్ఖట్ఠేన...పే.... అనత్తట్ఠేన సమాధిన్ద్రియస్స ఆదీనవో హోతి.

అవిజ్జాయ ఉపట్ఠానం పఞ్ఞిన్ద్రియస్స ఆదీనవో హోతి, అవిజ్జాపరిళాహస్స ఉపట్ఠానం పఞ్ఞిన్ద్రియస్స ఆదీనవో హోతి, అనిచ్చట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియస్స ఆదీనవో హోతి, దుక్ఖట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియస్స ఆదీనవో హోతి, అనత్తట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియస్స ఆదీనవో హోతి.

ఇమేహి పఞ్చవీసతియా ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం ఆదీనవో హోతి; ఇమేహి పఞ్చవీసతియా ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం ఆదీనవం పజానాతి.

గ. నిస్సరణనిద్దేసో

౧౯౧. కతమేహి అసీతిసతం ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం నిస్సరణం హోతి; కతమేహి అసీతిసతం ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం నిస్సరణం పజానాతి? అధిమోక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియం అస్సద్ధియా నిస్సటం హోతి, అస్సద్ధియపరిళాహా నిస్సటం హోతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ నిస్సటం హోతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి నిస్సటం హోతి, తతో పణీతతరసద్ధిన్ద్రియస్స పటిలాభా పురిమతరసద్ధిన్ద్రియా నిస్సటం హోతి; పగ్గహట్ఠేన వీరియిన్ద్రియం కోసజ్జా నిస్సటం హోతి, కోసజ్జపరిళాహా నిస్సటం హోతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ నిస్సటం హోతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి నిస్సటం హోతి, తతో పణీతతరవీరియిన్ద్రియస్స పటిలాభా పురిమతరవీరియిన్ద్రియా నిస్సటం హోతి; ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిన్ద్రియం పమాదా నిస్సటం హోతి, పమాదపరిళాహా నిస్సటం హోతి , తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ నిస్సటం హోతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి నిస్సటం హోతి, తతో పణీతతరసతిన్ద్రియస్స పటిలాభా పురిమతరసతిన్ద్రియా నిస్సటం హోతి; అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిన్ద్రియం ఉద్ధచ్చా నిస్సటం హోతి, ఉద్ధచ్చపరిళాహా నిస్సటం హోతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ నిస్సటం

హోతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి నిస్సటం హోతి, తతో పణీతతరసమాధిన్ద్రియస్స పటిలాభా పురిమతరసమాధిన్ద్రియా నిస్సటం హోతి; దస్సనట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియం అవిజ్జాయ నిస్సటం హోతి, అవిజ్జాపరిళాహా నిస్సటం హోతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ నిస్సటం హోతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి నిస్సటం హోతి, తతో పణీతతరపఞ్ఞిన్ద్రియస్స పటిలాభా పురిమతరపఞ్ఞిన్ద్రియా నిస్సటం హోతి.

౧౯౨. పుబ్బభాగే పఞ్చహి ఇన్ద్రియేహి పఠమజ్ఝానవసేన పఞ్చిన్ద్రియాని నిస్సటాని హోన్తి, పఠమే ఝానే పఞ్చహిన్ద్రియేహి దుతియజ్ఝానవసేన పఞ్చిన్ద్రియాని నిస్సటాని హోన్తి, దుతియే ఝానే పఞ్చహిన్ద్రియేహి తతియజ్ఝానవసేన పఞ్చిన్ద్రియాని నిస్సటాని హోన్తి, తతియే ఝానే పఞ్చహిన్ద్రియేహి చతుత్థజ్ఝానవసేన పఞ్చిన్ద్రియాని నిస్సటాని హోన్తి, చతుత్థే ఝానే పఞ్చహిన్ద్రియేహి ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తివసేన పఞ్చిన్ద్రియాని నిస్సటాని హోన్తి , ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తియా పఞ్చహిన్ద్రియేహి విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తివసేన పఞ్చిన్ద్రియాని నిస్సటాని హోన్తి, విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తియా పఞ్చహిన్ద్రియేహి ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తివసేన పఞ్చిన్ద్రియాని నిస్సటాని హోన్తి, ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా పఞ్చహిన్ద్రియేహి నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తివసేన పఞ్చిన్ద్రియాని నిస్సటాని హోన్తి, నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా పఞ్చహిన్ద్రియేహి అనిచ్చానుపస్సనావసేన పఞ్చిన్ద్రియాని నిస్సటాని హోన్తి.

అనిచ్చానుపస్సనా పఞ్చహిన్ద్రియేహి దుక్ఖానుపస్సనావసే పఞ్చిన్ద్రియాని నిస్సటాని హోన్తి, దుక్ఖానుపస్సనా పఞ్చహిన్ద్రియేహి అనత్తానుపస్సనావసే పఞ్చిన్ద్రియాని నిస్సటాని హోన్తి, అనత్తానుపస్సనా పఞ్చహిన్ద్రియేహి నిబ్బిదానుపస్సనావసేన పఞ్చిన్ద్రియాని నిస్సటాని హోన్తి, నిబ్బిదానుపస్సనాయ పఞ్చహిన్ద్రియేహి విరాగానుపస్సనావసేన పఞ్చిన్ద్రియాని నిస్సటాని హోన్తి, విరాగానుపస్సనాయ పఞ్చహిన్ద్రియేహి నిరోధానుపస్సనావసేన పఞ్చిన్ద్రియాని నిస్సటాని హోన్తి, నిరోధానుపస్సనాయ పఞ్చహిన్ద్రియేహి పటినిస్సగ్గానుపస్సనావసేన పఞ్చిన్ద్రియాని నిస్సటాని హోన్తి, పటినిస్సగ్గానుపస్సనాయ పఞ్చహిన్ద్రియేహి ఖయానుపస్సనావసేన పఞ్చిన్ద్రియాని నిస్సటాని హోన్తి, ఖయానుపస్సనాయ పఞ్చహిన్ద్రియేహి వయానుపస్సనావసేన పఞ్చిన్ద్రియాని నిస్సటాని హోన్తి, వయానుపస్సనాయ పఞ్చహిన్ద్రియేహి విపరిణామానుపస్సనావసేన పఞ్చిన్ద్రియాని నిస్సటాని హోన్తి, విపరిణామానుపస్సనాయ పఞ్చహిన్ద్రియేహి అనిమిత్తానుపస్సనావసేన పఞ్చిన్ద్రియాని నిస్సటాని హోన్తి, అనిమిత్తానుపస్సనాయ పఞ్చహిన్ద్రియేహి అప్పణిహితానుపస్సనావసేన పఞ్చిన్ద్రియాని నిస్సటాని హోన్తి, అప్పణిహితానుపస్సనాయ పఞ్చహిన్ద్రియేహి సుఞ్ఞతానుపస్సనావసేన పఞ్చిన్ద్రియాని నిస్సటాని హోన్తి సుఞ్ఞతానుపస్సనాయ పఞ్చహిన్ద్రియేహి అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనావసేన పఞ్చిన్ద్రియాని నిస్సటాని హోన్తి. అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ పఞ్చహిన్ద్రియేహి యథాభూతఞాణదస్సనవసేన పఞ్చిన్ద్రియాని నిస్సటాని హోన్తి, యథాభూతఞాణదస్సనే పఞ్చహిన్ద్రియేహి ఆదీనవానుపస్సనావసేన పఞ్చిన్ద్రియాని నిస్సటాని హోన్తి, ఆదీనవానుపస్సనాయ పఞ్చహిన్ద్రియేహి పటిసఙ్ఖానుపస్సనావసేన పఞ్చిన్ద్రియాని నిస్సటాని హోన్తి, పటిసఙ్ఖానుపస్సనాయ పఞ్చహిన్ద్రియేహి వివట్టనానుపస్సనావసేన పఞ్చిన్ద్రియాని నిస్సటాని హోన్తి. వివట్టనానుపస్సనాయ పఞ్చహిన్ద్రియేహి సోతాపత్తిమగ్గవసేన పఞ్చిన్ద్రియాని నిస్సటాని హోన్తి.

సోతాపత్తిమగ్గే పఞ్చహిన్ద్రియేహి సోతాపత్తిఫలసమాపత్తివసేన పఞ్చిన్ద్రియాని నిస్సటాని హోన్తి, సోతాపత్తిఫలసమాపత్తియా పఞ్చహిన్ద్రియేహి సకదాగామిమగ్గవసేన పఞ్చిన్ద్రియాని నిస్సటాని హోన్తి, సకదాగామిమగ్గే

పఞ్చహిన్ద్రియేహి సకదాగామిఫలసమాపత్తివసేన పఞ్చిన్ద్రియాని నిస్సటాని హోన్తి, సకదాగామిఫలసమాపత్తియా పఞ్చహిన్ద్రియేహి అనాగామిమగ్గవసేన పఞ్చిన్ద్రియాని నిస్సటాని హోన్తి, అనాగామిమగ్గే పఞ్చహిన్ద్రియేహి అనాగామిఫలసమాపత్తివసేన పఞ్చిన్ద్రియాని నిస్సటాని హోన్తి, అనాగామిఫలసమాపత్తియా పఞ్చహిన్ద్రియేహి అరహత్తమగ్గవసేన పఞ్చిన్ద్రియాని నిస్సటాని హోన్తి, అరహత్తమగ్గే పఞ్చహిన్ద్రియేహి అరహత్తఫలసమాపత్తివసేన పఞ్చిన్ద్రియాని నిస్సటాని హోన్తి.

నేక్ఖమ్మే పఞ్చిన్ద్రియాని కామచ్ఛన్దతో నిస్సటాని హోన్తి, అబ్యాపాదే పఞ్చిన్ద్రియాని బ్యాపాదతో నిస్సటాని హోన్తి, ఆలోకసఞ్ఞాయ పఞ్చిన్ద్రియాని థినమిద్ధతో నిస్సటాని హోన్తి, అవిక్ఖేపే పఞ్చిన్ద్రియాని ఉద్ధచ్చతో నిస్సటాని హోన్తి, ధమ్మవవత్థానే పఞ్చిన్ద్రియాని విచికిచ్ఛాయ నిస్సటాని హోన్తి, ఞాణే పఞ్చిన్ద్రియాని అవిజ్జాయ నిస్సటాని హోన్తి, పామోజ్జే పఞ్చిన్ద్రియాని అరతియా నిస్సటాని హోన్తి.

౧౯౩. పఠమే ఝానే పఞ్చిన్ద్రియాని నీవరణేహి నిస్సటాని హోన్తి, దుతియే ఝానే పఞ్చిన్ద్రియాని వితక్కవిచారేహి నిస్సటాని హోన్తి, తతియే ఝానే పఞ్చిన్ద్రియాని పీతియా నిస్సటాని హోన్తి, చతుత్థే ఝానే పఞ్చిన్ద్రియాని సుఖదుక్ఖేహి నిస్సటాని హోన్తి, ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తియా పఞ్చిన్ద్రియాని రూపసఞ్ఞాయ పటిఘసఞ్ఞాయ నానత్తసఞ్ఞాయ నిస్సటాని హోన్తి, విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తియా పఞ్చిన్ద్రియాని ఆకాసానఞ్చాయతనసఞ్ఞాయ నిస్సటాని హోన్తి, ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా పఞ్చిన్ద్రియాని విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసఞ్ఞాయ నిస్సటాని హోన్తి, నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా పఞ్చిన్ద్రియాని ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసఞ్ఞాయ నిస్సటాని హోన్తి.

అనిచ్చానుపస్సనా పఞ్చిన్ద్రియాని నిచ్చసఞ్ఞాయ నిస్సటాని హోన్తి, దుక్ఖానుపస్సనా పఞ్చిన్ద్రియాని సుఖసఞ్ఞాయ నిస్సటాని హోన్తి, అనత్తానుపస్సనా పఞ్చిన్ద్రియాని అత్తసఞ్ఞాయ నిస్సటాని హోన్తి, నిబ్బిదానుపస్సనాయ పఞ్చిన్ద్రియాని నన్దియా నిస్సటాని హోన్తి, విరాగానుపస్సనాయ పఞ్చిన్ద్రియాని రాగతో నిస్సటాని హోన్తి, నిరోధానుపస్సనాయ పఞ్చిన్ద్రియాని సముదయతో నిస్సటాని హోన్తి, పటినిస్సగ్గానుపస్సనాయ పఞ్చిన్ద్రియాని ఆదానతో నిస్సటాని హోన్తి, ఖయానుపస్సనాయ పఞ్చిన్ద్రియాని ఘనసఞ్ఞాయ నిస్సటాని హోన్తి , వయానుపస్సనాయ పఞ్చిన్ద్రియాని ఆయూహనతో నిస్సటాని హోన్తి, విపరిణామానుపస్సనాయ పఞ్చిన్ద్రియాని ధువసఞ్ఞాయ నిస్సటాని హోన్తి, అనిమిత్తానుపస్సనాయ పఞ్చిన్ద్రియాని నిమిత్తతో నిస్సటాని హోన్తి, అప్పణిహితానుపస్సనాయ పఞ్చిన్ద్రియాని పణిధియా నిస్సటాని హోన్తి, సుఞ్ఞతానుపస్సనాయ పఞ్చిన్ద్రియాని అభినివేసతో నిస్సటాని హోన్తి. అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ పఞ్చిన్ద్రియాని సారాదానాభినివేసతో నిస్సటాని హోన్తి, యథాభూతఞాణదస్సనే పఞ్చిన్ద్రియాని సమ్మోహాభినివేసతో నిస్సటాని హోన్తి, ఆదీనవానుపస్సనాయ పఞ్చిన్ద్రియాని ఆలయాభినివేసతో నిస్సటాని హోన్తి, పటిసఙ్ఖానుపస్సనాయ పఞ్చిన్ద్రియాని అప్పటిసఙ్ఖాయ నిస్సటాని హోన్తి, వివట్టనానుపస్సనాయ పఞ్చిన్ద్రియాని సఞ్ఞోగాభినివేసతో నిస్సటాని హోన్తి.

సోతాపత్తిమగ్గే పఞ్చిన్ద్రియాని దిట్ఠేకట్ఠేహి కిలేసేహి నిస్సటాని హోన్తి, సకదాగామిమగ్గే పఞ్చిన్ద్రియాని ఓళారికేహి కిలేసేహి నిస్సటాని హోన్తి, అనాగామిమగ్గే పఞ్చిన్ద్రియాని అనుసహగతేహి కిలేసేహి నిస్సటాని హోన్తి, అరహత్తమగ్గే పఞ్చిన్ద్రియాని సబ్బకిలేసేహి నిస్సటాని హోన్తి, సబ్బేసఞ్ఞేవ ఖీణాసవానం తత్థ తత్థ పఞ్చిన్ద్రియాని నిస్సటాని చేవ హోన్తి సునిస్సటాని చ పటిప్పస్సద్ధాని చ సుప్పటిప్పస్సద్ధాని చ.

ఇమేహి అసీతిసతం ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం నిస్సరణం హోతి; ఇమేహి అసీతిసతం ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం నిస్సరణం పజానాతి.

సుత్తన్తనిద్దేసో దుతియో.

పఠమభాణవారో.

౩. తతియసుత్తన్తనిద్దేసో

౧౮౪. సావత్థినిదానం [సం॰ ని॰ ౫.౪౭౮-౪౮౫ పస్సితబ్బా]. "పఞ్చిమాని, భిక్ఖవే, ఇన్ద్రియాని. కతమాని పఞ్చ? సద్ధిన్ద్రియం, వీరియిన్ద్రియం, సతిన్ద్రియం, సమాధిన్ద్రియం, పఞ్ఞిన్ద్రియం. కత్థ చ, భిక్ఖవే, సద్ధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం? చతూసు సోతాపత్తియఙ్గేసు – ఏత్థ సద్ధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం. కత్థ చ, భిక్ఖవే, వీరియిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం? చతూసు సమ్మప్పధానేసు – ఏత్థ వీరియిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం. కత్థ చ , భిక్ఖవే, సతిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం? చతూసు సతిపట్ఠానేసు – ఏత్థ సతిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం. కత్థ చ, భిక్ఖవే, సమాధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం? చతూసు ఝానేసు – ఏత్థ సమాధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం. కత్థ చ, భిక్ఖవే, పఞ్ఞిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం? చతూసు అరియసచ్చేసు – ఏత్థ పఞ్ఞిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం".

చతూసు సోతాపత్తియఙ్గేసు సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన కతిహాకారేహి పఞ్చిన్ద్రియాని దట్ఠబ్బాని? చతూసు సమ్మప్పధానేసు వీరియిన్ద్రియస్స వసేన కతిహాకారేహి పఞ్చిన్ద్రియాని దట్ఠబ్బాని? చతూసు సతిపట్ఠానేసు సతిన్ద్రియస్స వసేన కతిహాకారేహి పఞ్చిన్ద్రియాని దట్ఠబ్బాని? చతూసు ఝానేసు సమాధిన్ద్రియస్స వసేన కతిహాకారేహి పఞ్చిన్ద్రియాని దట్ఠబ్బాని? చతూసు అరియసచ్చేసు పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన కతిహాకారేహి పఞ్చిన్ద్రియాని దట్ఠబ్బాని?

చతూసు సోతాపత్తియఙ్గేసు సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన వీసతియా ఆకారేహి పఞ్చిన్ద్రియాని దట్ఠబ్బాని. చతూసు సమ్మప్పధానేసు వీరియిన్ద్రియస్స వసేన వీసతియా ఆకారేహి పఞ్చిన్ద్రియాని దట్ఠబ్బాని. చతూసు సతిపట్ఠానేసు సతిన్ద్రియస్స వసేన వీసతియా ఆకారేహి పఞ్చిన్ద్రియాని దట్ఠబ్బాని. చతూసు ఝానేసు సమాధిన్ద్రియస్స వసేన వీసతియా ఆకారేహి పఞ్చిన్ద్రియాని దట్ఠబ్బాని. చతూసు అరియసచ్చేసు పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన వీసతియా ఆకారేహి పఞ్చిన్ద్రియాని దట్ఠబ్బాని.

౪. పభేదగణననిద్దేసో

౧౮౫. చతూసు సోతాపత్తియఙ్గేసు సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన కతమేహి వీసతియా ఆకారేహి పఞ్చిన్ద్రియాని దట్ఠబ్బాని? సప్పురిససంసేవే సోతాపత్తియఙ్గే అధిమోక్ఖాధిపతేయ్యట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన పగ్గహట్ఠేన వీరియిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం , దస్సనట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం; సద్ధమ్మస్సవనే సోతాపత్తియఙ్గే... యోనిసోమనసికారే సోతాపత్తియఙ్గే... ధమ్మానుధమ్మపటిపత్తియా సోతాపత్తియఙ్గే అధిమోక్ఖాధిపతేయ్యట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన పగ్గహట్ఠేన వీరియిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, దస్సనట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం. చతూసు సోతాపత్తియఙ్గేసు సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన ఇమేహి వీసతియా ఆకారేహి పఞ్చిన్ద్రియాని దట్ఠబ్బాని.

చతూసు సమ్మప్పధానేసు వీరియిన్ద్రియస్స వసేన కతమేహి వీసతియా ఆకారేహి పఞ్చిన్ద్రియాని దట్ఠబ్బాని? అనుప్పన్నానం పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం అనుప్పాదాయ సమ్మప్పధానే పగ్గహాధిపతేయ్యట్ఠేన వీరియిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, వీరియిన్ద్రియస్స వసేన ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, దస్సనట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, అధిమోక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం. ఉప్పన్నానం పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ సమ్మప్పధానే...పే.... అనుప్పన్నానం కుసలానం ధమ్మానం ఉప్పాదాయ సమ్మప్పధానే...పే.... ఉప్పన్నానం కుసలానం ధమ్మానం ఠితియా అసమ్మోసాయ భియ్యోభావాయ వేపుల్లాయ భావనాయ పారిపూరియా సమ్మప్పధానే పగ్గహాధిపతేయ్యట్ఠేన వీరియిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, వీరియిన్ద్రియస్స వసేన ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, దస్సనట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, అధిమోక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం. చతూసు సమ్మప్పధానేసు వీరియిన్ద్రియస్స వసేన ఇమేహి వీసతియా ఆకారేహి పఞ్చిన్ద్రియాని దట్ఠబ్బాని.

చతూసు సతిపట్ఠానేసు సతిన్ద్రియస్స వసేన కతమేహి వీసతియా ఆకారేహి పఞ్చిన్ద్రియాని దట్ఠబ్బాని? కాయే కాయానుపస్సనాసతిపట్ఠానే ఉపట్ఠానాధిపతేయ్యట్ఠేన సతిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, సతిన్ద్రియస్స వసేన అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, దస్సనట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, అధిమోక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, పగ్గహట్ఠేన వీరియిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం. వేదనాసు వేదనానుపస్సనాసతిపట్ఠానే...పే.... చిత్తే చిత్తానుపస్సనాసతిపట్ఠానే... ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సనాసతిపట్ఠానే ఉపట్ఠానాధిపతేయ్యట్ఠేన సతిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, సతిన్ద్రియస్స వసేన అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, దస్సనట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, అధిమోక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, పగ్గహట్ఠేన వీరియిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం. చతూసు సతిపట్ఠానేసు సతిన్ద్రియస్స వసేన ఇమేహి వీసతియా ఆకారేహి పఞ్చిన్ద్రియాని దట్ఠబ్బాని.

చతూసు ఝానేసు సమాధిన్ద్రియస్స వసేన కతమేహి వీసతియా ఆకారేహి పఞ్చిన్ద్రియాని దట్ఠబ్బాని? పఠమే ఝానే అవిక్ఖేపాధిపతేయ్యట్ఠేన సమాధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, సమాధిన్ద్రియస్స వసేన దస్సనట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, అధిమోక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, పగ్గహట్ఠేన వీరియిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం. దుతియే ఝానే...పే.... తతియే ఝానే... చతుత్థే ఝానే అవిక్ఖేపాధిపతేయ్యట్ఠేన సమాధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, సమాధిన్ద్రియస్స వసేన దస్సనట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, అధిమోక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, పగ్గహట్ఠేన వీరియిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం. చతూసు ఝానేసు సమాధిన్ద్రియస్స వసేన ఇమేహి వీసతియా ఆకారేహి పఞ్చిన్ద్రియాని దట్ఠబ్బాని.

చతూసు అరియసచ్చేసు పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన కతమేహి వీసతియా ఆకారేహి పఞ్చిన్ద్రియాని దట్ఠబ్బాని? దుక్ఖే అరియసచ్చే దస్సనాధిపతేయ్యట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన అధిమోక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, పగ్గహట్ఠేన వీరియిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం. దుక్ఖసముదయే అరియసచ్చే...పే.... దుక్ఖనిరోధే అరియసచ్చే... దుక్ఖనిరోధగామినియా పటిపదాయ అరియసచ్చే దస్సనాధిపతేయ్యట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన అధిమోక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, పగ్గహట్ఠేన వీరియిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం. చతూసు అరియసచ్చేసు పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన ఇమేహి వీసతియా ఆకారేహి పఞ్చిన్ద్రియాని దట్ఠబ్బాని.

ఖ. చరియవారో

౧౯౬. చతూసు సోతాపత్తియఙ్గేసు సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన కతిహాకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం చరియా దట్ఠబ్బా?

చతూసు సమ్మప్పధానేసు...పే.... చతూసు సతిపట్ఠానేసు... చతూసు ఝానేసు... చతూసు అరియసచ్చేసు పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన కతిహాకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం చరియా దట్ఠబ్బా? చతూసు సోతాపత్తియఙ్గేసు సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన వీసతియా ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం చరియా దట్ఠబ్బా. చతూసు సమ్మప్పధానేసు...పే.... చతూసు సతిపట్ఠానేసు... చతూసు ఝానేసు... చతూసు అరియసచ్చేసు పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన వీసతియా ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం చరియా దట్ఠబ్బా.

చతూసు సోతాపత్తియఙ్గేసు సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన కతమేహి వీసతియా ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం చరియా దట్ఠబ్బా? సప్పురిససంసేవే సోతాపత్తియఙ్గే అధిమోక్ఖాధిపతేయ్యట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా, సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన పగ్గహట్ఠేన వీరియిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా, ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా, అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా, దస్సనట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా. సద్ధమ్మసవనే సోతాపత్తియఙ్గే...పే.... యోనిసో మనసికారే సోతాపత్తియఙ్గే... ధమ్మానుధమ్మపటిపత్తియా సోతాపత్తియఙ్గే అధిమోక్ఖాధిపతేయ్యట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా, సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన పగ్గహట్ఠేన వీరియిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా, ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా, అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా, దస్సనట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా. చతూసు సోతాపత్తియఙ్గేసు సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన ఇమేహి వీసతియా ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం చరియా దట్ఠబ్బా.

చతూసు సమ్మప్పధానేసు వీరియిన్ద్రియస్స వసేన కతమేహి వీసతియా ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం చరియా దట్ఠబ్బా? అనుప్పన్నానం పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం అనుప్పాదాయ సమ్మప్పధానే పగ్గహాధిపతేయ్యట్ఠేన వీరియిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా, వీరియిన్ద్రియస్స వసేన ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా, అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా, దస్సనట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా, అధిమోక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా. ఉప్పన్నానం పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ సమ్మప్పధానే...పే.... అనుప్పన్నానం కుసలానం ధమ్మానం ఉప్పాదాయ సమ్మప్పధానే...పే.... ఉప్పన్నానం కుసలానం ధమ్మానం ఠితియా అసమ్మోసాయ భియ్యోభావాయ వేపుల్లాయ భావనాయ పారిపూరియా సమ్మప్పధానే పగ్గహాధిపతేయ్యట్ఠేన వీరియిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా...పే.... చతూసు సమ్మప్పధానేసు వీరియిన్ద్రియస్స వసేన ఇమేహి వీసతియా ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం చరియా దట్ఠబ్బా.

చతూసు సతిపట్ఠానేసు సతిన్ద్రియస్స వసేన కతమేహి వీసతియా ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం చరియా దట్ఠబ్బా? కాయే కాయానుపస్సనాసతిపట్ఠానే ఉపట్ఠానాధిపతేయ్యట్ఠేన సతిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా, సతిన్ద్రియస్స వసేన అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా, దస్సనట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా, అధిమోక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా, పగ్గహట్ఠేన వీరియిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా. వేదనాసు వేదనానుపస్సనాసతిపట్ఠానే...పే.... చిత్తే చిత్తానుపస్సనాసతిపట్ఠానే...పే.... ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సనాసతిపట్ఠానే ఉపట్ఠానాధిపతేయ్యట్ఠేన సతిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా...పే.... చతూసు సతిపట్ఠానేసు సతిన్ద్రియస్స వసేన ఇమేహి వీసతియా ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం చరియా దట్ఠబ్బా.

చతూసు ఝానేసు సమాధిన్ద్రియస్స వసేన కతమేహి వీసతియా ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం చరియా దట్ఠబ్బా? పఠమే ఝానే అవిక్ఖేపాధిపతేయ్యట్ఠేన సమాధిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా, సమాధిన్ద్రియస్స వసేన దస్సనట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా, అధిమోక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా, పగ్గహట్ఠేన వీరియిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా, ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా. దుతియే ఝానే...పే.... తతియే ఝానే...పే.... చతుత్థే ఝానే అవిక్ఖేపాధిపతేయ్యట్ఠేన సమాధిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా...పే.... చతూసు ఝానేసు సమాధిన్ద్రియస్స వసేన ఇమేహి వీసతియా ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం చరియా దట్ఠబ్బా.

చతూసు అరియసచ్చేసు పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన కతమేహి వీసతియా ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం చరియా దట్ఠబ్బా? దుక్ఖే అరియసచ్చే దస్సనాధిపతేయ్యట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా, పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన అధిమోక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా, పగ్గహట్ఠేన వీరియిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా, ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా, అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా. దుక్ఖసముదయే అరియసచ్చే...పే.... దుక్ఖనిరోధే అరియసచ్చే... దుక్ఖనిరోధగామినియా పటిపదాయ అరియసచ్చే దస్సనాధిపతేయ్యట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా, పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన అధిమోక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా, పగ్గహట్ఠేన వీరియిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా, ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా, అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిన్ద్రియస్స చరియా దట్ఠబ్బా. చతూసు అరియసచ్చేసు పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన ఇమేహి వీసతియా ఆకారేహి పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం చరియా దట్ఠబ్బా.

౫. చారవిహారనిద్దేసో

౧౯౭. చారో చ విహారో చ అనుబుద్ధో హోతి పటివిద్ధో, యథాచరన్తం యథావిహరన్తం విఞ్ఞూ సబ్రహ్మచారీ గమ్భీరేసు ఠానేసు ఓకప్పేయ్యుం – “అద్ధా, అయమాయస్మా పత్తో వా పాపుణిస్సతి వా”.

చరియాతి అట్ఠ చరియాయో – ఇరియాపథచరియా, ఆయతనచరియా, సతిచరియా, సమాధిచరియా, ఞాణచరియా, మగ్గచరియా, పత్తిచరియా, లోకత్థచరియాతి. **ఇరియాపథచరియాతి** చతూసు ఇరియాపథేసు. **ఆయతనచరియాతి** ఛసు అజ్ఝత్తికబాహిరేసు ఆయతనేసు. **సతిచరియాతి** చతూసు సతిపట్ఠానేసు. **సమాధిచరియాతి** చతూసు ఝానేసు. **ఞాణచరియాతి** చతూసు అరియసచ్చేసు. **మగ్గచరియాతి** చతూసు అరియమగ్గేసు. **పత్తిచరియాతి** చతూసు సామఞ్ఞఫలేసు. **లోకత్థచరియాతి** తథాగతేసు అరహన్తేసు సమ్మాసమ్బుద్ధేసు, పదేసే పచ్చేకబుద్ధేసు, పదేసే సావకేసు. ఇరియాపథచరియా చ పణిధిసమ్పన్నానం, ఆయతనచరియా చ ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారానం, సతిచరియా చ అప్పమాదవిహారీనం, సమాధిచరియా చ అధిచిత్తమనుయుత్తానం, ఞాణచరియా చ బుద్ధిసమ్పన్నానం, మగ్గచరియా చ సమ్మాపటిపన్నానం, పత్తిచరియా చ అధిగతఫలానం, లోకత్థచరియా చ తథాగతానం అరహన్తానం సమ్మాసమ్బుద్ధానం, పదేసే పచ్చేకబుద్ధానం, పదేసే సావకానం. ఇమా అట్ఠ చరియాయో.

అపరాపి అట్ఠ చరియాయో. అధిముచ్చన్తో సద్ధాయ చరతి, పగ్గణ్హన్తో వీరియేన చరతి, ఉపట్ఠాపేన్తో సతియా చరతి, అవిక్ఖేపం కరోన్తో సమాధినా చరతి, పజానన్తో పఞ్ఞాయ చరతి, విజానన్తో విఞ్ఞాణచరియాయ చరతి, ఏవం పటిపన్నస్స కుసలా ధమ్మా ఆయాపేన్తీతి ఆయతనచరియాయ చరతి, ఏవం పటిపన్నో విసేసమధిగచ్ఛతీతి విసేసచరియాయ చరతి – ఇమా అట్ఠ చరియాయో.

అపరాపి అట్ఠ చరియాయో. దస్సనచరియా చ సమ్మాదిట్ఠియా, అభినిరోపనచరియా చ సమ్మాసఙ్కప్పస్స, పరిగ్గహచరియా చ సమ్మావాచాయ, సముట్ఠానచరియా చ సమ్మాకమ్మన్తస్స, వోదానచరియా చ సమ్మాఆజీవస్స, పగ్గహచరియా చ సమ్మావాయామస్స, ఉపట్ఠానచరియా చ సమ్మాసతియా, అవిక్ఖేపచరియా చ సమ్మాసమాధిస్స – ఇమా అట్ఠ చరియాయో.

విహారోతి అధిముచ్చన్తో సద్ధాయ విహరతి, పగ్గణ్హన్తో వీరియేన విహరతి, ఉపట్ఠాపేన్తో సతియా విహరతి, అవిక్ఖేపం కరోన్తో సమాధినా విహరతి, పజానన్తో పఞ్ఞాయ విహరతి.

అనుబుద్ధోతి సద్ధిన్ద్రియస్స అధిమోక్ఖట్ఠో అనుబుద్ధో హోతి, వీరియిన్ద్రియస్స పగ్గహట్ఠో అనుబుద్ధో హోతి, సతిన్ద్రియస్స ఉపట్ఠానట్ఠో అనుబుద్ధో హోతి, సమాధిన్ద్రియస్స అవిక్ఖేపట్ఠో అనుబుద్ధో హోతి, పఞ్ఞిన్ద్రియస్స దస్సనట్ఠో అనుబుద్ధో హోతి.

పటివిద్ధోతి సద్ధిన్ద్రియస్స అధిమోక్ఖట్ఠో పటివిద్ధో హోతి, వీరియిన్ద్రియస్స పగ్గహట్ఠో పటివిద్ధో హోతి, సతిన్ద్రియస్స ఉపట్ఠానట్ఠో పటివిద్ధో హోతి, సమాధిన్ద్రియస్స అవిక్ఖేపట్ఠో పటివిద్ధో హోతి, పఞ్ఞిన్ద్రియస్స దస్సనట్ఠో పటివిద్ధో హోతి. **యథాచరన్తన్తి** ఏవం సద్ధాయ చరన్తం, ఏవం వీరియేన చరన్తం, ఏవం సతియా చరన్తం, ఏవం సమాధినా చరన్తం, ఏవం పఞ్ఞాయ చరన్తం. **యథావిహరన్తన్తి** ఏవం సద్ధాయ విహరన్తం, ఏవం వీరియేన విహరన్తం, ఏవం సతియా విహరన్తం, ఏవం సమాధినా విహరన్తం, ఏవం పఞ్ఞాయ విహరన్తం. **విఞ్ఞూతి** విఞ్ఞూ విభావీ మేధావీ పణ్డితా బుద్ధిసమ్పన్నా. **సబ్రహ్మచారీతి** ఏకకమ్మం ఏకుద్దేసో సమసిక్ఖతా. **గమ్భీరేసు ఠానేసూతి** గమ్భీరాని ఠానాని వుచ్చన్తి ఝానా చ విమోక్ఖా చ సమాధీ చ సమాపత్తియో చ మగ్గా చ ఫలాని చ అభిఞ్ఞాయో చ పటిసమ్భిదా చ. **ఓకప్పేయ్యున్తి** సద్దహేయ్యుం అధిముచ్చేయ్యుం. **అద్ధాతి** ఏకంసవచనమేతం నిస్సంసయవచనమేతం నిక్కఙ్ఖవచనమేతం అద్వేజ్ఝవచనమేతం అద్వేళ్హకవచనమేతం నియోగవచనమేతం అపణ్ణకవచనమేతం అవత్థాపనవచనమేతం – అద్ధాతి. **ఆయస్మాతి** పియవచనమేతం గరువచనమేతం సగారవసప్పతిస్సాధివచనమేతం – ఆయస్మాతి. **పత్తో వాతి** అధిగతో వా. **పాపుణిస్సతి వాతి** అధిగమిస్సతి వా.

సుత్తన్తనిద్దేసో తతియో.

౪. చతుత్థసుత్తన్తనిద్దేసో

౧౯౮. పురిమనిదానం [పరిపుణ్ణనిదానం (స్యా॰ క॰)]. "పఞ్చిమాని, భిక్ఖవే, ఇన్ద్రియాని. కతమాని పఞ్చ? సద్ధిన్ద్రియం, వీరియిన్ద్రియం, సతిన్ద్రియం, సమాధిన్ద్రియం, పఞ్ఞిన్ద్రియం – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చిన్ద్రియాని. ఇమాని పఞ్చిన్ద్రియాని కతిహాకారేహి కేనట్ఠేన దట్ఠబ్బాని? ఇమాని పఞ్చిన్ద్రియాని ఛహాకారేహి తేనట్ఠేన దట్ఠబ్బాని – ఆధిపతేయ్యట్ఠేన ఆదివిసోధనట్ఠేన అధిమత్తట్ఠేన, అధిట్ఠానట్ఠేన, పరియాదానట్ఠేన, పతిట్ఠాపకట్ఠేన".

క. ఆధిపతేయ్యట్ఠనిద్దేసో

౧౯౯. కథం **ఆధిపతేయ్యట్ఠేన ఇన్ద్రియాని దట్ఠబ్బాని?** అస్సద్ధియం పజహతో అధిమోక్ఖాధిపతేయ్యట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన పగ్గహట్ఠేన వీరియిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, దస్సనట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం. కోసజ్జం పజహతో పగ్గహాధిపతేయ్యట్ఠేన వీరియిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం,

వీరియిన్ద్రియస్స వసేన ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, దస్సనట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, అధిమోక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం. పమాదం పజహతో ఉపట్ఠానాధిపతేయ్యట్ఠేన సతిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, సతిన్ద్రియస్స వసేన అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, దస్సనట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, అధిమోక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, పగ్గహట్ఠేన వీరియిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం. ఉద్ధచ్చం పజహతో అవిక్ఖేపాధిపతేయ్యట్ఠేన సమాధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, సమాధిన్ద్రియస్స వసేన దస్సనట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, అధిమోక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, పగ్గహట్ఠేన వీరియిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం. అవిజ్జం పజహతో దస్సనాధిపతేయ్యట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన అధిమోక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, పగ్గహట్ఠేన వీరియిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, దస్సనట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం.

కామచ్ఛన్దం పజహతో నేక్ఖమ్మవసేన అధిమోక్ఖాధిపతేయ్యట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన పగ్గహట్ఠేన వీరియిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, దస్సనట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం. కామచ్ఛన్దం పజహతో నేక్ఖమ్మవసేన పగ్గహాధిపతేయ్యట్ఠేన వీరియిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, వీరియిన్ద్రియస్స వసేన ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, దస్సనట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, అధిమోక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం. కామచ్ఛన్దం పజహతో నేక్ఖమ్మవసేన ఉపట్ఠానాధిపతేయ్యట్ఠేన సతిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, సతిన్ద్రియస్స వసేన అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, దస్సనట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, అధిమోక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, పగ్గహట్ఠేన వీరియిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం. కామచ్ఛన్దం పజహతో నేక్ఖమ్మవసేన అవిక్ఖేపాధిపతేయ్యట్ఠేన సమాధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, సమాధిన్ద్రియస్స వసేన దస్సనట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, అధిమోక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, పగ్గహట్ఠేన వీరియిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం. కామచ్ఛన్దం పజహతో నేక్ఖమ్మవసేన దస్సనాధిపతేయ్యట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన అధిమోక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, పగ్గహట్ఠేన వీరియిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం.

బ్యాపాదం పజహతో అబ్యాపాదవసేన...పే.... థినమిద్ధం పజహతో ఆలోకసఞ్ఞావసేన...పే.... సబ్బకిలేసే పజహతో అరహత్తమగ్గవసేన అధిమోక్ఖాధిపతేయ్యట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన పగ్గహట్ఠేన వీరియిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, దస్సనట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం...పే.... సబ్బకిలేసే పజహతో అరహత్తమగ్గవసేన దస్సనాధిపతేయ్యట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన అధిమోక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, పగ్గహట్ఠేన వీరియిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం, అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిన్ద్రియం దట్ఠబ్బం. ఏవం ఆధిపతేయ్యట్ఠేన ఇన్ద్రియాని దట్ఠబ్బాని.

ఖ. ఆదివిసోధనట్ఠనిద్దేసో

౨౦౦. కథం **ఆదివిసోధనట్ఠేన ఇన్ద్రియాని దట్ఠబ్బాని?** అధిమోక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియం, అస్సద్ధియసంవరట్ఠేన [అస్సద్ధియం సంవరట్ఠేన (స్యా. క.) ఏవమీదిసేసు పదేసుపి] సీలవిసుద్ధి – సద్ధిన్ద్రియస్స ఆదివిసోధనా. పగ్గహట్ఠేన వీరియిన్ద్రియం, కోసజ్జసంవరట్ఠేన సీలవిసుద్ధి – వీరియిన్ద్రియస్స ఆదివిసోధనా. ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిన్ద్రియం, పమాదసంవరట్ఠేన సీలవిసుద్ధి – సతిన్ద్రియస్స ఆదివిసోధనా. అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిన్ద్రియం, ఉద్ధచ్చసంవరట్ఠేన సీలవిసుద్ధి – సమాధిన్ద్రియస్స ఆదివిసోధనా.

దస్సనట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియం, అవిజ్జాసంవరట్ఠేన సీలవిసుద్ధి – పఞ్ఞిన్ద్రియస్స ఆదివిసోధనా. నేక్ఖమ్మే పఞ్చిన్ద్రియాని, కామచ్ఛన్దసంవరట్ఠేన సీలవిసుద్ధి – పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం ఆదివిసోధనా. అబ్యాపాదే పఞ్చిన్ద్రియాని, బ్యాపాదసంవరట్ఠేన సీలవిసుద్ధి – పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం ఆదివిసోధనా…పే.… అరహత్తమగ్గే పఞ్చిన్ద్రియాని, సబ్బకిలేససంవరట్ఠేన సీలవిసుద్ధి – పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం ఆదివిసోధనా. ఏవం ఆదివిసోధనట్ఠేన ఇన్ద్రియాని దట్ఠబ్బాని.

గ. అధిమత్తట్ఠనిద్దేసో

౨౧౧. కథం **అధిమత్తట్ఠేన ఇన్ద్రియాని దట్ఠబ్బాని?** సద్ధిన్ద్రియస్స భావనాయ ఛన్దో ఉప్పజ్జతి – ఛన్దవసేన సద్ధావసేన సద్ధిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి . ఛన్దవసేన పామోజ్జం ఉప్పజ్జతి – పామోజ్జవసేన సద్ధావసేన సద్ధిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. పామోజ్జవసేన పీతి ఉప్పజ్జతి – పీతివసేన సద్ధావసేన సద్ధిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. పీతివసేన పస్సద్ధి ఉప్పజ్జతి – పస్సద్ధివసేన సద్ధావసేన సద్ధిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. పస్సద్ధివసేన సుఖం ఉప్పజ్జతి – సుఖవసేన సద్ధావసేన సద్ధిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. సుఖవసేన ఓభాసో ఉప్పజ్జతి – ఓభాసవసేన సద్ధావసేన సద్ధిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. ఓభాసవసేన సంవేగో ఉప్పజ్జతి – సంవేగవసేన సద్ధావసేన సద్ధిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. సంవేజేత్వా చిత్తం సమాదహతి – సమాధివసేన సద్ధావసేన సద్ధిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. తథా సమాహితం చిత్తం సాధుకం పగ్గణ్హాతి – పగ్గహవసేన సద్ధావసేన సద్ధిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. తథాపగ్గహితం చిత్తం సాధుకం అజ్ఝుపేక్ఖతి – ఉపేక్ఖావసేన సద్ధావసేన సద్ధిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. ఉపేక్ఖావసేన నానత్తకిలేసేహి చిత్తం విముచ్చతి – విమోక్ఖవసేన సద్ధావసేన సద్ధిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. విముత్తత్తా తే ధమ్మా ఏకరసా హోన్తి – ఏకరసట్ఠేన భావనావసేన సద్ధావసేన సద్ధిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. భావితత్తా తతో పణీతతరే వివట్టన్తి – వివట్టనావసేన సద్ధావసేన సద్ధిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. వివట్టితత్తా తతో వోసజ్జతి [వోస్సజ్జతి (స్యా. క.)] – వోసగ్గవసేన సద్ధావసేన సద్ధిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. వోసజ్జితత్తా తతో నిరుజ్ఝన్తి – నిరోధవసేన సద్ధావసేన సద్ధిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. నిరోధవసేన ద్వే వోసగ్గా – పరిచ్చాగవోసగ్గో చ, పక్ఖన్దనవోసగ్గో చ. కిలేసే చ ఖన్ధే చ పరిచ్చజతీతి – పరిచ్చాగవోసగ్గో. నిరోధనిబ్బానధాతుయా చిత్తం పక్ఖన్దతీతి – పక్ఖన్దనవోసగ్గో. నిరోధవసేన ఇమే ద్వే వోసగ్గా.

అస్సద్ధియస్స పహానాయ ఛన్దో ఉప్పజ్జతి…పే.… అస్సద్ధియపరిళాహస్స పహానాయ ఛన్దో ఉప్పజ్జతి… దిట్ఠేకట్ఠానం కిలేసానం పహానాయ ఛన్దో ఉప్పజ్జతి… ఓళారికానం కిలేసానం పహానాయ ఛన్దో ఉప్పజ్జతి… అనుసహగతానం కిలేసానం పహానాయ ఛన్దో ఉప్పజ్జతి… సబ్బకిలేసానం పహానాయ ఛన్దో ఉప్పజ్జతి – ఛన్దవసేన సద్ధావసేన సద్ధిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి…పే.… వీరియిన్ద్రియస్స భావనాయ ఛన్దో ఉప్పజ్జతి…పే.… కోసజ్జస్స పహానాయ ఛన్దో ఉప్పజ్జతి… కోసజ్జపరిళాహస్స పహానాయ ఛన్దో ఉప్పజ్జతి… దిట్ఠేకట్ఠానం కిలేసానం పహానాయ ఛన్దో ఉప్పజ్జతి…పే.… సబ్బకిలేసానం పహానాయ ఛన్దో ఉప్పజ్జతి… సతిన్ద్రియస్స భావనాయ ఛన్దో ఉప్పజ్జతి…పే.… పమాదస్స పహానాయ ఛన్దో ఉప్పజ్జతి… పమాదపరిళాహస్స పహానాయ ఛన్దో ఉప్పజ్జతి…పే.… సబ్బకిలేసానం పహానాయ ఛన్దో ఉప్పజ్జతి… సమాధిన్ద్రియస్స భావనాయ ఛన్దో ఉప్పజ్జతి…పే.… ఉద్ధచ్చస్స పహానాయ ఛన్దో ఉప్పజ్జతి ఉద్ధచ్చపరిళాహస్స పహానాయ ఛన్దో ఉప్పజ్జతి…పే.… సబ్బకిలేసానం పహానాయ ఛన్దో ఉప్పజ్జతి… పఞ్ఞిన్ద్రియస్స భావనాయ ఛన్దో ఉప్పజ్జతి…పే.… అవిజ్జాయ పహానాయ ఛన్దో ఉప్పజ్జతి… అవిజ్జాపరిళాహస్స పహానాయ ఛన్దో ఉప్పజ్జతి… దిట్ఠేకట్ఠానం కిలేసానం పహానాయ ఛన్దో ఉప్పజ్జతి… ఓళారికానం కిలేసానం పహానాయ ఛన్దో ఉప్పజ్జతి… అనుసహగతానం కిలేసానం పహానాయ ఛన్దో ఉప్పజ్జతి…

సబ్బకిలేసానం పహానాయ ఛన్దో ఉప్పజ్జతి – ఛన్దవసేన పఞ్ఞావసేన పఞ్ఞిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. ఛన్దవసేన పామోజ్జం ఉప్పజ్జతి – పామోజ్జవసేన పఞ్ఞావసేన పఞ్ఞిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. పామోజ్జవసేన పీతి ఉప్పజ్జతి – పీతివసేన పఞ్ఞావసేన పఞ్ఞిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. పీతివసేన పస్సద్ధి ఉప్పజ్జతి – పస్సద్ధివసేన పఞ్ఞావసేన పఞ్ఞిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. పస్సద్ధివసేన సుఖం ఉప్పజ్జతి – సుఖవసేన పఞ్ఞావసేన పఞ్ఞిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. సుఖవసేన ఓభాసో ఉప్పజ్జతి – ఓభాసవసేన పఞ్ఞావసేన పఞ్ఞిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. ఓభాసవసేన సంవేగో ఉప్పజ్జతి – సంవేగవసేన పఞ్ఞావసేన పఞ్ఞిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. సంవేజేత్వా చిత్తం సమాదహతి – సమాధివసేన పఞ్ఞావసేన పఞ్ఞిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. తథాసమాహితం చిత్తం సాధుకం పగ్గణ్హాతి – పగ్గహవసేన పఞ్ఞావసేన పఞ్ఞిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. తథాపగ్గహితం చిత్తం సాధుకం అజ్ఝుపేక్ఖతి – ఉపేక్ఖావసేన పఞ్ఞావసేన పఞ్ఞిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. ఉపేక్ఖావసేన నానత్తకిలేసేహి చిత్తం విముచ్చతి – విమోక్ఖవసేన పఞ్ఞావసేన పఞ్ఞిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. విముత్తత్తా తే ధమ్మా ఏకరసా హోన్తి – భావనావసేన [ఏకరసట్ఠేన భావనావసేన (స్యా. క.) అట్ఠకథా ఓలోకేతబ్బో] పఞ్ఞావసేన పఞ్ఞిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. భావితత్తా తతో పణీతతరే వివట్టన్తి – వివట్టనావసేన పఞ్ఞావసేన పఞ్ఞిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. వివట్టితత్తా తతో వోసజ్జతి – వోసగ్గవసేన పఞ్ఞావసేన పఞ్ఞిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. వోసజ్జితత్తా తతో నిరుజ్ఝన్తి – నిరోధవసేన పఞ్ఞావసేన పఞ్ఞిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. నిరోధవసేన ద్వే వోసగ్గా – పరిచ్చాగవోసగ్గో చ, పక్ఖన్దనవోసగ్గో చ. కిలేసే చ ఖన్ధే చ పరిచ్చజతీతి – పరిచ్చాగవోసగ్గో. నిరోధనిబ్బానధాతుయా చిత్తం పక్ఖన్దతీతి – పక్ఖన్దనవోసగ్గో. నిరోధవసేన ఇమే ద్వే వోసగ్గా. ఏవం అధిమత్తట్ఠేన ఇన్ద్రియాని దట్ఠబ్బాని.

దుతియభాణవారో.

ఘ. అధిట్ఠానట్ఠనిద్దేసో

౨౦౨. కథం అధిట్ఠానట్ఠేన ఇన్ద్రియాని దట్ఠబ్బాని? సద్ధిన్ద్రియస్స భావనాయ ఛన్దో ఉప్పజ్జతి – ఛన్దవసేన సద్ధావసేన సద్ధిన్ద్రియం అధిట్ఠాతి. ఛన్దవసేన పామోజ్జం ఉప్పజ్జతి – పామోజ్జవసేన సద్ధావసేన సద్ధిన్ద్రియం అధిట్ఠాతి…పే.… ఏవం అధిట్ఠానట్ఠేన ఇన్ద్రియాని దట్ఠబ్బాని.

ఙ. పరియాదానట్ఠనిద్దేసో

కథం పరియాదానట్ఠేన ఇన్ద్రియాని దట్ఠబ్బాని? అధిమోక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియం అస్సద్ధియం పరియాదియతి , అస్సద్ధియపరిళాహం పరియాదియతి. పగ్గహట్ఠేన వీరియిన్ద్రియం కోసజ్జం పరియాదియతి, కోసజ్జపరిళాహం పరియాదియతి. ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిన్ద్రియం పమాదం పరియాదియతి, పమాదపరిళాహం పరియాదియతి. అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిన్ద్రియం ఉద్ధచ్చం పరియాదియతి, ఉద్ధచ్చపరిళాహం పరియాదియతి. దస్సనట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియం అవిజ్జం పరియాదియతి, అవిజ్జాపరిళాహం పరియాదియతి. నేక్ఖమ్మే పఞ్చిన్ద్రియాని కామచ్ఛన్దం పరియాదియన్తి. అబ్యాపాదే పఞ్చిన్ద్రియాని బ్యాపాదం పరియాదియన్తి. ఆలోకసఞ్ఞాయ పఞ్చిన్ద్రియాని థినమిద్ధం పరియాదియన్తి. అవిక్ఖేపే పఞ్చిన్ద్రియాని ఉద్ధచ్చం పరియాదియన్తి…పే.… అరహత్తమగ్గే పఞ్చిన్ద్రియాని సబ్బకిలేసే పరియాదియన్తి. ఏవం పరియాదానట్ఠేన ఇన్ద్రియాని దట్ఠబ్బాని.

౮. పతిట్ఠాపకట్ఠనిద్దేసో

౨౦౩. కథం పతిట్ఠాపకట్ఠేన ఇన్ద్రియాని దట్ఠబ్బాని? సద్ధో సద్ధిన్ద్రియం అధిమోక్ఖే పతిట్ఠాపేతి, సద్ధస్స సద్ధిన్ద్రియం అధిమోక్ఖే పతిట్ఠాపేతి. వీరియవా వీరియిన్ద్రియం పగ్గహే పతిట్ఠాపేతి, వీరియవతో వీరియిన్ద్రియం పగ్గహే పతిట్ఠాపేతి. సతిమా సతిన్ద్రియం ఉపట్ఠానే పతిట్ఠాపేతి, సతిమతో సతిన్ద్రియం ఉపట్ఠానే పతిట్ఠాపేతి. సమాహితో సమాధిన్ద్రియం అవిక్ఖేపే పతిట్ఠాపేతి, సమాహితస్స సమాధిన్ద్రియం అవిక్ఖేపే పతిట్ఠాపేతి. పఞ్ఞవా పఞ్ఞిన్ద్రియం దస్సనే పతిట్ఠాపేతి, పఞ్ఞవతో పఞ్ఞిన్ద్రియం దస్సనే పతిట్ఠాపేతి. యోగావచరో పఞ్చిన్ద్రియాని నేక్ఖమ్మే పతిట్ఠాపేతి, యోగావచరస్స పఞ్చిన్ద్రియాని నేక్ఖమ్మే పతిట్ఠాపేన్తి. యోగావచరో పఞ్చిన్ద్రియాని అబ్యాపాదే పతిట్ఠాపేతి, యోగావచరస్స పఞ్చిన్ద్రియాని అబ్యాపాదే పతిట్ఠాపేన్తి. యోగావచరో పఞ్చిన్ద్రియాని ఆలోకసఞ్ఞాయ పతిట్ఠాపేతి, యోగావచరస్స పఞ్చిన్ద్రియాని ఆలోకసఞ్ఞాయ పతిట్ఠాపేన్తి. యోగావచరో పఞ్చిన్ద్రియాని అవిక్ఖేపే పతిట్ఠాపేతి , యోగావచరస్స పఞ్చిన్ద్రియాని అవిక్ఖేపే పతిట్ఠాపేన్తి...పే.... యోగావచరో పఞ్చిన్ద్రియాని అరహత్తమగ్గే పతిట్ఠాపేతి, యోగావచరస్స పఞ్చిన్ద్రియాని అరహత్తమగ్గే పతిట్ఠాపేన్తి. ఏవం పతిట్ఠాపకట్ఠేన ఇన్ద్రియాని దట్ఠబ్బాని.

సుత్తన్తనిద్దేసో చతుత్థో.

౫. ఇన్ద్రియసమోధానం

౨౦౪. పుథుజ్జనో సమాధిం భావేన్తో కతిహాకారేహి ఉపట్ఠానకుసలో హోతి? సేక్ఖో సమాధిం భావేన్తో కతిహాకారేహి ఉపట్ఠానకుసలో హోతి? వీతరాగో సమాధిం భావేన్తో కతిహాకారేహి ఉపట్ఠానకుసలో హోతి? పుథుజ్జనో సమాధిం భావేన్తో సత్తహి ఆకారేహి ఉపట్ఠానకుసలో హోతి. సేక్ఖో సమాధిం భావేన్తో అట్ఠహి ఆకారేహి ఉపట్ఠానకుసలో హోతి. వీతరాగో సమాధిం భావేన్తో దసహి ఆకారేహి ఉపట్ఠానకుసలో హోతి.

పుథుజ్జనో సమాధిం భావేన్తో కతమేహి సత్తహాకారేహి ఉపట్ఠానకుసలో హోతి? ఆవజ్జితత్తా ఆరమ్మణూపట్ఠానకుసలో హోతి, సమథనిమిత్తూపట్ఠానకుసలో హోతి, పగ్గహనిమిత్తూపట్ఠానకుసలో హోతి, అవిక్ఖేపూపట్ఠానకుసలో హోతి, ఓభాసూపట్ఠానకుసలో హోతి, సమ్పహంసనూపట్ఠానకుసలో హోతి, ఉపేక్ఖూపట్ఠానకుసలో హోతి – పుథుజ్జనో సమాధిం భావేన్తో ఇమేహి సత్తహి ఆకారేహి ఉపట్ఠానకుసలో హోతి.

సేక్ఖో సమాధిం భావేన్తో కతమేహి అట్ఠహి ఆకారేహి ఉపట్ఠానకుసలో హోతి? ఆవజ్జితత్తా ఆరమ్మణూపట్ఠానకుసలో హోతి, సమథనిమిత్తూపట్ఠానకుసలో హోతి, పగ్గహనిమిత్తూపట్ఠానకుసలో హోతి, అవిక్ఖేపూపట్ఠానకుసలో హోతి, ఓభాసూపట్ఠానకుసలో హోతి, సమ్పహంసనూపట్ఠానకుసలో హోతి, ఉపేక్ఖూపట్ఠానకుసలో హోతి, ఏకత్తూపట్ఠానకుసలో హోతి – సేక్ఖో సమాధిం భావేన్తో ఇమేహి అట్ఠహి ఆకారేహి ఉపట్ఠానకుసలో హోతి.

వీతరాగో సమాధిం భావేన్తో కతమేహి దసహి ఆకారేహి ఉపట్ఠానకుసలో హోతి? ఆవజ్జితత్తా ఆరమ్మణూపట్ఠానకుసలో హోతి...పే.... ఏకత్తూపట్ఠానకుసలో హోతి, ఞాణూపట్ఠానకుసలో హోతి, విముత్తూపట్ఠానకుసలో హోతి – వీతరాగో సమాధిం భావేన్తో ఇమేహి దసహి ఆకారేహి ఉపట్ఠానకుసలో హోతి.

౨౦౫. పుథుజ్జనో విపస్సనం భావేన్తో కతిహాకారేహి ఉపట్ఠానకుసలో హోతి, కతిహాకారేహి అనుపట్ఠానకుసలో హోతి? సేక్ఖో విపస్సనం భావేన్తో కతిహాకారేహి ఉపట్ఠానకుసలో హోతి , కతిహాకారేహి అనుపట్ఠానకుసలో హోతి? వీతరాగో విపస్సనం భావేన్తో కతిహాకారేహి ఉపట్ఠానకుసలో హోతి, కతిహాకారేహి అనుపట్ఠానకుసలో హోతి?

పుథుజ్జనో విపస్సనం భావేన్తో నవహి ఆకారేహి ఉపట్ఠానకుసలో హోతి, నవహి ఆకారేహి అనుపట్ఠానకుసలో హోతి. సేక్ఖో విపస్సనం భావేన్తో దసహి ఆకారేహి ఉపట్ఠానకుసలో హోతి, దసహి ఆకారేహి అనుపట్ఠానకుసలో హోతి. వీతరాగో విపస్సనం భావేన్తో ద్వాదసహి ఆకారేహి ఉపట్ఠానకుసలో హోతి, ద్వాదసహి ఆకారేహి అనుపట్ఠానకుసలో హోతి.

పుథుజ్జనో విపస్సనం భావేన్తో కతమేహి నవహి ఆకారేహి ఉపట్ఠానకుసలో హోతి, కతమేహి నవహి ఆకారేహి అనుపట్ఠానకుసలో హోతి? అనిచ్చతో ఉపట్ఠానకుసలో హోతి, నిచ్చతో అనుపట్ఠానకుసలో హోతి. దుక్ఖతో ఉపట్ఠానకుసలో హోతి, సుఖతో అనుపట్ఠానకుసలో హోతి. అనత్తతో ఉపట్ఠానకుసలో హోతి, అత్తతో అనుపట్ఠానకుసలో హోతి. ఖయతో ఉపట్ఠానకుసలో హోతి, ఘనతో అనుపట్ఠానకుసలో హోతి. వయతో ఉపట్ఠానకుసలో హోతి, ఆయూహనానుపట్ఠానకుసలో హోతి. విపరిణాముపట్ఠానకుసలో హోతి, ధువతో అనుపట్ఠానకుసలో హోతి. అనిమిత్తుపట్ఠానకుసలో హోతి, నిమిత్తానుపట్ఠానకుసలో హోతి. అప్పణిహితుపట్ఠానకుసలో హోతి, పణిధిఅనుపట్ఠానకుసలో [పణిధానుపట్ఠానకుసలో (స్యా॰)] హోతి. సుఞ్ఞతుపట్ఠానకుసలో హోతి, అభినివేసానుపట్ఠానకుసలో హోతి – పుథుజ్జనో విపస్సనం భావేన్తో ఇమేహి నవహి ఆకారేహి ఉపట్ఠానకుసలో హోతి, ఇమేహి నవహి ఆకారేహి అనుపట్ఠానకుసలో హోతి.

౨౦౬. సేక్ఖో విపస్సనం భావేన్తో కతమేహి దసహి ఆకారేహి ఉపట్ఠానకుసలో హోతి, కతమేహి దసహి ఆకారేహి అనుపట్ఠానకుసలో హోతి? అనిచ్చతో ఉపట్ఠానకుసలో హోతి, నిచ్చతో అనుపట్ఠానకుసలో హోతి...పే॰... సుఞ్ఞతుపట్ఠానకుసలో హోతి, అభినివేసానుపట్ఠానకుసలో హోతి. ఞాణుపట్ఠానకుసలో హోతి, అఞ్ఞాణఅనుపట్ఠానకుసలో హోతి – సేక్ఖో విపస్సనం భావేన్తో ఇమేహి దసహి ఆకారేహి ఉపట్ఠానకుసలో హోతి, ఇమేహి దసహి ఆకారేహి అనుపట్ఠానకుసలో హోతి.

వీతరాగో విపస్సనం భావేన్తో కతమేహి ద్వాదసహి ఆకారేహి ఉపట్ఠానకుసలో హోతి, కతమేహి ద్వాదసహి ఆకారేహి అనుపట్ఠానకుసలో హోతి? అనిచ్చతో ఉపట్ఠానకుసలో హోతి, నిచ్చతో అనుపట్ఠానకుసలో హోతి...పే॰... ఞాణుపట్ఠానకుసలో హోతి, అఞ్ఞాణానుపట్ఠానకుసలో హోతి. విసఞ్ఞోగుపట్ఠానకుసలో హోతి, సఞ్ఞోగానుపట్ఠానకుసలో హోతి. నిరోధుపట్ఠానకుసలో హోతి, సఙ్ఖారానుపట్ఠానకుసలో హోతి – వీతరాగో విపస్సనం భావేన్తో ఇమేహి ద్వాదసహి ఆకారేహి ఉపట్ఠానకుసలో హోతి, ఇమేహి ద్వాదసహి ఆకారేహి అనుపట్ఠానకుసలో హోతి.

ఆవజ్జితత్తా ఆరమ్మణూపట్ఠానకుసలవసేన ఇన్ద్రియాని సమోధానేతి, గోచరఞ్చ పజానాతి, సమత్థఞ్చ పటివిజ్ఝతి... పే॰... ధమ్మే సమోధానేతి, గోచరఞ్చ పజానాతి, సమత్థఞ్చ పటివిజ్ఝతి. **ఇన్ద్రియాని సమోధానేతీ**తి కథం ఇన్ద్రియాని సమోధానేతి? అధిమోక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియం సమోధానేతి...పే॰... సమథనిమిత్తుపట్ఠానకుసలవసేన, పగ్గహనిమిత్తుపట్ఠానకుసలవసేన, అవిక్ఖేపుపట్ఠానకుసలవసేన, ఓభాసుపట్ఠానకుసలవసేన, సమ్పహంసనుపట్ఠానకుసలవసేన, ఉపేక్ఖుపట్ఠానకుసలవసేన , ఏకత్తుపట్ఠానకుసలవసేన, ఞాణుపట్ఠానకుసలవసేన, విముత్తుపట్ఠానకుసలవసేన.

అనిచ్చతో ఉపట్ఠానకుసలవసేన, నిచ్చతో అనుపట్ఠానకుసలవసేన, దుక్ఖతో ఉపట్ఠానకుసలవసేన, సుఖతో అనుపట్ఠానకుసలవసేన, అనత్తతో ఉపట్ఠానకుసలవసేన, అత్తతో అనుపట్ఠానకుసలవసేన, ఖయతో ఉపట్ఠానకుసలవసేన, ఘనతో అనుపట్ఠానకుసలవసేన, వయతో ఉపట్ఠానకుసలవసేన, ఆయూహనానుపట్ఠానకుసలవసేన, విపరిణామూపట్ఠానకుసలవసేన, ధువతో అనుపట్ఠానకుసలవసేన, అనిమిత్తూపట్ఠానకుసలవసేన, నిమిత్తానుపట్ఠానకుసలవసేన, అప్పణిహితూపట్ఠానకుసలవసేన, పణిధిఅనుపట్ఠానకుసలవసేన, సుఞ్ఞతూపట్ఠానకుసలవసేన, అభినివేసానుపట్ఠానకుసలవసేన, ఞాణూపట్ఠానకుసలవసేన, అఞాణానుపట్ఠానకుసలవసేన, విసఞ్ఞోగూపట్ఠానకుసలవసేన, సఞ్ఞోగానుపట్ఠానకుసలవసేన , నిరోధూపట్ఠానకుసలవసేన, సఙ్ఖారానుపట్ఠానకుసలవసేన ఇన్ద్రియాని సమోధానేతి, గోచరఞ్చ పజానాతి, సమత్థఞ్చ పటివిజ్ఝతి.

౨౦౭. చతుసట్ఠియా ఆకారేహి తిణ్ణన్నం ఇన్ద్రియానం వసీభావతాపఞ్ఞా ఆసవానం ఖయే ఞాణం. కతమేసం తిణ్ణన్నం ఇన్ద్రియానం? అనఞ్ఞాతఞ్ఞస్సామీతిన్ద్రియస్స, అఞ్ఞిన్ద్రియస్స, అఞ్ఞాతావిన్ద్రియస్స.

అనఞ్ఞాతఞ్ఞస్సామీతిన్ద్రియం కతి ఠానాని గచ్ఛతి? అఞ్ఞిన్ద్రియం కతి ఠానాని గచ్ఛతి? అఞ్ఞాతావిన్ద్రియం కతి ఠానాని గచ్ఛతి? అనఞ్ఞాతఞ్ఞస్సామీతిన్ద్రియం ఏకం ఠానం గచ్ఛతి – సోతాపత్తిమగ్గం. అఞ్ఞిన్ద్రియం ఛ ఠానాని గచ్ఛతి – సోతాపత్తిఫలం, సకదాగామిమగ్గం, సకదాగామిఫలం, అనాగామిమగ్గం, అనాగామిఫలం, అరహత్తమగ్గం. అఞ్ఞాతావిన్ద్రియం ఏకం ఠానం గచ్ఛతి – అరహత్తఫలం.

సోతాపత్తిమగ్గక్ఖణే అనఞ్ఞాతఞ్ఞస్సామీతిన్ద్రియస్స సద్ధిన్ద్రియం అధిమోక్ఖపరివారం హోతి, వీరియిన్ద్రియం పగ్గహపరివారం హోతి, సతిన్ద్రియం ఉపట్ఠానపరివారం హోతి, సమాధిన్ద్రియం అవిక్ఖేపపరివారం హోతి, పఞ్ఞిన్ద్రియం దస్సనపరివారం హోతి, మనిన్ద్రియం విజాననపరివారం హోతి, సోమనస్సిన్ద్రియం అభిసన్దనపరివారం హోతి, జీవితిన్ద్రియం పవత్తసన్తతాధిపతేయ్యపరివారం హోతి. సోతాపత్తిమగ్గక్ఖణే జాతా ధమ్మా, ఠపేత్వా చిత్తసముట్ఠానం రూపం, సబ్బేవ కుసలా హోన్తి, సబ్బేవ అనాసవా హోన్తి, సబ్బేవ నియ్యానికా హోన్తి, సబ్బేవ అపచయగామినో హోన్తి, సబ్బేవ లోకుత్తరా హోన్తి, సబ్బేవ నిబ్బానారమ్మణా హోన్తి. సోతాపత్తిమగ్గక్ఖణే అనఞ్ఞాతఞ్ఞస్సామీతిన్ద్రియస్స ఇమాని అట్ఠిన్ద్రియాని సహజాతపరివారా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపరివారా హోన్తి, నిస్సయపరివారా హోన్తి, సమ్పయుత్తపరివారా హోన్తి, సహగతా హోన్తి, సహజాతా హోన్తి, సంసట్ఠా హోన్తి, సమ్పయుత్తా హోన్తి. తేవ తస్స ఆకారా చేవ హోన్తి పరివారా చ.

సోతాపత్తిఫలక్ఖణే...పే.... అరహత్తఫలక్ఖణే అఞ్ఞాతావిన్ద్రియస్స సద్ధిన్ద్రియం అధిమోక్ఖపరివారం హోతి...పే.... జీవితిన్ద్రియం పవత్తసన్తతాధిపతేయ్యపరివారం హోతి. అరహత్తఫలక్ఖణే జాతా ధమ్మా సబ్బేవ అబ్యాకతా హోన్తి, ఠపేత్వా చిత్తసముట్ఠానం రూపం సబ్బేవ అనాసవా హోన్తి, సబ్బేవ లోకుత్తరా హోన్తి, సబ్బేవ నిబ్బానారమ్మణా హోన్తి. అరహత్తఫలక్ఖణే అఞ్ఞాతావిన్ద్రియస్స ఇమాని అట్ఠిన్ద్రియాని సహజాతపరివారా హోన్తి . తేవ తస్స ఆకారా చేవ హోన్తి పరివారా చ. ఇతి ఇమాని అట్ఠ అట్ఠకాని చతుసట్ఠి హోన్తి.

ఆసవాతి కతమే తే ఆసవా? కామాసవో, భవాసవో, దిట్ఠాసవో, అవిజ్జాసవో. కత్థేతే ఆసవా ఖీయన్తి [ఖియ్యన్తి (క.)]? సోతాపత్తిమగ్గేన అనవసేసో దిట్ఠాసవో ఖీయతి. అపాయగమనీయో కామాసవో ఖీయతి, అపాయగమనీయో భవాసవో ఖీయతి, అపాయగమనీయో అవిజ్జాసవో ఖీయతి. ఏత్థేతే ఆసవా ఖీయన్తి. సకదాగామిమగ్గేన ఓళారికో కామాసవో ఖీయతి,

తదేకట్ఠో భవాసవో ఖీయతి, తదేకట్ఠో అవిజ్జాసవో ఖీయతి. ఏత్థేతే ఆసవా ఖీయన్తి. అనాగామిమగ్గేన అనవసేసో కామాసవో ఖీయతి, తదేకట్ఠో భవాసవో ఖీయతి, తదేకట్ఠో అవిజ్జాసవో ఖీయతి. ఏత్థేతే ఆసవా ఖీయన్తి. అరహత్తమగ్గేన అనవసేసో భవాసవో ఖీయతి, అనవసేసో అవిజ్జాసవో ఖీయతి. ఏత్థేతే ఆసవా ఖీయన్తి.

౨౦౮.న తస్స అద్దిట్ఠమిధత్థి కిఞ్చి, అథో అవిఞ్ఞాతమజానితబ్బం;
సబ్బం అభిఞ్ఞాసి యదత్థి నేయ్యం, తథాగతో తేన సమన్తచక్ఖూతి.

సమన్తచక్ఖూతి కేనట్ఠేన సమన్తచక్ఖు? చుద్దస బుద్ధఞాణాని – దుక్ఖే ఞాణం బుద్ధఞాణం, దుక్ఖసముదయే ఞాణం బుద్ధఞాణం...పే.... సబ్బఞ్ఞుతఞాణం బుద్ధఞాణం, అనావరణఞాణం బుద్ధఞాణం. ఇమాని చుద్దస బుద్ధఞాణాని. ఇమేసం చుద్దసన్నం బుద్ధఞాణానం అట్ఠ ఞాణాని సావకసాధారణాని, ఛ ఞాణాని అసాధారణాని సావకేహి.

యావతా దుక్ఖస్స దుక్ఖట్ఠో ఞాతో, అఞ్ఞాతో దుక్ఖట్ఠో నత్థీతి – సమన్తచక్ఖు. యం సమన్తచక్ఖు తం పఞ్ఞిన్ద్రియం. పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన అధిమోక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియం, పగ్గహట్ఠేన వీరియిన్ద్రియం, ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిన్ద్రియం, అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిన్ద్రియం. యావతా దుక్ఖస్స దుక్ఖట్ఠో దిట్ఠో విదితో సచ్ఛికతో ఫస్సితో పఞ్ఞాయ; అఫస్సితో పఞ్ఞాయ దుక్ఖట్ఠో నత్థీతి – సమన్తచక్ఖు. యం సమన్తచక్ఖు తం పఞ్ఞిన్ద్రియం. పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన అధిమోక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియం, పగ్గహట్ఠేన వీరియిన్ద్రియం, ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిన్ద్రియం, అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిన్ద్రియం. యావతా సముదయస్స సముదయట్ఠో...పే.... యావతా నిరోధస్స నిరోధట్ఠో... యావతా మగ్గస్స మగ్గట్ఠో... యావతా అత్థపటిసమ్భిదాయ అత్థపటిసమ్భిదట్ఠో... యావతా ధమ్మపటిసమ్భిదాయ ధమ్మపటిసమ్భిదట్ఠో... యావతా నిరుత్తిపటిసమ్భిదాయ నిరుత్తిపటిసమ్భిదట్ఠో... యావతా పటిభానపటిసమ్భిదాయ పటిభానపటిసమ్భిదట్ఠో... యావతా ఇన్ద్రియపరోపరియత్తే ఞాణం... యావతా సత్తానం ఆసయానుసయే ఞాణం... యావతా యమకపాటిహీరే ఞాణం... యావతా మహాకరుణాసమాపత్తియా ఞాణం... యావతా సదేవకస్స లోకస్స సమారకస్స సబ్రహ్మకస్స సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ దిట్ఠం సుతం ముతం విఞ్ఞాతం పత్తం పరియేసితం అనువిచరితం మనసా, తం ఞాతం దిట్ఠం విదితం సచ్ఛికతం ఫస్సితం పఞ్ఞాయ. అఫస్సితం పఞ్ఞాయ నత్థీతి – సమన్తచక్ఖు. యం సమన్తచక్ఖు తం పఞ్ఞిన్ద్రియం. పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన అధిమోక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియం, పగ్గహట్ఠేన వీరియిన్ద్రియం, ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిన్ద్రియం, అవిక్ఖేపట్ఠేన సమాధిన్ద్రియం.

సద్దహన్తో పగ్గణ్హాతి, పగ్గణ్హన్తో సద్దహతి. సద్దహన్తో ఉపట్ఠాపేతి, ఉపట్ఠాపేన్తో సద్దహతి. సద్దహన్తో సమాదహతి, సమాదహన్తో సద్దహతి. సద్దహన్తో పజానాతి, పజానన్తో సద్దహతి. పగ్గణ్హన్తో ఉపట్ఠాపేతి, ఉపట్ఠాపేన్తో పగ్గణ్హాతి. పగ్గణ్హన్తో సమాదహతి, సమాదహన్తో పగ్గణ్హాతి. పగ్గణ్హన్తో పజానాతి, పజానన్తో పగ్గణ్హాతి. పగ్గణ్హన్తో సద్దహతి, సద్దహన్తో పగ్గణ్హాతి. ఉపట్ఠాపేన్తో సమాదహతి, సమాదహన్తో ఉపట్ఠాపేతి. ఉపట్ఠాపేన్తో పజానాతి, పజానన్తో ఉపట్ఠాపేతి. ఉపట్ఠాపేన్తో సద్దహతి, సద్దహన్తో ఉపట్ఠాపేతి. ఉపట్ఠాపేన్తో పగ్గణ్హాతి, పగ్గణ్హన్తో ఉపట్ఠాపేతి. సమాదహన్తో పజానాతి, పజానన్తో సమాదహతి. సమాదహన్తో సద్దహతి, సద్దహన్తో సమాదహతి. సమాదహన్తో పగ్గణ్హాతి, పగ్గణ్హన్తో సమాదహతి. సమాదహన్తో ఉపట్ఠాపేతి, ఉపట్ఠాపేన్తో సమాదహతి. పజానన్తో సద్దహతి, సద్దహన్తో పజానాతి. పజానన్తో పగ్గణ్హాతి, పగ్గణ్హన్తో పజానాతి. పజానన్తో ఉపట్ఠాపేతి, ఉపట్ఠాపేన్తో పజానాతి. పజానన్తో సమాదహతి, సమాదహన్తో పజానాతి.

సద్ధహితత్తా పగ్గహితం, పగ్గహితత్తా సద్ధహితం. సద్ధహితత్తా ఉపట్ఠాపితం, ఉపట్ఠాపితత్తా సద్ధహితం. సద్ధహితత్తా సమాదహితం, సమాదహితత్తా సద్ధహితం. సద్ధహితత్తా పజానితం, పజానితత్తా సద్ధహితం. పగ్గహితత్తా ఉపట్ఠాపితం , ఉపట్ఠాపితత్తా పగ్గహితం. పగ్గహితత్తా సమాదహితం, సమాదహితత్తా పగ్గహితం. పగ్గహితత్తా పజానితం పజానితత్తా పగ్గహితం. పగ్గహితత్తా సద్ధహితం, సద్ధహితత్తా పగ్గహితం. ఉపట్ఠాపితత్తా సమాదహితం, సమాదహితత్తా ఉపట్ఠాపితం. ఉపట్ఠాపితత్తా పజానితం, పజానితత్తా ఉపట్ఠాపితం. ఉపట్ఠాపితత్తా సద్ధహితం, సద్ధహితత్తా ఉపట్ఠాపితం. ఉపట్ఠాపితత్తా పగ్గహితం, పగ్గహితత్తా ఉపట్ఠాపితం. సమాదహితత్తా పజానితం, పజానితత్తా సమాదహితం. సమాదహితత్తా సద్ధహితం, సద్ధహితత్తా సమాదహితం. సమాదహితత్తా పగ్గహితం, పగ్గహితత్తా సమాదహితం. సమాదహితత్తా ఉపట్ఠాపితం, ఉపట్ఠాపితత్తా సమాదహితం. పజానితత్తా సద్ధహితం, సద్ధహితత్తా పజానితం. పజానితత్తా పగ్గహితం, పగ్గహితత్తా పజానితం. పజానితత్తా ఉపట్ఠాపితం, ఉపట్ఠాపితత్తా పజానితం. పజానితత్తా సమాదహితం, సమాదహితత్తా పజానితం.

యం బుద్ధచక్ఖు తం బుద్ధఞాణం, యం బుద్ధఞాణం తం బుద్ధచక్ఖు, యేన చక్ఖునా తథాగతో సత్తే పస్సతి అప్పరజక్ఖే మహారజక్ఖే తిక్ఖిన్ద్రియే ముదిన్ద్రియే స్వాకారే ద్వాకారే సువిఞ్ఞాపయే దువిఞ్ఞాపయే అప్పేకచ్చే పరలోకవజ్జభయదస్సావినో [పరలోకవజ్జభయదస్సావినే (స్యా. క.)], అప్పేకచ్చే నపరలోకవజ్జభయదస్సావినో.

అప్పరజక్ఖే మహారజక్ఖేతి సద్ధో పుగ్గలో అప్పరజక్ఖో, అస్సద్ధో పుగ్గలో మహారజక్ఖో. ఆరద్ధవీరియో పుగ్గలో అప్పరజక్ఖో, కుసీతో పుగ్గలో మహారజక్ఖో. ఉపట్ఠితస్సతి పుగ్గలో అప్పరజక్ఖో, ముట్ఠస్సతి పుగ్గలో మహారజక్ఖో. సమాహితో పుగ్గలో అప్పరజక్ఖో, అసమాహితో పుగ్గలో మహారజక్ఖో. పఞ్ఞవా పుగ్గలో అప్పరజక్ఖో, దుప్పఞ్ఞో పుగ్గలో మహారజక్ఖో.

తిక్ఖిన్ద్రియే ముదిన్ద్రియేతి సద్ధో పుగ్గలో తిక్ఖిన్ద్రియో, అస్సద్ధో పుగ్గలో ముదిన్ద్రియో...పే.... పఞ్ఞవా పుగ్గలో తిక్ఖిన్ద్రియో, దుప్పఞ్ఞో పుగ్గలో ముదిన్ద్రియో. **స్వాకారే ద్వాకారేతి** సద్ధో పుగ్గలో స్వాకారో, అస్సద్ధో పుగ్గలో ద్వాకారో...పే.... పఞ్ఞవా పుగ్గలో స్వాకారో, దుప్పఞ్ఞో పుగ్గలో ద్వాకారో. **సువిఞ్ఞాపయే దువిఞ్ఞాపయేతి** సద్ధో పుగ్గలో సువిఞ్ఞాపయో, అస్సద్ధో పుగ్గలో దువిఞ్ఞాపయో...పే.... పఞ్ఞవా పుగ్గలో సువిఞ్ఞాపయో, దుప్పఞ్ఞో పుగ్గలో దువిఞ్ఞాపయో.

అప్పేకచ్చే పరలోకవజ్జభయదస్సావినో, అప్పేకచ్చే నపరలోకవజ్జభయదస్సావినోతి సద్ధో పుగ్గలో పరలోకవజ్జభయదస్సావీ, అస్సద్ధో పుగ్గలో నపరలోకవజ్జభయదస్సావీ. ఆరద్ధవీరియో పుగ్గలో పరలోకవజ్జభయదస్సావీ , కుసీతో పుగ్గలో నపరలోకవజ్జభయదస్సావీ...పే.... పఞ్ఞవా పుగ్గలో పరలోకవజ్జభయదస్సావీ, దుప్పఞ్ఞో పుగ్గలో నపరలోకవజ్జభయదస్సావీ.

లోకోతి ఖన్ధలోకో ధాతులోకో ఆయతనలోకో విపత్తిభవలోకో విపత్తిసమ్భవలోకో సమ్పత్తిభవలోకో సమ్పత్తిసమ్భవలోకో.

ఏకో లోకో – సబ్బే సత్తా ఆహారట్ఠితికా. ద్వే లోకా – నామఞ్చ రూపఞ్చ. తయో లోకా – తిస్సో వేదనా. చత్తారో లోకా – చత్తారో ఆహారా. పఞ్చ లోకా – పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా. ఛ లోకా – ఛ అజ్ఝత్తికాని ఆయతనాని. సత్త లోకా – సత్త విఞ్ఞాణట్ఠితియో. అట్ఠ లోకా – అట్ఠ లోకధమ్మా. నవ లోకా – నవ సత్తావాసా. దస లోకా – దసాయతనాని. ద్వాదస లోకా – ద్వాదసాయతనాని. అట్ఠారస లోకా – అట్ఠారస ధాతుయో.

వజ్జన్తి సబ్బే కిలేసా వజ్జా, సబ్బే దుచ్చరితా వజ్జా, సబ్బే అభిసఙ్ఖారా వజ్జా, సబ్బే భవగామికమ్మా వజ్జా. ఇతి ఇమస్మిఞ్చ లోకే ఇమస్మిఞ్చ వజ్జే తిబ్బా భయసఞ్ఞా పచ్చుపట్ఠితా హోన్తి, సేయ్యథాపి ఉక్ఖిత్తాసికే వధకే. ఇమేహి పఞ్ఞాసాయ ఆకారేహి ఇమాని పఞ్చిన్ద్రియాని జానాతి పస్సతి అఞ్ఞాతి పటివిజ్ఝతీతి.

ఇన్ద్రియసమోధానో పఞ్చమో.

తతియభాణవారో.

ఇన్ద్రియకథా నిట్ఠితా.

౫. విమోక్ఖకథా

౧. ఉద్దేసో

౨౦౯. పురిమనిదానం . “తయోమే , భిక్ఖవే, విమోక్ఖా. కతమే తయో? సుఞ్ఞతో విమోక్ఖో, అనిమిత్తో విమోక్ఖో, అప్పణిహితో విమోక్ఖో – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో విమోక్ఖా.

“అపి చ, అట్ఠసట్ఠి విమోక్ఖా – సుఞ్ఞతో విమోక్ఖో, అనిమిత్తో విమోక్ఖో, అప్పణిహితో విమోక్ఖో; అజ్ఝత్తవుట్ఠానో విమోక్ఖో, బహిద్ధావుట్ఠానో విమోక్ఖో, దుభతో వుట్ఠానో విమోక్ఖో; అజ్ఝత్తవుట్ఠానా చత్తారో విమోక్ఖా, బహిద్ధావుట్ఠానా చత్తారో విమోక్ఖా, దుభతో వుట్ఠానా చత్తారో విమోక్ఖా; అజ్ఝత్తవుట్ఠానానం అనులోమా చత్తారో విమోక్ఖా, బహిద్ధావుట్ఠానానం అనులోమా చత్తారో విమోక్ఖా, దుభతో వుట్ఠానానం అనులోమా చత్తారో విమోక్ఖా; అజ్ఝత్తవుట్ఠానపటిప్పస్సద్ధీ [అజ్ఝత్తవుట్ఠానా పటిప్పస్సీ (స్యా॰)] చత్తారో విమోక్ఖా, బహిద్ధావుట్ఠానపటిప్పస్సద్ధీ చత్తారో విమోక్ఖా, దుభతో వుట్ఠానపటిప్పస్సద్ధీ చత్తారో విమోక్ఖా; రూపీ రూపాని పస్సతీతి విమోక్ఖో, అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ బహిద్ధా రూపాని పస్సతీతి విమోక్ఖో, సుభం తేవ అధిముత్తో హోతీతి విమోక్ఖో; ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తి విమోక్ఖో, విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తి విమోక్ఖో, ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తి విమోక్ఖో; నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తి విమోక్ఖో, సఞ్ఞావేదయితనిరోధసమాపత్తి విమోక్ఖో; సమయవిమోక్ఖో, అసమయవిమోక్ఖో; సామయికో విమోక్ఖో, అసామయికో విమోక్ఖో; కుప్పో విమోక్ఖో, అకుప్పో విమోక్ఖో; లోకియో విమోక్ఖో, లోకుత్తరో విమోక్ఖో; సాసవో విమోక్ఖో, అనాసవో విమోక్ఖో; సామిసో విమోక్ఖో, నిరామిసో విమోక్ఖో; నిరామిసానిరామిసతరో విమోక్ఖో, పణిహితో విమోక్ఖో, అప్పణిహితో విమోక్ఖో, పణిహితప్పటిప్పస్సద్ధి విమోక్ఖో; సఞ్ఞుత్తో విమోక్ఖో, విసఞ్ఞుత్తో విమోక్ఖో; ఏకత్తవిమోక్ఖో, నానత్తవిమోక్ఖో , సఞ్ఞావిమోక్ఖో, ఞాణవిమోక్ఖో; సీతిసియావిమోక్ఖో [సీతీసియావిమోక్ఖో (సీ॰ అట్ఠ॰)], ఝానవిమోక్ఖో, అనుపాదాచిత్తస్స విమోక్ఖో”.

౨. నిద్దేసో

౨౧౦. కతమో **సుఞ్ఞతో విమోక్ఖో?** ఇధ భిక్ఖు అరఞ్ఞగతో వా రుక్ఖమూలగతో వా సుఞ్ఞాగారగతో వా ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – “సుఞ్ఞమిదం అత్తేన వా అత్తనియేన వా”తి. సో తత్థ అభినివేసం న కరోతీతి – సుఞ్ఞతో విమోక్ఖో. అయం సుఞ్ఞతో విమోక్ఖో.

కతమో **అనిమిత్తో విమోక్ఖో?** ఇధ భిక్ఖు అరఞ్ఞగతో వా రుక్ఖమూలగతో వా సుఞ్ఞాగారగతో వా ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – "సుఞ్ఞమిదం అత్తేన వా అత్తనియేన వా"తి. సో తత్థ నిమిత్తం న కరోతీతి – అనిమిత్తో విమోక్ఖో. అయం అనిమిత్తో విమోక్ఖో.

కతమో **అప్పణిహితో విమోక్ఖో?** ఇధ భిక్ఖు అరఞ్ఞగతో వా రుక్ఖమూలగతో వా సుఞ్ఞాగారగతో వా ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – "సుఞ్ఞమిదం అత్తేన వా అత్తనియేన వా"తి. సో తత్థ పణిధిం న కరోతీతి – అప్పణిహితో విమోక్ఖో. అయం అప్పణిహితో విమోక్ఖో.

కతమో **అజ్ఝత్తవుట్ఠానో విమోక్ఖో?** చత్తారి ఝానాని – అయం అజ్ఝత్తవుట్ఠానో విమోక్ఖో. కతమో బహిద్ధావుట్ఠానో విమోక్ఖో? చతస్సో అరూపసమాపత్తియో – అయం బహిద్ధావుట్ఠానో విమోక్ఖో. కతమో దుభతో వుట్ఠానో విమోక్ఖో? చత్తారో అరియమగ్గా – అయం దుభతో వుట్ఠానో విమోక్ఖో.

కతమే **అజ్ఝత్తవుట్ఠానా చత్తారో విమోక్ఖా?** పఠమం ఝానం నీవరణేహి వుట్ఠాతి. దుతియం ఝానం వితక్కవిచారేహి వుట్ఠాతి. తతియం ఝానం పీతియా వుట్ఠాతి. చతుత్థం ఝానం సుఖదుక్ఖేహి వుట్ఠాతి. ఇమే అజ్ఝత్తవుట్ఠానా చత్తారో విమోక్ఖా.

కతమే **బహిద్ధావుట్ఠానా చత్తారో విమోక్ఖా?** ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తి రూపసఞ్ఞాయ పటిఘసఞ్ఞాయ నానత్తసఞ్ఞాయ వుట్ఠాతి. విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తి ఆకాసానఞ్చాయతనసఞ్ఞాయ వుట్ఠాతి. ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తి విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసఞ్ఞాయ వుట్ఠాతి. నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తి ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసఞ్ఞాయ వుట్ఠాతి. ఇమే బహిద్ధావుట్ఠానా చత్తారో విమోక్ఖా.

కతమే **దుభతో వుట్ఠానా చత్తారో విమోక్ఖా?** సోతాపత్తిమగ్గో సక్కాయదిట్ఠివిచికిచ్ఛాసీలబ్బతపరామాసా దిట్ఠానుసయా విచికిచ్ఛానుసయా వుట్ఠాతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ వుట్ఠాతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి వుట్ఠాతి. సకదాగామిమగ్గో ఓళారికా కామరాగసఞ్ఞోజనా పటిఘసఞ్ఞోజనా ఓళారికా కామరాగానుసయా పటిఘానుసయా వుట్ఠాతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ వుట్ఠాతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి వుట్ఠాతి . అనాగామిమగ్గో అనుసహగతా కామరాగసఞ్ఞోజనా పటిఘసఞ్ఞోజనా అనుసహగతా కామరాగానుసయా పటిఘానుసయా వుట్ఠాతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ వుట్ఠాతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి వుట్ఠాతి. అరహత్తమగ్గో రూపరాగా అరూపరాగా మానా ఉద్ధచ్చా అవిజ్జాయ మానానుసయా భవరాగానుసయా అవిజ్జానుసయా వుట్ఠాతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ వుట్ఠాతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి వుట్ఠాతి. ఇమే దుభతో వుట్ఠానా చత్తారో విమోక్ఖా.

౨౧౧. కతమే **అజ్ఝత్తవుట్ఠానానం అనులోమా చత్తారో విమోక్ఖా?** పఠమం ఝానం పటిలాభత్థాయ వితక్కో చ విచారో చ పీతి చ సుఖఞ్చ చిత్తేకగ్గతా చ, దుతియం ఝానం పటిలాభత్థాయ...పే.... తతియం ఝానం పటిలాభత్థాయ...పే.... చతుత్థం ఝానం పటిలాభత్థాయ వితక్కో చ విచారో చ పీతి చ సుఖఞ్చ చిత్తేకగ్గతా చ – ఇమే అజ్ఝత్తవుట్ఠానానం అనులోమా చత్తారో విమోక్ఖా.

కతమే **బహిద్ధావుట్ఠానానం అనులోమా చత్తారో విమోక్ఖా?** ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తిం పటిలాభత్థాయ వితక్కో చ విచారో చ పీతి చ సుఖఞ్చ చిత్తేకగ్గతా చ, విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తిం...పే.... ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తిం ...పే....

నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తిం పటిలాభత్థాయ వితక్కో చ విచారో చ పీతి చ సుఖఞ్చ చిత్తేకగ్గతా చ – ఇమే బహిద్ధావుట్ఠానానం అనులోమా చత్తారో విమోక్ఖా.

కతమే **దుభతో వుట్ఠానానం అనులోమా చత్తారో విమోక్ఖా?** సోతాపత్తిమగ్గం పటిలాభత్థాయ **అనిచ్చానుపస్సనా, దుక్ఖానుపస్సనా, అనత్తానుపస్సనా**. సకదాగామిమగ్గం పటిలాభత్థాయ...పే॰... అనాగామిమగ్గం పటిలాభత్థాయ...పే॰... అరహత్తమగ్గం పటిలాభత్థాయ **అనిచ్చానుపస్సనా, దుక్ఖానుపస్సనా, అనత్తానుపస్సనా** – ఇమే దుభతో వుట్ఠానానం అనులోమా చత్తారో విమోక్ఖా.

కతమే **అజ్ఝత్తవుట్ఠానపటిప్పస్సద్ధీ చత్తారో విమోక్ఖా?** పఠమస్స ఝానస్స పటిలాభో వా విపాకో వా, దుతియస్స ఝానస్స...పే॰... తతియస్స ఝానస్స...పే॰... చతుత్థస్స ఝానస్స పటిలాభో వా విపాకో వా – ఇమే అజ్ఝత్తవుట్ఠానపటిప్పస్సద్ధీ చత్తారో విమోక్ఖా.

కతమే **బహిద్ధావుట్ఠానపటిప్పస్సద్ధీ చత్తారో విమోక్ఖా?** ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తియా పటిలాభో వా విపాకో వా, విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తియా...పే॰... ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా...పే॰... నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా పటిలాభో వా విపాకో వా – ఇమే బహిద్ధావుట్ఠానపటిప్పస్సద్ధీ చత్తారో విమోక్ఖా.

కతమే **దుభతో వుట్ఠానపటిప్పస్సద్ధీ చత్తారో విమోక్ఖా?** సోతాపత్తిమగ్గస్స సోతాపత్తిఫలం, సకదాగామిమగ్గస్స సకదాగామిఫలం , అనాగామిమగ్గస్స అనాగామిఫలం, అరహత్తమగ్గస్స అరహత్తఫలం – ఇమే దుభతో వుట్ఠానపటిప్పస్సద్ధీ చత్తారో విమోక్ఖా.

౨౧౨. కథం **రూపీ రూపాని పస్సతీతి – విమోక్ఖో?** ఇధేకచ్చో అజ్ఝత్తం పచ్చత్తం నీలనిమిత్తం మనసికరోతి, నీలసఞ్ఞం పటిలభతి. సో తం నిమిత్తం సుగ్గహితం కరోతి, సూపధారితం ఉపధారేతి, స్వావత్థితం అవత్థాపేతి. సో తం నిమిత్తం సుగ్గహితం కత్వా సూపధారితం [సుపధారితం (క॰)] ఉపధారేత్వా స్వావత్థితం అవత్థాపేత్వా బహిద్ధా నీలనిమిత్తే చిత్తం ఉపసంహరతి, నీలసఞ్ఞం పటిలభతి. సో తం నిమిత్తం సుగ్గహితం కరోతి, సూపధారితం ఉపధారేతి, స్వావత్థితం అవత్థాపేతి. సో తం నిమిత్తం సుగ్గహితం కత్వా ఉపధారేత్వా స్వావత్థితం అవత్థాపేత్వా ఆసేవతి భావేతి బహులీకరోతి. తస్స ఏవం హోతి – “అజ్ఝత్తఞ్చ బహిద్ధా చ ఉభయమిదం రూప”న్తి, రూపసఞ్ఞీ హోతి. ఇధేకచ్చో అజ్ఝత్తం పచ్చత్తం పీతనిమిత్తం...పే॰... లోహితనిమిత్తం...పే॰... ఓదాతనిమిత్తం మనసికరోతి, ఓదాతసఞ్ఞం పటిలభతి. సో తం నిమిత్తం సుగ్గహితం కరోతి, సూపధారితం ఉపధారేతి, స్వావత్థితం అవత్థాపేతి. సో తం నిమిత్తం సుగ్గహితం కత్వా సూపధారితం ఉపధారేత్వా స్వావత్థితం అవత్థాపేత్వా బహిద్ధా ఓదాతనిమిత్తే చిత్తం ఉపసంహరతి, ఓదాతసఞ్ఞం పటిలభతి. సో తం నిమిత్తం సుగ్గహితం కరోతి, సూపధారితం ఉపధారేతి, స్వావత్థితం అవత్థాపేతి. సో తం నిమిత్తం సుగ్గహితం కత్వా సూపధారితం ఉపధారేత్వా స్వావత్థితం అవత్థాపేత్వా ఆసేవతి భావేతి బహులీకరోతి. తస్స ఏవం హోతి – “అజ్ఝత్తఞ్చ బహిద్ధా చ ఉభయమిదం రూప”న్తి, రూపసఞ్ఞీ హోతి. ఏవం రూపీ రూపాని పస్సతీతి – విమోక్ఖో.

కథం **అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ బహిద్ధా రూపాని పస్సతీతి – విమోక్ఖో?** ఇధేకచ్చో అజ్ఝత్తం పచ్చత్తం నీలనిమిత్తం న మనసికరోతి, నీలసఞ్ఞం న పటిలభతి; బహిద్ధా నీలనిమిత్తే చిత్తం ఉపసంహరతి, నీలసఞ్ఞం పటిలభతి. సో తం నిమిత్తం

సుగ్గహితం కరోతి, సూపధారితం ఉపధారేతి, స్వావత్థితం అవత్థాపేతి. సో తం నిమిత్తం సుగ్గహితం కత్వా సూపధారితం ఉపధారేత్వా స్వావత్థితం అవత్థాపేత్వా ఆసేవతి భావేతి బహులీకరోతి. తస్స ఏవం హోతి – “అజ్ఝత్తం అరూపం, బహిద్ధా రూపమిద”న్తి, రూపసఞ్ఞీ హోతి. ఇధేకచ్చో అజ్ఝత్తం పచ్చత్తం పీతనిమిత్తం...పే.... లోహితనిమిత్తం...పే.... ఓదాతనిమిత్తం న మనసికరోతి, ఓదాతసఞ్ఞం న పటిలభతి; బహిద్ధా ఓదాతనిమిత్తే చిత్తం ఉపసంహరతి, ఓదాతసఞ్ఞం పటిలభతి. సో తం నిమిత్తం సుగ్గహితం కరోతి, సూపధారితం ఉపధారేతి, స్వావత్థితం అవత్థాపేతి. సో తం నిమిత్తం సుగ్గహితం కత్వా సూపధారితం ఉపధారేత్వా స్వావత్థితం అవత్థాపేత్వా ఆసేవతి భావేతి బహులీకరోతి. తస్స ఏవం హోతి – “అజ్ఝత్తం అరూపం బహిద్ధా రూపమిద”న్తి, రూపసఞ్ఞీ హోతి. ఏవం అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ బహిద్ధా రూపాని పస్సతీతి – విమోక్ఖో.

కథం **“సుభ”న్తేవ అధిముత్తో హోతీతి – విమోక్ఖో?** ఇధ భిక్ఖు మేత్తాసహగతేన చేతసా ఏకం దిసం ఫరిత్వా విహరతి, తథా దుతియం, తథా తతియం, తథా చతుత్థం. ఇతి ఉద్ధమధో తిరియం సబ్బధి సబ్బత్తతాయ సబ్బావన్తం లోకం మేత్తాసహగతేన చేతసా విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాపజ్జేన [అబ్యాపజ్ఝేన (స్యా.)] ఫరిత్వా విహరతి. మేత్తాయ భావితత్తా సత్తా అప్పటికూలా హోన్తి. కరుణాసహగతేన చేతసా...పే.... కరుణాయ భావితత్తా సత్తా అప్పటికూలా హోన్తి. ముదితాసహగతేన చేతసా...పే.... ముదితాయ భావితత్తా సత్తా అప్పటికూలా హోన్తి. ఉపేక్ఖాసహగతేన చేతసా ఏకం దిసం ఫరిత్వా విహరతి...పే.... ఉపేక్ఖాయ భావితత్తా సత్తా అప్పటికూలా హోన్తి. ఏవం “సుభం” తేవ అధిముత్తో హోతీతి – విమోక్ఖో.

౨౧౩. కతమో **ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తి విమోక్ఖో?** ఇధ భిక్ఖు సబ్బసో రూపసఞ్ఞానం సమతిక్కమా పటిఘసఞ్ఞానం అత్థఙ్గమా నానత్తసఞ్ఞానం అమనసికారా “అనన్తో ఆకాసో”తి ఆకాసానఞ్చాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి – అయం ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తి విమోక్ఖో.

కతమో **విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తి విమోక్ఖో?** ఇధ భిక్ఖు సబ్బసో ఆకాసానఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ “అనన్తం విఞ్ఞాణ”న్తి విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి – అయం విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తి విమోక్ఖో.

కతమో **ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తి విమోక్ఖో?** ఇధ భిక్ఖు సబ్బసో విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ “నత్థి కిఞ్చీ”తి ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి – అయం ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తి విమోక్ఖో .

కతమో **నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తి విమోక్ఖో?** ఇధ భిక్ఖు సబ్బసో ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం సమతిక్కమ్మ నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి – అయం నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తి విమోక్ఖో.

కతమో **సఞ్ఞావేదయితనిరోధసమాపత్తి విమోక్ఖో?** ఇధ భిక్ఖు సబ్బసో నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం సమతిక్కమ్మ సఞ్ఞావేదయితనిరోధం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి – అయం సఞ్ఞావేదయితనిరోధసమాపత్తి విమోక్ఖో.

కతమో **సమయవిమోక్ఖో?** చత్తారి చ ఝానాని చతస్సో చ అరూపసమాపత్తియో – అయం సమయవిమోక్ఖో.

కతమో **అసమయవిమోక్ఖో?** చత్తారో చ అరియమగ్గా, చత్తారి చ సామఞ్ఞఫలాని, నిబ్బానఞ్చ – అయం అసమయవిమోక్ఖో.

కతమో **సామయికో విమోక్ఖో?** చత్తారి చ ఝానాని, చతస్సో చ అరూపసమాపత్తియో – అయం సామయికో విమోక్ఖో.

కతమో **అసామయికో విమోక్ఖో?** చత్తారో చ అరియమగ్గా, చత్తారి చ సామఞ్ఞఫలాని, నిబ్బానఞ్చ – అయం అసామయికో విమోక్ఖో.

కతమో **కుప్పో విమోక్ఖో?** చత్తారి చ ఝానాని, చతస్సో చ అరూపసమాపత్తియో – అయం కుప్పో విమోక్ఖో.

కతమో **అకుప్పో విమోక్ఖో?** చత్తారో చ అరియమగ్గా, చత్తారి చ సామఞ్ఞఫలాని, నిబ్బానఞ్చ – అయం అకుప్పో విమోక్ఖో.

కతమో **లోకియో విమోక్ఖో?** చత్తారి చ ఝానాని, చతస్సో చ అరూపసమాపత్తియో – అయం లోకియో విమోక్ఖో.

కతమో **లోకుత్తరో విమోక్ఖో?** చత్తారో చ అరియమగ్గా, చత్తారి చ సామఞ్ఞఫలాని, నిబ్బానఞ్చ – అయం లోకుత్తరో విమోక్ఖో.

కతమో **సాసవో విమోక్ఖో?** చత్తారి చ ఝానాని, చతస్సో చ అరూపసమాపత్తియో – అయం సాసవో విమోక్ఖో.

కతమో **అనాసవో విమోక్ఖో?** చత్తారో చ అరియమగ్గా, చత్తారి చ సామఞ్ఞఫలాని, నిబ్బానఞ్చ – అయం అనాసవో విమోక్ఖో.

కతమో **సామిసో విమోక్ఖో?** రూపప్పటిసఞ్ఞుత్తో విమోక్ఖో – అయం సామిసో విమోక్ఖో.

కతమో **నిరామిసో విమోక్ఖో?** అరూపప్పటిసఞ్ఞుత్తో విమోక్ఖో – అయం నిరామిసో విమోక్ఖో.

కతమో **నిరామిసా నిరామిసతరో విమోక్ఖో?** చత్తారో చ అరియమగ్గా, చత్తారి చ సామఞ్ఞఫలాని, నిబ్బానఞ్చ – అయం నిరామిసానిరామిసతరో విమోక్ఖో.

కతమో **పణిహితో విమోక్ఖో?** చత్తారి చ ఝానాని, చతస్సో చ అరూపసమాపత్తియో – అయం పణిహితో విమోక్ఖో. కతమో అప్పణిహితో విమోక్ఖో? చత్తారో చ అరియమగ్గా, చత్తారి చ సామఞ్ఞఫలాని, నిబ్బానఞ్చ – అయం అప్పణిహితో విమోక్ఖో.

కతమో **పణిహితప్పటిప్పస్సద్ధి విమోక్ఖో?** పఠమస్స ఝానస్స పటిలాభో వా విపాకో వా ...పే.... నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా పటిలాభో వా విపాకో వా – అయం పణిహితప్పటిప్పస్సద్ధి విమోక్ఖో.

కతమో **సఞ్ఞుత్తో విమోక్ఖో?** చత్తారి చ ఝానాని, చతస్సో చ అరూపసమాపత్తియో – అయం సఞ్ఞుత్తో విమోక్ఖో.

కతమో **విసఞ్ఞుత్తో విమోక్ఖో?** చత్తారో చ అరియమగ్గా, చత్తారి చ సామఞ్ఞఫలాని, నిబ్బానఞ్చ – అయం విసఞ్ఞుత్తో విమోక్ఖో.

కతమో **ఏకత్తవిమొక్ఖో?** చత్తారో చ అరియమగ్గా, చత్తారి చ సామఞ్ఞఫలాని, నిబ్బానఞ్చ – అయం ఏకత్తవిమొక్ఖో.

కతమో **నానత్తవిమొక్ఖో?** చత్తారి చ ఝానాని, చతస్సో చ అరూపసమాపత్తియో – అయం నానత్తవిమొక్ఖో.

౨౧౪. కతమో **సఞ్ఞావిమొక్ఖో?** సియా ఏకో సఞ్ఞావిమొక్ఖో దస సఞ్ఞావిమొక్ఖా హోన్తి, దస సఞ్ఞావిమొక్ఖా ఏకో సఞ్ఞావిమొక్ఖో హోతి, వత్థువసేన పరియాయేన. కథఞ్చ సియా? అనిచ్చానుపస్సనాఞాం నిచ్చతో సఞ్ఞాయ ముచ్చతీతి – సఞ్ఞావిమొక్ఖో . దుక్ఖానుపస్సనాఞాం సుఖతో సఞ్ఞాయ ముచ్చతీతి – సఞ్ఞావిమొక్ఖో. అనత్తానుపస్సనాఞాణం అత్తతో సఞ్ఞాయ ముచ్చతీతి – సఞ్ఞావిమొక్ఖో. నిబ్బిదానుపస్సనాఞాణం నన్దియా సఞ్ఞాయ ముచ్చతీతి – సఞ్ఞావిమొక్ఖో. విరాగానుపస్సనాఞాణం రాగతో సఞ్ఞాయ ముచ్చతీతి – సఞ్ఞావిమొక్ఖో. నిరోధానుపస్సనాఞాణం సముదయతో సఞ్ఞాయ ముచ్చతీతి – సఞ్ఞావిమొక్ఖో. పటినిస్సగ్గానుపస్సనాఞాణం ఆదానతో సఞ్ఞాయ ముచ్చతీతి – సఞ్ఞావిమొక్ఖో. అనిమిత్తానుపస్సనాఞాణం నిమిత్తతో సఞ్ఞాయ ముచ్చతీతి – సఞ్ఞావిమొక్ఖో. అప్పణిహితానుపస్సనాఞాణం పణిధియా సఞ్ఞాయ ముచ్చతీతి – సఞ్ఞావిమొక్ఖో. సుఞ్ఞతానుపస్సనాఞాణం అభినివేసతో సఞ్ఞాయ ముచ్చతీతి – సఞ్ఞావిమొక్ఖో. ఏవం సియా ఏకో సఞ్ఞావిమొక్ఖో దస సఞ్ఞావిమొక్ఖా హోన్తి, దస సఞ్ఞావిమొక్ఖా ఏకో సఞ్ఞావిమొక్ఖో హోతి వత్థువసేన పరియాయేన.

రూపే అనిచ్చానుపస్సనాఞాణం నిచ్చతో సఞ్ఞాయ ముచ్చతీతి – సఞ్ఞావిమొక్ఖో...పే.... రూపే సుఞ్ఞతానుపస్సనాఞాణం అభినివేసతో సఞ్ఞాయ ముచ్చతీతి – సఞ్ఞావిమొక్ఖో. ఏవం సియా ఏకో సఞ్ఞావిమొక్ఖో దస సఞ్ఞావిమొక్ఖా హోన్తి, దస సఞ్ఞావిమొక్ఖా ఏకో సఞ్ఞావిమొక్ఖో హోతి వత్థువసేన పరియాయేన.

వేదనాయ...పే.... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారేసు... విఞ్ఞాణే... చక్ఖుస్మిం...పే.... జరామరణే అనిచ్చానుపస్సనాఞాణం నిచ్చతో సఞ్ఞాయ ముచ్చతీతి – సఞ్ఞావిమొక్ఖో...పే.... జరామరణే సుఞ్ఞతానుపస్సనాఞాణం అభినివేసతో సఞ్ఞాయ ముచ్చతీతి – సఞ్ఞావిమొక్ఖో . ఏవం సియా, ఏకో సఞ్ఞావిమొక్ఖో దస సఞ్ఞావిమొక్ఖా హోన్తి, దస సఞ్ఞావిమొక్ఖా ఏకో సఞ్ఞావిమొక్ఖో హోతి వత్థువసేన పరియాయేన – అయం సఞ్ఞావిమొక్ఖో.

౨౧౫. కతమో **ఞాణవిమొక్ఖో?** సియా ఏకో ఞాణవిమొక్ఖో దస ఞాణవిమొక్ఖా హోన్తి, దస ఞాణవిమొక్ఖా ఏకో ఞాణవిమొక్ఖో హోతి వత్థువసేన పరియాయేన **సియాతి** . కథఞ్చ సియా? అనిచ్చానుపస్సనా యథాభూతం ఞాణం నిచ్చతో సమ్మోహా అఞ్ఞాణా ముచ్చతీతి – ఞాణవిమొక్ఖో. దుక్ఖానుపస్సనా యథాభూతం ఞాణం సుఖతో సమ్మోహా అఞ్ఞాణా ముచ్చతీతి – ఞాణవిమొక్ఖో. అనత్తానుపస్సనా యథాభూతం ఞాణం అత్తతో సమ్మోహా అఞ్ఞాణా ముచ్చతీతి – ఞాణవిమొక్ఖో. నిబ్బిదానుపస్సనా యథాభూతం ఞాణం నన్దియా సమ్మోహా అఞ్ఞాణా ముచ్చతీతి – ఞాణవిమొక్ఖో. విరాగానుపస్సనా యథాభూతం ఞాణం రాగతో సమ్మోహా అఞ్ఞాణా ముచ్చతీతి – ఞాణవిమొక్ఖో. నిరోధానుపస్సనా యథాభూతం ఞాణం సముదయతో సమ్మోహా అఞ్ఞాణా ముచ్చతీతి – ఞాణవిమొక్ఖో. పటినిస్సగ్గానుపస్సనా యథాభూతం ఞాణం ఆదానతో సమ్మోహా అఞ్ఞాణా ముచ్చతీతి – ఞాణవిమొక్ఖో. అనిమిత్తానుపస్సనా యథాభూతం ఞాణం నిమిత్తతో సమ్మోహా అఞ్ఞాణా ముచ్చతీతి – ఞాణవిమొక్ఖో. అప్పణిహితానుపస్సనా థాభూతం ఞాణం పణిధియా సమ్మోహా అఞ్ఞాణా ముచ్చతీతి – ఞాణవిమొక్ఖో. సుఞ్ఞతానుపస్సనా యథాభూతం ఞాణం అభినివేసతో సమ్మోహా అఞ్ఞాణా ముచ్చతీతి – ఞాణవిమొక్ఖో. ఏవం సియా ఏకో ఞాణవిమొక్ఖో దస ఞాణవిమొక్ఖా హోన్తి, దస ఞాణవిమొక్ఖా ఏకో ఞాణవిమొక్ఖో హోతి వత్థువసేన పరియాయేన.

రూపే అనిచ్చానుపస్సనా యథాభూతం ఞాణం నిచ్చతో సమ్మోహా అఞ్ఞాణా ముచ్చతీతి – ఞాణవిమోక్ఖో…పే…. రూపే సుఞ్ఞతానుపస్సనా యథాభూతం ఞాణం అభినివేసతో సమ్మోహా అఞ్ఞాణా ముచ్చతీతి – ఞాణవిమోక్ఖో. ఏవం సియా ఏకో ఞాణవిమోక్ఖో దస ఞాణవిమోక్ఖా హోన్తి, దస ఞాణవిమోక్ఖా ఏకో ఞాణవిమోక్ఖో హోతి వత్థువసేన పరియాయేన.

వేదనాయ …పే…. సఞ్ఞాయ… సఙ్ఖారేసు… విఞ్ఞాణే… చక్ఖుస్మిం…పే…. జరామరణే అనిచ్చానుపస్సనా యథాభూతం ఞాణం నిచ్చతో సమ్మోహా అఞ్ఞాణా ముచ్చతీతి – ఞాణవిమోక్ఖో…పే…. జరామరణే సుఞ్ఞతానుపస్సనా యథాభూతం ఞాణం అభినివేసతో సమ్మోహా అఞ్ఞాణా ముచ్చతీతి – ఞాణవిమోక్ఖో. ఏవం సియా ఏకో ఞాణవిమోక్ఖో దస ఞాణవిమోక్ఖా హోన్తి, దస ఞాణవిమోక్ఖా ఏకో ఞాణవిమోక్ఖో హోతి వత్థువసేన పరియాయేన – అయం ఞాణవిమోక్ఖో.

౨౧౬. కతమో **సీతిసియావిమోక్ఖో?** సియా ఏకో సీతిసియావిమోక్ఖో దస సీతిసియావిమోక్ఖా హోన్తి, దస సీతిసియావిమోక్ఖా ఏకో సీతిసియావిమోక్ఖో హోతి వత్థువసేన పరియాయేన **సియా**తి. కథఞ్చ సియా? అనిచ్చానుపస్సనా అనుత్తరం సీతిభావం ఞాణం నిచ్చతో సన్తాపపరిళాహదరథా ముచ్చతీతి – సీతిసియావిమోక్ఖో. దుక్ఖానుపస్సనా అనుత్తరం సీతిభావం ఞాణం సుఖతో సన్తాపపరిళాహదరథా ముచ్చతీతి – సీతిసియావిమోక్ఖో. అనత్తానుపస్సనా అనుత్తరం సీతిభావం ఞాణం అత్తతో సన్తాపపరిళాహదరథా ముచ్చతీతి – సీతిసియావిమోక్ఖో. నిబ్బిదానుపస్సనా అనుత్తరం సీతిభావం ఞాణం నన్దియా సన్తాపపరిళాహదరథా ముచ్చతీతి – సీతిసియావిమోక్ఖో. విరాగానుపస్సనా అనుత్తరం సీతిభావం ఞాణం రాగతో సన్తాపపరిళాహదరథా ముచ్చతీతి – సీతిసియావిమోక్ఖో . నిరోధానుపస్సనా అనుత్తరం సీతిభావం ఞాణం సముదయతో సన్తాపపరిళాహదరథా ముచ్చతీతి – సీతిసియావిమోక్ఖో. పటినిస్సగ్గానుపస్సనా అనుత్తరం సీతిభావం ఞాణం ఆదానతో సన్తాపపరిళాహదరథా ముచ్చతీతి – సీతిసియావిమోక్ఖో. అనిమిత్తానుపస్సనా అనుత్తరం సీతిభావం ఞాణం నిమిత్తతో సన్తాపపరిళాహదరథా ముచ్చతీతి – సీతిసియావిమోక్ఖో. అప్పణిహితానుపస్సనా అనుత్తరం సీతిభావం ఞాణం పణిధియా సన్తాపపరిళాహదరథా ముచ్చతీతి – సీతిసియావిమోక్ఖో. సుఞ్ఞతానుపస్సనా అనుత్తరం సీతిభావం ఞాణం అభినివేసతో సన్తాపపరిళాహదరథా ముచ్చతీతి – సీతిసియావిమోక్ఖో. ఏవం సియా ఏకో సీతిసియావిమోక్ఖో దస సీతిసియావిమోక్ఖా హోన్తి, దస సీతిసియావిమోక్ఖా ఏకో సీతిసియావిమోక్ఖో హోతి వత్థువసేన పరియాయేన.

రూపే అనిచ్చానుపస్సనా అనుత్తరం సీతిభావం ఞాణం నిచ్చతో సన్తాపపరిళాహదరథా ముచ్చతీతి – సీతిసియావిమోక్ఖో…పే…. రూపే సుఞ్ఞతానుపస్సనా అనుత్తరం సీతిభావం ఞాణం అభినివేసతో సన్తాపపరిళాహదరథా ముచ్చతీతి – సీతిసియావిమోక్ఖో. ఏవం సియా ఏకో సీతిసియావిమోక్ఖో దస సీతిసియావిమోక్ఖా హోన్తి, దస సీతిసియావిమోక్ఖా ఏకో సీతిసియావిమోక్ఖో హోతి వత్థువసేన పరియాయేన.

వేదనాయ…పే…. సఞ్ఞాయ… సఙ్ఖారేసు… విఞ్ఞాణే… చక్ఖుస్మిం…పే…. జరామరణే అనిచ్చానుపస్సనా అనుత్తరం సీతిభావం ఞాణం నిచ్చతో సన్తాపపరిళాహదరథా ముచ్చతీతి – సీతిసియావిమోక్ఖో…పే…. జరామరణే సుఞ్ఞతానుపస్సనా అనుత్తరం సీతిభావం ఞాణం అభినివేసతో సన్తాపపరిళాహదరథా ముచ్చతీతి – సీతిసియావిమోక్ఖో. ఏవం సియా ఏకో సీతిసియావిమోక్ఖో దస సీతిసియావిమోక్ఖా హోన్తి, దస సీతిసియావిమోక్ఖా ఏకో సీతిసియావిమోక్ఖో హోతి వత్థువసేన పరియాయేన – అయం సీతిసియావిమోక్ఖో.

౨౧౭. కతమో **ఝానవిమోక్ఖో?** నేక్ఖమ్మం ఝాయతీతి [జాయతీతి (స్యా.)] ఝానం. కామచ్ఛన్దం ఝాపేతీతి – ఝానం. ఝాయన్తో [జాయన్తో (స్యా.)] ముచ్చతీతి – ఝానవిమోక్ఖో. ఝాపేన్తో ముచ్చతీతి – ఝానవిమోక్ఖో. ఝాయన్తీతి – ధమ్మా. ఝాపేతీతి – కిలేసే. ఝాతే చ ఝాపే చ జానాతీతి – ఝానవిమోక్ఖో. అబ్యాపాదో ఝాయతీతి – ఝానం. బ్యాపాదం ఝాపేతీతి – ఝానం. ఝాయన్తో ముచ్చతీతి – ఝానవిమోక్ఖో. ఝాపేన్తో ముచ్చతీతి – ఝానవిమోక్ఖో. ఝాయన్తీతి – ధమ్మా. ఝాపేతీతి – కిలేసే. ఝాతే చ ఝాపే చ జానాతీతి – ఝానవిమోక్ఖో. ఆలోకసఞ్ఞా ఝాయతీతి – ఝానం. థినమిద్ధం ఝాపేతీతి – ఝానం...పే.... అవిక్ఖేపో ఝాయతీతి – ఝానం. ఉద్ధచ్చం ఝాపేతీతి – ఝానం. ధమ్మవవత్థానం ఝాయతీతి – ఝానం. విచికిచ్ఛం ఝాపేతీతి – ఝానం. ఞాణం ఝాయతీతి – ఝానం. అవిజ్జం ఝాపేతీతి – ఝానం. పామోజ్జం ఝాయతీతి – ఝానం. అరతిం ఝాపేతీతి – ఝానం. పఠమం ఝానం ఝాయతీతి – ఝానం. నీవరణే ఝాపేతీతి – ఝానం...పే.... అరహత్తమగ్గో ఝాయతీతి – ఝానం. సబ్బకిలేసే ఝాపేతీతి – ఝానం. ఝాయన్తో ముచ్చతీతి – ఝానవిమోక్ఖో. ఝాపేన్తో ముచ్చతీతి – ఝానవిమోక్ఖో. ఝాయన్తీతి – ధమ్మా. ఝాపేతీతి – కిలేసే. ఝాతే చ ఝాపే చ జానాతీతి – ఝానవిమోక్ఖో – అయం ఝానవిమోక్ఖో.

౨౧౮. కతమో **అనుపాదా చిత్తస్స విమోక్ఖో?** సియా ఏకో అనుపాదాచిత్తస్స విమోక్ఖో దస అనుపాదాచిత్తస్స విమోక్ఖా హోన్తి, దస అనుపాదాచిత్తస్స విమోక్ఖా ఏకో అనుపాదాచిత్తస్స విమోక్ఖో హోతి వత్థువసేన పరియాయేన **సియాతి** . కథఞ్చ సియా? అనిచ్చానుపస్సనాఞాణం నిచ్చతో ఉపాదానా ముచ్చతీతి – అనుపాదాచిత్తస్స విమోక్ఖో. దుక్ఖానుపస్సనాఞాణం సుఖతో ఉపాదానా ముచ్చతీతి – అనుపాదాచిత్తస్స విమోక్ఖో. అనత్తానుపస్సనాఞాణం అత్తతో ఉపాదానా ముచ్చతీతి – అనుపాదాచిత్తస్స విమోక్ఖో. నిబ్బిదానుపస్సనాఞాణం నన్దియా ఉపాదానా ముచ్చతీతి – అనుపాదాచిత్తస్స విమోక్ఖో. విరాగానుపస్సనాఞాణం రాగతో ఉపాదానా ముచ్చతీతి – అనుపాదాచిత్తస్స విమోక్ఖో. నిరోధానుపస్సనాఞాణం సముదయతో ఉపాదానా ముచ్చతీతి – అనుపాదాచిత్తస్స విమోక్ఖో. పటినిస్సగ్గానుపస్సనాఞాణం ఆదానతో ఉపాదానా ముచ్చతీతి – అనుపాదాచిత్తస్స విమోక్ఖో. అనిమిత్తానుపస్సనాఞాణం నిమిత్తతో ఉపాదానా ముచ్చతీతి – అనుపాదాచిత్తస్స విమోక్ఖో. అప్పణిహితానుపస్సనాఞాణం పణిధియా ఉపాదానా ముచ్చతీతి – అనుపాదాచిత్తస్స విమోక్ఖో. సుఞ్ఞతానుపస్సనాఞాణం అభినివేసతో ఉపాదానా ముచ్చతీతి – అనుపాదాచిత్తస్స విమోక్ఖో. ఏవం సియా ఏకో అనుపాదాచిత్తస్స విమోక్ఖో దస అనుపాదాచిత్తస్స విమోక్ఖా హోన్తి, దస అనుపాదాచిత్తస్స విమోక్ఖా ఏకో అనుపాదాచిత్తస్స విమోక్ఖో హోతి వత్థువసేన పరియాయేన.

రూపే అనిచ్చానుపస్సనాఞాణం నిచ్చతో ఉపాదానా ముచ్చతీతి – అనుపాదాచిత్తస్స విమోక్ఖో...పే.... రూపే సుఞ్ఞతానుపస్సనాఞాణం అభినివేసతో ఉపాదానా ముచ్చతీతి – అనుపాదాచిత్తస్స విమోక్ఖో. ఏవం సియా ఏకో అనుపాదాచిత్తస్స విమోక్ఖో దస అనుపాదాచిత్తస్స విమోక్ఖా హోన్తి, దస అనుపాదాచిత్తస్స విమోక్ఖా ఏకో అనుపాదాచిత్తస్స విమోక్ఖో హోతి వత్థువసేన పరియాయేన.

వేదనాయ...పే.... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారేసు... విఞ్ఞాణే... చక్ఖుస్మిం...పే.... జరామరణే అనిచ్చానుపస్సనాఞాణం నిచ్చతో ఉపాదానా ముచ్చతీతి – అనుపాదాచిత్తస్స విమోక్ఖో...పే.... జరామరణే సుఞ్ఞతానుపస్సనాఞాణం అభినివేసతో ఉపాదానా ముచ్చతీతి – అనుపాదాచిత్తస్స విమోక్ఖో. ఏవం సియా ఏకో అనుపాదాచిత్తస్స విమోక్ఖో దస అనుపాదాచిత్తస్స విమోక్ఖా హోన్తి , దస అనుపాదాచిత్తస్స విమోక్ఖా ఏకో అనుపాదాచిత్తస్స విమోక్ఖో హోతి వత్థువసేన పరియాయేన.

అనిచ్చానుపస్సనాఞాణం కతిహుపాదానేహి ముచ్చతి? దుక్ఖానుపస్సనాఞాణం కతిహుపాదానేహి ముచ్చతి? అనత్తానుపస్సనాఞాణం కతిహుపాదానేహి ముచ్చతి? నిబ్బిదానుపస్సనాఞాణం...పే.... విరాగానుపస్సనాఞాణం... నిరోధానుపస్సనాఞాణం... పటినిస్సగ్గానుపస్సనాఞాణం... అనిమిత్తానుపస్సనాఞాణం... అప్పణిహితానుపస్సనాఞాణం... సుఞ్ఞతానుపస్సనాఞాణం కతిహుపాదానేహి ముచ్చతీతి?

అనిచ్చానుపస్సనాఞాణం తీహుపాదానేహి ముచ్చతి. దుక్ఖానుపస్సనాఞాణం ఏకుపాదానా ముచ్చతి. అనత్తానుపస్సనాఞాణం తీహుపాదానేహి ముచ్చతి. నిబ్బిదానుపస్సనాఞాణం ఏకుపాదానా ముచ్చతి. విరాగానుపస్సనాఞాణం ఏకుపాదానా ముచ్చతి. నిరోధానుపస్సనాఞాణం చతూహుపాదానేహి ముచ్చతి. పటినిస్సగ్గానుపస్సనాఞాణం చతూహుపాదానేహి ముచ్చతి. అనిమిత్తానుపస్సనాఞాణం తీహుపాదానేహి ముచ్చతి. అప్పణిహితానుపస్సనాఞాణం ఏకుపాదానా ముచ్చతి. సుఞ్ఞతానుపస్సనాఞాణం తీహుపాదానేహి ముచ్చతి.

అనిచ్చానుపస్సనాఞాణం కతమేహి తీహుపాదానేహి ముచ్చతి? దిట్ఠుపాదానా, సీలబ్బతుపాదానా, అత్తవాదుపాదానా – అనిచ్చానుపస్సనాఞాణం ఇమేహి తీహుపాదానేహి ముచ్చతి. దుక్ఖానుపస్సనాఞాణం కతమా ఏకుపాదానా [ఏకూపాదానా (సీ. అట్ఠ.)] ముచ్చతి? కాముపాదానా – దుక్ఖానుపస్సనాఞాణం ఇదం ఏకుపాదానా ముచ్చతి. [ఇమా ఏకుపాదానా (స్యా.)] అనత్తానుపస్సనాఞాణం కతమేహి తీహుపాదానేహి ముచ్చతి? దిట్ఠుపాదానా, సీలబ్బతుపాదానా, అత్తవాదుపాదానా – అనత్తానుపస్సనాఞాణం ఇమేహి తీహుపాదానేహి ముచ్చతి. నిబ్బిదానుపస్సనాఞాణం కతమా ఏకుపాదానా ముచ్చతి? కాముపాదానా – నిబ్బిదానుపస్సనాఞాణం ఇదం ఏకుపాదానా ముచ్చతి. విరాగానుపస్సనాఞాణం కతమా ఏకుపాదానా ముచ్చతి? కాముపాదానా – విరాగానుపస్సనాఞాణం ఇదం ఏకుపాదానా ముచ్చతి. నిరోధానుపస్సనాఞాణం కతమేహి చతూహుపాదానేహి ముచ్చతి? కాముపాదానా, దిట్ఠుపాదానా, సీలబ్బతుపాదానా, అత్తవాదుపాదానా – నిరోధానుపస్సనాఞాణం ఇమేహి చతూహుపాదానేహి ముచ్చతి. పటినిస్సగ్గానుపస్సనాఞాణం కతమేహి చతూహుపాదానేహి ముచ్చతి? కాముపాదానా, దిట్ఠుపాదానా, సీలబ్బతుపాదానా, అత్తవాదుపాదానా – పటినిస్సగ్గానుపస్సనాఞాణం ఇమేహి చతూహుపాదానేహి ముచ్చతి. అనిమిత్తానుపస్సనాఞాణం కతమేహి తీహుపాదానేహి ముచ్చతి? దిట్ఠుపాదానా, సీలబ్బతుపాదానా, అత్తవాదుపాదానా – అనిమిత్తానుపస్సనాఞాణం ఇమేహి తీహుపాదానేహి ముచ్చతి. అప్పణిహితానుపస్సనాఞాణం కతమా ఏకుపాదానా ముచ్చతి? కాముపాదానా – అప్పణిహితానుపస్సనాఞాణం ఇదం ఏకుపాదానా ముచ్చతి. సుఞ్ఞతానుపస్సనాఞాణం కతమేహి తీహుపాదానేహి ముచ్చతి? దిట్ఠుపాదానా, సీలబ్బతుపాదానా, అత్తవాదుపాదానా – సుఞ్ఞతానుపస్సనాఞాణం ఇమేహి తీహుపాదానేహి ముచ్చతి.

యఞ్చ అనిచ్చానుపస్సనాఞాణం, యఞ్చ అనత్తానుపస్సనాఞాణం, యఞ్చ అనిమిత్తానుపస్సనాఞాణం, యఞ్చ సుఞ్ఞతానుపస్సనాఞాణం – ఇమాని చత్తారి ఞాణాని తీహుపాదానేహి ముచ్చన్తి – దిట్ఠుపాదానా, సీలబ్బతుపాదానా, అత్తవాదుపాదానా. యఞ్చ దుక్ఖానుపస్సనాఞాణం, యం చ నిబ్బిదానుపస్సనాఞాణం, యఞ్చ విరాగానుపస్సనాఞాణం, యఞ్చ అప్పణిహితానుపస్సనాఞాణం – ఇమాని చత్తారి ఞాణాని ఏకుపాదానా ముచ్చన్తి – కాముపాదానా. యఞ్చ నిరోధానుపస్సనాఞాణం, యఞ్చ పటినిస్సగ్గానుపస్సనాఞాణం – ఇమాని ద్వే ఞాణాని చతూహుపాదానేహి ముచ్చన్తి – కాముపాదానా, దిట్ఠుపాదానా, సీలబ్బతుపాదానా, అత్తవాదుపాదానా – అయం అనుపాదాచిత్తస్స విమోక్ఖో.

౨౧౯. తీణి ఖో పనిమాని విమోక్ఖముఖాని లోకనియ్యానాయ సంవత్తన్తి. సబ్బసఙ్ఖారే పరిచ్ఛేదపరివటుమతో [పరిచ్ఛేదపరివట్టుమతో (స్యా.)] సమనుపస్సనతాయ అనిమిత్తాయ చ ధాతుయా చిత్తసమ్పక్ఖన్దనతాయ, సబ్బసఙ్ఖారేసు మనోసముత్తేజనతాయ అప్పణిహితాయ చ ధాతుయా చిత్తసమ్పక్ఖన్దనతాయ, సబ్బధమ్మే పరతో సమనుపస్సనతాయ సుఞ్ఞతాయ చ ధాతుయా చిత్తసమ్పక్ఖన్దనతాయ – ఇమాని తీణి విమోక్ఖముఖాని లోకనియ్యానాయ సంవత్తన్తి.

అనిచ్చతో మనసికరోతో కథం సఙ్ఖారా ఉపట్ఠన్తి? దుక్ఖతో మనసికరోతో కథం సఙ్ఖారా ఉపట్ఠన్తి? అనత్తతో మనసికరోతో కథం సఙ్ఖారా ఉపట్ఠన్తి? అనిచ్చతో మనసికరోతో ఖయతో సఙ్ఖారా ఉపట్ఠన్తి, దుక్ఖతో మనసికరోతో భయతో సఙ్ఖారా ఉపట్ఠన్తి, అనత్తతో మనసికరోతో సుఞ్ఞతో సఙ్ఖారా ఉపట్ఠన్తి.

అనిచ్చతో మనసికరోతో కిం బహులం చిత్తం హోతి? దుక్ఖతో మనసికరోతో కిం బహులం చిత్తం హోతి? అనత్తతో మనసికరోతో కిం బహులం చిత్తం హోతి? అనిచ్చతో మనసికరోతో అధిమోక్ఖబహులం చిత్తం హోతి . దుక్ఖతో మనసికరోతో పస్సద్ధిబహులం చిత్తం హోతి. అనత్తతో మనసికరోతో వేదబహులం చిత్తం హోతి.

అనిచ్చతో మనసికరోన్తో అధిమోక్ఖబహులో కతమిన్ద్రియం పటిలభతి? దుక్ఖతో మనసికరోన్తో పస్సద్ధిబహులో కతమిన్ద్రియం పటిలభతి? అనత్తతో మనసికరోన్తో వేదబహులో కతమిన్ద్రియం పటిలభతి? అనిచ్చతో మనసికరోన్తో అధిమోక్ఖబహులో సద్ధిన్ద్రియం పటిలభతి. దుక్ఖతో మనసికరోన్తో పస్సద్ధిబహులో సమాధిన్ద్రియం పటిలభతి. అనత్తతో మనసికరోన్తో వేదబహులో పఞ్ఞిన్ద్రియం పటిలభతి.

అనిచ్చతో మనసికరోతో అధిమోక్ఖబహులస్స కతమిన్ద్రియం ఆధిపతేయ్యం హోతి, భావనాయ కతిన్ద్రియాని తదన్వయా [తదన్వయాని (స్యా.)] హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి, ఏకరసా హోన్తి, కేనట్ఠేన భావనా, కో భావేతి? దుక్ఖతో మనసికరోతో పస్సద్ధిబహులస్స కతమిన్ద్రియం ఆధిపతేయ్యం హోతి, భావనాయ కతిన్ద్రియాని తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి, ఏకరసా హోన్తి, కేనట్ఠేన భావనా, కో భావేతి? అనత్తతో మనసికరోతో వేదబహులస్స కతమిన్ద్రియం ఆధిపతేయ్యం హోతి, భావనాయ కతిన్ద్రియాని తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి, ఏకరసా హోన్తి, కేనట్ఠేన భావనా, కో భావేతి? అనిచ్చతో మనసికరోతో అధిమోక్ఖబహులస్స సద్ధిన్ద్రియం ఆధిపతేయ్యం హోతి. భావనాయ చత్తారిన్ద్రియాని తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి, ఏకరసా హోన్తి. ఏకరసట్ఠేన భావనా. యో సమ్మాపటిపన్నో సో భావేతి; నత్థి మిచ్ఛాపటిపన్నస్స ఇన్ద్రియభావనా. దుక్ఖతో మనసికరోతో పస్సద్ధిబహులస్స సమాధిన్ద్రియం ఆధిపతేయ్యం హోతి. భావనాయ చత్తారిన్ద్రియాని తదన్వయా హోన్తి , సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి , ఏకరసా హోన్తి. ఏకరసట్ఠేన భావనా. యో సమ్మాపటిపన్నో సో భావేతి; నత్థి మిచ్ఛాపటిపన్నస్స ఇన్ద్రియభావనా. అనత్తతో మనసికరోతో వేదబహులస్స పఞ్ఞిన్ద్రియం ఆధిపతేయ్యం హోతి. భావనాయ చత్తారిన్ద్రియాని తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి,

సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి, ఏకరసా హోన్తి. ఏకరసట్ఠేన భావనా. యో సమ్మాపటిపన్నో సో భావేతి; నత్థి మిచ్ఛాపటిపన్నస్స ఇన్ద్రియభావనా.

౨౨౦. అనిచ్చతో మనసికరోతో అధిమోక్ఖబహులస్స కతమిన్ద్రియం ఆధిపతేయ్యం హోతి? భావనాయ కతిన్ద్రియాని తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి? పటివేధకాలే కతమిన్ద్రియం ఆధిపతేయ్యం హోతి? పటివేధాయ కతిన్ద్రియాని తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి, ఏకరసా హోన్తి? కేనట్ఠేన భావనా? కేనట్ఠేన పటివేధో? దుక్ఖతో మనసికరోతో పస్సద్ధిబహులస్స కతమిన్ద్రియం ఆధిపతేయ్యం హోతి? భావనాయ కతిన్ద్రియాని తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి , అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి? పటివేధకాలే కతమిన్ద్రియం ఆధిపతేయ్యం హోతి? పటివేధాయ కతిన్ద్రియాని తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి, ఏకరసా హోన్తి? కేనట్ఠేన భావనా? కేనట్ఠేన పటివేధో? అనత్తతో మనసికరోతో వేదబహులస్స కతమిన్ద్రియం ఆధిపతేయ్యం హోతి? భావనాయ కతిన్ద్రియాని తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి? పటివేధకాలే కతమిన్ద్రియం ఆధిపతేయ్యం హోతి? పటివేధాయ కతిన్ద్రియాని తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి, ఏకరసా హోన్తి? కేనట్ఠేన భావనా? కేనట్ఠేన పటివేధో?

అనిచ్చతో మనసికరోతో అధిమోక్ఖబహులస్స సద్ధిన్ద్రియం ఆధిపతేయ్యం హోతి. భావనాయ చత్తారిన్ద్రియాని తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి , సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పటివేధకాలే పఞ్ఞిన్ద్రియం ఆధిపతేయ్యం హోతి. పటివేధాయ చత్తారిన్ద్రియాని తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి, ఏకరసా హోన్తి. ఏకరసట్ఠేన భావనా. దస్సనట్ఠేన పటివేధో. ఏవం పటివిజ్ఝన్తోపి భావేతి, భావేన్తోపి పటివిజ్ఝతి. దుక్ఖతో మనసికరోతో పస్సద్ధిబహులస్స సమాధిన్ద్రియం ఆధిపతేయ్యం హోతి. భావనాయ చత్తారిన్ద్రియాని తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పటివేధకాలే పఞ్ఞిన్ద్రియం ఆధిపతేయ్యం హోతి. పటివేధాయ చత్తారిన్ద్రియాని తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి, ఏకరసా హోన్తి. ఏకరసట్ఠేన భావనా. దస్సనట్ఠేన పటివేధో. ఏవం పటివిజ్ఝన్తోపి భావేతి, భావేన్తోపి పటివిజ్ఝతి. అనత్తతో మనసికరోతో వేదబహులస్స పఞ్ఞిన్ద్రియం ఆధిపతేయ్యం హోతి. భావనాయ చత్తారిన్ద్రియాని తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పటివేధకాలేపి పఞ్ఞిన్ద్రియం ఆధిపతేయ్యం హోతి. పటివేధాయ చత్తారిన్ద్రియాని తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి, ఏకరసా హోన్తి. ఏకరసట్ఠేన భావనా. దస్సనట్ఠేన పటివేధో. ఏవం పటివిజ్ఝన్తోపి భావేతి, భావేన్తోపి పటివిజ్ఝతి.

౨౨౧. అనిచ్చతో మనసికరోతో కతమిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి? కతమిన్ద్రియస్స అధిమత్తత్తా సద్ధావిముత్తో [సద్ధాధిముత్తో (స్యా.)] హోతి? దుక్ఖతో మనసికరోతో కతమిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి? కతమిన్ద్రియస్స అధిమత్తత్తా

కాయసక్ఖీ [కాయసక్ఖి (స్యా. క.) అభి. పు. ప. ౮౫ పస్సితబ్బా] హోతి? అనత్తతో మనసికరోతో కతమిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి? కతమిన్ద్రియస్స అధిమత్తత్తా దిట్ఠిప్పత్తో హోతి?

అనిచ్చతో మనసికరోతో సద్ధిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. సద్ధిన్ద్రియస్స అధిమత్తత్తా సద్ధావిముత్తో హోతి. దుక్ఖతో మనసికరోతో సమాధిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. సమాధిన్ద్రియస్స అధిమత్తత్తా కాయసక్ఖీ హోతి. అనత్తతో మనసికరోతో పఞ్ఞిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. పఞ్ఞిన్ద్రియస్స అధిమత్తత్తా దిట్ఠిప్పత్తో హోతి.

సద్దహన్తో విముత్తోతి – సద్ధావిముత్తో. ఫుట్ఠత్తా సచ్ఛికతోతి [సచ్ఛికరోతీతి (స్యా. పీ.)] – కాయసక్ఖీ. దిట్ఠత్తా పత్తోతి – దిట్ఠిప్పత్తో. సద్దహన్తో విముచ్చతీతి – సద్ధావిముత్తో. ఝానఫస్సం పఠమం ఫుసతి, పచ్ఛా నిరోధం నిబ్బానం సచ్ఛికరోతీతి – కాయసక్ఖీ. "దుక్ఖా సఙ్ఖారా, సుఖో నిరోధో"తి ఞాతం హోతి దిట్ఠం విదితం సచ్ఛికతం ఫస్సితం పఞ్ఞాయాతి – దిట్ఠిప్పత్తో. యో చాయం పుగ్గలో సద్ధావిముత్తో, యో చ కాయసక్ఖీ, యో చ దిట్ఠిప్పత్తో, సియా ఇమే తయో పుగ్గలా సద్ధావిముత్తాపి కాయసక్ఖీపి దిట్ఠిప్పత్తాపి వత్థువసేన పరియాయేన **సియా**తి. కథఞ్చ సియా? అనిచ్చతో మనసికరోతో సద్ధిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. సద్ధిన్ద్రియస్స అధిమత్తత్తా సద్ధావిముత్తో హోతి. దుక్ఖతో మనసికరోతో సద్ధిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. సద్ధిన్ద్రియస్స అధిమత్తత్తా సద్ధావిముత్తో హోతి. అనత్తతో మనసికరోతో సద్ధిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. సద్ధిన్ద్రియస్స అధిమత్తత్తా సద్ధావిముత్తో హోతి. ఏవం ఇమే తయో పుగ్గలా సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన సద్ధావిముత్తా.

దుక్ఖతో మనసికరోతో సమాధిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. సమాధిన్ద్రియస్స అధిమత్తత్తా కాయసక్ఖీ హోతి. అనత్తతో మనసికరోతో సమాధిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. సమాధిన్ద్రియస్స అధిమత్తత్తా కాయసక్ఖీ హోతి. అనిచ్చతో మనసికరోతో సమాధిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. సమాధిన్ద్రియస్స అధిమత్తత్తా కాయసక్ఖీ హోతి. ఏవం ఇమే తయో పుగ్గలా సమాధిన్ద్రియస్స వసేన కాయసక్ఖీ.

అనత్తతో మనసికరోతో పఞ్ఞిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. పఞ్ఞిన్ద్రియస్స అధిమత్తత్తా దిట్ఠిప్పత్తో హోతి. అనిచ్చతో మనసికరోతో పఞ్ఞిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. పఞ్ఞిన్ద్రియస్స అధిమత్తత్తా దిట్ఠిప్పత్తో హోతి. దుక్ఖతో మనసికరోతో పఞ్ఞిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. పఞ్ఞిన్ద్రియస్స అధిమత్తత్తా దిట్ఠిప్పత్తో హోతి. ఏవం ఇమే తయో పుగ్గలా పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన దిట్ఠిప్పత్తా.

యో చాయం పుగ్గలో సద్ధావిముత్తో, యో చ కాయసక్ఖీ, యో చ దిట్ఠిప్పత్తో, ఏవం సియా ఇమే తయో పుగ్గలా సద్ధావిముత్తాపి కాయసక్ఖీపి దిట్ఠిప్పత్తాపి వత్థువసేన పరియాయేన. యో చాయం పుగ్గలో సద్ధావిముత్తో, యో చ కాయసక్ఖీ, యో చ దిట్ఠిప్పత్తో, సియా ఇమే తయో పుగ్గలా…పే.… అఞ్ఞోయేవ సద్ధావిముత్తో, అఞ్ఞో కాయసక్ఖీ, అఞ్ఞో దిట్ఠిప్పత్తో **సియా**తి. కథఞ్చ సియా? అనిచ్చతో మనసికరోతో సద్ధిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. సద్ధిన్ద్రియస్స అధిమత్తత్తా సద్ధావిముత్తో హోతి. దుక్ఖతో మనసికరోతో సమాధిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. సమాధిన్ద్రియస్స అధిమత్తత్తా కాయసక్ఖీ హోతి. అనత్తతో మనసికరోతో పఞ్ఞిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి. పఞ్ఞిన్ద్రియస్స అధిమత్తత్తా దిట్ఠిప్పత్తో హోతి. యో చాయం పుగ్గలో సద్ధావిముత్తో, యో చ కాయసక్ఖీ, యో చ దిట్ఠిప్పత్తో, ఏవం సియా ఇమే తయో పుగ్గలా సద్ధావిముత్తాపి కాయసక్ఖీపి దిట్ఠిప్పత్తాపి వత్థువసేన పరియాయేన. అఞ్ఞోయేవ సద్ధావిముత్తో, అఞ్ఞో కాయసక్ఖీ, అఞ్ఞో దిట్ఠిప్పత్తో.

అనిచ్చతో మనసికరోతో సద్ధిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి, సద్ధిన్ద్రియస్స అధిమత్తత్తా సోతాపత్తిమగ్గం పటిలభతి; తేన వుచ్చతి – “సద్ధానుసారీ”. చత్తారిన్ద్రియాని తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన చతున్నం ఇన్ద్రియానం భావనా హోతి. యే హి కేచి సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన సోతాపత్తిమగ్గం పటిలభన్తి , సబ్బే తే సద్ధానుసారినో.

అనిచ్చతో మనసికరోతో సద్ధిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి, సద్ధిన్ద్రియస్స అధిమత్తత్తా సోతాపత్తిఫలం సచ్ఛికతం హోతి; తేన వుచ్చతి – “సద్ధావిముత్తో”. చత్తారిన్ద్రియాని తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన చత్తారిన్ద్రియాని భావితాని హోన్తి సుభావితాని . యేహి కేచి సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన సోతాపత్తిఫలం సచ్ఛికతా, సబ్బే తే సద్ధావిముత్తా.

అనిచ్చతో మనసికరోతో సద్ధిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి, సద్ధిన్ద్రియస్స అధిమత్తత్తా సకదాగామిమగ్గం పటిలభతి…పే॰… సకదాగామిఫలం సచ్ఛికతం హోతి…పే॰… అనాగామిమగ్గం పటిలభతి… అనాగామిఫలం సచ్ఛికతం హోతి…పే॰… అరహత్తమగ్గం పటిలభతి… అరహత్తం [అరహత్తఫలం (స్యా॰ క॰) అట్ఠకథా ఓలోకేతబ్బా] సచ్ఛికతం హోతి; తేన వుచ్చతి – “సద్ధావిముత్తో”. చత్తారిన్ద్రియాని తదన్వయా హోన్తి…పే॰… సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన చత్తారిన్ద్రియాని భావితాని హోన్తి సుభావితాని. యేహి కేచి సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన అరహత్తం సచ్ఛికతా, సబ్బే తే సద్ధావిముత్తా.

దుక్ఖతో మనసికరోతో సమాధిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి, సమాధిన్ద్రియస్స అధిమత్తత్తా సోతాపత్తిమగ్గం పటిలభతి; తేన వుచ్చతి – “కాయసక్ఖీ”. చత్తారిన్ద్రియాని తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి , సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. సమాధిన్ద్రియస్స వసేన చతున్నం ఇన్ద్రియానం భావనా హోతి. యే హి కేచి సమాధిన్ద్రియస్స వసేన సోతాపత్తిమగ్గం పటిలభన్తి, సబ్బే తే కాయసక్ఖీ.

దుక్ఖతో మనసికరోతో సమాధిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి, సమాధిన్ద్రియస్స అధిమత్తత్తా సోతాపత్తిఫలం సచ్ఛికతం హోతి…పే॰… సకదాగామిమగ్గం పటిలభతి…పే॰… సకదాగామిఫలం సచ్ఛికతం హోతి…పే॰… అనాగామిమగ్గం పటిలభతి…పే॰… అనాగామిఫలం సచ్ఛికతం హోతి…పే॰… అరహత్తమగ్గం పటిలభతి…పే॰… అరహత్తం సచ్ఛికతం హోతి; తేన వుచ్చతి – “కాయసక్ఖీ”. చత్తారిన్ద్రియాని తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. సమాధిన్ద్రియస్స వసేన చత్తారిన్ద్రియాని భావితాని హోన్తి సుభావితాని. యేహి కేచి సమాధిన్ద్రియస్స వసేన అరహత్తం సచ్ఛికతా, సబ్బే తే కాయసక్ఖీ.

అనత్తతో మనసికరోతో పఞ్ఞిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి, పఞ్ఞిన్ద్రియస్స అధిమత్తత్తా సోతాపత్తిమగ్గం పటిలభతి; తేన వుచ్చతి – “ధమ్మానుసారీ”. చత్తారిన్ద్రియాని తదన్వయా హోన్తి…పే॰… సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన చతున్నం ఇన్ద్రియానం భావనా హోతి. యే హి కేచి పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన సోతాపత్తిమగ్గం పటిలభన్తి, సబ్బే తే ధమ్మానుసారినో.

అనత్తతో మనసికరోతో పఞ్ఞిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి, పఞ్ఞిన్ద్రియస్స అధిమత్తత్తా సోతాపత్తిఫలం సచ్ఛికతం హోతి; తేన వుచ్చతి – “దిట్ఠిప్పత్తో”. చత్తారిన్ద్రియాని తదన్వయా హోన్తి…పే॰… సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన

చత్తారిన్ద్రియాని భావితాని హోన్తి సుభావితాని. యేహి కేచి పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన సోతాపత్తిఫలం సచ్ఛికతా, సబ్బే తే దిట్ఠిప్పత్తా.

అనత్తతో మనసికరోతో పఞ్ఞిన్ద్రియం అధిమత్తం హోతి, పఞ్ఞిన్ద్రియస్స అధిమత్తత్తా సకదాగామిమగ్గం పటిలభతి...పే.... సకదాగామిఫలం సచ్ఛికతం హోతి...పే.... అనాగామిమగ్గం పటిలభతి...పే.... అనాగామిఫలం సచ్ఛికతం హోతి...పే.... అరహత్తమగ్గం పటిలభతి...పే.... అరహత్తం సచ్ఛికతం హోతి; తేన వుచ్చతి – "దిట్ఠిప్పత్తో". చత్తారిన్ద్రియాని తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన చత్తారిన్ద్రియాని భావితాని హోన్తి సుభావితాని. యేహి కేచి పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన అరహత్తం సచ్ఛికతా, సబ్బే తే దిట్ఠిప్పత్తా.

౨౨౨. యే హి కేచి నేక్ఖమ్మం భావితా వా భావేన్తి వా భావిస్సన్తి వా, అధిగతా వా అధిగచ్ఛన్తి వా అధిగమిస్సన్తి వా, పత్తా వా పాపుణన్తి వా పాపుణిస్సన్తి వా, పటిలద్ధా వా పటిలభన్తి వా పటిలభిస్సన్తి వా, పటివిద్ధా వా పటివిజ్ఝన్తి వా పటివిజ్ఝిస్సన్తి వా, సచ్ఛికతా వా సచ్ఛికరోన్తి వా సచ్ఛికరిస్సన్తి వా, ఫస్సితా వా ఫస్సన్తి వా ఫస్సిస్సన్తి వా, వసిప్పత్తా వా పాపుణన్తి వా పాపుణిస్సన్తి వా, పారమిప్పత్తా వా పాపుణన్తి వా పాపుణిస్సన్తి వా, వేసారజ్జప్పత్తా వా పాపుణన్తి వా పాపుణిస్సన్తి వా, సబ్బే తే సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన సద్ధావిముత్తా, సమాధిన్ద్రియస్స వసేన కాయసక్ఖీ, పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన దిట్ఠిప్పత్తా.

యే హి కేచి అబ్యాపాదం...పే.... ఆలోకసఞ్ఞం... అవిక్ఖేపం... ధమ్మవవత్థానం... ఞాణం... పామోజ్జం... పఠమం ఝానం... దుతియం ఝానం... తతియం ఝానం... చతుత్థం ఝానం... ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తిం... విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తిం ... ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తిం... నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తిం... అనిచ్చానుపస్సనం... దుక్ఖానుపస్సనం... అనత్తానుపస్సనం... నిబ్బిదానుపస్సనం... విరాగానుపస్సనం ... నిరోధానుపస్సనం... పటినిస్సగ్గానుపస్సనం... ఖయానుపస్సనం... వయానుపస్సనం... విపరిణామానుపస్సనం... అనిమిత్తానుపస్సనం... అప్పణిహితానుపస్సనం... సుఞ్ఞతానుపస్సనం... అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనం... యథాభూతఞాణదస్సనం... ఆదీనవానుపస్సనం... పటిసఙ్ఖానుపస్సనం... వివట్టనానుపస్సనం... సోతాపత్తిమగ్గం... సకదాగామిమగ్గం... అనాగామిమగ్గం... అరహత్తమగ్గం....

యే హి కేచి చత్తారో సతిపట్ఠానే... చత్తారో సమ్మప్పధానే... చత్తారో ఇద్ధిపాదే... పఞ్చిన్ద్రియాని... పఞ్చ బలాని... సత్త బోజ్ఝఙ్గే... అరియం అట్ఠఙ్గికం మగ్గం... యే హి కేచి అట్ఠ విమోక్ఖే భావితా వా భావేన్తి వా భావిస్సన్తి వా, అధిగతా వా అధిగచ్ఛన్తి వా అధిగమిస్సన్తి వా, పత్తా వా పాపుణన్తి వా పాపుణిస్సన్తి వా, పటిలద్ధా వా పటిలభన్తి వా పటిలభిస్సన్తి వా, పటివిద్ధా వా పటివిజ్ఝన్తి వా పటివిజ్ఝిస్సన్తి వా, సచ్ఛికతా వా సచ్ఛికరోన్తి వా సచ్ఛికరిస్సన్తి వా, ఫస్సితా వా ఫస్సన్తి వా ఫస్సిస్సన్తి వా, వసిప్పత్తా వా పాపుణన్తి వా పాపుణిస్సన్తి వా పారమిప్పత్తా వా పాపుణన్తి వా పాపుణిస్సన్తి వా, వేసారజ్జప్పత్తా వా పాపుణన్తి వా పాపుణిస్సన్తి వా, సబ్బే తే సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన సద్ధావిముత్తా, సమాధిన్ద్రియస్స వసేన కాయసక్ఖీ, పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన దిట్ఠిప్పత్తా.

యే హి కేచి చతస్సో పటిసమ్భిదా పత్తా వా పాపుణన్తి వా పాపుణిస్సన్తి వా...పే.... సబ్బే తే సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన సద్ధావిముత్తా, సమాధిన్ద్రియస్స వసేన కాయసక్ఖీ, పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన దిట్ఠిప్పత్తా.

యే హి కేచి తిస్సో విజ్జా పటివిద్ధా వా పటివిజ్ఝన్తి వా పటివిజ్ఝిస్సన్తి వా...పే.... సబ్బే తే సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన సద్ధావిముత్తా, సమాధిన్ద్రియస్స వసేన కాయసక్ఖీ, పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన దిట్ఠిప్పత్తా.

యే హి కేచి తిస్సో సిక్ఖా సిక్ఖితా వా సిక్ఖన్తి వా సిక్ఖిస్సన్తి వా, సచ్ఛికతా వా సచ్ఛికరోన్తి వా సచ్ఛికరిస్సన్తి వా, ఫస్సితా వా ఫస్సన్తి వా ఫస్సిస్సన్తి వా, వసిప్పత్తా వా పాపుణన్తి వా పాపుణిస్సన్తి వా, పారమిప్పత్తా వా పాపుణన్తి వా పాపుణిస్సన్తి వా, వేసారజ్జప్పత్తా వా పాపుణన్తి వా పాపుణిస్సన్తి వా, సబ్బే తే సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన సద్ధావిముత్తా, సమాధిన్ద్రియస్స వసేన కాయసక్ఖీ, పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన దిట్ఠిప్పత్తా.

యే హి కేచి దుక్ఖం పరిజానన్తి సముదయం పజహన్తి నిరోధం సచ్ఛికరోన్తి మగ్గం భావేన్తి, సబ్బే తే సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన సద్ధావిముత్తా, సమాధిన్ద్రియస్స వసేన కాయసక్ఖీ, పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన దిట్ఠిప్పత్తా.

కతిహాకారేహి సచ్చప్పటివేధో హోతి? కతిహాకారేహి సచ్చాని పటివిజ్ఝతి? చతూహాకారేహి సచ్చప్పటివేధో హోతి. చతూహాకారేహి సచ్చాని పటివిజ్ఝతి. దుక్ఖసచ్చం పరిఞ్ఞాపటివేధం పటివిజ్ఝతి, సముదయసచ్చం పహానప్పటివేధం పటివిజ్ఝతి, నిరోధసచ్చం సచ్ఛికిరియాపటివేధం పటివిజ్ఝతి, మగ్గసచ్చం భావనాపటివేధం పటివిజ్ఝతి. ఇమేహి చతూహాకారేహి సచ్చప్పటివేధో హోతి. ఇమేహి చతూహాకారేహి సచ్చాని పటివిజ్ఝన్తో సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన సద్ధావిముత్తో, సమాధిన్ద్రియస్స వసేన కాయసక్ఖీ, పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన దిట్ఠిప్పత్తో.

కతిహాకారేహి సచ్చప్పటివేధో హోతి? కతిహాకారేహి సచ్చాని పటివిజ్ఝతి ? నవహాకారేహి సచ్చప్పటివేధో హోతి, నవహాకారేహి సచ్చాని పటివిజ్ఝతి. దుక్ఖసచ్చం పరిఞ్ఞాపటివేధం పటివిజ్ఝతి, సముదయసచ్చం పహానప్పటివేధం పటివిజ్ఝతి, నిరోధసచ్చం సచ్ఛికిరియాపటివేధం పటివిజ్ఝతి, మగ్గసచ్చం భావనాపటివేధం పటివిజ్ఝతి. అభిఞ్ఞాపటివేధో చ సబ్బధమ్మానం, పరిఞ్ఞాపటివేధో చ సబ్బసఙ్ఖారానం, పహానప్పటివేధో చ సబ్బాకుసలానం, భావనాపటివేధో చ చతున్నం మగ్గానం, సచ్ఛికిరియాపటివేధో చ నిరోధస్స. ఇమేహి నవహాకారేహి సచ్చప్పటివేధో హోతి. ఇమేహి నవహాకారేహి సచ్చాని పటివిజ్ఝన్తో సద్ధిన్ద్రియస్స వసేన సద్ధావిముత్తో, సమాధిన్ద్రియస్స వసేన కాయసక్ఖీ, పఞ్ఞిన్ద్రియస్స వసేన దిట్ఠిప్పత్తో.

దుతియభాణవారో.

౨౨౩. అనిచ్చతో మనసికరోతో కథం సఙ్ఖారా ఉపట్ఠన్తి? దుక్ఖతో మనసికరోతో కథం సఙ్ఖారా ఉపట్ఠన్తి? అనత్తతో మనసికరోతో కథం సఙ్ఖారా ఉపట్ఠన్తి? అనిచ్చతో మనసికరోతో ఖయతో సఙ్ఖారా ఉపట్ఠన్తి. దుక్ఖతో మనసికరోతో భయతో సఙ్ఖారా ఉపట్ఠన్తి. అనత్తతో మనసికరోతో సుఞ్ఞతో సఙ్ఖారా ఉపట్ఠన్తి.

అనిచ్చతో మనసికరోతో కిం బహులం చిత్తం హోతి? దుక్ఖతో మనసికరోతో కిం బహులం చిత్తం హోతి? అనత్తతో మనసికరోతో కిం బహులం చిత్తం హోతి? అనిచ్చతో మనసికరోతో అధిమోక్ఖబహులం చిత్తం హోతి. దుక్ఖతో మనసికరోతో పస్సద్ధిబహులం చిత్తం హోతి. అనత్తతో మనసికరోతో వేదబహులం చిత్తం హోతి.

అనిచ్చతో మనసికరోన్తో అధిమోక్ఖబహులో కతమం విమోక్ఖం పటిలభతి? దుక్ఖతో మనసికరోన్తో పస్సద్ధిబహులో కతమం విమోక్ఖం పటిలభతి? అనత్తతో మనసికరోన్తో వేదబహులో కతమం విమోక్ఖం పటిలభతి? అనిచ్చతో మనసికరోన్తో అధిమోక్ఖబహులో అనిమిత్తం విమోక్ఖం పటిలభతి. దుక్ఖతో మనసికరోన్తో పస్సద్ధిబహులో అప్పణిహితం విమోక్ఖం పటిలభతి. అనత్తతో మనసికరోన్తో వేదబహులో సుఞ్ఞతం విమోక్ఖం పటిలభతి.

౨౨౪. అనిచ్చతో మనసికరోతో అధిమోక్ఖబహులస్స కతమో విమోక్ఖో ఆధిపతేయ్యో హోతి, భావనాయ కతి విమోక్ఖా తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి, ఏకరసా హోన్తి, కేనట్ఠేన భావనా, కో భావేతి? దుక్ఖతో మనసికరోతో పస్సద్ధిబహులస్స కతమో విమోక్ఖో ఆధిపతేయ్యో హోతి, భావనాయ కతి విమోక్ఖా తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి, ఏకరసా హోన్తి, కేనట్ఠేన భావనా, కో భావేతి? అనత్తతో మనసికరోతో వేదబహులస్స కతమో విమోక్ఖో ఆధిపతేయ్యో హోతి, భావనాయ కతి విమోక్ఖా తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి , సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి, ఏకరసా హోన్తి, కేనట్ఠేన భావనా, కో భావేతి?

అనిచ్చతో మనసికరోతో అధిమోక్ఖబహులస్స అనిమిత్తో విమోక్ఖో ఆధిపతేయ్యో హోతి. భావనాయ ద్వే విమోక్ఖా తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి, ఏకరసా హోన్తి. ఏకరసట్ఠేన భావనా. యో సమ్మాపటిపన్నో సో భావేతి; నత్థి మిచ్ఛాపటిపన్నస్స విమోక్ఖభావనా. దుక్ఖతో మనసికరోతో పస్సద్ధిబహులస్స అప్పణిహితో విమోక్ఖో ఆధిపతేయ్యో హోతి. భావనాయ ద్వే విమోక్ఖా తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి, ఏకరసా హోన్తి. ఏకరసట్ఠేన భావనా. యో సమ్మాపటిపన్నో సో భావేతి; నత్థి మిచ్ఛాపటిపన్నస్స విమోక్ఖభావనా. అనత్తతో మనసికరోతో వేదబహులస్స సుఞ్ఞతో విమోక్ఖో ఆధిపతేయ్యో హోతి. భావనాయ ద్వే విమోక్ఖా తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి, ఏకరసా హోన్తి. ఏకరసట్ఠేన భావనా. యో సమ్మాపటిపన్నో సో భావేతి; నత్థి మిచ్ఛాపటిపన్నస్స విమోక్ఖభావనా.

అనిచ్చతో మనసికరోతో అధిమోక్ఖబహులస్స కతమో విమోక్ఖో ఆధిపతేయ్యో హోతి, భావనాయ కతి విమోక్ఖా తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి, ఏకరసా హోన్తి, పటివేధకాలే కతమో విమోక్ఖో ఆధిపతేయ్యో హోతి, పటివేధాయ కతి విమోక్ఖా తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి, ఏకరసా హోన్తి, కేనట్ఠేన భావనా, కేనట్ఠేన పటివేధో? దుక్ఖతో మనసికరోతో పస్సద్ధిబహులస్స కతమో విమోక్ఖో ఆధిపతేయ్యో హోతి, భావనాయ కతి విమోక్ఖా తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి, ఏకరసా హోన్తి, పటివేధకాలే కతమో విమోక్ఖో ఆధిపతేయ్యో హోతి, పటివేధాయ కతి విమోక్ఖా తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి, ఏకరసా హోన్తి, కేనట్ఠేన భావనా, కేనట్ఠేన పటివేధో? అనత్తతో మనసికరోతో వేదబహులస్స కతమో విమోక్ఖో ఆధిపతేయ్యో హోతి, భావనాయ కతి విమోక్ఖా తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి,

అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి, ఏకరసా హోన్తి, పటివేధకాలే కతమో విమోక్ఖో ఆధిపతేయ్యో హోతి, పటివేధాయ కతివిమోక్ఖా తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి , నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి, ఏకరసా హోన్తి, కేనట్ఠేన భావనా, కేనట్ఠేన పటివేధో?

౨౨౫. అనిచ్చతో మనసికరోతో అధిమోక్ఖబహులస్స అనిమిత్తో విమోక్ఖో ఆధిపతేయ్యో హోతి, భావనాయ ద్వే విమోక్ఖా తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి, ఏకరసా హోన్తి, పటివేధకాలేపి అనిమిత్తో విమోక్ఖో ఆధిపతేయ్యో హోతి, పటివేధాయ ద్వే విమోక్ఖా తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి, ఏకరసా హోన్తి, ఏకరసట్ఠేన భావనా, దస్సనట్ఠేన పటివేధో, ఏవం పటివిజ్ఝన్తోపి భావేతి, భావేన్తోపి పటివిజ్ఝతి. దుక్ఖతో మనసికరోతో పస్సద్ధిబహులస్స అప్పణిహితో విమోక్ఖో ఆధిపతేయ్యో హోతి, భావనాయ ద్వే విమోక్ఖా తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి, ఏకరసా హోన్తి, పటివేధకాలేపి అప్పణిహితో విమోక్ఖో ఆధిపతేయ్యో హోతి, పటివేధాయ ద్వే విమోక్ఖా తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి, ఏకరసా హోన్తి, ఏకరసట్ఠేన భావనా, దస్సనట్ఠేన పటివేధో, ఏవం పటివిజ్ఝన్తోపి భావేతి, భావేన్తోపి పటివిజ్ఝతి. అనత్తతో మనసికరోతో వేదబహులస్స సుఞ్ఞతో విమోక్ఖో ఆధిపతేయ్యో హోతి, భావనాయ ద్వే విమోక్ఖా తదన్వయా హోన్తి సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి, ఏకరసా హోన్తి, పటివేధకాలేపి సుఞ్ఞతో విమోక్ఖో ఆధిపతేయ్యో హోతి, పటివేధాయ ద్వే విమోక్ఖా తదన్వయా హోన్తి, సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి, ఏకరసా హోన్తి, ఏకరసట్ఠేన భావనా, దస్సనట్ఠేన పటివేధో, ఏవం పటివిజ్ఝన్తోపి భావేతి, భావేన్తోపి పటివిజ్ఝతి.

౨౨౬. అనిచ్చతో మనసికరోతో కతమో విమోక్ఖో అధిమత్తో హోతి? కతమవిమోక్ఖస్స అధిమత్తత్తా సద్ధావిముత్తో హోతి ? దుక్ఖతో మనసికరోతో కతమో విమోక్ఖో అధిమత్తో హోతి? కతమవిమోక్ఖస్స అధిమత్తత్తా కాయసక్ఖీ హోతి? అనత్తతో మనసికరోతో కతమో విమోక్ఖో అధిమత్తో హోతి? కతమవిమోక్ఖస్స అధిమత్తత్తా దిట్ఠిప్పత్తో హోతి?

అనిచ్చతో మనసికరోతో అనిమిత్తో విమోక్ఖో అధిమత్తో హోతి. అనిమిత్తవిమోక్ఖస్స అధిమత్తత్తా సద్ధావిముత్తో హోతి. దుక్ఖతో మనసికరోతో అప్పణిహితో విమోక్ఖో అధిమత్తో హోతి. అప్పణిహితవిమోక్ఖస్స అధిమత్తత్తా కాయసక్ఖీ హోతి. అనత్తతో మనసికరోతో సుఞ్ఞతో విమోక్ఖో అధిమత్తో హోతి. సుఞ్ఞతవిమోక్ఖస్స అధిమత్తత్తా దిట్ఠిప్పత్తో హోతి.

సద్దహన్తో విముత్తోతి – సద్ధావిముత్తో. ఫుట్ఠత్తా సచ్ఛికతోతి – కాయసక్ఖీ. దిట్ఠత్తా పత్తోతి – దిట్ఠిప్పత్తో. సద్దహన్తో విముచ్చతీతి – సద్ధావిముత్తో. ఝానఫస్సం పఠమం ఫుసతి, పచ్ఛా నిరోధం నిబ్బానం సచ్ఛికరోతీతి – కాయసక్ఖీ. "దుక్ఖా సఙ్ఖారా, సుఖో నిరోధో"తి ఞ్ఞాతం హోతి దిట్ఠం విదితం సచ్ఛికతం ఫస్సితం పఞ్ఞాయాతి – దిట్ఠిప్పత్తో…పే… యే హి కేచి నేక్ఖమ్మం భావితా వా భావేన్తి వా భావిస్సన్తి వా…పే… సబ్బే తే అనిమిత్తవిమోక్ఖస్స వసేన సద్ధావిముత్తా, అప్పణిహితవిమోక్ఖస్స వసేన కాయసక్ఖీ, సుఞ్ఞతవిమోక్ఖస్స వసేన దిట్ఠిప్పత్తా.

యే హి కేచి అబ్యాపాదం... ఆలోకసఞ్ఞం... అవిక్ఖేపం... యే హి కేచి దుక్ఖం పరిజానన్తి, సముదయం పజహన్తి, నిరోధం సచ్ఛికరోన్తి, మగ్గం భావేన్తి, సబ్బే తే అనిమిత్తవిమోక్ఖస్స వసేన సద్ధావిముత్తా, అప్పణిహితవిమోక్ఖస్స వసేన కాయసక్ఖీ, సుఞ్ఞతవిమోక్ఖస్స వసేన దిట్ఠిప్పత్తా.

కతిహాకారేహి సచ్చప్పటివేధో హోతి? కతిహాకారేహి సచ్చాని పటివిజ్ఝతి? చతూహాకారేహి సచ్చప్పటివేధో హోతి. చతూహాకారేహి సచ్చాని పటివిజ్ఝతి. దుక్ఖసచ్చం పరిఞ్ఞాపటివేధం పటివిజ్ఝతి, సముదయసచ్చం పహానపటివేధం పటివిజ్ఝతి. నిరోధసచ్చం సచ్ఛికిరియాపటివేధం పటివిజ్ఝతి. మగ్గసచ్చం భావనాపటివేధం పటివిజ్ఝతి. ఇమేహి చతూహాకారేహి సచ్చప్పటివేధో హోతి. ఇమేహి చతూహాకారేహి సచ్చాని పటివిజ్ఝన్తో అనిమిత్తవిమోక్ఖస్స వసేన సద్ధావిముత్తో, అప్పణిహితవిమోక్ఖస్స వసేన కాయసక్ఖీ, సుఞ్ఞతవిమోక్ఖస్స వసేన దిట్ఠిప్పత్తో.

కతిహాకారేహి సచ్చప్పటివేధో హోతి? కతిహాకారేహి సచ్చాని పటివిజ్ఝతి? నవహాకారేహి సచ్చప్పటివేధో హోతి. నవహాకారేహి సచ్చాని పటివిజ్ఝతి. దుక్ఖసచ్చం పరిఞ్ఞాపటివేధం పటివిజ్ఝతి...పే.... సచ్ఛికిరియాపటివేధో చ నిరోధస్స. ఇమేహి నవహాకారేహి సచ్చప్పటివేధో హోతి. ఇమేహి నవహాకారేహి సచ్చాని పటివిజ్ఝన్తో అనిమిత్తవిమోక్ఖస్స వసేన సద్ధావిముత్తో, అప్పణిహితవిమోక్ఖస్స వసేన కాయసక్ఖీ, సుఞ్ఞతవిమోక్ఖస్స వసేన దిట్ఠిప్పత్తో.

౨౨౭. అనిచ్చతో మనసికరోన్తో కతమే ధమ్మే యథాభూతం జానాతి పస్సతి? కథం సమ్మాదస్సనం హోతి? కథం తదన్వయేన సబ్బే సఙ్ఖారా అనిచ్చతో సుదిట్ఠా హోన్తి? కత్థ కఙ్ఖా పహీయతి? దుక్ఖతో మనసికరోన్తో కతమే ధమ్మే యథాభూతం జానాతి పస్సతి? కథం సమ్మాదస్సనం హోతి? కథం తదన్వయేన సబ్బే సఙ్ఖారా దుక్ఖతో సుదిట్ఠా హోన్తి? కత్థ కఙ్ఖా పహీయతి? అనత్తతో మనసికరోన్తో కతమే ధమ్మే యథాభూతం జానాతి పస్సతి? కథం సమ్మాదస్సనం హోతి? కథం తదన్వయేన సబ్బే ధమ్మా అనత్తతో సుదిట్ఠా హోన్తి? కత్థ కఙ్ఖా పహీయతి?

అనిచ్చతో మనసికరోన్తో నిమిత్తం యథాభూతం జానాతి పస్సతి; తేన వుచ్చతి – సమ్మాదస్సనం. ఏవం తదన్వయేన సబ్బే సఙ్ఖారా అనిచ్చతో సుదిట్ఠా హోన్తి. ఏత్థ కఙ్ఖా పహీయతి. దుక్ఖతో మనసికరోన్తో పవత్తం యథాభూతం జానాతి పస్సతి; తేన వుచ్చతి – సమ్మాదస్సనం. ఏవం తదన్వయేన సబ్బే సఙ్ఖారా దుక్ఖతో సుదిట్ఠా హోన్తి. ఏత్థ కఙ్ఖా పహీయతి. అనత్తతో మనసికరోన్తో నిమిత్తఞ్చ పవత్తఞ్చ యథాభూతం జానాతి పస్సతి; తేన వుచ్చతి – సమ్మాదస్సనం. ఏవం తదన్వయేన సబ్బే ధమ్మా అనత్తతో సుదిట్ఠా హోన్తి. ఏత్థ కఙ్ఖా పహీయతి.

యఞ్చ యథాభూతం ఞాణం యఞ్చ సమ్మాదస్సనం యా చ కఙ్ఖావితరణా, ఇమే ధమ్మా నానత్థా చేవ నానాబ్యఞ్జనా చ, ఉదాహు ఏకత్థా, బ్యఞ్జనమేవ నానన్తి? యఞ్చ యథాభూతం ఞాణం యఞ్చ సమ్మాదస్సనం యా చ కఙ్ఖావితరణా, ఇమే ధమ్మా ఏకత్థా, బ్యఞ్జనమేవ నానం.

అనిచ్చతో మనసికరోతో కిం భయతో ఉపట్ఠాతి? దుక్ఖతో మనసికరోతో కిం భయతో ఉపట్ఠాతి? అనత్తతో మనసికరోతో కిం భయతో ఉపట్ఠాతి? అనిచ్చతో మనసికరోతో నిమిత్తం భయతో ఉపట్ఠాతి . దుక్ఖతో మనసికరోతో పవత్తం భయతో ఉపట్ఠాతి. అనత్తతో మనసికరోతో నిమిత్తఞ్చ పవత్తఞ్చ భయతో ఉపట్ఠాతి.

యా చ భయతుపట్ఠానే పఞ్ఞా యఞ్చ ఆదీనవే ఞాణం యా చ నిబ్బిదా, ఇమే ధమ్మా నానత్థా చేవ నానాబ్యఞ్జనా చ, ఉదాహు ఏకత్థా, బ్యఞ్జనమేవ నానన్తి? యా చ భయతుపట్ఠానే పఞ్ఞా యఞ్చ ఆదీనవే ఞాణం యా చ నిబ్బిదా, ఇమే ధమ్మా ఏకత్థా, బ్యఞ్జనమేవ నానం.

యా చ అనత్తానుపస్సనా యా చ సుఞ్ఞతానుపస్సనా, ఇమే ధమ్మా నానత్థా చేవ నానాబ్యఞ్జనా చ, ఉదాహు ఏకత్థా, బ్యఞ్జనమేవ నానన్తి? యా చ అనత్తానుపస్సనా యా చ సుఞ్ఞతానుపస్సనా, ఇమే ధమ్మా ఏకత్థా, బ్యఞ్జనమేవ నానం.

అనిచ్చతో మనసికరోతో కిం పటిసఙ్ఖా ఞాణం ఉప్పజ్జతి? దుక్ఖతో మనసికరోతో కిం పటిసఙ్ఖా ఞాణం ఉప్పజ్జతి? అనత్తతో మనసికరోతో కిం పటిసఙ్ఖా ఞాణం ఉప్పజ్జతి? అనిచ్చతో మనసికరోతో నిమిత్తం పటిసఙ్ఖా ఞాణం ఉప్పజ్జతి. దుక్ఖతో మనసికరోతో పవత్తం పటిసఙ్ఖా ఞాణం ఉప్పజ్జతి. అనత్తతో మనసికరోతో నిమిత్తఞ్చ పవత్తఞ్చ పటిసఙ్ఖా ఞాణం ఉప్పజ్జతి.

యా చ ముచ్చితుకమ్యతా యా చ పటిసఙ్ఖానుపస్సనా యా చ సఙ్ఖారుపేక్ఖా, ఇమే ధమ్మా నానత్థా చేవ నానాబ్యఞ్జనా చ, ఉదాహు ఏకత్థా, బ్యఞ్జనమేవ నానన్తి? యా చ ముచ్చితుకమ్యతా యా చ పటిసఙ్ఖానుపస్సనా యా చ సఙ్ఖారుపేక్ఖా, ఇమే ధమ్మా ఏకత్థా, బ్యఞ్జనమేవ నానం.

అనిచ్చతో మనసికరోతో కుతో చిత్తం వుట్ఠాతి, కత్థ చిత్తం పక్ఖన్దతి? దుక్ఖతో మనసికరోతో కుతో చిత్తం వుట్ఠాతి, కత్థ చిత్తం పక్ఖన్దతి? అనత్తతో మనసికరోతో కుతో చిత్తం వుట్ఠాతి, కత్థ చిత్తం పక్ఖన్దతి? అనిచ్చతో మనసికరోతో నిమిత్తా చిత్తం వుట్ఠాతి, అనిమిత్తే చిత్తం పక్ఖన్దతి. దుక్ఖతో మనసికరోతో పవత్తా చిత్తం వుట్ఠాతి, అప్పవత్తే చిత్తం పక్ఖన్దతి. అనత్తతో మనసికరోతో నిమిత్తా చ పవత్తా చ చిత్తం వుట్ఠాతి, అనిమిత్తే అప్పవత్తే నిరోధే నిబ్బానధాతుయా [నిరోధనిబ్బానధాతుయా (సీ.)] చిత్తం పక్ఖన్దతి.

యా చ బహిద్ధావుట్ఠానవివట్టనే పఞ్ఞా యే చ గోత్రభూ ధమ్మా, ఇమే ధమ్మా నానత్థా చేవ నానాబ్యఞ్జనా చ, ఉదాహు ఏకత్థా, బ్యఞ్జనమేవ నానన్తి? యా చ బహిద్ధావుట్ఠానవివట్టనే పఞ్ఞా యే చ గోత్రభూ ధమ్మా, ఇమే ధమ్మా ఏకత్థా, బ్యఞ్జనమేవ నానం.

అనిచ్చతో మనసికరోన్తో కతమేన విమోక్ఖేన విముచ్చతి? దుక్ఖతో మనసికరోన్తో కతమేన విమోక్ఖేన విముచ్చతి? అనత్తతో మనసికరోన్తో కతమేన విమోక్ఖేన విముచ్చతి? అనిచ్చతో మనసికరోన్తో అనిమిత్తవిమోక్ఖేన విముచ్చతి. దుక్ఖతో మనసికరోన్తో అప్పణిహితవిమోక్ఖేన విముచ్చతి. అనత్తతో మనసికరోన్తో సుఞ్ఞతవిమోక్ఖేన విముచ్చతి. యా చ దుభతోవుట్ఠానవివట్టనే పఞ్ఞా యఞ్చ మగ్గే ఞాణం , ఇమే ధమ్మా నానత్థా చేవ నానాబ్యఞ్జనా చ, ఉదాహు ఏకత్థా, బ్యఞ్జనమేవ నానన్తి? యా చ దుభతోవుట్ఠానవివట్టనే పఞ్ఞా యఞ్చ మగ్గే ఞాణం, ఇమే ధమ్మా ఏకత్థా, బ్యఞ్జనమేవ నానం.

౨౨౮. కతిహాకారేహి తయో విమోక్ఖా నానాక్ఖణే [నానాఖణే (స్యా. క.)] హోన్తి? కతిహాకారేహి తయో విమోక్ఖా ఏకక్ఖణే హోన్తి? చతూహాకారేహి తయో విమోక్ఖా నానాక్ఖణే హోన్తి. సత్తహాకారేహి తయో విమోక్ఖా ఏకక్ఖణే హోన్తి.

కతమేహి చతూహాకారేహి తయో విమోక్ఖా నానాక్ఖణే హోన్తి? ఆధిపతేయ్యట్ఠేన, అధిట్ఠానట్ఠేన, అభినీహారట్ఠేన, నియ్యానట్ఠేన. కథం ఆధిపతేయ్యట్ఠేన తయో విమోక్ఖా నానాక్ఖణే హోన్తి? అనిచ్చతో మనసికరోతో అనిమిత్తో విమోక్ఖో

ఆధిపతేయ్యో హోతి, దుక్ఖతో మనసికరోతో అప్పణిహితో విమోక్ఖో ఆధిపతేయ్యో హోతి, అనత్తతో మనసికరోతో సుఞ్ఞతో విమోక్ఖో ఆధిపతేయ్యో హోతి. ఏవం ఆధిపతేయ్యట్ఠేన తయో విమోక్ఖా నానాక్ఖణే హోన్తి.

కథం అధిట్ఠానట్ఠేన తయో విమోక్ఖా నానాక్ఖణే హోన్తి? అనిచ్చతో మనసికరోన్తో అనిమిత్తవిమోక్ఖస్స వసేన చిత్తం అధిట్ఠాతి, దుక్ఖతో మనసికరోన్తో అప్పణిహితవిమోక్ఖస్స వసేన చిత్తం అధిట్ఠాతి, అనత్తతో మనసికరోన్తో సుఞ్ఞతవిమోక్ఖస్స వసేన చిత్తం అధిట్ఠాతి. ఏవం అధిట్ఠానట్ఠేన తయో విమోక్ఖా నానాక్ఖణే హోన్తి.

కథం అభినీహారట్ఠేన తయో విమోక్ఖా నానాక్ఖణే హోన్తి? అనిచ్చతో మనసికరోన్తో అనిమిత్తవిమోక్ఖస్స వసేన చిత్తం అభినీహరతి, దుక్ఖతో మనసికరోన్తో అప్పణిహితవిమోక్ఖస్స వసేన చిత్తం అభినీహరతి, అనత్తతో మనసికరోన్తో సుఞ్ఞతవిమోక్ఖస్స వసేన చిత్తం అభినీహరతి. ఏవం అభినీహారట్ఠేన తయో విమోక్ఖా నానాక్ఖణే హోన్తి.

కథం నియ్యానట్ఠేన తయో విమోక్ఖా నానాక్ఖణే హోన్తి? అనిచ్చతో మనసికరోన్తో అనిమిత్తవిమోక్ఖస్స వసేన నిరోధం నిబ్బానం నియ్యాతి, దుక్ఖతో మనసికరోన్తో అప్పణిహితవిమోక్ఖస్స వసేన నిరోధం నిబ్బానం నియ్యాతి, అనత్తతో మనసికరోన్తో సుఞ్ఞతవిమోక్ఖస్స వసేన నిరోధం నిబ్బానం నియ్యాతి. ఏవం నియ్యానట్ఠేన తయో విమోక్ఖా నానాక్ఖణే హోన్తి. ఇమేహి చతూహాకారేహి తయో విమోక్ఖా నానాక్ఖణే హోన్తి.

కతమేహి సత్తహాకారేహి తయో విమోక్ఖా ఏకక్ఖణే హోన్తి ? సమోధానట్ఠేన, అధిగమనట్ఠేన, పటిలాభట్ఠేన పటివేధట్ఠేన, సచ్ఛికిరియట్ఠేన, ఫస్సనట్ఠేన, అభిసమయట్ఠేన. కథం సమోధానట్ఠేన అధిగమనట్ఠేన పటిలాభట్ఠేన పటివేధట్ఠేన సచ్ఛికిరియట్ఠేన ఫస్సనట్ఠేన అభిసమయట్ఠేన తయో విమోక్ఖా ఏకక్ఖణే హోన్తి? అనిచ్చతో మనసికరోన్తో నిమిత్తా ముచ్చతీతి – అనిమిత్తో విమోక్ఖో. యతో ముచ్చతి, తత్థ న పణిదహతీతి – అప్పణిహితో విమోక్ఖో. యత్థ న పణిదహతి, తేన సుఞ్ఞోతి – సుఞ్ఞతో విమోక్ఖో. యేన సుఞ్ఞో, తేన నిమిత్తేన అనిమిత్తోతి – అనిమిత్తో విమోక్ఖో. ఏవం సమోధానట్ఠేన అధిగమనట్ఠేన పటిలాభట్ఠేన పటివేధట్ఠేన సచ్ఛికిరియట్ఠేన ఫస్సనట్ఠేన అభిసమయట్ఠేన తయో విమోక్ఖా ఏకక్ఖణే హోన్తి.

దుక్ఖతో మనసికరోన్తో పణిధియా ముచ్చతీతి – అప్పణిహితో విమోక్ఖో. యత్థ న పణిదహతి, తేన సుఞ్ఞోతి – సుఞ్ఞతో విమోక్ఖో. యేన సుఞ్ఞో, తేన నిమిత్తేన అనిమిత్తోతి – అనిమిత్తో విమోక్ఖో. యేన నిమిత్తేన అనిమిత్తో, తత్థ న పణిదహతీతి – అప్పణిహితో విమోక్ఖో. ఏవం సమోధానట్ఠేన అధిగమనట్ఠేన పటిలాభట్ఠేన పటివేధట్ఠేన సచ్ఛికిరియట్ఠేన ఫస్సనట్ఠేన అభిసమయట్ఠేన తయో విమోక్ఖా ఏకక్ఖణే హోన్తి.

అనత్తతో మనసికరోన్తో అభినివేసా ముచ్చతీతి – సుఞ్ఞతో విమోక్ఖో. యేన సుఞ్ఞో, తేన నిమిత్తేన అనిమిత్తోతి – అనిమిత్తో విమోక్ఖో. యేన నిమిత్తేన అనిమిత్తో, తత్థ న పణిదహతీతి – అప్పణిహితో విమోక్ఖో. యత్థ న పణిదహతి, తేన సుఞ్ఞోతి – సుఞ్ఞతో విమోక్ఖో. ఏవం సమోధానట్ఠేన అధిగమనట్ఠేన పటిలాభట్ఠేన పటివేధట్ఠేన సచ్ఛికిరియట్ఠేన ఫస్సనట్ఠేన అభిసమయట్ఠేన తయో విమోక్ఖా ఏకక్ఖణే హోన్తి. ఇమేహి సత్తహాకారేహి తయో విమోక్ఖా ఏకక్ఖణే హోన్తి.

౨౨౮. అత్థి విమోక్ఖో, అత్థి ముఖం, అత్థి విమోక్ఖముఖం, అత్థి విమోక్ఖపచ్చనీకం, అత్థి విమోక్ఖానులోమం, అత్థి విమోక్ఖవివట్టో, అత్థి విమోక్ఖభావనా, అత్థి విమోక్ఖప్పటిప్పస్సద్ధి.

కతమో **విమోక్ఖో?** సుఞ్ఞతో విమోక్ఖో, అనిమిత్తో విమోక్ఖో, అప్పణిహితో విమోక్ఖో. కతమో సుఞ్ఞతో విమోక్ఖో? అనిచ్చానుపస్సనాఞాణం నిచ్చతో అభినివేసా ముచ్చతీతి – సుఞ్ఞతో విమోక్ఖో. దుక్ఖానుపస్సనాఞాణం సుఖతో అభినివేసా ముచ్చతీతి – సుఞ్ఞతో విమోక్ఖో. అనత్తానుపస్సనాఞాణం అత్తతో అభినివేసా ముచ్చతీతి – సుఞ్ఞతో విమోక్ఖో. నిబ్బిదానుపస్సనాఞాణం నన్దియా అభినివేసా ముచ్చతీతి – సుఞ్ఞతో విమోక్ఖో. విరాగానుపస్సనాఞాణం రాగతో అభినివేసా ముచ్చతీతి – సుఞ్ఞతో విమోక్ఖో. నిరోధానుపస్సనాఞాణం సముదయతో అభినివేసా ముచ్చతీతి – సుఞ్ఞతో విమోక్ఖో. పటినిస్సగ్గానుపస్సనాఞాణం ఆదానతో అభినివేసా ముచ్చతీతి – సుఞ్ఞతో విమోక్ఖో. అనిమిత్తానుపస్సనాఞాణం నిమిత్తతో అభినివేసా ముచ్చతీతి – సుఞ్ఞతో విమోక్ఖో. అప్పణిహితానుపస్సనాఞాణం పణిధియా అభినివేసా ముచ్చతీతి – సుఞ్ఞతో విమోక్ఖో. సుఞ్ఞతానుపస్సనాఞాణం సబ్బాభినివేసేహి ముచ్చతీతి – సుఞ్ఞతో విమోక్ఖో.

రూపే అనిచ్చానుపస్సనాఞాణం నిచ్చతో అభినివేసా ముచ్చతీతి – సుఞ్ఞతో విమోక్ఖో...పే.... రూపే సుఞ్ఞతానుపస్సనాఞాణం సబ్బాభినివేసేహి ముచ్చతీతి – సుఞ్ఞతో విమోక్ఖో. వేదనాయ...పే.... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారేసు... విఞ్ఞాణే... చక్ఖుస్మిం...పే.... జరామరణే అనిచ్చానుపస్సనాఞాణం నిచ్చతో అభినివేసా ముచ్చతీతి – సుఞ్ఞతో విమోక్ఖో... పే.... జరామరణే సుఞ్ఞతానుపస్సనాఞాణం సబ్బాభినివేసేహి ముచ్చతీతి – సుఞ్ఞతో విమోక్ఖో. అయం సుఞ్ఞతో విమోక్ఖో.

కతమో అనిమిత్తో విమోక్ఖో? అనిచ్చానుపస్సనాఞాణం నిచ్చతో నిమిత్తా ముచ్చతీతి – అనిమిత్తో విమోక్ఖో. దుక్ఖానుపస్సనాఞాణం సుఖతో నిమిత్తా ముచ్చతీతి – అనిమిత్తో విమోక్ఖో. అనత్తానుపస్సనాఞాణం అత్తతో నిమిత్తా ముచ్చతీతి – అనిమిత్తో విమోక్ఖో. నిబ్బిదానుపస్సనాఞాణం నన్దియా నిమిత్తా ముచ్చతీతి – అనిమిత్తో విమోక్ఖో. విరాగానుపస్సనాఞాణం రాగతో నిమిత్తా ముచ్చతీతి – అనిమిత్తో విమోక్ఖో. నిరోధానుపస్సనాఞాణం సముదయతో నిమిత్తా ముచ్చతీతి – అనిమిత్తో విమోక్ఖో. పటినిస్సగ్గానుపస్సనాఞాణం ఆదానతో నిమిత్తా ముచ్చతీతి – అనిమిత్తో విమోక్ఖో. అనిమిత్తానుపస్సనాఞాణం సబ్బనిమిత్తేహి ముచ్చతీతి – అనిమిత్తో విమోక్ఖో. అప్పణిహితానుపస్సనాఞాణం పణిధియా నిమిత్తా ముచ్చతీతి – అనిమిత్తో విమోక్ఖో. సుఞ్ఞతానుపస్సనాఞాణం అభినివేసతో నిమిత్తా ముచ్చతీతి – అనిమిత్తో విమోక్ఖో.

రూపే అనిచ్చానుపస్సనాఞాణం నిచ్చతో నిమిత్తా ముచ్చతీతి – అనిమిత్తో విమోక్ఖో ...పే.... రూపే అనిమిత్తానుపస్సనాఞాణం సబ్బనిమిత్తేహి ముచ్చతీతి – అనిమిత్తో విమోక్ఖో. రూపే అప్పణిహితానుపస్సనాఞాణం పణిధియా నిమిత్తా ముచ్చతీతి – అనిమిత్తో విమోక్ఖో. రూపే సుఞ్ఞతానుపస్సనాఞాణం అభినివేసతో నిమిత్తా ముచ్చతీతి – అనిమిత్తో విమోక్ఖో. వేదనాయ...పే.... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారేసు... విఞ్ఞాణే... చక్ఖుస్మిం...పే.... జరామరణే అనిచ్చానుపస్సనాఞాణం నిచ్చతో నిమిత్తా ముచ్చతీతి – అనిమిత్తో విమోక్ఖో...పే.... జరామరణే అనిచ్చానుపస్సనాఞాణం సబ్బనిమిత్తేహి ముచ్చతీతి – అనిమిత్తో విమోక్ఖో. జరామరణే అప్పణిహితానుపస్సనాఞాణం పణిధియా నిమిత్తా ముచ్చతీతి – అనిమిత్తో విమోక్ఖో. జరామరణే సుఞ్ఞతానుపస్సనాఞాణం అభినివేసతో నిమిత్తా ముచ్చతీతి – అనిమిత్తో విమోక్ఖో. అయం అనిమిత్తో విమోక్ఖో.

కతమో అప్పణిహితో విమోక్ఖో? అనిచ్చానుపస్సనాఞాణం నిచ్చతో పణిధియా ముచ్చతీతి – అప్పణిహితో విమోక్ఖో. దుక్ఖానుపస్సనాఞాణం సుఖతో పణిధియా ముచ్చతీతి – అప్పణిహితో విమోక్ఖో. అనత్తానుపస్సనాఞాణం అత్తతో పణిధియా

ముచ్చతీతి – అప్పణిహితో విమోక్ఖో. నిబ్బిదానుపస్సనాఞాణం నన్దియా పణిధియా ముచ్చతీతి – అప్పణిహితో విమోక్ఖో. విరాగానుపస్సనాఞాణం రాగతో పణిధియా ముచ్చతీతి – అప్పణిహితో విమోక్ఖో. నిరోధానుపస్సనాఞాణం సముదయతో పణిధియా ముచ్చతీతి – అప్పణిహితో విమోక్ఖో. పటినిస్సగ్గానుపస్సనాఞాణం ఆదానతో పణిధియా ముచ్చతీతి – అప్పణిహితో విమోక్ఖో. అనిమిత్తానుపస్సనాఞాణం నిమిత్తతో పణిధియా ముచ్చతీతి – అప్పణిహితో విమోక్ఖో. అప్పణిహితానుపస్సనాఞాణం సబ్బపణిధీహి ముచ్చతీతి – అప్పణిహితో విమోక్ఖో. సుఞ్ఞతానుపస్సనాఞాణం అభినివేసతో పణిధియా ముచ్చతీతి – అప్పణిహితో విమోక్ఖో.

రూపే అనిచ్చానుపస్సనాఞాణం నిచ్చతో పణిధియా ముచ్చతీతి – అప్పణిహితో విమోక్ఖో...పే.... రూపే అప్పణిహితానుపస్సనాఞాణం సబ్బపణిధీహి ముచ్చతీతి – అప్పణిహితో విమోక్ఖో. రూపే సుఞ్ఞతానుపస్సనాఞాణం అభినివేసతో పణిధియా ముచ్చతీతి – అప్పణిహితో విమోక్ఖో. వేదనాయ...పే.... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారేసు... విఞ్ఞాణే... చక్ఖుస్మిం...పే.... జరామరణే అనిచ్చానుపస్సనాఞాణం నిచ్చతో పణిధియా ముచ్చతీతి – అప్పణిహితో విమోక్ఖో...పే.... జరామరణే అప్పణిహితానుపస్సనాఞాణం సబ్బపణిధీహి ముచ్చతీతి – అప్పణిహితో విమోక్ఖో. జరామరణే సుఞ్ఞతానుపస్సనాఞాణం అభినివేసతో పణిధియా ముచ్చతీతి – అప్పణిహితో విమోక్ఖో. అయం అప్పణిహితో విమోక్ఖో. అయం విమోక్ఖో.

౨౩౦. కతమం **ముఖం?** యే తత్థ జాతా అనవజ్జా కుసలా బోధిపక్ఖియాధమ్మా, ఇదం ముఖం.

కతమం **విమోక్ఖముఖం?** యం తేసం ధమ్మానం ఆరమ్మణం నిరోధో నిబ్బానం, ఇదం విమోక్ఖముఖం. విమోక్ఖఞ్చ ముఖఞ్చ విమోక్ఖముఖం, ఇదం విమోక్ఖముఖం.

కతమం **విమోక్ఖపచ్చనీకం?** తీణి అకుసలమూలాని విమోక్ఖపచ్చనీకాని, తీణి దుచ్చరితాని విమోక్ఖపచ్చనీకాని, సబ్బేపి అకుసలా ధమ్మా విమోక్ఖపచ్చనీకా, ఇదం విమోక్ఖపచ్చనీకం.

కతమం **విమోక్ఖానులోమం?** తీణి కుసలమూలాని విమోక్ఖానులోమాని, తీణి సుచరితాని విమోక్ఖానులోమాని, సబ్బేపి కుసలా ధమ్మా విమోక్ఖానులోమా, ఇదం విమోక్ఖానులోమం.

కతమో **విమోక్ఖవివట్టో?** సఞ్ఞావివట్టో, చేతోవివట్టో, చిత్తవివట్టో, ఞాణవివట్టో, విమోక్ఖవివట్టో, సచ్చవివట్టో. సఞ్జానన్తో వివట్టతీతి – సఞ్ఞావివట్టో. చేతయన్తో వివట్టతీతి – చేతోవివట్టో. విజానన్తో వివట్టతీతి – చిత్తవివట్టో. ఞాణం కరోన్తో వివట్టతీతి – ఞాణవివట్టో. వోసజ్జన్తో వివట్టతీతి – విమోక్ఖవివట్టో. తథట్ఠేన వివట్టతీతి – సచ్చవివట్టో.

యత్థ సఞ్ఞావివట్టో తత్థ చేతోవివట్టో, యత్థ చేతోవివట్టో తత్థ సఞ్ఞావివట్టో, యత్థ సఞ్ఞావివట్టో చేతోవివట్టో తత్థ చిత్తవివట్టో, యత్థ చిత్తవివట్టో తత్థ సఞ్ఞావివట్టో చేతోవివట్టో. యత్థ సఞ్ఞావివట్టో చేతోవివట్టో చిత్తవివట్టో తత్థ ఞాణవివట్టో, యత్థ ఞాణవివట్టో తత్థ సఞ్ఞావివట్టో చేతోవివట్టో చిత్తవివట్టో. యత్థ సఞ్ఞావివట్టో చేతోవివట్టో చిత్తవివట్టో ఞాణవివట్టో తత్థ విమోక్ఖవివట్టో, యత్థ విమోక్ఖవివట్టో తత్థ సఞ్ఞావివట్టో చేతోవివట్టో చిత్తవివట్టో ఞాణవివట్టో. యత్థ సఞ్ఞావివట్టో చేతోవివట్టో చిత్తవివట్టో ఞాణవివట్టో విమోక్ఖవివట్టో తత్థ సచ్చవివట్టో, యత్థ సచ్చవివట్టో తత్థ సఞ్ఞావివట్టో చేతోవివట్టో చిత్తవివట్టో ఞాణవివట్టో విమోక్ఖవివట్టో. అయం విమోక్ఖవివట్టో.

కతమా **విమోక్ఖభావనా?** పఠమస్స ఝానస్స ఆసేవనా భావనా బహులీకమ్మం, దుతియస్స ఝానస్స ఆసేవనా భావనా బహులీకమ్మం, తతియస్స ఝానస్స ఆసేవనా భావనా బహులీకమ్మం, చతుత్థస్స ఝానస్స ఆసేవనా భావనా బహులీకమ్మం, ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తియా ఆసేవనా భావనా బహులీకమ్మం, విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తియా... పే.... ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా... నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా ఆసేవనా భావనా బహులీకమ్మం, సోతాపత్తిమగ్గస్స ఆసేవనా భావనా బహులీకమ్మం, సకదాగామిమగ్గస్స ఆసేవనా భావనా బహులీకమ్మం, అనాగామిమగ్గస్స ఆసేవనా భావనా బహులీకమ్మం, అరహత్తమగ్గస్స ఆసేవనా భావనా బహులీకమ్మం, అయం విమోక్ఖభావనా.

కతమా **విమోక్ఖప్పటిప్పస్సద్ధి?** పఠమస్స ఝానస్స పటిలాభో వా విపాకో వా, దుతియస్స ఝానస్స పటిలాభో వా విపాకో వా, తతియస్స ఝానస్స...పే.... చతుత్థస్స ఝానస్స... ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తియా... విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తియా... ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా... నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా పటిలాభో వా విపాకో వా, సోతాపత్తిమగ్గస్స సోతాపత్తిఫలం, సకదాగామిమగ్గస్స సకదాగామిఫలం, అనాగామిమగ్గస్స అనాగామిఫలం, అరహత్తమగ్గస్స అరహత్తఫలం, అయం విమోక్ఖప్పటిప్పస్సద్ధీతి.

తతియభాణవారో.

విమోక్ఖకథా నిట్ఠితా.

౬. గతికథా

౨౩౧. గతిసమ్పత్తియా ఞాణసమ్పయుత్తే కతినం హేతూనం పచ్చయా ఉపపత్తి హోతి? ఖత్తియమహాసాలానం బ్రాహ్మణమహాసాలానం గహపతిమహాసాలానం కామావచరానం దేవానం ఞాణసమ్పయుత్తే కతినం హేతూనం పచ్చయా ఉపపత్తి హోతి? రూపావచరానం దేవానం కతినం హేతూనం పచ్చయా ఉపపత్తి హోతి? అరూపావచరానం దేవానం కతినం హేతూనం పచ్చయా ఉపపత్తి హోతి?

గతిసమ్పత్తియా ఞాణసమ్పయుత్తే అట్ఠన్నం హేతూనం పచ్చయా ఉపపత్తి హోతి. ఖత్తియమహాసాలానం బ్రాహ్మణమహాసాలానం గహపతిమహాసాలానం కామావచరానం దేవానం ఞాణసమ్పయుత్తే అట్ఠన్నం హేతూనం పచ్చయా ఉపపత్తి హోతి. రూపావచరానం దేవానం అట్ఠన్నం హేతూనం పచ్చయా ఉపపత్తి హోతి. అరూపావచరానం దేవానం అట్ఠన్నం హేతూనం పచ్చయా ఉపపత్తి హోతి.

౨౩౨. గతిసమ్పత్తియా ఞాణసమ్పయుత్తే కతమేసం అట్ఠన్నం హేతూనం పచ్చయా ఉపపత్తి హోతి? కుసలకమ్మస్స జవనక్ఖణే తయో హేతూ కుసలా; తస్మిం ఖణే జాతచేతనాయ సహజాతపచ్చయా హోన్తి. తేన వుచ్చతి – కుసలమూలపచ్చయాపి సఙ్ఖారా. నికన్తిక్ఖణే ద్వే హేతూ అకుసలా; తస్మిం ఖణే జాతచేతనాయ సహజాతపచ్చయా హోన్తి. తేన వుచ్చతి – అకుసలమూలపచ్చయాపి సఙ్ఖారా. పటిసన్ధిక్ఖణే తయో హేతూ అబ్యాకతా; తస్మిం ఖణే జాతచేతనాయ సహజాతపచ్చయా హోన్తి. తేన వుచ్చతి – “నామరూపపచ్చయాపి విఞ్ఞాణం, విఞ్ఞాణపచ్చయాపి నామరూపం” .

పటిసన్ధిక్ఖణే పఞ్చక్ఖన్ధా సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, విప్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పటిసన్ధిక్ఖణే చత్తారో మహాభూతా సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి. పటిసన్ధిక్ఖణే తయో జీవితసఙ్ఖారా సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి , విప్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పటిసన్ధిక్ఖణే నామఞ్చ రూపఞ్చ సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, విప్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పటిసన్ధిక్ఖణే ఇమే చుద్దస ధమ్మా సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, విప్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పటిసన్ధిక్ఖణే చత్తారో ఖన్ధా అరూపినో సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పటిసన్ధిక్ఖణే పఞ్చిన్ద్రియాని సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పటిసన్ధిక్ఖణే తయో హేతూ సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పటిసన్ధిక్ఖణే నామఞ్చ విఞ్ఞాణఞ్చ సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పటిసన్ధిక్ఖణే ఇమే చుద్దస ధమ్మా సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పటిసన్ధిక్ఖణే ఇమే అట్ఠవీసతి ధమ్మా సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, విప్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. గతిసమ్పత్తియా ఞాణసమ్పయుత్తే ఇమేసం అట్ఠన్నం హేతూనం పచ్చయా ఉపపత్తి హోతి.

ఖత్తియమహాసాలానం బ్రాహ్మణమహాసాలానం గహపతిమహాసాలానం కామావచరానం దేవానం ఞాణసమ్పయుత్తే కతమేసం అట్ఠన్నం హేతూనం పచ్చయా ఉపపత్తి హోతి? కుసలకమ్మస్స జవనక్ఖణే తయో హేతూ కుసలా; తస్మిం ఖణే జాతచేతనాయ సహజాతపచ్చయా హోన్తి. తేన వుచ్చతి – "కుసలమూలపచ్చయాపి సఙ్ఖారా". నికన్తిక్ఖణే ద్వే హేతూ అకుసలా; తస్మిం ఖణే జాతచేతనాయ సహజాతపచ్చయా హోన్తి. తేన వుచ్చతి – "అకుసలమూలపచ్చయాపి సఙ్ఖారా". పటిసన్ధిక్ఖణే తయో హేతూ అబ్యాకతా; తస్మిం ఖణే జాతచేతనాయ సహజాతపచ్చయా హోన్తి. తేన వుచ్చతి – "నామరూపపచ్చయాపి విఞ్ఞాణం, విఞ్ఞాణపచ్చయాపి నామరూపం".

పటిసన్ధిక్ఖణే పఞ్చక్ఖన్ధా సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, విప్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పటిసన్ధిక్ఖణే చత్తారో మహాభూతా సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి. పటిసన్ధిక్ఖణే తయో జీవితసఙ్ఖారా సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, విప్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పటిసన్ధిక్ఖణే నామఞ్చ రూపఞ్చ సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, విప్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పటిసన్ధిక్ఖణే ఇమే చుద్దస ధమ్మా సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, విప్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పటిసన్ధిక్ఖణే చత్తారో ఖన్ధా అరూపినో సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పటిసన్ధిక్ఖణే పఞ్చిన్ద్రియాని సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పటిసన్ధిక్ఖణే తయో హేతూ సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పటిసన్ధిక్ఖణే నామఞ్చ విఞ్ఞాణఞ్చ సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పటిసన్ధిక్ఖణే

ఇమే చుద్దస ధమ్మా సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పటిసన్ధిక్ఖణే ఇమే అట్ఠవీసతి ధమ్మా సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, విప్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. ఖత్తియమహాసాలానం బ్రాహ్మణమహాసాలానం గహపతిమహాసాలానం కామావచరానం దేవానం ఞాణసమ్పయుత్తే ఇమేసం అట్ఠన్నం హేతూనం పచ్చయా ఉపపత్తి హోతి.

రూపావచరానం దేవానం కతమేసం అట్ఠన్నం హేతూనం పచ్చయా ఉపపత్తి హోతి? కుసలకమ్మస్స జవనక్ఖణే తయో హేతూ కుసలా...పే... రూపావచరానం దేవానం ఇమేసం అట్ఠన్నం హేతూనం పచ్చయా ఉపపత్తి హోతి.

అరూపావచరానం దేవానం కతమేసం అట్ఠన్నం హేతూనం పచ్చయా ఉపపత్తి హోతి? కుసలకమ్మస్స జవనక్ఖణే తయో హేతూ కుసలా; తస్మిం ఖణే జాతచేతనాయ సహజాతపచ్చయా హోన్తి. తేన వుచ్చతి – "కుసలమూలపచ్చయాపి సఙ్ఖారా". నికన్తిక్ఖణే ద్వే హేతూ అకుసలా; తస్మిం ఖణే జాతచేతనాయ సహజాతపచ్చయా హోన్తి. తేన వుచ్చతి – "అకుసలమూలపచ్చయాపి సఙ్ఖారా". పటిసన్ధిక్ఖణే తయో హేతూ అబ్యాకతా; తస్మిం ఖణే జాతచేతనాయ సహజాతపచ్చయా హోన్తి. తేన వుచ్చతి – "నామపచ్చయాపి విఞ్ఞాణం విఞ్ఞాణపచ్చయాపి నామం".

పటిసన్ధిక్ఖణే చత్తారో ఖన్ధా అరూపినో సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పటిసన్ధిక్ఖణే పఞ్చిన్ద్రియాని సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పటిసన్ధిక్ఖణే తయో హేతూ సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పటిసన్ధిక్ఖణే నామఞ్చ విఞ్ఞాణఞ్చ సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పటిసన్ధిక్ఖణే ఇమే చుద్దస ధమ్మా సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. అరూపావచరానం దేవానం ఇమేసం అట్ఠన్నం హేతూనం పచ్చయా ఉపపత్తి హోతి.

౨౩౩. గతిసమ్పత్తియా ఞాణవిప్పయుత్తే కతినం హేతూనం పచ్చయా ఉపపత్తి హోతి? ఖత్తియమహాసాలానం బ్రాహ్మణమహాసాలానం గహపతిమహాసాలానం కామావచరానం దేవానం ఞాణవిప్పయుత్తే కతినం హేతూనం పచ్చయా ఉపపత్తి హోతి?

గతిసమ్పత్తియా ఞాణవిప్పయుత్తే ఛన్నం హేతూనం పచ్చయా ఉపపత్తి హోతి. ఖత్తియమహాసాలానం బ్రాహ్మణమహాసాలానం గహపతిమహాసాలానం కామావచరానం దేవానం ఞాణవిప్పయుత్తే ఛన్నం హేతూనం పచ్చయా ఉపపత్తి హోతి .

గతిసమ్పత్తియా ఞాణవిప్పయుత్తే కతమేసం ఛన్నం హేతూనం పచ్చయా ఉపపత్తి హోతి? కుసలకమ్మస్స జవనక్ఖణే ద్వే హేతూ కుసలా; తస్మిం ఖణే జాతచేతనాయ సహజాతపచ్చయా హోన్తి. తేన వుచ్చతి – కుసలమూలపచ్చయాపి సఙ్ఖారా. నికన్తిక్ఖణే ద్వే హేతూ అకుసలా; తస్మిం ఖణే జాతచేతనాయ సహజాతపచ్చయా హోన్తి. తేన వుచ్చతి – అకుసలమూలపచ్చయాపి సఙ్ఖారా. పటిసన్ధిక్ఖణే ద్వే హేతూ అబ్యాకతా; తస్మిం ఖణే జాతచేతనాయ సహజాతపచ్చయా హోన్తి. తేన వుచ్చతి – "నామరూపపచ్చయాపి విఞ్ఞాణం, విఞ్ఞాణపచ్చయాపి నామరూపం".

పటిసన్ధిక్ఖణే పఞ్చక్ఖన్ధా సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, విప్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పటిసన్ధిక్ఖణే చత్తారో మహాభూతా సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి. పటిసన్ధిక్ఖణే తయో జీవితసఙ్ఖారా సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, విప్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పటిసన్ధిక్ఖణే నామఞ్చ రూపఞ్చ సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, విప్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పటిసన్ధిక్ఖణే ఇమే చుద్దస ధమ్మా సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, విప్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పటిసన్ధిక్ఖణే చత్తారో ఖన్ధా అరూపినో సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పటిసన్ధిక్ఖణే చత్తారి ఇన్ద్రియాని సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పటిసన్ధిక్ఖణే ద్వే హేతూ సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పటిసన్ధిక్ఖణే నామఞ్చ విఞ్ఞాణఞ్చ సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. పటిసన్ధిక్ఖణే ఇమే ద్వాదస ధమ్మా సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, సమ్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి . పటిసన్ధిక్ఖణే ఇమే ఛబ్బీసతి ధమ్మా సహజాతపచ్చయా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయా హోన్తి, నిస్సయపచ్చయా హోన్తి, విప్పయుత్తపచ్చయా హోన్తి. గతిసమ్పత్తియా ఞాణవిప్పయుత్తే ఇమేసం ఛన్నం హేతూనం పచ్చయా ఉపపత్తి హోతి.

ఖత్తియమహాసాలానం బ్రాహ్మణమహాసాలానం గహపతిమహాసాలానం కామావచరానం దేవానం ఞాణవిప్పయుత్తే కతమేసం ఛన్నం హేతూనం పచ్చయా ఉపపత్తి హోతి? కుసలకమ్మస్స జవనక్ఖణే ద్వే హేతూ కుసలా; తస్మిం ఖణే జాతచేతనాయ సహజాతపచ్చయా హోన్తి. తేన వుచ్చతి – "కుసలమూలపచ్చయాపి సఙ్ఖారా…పే.… ఖత్తియమహాసాలానం బ్రాహ్మణమహాసాలానం గహపతిమహాసాలానం కామావచరానం దేవానం ఞాణవిప్పయుత్తే ఇమేసం ఛన్నం హేతూనం పచ్చయా ఉపపత్తి హోతీ"తి.

గతికథా నిట్ఠితా.

౭. కమ్మకథా

౨౩౪. అహోసి కమ్మం, అహోసి కమ్మవిపాకో. అహోసి కమ్మం, నాహోసి కమ్మవిపాకో. అహోసి కమ్మం, అత్థి కమ్మవిపాకో. అహోసి కమ్మం, నత్థి కమ్మవిపాకో. అహోసి కమ్మం, భవిస్సతి కమ్మవిపాకో. అహోసి కమ్మం, న భవిస్సతి కమ్మవిపాకో. [అతీతకమ్మం]

అత్థి కమ్మం, అత్థి కమ్మవిపాకో. అత్థి కమ్మం, నత్థి కమ్మవిపాకో. అత్థి కమ్మం, భవిస్సతి కమ్మవిపాకో . అత్థి కమ్మం, న భవిస్సతి కమ్మవిపాకో. [పచ్చుప్పన్నకమ్మం]

భవిస్సతి కమ్మం, భవిస్సతి కమ్మవిపాకో. భవిస్సతి కమ్మం, న భవిస్సతి కమ్మవిపాకో. [అనాగతకమ్మం]

౨౩౫. అహోసి కుసలం కమ్మం, అహోసి కుసలస్స కమ్మస్స విపాకో. అహోసి కుసలం కమ్మం, నాహోసి కుసలస్స కమ్మస్స విపాకో. అహోసి కుసలం కమ్మం, అత్థి కుసలస్స కమ్మస్స విపాకో. అహోసి కుసలం కమ్మం, నత్థి కుసలస్స కమ్మస్స విపాకో. అహోసి కుసలం కమ్మం, భవిస్సతి కుసలస్స కమ్మస్స విపాకో. అహోసి కుసలం కమ్మం, న భవిస్సతి కుసలస్స కమ్మస్స విపాకో.

అత్థి కుసలం కమ్మం, అత్థి కుసలస్స కమ్మస్స విపాకో. అత్థి కుసలం కమ్మం, నత్థి కుసలస్స కమ్మస్స విపాకో. అత్థి కుసలం కమ్మం, భవిస్సతి కుసలస్స కమ్మస్స విపాకో. అత్థి కుసలం కమ్మం, న భవిస్సతి కుసలస్స కమ్మస్స విపాకో.

భవిస్సతి కుసలం కమ్మం, భవిస్సతి కుసలస్స కమ్మస్స విపాకో. భవిస్సతి కుసలం కమ్మం, న భవిస్సతి కుసలస్స కమ్మస్స విపాకో.

అహోసి అకుసలం కమ్మం, అహోసి అకుసలస్స కమ్మస్స విపాకో. అహోసి అకుసలం కమ్మం, నాహోసి అకుసలస్స కమ్మస్స విపాకో. అహోసి అకుసలం కమ్మం, అత్థి అకుసలస్స కమ్మస్స విపాకో. అహోసి అకుసలం కమ్మం, నత్థి అకుసలస్స కమ్మస్స విపాకో. అహోసి అకుసలం కమ్మం, భవిస్సతి అకుసలస్స కమ్మస్స విపాకో. అహోసి అకుసలం కమ్మం, న భవిస్సతి అకుసలస్స కమ్మస్స విపాకో.

అత్థి అకుసలం కమ్మం, అత్థి అకుసలస్స కమ్మస్స విపాకో. అత్థి అకుసలం కమ్మం, నత్థి అకుసలస్స కమ్మస్స విపాకో. అత్థి అకుసలం కమ్మం, భవిస్సతి అకుసలస్స కమ్మస్స విపాకో. అత్థి అకుసలం కమ్మం, న భవిస్సతి అకుసలస్స కమ్మస్స విపాకో.

భవిస్సతి అకుసలం కమ్మం, భవిస్సతి అకుసలస్స కమ్మస్స విపాకో. భవిస్సతి అకుసలం కమ్మం, న భవిస్సతి అకుసలస్స కమ్మస్స విపాకో.

అహోసి సావజ్జం కమ్మం…పే॰… అహోసి అనవజ్జం కమ్మం…పే॰… అహోసి కణ్హం కమ్మం…పే॰… అహోసి సుక్కం కమ్మం…పే॰… అహోసి సుఖుద్రయం కమ్మం…పే॰… అహోసి దుక్ఖుద్రయం కమ్మం…పే॰… అహోసి సుఖవిపాకం కమ్మం…పే॰… అహోసి దుక్ఖవిపాకం కమ్మం, అహోసి దుక్ఖవిపాకస్స కమ్మస్స విపాకో. అహోసి దుక్ఖవిపాకం కమ్మం, నాహోసి దుక్ఖవిపాకస్స కమ్మస్స విపాకో. అహోసి దుక్ఖవిపాకం కమ్మం, అత్థి దుక్ఖవిపాకస్స కమ్మస్స విపాకో. అహోసి దుక్ఖవిపాకం కమ్మం, నత్థి దుక్ఖవిపాకస్స కమ్మస్స విపాకో. అహోసి దుక్ఖవిపాకం కమ్మం, భవిస్సతి దుక్ఖవిపాకస్స కమ్మస్స విపాకో. అహోసి దుక్ఖవిపాకం కమ్మం, న భవిస్సతి దుక్ఖవిపాకస్స కమ్మస్స విపాకో.

అత్థి దుక్ఖవిపాకం కమ్మం, అత్థి దుక్ఖవిపాకస్స కమ్మస్స విపాకో. అత్థి దుక్ఖవిపాకం కమ్మం, నత్థి దుక్ఖవిపాకస్స కమ్మస్స విపాకో. అత్థి దుక్ఖవిపాకం కమ్మం, భవిస్సతి దుక్ఖవిపాకస్స కమ్మస్స విపాకో. అత్థి దుక్ఖవిపాకం కమ్మం, న భవిస్సతి దుక్ఖవిపాకస్స కమ్మస్స విపాకో.

భవిస్సతి దుక్ఖవిపాకం కమ్మం, భవిస్సతి దుక్ఖవిపాకస్స కమ్మస్స విపాకో. భవిస్సతి దుక్ఖవిపాకం కమ్మం, న భవిస్సతి దుక్ఖవిపాకస్స కమ్మస్స విపాకోతి.

కమ్మకథా నిట్ఠితా.

౮. విపల్లాసకథా

౨౩౬. పురిమనిదానం . “చత్తారోమే , భిక్ఖవే [అ॰ ని॰ ౪.౪౯ పస్సితబ్బా], సఞ్ఞావిపల్లాసా చిత్తవిపల్లాసా దిట్ఠివిపల్లాసా. కతమే చత్తారో? అనిచ్చే, భిక్ఖవే, నిచ్చన్తి సఞ్ఞావిపల్లాసో చిత్తవిపల్లాసో దిట్ఠివిపల్లాసో. దుక్ఖే, భిక్ఖవే, సుఖన్తి సఞ్ఞావిపల్లాసో చిత్తవిపల్లాసో దిట్ఠివిపల్లాసో. అనత్తని, భిక్ఖవే, అత్తాతి సఞ్ఞావిపల్లాసో చిత్తవిపల్లాసో దిట్ఠివిపల్లాసో. అసుభే, భిక్ఖవే, సుభన్తి సఞ్ఞావిపల్లాసో చిత్తవిపల్లాసో దిట్ఠివిపల్లాసో. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో సఞ్ఞావిపల్లాసా చిత్తవిపల్లాసా దిట్ఠివిపల్లాసా.

“చత్తారోమే, భిక్ఖవే, నసఞ్ఞావిపల్లాసా నచిత్తవిపల్లాసా నదిట్ఠివిపల్లాసా. కతమే చత్తారో? అనిచ్చే, భిక్ఖవే, అనిచ్చన్తి నసఞ్ఞావిపల్లాసో నచిత్తవిపల్లాసో నదిట్ఠివిపల్లాసో. దుక్ఖే, భిక్ఖవే, దుక్ఖన్తి నసఞ్ఞావిపల్లాసో నచిత్తవిపల్లాసో నదిట్ఠివిపల్లాసో. అనత్తని, భిక్ఖవే, అనత్తాతి నసఞ్ఞావిపల్లాసో నచిత్తవిపల్లాసో నదిట్ఠివిపల్లాసో. అసుభే, భిక్ఖవే, అసుభన్తి నసఞ్ఞావిపల్లాసో నచిత్తవిపల్లాసో నదిట్ఠివిపల్లాసో. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో నసఞ్ఞావిపల్లాసా నచిత్తవిపల్లాసా నదిట్ఠివిపల్లాసా”తి.

“అనిచ్చే నిచ్చసఞ్ఞినో, దుక్ఖే చ సుఖసఞ్ఞినో;
అనత్తని చ అత్తాతి [అత్తసఞ్ఞినో (స్యా॰) అ॰ ని॰ ౪.౪౯ పస్సితబ్బా], అసుభే సుభసఞ్ఞినో;
మిచ్ఛాదిట్ఠిహతా సత్తా, ఖిత్తచిత్తా విసఞ్ఞినో.

“తే యోగయుత్తా మారస్స, అయోగక్ఖేమినో జనా;
సత్తా గచ్ఛన్తి సంసారం, జాతిమరణగామినో.

“యదా చ బుద్ధా లోకస్మిం, ఉప్పజ్జన్తి పభఙ్కరా;
తే ఇమం ధమ్మం పకాసేన్తి, దుక్ఖూపసమగామినం.

“తేసం సుత్వాన సప్పఞ్ఞా, సచిత్తం పచ్చలద్ధు [పచ్చలద్ధుం (స్యా॰), పచ్చలద్ధా అ॰ ని॰ ౪.౪౯] తే;
అనిచ్చం అనిచ్చతో దక్ఖుం, దుక్ఖమద్దక్ఖు దుక్ఖతో.

“అనత్తని అనత్తాతి, అసుభం అసుభతద్దసుం;
సమ్మాదిట్ఠిసమాదానా, సబ్బం దుక్ఖం ఉపచ్చగు”న్తి.

ఇమే చత్తారో విపల్లాసా దిట్ఠిసమ్పన్నస్స పుగ్గలస్స పహీనా, అప్పహీనాతి. కేచి పహీనా, కేచి అప్పహీనా? అనిచ్చే నిచ్చన్తి సఞ్ఞావిపల్లాసో చిత్తవిపల్లాసో దిట్ఠివిపల్లాసో పహీనో. దుక్ఖే సుఖన్తి సఞ్ఞా ఉప్పజ్జతి, చిత్తం ఉప్పజ్జతి, దిట్ఠివిపల్లాసో పహీనో. అనత్తని అత్తాతి సఞ్ఞావిపల్లాసో చిత్తవిపల్లాసో దిట్ఠివిపల్లాసో పహీనో. అసుభే సుభన్తి సఞ్ఞా ఉప్పజ్జతి, చిత్తం ఉప్పజ్జతి, దిట్ఠివిపల్లాసో పహీనో. ద్వీసు వత్థూసు ఛ విపల్లాసా పహీనా . ద్వీసు వత్థూసు ద్వే విపల్లాసా పహీనా, చత్తారో విపల్లాసా అప్పహీనా. చతూసు వత్థూసు అట్ఠ విపల్లాసా పహీనా, చత్తారో విపల్లాసా అప్పహీనాతి.

విపల్లాసకథా నిట్ఠితా.

౬. మగ్గకథా

౨౩౭. మగ్గోతి కేనట్ఠేన మగ్గో? సోతాపత్తిమగ్గక్ఖణే దస్సనట్ఠేన సమ్మాదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠియా పహానాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, సహజాతానం ధమ్మానం ఉపత్థమ్భనాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, కిలేసానం పరియాదానాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, పటివేధాదివిసోధనాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, చిత్తస్స అధిట్ఠానాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, చిత్తస్స వోదానాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, విసేసాధిగమాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, ఉత్తరి పటివేధాయ [ఉత్తరిం పటివేధాయ (స్యా.)] మగ్గో చేవ హేతు చ, సచ్చాభిసమయాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, నిరోధే పతిట్ఠాపనాయ మగ్గో చేవ హేతు చ.

అభినిరోపనట్ఠేన సమ్మాసఙ్కప్పో మిచ్ఛాసఙ్కప్పస్స పహానాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, సహజాతానం ధమ్మానం ఉపత్థమ్భనాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, కిలేసానం పరియాదానాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, పటివేధాదివిసోధనాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, చిత్తస్స అధిట్ఠానాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, చిత్తస్స వోదానాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, విసేసాధిగమాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, ఉత్తరి పటివేధాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, సచ్చాభిసమయాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, నిరోధే పతిట్ఠాపనాయ మగ్గో చేవ హేతు చ.

పరిగ్గహట్ఠేన సమ్మావాచా మిచ్ఛావాచాయ పహానాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, సహజాతానం ధమ్మానం ఉపత్థమ్భనాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, కిలేసానం పరియాదానాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, పటివేధాదివిసోధనాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, చిత్తస్స అధిట్ఠానాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, చిత్తస్స వోదానాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, విసేసాధిగమాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, ఉత్తరి పటివేధాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, సచ్చాభిసమయాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, నిరోధే పతిట్ఠాపనాయ మగ్గో చేవ హేతు చ.

సముట్ఠానట్ఠేన సమ్మాకమ్మన్తో మిచ్ఛాకమ్మన్తస్స పహానాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, సహజాతానం ధమ్మానం ఉపత్థమ్భనాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, కిలేసానం పరియాదానాయ మగ్గో చేవ హేతు చ పటివేధాదివిసోధనాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, చిత్తస్స అధిట్ఠానాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, చిత్తస్స వోదానాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, విసేసాధిగమాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, ఉత్తరి పటివేధాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, సచ్చాభిసమయాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, నిరోధే పతిట్ఠాపనాయ మగ్గో చేవ హేతు చ.

వోదానట్ఠేన సమ్మాఆజీవో మిచ్ఛాఆజీవస్స పహానాయ మగ్గో చేవ హేతు చ...పే.... పగ్గహట్ఠేన సమ్మావాయామో మిచ్ఛావాయామస్స పహానాయ మగ్గో చేవ హేతు చ...పే.... ఉపట్ఠానట్ఠేన సమ్మాసతి మిచ్ఛాసతియా పహానాయ మగ్గో చేవ హేతు చ...పే.... అవిక్ఖేపట్ఠేన సమ్మాసమాధి మిచ్ఛాసమాధిస్స పహానాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, సహజాతానం ధమ్మానం ఉపత్థమ్భనాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, కిలేసానం పరియాదానాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, పటివేధాదివిసోధనాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, చిత్తస్స అధిట్ఠానాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, చిత్తస్స వోదానాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, విసేసాధిగమాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, ఉత్తరి పటివేధాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, సచ్చాభిసమయాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, నిరోధే పతిట్ఠాపనాయ మగ్గో చేవ హేతు చ.

సకదాగామిమగ్గక్ఖణే దస్సనట్ఠేన సమ్మాదిట్ఠి...పే.... అవిక్ఖేపట్ఠేన సమ్మాసమాధి ఓళారికస్స కామరాగసఞ్ఞోజనస్స పటిఘసఞ్ఞోజనస్స ఓళారికస్స కామరాగానుసయస్స పటిఘానుసయస్స పహానాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, సహజాతానం

ధమ్మానం ఉపత్థమ్భనాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, కిలేసానం పరియాదానాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, పటివేధాదివిసోధనాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, చిత్తస్స అధిట్ఠానాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, చిత్తస్స వోదానాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, విసేసాధిగమాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, ఉత్తరి పటివేధాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, సచ్చాభిసమయాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, నిరోధే పతిట్ఠాపనాయ మగ్గో చేవ హేతు చ.

అనాగామిమగ్గక్ఖణే దస్సనట్ఠేన సమ్మాదిట్ఠి...పే.... అవిక్ఖేపట్ఠేన సమ్మాసమాధి అనుసహగతస్స కామరాగసఞ్ఞోజనస్స పటిఘసఞ్ఞోజనస్స, అనుసహగతస్స కామరాగానుసయస్స పటిఘానుసయస్స పహానాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, సహజాతానం ధమ్మానం ఉపత్థమ్భనాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, కిలేసానం పరియాదానాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, పటివేధాదివిసోధనాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, చిత్తస్స అధిట్ఠానాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, చిత్తస్స వోదానాయ మగ్గో చేవ హేతు చ , విసేసాధిగమాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, ఉత్తరి పటివేధాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, సచ్చాభిసమయాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, నిరోధే పతిట్ఠాపనాయ మగ్గో చేవ హేతు చ.

అరహత్తమగ్గక్ఖణే దస్సనట్ఠేన సమ్మాదిట్ఠి...పే.... అవిక్ఖేపట్ఠేన సమ్మాసమాధి రూపరాగస్స అరూపరాగస్స మానస్స ఉద్ధచ్చస్స అవిజ్జాయ, మానానుసయస్స భవరాగానుసయస్స అవిజ్జానుసయస్స పహానాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, సహజాతానం ధమ్మానం ఉపత్థమ్భనాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, కిలేసానం పరియాదానాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, పటివేధాదివిసోధనాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, చిత్తస్స అధిట్ఠానాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, చిత్తస్స, వోదానాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, విసేసాధిగమాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, ఉత్తరి పటివేధాయ మగ్గో చేవ హేతు చ, సచ్చాభిసమయాయ మగ్గో చేవ, హేతు చ, నిరోధే పతిట్ఠాపనాయ మగ్గో చేవ హేతు చ.

దస్సనమగ్గో సమ్మాదిట్ఠి, అభినిరోపనమగ్గో సమ్మాసఙ్కప్పో , పరిగ్గహమగ్గో సమ్మావాచా, సముట్ఠానమగ్గో సమ్మాకమ్మన్తో, వోదానమగ్గో సమ్మాఆజీవో, పగ్గహమగ్గో సమ్మావాయామో, ఉపట్ఠానమగ్గో సమ్మాసతి, అవిక్ఖేపమగ్గో సమ్మాసమాధి. ఉపట్ఠానమగ్గో సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, పవిచయమగ్గో ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గో, పగ్గహమగ్గో వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గో, ఫరణమగ్గో పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, ఉపసమమగ్గో పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, అవిక్ఖేపమగ్గో సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, పటిసఙ్ఖానమగ్గో ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో.

అస్సద్ధియే అకమ్పియమగ్గో సద్ధాబలం, కోసజ్జే అకమ్పియమగ్గో వీరియబలం, పమాదే అకమ్పియమగ్గో సతిబలం, ఉద్ధచ్చే అకమ్పియమగ్గో సమాధిబలం, అవిజ్జాయ అకమ్పియమగ్గో పఞ్ఞాబలం. అధిమోక్ఖమగ్గో సద్ధిన్ద్రియం, పగ్గహమగ్గో వీరియిన్ద్రియం, ఉపట్ఠానమగ్గో సతిన్ద్రియం, అవిక్ఖేపమగ్గో సమాధిన్ద్రియం, దస్సనమగ్గో పఞ్ఞిన్ద్రియం.

ఆధిపతేయ్యట్ఠేన ఇన్ద్రియా మగ్గో, అకమ్పియట్ఠేన బలా మగ్గో, నియ్యానట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా మగ్గో, హేతుట్ఠేన మగ్గఙ్గా మగ్గో, ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిపట్ఠానా మగ్గో, పదహనట్ఠేన సమ్మప్పధానా మగ్గో, ఇజ్ఝనట్ఠేన ఇద్ధిపాదా మగ్గో, తథట్ఠేన సచ్చాని మగ్గో, అవిక్ఖేపట్ఠేన సమథో మగ్గో, అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా మగ్గో, ఏకరసట్ఠేన సమథవిపస్సనా మగ్గో, అనతివత్తనట్ఠేన యుగనద్ధా మగ్గో, సంవరట్ఠేన సీలవిసుద్ధి మగ్గో, అవిక్ఖేపట్ఠేన చిత్తవిసుద్ధి మగ్గో, దస్సనట్ఠేన దిట్ఠివిసుద్ధి మగ్గో, ముత్తట్ఠేన విమోక్ఖో మగ్గో, పటివేధట్ఠేన విజ్జా మగ్గో, పరిచ్చాగట్ఠేన విముత్తి మగ్గో, సముచ్ఛేదట్ఠేన ఖయే ఞాణం మగ్గో, ఛన్దో మూలట్ఠేన మగ్గో, మనసికారో సముట్ఠానట్ఠేన మగ్గో, ఫస్సో సమోధానట్ఠేన మగ్గో, వేదనా సమోసరణట్ఠేన మగ్గో, సమాధి పముఖట్ఠేన

మగ్గో, సతి ఆధిపతేయ్యట్ఠేన మగ్గో, పఞ్ఞా తతుత్తరట్ఠేన మగ్గో, విముత్తి సారట్ఠేన మగ్గో, అమతోగధం నిబ్బానం పరియోసానట్ఠేన మగ్గోతి.

మగ్గకథా నిట్ఠితా.

౧౦. మణ్డపేయ్యకథా

౨౩౮. "మణ్డపేయ్యమిదం , భిక్ఖవే, బ్రహ్మచరియం. సత్థా సమ్ముఖీభూతో తిధత్తమణ్డో [తివిధో మణ్డో (బహూసు) అట్ఠకథా ఓలోకేతబ్బా]. సత్థరి సమ్ముఖీభూతే దేసనామణ్డో, పటిగ్గహమణ్డో, బ్రహ్మచరియమణ్డో".

కతమో **దేసనామణ్డో?** చతున్నం అరియసచ్చానం ఆచిక్ఖనా దేసనా పఞ్ఞాపనా పట్ఠపనా వివరణా విభజనా ఉత్తానీకమ్మం [ఉత్తానికమ్మం (క.)], చతున్నం సతిపట్ఠానానం...పే.... చతున్నం సమ్మప్పధానానం... చతున్నం ఇద్ధిపాదానం... పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం... పఞ్చన్నం బలానం... సత్తన్నం బోజ్ఝఙ్గానం... అరియస్స అట్ఠఙ్గికస్స మగ్గస్స ఆచిక్ఖనా దేసనా పఞ్ఞాపనా పట్ఠపనా వివరణా విభజనా ఉత్తానీకమ్మం – అయం దేసనామణ్డో.

కతమో **పటిగ్గహమణ్డో?** భిక్ఖూ భిక్ఖునియో ఉపాసకా ఉపాసికాయో దేవా మనుస్సా యే వా పనఞ్ఞేపి కేచి విఞ్ఞాతారో – అయం పటిగ్గహమణ్డో.

కతమో **బ్రహ్మచరియమణ్డో?** అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో, సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి, సమ్మాసఙ్కప్పో, సమ్మావాచా, సమ్మాకమ్మన్తో, సమ్మాఆజీవో, సమ్మావాయామో, సమ్మాసతి, సమ్మాసమాధి – అయం బ్రహ్మచరియమణ్డో.

౨౩౯. అధిమోక్ఖమణ్డో సద్ధిన్ద్రియం, అస్సద్ధియం కసటో; అస్సద్ధియం కసటం ఛడ్డేత్వా సద్ధిన్ద్రియస్స అధిమోక్ఖమణ్డం పివతీతి – మణ్డపేయ్యం. పగ్గహమణ్డో వీరియిన్ద్రియం, కోసజ్జం కసటో; కోసజ్జం కసటం ఛడ్డేత్వా వీరియిన్ద్రియస్స పగ్గహమణ్డం పివతీతి – మణ్డపేయ్యం. ఉపట్ఠానమణ్డో సతిన్ద్రియం, పమాదో కసటో; పమాదం కసటం ఛడ్డేత్వా సతిన్ద్రియస్స ఉపట్ఠానమణ్డం పివతీతి – మణ్డపేయ్యం. అవిక్ఖేపమణ్డో సమాధిన్ద్రియం, ఉద్ధచ్చం కసటో; ఉద్ధచ్చం కసటం ఛడ్డేత్వా సమాధిన్ద్రియస్స అవిక్ఖేపమణ్డం పివతీతి – మణ్డపేయ్యం. దస్సనమణ్డో పఞ్ఞిన్ద్రియం, అవిజ్జం కసటో; అవిజ్జం కసటం ఛడ్డేత్వా పఞ్ఞిన్ద్రియస్స దస్సనమణ్డం పివతీతి – మణ్డపేయ్యం.

అస్సద్ధియే అకమ్పియమణ్డో సద్ధాబలం, అస్సద్ధియం కసటో; అస్సద్ధియం కసటం ఛడ్డేత్వా సద్ధాబలస్స అస్సద్ధియే అకమ్పియమణ్డం పివతీతి – మణ్డపేయ్యం. కోసజ్జే అకమ్పియమణ్డో వీరియబలం, కోసజ్జం కసటో; కోసజ్జం కసటం ఛడ్డేత్వా వీరియబలస్స కోసజ్జే అకమ్పియమణ్డం పివతీతి – మణ్డపేయ్యం. పమాదే అకమ్పియమణ్డో సతిబలం, పమాదో కసటో; పమాదం కసటం ఛడ్డేత్వా సతిబలస్స పమాదే అకమ్పియమణ్డం పివతీతి – మణ్డపేయ్యం. ఉద్ధచ్చే అకమ్పియమణ్డో సమాధిబలం, ఉద్ధచ్చం కసటో; ఉద్ధచ్చం కసటం ఛడ్డేత్వా సమాధిబలస్స ఉద్ధచ్చే అకమ్పియమణ్డం పివతీతి – మణ్డపేయ్యం. అవిజ్జాయ అకమ్పియమణ్డో పఞ్ఞాబలం, అవిజ్జా కసటో; అవిజ్జం కసటం ఛడ్డేత్వా పఞ్ఞాబలస్స అవిజ్జాయ అకమ్పియమణ్డం పివతీతి – మణ్డపేయ్యం.

ఉపట్ఠానమణ్డో సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, పమాదో కసటో; పమాదం కసటం ఛడ్డేత్వా సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స ఉపట్ఠానమణ్డం పివతీతి – మణ్డపేయ్యం. పవిచయమణ్డో ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గో, అవిజ్జా కసటో; అవిజ్జం కసటం ఛడ్డేత్వా ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స పవిచయమణ్డం పివతీతి – మణ్డపేయ్యం. పగ్గహమణ్డో వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గో, కోసజ్జం కసటో; కోసజ్జం కసటం ఛడ్డేత్వా వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స పగ్గహమణ్డం పివతీతి – మణ్డపేయ్యం. ఫరణమణ్డో పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, పరిళాహో కసటో; పరిళాహం కసటం ఛడ్డేత్వా పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స ఫరణమణ్డం పివతీతి – మణ్డపేయ్యం. ఉపసమమణ్డో పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో , దుట్ఠుల్లం కసటో; దుట్ఠుల్లం కసటం ఛడ్డేత్వా పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స ఉపసమమణ్డం పివతీతి – మణ్డపేయ్యం. అవిక్ఖేపమణ్డో సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, ఉద్ధచ్చం కసటో; ఉద్ధచ్చం కసటం ఛడ్డేత్వా సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స అవిక్ఖేపమణ్డం పివతీతి – మణ్డపేయ్యం. పటిసఙ్ఖానమణ్డో ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో, అప్పటిసఙ్ఖా కసటో; అప్పటిసఙ్ఖం కసటం ఛడ్డేత్వా ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స పటిసఙ్ఖానమణ్డం పివతీతి – మణ్డపేయ్యం.

దస్సనమణ్డో సమ్మాదిట్ఠి, మిచ్ఛాదిట్ఠి కసటో; మిచ్ఛాదిట్ఠిం కసటం ఛడ్డేత్వా సమ్మాదిట్ఠియా దస్సనమణ్డం పివతీతి – మణ్డపేయ్యం. అభినిరోపనమణ్డో సమ్మాసఙ్కప్పో, మిచ్ఛాసఙ్కప్పో కసటో; మిచ్ఛాసఙ్కప్పం కసటం ఛడ్డేత్వా సమ్మాసఙ్కప్పస్స అభినిరోపనమణ్డం పివతీతి – మణ్డపేయ్యం. పరిగ్గహమణ్డో సమ్మావాచా, మిచ్ఛావాచా కసటో; మిచ్ఛావాచం కసటం ఛడ్డేత్వా సమ్మావాచాయ పరిగ్గహమణ్డం పివతీతి – మణ్డపేయ్యం. సముట్ఠానమణ్డో సమ్మాకమ్మన్తో, మిచ్ఛాకమ్మన్తో కసటో; మిచ్ఛాకమ్మన్తం కసటం ఛడ్డేత్వా సమ్మాకమ్మన్తస్స సముట్ఠానమణ్డం పివతీతి – మణ్డపేయ్యం. వోదానమణ్డో సమ్మాఆజీవో, మిచ్ఛాఆజీవో కసటో; మిచ్ఛాఆజీవం కసటం ఛడ్డేత్వా సమ్మాఆజీవస్స వోదానమణ్డం పివతీతి – మణ్డపేయ్యం. పగ్గహమణ్డో సమ్మావాయామో, మిచ్ఛావాయామో కసటో; మిచ్ఛావాయామం కసటం ఛడ్డేత్వా సమ్మావాయామస్స పగ్గహమణ్డం పివతీతి – మణ్డపేయ్యం. ఉపట్ఠానమణ్డో సమ్మాసతి, మిచ్ఛాసతి కసటో; మిచ్ఛాసతిం కసటం ఛడ్డేత్వా సమ్మాసతియా ఉపట్ఠానమణ్డం పివతీతి – మణ్డపేయ్యం. అవిక్ఖేపమణ్డో సమ్మాసమాధి, మిచ్ఛాసమాధి కసటో; మిచ్ఛాసమాధిం కసటం ఛడ్డేత్వా సమ్మాసమాధిస్స అవిక్ఖేపమణ్డం పివతీతి – మణ్డపేయ్యం.

౨౪౦. అత్థి మణ్డో, అత్థి పేయ్యం, అత్థి కసటో. అధిమోక్ఖమణ్డో సద్ధిన్ద్రియం, అస్సద్ధియం కసటో; యో తత్థ అత్థరసో ధమ్మరసో విముత్తిరసో – ఇదం పేయ్యం. పగ్గహమణ్డో వీరియిన్ద్రియం, కోసజ్జం కసటో; యో తత్థ అత్థరసో ధమ్మరసో విముత్తిరసో – ఇదం పేయ్యం. ఉపట్ఠానమణ్డో సతిన్ద్రియం, పమాదో కసటో; యో తత్థ అత్థరసో ధమ్మరసో విముత్తిరసో – ఇదం పేయ్యం. అవిక్ఖేపమణ్డో సమాధిన్ద్రియం, ఉద్ధచ్చం కసటో; యో తత్థ అత్థరసో ధమ్మరసో విముత్తిరసో – ఇదం పేయ్యం. దస్సనమణ్డో పఞ్ఞిన్ద్రియం, అవిజ్జా కసటో; యో తత్థ అత్థరసో ధమ్మరసో విముత్తిరసో – ఇదం పేయ్యం.

అస్సద్ధియే అకమ్పియమణ్డో సద్ధాబలం, అస్సద్ధియం కసటో; యో తత్థ అత్థరసో ధమ్మరసో విముత్తిరసో – ఇదం పేయ్యం. కోసజ్జే అకమ్పియమణ్డో వీరియబలం, కోసజ్జం కసటో; యో తత్థ అత్థరసో ధమ్మరసో విముత్తిరసో – ఇదం పేయ్యం. పమాదే అకమ్పియమణ్డో సతిబలం, పమాదో కసటో; యో తత్థ అత్థరసో ధమ్మరసో విముత్తిరసో – ఇదం పేయ్యం. ఉద్ధచ్చే అకమ్పియమణ్డో సమాధిబలం, ఉద్ధచ్చం కసటో; యో తత్థ అత్థరసో ధమ్మరసో విముత్తిరసో – ఇదం పేయ్యం. అవిజ్జాయ అకమ్పియమణ్డో పఞ్ఞాబలం, అవిజ్జా కసటో; యో తత్థ అత్థరసో ధమ్మరసో విముత్తిరసో – ఇదం పేయ్యం.

ఉపట్ఠానమణ్డో సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, పమాదో కసటో; యో తత్థ అత్థరసో ధమ్మరసో విముత్తిరసో – ఇదం పేయ్యం. పవిచయమణ్డో ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గో, అవిజ్జా కసటో; యో తత్థ అత్థరసో ధమ్మరసో విముత్తిరసో – ఇదం పేయ్యం.

పగ్గహమణ్డో వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గో, కోసజ్జం కసటో; యో తత్థ అత్థరసో ధమ్మరసో విముత్తిరసో – ఇదం పేయ్యం. ఫరణమణ్డో పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, పరిళాహో కసటో; యో తత్థ అత్థరసో ధమ్మరసో విముత్తిరసో – ఇదం పేయ్యం. ఉపసమమణ్డో పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, దుట్ఠుల్లం కసటో; యో తత్థ అత్థరసో ధమ్మరసో విముత్తిరసో – ఇదం పేయ్యం. అవిక్ఖేపమణ్డో సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, ఉద్ధచ్చం కసటో; యో తత్థ అత్థరసో ధమ్మరసో విముత్తిరసో – ఇదం పేయ్యం. పటిసఙ్ఖానమణ్డో ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో, అపటిసఙ్ఖా కసటో; యో తత్థ అత్థరసో ధమ్మరసో విముత్తిరసో – ఇదం పేయ్యం.

దస్సనమణ్డో సమ్మాదిట్ఠి, మిచ్ఛాదిట్ఠి కసటో; యో తత్థ అత్థరసో ధమ్మరసో విముత్తిరసో – ఇదం పేయ్యం. అభినిరోపనమణ్డో సమ్మాసఙ్కప్పో, మిచ్ఛాసఙ్కప్పో కసటో; యో తత్థ అత్థరసో ధమ్మరసో విముత్తిరసో – ఇదం పేయ్యం. పరిగ్గహమణ్డో సమ్మావాచా, మిచ్ఛావాచా కసటో; యో తత్థ అత్థరసో ధమ్మరసో విముత్తిరసో – ఇదం పేయ్యం. సముట్ఠానమణ్డో సమ్మాకమ్మన్తో, మిచ్ఛాకమ్మన్తో కసటో; యో తత్థ అత్థరసో ధమ్మరసో విముత్తిరసో – ఇదం పేయ్యం. వోదానమణ్డో సమ్మాఆజీవో, మిచ్ఛాఆజీవో కసటో; యో తత్థ అత్థరసో ధమ్మరసో విముత్తిరసో – ఇదం పేయ్యం. పగ్గహమణ్డో సమ్మావాయామో, మిచ్ఛావాయామో కసటో; యో తత్థ అత్థరసో ధమ్మరసో విముత్తిరసో – ఇదం పేయ్యం. ఉపట్ఠానమణ్డో సమ్మాసతి, మిచ్ఛాసతి కసటో; యో తత్థ అత్థరసో ధమ్మరసో విముత్తిరసో – ఇదం పేయ్యం. అవిక్ఖేపమణ్డో సమ్మాసమాధి, మిచ్ఛాసమాధి కసటో; యో తత్థ అత్థరసో ధమ్మరసో విముత్తిరసో – ఇదం పేయ్యం.

దస్సనమణ్డో సమ్మాదిట్ఠి... అభినిరోపనమణ్డో సమ్మాసఙ్కప్పో... పరిగ్గహమణ్డో సమ్మావాచా... సముట్ఠానమణ్డో సమ్మాకమ్మన్తో... వోదానమణ్డో సమ్మాఆజీవో... పగ్గహమణ్డో సమ్మావాయామో... ఉపట్ఠానమణ్డో సమ్మాసతి... అవిక్ఖేపమణ్డో సమ్మాసమాధి.

ఉపట్ఠానమణ్డో సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో... పవిచయమణ్డో ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గో... పగ్గహమణ్డో వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గో... ఫరణమణ్డో పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో... ఉపసమమణ్డో పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో... అవిక్ఖేపమణ్డో సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో... పటిసఙ్ఖానమణ్డో ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో.

అస్సద్ధియే అకమ్పియమణ్డో సద్ధాబలం... కోసజ్జే అకమ్పియమణ్డో వీరియబలం... పమాదే అకమ్పియమణ్డో సతిబలం... ఉద్ధచ్చే అకమ్పియమణ్డో సమాధిబలం... అవిజ్జాయ అకమ్పియమణ్డో పఞ్ఞాబలం.

అధిమోక్ఖమణ్డో సద్ధిన్ద్రియం... పగ్గహమణ్డో వీరియిన్ద్రియం... ఉపట్ఠానమణ్డో సతిన్ద్రియం... అవిక్ఖేపమణ్డో సమాధిన్ద్రియం... దస్సనమణ్డో పఞ్ఞిన్ద్రియం.

ఆధిపతేయ్యట్ఠేన ఇన్ద్రియా మణ్డో, అకమ్పియట్ఠేన బలా మణ్డో, నియ్యానట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా మణ్డో, హేతుట్ఠేన మగ్గో మణ్డో, ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిపట్ఠానా మణ్డో, పదహనట్ఠేన సమ్మప్పధానా మణ్డో, ఇజ్ఝనట్ఠేన ఇద్ధిపాదా మణ్డో, తథట్ఠేన సచ్చా మణ్డో, అవిక్ఖేపట్ఠేన సమథో మణ్డో, అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా మణ్డో, ఏకరసట్ఠేన సమథవిపస్సనా మణ్డో, అనతివత్తనట్ఠేన యుగనద్ధా మణ్డో, సంవరట్ఠేన సీలవిసుద్ధి మణ్డో, అవిక్ఖేపట్ఠేన చిత్తవిసుద్ధి మణ్డో, దస్సనట్ఠేన దిట్ఠివిసుద్ధి మణ్డో, ముత్తట్ఠేన విమోక్ఖో మణ్డో, పటివేధట్ఠేన విజ్జా మణ్డో, పరిచ్చాగట్ఠేన విముత్తి మణ్డో, సముచ్ఛేదట్ఠేన ఖయే ఞాణం మణ్డో, పటిప్పస్సద్ధట్ఠేన అనుప్పాదే ఞాణం మణ్డో, ఛన్దో మూలట్ఠేన మణ్డో, మనసికారో సముట్ఠానట్ఠేన మణ్డో, ఫస్సో సమోధానట్ఠేన

మణ్డో, వేదనా సమోసరణట్ఠేన మణ్డో, సమాధి పముఖట్ఠేన మణ్డో, సతి ఆధిపతేయ్యట్ఠేన మణ్డో, పఞ్ఞా తతుత్తరట్ఠేన మణ్డో, విముత్తి సారట్ఠేన మణ్డో, అమతోగధం నిబ్బానం పరియోసానట్ఠేన మణ్డోతి.

చతుత్థభాణవారో.

మణ్డపేయ్యకథా నిట్ఠితా.

మహావగ్గో పఠమో.

తస్సుద్దానం –

ఞాణదిట్ఠీ చ అస్సాసా, ఇన్ద్రియం విమోక్ఖపఞ్చమా;
గతికమ్మవిపల్లాసా, మగ్గో మణ్డేన తే దసాతి.

ఏస నికాయధరేహి ఠపితో, అసమో [అస్సమో (స్యా॰)] పఠమో పవరో

వరవగ్గోతి [వరమగ్గోతి (స్యా॰)].

౨. యుగనద్ధవగ్గో

౧. యుగనద్ధకథా

౧. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం ఆయస్మా ఆనన్దో కోసమ్బియం విహరతి ఘోసితారామే. తత్ర ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – ‘‘ఆవుసో భిక్ఖవో’’తి. ‘‘ఆవుసో’’తి ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో ఆనన్దస్స పచ్చస్సోసుం. ఆయస్మా ఆనన్దో ఏతదవోచ –

‘‘యో హి కోచి, ఆవుసో, భిక్ఖు వా భిక్ఖునీ వా మమ సన్తికే అరహత్తపత్తం [అరహత్తం (స్యా.), అరహత్తపత్తిం అ. ని. ౪.౧౭౦] బ్యాకరోతి, సబ్బసో చతూహి మగ్గేహి ఏతేసం వా అఞ్ఞతరేన. కతమేహి చతూహి?

‘‘ఇధావుసో, భిక్ఖు సమథపుబ్బఙ్గమం విపస్సనం భావేతి. తస్స సమథపుబ్బఙ్గమం విపస్సనం భావయతో మగ్గో సఞ్జాయతి. సో తం మగ్గం ఆసేవతి భావేతి బహులీకరోతి [బహులిం కరోతి (క.) అ. ని. ౪.౧౭౦ పస్సితబ్బా]. తస్స తం మగ్గం ఆసేవతో భావయతో బహులీకరోతో సఞ్ఞోజనాని పహీయన్తి, అనుసయా బ్యన్తీహోన్తి.

‘‘పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు విపస్సనాపుబ్బఙ్గమం సమథం భావేతి. తస్స విపస్సనాపుబ్బఙ్గమం సమథం భావయతో మగ్గో సఞ్జాయతి. సో తం మగ్గం ఆసేవతి భావేతి బహులీకరోతి. తస్స తం మగ్గం ఆసేవతో భావయతో బహులీకరోతో సఞ్ఞోజనాని పహీయన్తి, అనుసయా బ్యన్తీహోన్తి.

‘‘పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం [యుగనన్ధం (క. సీ. అట్ఠ.)] భావేతి. తస్స సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావయతో మగ్గో సఞ్జాయతి. సో తం మగ్గం ఆసేవతి భావేతి బహులీకరోతి. తస్స తం మగ్గం ఆసేవతో భావయతో బహులీకరోతో సఞ్ఞోజనాని పహీయన్తి, అనుసయా బ్యన్తీహోన్తి.

‘‘పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖునో ధమ్ముద్ధచ్చవిగ్గహితం మానసం హోతి. సో, ఆవుసో, సమయో యం తం చిత్తం అజ్ఝత్తమేవ [అజ్ఝత్తఞ్ఞేవ (స్యా. క.)] సన్తిట్ఠతి సన్నిసీదతి ఏకోది హోతి సమాధియతి. తస్స మగ్గో సఞ్జాయతి. సో తం మగ్గం ఆసేవతి భావేతి బహులీకరోతి. తస్స తం మగ్గం ఆసేవతో భావయతో బహులీకరోతో సఞ్ఞోజనాని పహీయన్తి, అనుసయా బ్యన్తీహోన్తి.

‘‘యో హి కోచి, ఆవుసో, భిక్ఖు వా భిక్ఖునీ వా మమ సన్తికే అరహత్తపత్తం బ్యాకరోతి, సబ్బసో ఇమేహి చతూహి మగ్గేహి, ఏతేసం వా అఞ్ఞతరేనా’’తి.

౧. సుత్తన్తనిద్దేసో

౨. కథం **సమథపుబ్బఙ్గమం విపస్సనం భావేతి?** నేక్ఖమ్మవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి. తత్థ జాతే ధమ్మే అనిచ్చతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా, దుక్ఖతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా, అనత్తతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా. ఇతి పఠమం సమథో, పచ్ఛా విపస్సనా. తేన వుచ్చతి – ‘‘సమథపుబ్బఙ్గమం విపస్సనం భావేతీ’’తి. **భావేతీ**తి చతస్సో భావనా

– తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా, ఇన్ద్రియానం ఏకరసట్ఠేన భావనా, తదుపగవీరియవాహనట్ఠేన భావనా, ఆసేవనట్ఠేన భావనా.

మగ్గో సఞ్జాయతీతి కథం మగ్గో సఞ్జాయతి? దస్సనట్ఠేన సమ్మాదిట్ఠి మగ్గో సఞ్జాయతి, అభినిరోపనట్ఠేన సమ్మాసఙ్కప్పో మగ్గో సఞ్జాయతి, పరిగ్గహట్ఠేన సమ్మావాచా మగ్గో సఞ్జాయతి, సముట్ఠానట్ఠేన సమ్మాకమ్మన్తో మగ్గో సఞ్జాయతి, వోదానట్ఠేన సమ్మాఆజీవో మగ్గో సఞ్జాయతి, పగ్గహట్ఠేన సమ్మావాయామో మగ్గో సఞ్జాయతి, ఉపట్ఠానట్ఠేన సమ్మాసతి మగ్గో సఞ్జాయతి, అవిక్ఖేపట్ఠేన సమ్మాసమాధి మగ్గో సఞ్జాయతి – ఏవం మగ్గో సఞ్జాయతి.

సో తం మగ్గం ఆసేవతి భావేతి బహులీకరోతి ఆసేవతీతి కథం ఆసేవతి? ఆవజ్జన్తో ఆసేవతి, జానన్తో ఆసేవతి, పస్సన్తో ఆసేవతి, పచ్చవేక్ఖన్తో ఆసేవతి, చిత్తం అధిట్ఠహన్తో ఆసేవతి, సద్ధాయ అధిముచ్చన్తో ఆసేవతి, వీరియం పగ్గణ్హన్తో ఆసేవతి, సతిం ఉపట్ఠాపేన్తో ఆసేవతి, చిత్తం సమాదహన్తో ఆసేవతి, పఞ్ఞాయ పజానన్తో ఆసేవతి, అభిఞ్ఞేయ్యం అభిజానన్తో ఆసేవతి, పరిఞ్ఞేయ్యం పరిజానన్తో ఆసేవతి, పహాతబ్బం పజహన్తో ఆసేవతి , భావేతబ్బం భావేన్తో ఆసేవతి, సచ్ఛికాతబ్బం సచ్ఛికరోన్తో ఆసేవతి – ఏవం ఆసేవతి.

భావేతీతి కథం భావేతి? ఆవజ్జన్తో భావేతి, జానన్తో భావేతి, పస్సన్తో భావేతి, పచ్చవేక్ఖన్తో భావేతి, చిత్తం అధిట్ఠహన్తో భావేతి, సద్ధాయ అధిముచ్చన్తో భావేతి, వీరియం పగ్గణ్హన్తో భావేతి, సతిం ఉపట్ఠాపేన్తో భావేతి, చిత్తం సమాదహన్తో భావేతి, పఞ్ఞాయ పజానన్తో భావేతి, అభిఞ్ఞేయ్యం అభిజానన్తో భావేతి, పరిఞ్ఞేయ్యం పరిజానన్తో భావేతి, పహాతబ్బం పజహన్తో భావేతి, భావేతబ్బం భావేన్తో భావేతి, సచ్ఛికాతబ్బం సచ్ఛికరోన్తో భావేతి – ఏవం భావేతి.

బహులీకరోతీతి కథం బహులీకరోతి? ఆవజ్జన్తో బహులీకరోతి, జానన్తో బహులీకరోతి, పస్సన్తో బహులీకరోతి, పచ్చవేక్ఖన్తో బహులీకరోతి, చిత్తం అధిట్ఠహన్తో బహులీకరోతి, సద్ధాయ అధిముచ్చన్తో బహులీకరోతి, వీరియం పగ్గణ్హన్తో బహులీకరోతి, సతిం ఉపట్ఠాపేన్తో బహులీకరోతి, చిత్తం సమాదహన్తో బహులీకరోతి, పఞ్ఞాయ పజానన్తో బహులీకరోతి, అభిఞ్ఞేయ్యం అభిజానన్తో బహులీకరోతి, పరిఞ్ఞేయ్యం పరిజానన్తో బహులీకరోతి, పహాతబ్బం పజహన్తో బహులీకరోతి, భావేతబ్బం భావేన్తో బహులీకరోతి, సచ్ఛికాతబ్బం సచ్ఛికరోన్తో బహులీకరోతి – ఏవం బహులీకరోతి.

తస్స తం మగ్గం ఆసేవతో భావయతో బహులీకరోతో సఞ్ఞోజనాని పహీయన్తి అనుసయా బ్యన్తీహోన్తీతి కథం సఞ్ఞోజనాని పహీయన్తి, అనుసయా బ్యన్తీహోన్తి? సోతాపత్తిమగ్గేన, సక్కాయదిట్ఠి, విచికిచ్ఛా, సీలబ్బతపరామాసో – ఇమాని తీణి సఞ్ఞోజనాని పహీయన్తి; దిట్ఠానుసయో, విచికిచ్ఛానుసయో – ఇమే ద్వే అనుసయా బ్యన్తీహోన్తి. సకదాగామిమగ్గేన ఓళారికం కామరాగసఞ్ఞోజనం, పటిఘసఞ్ఞోజనం – ఇమాని ద్వే సఞ్ఞోజనాని పహీయన్తి; ఓళారికో కామరాగానుసయో, పటిఘానుసయో – ఇమే ద్వే అనుసయా బ్యన్తీహోన్తి. అనాగామిమగ్గేన అనుసహగతం కామరాగసఞ్ఞోజనం, పటిఘసఞ్ఞోజనం – ఇమాని ద్వే సఞ్ఞోజనాని పహీయన్తి; అనుసహగతో కామరాగానుసయో, పటిఘానుసయో – ఇమే ద్వే అనుసయా బ్యన్తీహోన్తి. అరహత్తమగ్గేన రూపరాగో, అరూపరాగో, మానో, ఉద్ధచ్చం, అవిజ్జా – ఇమాని పఞ్చ సఞ్ఞోజనాని పహీయన్తి; మానానుసయో, భవరాగానుసయో , అవిజ్జానుసయో – ఇమే తయో అనుసయా బ్యన్తీహోన్తి. ఏవం సఞ్ఞోజనాని పహీయన్తి, అనుసయా బ్యన్తీహోన్తి.

౩. అబ్యాపాదవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి…పే॰… ఆలోకసఞ్ఞావసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి… పే॰… పటినిస్సగ్గానుపస్సీ అస్సాసవసేన పటినిస్సగ్గానుపస్సీ పస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి. తత్థ జాతే ధమ్మే అనిచ్చతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా, దుక్ఖతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా, అనత్తతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా. ఇతి పఠమం సమథో, పచ్ఛా విపస్సనా. తేన వుచ్చతి – "సమథపుబ్బఙ్గమం విపస్సనం భావేతీ"తి. **భావేతీ**తి చతస్సో భావనా – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా, ఇన్ద్రియానం ఏకరసట్ఠేన భావనా, తదుపగవీరియవాహనట్ఠేన భావనా, ఆసేవనట్ఠేన భావనా.

మగ్గో సఞ్జాయతీతి కథం మగ్గో సఞ్జాయతి? దస్సనట్ఠేన సమ్మాదిట్ఠి మగ్గో సఞ్జాయతి, అభినిరోపనట్ఠేన సమ్మాసఙ్కప్పో మగ్గో సఞ్జాయతి…పే॰… అవిక్ఖేపట్ఠేన సమ్మాసమాధి మగ్గో సఞ్జాయతి. ఏవం మగ్గో సఞ్జాయతి.

సో తం మగ్గం ఆసేవతి భావేతి బహులీకరోతి ఆసేవతీతి కథం ఆసేవతి? ఆవజ్జన్తో ఆసేవతి…పే॰… సచ్ఛికాతబ్బం సచ్ఛికరోన్తో ఆసేవతి, ఏవం ఆసేవతి. **భావేతీ**తి కథం భావేతి? ఆవజ్జన్తో భావేతి, జానన్తో భావేతి…పే॰… సచ్ఛికాతబ్బం సచ్ఛికరోన్తో భావేతి, ఏవం భావేతి. **బహులీకరోతీ**తి కథం బహులీకరోతి? ఆవజ్జన్తో బహులీకరోతి, జానన్తో బహులీకరోతి… పే॰… సచ్ఛికాతబ్బం సచ్ఛికరోన్తో బహులీకరోతి, ఏవం బహులీకరోతి.

తస్స తం మగ్గం ఆసేవతో భావయతో బహులీకరోతో సఞ్ఞోజనాని పహీయన్తి, అనుసయా బ్యన్తీహోన్తీతి కథం సఞ్ఞోజనా పహీయన్తి, అనుసయా బ్యన్తీహోన్తి? సోతాపత్తిమగ్గేన సక్కాయదిట్ఠి విచికిచ్ఛా సీలబ్బతపరామాసో – ఇమాని తీణి సఞ్ఞోజనాని పహీయన్తి; దిట్ఠానుసయో, విచికిచ్ఛానుసయో – ఇమే ద్వే అనుసయా బ్యన్తీహోన్తి. సకదాగామిమగ్గేన ఓళారికం కామరాగసఞ్ఞోజనం, పటిఘసఞ్ఞోజనం – ఇమాని ద్వే సఞ్ఞోజనాని పహీయన్తి; ఓళారికో కామరాగానుసయో పటిఘానుసయో – ఇమే ద్వే అనుసయా బ్యన్తీహోన్తి. అనాగామిమగ్గేన అనుసహగతం కామరాగసఞ్ఞోజనం, పటిఘసఞ్ఞోజనం – ఇమాని ద్వే సఞ్ఞోజనాని పహీయన్తి; అనుసహగతో కామరాగానుసయో, పటిఘానుసయో – ఇమే ద్వే అనుసయా బ్యన్తీహోన్తి. అరహత్తమగ్గేన రూపరాగో, అరూపరాగో, మానో, ఉద్ధచ్చం, అవిజ్జా – ఇమాని పఞ్చ సఞ్ఞోజనాని పహీయన్తి; మానానుసయో, భవరాగానుసయో, అవిజ్జానుసయో – ఇమే తయో అనుసయా బ్యన్తీహోన్తి. ఏవం సఞ్ఞోజనాని పహీయన్తి, అనుసయా బ్యన్తీహోన్తి. ఏవం సమథపుబ్బఙ్గమం విపస్సనం భావేతి.

౪. కథం **విపస్సనాపుబ్బఙ్గమం సమథం భావేతి?** అనిచ్చతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా, దుక్ఖతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా, అనత్తతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా. తత్థ జాతానం ధమ్మానఞ్చ వోసగ్గారమ్మణతా [వోస్సగ్గారమ్మణతా (స్యా॰ క॰)] చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో. సమాధి ఇతి పఠమం విపస్సనా, పచ్ఛా సమథో. తేన వుచ్చతి – "విపస్సనాపుబ్బఙ్గమం సమథం భావేతీ"తి. **భావేతీ**తి చతస్సో భావనా – ఆసేవనట్ఠేన భావనా…పే॰… **మగ్గో సఞ్జాయతీ**తి కథం మగ్గో సఞ్జాయతి… పే॰… ఏవం మగ్గో సఞ్జాయతి. ఏవం సఞ్ఞోజనాని పహీయన్తి, అనుసయా బ్యన్తీహోన్తి.

రూపం అనిచ్చతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా, రూపం దుక్ఖతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా, రూపం అనత్తతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా. తత్థ జాతానం ధమ్మానఞ్చ వోసగ్గారమ్మణతా చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి. ఇతి పఠమం విపస్సనా, పచ్ఛా సమథో. తేన వుచ్చతి – "విపస్సనాపుబ్బఙ్గమం సమథం భావేతీ"తి. **భావేతీ**తి చతస్సో భావనా –

ఆసేవనట్ఠేన భావనా...పే.... **మగ్గో సఞ్జాయతీ**తి కథం మగ్గో సఞ్జాయతి...పే.... ఏవం మగ్గో సఞ్జాయతి. ఏవం సఞ్ఞోజనాని పహీయన్తి, అనుసయా బ్యన్తీహోన్తి.

వేదనం...పే.... సఞ్ఞం ... సఙ్ఖారే... విఞ్ఞాణం... చక్ఖుం...పే.... జరామరణం అనిచ్చతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా, జరామరణం దుక్ఖతో...పే.... అనత్తతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా. తత్థ జాతానం ధమ్మానఞ్చ వోసగ్గారమ్మణతా చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి. ఇతి పఠమం విపస్సనా, పచ్ఛా సమథో. తేన వుచ్చతి – "విపస్సనాపుబ్బఙ్గమం సమథం భావేతీ"తి. **భావేతీ**తి చతస్సో భావనా – ఆసేవనట్ఠేన భావనా...పే.... **మగ్గో సఞ్జాయతీ**తి కథం మగ్గో సఞ్జాయతి...పే.... ఏవం మగ్గో సఞ్జాయతి. ఏవం సఞ్ఞోజనాని పహీయన్తి, అనుసయా బ్యన్తీహోన్తి. ఏవం విపస్సనాపుబ్బఙ్గమం సమథం భావేతి.

౨. కథం **సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావేతి?** సోళసహి ఆకారేహి సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావేతి. ఆరమ్మణట్ఠేన గోచరట్ఠేన పహానట్ఠేన పరిచ్చాగట్ఠేన వుట్ఠానట్ఠేన వివట్టనట్ఠేన సన్తట్ఠేన పణీతట్ఠేన విముత్తట్ఠేన అనాసవట్ఠేన తరణట్ఠేన అనిమిత్తట్ఠేన అప్పణిహితట్ఠేన సుఞ్ఞతట్ఠేన ఏకరసట్ఠేన అనతివత్తనట్ఠేన యుగనద్ధట్ఠేన.

కథం **ఆరమ్మణట్ఠేన సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావేతి?** ఉద్ధచ్చం పజహతో చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి నిరోధారమ్మణో, అవిజ్జం పజహతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా నిరోధారమ్మణా. ఇతి ఆరమ్మణట్ఠేన సమథవిపస్సనా ఏకరసా హోన్తి, యుగనద్ధా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి. తేన వుచ్చతి – "ఆరమ్మణట్ఠేన సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావేతీ"తి. **భావేతీ**తి చతస్సో భావనా – ఆసేవనట్ఠేన భావనా...పే.... **మగ్గో సఞ్జాయతీ**తి కథం మగ్గో సఞ్జాయతి...పే.... ఏవం మగ్గో సఞ్జాయతి. ఏవం సఞ్ఞోజనాని పహీయన్తి, అనుసయా బ్యన్తీహోన్తి. ఏవం ఆరమ్మణట్ఠేన సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావేతి.

కథం **గోచరట్ఠేన సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావేతి?** ఉద్ధచ్చం పజహతో చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి నిరోధగోచరో, అవిజ్జం పజహతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా నిరోధగోచరా. ఇతి గోచరట్ఠేన సమథవిపస్సనా ఏకరసా హోన్తి, యుగనద్ధా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి . తేన వుచ్చతి – "గోచరట్ఠేన సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావేతీ"తి.

కథం **పహానట్ఠేన సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావేతి?** ఉద్ధచ్చసహగతకిలేసే చ ఖన్ధే చ పజహతో చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి నిరోధగోచరో, అవిజ్జాసహగతకిలేసే చ ఖన్ధే చ పజహతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా నిరోధగోచరా. ఇతి పహానట్ఠేన సమథవిపస్సనా ఏకరసా హోన్తి, యుగనద్ధా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి. తేన వుచ్చతి – "పహానట్ఠేన సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావేతీ"తి.

కథం **పరిచ్చాగట్ఠేన సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావేతి?** ఉద్ధచ్చసహగతకిలేసే చ ఖన్ధే చ పరిచ్చజతో చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి నిరోధగోచరో, అవిజ్జాసహగతకిలేసే చ ఖన్ధే చ పరిచ్చజతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా నిరోధగోచరా. ఇతి పరిచ్చాగట్ఠేన సమథవిపస్సనా ఏకరసా హోన్తి, యుగనద్ధా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి. తేన వుచ్చతి – "పరిచ్చాగట్ఠేన సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావేతీ"తి.

కథం **వుట్ఠానట్ఠేన సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావేతి?** ఉద్ధచ్చసహగతకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ వుట్ఠహతో చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి నిరోధగోచరో, అవిజ్జాసహగతకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ వుట్ఠహతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా నిరోధగోచరా. ఇతి వుట్ఠానట్ఠేన సమథవిపస్సనా ఏకరసా హోన్తి, యుగనద్ధా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి. తేన వుచ్చతి – "వుట్ఠానట్ఠేన సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావేతీ"తి.

కథం **వివట్టనట్ఠేన సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావేతి?** ఉద్ధచ్చసహగతకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ వివట్టతో చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి నిరోధగోచరో, అవిజ్జాసహగతకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ వివట్టతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా నిరోధగోచరా. ఇతి వివట్టనట్ఠేన సమథవిపస్సనా ఏకరసా హోన్తి, యుగనద్ధా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి. తేన వుచ్చతి – "వివట్టనట్ఠేన సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావేతీ"తి.

కథం **సన్తట్ఠేన సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావేతి?** ఉద్ధచ్చం పజహతో చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి సన్తో హోన్తి నిరోధగోచరో, అవిజ్జం పజహతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా సన్తా హోతి నిరోధగోచరా. ఇతి సన్తట్ఠేన సమథవిపస్సనా ఏకరసా హోన్తి, యుగనద్ధా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి. తేన వుచ్చతి – "సన్తట్ఠేన సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావేతీ"తి.

కథం **పణీతట్ఠేన సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావేతి?** ఉద్ధచ్చం పజహతో చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి పణీతో హోతి నిరోధగోచరో, అవిజ్జం పజహతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా పణీతా హోతి నిరోధగోచరా . ఇతి పణీతట్ఠేన సమథవిపస్సనా ఏకరసా హోన్తి, యుగనద్ధా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి. తేన వుచ్చతి – "పణీతట్ఠేన సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావేతీ"తి.

కథం **విముత్తట్ఠేన సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావేతి?** ఉద్ధచ్చం పజహతో చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి కామాసవా విముత్తో హోతి నిరోధగోచరో, అవిజ్జం పజహతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా అవిజ్జాసవా విముత్తా హోతి నిరోధగోచరా. ఇతి రాగవిరాగా చేతోవిముత్తి అవిజ్జావిరాగా పఞ్ఞావిముత్తి విముత్తట్ఠేన సమథవిపస్సనా ఏకరసా హోన్తి, యుగనద్ధా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి. తేన వుచ్చతి – "విముత్తట్ఠేన సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావేతీ"తి.

కథం **అనాసవట్ఠేన సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావేతి?** ఉద్ధచ్చం పజహతో చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి కామాసవేన అనాసవో హోతి నిరోధగోచరో, అవిజ్జం పజహతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా అవిజ్జాసవేన అనాసవా హోతి నిరోధగోచరా. ఇతి అనాసవట్ఠేన సమథవిపస్సనా ఏకరసా హోన్తి, యుగనద్ధా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి. తేన వుచ్చతి – "అనాసవట్ఠేన సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావేతీ"తి.

కథం **తరణట్ఠేన సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావేతి?** ఉద్ధచ్చసహగతకిలేసే చ ఖన్ధే చ తరతో చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి నిరోధగోచరో, అవిజ్జాసహగతకిలేసే చ ఖన్ధే చ తరతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా నిరోధగోచరా. ఇతి తరణట్ఠేన సమథవిపస్సనా ఏకరసా హోన్తి, యుగనద్ధా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి. తేన వుచ్చతి – "తరణట్ఠేన సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావేతీ"తి.

కథం **అనిమిత్తట్ఠేన సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావేతి?** ఉద్ధచ్చం పజహతో చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి సబ్బనిమిత్తేహి అనిమిత్తో హోతి నిరోధగోచరో, అవిజ్జం పజహతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా సబ్బనిమిత్తేహి అనిమిత్తా హోతి

నిరోధగోచరా. ఇతి అనిమిత్తట్ఠేన సమథవిపస్సనా ఏకరసా హోన్తి, యుగనద్ధా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి. తేన వుచ్చతి – "అనిమిత్తట్ఠేన సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావేతీ"తి.

కథం **అప్పణిహితట్ఠేన సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావేతి?** ఉద్ధచ్చం పజహతో చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి సబ్బపణిధీహి అప్పణిహితో హోతి నిరోధగోచరో, అవిజ్జం పజహతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా సబ్బపణిధీహి అప్పణిహితా హోతి నిరోధగోచరా. ఇతి అప్పణిహితట్ఠేన సమథవిపస్సనా ఏకరసా హోన్తి, యుగనద్ధా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి. తేన వుచ్చతి – "అప్పణిహితట్ఠేన సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావేతీ"తి.

కథం **సుఞ్ఞతట్ఠేన సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావేతి?** ఉద్ధచ్చం పజహతో చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమాధి సబ్బాభినివేసేహి సుఞ్ఞో హోతి నిరోధగోచరో, అవిజ్జం పజహతో అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా సబ్బాభినివేసేహి సుఞ్ఞా హోతి నిరోధగోచరా. ఇతి సుఞ్ఞతట్ఠేన సమథవిపస్సనా ఏకరసా హోన్తి, యుగనద్ధా హోన్తి, అఞ్ఞమఞ్ఞం నాతివత్తన్తీతి. తేన వుచ్చతి – "సుఞ్ఞతట్ఠేన సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావేతీ"తి. **భావేతీ**తి చతస్సో భావనా – ఆసేవనట్ఠేన భావనా...పే.... **మగ్గో సఞ్జాయతీ**తి కథం మగ్గో సఞ్జాయతి...పే.... ఏవం మగ్గో సఞ్జాయతి. ఏవం సఞ్ఞోజనాని పహీయన్తి, అనుసయా బ్యన్తీహోన్తి. ఏవం సుఞ్ఞతట్ఠేన సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావేతి. ఇమేహి సోళసహి ఆకారేహి సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావేతి, ఏవం సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావేతి.

సుత్తన్తనిద్దేసో.

౨. ధమ్ముద్ధచ్చవారనిద్దేసో

౬. కథం **ధమ్ముద్ధచ్చవిగ్గహితం మానసం హోతి?** అనిచ్చతో మనసికరోతో ఓభాసో ఉప్పజ్జతి, ఓభాసో ధమ్మోతి ఓభాసం ఆవజ్జతి, తతో విక్ఖేపో ఉద్ధచ్చం. తేన ఉద్ధచ్చేన విగ్గహితమానసో అనిచ్చతో ఉపట్ఠానం యథాభూతం నప్పజానాతి, దుక్ఖతో ఉపట్ఠానం యథాభూతం నప్పజానాతి, అనత్తతో ఉపట్ఠానం యథాభూతం నప్పజానాతి. తేన వుచ్చతి – "ధమ్ముద్ధచ్చవిగ్గహితమానసో హోతి సో సమయో, యం తం చిత్తం అజ్ఝత్తమేవ సన్తిట్ఠతి సన్నిసీదతి ఏకోది హోతి సమాధియతి . **తస్స మగ్గో సఞ్జాయతీ**"తి కథం మగ్గో సఞ్జాయతి...పే.... ఏవం మగ్గో సఞ్జాయతి, ఏవం సఞ్ఞోజనాని పహీయన్తి, అనుసయా బ్యన్తీహోన్తి.

అనిచ్చతో మనసికరోతో ఞాణం ఉప్పజ్జతి, పీతి ఉప్పజ్జతి, పస్సద్ధి ఉప్పజ్జతి, సుఖం ఉప్పజ్జతి, అధిమోక్ఖో ఉప్పజ్జతి, పగ్గహో ఉప్పజ్జతి, ఉపట్ఠానం ఉప్పజ్జతి, ఉపేక్ఖా ఉప్పజ్జతి, నికన్తి ఉప్పజ్జతి, 'నికన్తి ధమ్మో'తి నికన్తిం ఆవజ్జతి. తతో విక్ఖేపో ఉద్ధచ్చం. తేన ఉద్ధచ్చేన విగ్గహితమానసో అనిచ్చతో ఉపట్ఠానం యథాభూతం నప్పజానాతి, దుక్ఖతో ఉపట్ఠానం యథాభూతం నప్పజానాతి, అనత్తతో ఉపట్ఠానం యథాభూతం నప్పజానాతి. తేన వుచ్చతి – "ధమ్ముద్ధచ్చవిగ్గహితమానసో హోతి సో సమయో, యం తం చిత్తం అజ్ఝత్తమేవ సన్తిట్ఠతి సన్నిసీదతి ఏకోది హోతి సమాధియతి. **తస్స మగ్గో సఞ్జాయతీ**"తి. కథం మగ్గో సఞ్జాయతి...పే.... ఏవం మగ్గో సఞ్జాయతి, ఏవం సఞ్ఞోజనాని పహీయన్తి, అనుసయా బ్యన్తీహోన్తి.

దుక్ఖతో మనసికరోతో…పే॰… అనత్తతో మనసికరోతో ఓభాసో ఉప్పజ్జతి…పే॰… ఞాణం ఉప్పజ్జతి, పీతి ఉప్పజ్జతి, పస్సద్ధి ఉప్పజ్జతి, సుఖం ఉప్పజ్జతి, అధిమోక్ఖో ఉప్పజ్జతి, పగ్గహో ఉప్పజ్జతి, ఉపట్ఠానం ఉప్పజ్జతి, ఉపేక్ఖా ఉప్పజ్జతి, నికన్తి ఉప్పజ్జతి, 'నికన్తి ధమ్మో'తి నికన్తిం ఆవజ్జతి. తతో విక్ఖేపో ఉద్ధచ్చం. తేన ఉద్ధచ్చేన విగ్గహితమానసో అనత్తతో ఉపట్ఠానం, అనిచ్చతో ఉపట్ఠానం, దుక్ఖతో ఉపట్ఠానం యథాభూతం నప్పజానాతి . తేన వుచ్చతి – "ధమ్ముద్ధచ్చవిగ్గహితమానసో… పే॰… ఏవం సఞ్ఞోజనాని పహీయన్తి, అనుసయా బ్యన్తీహోన్తి".

రూపం అనిచ్చతో మనసికరోతో…పే॰… రూపం దుక్ఖతో మనసికరోతో… రూపం అనత్తతో మనసికరోతో… వేదనం… పే॰… సఞ్ఞం… సఙ్ఖారే… విఞ్ఞాణం… చక్ఖుం…పే॰… జరామరణం అనిచ్చతో మనసికరోతో…పే॰… జరామరణం దుక్ఖతో మనసికరోతో, జరామరణం అనత్తతో మనసికరోతో ఓభాసో ఉప్పజ్జతి…పే॰… ఞాణం ఉప్పజ్జతి, పీతి ఉప్పజ్జతి, పస్సద్ధి ఉప్పజ్జతి, సుఖం ఉప్పజ్జతి, అధిమోక్ఖో ఉప్పజ్జతి, పగ్గహో ఉప్పజ్జతి, ఉపట్ఠానం ఉప్పజ్జతి, ఉపేక్ఖా ఉప్పజ్జతి, నికన్తి ఉప్పజ్జతి, 'నికన్తి ధమ్మో'తి నికన్తిం ఆవజ్జతి. తతో విక్ఖేపో ఉద్ధచ్చం. తేన ఉద్ధచ్చేన విగ్గహితమానసో. జరామరణం అనత్తతో ఉపట్ఠానం యథాభూతం నప్పజానాతి. జరామరణం అనిచ్చతో ఉపట్ఠానం యథాభూతం నప్పజానాతి, జరామరణం దుక్ఖతో ఉపట్ఠానం యథాభూతం నప్పజానాతి. తేన వుచ్చతి – "ధమ్ముద్ధచ్చవిగ్గహితమానసో హోతి. సో సమయో, యం తం చిత్తం అజ్ఝత్తమేవ సన్తిట్ఠతి సన్నిసీదతి ఏకోది హోతి సమాధియతి. తస్స మగ్గో సఞ్జాయతీ"తి. కథం మగ్గో సఞ్జాయతి…పే॰… ఏవం మగ్గో సఞ్జాయతి. ఏవం సఞ్ఞోజనాని పహీయన్తి, అనుసయా బ్యన్తీహోన్తి. ఏవం ధమ్ముద్ధచ్చవిగ్గహితం మానసం హోతి.

౭. ఓభాసే చేవ ఞాణే చ, పీతియా చ వికమ్పతి;
పస్సద్ధియా సుఖే చేవ, యేహి చిత్తం పవేధతి.

అధిమోక్ఖే చ పగ్గాహే, ఉపట్ఠానే చ కమ్పతి;
ఉపేక్ఖావజ్జనాయ చేవ, ఉపేక్ఖాయ చ నికన్తియా.

ఇమాని దస ఠానాని, పఞ్ఞా యస్స పరిచ్చితా;
ధమ్ముద్ధచ్చకుసలో హోతి, న చ సమ్మోహ గచ్ఛతి.

విక్ఖిపతి చేవ కిలిస్సతి చ, చవతి చిత్తభావనా;
విక్ఖిపతి న కిలిస్సతి, భావనా పరిహాయతి.

విక్ఖిపతి న కిలిస్సతి, భావనా న పరిహాయతి;
న చ విక్ఖిపతే చిత్తం న కిలిస్సతి, న చవతి చిత్తభావనా.

ఇమేహి చతూహి ఠానేహి చిత్తస్స సఙ్ఖేపవిక్ఖేపవిగ్గహితం [సఙ్ఖేపం విక్ఖేపం విగ్గహితం (స్యా॰)] దస ఠానే సమ్పజానాతీతి.

యుగనద్ధకథా నిట్ఠితా.

౨. సచ్చకథా

౮. పురిమనిదానం . “చత్తారిమాని , భిక్ఖవే [సం॰ ని॰ ౫.౧౦౯౦], తథాని అవితథాని అనఞ్ఞథాని. కతమాని చత్తారి? ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి, భిక్ఖవే, తథమేతం అవితథమేతం అనఞ్ఞథమేతం ; ‘అయం దుక్ఖసముదయో’తి తథమేతం అవితథమేతం అనఞ్ఞథమేతం, ‘అయం దుక్ఖనిరోధో’తి తథమేతం అవితథమేతం అనఞ్ఞథమేతం, ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి తథమేతం అవితథమేతం అనఞ్ఞథమేతం. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి తథాని అవితథాని అనఞ్ఞథాని”.

౧. పఠమసుత్తన్తనిద్దేసో

కథం దుక్ఖం తథట్ఠేన సచ్చం? చత్తారో దుక్ఖస్స దుక్ఖట్ఠా తథా అవితథా అనఞ్ఞథా. దుక్ఖస్స పీళనట్ఠో, సఙ్ఖతట్ఠో, సన్తాపట్ఠో, విపరిణామట్ఠో – ఇమే చత్తారో దుక్ఖస్స దుక్ఖట్ఠా తథా అవితథా అనఞ్ఞథా. ఏవం దుక్ఖం తథట్ఠేన సచ్చం.

కథం సముదయో తథట్ఠేన సచ్చం? చత్తారో సముదయస్స సముదయట్ఠా తథా అవితథా అనఞ్ఞథా. సముదయస్స ఆయూహనట్ఠో, నిదానట్ఠో, సంయోగట్ఠో పలిబోధట్ఠో – ఇమే చత్తారో సముదయస్స సముదయట్ఠా తథా అవితథా అనఞ్ఞథా. ఏవం సముదయో తథట్ఠేన సచ్చం.

కథం నిరోధో తథట్ఠేన సచ్చం? చత్తారో నిరోధస్స నిరోధట్ఠా తథా అవితథా అనఞ్ఞథా. నిరోధస్స నిస్సరణట్ఠో, వివేకట్ఠో, అసఙ్ఖతట్ఠో, అమతట్ఠో – ఇమే చత్తారో నిరోధస్స నిరోధట్ఠా తథా అవితథా అనఞ్ఞథా. ఏవం నిరోధో తథట్ఠేన సచ్చం.

కథం మగ్గో తథట్ఠేన సచ్చం? చత్తారో మగ్గస్స మగ్గట్ఠా తథా అవితథా అనఞ్ఞథా. మగ్గస్స నియ్యానట్ఠో, హేతుట్ఠో, దస్సనట్ఠో, ఆధిపతేయ్యట్ఠో – ఇమే చత్తారో మగ్గస్స మగ్గట్ఠా తథా అవితథా అనఞ్ఞథా. ఏవం మగ్గో తథట్ఠేన సచ్చం.

౯. కతిహాకారేహి చత్తారి సచ్చాని ఏకప్పటివేధాని? చతూహాకారేహి చత్తారి సచ్చాని ఏకప్పటివేధాని. తథట్ఠేన, అనత్తట్ఠేన, సచ్చట్ఠేన, పటివేధట్ఠేన – ఇమేహి చతూహాకారేహి చత్తారి సచ్చాని ఏకసఙ్గహితాని. యం ఏకసఙ్గహితం తం ఏకత్తం. ఏకత్తం ఏకేన ఞాణేన పటివిజ్ఝతీతి – చత్తారి సచ్చాని ఏకప్పటివేధాని.

కథం తథట్ఠేన చత్తారి సచ్చాని ఏకప్పటివేధాని? చతూహాకారేహి తథట్ఠేన చత్తారి సచ్చాని ఏకప్పటివేధాని. దుక్ఖస్స దుక్ఖట్ఠో తథట్ఠో, సముదయస్స సముదయట్ఠో తథట్ఠో, నిరోధస్స నిరోధట్ఠో తథట్ఠో, మగ్గస్స మగ్గట్ఠో తథట్ఠో – ఇమేహి చతూహాకారేహి తథట్ఠేన చత్తారి సచ్చాని ఏకసఙ్గహితాని. యం ఏకసఙ్గహితం తం ఏకత్తం. ఏకత్తం ఏకేన ఞాణేన పటివిజ్ఝతీతి – చత్తారి సచ్చాని ఏకప్పటివేధాని.

కథం అనత్తట్ఠేన చత్తారి సచ్చాని ఏకప్పటివేధాని? చతూహాకారేహి అనత్తట్ఠేన చత్తారి సచ్చాని ఏకప్పటివేధాని. దుక్ఖస్స దుక్ఖట్ఠో అనత్తట్ఠో, సముదయస్స సముదయట్ఠో అనత్తట్ఠో, నిరోధస్స నిరోధట్ఠో అనత్తట్ఠో, మగ్గస్స మగ్గట్ఠో అనత్తట్ఠో – ఇమేహి చతూహాకారేహి అనత్తట్ఠేన చత్తారి సచ్చాని ఏకసఙ్గహితాని. యం ఏకసఙ్గహితం తం ఏకత్తం. ఏకత్తం ఏకేన ఞాణేన పటివిజ్ఝతీతి – చత్తారి సచ్చాని ఏకప్పటివేధాని.

కథం సచ్చట్ఠేన చత్తారి సచ్చాని ఏకప్పటివేధాని? చతూహాకారేహి సచ్చట్ఠేన చత్తారి సచ్చాని ఏకప్పటివేధాని. దుక్ఖస్స దుక్ఖట్ఠో సచ్చట్ఠో, సముదయస్స సముదయట్ఠో సచ్చట్ఠో, నిరోధస్స నిరోధట్ఠో సచ్చట్ఠో, మగ్గస్స మగ్గట్ఠో సచ్చట్ఠో – ఇమేహి చతూహాకారేహి సచ్చట్ఠేన చత్తారి సచ్చాని ఏకసఙ్గహితాని. యం ఏకసఙ్గహితం తం ఏకత్తం. ఏకత్తం ఏకేన ఞాణేన పటివిజ్ఝతీతి – చత్తారి సచ్చాని ఏకప్పటివేధాని.

కథం పటివేధట్ఠేన చత్తారి సచ్చాని ఏకప్పటివేధాని? చతూహాకారేహి పటివేధట్ఠేన చత్తారి సచ్చాని ఏకప్పటివేధాని. దుక్ఖస్స దుక్ఖట్ఠో పటివేధట్ఠో, సముదయస్స సముదయట్ఠో పటివేధట్ఠో నిరోధస్స నిరోధట్ఠో పటివేధట్ఠో, మగ్గస్స మగ్గట్ఠో పటివేధట్ఠో – ఇమేహి చతూహాకారేహి పటివేధట్ఠేన చత్తారి సచ్చాని ఏకసఙ్గహితాని యం ఏకసఙ్గహితం తం ఏకత్తం. ఏకత్తం ఏకేన ఞాణేన పటివిజ్ఝతీతి – చత్తారి సచ్చాని ఏకప్పటివేధాని.

౧౦. కతిహాకారేహి చత్తారి సచ్చాని ఏకప్పటివేధాని? యం అనిచ్చం తం దుక్ఖం, యం దుక్ఖం తం అనిచ్చం, యం అనిచ్చఞ్చ దుక్ఖఞ్చ తం అనత్తా. యం అనిచ్చఞ్చ దుక్ఖఞ్చ అనత్తా చ తం తథం. యం అనిచ్చం చ దుక్ఖఞ్చ అనత్తా చ తథఞ్చ తం సచ్చం. యం అనిచ్చఞ్చ దుక్ఖఞ్చ అనత్తా చ తథఞ్చ సచ్చఞ్చ తం ఏకసఙ్గహితం. యం ఏకసఙ్గహితం తం ఏకత్తం. ఏకత్తం ఏకేన ఞాణేన పటివిజ్ఝతీతి – చత్తారి సచ్చాని ఏకప్పటివేధాని.

కతిహాకారేహి చత్తారి సచ్చాని ఏకప్పటివేధాని? నవహాకారేహి చత్తారి సచ్చాని ఏకప్పటివేధాని. తథట్ఠేన, అనత్తట్ఠేన, సచ్చట్ఠేన, పటివేధట్ఠేన, అభిఞ్ఞట్ఠేన, పరిఞ్ఞట్ఠేన, పహానట్ఠేన, భావనట్ఠేన, సచ్ఛికిరియట్ఠేన – ఇమేహి నవహాకారేహి చత్తారి సచ్చాని ఏకసఙ్గహితాని. యం ఏకసఙ్గహితం తం ఏకత్తం. ఏకత్తం ఏకేన ఞాణేన పటివిజ్ఝతీతి – చత్తారి సచ్చాని ఏకప్పటివేధాని.

కథం తథట్ఠేన చత్తారి సచ్చాని ఏకప్పటివేధాని? నవహాకారేహి తథట్ఠేన చత్తారి సచ్చాని ఏకప్పటివేధాని. దుక్ఖస్స దుక్ఖట్ఠో తథట్ఠో, సముదయస్స సముదయట్ఠో తథట్ఠో, నిరోధస్స నిరోధట్ఠో తథట్ఠో, మగ్గస్స మగ్గట్ఠో తథట్ఠో, అభిఞ్ఞాయ అభిఞ్ఞట్ఠో తథట్ఠో, పరిఞ్ఞాయ పరిఞ్ఞట్ఠో తథట్ఠో, పహానస్స పహానట్ఠో తథట్ఠో, భావనాయ భావనట్ఠో తథట్ఠో, సచ్ఛికిరియాయ సచ్ఛికిరియట్ఠో తథట్ఠో – ఇమేహి నవహాకారేహి తథట్ఠేన చత్తారి సచ్చాని ఏకసఙ్గహితాని. యం ఏకసఙ్గహితం తం ఏకత్తం. ఏకత్తం ఏకేన ఞాణేన పటివిజ్ఝతీతి – చత్తారి సచ్చాని ఏకప్పటివేధాని.

కథం అనత్తట్ఠేన... సచ్చట్ఠేన... పటివేధట్ఠేన చత్తారి సచ్చాని ఏకప్పటివేధాని? నవహాకారేహి పటివేధట్ఠేన చత్తారి సచ్చాని ఏకప్పటివేధాని. దుక్ఖస్స దుక్ఖట్ఠో పటివేధట్ఠో, సముదయస్స సముదయట్ఠో పటివేధట్ఠో, నిరోధస్స నిరోధట్ఠో పటివేధట్ఠో, మగ్గస్స మగ్గట్ఠో పటివేధట్ఠో, అభిఞ్ఞాయ అభిఞ్ఞట్ఠో పటివేధట్ఠో, పరిఞ్ఞాయ పరిఞ్ఞట్ఠో పటివేధట్ఠో, పహానస్స పహానట్ఠో పటివేధట్ఠో, భావనాయ భావనట్ఠో పటివేధట్ఠో, సచ్ఛికిరియాయ సచ్ఛికిరియట్ఠో పటివేధట్ఠో – ఇమేహి నవహాకారేహి పటివేధట్ఠేన చత్తారి సచ్చాని ఏకసఙ్గహితాని. యం ఏకసఙ్గహితం తం ఏకత్తం. ఏకత్తం ఏకేన ఞాణేన పటివిజ్ఝతీతి – చత్తారి సచ్చాని ఏకప్పటివేధాని.

౧౧. కతిహాకారేహి చత్తారి సచ్చాని ఏకప్పటివేధాని? ద్వాదసహి ఆకారేహి చత్తారి సచ్చాని ఏకప్పటివేధాని. తథట్ఠేన, అనత్తట్ఠేన, సచ్చట్ఠేన, పటివేధట్ఠేన, అభిజాననట్ఠేన, పరిజాననట్ఠేన, ధమ్మట్ఠేన, తథట్ఠేన, ఞాతట్ఠేన, సచ్ఛికిరియట్ఠేన,

ఫస్సనట్ఠేన, అభిసమయట్ఠేన – ఇమేహి ద్వాదసహి ఆకారేహి చత్తారి సచ్చాని ఏకసఙ్గహితాని. యం ఏకసఙ్గహితం తం ఏకత్తం. ఏకత్తం ఏకేన ఞాణేన పటివిజ్ఝతీతి – చత్తారి సచ్చాని ఏకప్పటివేధాని.

కథం తథట్ఠేన చత్తారి సచ్చాని ఏకప్పటివేధాని? సోళసహి ఆకారేహి తథట్ఠేన చత్తారి సచ్చాని ఏకప్పటివేధాని. దుక్ఖస్స పీళనట్ఠో, సఙ్ఖతట్ఠో, సన్తాపట్ఠో, విపరిణామట్ఠో, తథట్ఠో; సముదయస్స ఆయూహనట్ఠో, నిదానట్ఠో, సంయోగట్ఠో, పలిబోధట్ఠో తథట్ఠో; నిరోధస్స నిస్సరణట్ఠో, వివేకట్ఠో, అసఙ్ఖతట్ఠో, అమతట్ఠో తథట్ఠో; మగ్గస్స నియ్యానట్ఠో, హేతుట్ఠో, దస్సనట్ఠో, ఆధిపతేయ్యట్ఠో తథట్ఠో – ఇమేహి సోళసహి ఆకారేహి తథట్ఠేన చత్తారి సచ్చాని ఏకసఙ్గహితాని. యం ఏకసఙ్గహితం తం ఏకత్తం. ఏకత్తం ఏకేన ఞాణేన పటివిజ్ఝతీతి – చత్తారి సచ్చాని ఏకప్పటివేధాని.

కథం అనత్తట్ఠేన...పే.... సచ్చట్ఠేన... పటివేధట్ఠేన... అభిజాననట్ఠేన... పరిజాననట్ఠేన... ధమ్మట్ఠేన... తథట్ఠేన... ఞాతట్ఠేన... సచ్ఛికిరియట్ఠేన... ఫస్సనట్ఠేన... అభిసమయట్ఠేన చత్తారి సచ్చాని ఏకప్పటివేధాని? సోళసహి ఆకారేహి అభిసమయట్ఠేన చత్తారి సచ్చాని ఏకప్పటివేధాని. దుక్ఖస్స పీళనట్ఠో, సఙ్ఖతట్ఠో, సన్తాపట్ఠో, విపరిణామట్ఠో, అభిసమయట్ఠో; సముదయస్స ఆయూహనట్ఠో, నిదానట్ఠో, సంయోగట్ఠో, పలిబోధట్ఠో, అభిసమయట్ఠో; నిరోధస్స నిస్సరణట్ఠో , వివేకట్ఠో, అసఙ్ఖతట్ఠో, అమతట్ఠో, అభిసమయట్ఠో; మగ్గస్స నియ్యానట్ఠో, హేతుట్ఠో, దస్సనట్ఠో, ఆధిపతేయ్యట్ఠో, అభిసమయట్ఠో – ఇమేహి సోళసహి ఆకారేహి అభిసమయట్ఠేన చత్తారి సచ్చాని ఏకసఙ్గహితాని. యం ఏకసఙ్గహితం తం ఏకత్తం. ఏకత్తం ఏకేన ఞాణేన పటివిజ్ఝతీతి – చత్తారి సచ్చాని ఏకప్పటివేధాని.

౧౨. సచ్చానం కతి లక్ఖణాని? సచ్చానం ద్వే లక్ఖణాని. సఙ్ఖతలక్ఖణఞ్చ, అసఙ్ఖతలక్ఖణఞ్చ – సచ్చానం ఇమాని ద్వే లక్ఖణాని.

సచ్చానం కతి లక్ఖణాని? సచ్చానం ఛ లక్ఖణాని. సఙ్ఖతానం సచ్చానం ఉప్పాదో పఞ్ఞాయతి, వయో పఞ్ఞాయతి, ఠితానం అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయతి అసఙ్ఖతస్స సచ్చస్స న ఉప్పాదో పఞ్ఞాయతి , న వయో పఞ్ఞాయతి, న ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయతి – సచ్చానం ఇమాని ఛ లక్ఖణాని.

సచ్చానం కతి లక్ఖణాని? సచ్చానం ద్వాదస లక్ఖణాని. దుక్ఖసచ్చస్స ఉప్పాదో పఞ్ఞాయతి, వయో పఞ్ఞాయతి, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయతి; సముదయసచ్చస్స ఉప్పాదో పఞ్ఞాయతి, వయో పఞ్ఞాయతి, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయతి; మగ్గసచ్చస్స ఉప్పాదో పఞ్ఞాయతి, వయో పఞ్ఞాయతి, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయతి; నిరోధసచ్చస్స న ఉప్పాదో పఞ్ఞాయతి, న వయో పఞ్ఞాయతి, న ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయతి – సచ్చానం ఇమాని ద్వాదస లక్ఖణాని.

చతున్నం సచ్చానం కతి కుసలా, కతి అకుసలా, కతి అబ్యాకతా? సముదయసచ్చం అకుసలం, మగ్గసచ్చం కుసలం , నిరోధసచ్చం అబ్యాకతం. దుక్ఖసచ్చం సియా కుసలం, సియా అకుసలం, సియా అబ్యాకతం.

సియా తీణి సచ్చాని ఏకసచ్చేన సఙ్గహితాని, ఏకసచ్చం తీహి సచ్చేహి సఙ్గహితం? వత్థువసేన పరియాయేన సియాతి. కథఞ్చ సియా? యం దుక్ఖసచ్చం అకుసలం, సముదయసచ్చం అకుసలం – ఏవం అకుసలట్ఠేన ద్వే సచ్చాని ఏకసచ్చేన సఙ్గహితాని, ఏకసచ్చం ద్వీహి సచ్చేహి సఙ్గహితం. యం దుక్ఖసచ్చం కుసలం, మగ్గసచ్చం కుసలం – ఏవం కుసలట్ఠేన ద్వే సచ్చాని ఏకసచ్చేన సఙ్గహితాని , ఏకసచ్చం ద్వీహి సచ్చేహి సఙ్గహితం. యం దుక్ఖసచ్చం అబ్యాకతం,

నిరోధసచ్చం అబ్యాకతం – ఏవం అబ్యాకతట్ఠేన ద్వే సచ్చాని ఏకసచ్చేన సఙ్గహితాని, ఏకసచ్చం ద్వీహి సచ్చేహి సఙ్గహితం. ఏవం సియా తీణి సచ్చాని ఏకసచ్చేన సఙ్గహితాని, ఏకసచ్చం తీహి సచ్చేహి సఙ్గహితం వత్థువసేన పరియాయేనాతి.

౨. దుతియసుత్తన్తపాళి

౧౩. "పుబ్బే మే, భిక్ఖవే [సం॰ ని॰ ౩.౨౬], సమ్బోధా అనభిసమ్బుద్ధస్స బోధిసత్తస్సేవ సతో ఏతదహోసి – 'కో ను ఖో రూపస్స అస్సాదో, కో ఆదీనవో, కిం నిస్సరణం; కో వేదనాయ అస్సాదో, కో ఆదీనవో, కిం నిస్సరణం; కో సఞ్ఞాయ అస్సాదో, కో ఆదీనవో, కిం నిస్సరణం; కో సఙ్ఖారానం అస్సాదో, కో ఆదీనవో, కిం నిస్సరణం; కో విఞ్ఞాణస్స అస్సాదో, కో ఆదీనవో, కిం నిస్సరణ'న్తి? తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, ఏతదహోసి – 'యం ఖో రూపం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సుఖం సోమనస్సం – అయం రూపస్స అస్సాదో. యం రూపం అనిచ్చం, తం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం – అయం రూపస్స ఆదీనవో. యో రూపస్మిం ఛన్దరాగవినయో ఛన్దరాగప్పహానం – ఇదం రూపస్స నిస్సరణం. యం వేదనం పటిచ్చ…పే॰… యం సఞ్ఞం పటిచ్చ… యం సఙ్ఖారే పటిచ్చ… యం విఞ్ఞాణం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సుఖం సోమనస్సం – అయం విఞ్ఞాణస్స అస్సాదో. యం విఞ్ఞాణం అనిచ్చం తం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం – అయం విఞ్ఞాణస్స ఆదీనవో. యో విఞ్ఞాణస్మిం ఛన్దరాగవినయో ఛన్దరాగప్పహానం – ఇదం విఞ్ఞాణస్స నిస్సరణం".

"యావకీవఞ్చాహం , భిక్ఖవే, ఇమేసం పఞ్చన్నం ఉపాదానక్ఖన్ధానం ఏవం అస్సాదఞ్చ అస్సాదతో ఆదీనవఞ్చ ఆదీనవతో నిస్సరణఞ్చ నిస్సరణతో యథాభూతం నాబ్భఞ్ఞాసిం, నేవ తావాహం, భిక్ఖవే, సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ 'అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుద్ధో'తి పచ్చఞ్ఞాసిం [అభిసమ్బుద్ధో పచ్చఞ్ఞాసిం (స్యా॰) సం॰ ని॰ ౩.౨౬ పస్సితబ్బా] యతో చ ఖ్వాహం, భిక్ఖవే, ఇమేసం పఞ్చన్నం ఉపాదానక్ఖన్ధానం ఏవం అస్సాదఞ్చ అస్సాదతో ఆదీనవఞ్చ ఆదీనవతో నిస్సరణఞ్చ నిస్సరణతో యథాభూతం అబ్భఞ్ఞాసిం, అథాహం, భిక్ఖవే, 'సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుద్ధో'తి పచ్చఞ్ఞాసిం. ఞాణఞ్చ పన మే దస్సనం ఉదపాది – 'అకుప్పా మే విముత్తి [చేతోవిముత్తి (స్యా॰ క॰) సం॰ ని॰ ౩.౨౬ పస్సితబ్బా]. అయమన్తిమా జాతి, నత్థి దాని పునబ్భవో'"తి.

౩. దుతియసుత్తన్తనిద్దేసో

౧౪. యం రూపం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సుఖం సోమనస్సం, అయం రూపస్స అస్సాదోతి – పహానప్పటివేధో సముదయసచ్చం. యం రూపం అనిచ్చం తం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, అయం రూపస్స ఆదీనవోతి – పరిఞ్ఞాపటివేధో దుక్ఖసచ్చం. యో రూపస్మిం ఛన్దరాగవినయో ఛన్దరాగప్పహానం, ఇదం రూపస్స నిస్సరణన్తి – సచ్ఛికిరియాపటివేధో నిరోధసచ్చం. యా ఇమేసు తీసు ఠానేసు దిట్ఠి సఙ్కప్పో వాచా కమ్మన్తో ఆజీవో వాయామో సతి సమాధి – భావనాపటివేధో మగ్గసచ్చం.

యం వేదనం పటిచ్చ…పే॰… యం సఞ్ఞం పటిచ్చ… యం సఙ్ఖారే పటిచ్చ… యం విఞ్ఞాణం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సుఖం సోమనస్సం, అయం విఞ్ఞాణస్స అస్సాదోతి – పహానప్పటివేధో సముదయసచ్చం. యం విఞ్ఞాణం అనిచ్చం తం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం, అయం విఞ్ఞాణస్స ఆదీనవోతి – పరిఞ్ఞాపటివేధో దుక్ఖసచ్చం. యో విఞ్ఞాణస్మిం ఛన్దరాగవినయో

ఛన్దరాగప్పహానం, ఇదం విఞ్ఞాణస్స నిస్సరణన్తి – సచ్ఛికిరియాపటివేధో నిరోధసచ్చం. యా ఇమేసు తీసు ఠానేసు దిట్ఠి సఙ్కప్పో వాచా కమ్మన్తో ఆజీవో వాయామో సతి సమాధి – భావనాపటివేధో మగ్గసచ్చం.

౧౩. సచ్చన్తి కతిహాకారేహి సచ్చం? ఏసనట్ఠేన , పరిగ్గహట్ఠేన, పటివేధట్ఠేన. కథం ఏసనట్ఠేన సచ్చం? జరామరణం కింనిదానం, కింసముదయం, కింజాతికం, కింపభవన్తి – ఏవం ఏసనట్ఠేన సచ్చం. జరామరణం జాతినిదానం, జాతిసముదయం, జాతిజాతికం, జాతిప్పభవన్తి – ఏవం పరిగ్గహట్ఠేన సచ్చం. జరామరణఞ్చ పజానాతి, జరామరణసముదయఞ్చ పజానాతి, జరామరణనిరోధఞ్చ పజానాతి, జరామరణనిరోధగామినిం పటిపదఞ్చ పజానాతి – ఏవం పటివేధట్ఠేన సచ్చం.

జాతి కింనిదానా, కింసముదయా, కింజాతికా, కింపభవాతి – ఏవం ఏసనట్ఠేన సచ్చం. జాతి భవనిదానా, భవసముదయా, భవజాతికా, భవప్పభవాతి – ఏవం పరిగ్గహట్ఠేన సచ్చం. జాతిఞ్చ పజానాతి, జాతిసముదయఞ్చ పజానాతి, జాతినిరోధఞ్చ పజానాతి, జాతినిరోధగామినిం పటిపదఞ్చ పజానాతి – ఏవం పటివేధట్ఠేన సచ్చం.

భవో కింనిదానో, కింసముదయో, కింజాతికో, కింపభవోతి – ఏవం ఏసనట్ఠేన సచ్చం . భవో ఉపాదాననిదానో, ఉపాదానసముదయో, ఉపాదానజాతికో, ఉపాదానప్పభవోతి – ఏవం పరిగ్గహట్ఠేన సచ్చం. భవం చ పజానాతి, భవసముదయఞ్చ పజానాతి, భవనిరోధఞ్చ పజానాతి, భవనిరోధగామినిం పటిపదఞ్చ పజానాతి – ఏవం పటివేధట్ఠేన సచ్చం.

ఉపాదానం కింనిదానం, కింసముదయం, కింజాతికం, కింపభవన్తి – ఏవం ఏసనట్ఠేన సచ్చం. ఉపాదానం తణ్హానిదానం, తణ్హాసముదయం, తణ్హాజాతికం, తణ్హాపభవన్తి – ఏవం పరిగ్గహట్ఠేన సచ్చం. ఉపాదానఞ్చ పజానాతి, ఉపాదానసముదయఞ్చ పజానాతి, ఉపాదాననిరోధఞ్చ పజానాతి ఉపాదాననిరోధగామినిం పటిపదఞ్చ పజానాతి – ఏవం పటివేధట్ఠేన సచ్చం.

తణ్హా కింనిదానా, కింసముదయా, కింజాతికా, కింపభవాతి – ఏవం ఏసనట్ఠేన సచ్చం. తణ్హా వేదనానిదానా, వేదనాసముదయా, వేదనాజాతికా, వేదనాపభవాతి – ఏవం పరిగ్గహట్ఠేన సచ్చం. తణ్హఞ్చ పజానాతి, తణ్హాసముదయఞ్చ పజానాతి, తణ్హానిరోధఞ్చ పజానాతి, తణ్హానిరోధగామినిం పటిపదఞ్చ పజానాతి – ఏవం పటివేధట్ఠేన సచ్చం.

వేదనా కింనిదానా, కింసముదయా, కింజాతికా, కింపభవాతి – ఏవం ఏసనట్ఠేన సచ్చం. వేదనా ఫస్సనిదానా, ఫస్ససముదయా, ఫస్సజాతికా, ఫస్సప్పభవాతి – ఏవం పరిగ్గహట్ఠేన సచ్చం. వేదనఞ్చ పజానాతి, వేదనాసముదయఞ్చ పజానాతి, వేదనానిరోధఞ్చ పజానాతి, వేదనానిరోధగామినిం పటిపదఞ్చ పజానాతి – ఏవం పటివేధట్ఠేన సచ్చం.

ఫస్సో కింనిదానో, కింసముదయో, కింజాతికో, కింపభవోతి – ఏవం ఏసనట్ఠేన సచ్చం. ఫస్సో సళాయతననిదానో, సళాయతనసముదయో, సళాయతనజాతికో, సళాయతనప్పభవోతి – ఏవం పరిగ్గహట్ఠేన సచ్చం. ఫస్సఞ్చ పజానాతి, ఫస్ససముదయఞ్చ పజానాతి, ఫస్సనిరోధఞ్చ పజానాతి, ఫస్సనిరోధగామినిం పటిపదఞ్చ పజానాతి – ఏవం పటివేధట్ఠేన సచ్చం.

సళాయతనం కింనిదానం, కింసముదయం, కింజాతికం, కింపభవన్తి – ఏవం ఏసనట్ఠేన సచ్చం. సళాయతనం నామరూపనిదానం, నామరూపసముదయం, నామరూపజాతికం, నామరూపప్పభవన్తి – ఏవం పరిగ్గహట్ఠేన సచ్చం. సళాయతనఞ్చ పజానాతి, సళాయతనసముదయఞ్చ పజానాతి, సళాయతననిరోధఞ్చ పజానాతి, సళాయతననిరోధగామినిం పటిపదఞ్చ పజానాతి – ఏవం పటివేధట్ఠేన సచ్చం.

నామరూపం కింనిదానం, కింసముదయం, కింజాతికం, కింపభవన్తి – ఏవం ఏసనట్ఠేన సచ్చం. నామరూపం విఞ్ఞాణనిదానం, విఞ్ఞాణసముదయం, విఞ్ఞాణజాతికం, విఞ్ఞాణప్పభవన్తి – ఏవం పరిగ్గహట్ఠేన సచ్చం. నామరూపఞ్చ పజానాతి, నామరూపసముదయఞ్చ పజానాతి, నామరూపనిరోధఞ్చ పజానాతి, నామరూపనిరోధగామినిం పటిపదఞ్చ పజానాతి – ఏవం పటివేధట్ఠేన సచ్చం.

విఞ్ఞాణం కింనిదానం, కింసముదయం, కింజాతికం, కింపభవన్తి – ఏవం ఏసనట్ఠేన సచ్చం. విఞ్ఞాణం సఙ్ఖారనిదానం, సఙ్ఖారసముదయం, సఙ్ఖారజాతికం , సఙ్ఖారప్పభవన్తి – ఏవం పరిగ్గహట్ఠేన సచ్చం. విఞ్ఞాణఞ్చ పజానాతి, విఞ్ఞాణసముదయఞ్చ పజానాతి, విఞ్ఞాణనిరోధఞ్చ పజానాతి, విఞ్ఞాణనిరోధగామినిం పటిపదఞ్చ పజానాతి – ఏవం పటివేధట్ఠేన సచ్చం.

సఙ్ఖారా కింనిదానా, కింసముదయా, కింజాతికా, కింపభవాతి – ఏవం ఏసనట్ఠేన సచ్చం. సఙ్ఖారా అవిజ్జానిదానా, అవిజ్జాసముదయా, అవిజ్జాజాతికా, అవిజ్జాపభవాతి – ఏవం పరిగ్గహట్ఠేన సచ్చం. సఙ్ఖారే చ పజానాతి, సఙ్ఖారసముదయఞ్చ పజానాతి, సఙ్ఖారనిరోధఞ్చ పజానాతి, సఙ్ఖారనిరోధగామినిం పటిపదఞ్చ పజానాతి – ఏవం పటివేధట్ఠేన సచ్చం.

౧౬. జరామరణం దుక్ఖసచ్చం, జాతి సముదయసచ్చం, ఉభిన్నమ్పి నిస్సరణం నిరోధసచ్చం, నిరోధప్పజాననా మగ్గసచ్చం. జాతి దుక్ఖసచ్చం, భవో సముదయసచ్చం, ఉభిన్నమ్పి నిస్సరణం నిరోధసచ్చం, నిరోధప్పజాననా మగ్గసచ్చం. భవో దుక్ఖసచ్చం, ఉపాదానం సముదయసచ్చం, ఉభిన్నమ్పి నిస్సరణం నిరోధసచ్చం, నిరోధప్పజాననా మగ్గసచ్చం. ఉపాదానం దుక్ఖసచ్చం, తణ్హా సముదయసచ్చం, ఉభిన్నమ్పి నిస్సరణం నిరోధసచ్చం, నిరోధప్పజాననా మగ్గసచ్చం. తణ్హా దుక్ఖసచ్చం, వేదనా సముదయసచ్చం, ఉభిన్నమ్పి నిస్సరణం నిరోధసచ్చం, నిరోధప్పజాననా మగ్గసచ్చం. వేదనా దుక్ఖసచ్చం, ఫస్సో సముదయసచ్చం, ఉభిన్నమ్పి నిస్సరణం నిరోధసచ్చం, నిరోధప్పజాననా మగ్గసచ్చం. ఫస్సో దుక్ఖసచ్చం, సళాయతనం సముదయసచ్చం, ఉభిన్నమ్పి నిస్సరణం నిరోధసచ్చం, నిరోధప్పజాననా మగ్గసచ్చం. సళాయతనం దుక్ఖసచ్చం, నామరూపం సముదయసచ్చం, ఉభిన్నమ్పి నిస్సరణం నిరోధసచ్చం, నిరోధప్పజాననా మగ్గసచ్చం. నామరూపం దుక్ఖసచ్చం, విఞ్ఞాణం సముదయసచ్చం, ఉభిన్నమ్పి నిస్సరణం నిరోధసచ్చం, నిరోధప్పజాననా మగ్గసచ్చం. విఞ్ఞాణం దుక్ఖసచ్చం, సఙ్ఖారా సముదయసచ్చం, ఉభిన్నమ్పి నిస్సరణం నిరోధసచ్చం, నిరోధప్పజాననా మగ్గసచ్చం. సఙ్ఖారా దుక్ఖసచ్చం, అవిజ్జా సముదయసచ్చం, ఉభిన్నమ్పి నిస్సరణం నిరోధసచ్చం, నిరోధప్పజాననా మగ్గసచ్చం.

జరామరణం సియా దుక్ఖసచ్చం, సియా సముదయసచ్చం, ఉభిన్నమ్పి నిస్సరణం నిరోధసచ్చం, నిరోధప్పజాననా మగ్గసచ్చం. జాతి సియా దుక్ఖసచ్చం , సియా సముదయసచ్చం...పే.... భవో సియా దుక్ఖసచ్చం, సియా

సముదయసచ్చం, ఉభిన్నమ్హి నిస్సరణం నిరోధసచ్చం, నిరోధప్పజాననా మగ్గసచ్చన్తి.

భాణవారో.

సచ్చకథా నిట్ఠితా.

౩. బోజ్ఝఙ్గకథా

౧౭. సావత్థినిదానం. "సత్తిమే , భిక్ఖవే [సం॰ ని॰ ౫.౨౦౦], బోజ్ఝఙ్గా. కతమే సత్త? సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో , ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గో, వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గో, పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, సత్త బోజ్ఝఙ్గా".

బోజ్ఝఙ్గాతి కేనట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా? బోధాయ సంవత్తన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. అనుబుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. పటిబుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. సమ్బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా.

బుజ్ఝనట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, అనుబుజ్ఝనట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, పటిబుజ్ఝనట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, సమ్బుజ్ఝనట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా.

బోధేన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. అనుబోధేన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. పటిబోధేన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. సమ్బోధేన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా.

బోధనట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, అనుబోధనట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, పటిబోధనట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, సమ్బోధనట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా.

బోధిపక్ఖియట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, అనుబోధిపక్ఖియట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, పటిబోధిపక్ఖియట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, సమ్బోధిపక్ఖియట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా.

బుద్ధిలభనట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, బుద్ధిపటిలభనట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, బుద్ధిరోపనట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, బుద్ధిఅభిరోపనట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, బుద్ధిపాపనట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, బుద్ధిసమ్పాపనట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా.

మూలమూలకాదిదసకం

౧౮. మూలట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, మూలచరియట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, మూలపరిగ్గహట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, మూలపరివారట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా , మూలపరిపూరణట్ఠేన [మూలపరిపూరట్ఠేన (స్యా॰ క॰) ఏవముపరిపి] బోజ్ఝఙ్గా, మూలపరిపాకట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, మూలపటిసమ్భిదట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, మూలపటిసమ్భిదాపాపనట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, మూలపటిసమ్భిదాయ వసీభావట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, మూలపటిసమ్భిదాయ వసీభావప్పత్తానమ్పి బోజ్ఝఙ్గా.

హేతుట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, హేతుచరియట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, హేతుపరిగ్గహట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, హేతుపరివారట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, హేతుపరిపూరణట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, హేతుపరిపాకట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, హేతుపటిసమ్భిదట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, హేతుపటిసమ్భిదాపాపనట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, హేతుపటిసమ్భిదాయ వసీభావట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, హేతుపటిసమ్భిదాయ వసీభావప్పత్తానమ్పి బోజ్ఝఙ్గా.

పచ్చయట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, పచ్చయచరియట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, పచ్చయపరిగ్గహట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, పచ్చయపరివారట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, పచ్చయపరిపూరణట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, పచ్చయపరిపాకట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, పచ్చయపటిసమ్భిదట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, పచ్చయపటిసమ్భిదాపాపనట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, పచ్చయపటిసమ్భిదాయ వసీభావట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, పచ్చయపటిసమ్భిదాయ వసీభావప్పత్తానమ్పి బోజ్ఝఙ్గా.

విసుద్ధట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, విసుద్ధిచరియట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, విసుద్ధిపరిగ్గహట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, విసుద్ధిపరివారట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, విసుద్ధిపరిపూరణట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, విసుద్ధిపరిపాకట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, విసుద్ధిపటిసమ్భిదట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, విసుద్ధిపటిసమ్భిదాపాపనట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, విసుద్ధిపటిసమ్భిదాయ వసీభావట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, విసుద్ధిపటిసమ్భిదాయ వసీభావప్పత్తానమ్పి బోజ్ఝఙ్గా.

అనవజ్జట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, అనవజ్జచరియట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, అనవజ్జపరిగ్గహట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, అనవజ్జపరివారట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, అనవజ్జపరిపూరణట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, అనవజ్జపరిపాకట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, అనవజ్జపటిసమ్భిదట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, అనవజ్జపటిసమ్భిదాపాపనట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, అనవజ్జపటిసమ్భిదాయ వసీభావట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, అనవజ్జపటిసమ్భిదాయ వసీభావప్పత్తానమ్పి బోజ్ఝఙ్గా.

నేక్ఖమ్మట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, నేక్ఖమ్మచరియట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, నేక్ఖమ్మపరిగ్గహట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, నేక్ఖమ్మపరివారట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, నేక్ఖమ్మపరిపూరణట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, నేక్ఖమ్మపరిపాకట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, నేక్ఖమ్మపటిసమ్భిదట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, నేక్ఖమ్మపటిసమ్భిదాపాపనట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, నేక్ఖమ్మపటిసమ్భిదాయ వసీభావట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, నేక్ఖమ్మపటిసమ్భిదాయ వసీభావప్పత్తానమ్పి బోజ్ఝఙ్గా.

విముత్తట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, విముత్తిచరియట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, విముత్తిపరిగ్గహట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, విముత్తిపరివారట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, విముత్తిపరిపూరణట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, విముత్తిపరిపాకట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, విముత్తిపటిసమ్భిదట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, విముత్తిపటిసమ్భిదాపాపనట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, విముత్తిపటిసమ్భిదాయ వసీభావట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, విముత్తిపటిసమ్భిదాయ వసీభావప్పత్తానమ్పి బోజ్ఝఙ్గా.

అనాసవట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, అనాసవచరియట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, అనాసవపరిగ్గహట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, అనాసవపరివారట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, అనాసవపరిపూరణట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, అనాసవపరిపాకట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా , అనాసవపటిసమ్భిదట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, అనాసవపటిసమ్భిదాపాపనట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, అనాసవపటిసమ్భిదాయ వసీభావట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, అనాసవపటిసమ్భిదాయ వసీభావప్పత్తానమ్పి బోజ్ఝఙ్గా.

వివేకట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, వివేకచరియట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, వివేకపరిగ్గహట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, వివేకపరివారట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, వివేకపరిపూరణట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, వివేకపరిపాకట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, వివేకపటిసమ్భిదట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, వివేకపటిసమ్భిదాపాపనట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, వివేకపటిసమ్భిదాయ వసీభావట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, వివేకపటిసమ్భిదాయ వసీభావప్పత్తానమ్పి బోజ్ఝఙ్గా.

వోసగ్గట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, వోసగ్గచరియట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, వోసగ్గపరిగ్గహట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, వోసగ్గపరివారట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, వోసగ్గపరిపూరణట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, వోసగ్గపరిపాకట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, వోసగ్గపటిసమ్భిదట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, వోసగ్గపటిసమ్భిదాపాపనట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, వోసగ్గపటిసమ్భిదాయ వసీభావట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా, వోసగ్గపటిసమ్భిదాయ వసీభావప్పత్తానమ్పి బోజ్ఝఙ్గా.

౧౯. మూలట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. హేతుట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. పచ్చయట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. విసుద్ధట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. అనవజ్జట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. నేక్ఖమ్మట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. విముత్తట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. అనాసవట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. వివేకట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా . వోసగ్గట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా.

మూలచరియట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. హేతుచరియట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. పచ్చయచరియట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. విసుద్ధిచరియట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. అనవజ్జచరియట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. నేక్ఖమ్మచరియట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. విముత్తిచరియట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. అనాసవచరియట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. వివేకచరియట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. వోసగ్గచరియట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా.

మూలపరిగ్గహట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా…పే.… వోసగ్గపరిగ్గహట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. మూలపరివారట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా…పే.… వోసగ్గపరివారట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. మూలపరిపూరణట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా…పే.… వోసగ్గపరిపూరట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. మూలపరిపాకట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా…పే.… వోసగ్గపరిపాకట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. మూలపటిసమ్భిదట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా…పే.… వోసగ్గపటిసమ్భిదట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. మూలపటిసమ్భిదాపాపనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా…పే.… వోసగ్గపటిసమ్భిదాపాపనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. మూలపటిసమ్భిదాయ వసీభావట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా…పే.… వోసగ్గపటిసమ్భిదాయ వసీభావట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా…పే.….

పరిగ్గహట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. పరివారట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. పరిపూరణట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకగ్గట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. అవిక్ఖేపట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. పగ్గహట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. అవిసారట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. అనావిలట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. అనిఞ్జనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తుపట్ఠానవసేన చిత్తస్స ఠితట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఆరమ్మణట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. గోచరట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. పహానట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. పరిచ్చాగట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. వుట్ఠానట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. వివట్టనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. సన్తట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. పణీతట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. విముత్తట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. అనాసవట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. తరణట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. అనిమిత్తట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. అప్పణిహితట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. సుఞ్ఞతట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకరసట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. అనతివత్తనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. యుగనద్ధట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. నియ్యానట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. హేతుట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. దస్సనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఆధిపతేయ్యట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా.

సమథస్స అవిక్ఖేపట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. విపస్సనాయ అనుపస్సనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. సమథవిపస్సనానం ఏకరసట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. యుగనద్ధస్స అనతివత్తనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. సిక్ఖాయ సమాదానట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఆరమ్మణస్స గోచరట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. లీనస్స చిత్తస్స పగ్గహట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఉద్ధతస్స చిత్తస్స నిగ్గహట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఉభోవిసుద్ధానం అజ్ఝుపేక్ఖనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. విసేసాధిగమట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఉత్తరి పటివేధట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. సచ్చాభిసమయట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. నిరోధే పతిట్ఠాపకట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా.

సద్ధిన్ద్రియస్స అధిమోక్ఖట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా...పే.... పఞ్ఞిన్ద్రియస్స దస్సనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. సద్ధాబలస్స అస్సద్ధియే అకమ్పియట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా...పే.... పఞ్ఞాబలస్స అవిజ్జాయ అకమ్పియట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స ఉపట్ఠానట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా...పే.... ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స పటిసఙ్ఖానట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. సమ్మాదిట్ఠియా దస్సనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా...పే.... సమ్మాసమాధిస్స అవిక్ఖేపట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా.

ఇన్ద్రియానం ఆధిపతేయ్యట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. బలానం అకమ్పియట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. నియ్యానట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. మగ్గస్స హేతుట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. సతిపట్ఠానానం ఉపట్ఠానట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. సమ్మప్పధానానం పదహనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఇద్ధిపాదానం ఇజ్ఝనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. సచ్చానం తథట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. పయోగానంంంంం పటిప్పస్సద్ధట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఫలానం సచ్ఛికిరియట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా.

వితక్కస్స అభినిరోపనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. విచారస్స ఉపవిచారట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. పీతియా ఫరణట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. సుఖస్స అభిసన్దనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. చిత్తస్స ఏకగ్గట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా.

ఆవజ్జనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. విజాననట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. పజాననట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. సఞ్జాననట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకోదట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. అభిఞ్ఞాయ ఞాతట్ఠం [అభిఞ్ఞేయ్యట్ఠం (స్యా.)] బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. పరిఞ్ఞాయ తీరణట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. పహానస్స పరిచ్చాగట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. భావనాయ ఏకరసట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా . సచ్ఛికిరియాయ ఫస్సనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా . ఖన్ధానం ఖన్ధట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ధాతూనం ధాతుట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఆయతనానం ఆయతనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. సఙ్ఖతానం సఙ్ఖతట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. అసఙ్ఖతస్స అసఙ్ఖతట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా.

చిత్తట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. చిత్తానన్తరియట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. చిత్తస్స వుట్ఠానట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. చిత్తస్స వివట్టనట్ఠం [వివజ్జనట్ఠం (స్యా.)] బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. చిత్తస్స హేతుట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. చిత్తస్స పచ్చయట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. చిత్తస్స వత్థుట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. చిత్తస్స భూమట్ఠం [భుమ్మట్ఠం (స్యా.) పటి॰ మ॰ ౧.౧౪ పస్సితబ్బా] బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. చిత్తస్స ఆరమ్మణట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. చిత్తస్స గోచరట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. చిత్తస్స చరియట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. చిత్తస్స గతట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. చిత్తస్స అభినీహారట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. చిత్తస్స నియ్యానట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. చిత్తస్స నిస్సరణట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా.

ఏకత్తే ఆవజ్జనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే విజాననట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే పజాననట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే సఞ్జాననట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే ఏకోదట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ( ) [(ఏకత్తే ఉపనిబన్ధనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా) (సబ్బత్థ)]. ఏకత్తే పక్ఖన్దనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే పసీదనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే సన్తిట్ఠనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే విముచ్చనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే ఏతం సన్తన్తి పస్సనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే యానీకతట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే వత్థుకతట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే అనుట్ఠితట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే పరిచితట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే సుసమారద్ధట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా . ఏకత్తే పరిగ్గహట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి –

బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే పరివారట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే పరిపూరణట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే సమోధానట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే అధిట్ఠానట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే ఆసేవనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే భావనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే బహులీకమ్మట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే సుసముగ్గతట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే సువిముత్తట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే బుజ్ఝనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే అనుబుజ్ఝనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే పటిబుజ్ఝనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే సమ్బుజ్ఝనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే బోధనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే అనుబోధనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే పటిబోధనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే సమ్బుజ్ఝనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే బోధిపక్ఖియట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే అనుబోధిపక్ఖియట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే పటిబోధిపక్ఖియట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే సమ్బోధిపక్ఖియట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే జోతనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే ఉజ్జోతనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే అనుజోతనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే పటిజోతనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఏకత్తే సఞ్జోతనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా.

పతాపనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. విరోచనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా . కిలేసానం సన్తాపనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. అమలట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. విమలట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. నిమ్మలట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. సమట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. సమయట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. వివేకట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. వివేకచరియట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. విరాగట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. విరాగచరియట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. నిరోధట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. నిరోధచరియట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. వోసగ్గట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. వోసగ్గచరియట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. విముత్తట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. విముత్తిచరియట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా.

ఛన్దట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఛన్దస్స మూలట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఛన్దస్స పాదట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఛన్దస్స పధానట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఛన్దస్స ఇజ్ఝనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఛన్దస్స అధిమోక్ఖట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఛన్దస్స పగ్గహట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఛన్దస్స ఉపట్ఠానట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఛన్దస్స అవిక్ఖేపట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఛన్దస్స దస్సనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా.

వీరియట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా…పే.… చిత్తట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా…పే.… వీమంసట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. వీమంసాయ మూలట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. వీమంసాయ పాదట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. వీమంసాయ పధానట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. వీమంసాయ ఇజ్ఝనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. వీమంసాయ అధిమోక్ఖట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. వీమంసాయ పగ్గహట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. వీమంసాయ ఉపట్ఠానట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. వీమంసాయ అవిక్ఖేపట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. వీమంసాయ దస్సనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా.

దుక్ఖట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. దుక్ఖస్స పీళనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. దుక్ఖస్స సఙ్ఖతట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. దుక్ఖస్స సన్తాపట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. దుక్ఖస్స విపరిణామట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. సముదయట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. సముదయస్స ఆయూహనట్ఠం నిదానట్ఠం సఞ్ఞోగట్ఠం పలిబోధట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. నిరోధట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. నిరోధస్స నిస్సరణట్ఠం వివేకట్ఠం అసఙ్ఖతట్ఠం అమతట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. మగ్గట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. మగ్గస్స నియ్యానట్ఠం హేతుట్ఠం దస్సనట్ఠం ఆధిపతేయ్యట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా.

తథట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. అనత్తట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. సచ్చట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. పటివేధట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. అభిజాననట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. పరిజాననట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ధమ్మట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ధాతుట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఞాతట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. సచ్ఛికిరియట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఫస్సనట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. అభిసమయట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా.

నేక్ఖమ్మం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. అబ్యాపాదం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఆలోకసఞ్ఞం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. అవిక్ఖేపం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ధమ్మవవత్థానం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఞాణం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. పామోజ్జం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. పఠమం ఝానం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా…పే॰… అరహత్తమగ్గం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. అరహత్తఫలసమాపత్తిం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా.

అధిమోక్ఖట్ఠేన సద్ధిన్ద్రియం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా…పే॰… దస్సనట్ఠేన పఞ్ఞిన్ద్రియం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. అస్సద్ధియే అకమ్పియట్ఠేన సద్ధాబలం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా…పే॰… అవిజ్జాయ అకమ్పియట్ఠేన పఞ్ఞాబలం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా…పే॰… పటిసఙ్ఖానట్ఠేన ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా.

దస్సనట్ఠేన సమ్మాదిట్ఠిం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా…పే॰… అవిక్ఖేపట్ఠేన సమ్మాసమాధిం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఆధిపతేయ్యట్ఠేన ఇన్ద్రియం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. అకమ్పియట్ఠేన బలం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. నియ్యానట్ఠం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. హేతుట్ఠేన మగ్గం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిపట్ఠానం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. పదహనట్ఠేన సమ్మప్పధానం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఇజ్ఝనట్ఠేన ఇద్ధిపాదం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. తథట్ఠేన సచ్చం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. అవిక్ఖేపట్ఠేన సమథం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. అనుపస్సనట్ఠే విపస్సనం …పే॰… ఏకరసట్ఠేన సమథవిపస్సనం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. అనతివత్తనట్ఠేన యుగనద్ధం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. సంవరట్ఠేన సీలవిసుద్ధిం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. అవిక్ఖేపట్ఠేన చిత్తవిసుద్ధిం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. దస్సనట్ఠేన దిట్ఠివిసుద్ధిం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ముత్తట్ఠేన విమోక్ఖం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. పటివేధట్ఠేన విజ్జం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. పరిచ్చాగట్ఠేన విముత్తిం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. సముచ్ఛేదట్ఠేన ఖయే ఞాణం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. పటిప్పస్సద్ధట్ఠేన అనుప్పాదే ఞాణం బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా.

ఛన్దం మూలట్ఠేన బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. మనసికారం సముట్ఠానట్ఠేన బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. ఫస్సం సమోధానట్ఠేన బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. వేదనం సమోసరణట్ఠేన బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. సమాధిం పముఖట్ఠేన బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. సతిం ఆధిపతేయ్యట్ఠేన బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. పఞ్ఞం తతుత్తరట్ఠేన బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. విముత్తిం సారట్ఠేన బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా. అమతోగధం నిబ్బానం పరియోసానట్ఠేన బుజ్ఝన్తీతి – బోజ్ఝఙ్గా.

౨౦. సావత్థినిదానం. తత్ర ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “ఆవుసో భిక్ఖవో”తి [ఆవుసోతి (స్యా.) సం॰ ని॰ ౫.౧౮౫ పస్సితబ్బా]. “ఆవుసో”తి ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స పచ్చస్సోసుం. ఆయస్మా సారిపుత్తో ఏతదవోచ –

“సత్తిమే, ఆవుసో, బోజ్ఝఙ్గా . కతమే సత్త? సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గో…పే॰… ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో – ఇమే ఖో, ఆవుసో, సత్త బోజ్ఝఙ్గా. ఇమేసం ఖ్వాహం, ఆవుసో, సత్తన్నం బోజ్ఝఙ్గానం యేన యేన బోజ్ఝఙ్గేన ఆకఙ్ఖామి పుబ్బణ్హసమయం విహరితుం, తేన తేన బోజ్ఝఙ్గేన పుబ్బణ్హసమయం విహరామి. యేన యేన బోజ్ఝఙ్గేన ఆకఙ్ఖామి

మజ్ఝన్హికసమయం…పే॰… సాయన్హసమయం విహరితుం, తేన తేన బోజ్ఝఙ్గేన సాయన్హసమయం విహరామి. సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో ఇతి చే మే, ‘ఆవుసో, హోతి, అప్పమాణో’తి మే హోతి, ‘సుసమారద్ధో’తి మే హోతి. తిట్ఠన్తఞ్చ నం [తిట్ఠన్తం చరం (స్యా॰) సం॰ ని॰ ౫.౧౮౫ పస్సితబ్బా] ‘తిట్ఠతీ’తి పజానామి. సచేపి మే చవతి, ‘ఇదప్పచ్చయా మే చవతీ’తి పజానామి. ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గో…పే॰… ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో ఇతి చే మే, ఆవుసో, హోతి, ‘అప్పమాణో’తి మే హోతి, ‘సుసమారద్ధో’తి మే హోతి. తిట్ఠన్తఞ్చ నం ‘తిట్ఠతీ’తి పజానామి. సచేపి మే చవతి, ‘ఇదప్పచ్చయా మే చవతీ’తి పజానామి.

“సేయ్యథాపి, ఆవుసో, రఞ్ఞో వా రాజమహామత్తస్స వా నానారత్తానం దుస్సానం దుస్సకరణ్డకో పూరో అస్స. సో యఞ్ఞదేవ దుస్సయుగం ఆకఙ్ఖేయ్య పుబ్బణ్హసమయం పారుపితుం, తం తదేవ దుస్సయుగం పుబ్బణ్హసమయం పారుపేయ్య. యఞ్ఞదేవ దుస్సయుగం ఆకఙ్ఖేయ్య మజ్ఝన్హికసమయం…పే॰… సాయన్హసమయం పారుపితుం, తం తదేవ దుస్సయుగం సాయన్హసమయం పారుపేయ్య. ఏవమేవ ఖ్వాహం, ఆవుసో, ఇమేసం సత్తన్నం బోజ్ఝఙ్గానం యేన యేన బోజ్ఝఙ్గేన ఆకఙ్ఖామి పుబ్బణ్హసమయం విహరితుం, తేన తేన బోజ్ఝఙ్గేన పుబ్బణ్హసమయం విహరామి. యేన యేన బోజ్ఝఙ్గేన ఆకఙ్ఖామి మజ్ఝన్హికసమయం…పే॰… సాయన్హసమయం విహరితుం, తేన తేన బోజ్ఝఙ్గేన సాయన్హసమయం విహరామి. సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో ఇతి చే మే, ఆవుసో, హోతి, ‘అప్పమాణో’తి మే హోతి, ‘సుసమారద్ధో’తి మే హోతి. తిట్ఠన్తఞ్చ నం ‘తిట్ఠతీ’తి పజానామి. సచేపి మే చవతి, ‘ఇదప్పచ్చయా మే చవతీ’తి పజానామి…పే॰… ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో ఇతి చే మే, ఆవుసో, హోతి, ‘అప్పమాణో’తి మే హోతి, ‘సుసమారద్ధో’తి మే హోతి. తిట్ఠన్తఞ్చ నం ‘తిట్ఠతీ’తి పజానామి. సచేపి మే చవతి, ‘ఇదప్పచ్చయా మే చవతీ’తి పజానామి”.

సుత్తన్తనిద్దేసో

౨౧. కథం **సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో ఇతి చే మే హోతీ**తి బోజ్ఝఙ్గో? యావతా నిరోధూపట్ఠాతి తావతా సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో. ఇతి చే మే హోతీతి బోజ్ఝఙ్గో. సేయ్యథాపి తేలప్పదీపస్స ఝాయతో యావతా అచ్చి తావతా వణ్ణో, యావతా వణ్ణో తావతా అచ్చి. ఏవమేవ యావతా నిరోధూపట్ఠాతి తావతా సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో. ఇతి చే మే హోతీతి బోజ్ఝఙ్గో.

కథం **అప్పమాణో ఇతి చే మే హోతీ**తి బోజ్ఝఙ్గో? పమాణబద్ధా [పమాణవన్తా (స్యా॰), అట్ఠకథా ఓలోకేతబ్బా] కిలేసా, సబ్బే చ పరియుట్ఠానా, యే చ సఙ్ఖారా పోనోభవికా అప్పమాణో నిరోధో అచలట్ఠేన అసఙ్ఖతట్ఠేన. యావతా నిరోధూపట్ఠాతి తావతా అప్పమాణో. ఇతి చే మే హోతీతి బోజ్ఝఙ్గో.

కథం **సుసమారద్ధో ఇతి చే మే హోతీ**తి – బోజ్ఝఙ్గో? విసమా కిలేసా, సబ్బే చ పరియుట్ఠానా, యే చ సఙ్ఖారా పోనోభవికా, సమధమ్మో నిరోధో సన్తట్ఠేన పణీతట్ఠేన. యావతా నిరోధూపట్ఠాతి తావతా సుసమారద్ధో ఇతి చే మే హోతీతి బోజ్ఝఙ్గో.

కథం **“తిట్ఠన్తఞ్చ నం తిట్ఠతీ”తి పజానామి; సచేపి చవతి “ఇదప్పచ్చయా చవతీ”తి పజానామి?** కతిహాకారేహి సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో తిట్ఠతి? కతిహాకారేహి సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో చవతి? అట్ఠహాకారేహి సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో తిట్ఠతి. అట్ఠహాకారేహి సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో చవతి.

కతమేహి **అట్ఠహాకారేహి సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో తిట్ఠతి?** అనుప్పాదం ఆవజ్జితత్తా సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో తిట్ఠతి, ఉప్పాదం అనావజ్జితత్తా సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో తిట్ఠతి, అప్పవత్తం ఆవజ్జితత్తా సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో తిట్ఠతి, పవత్తం అనావజ్జితత్తా సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో తిట్ఠతి, అనిమిత్తం ఆవజ్జితత్తా సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో తిట్ఠతి, నిమిత్తం అనావజ్జితత్తా సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో తిట్ఠతి, నిరోధం ఆవజ్జితత్తా సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో తిట్ఠతి, సఙ్ఖారే అనావజ్జితత్తా సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో తిట్ఠతి – ఇమేహి అట్ఠహాకారేహి సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో తిట్ఠతి.

కతమేహి **అట్ఠహాకారేహి సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో చవతి?** ఉప్పాదం ఆవజ్జితత్తా సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో చవతి, అనుప్పాదం అనావజ్జితత్తా సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో చవతి, పవత్తం ఆవజ్జితత్తా సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో చవతి, అప్పవత్తం అనావజ్జితత్తా సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో చవతి, నిమిత్తం ఆవజ్జితత్తా సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో చవతి, అనిమిత్తం అనావజ్జితత్తా సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో చవతి, సఙ్ఖారే ఆవజ్జితత్తా సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో చవతి, నిరోధం అనావజ్జితత్తా సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో చవతి – ఇమేహి అట్ఠహాకారేహి సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో చవతి. ఏవం "తిట్ఠన్తఞ్చ నం తిట్ఠతీ"తి పజానామి. సచేపి చవతి, "ఇదప్పచ్చయా మే చవతీ"తి పజానామి…పే॰….

కథం **ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో ఇతి చే మే హోతీ**తి బోజ్ఝఙ్గో? యావతా నిరోధూపట్ఠాతి తావతా ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో ఇతి చే మే హోతీతి బోజ్ఝఙ్గో. సేయ్యథాపి తేలప్పదీపస్స ఝాయతో యావతా అచ్చి తావతా వణ్ణో, యావతా వణ్ణో తావతా అచ్చి. ఏవమేవ యావతా నిరోధూపట్ఠాతి తావతా ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో ఇతి చే హోతీతి బోజ్ఝఙ్గో.

కథం **అప్పమాణో ఇతి చే హోతీ**తి బోజ్ఝఙ్గో? పమాణబద్ధా కిలేసా, సబ్బే చ పరియుట్ఠానా, యే చ సఙ్ఖారా పోనోభవికా అప్పమాణో నిరోధో అచలట్ఠేన అసఙ్ఖతట్ఠేన. యావతా నిరోధూపట్ఠాతి తావతా అప్పమాణో ఇతి చే హోతీతి బోజ్ఝఙ్గో.

కథం **సుసమారద్ధో ఇతి చే హోతీ**తి బోజ్ఝఙ్గో? విసమా కిలేసా, సబ్బే చ పరియుట్ఠానా, యే చ సఙ్ఖారా పోనోభవికా సమధమ్మో నిరోధో సన్తట్ఠేన పణీతట్ఠేన. యావతా నిరోధూపట్ఠాతి తావతా సుసమారద్ధో ఇతి చే హోతీతి బోజ్ఝఙ్గో.

కథం **''తిట్ఠన్తఞ్చ నం తిట్ఠతీ''తి పజానామి; సచేపి చవతి ''ఇదప్పచ్చయా మే చవతీ''తి పజానామి?** కతిహాకారేహి ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో తిట్ఠతి? కతిహాకారేహి ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో చవతి ? అట్ఠహాకారేహి ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో తిట్ఠతి. అట్ఠహాకారేహి ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో చవతి.

కతమేహి **అట్ఠహాకారేహి ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో తిట్ఠతి?** అనుప్పాదం ఆవజ్జితత్తా ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో తిట్ఠతి, ఉప్పాదం అనావజ్జితత్తా ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో తిట్ఠతి, అప్పవత్తం ఆవజ్జితత్తా ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో తిట్ఠతి, పవత్తం అనావజ్జితత్తా ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో తిట్ఠతి, అనిమిత్తం ఆవజ్జితత్తా ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో తిట్ఠతి, నిమిత్తం అనావజ్జితత్తా ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో తిట్ఠతి, నిరోధం ఆవజ్జితత్తా ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో తిట్ఠతి, సఙ్ఖారే అనావజ్జితత్తా ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో తిట్ఠతి – ఇమేహి అట్ఠహాకారేహి ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో తిట్ఠతి.

కతమేహి **అట్ఠహాకారేహి ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో చవతి?** ఉప్పాదం ఆవజ్జితత్తా ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో చవతి, అనుప్పాదం అనావజ్జితత్తా ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో చవతి, పవత్తం ఆవజ్జితత్తా ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో చవతి, అప్పవత్తం అనావజ్జితత్తా ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో చవతి, నిమిత్తం ఆవజ్జితత్తా ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో చవతి , అనిమిత్తం అనావజ్జితత్తా ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో చవతి, సఙ్ఖారే ఆవజ్జితత్తా ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో చవతి, నిరోధం అనావజ్జితత్తా ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో చవతి – ఇమేహి

అట్ఠహాకారేహి ఉపేక్ఖాసమ్బొజ్ఝఙ్గో చవతి. ఏవం "తిట్ఠన్తఞ్చ నం తిట్ఠతీ"తి పజానామి; సచేపి చవతి, "ఇదప్పచ్చయా మే చవతీ"తి పజానామి.

బోజ్ఝఙ్గకథా నిట్ఠితా.

౪. మేత్తాకథా

౨౨. సావత్థినిదానం . "మేత్తాయ , భిక్ఖవే, చేతోవిముత్తియా ఆసేవితాయ భావితాయ బహులీకతాయ యానీకతాయ వత్థుకతాయ అనుట్ఠితాయ పరిచితాయ సుసమారద్ధాయ ఏకాదసానిసంసా పాటికఙ్ఖా. కతమే ఏకాదస? సుఖం సుపతి, సుఖం పటిబుజ్ఝతి, న పాపకం సుపినం పస్సతి, మనుస్సానం పియో హోతి, అమనుస్సానం పియో హోతి, దేవతా రక్ఖన్తి, నాస్స అగ్గి వా విసం వా సత్థం వా కమతి, తువటం చిత్తం సమాధియతి, ముఖవణ్ణో విప్పసీదతి, అసమ్మూళ్హో కాలఙ్కరోతి, ఉత్తరి [ఉత్తరిం (స్యా. పీ.) అ. ని. ౧౧.౧౫ పస్సితబ్బా] అప్పటివిజ్ఝన్తో బ్రహ్మలోకూపగో హోతి. మేత్తాయ, భిక్ఖవే, చేతోవిముత్తియా ఆసేవితాయ భావితాయ బహులీకతాయ యానీకతాయ వత్థుకతాయ అనుట్ఠితాయ పరిచితాయ సుసమారద్ధాయ – ఇమే ఏకాదసానిసంసా పాటికఙ్ఖా" .

అత్థి అనోధిసో ఫరణా మేత్తాచేతోవిముత్తి, అత్థి ఓధిసో ఫరణా మేత్తాచేతోవిముత్తి, అత్థి దిసాఫరణా మేత్తాచేతోవిముత్తి. కతిహాకారేహి అనోధిసో ఫరణా మేత్తాచేతోవిముత్తి, కతిహాకారేహి ఓధిసో ఫరణా మేత్తాచేతోవిముత్తి, కతిహాకారేహి దిసాఫరణా మేత్తాచేతోవిముత్తి? పఞ్చహాకారేహి అనోధిసో ఫరణా మేత్తాచేతోవిముత్తి, సత్తహాకారేహి ఓధిసో ఫరణా మేత్తాచేతోవిముత్తి, దసహాకారేహి దిసాఫరణా మేత్తాచేతోవిముత్తి.

కతమేహి పఞ్చహాకారేహి అనోధిసో ఫరణా మేత్తాచేతోవిముత్తి? సబ్బే సత్తా అవేరా అబ్యాపజ్జా [అబ్యాపజ్ఝా (స్యా.)] అనీఘా సుఖీ అత్తానం పరిహరన్తు. సబ్బే పాణా…పే.… సబ్బే భూతా…పే.… సబ్బే పుగ్గలా…పే.… సబ్బే అత్తభావపరియాపన్నా అవేరా అబ్యాపజ్జా అనీఘా సుఖీ అత్తానం పరిహరన్తూతి. ఇమేహి పఞ్చహాకారేహి అనోధిసో ఫరణా మేత్తాచేతోవిముత్తి.

కతమేహి సత్తహాకారేహి ఓధిసో ఫరణా మేత్తాచేతోవిముత్తి? సబ్బా ఇత్థియో అవేరా అబ్యాపజ్జా అనీఘా సుఖీ అత్తానం పరిహరన్తు. సబ్బే పురిసా…పే.… సబ్బే అరియా…పే.… సబ్బే అనరియా…పే.… సబ్బే దేవా…పే.… సబ్బే మనుస్సా…పే.… సబ్బే వినిపాతికా అవేరా అబ్యాపజ్జా అనీఘా సుఖీ అత్తానం పరిహరన్తూతి. ఇమేహి సత్తహాకారేహి ఓధిసో ఫరణా మేత్తాచేతోవిముత్తి.

కతమేహి దసహాకారేహి దిసాఫరణా మేత్తాచేతోవిముత్తి? సబ్బే పురత్థిమాయ దిసాయ సత్తా అవేరా అబ్యాపజ్జా అనీఘా సుఖీ అత్తానం పరిహరన్తు . సబ్బే పచ్ఛిమాయ దిసాయ సత్తా…పే.… సబ్బే ఉత్తరాయ దిసాయ సత్తా…పే.… సబ్బే దక్ఖిణాయ దిసాయ సత్తా…పే.… సబ్బే పురత్థిమాయ అనుదిసాయ సత్తా…పే.… సబ్బే పచ్ఛిమాయ అనుదిసాయ సత్తా…పే.… సబ్బే ఉత్తరాయ అనుదిసాయ సత్తా…పే.… సబ్బే దక్ఖిణాయ అనుదిసాయ సత్తా…పే.… సబ్బే హేట్ఠిమాయ దిసాయ సత్తా…పే.… సబ్బే ఉపరిమాయ దిసాయ సత్తా అవేరా అబ్యాపజ్జా అనీఘా సుఖీ అత్తానం పరిహరన్తు. సబ్బే

పురత్థిమాయ దిసాయ పాణా…పే॰… భూతా… పుగ్గలా… అత్తభావపరియాపన్నా… సబ్బా ఇత్థియో… సబ్బే పురిసా… సబ్బే అరియా… సబ్బే అనరియా… సబ్బే దేవా… సబ్బే మనుస్సా… సబ్బే వినిపాతికా అవేరా అబ్యాపజ్జా అనీఘా సుఖీ అత్తానం పరిహరన్తు. సబ్బే పచ్ఛిమాయ దిసాయ వినిపాతికా…పే॰… సబ్బే ఉత్తరాయ దిసాయ వినిపాతికా… సబ్బే దక్ఖిణాయ దిసాయ వినిపాతికా… సబ్బే పురత్థిమాయ అనుదిసాయ వినిపాతికా… సబ్బే పచ్ఛిమాయ అనుదిసాయ వినిపాతికా… సబ్బే ఉత్తరాయ అనుదిసాయ వినిపాతికా… సబ్బే దక్ఖిణాయ అనుదిసాయ వినిపాతికా… సబ్బే హేట్ఠిమాయ దిసాయ వినిపాతికా… సబ్బే ఉపరిమాయ దిసాయ వినిపాతికా అవేరా అబ్యాపజ్జా అనీఘా సుఖీ అత్తానం పరిహరన్తూతి. ఇమేహి దసహాకారేహి దిసాఫరణా మేత్తాచేతోవిముత్తి.

౧. ఇన్ద్రియవారో

౨౩. సబ్బేసం సత్తానం పీళనం వజ్జేత్వా అపీళనాయ, ఉపఘాతం వజ్జేత్వా అనుపఘాతేన, సన్తాపం వజ్జేత్వా అసన్తాపేన, పరియాదానం వజ్జేత్వా అపరియాదానేన, విహేసం వజ్జేత్వా అవిహేసాయ, సబ్బే సత్తా అవేరినో హోన్తు మా వేరినో, సుఖినో హోన్తు మా దుక్ఖినో, సుఖితత్తా హోన్తు మా దుక్ఖితత్తాతి – ఇమేహి అట్ఠహాకారేహి సబ్బే సత్తే మేత్తాయతీతి – మేత్తా. తం ధమ్మం చేతయతీతి – చేతో. సబ్బబ్యాపాదపరియుట్ఠానేహి విముచ్చతీతి – విముత్తి. మేత్తా చ చేతో చ విముత్తి చాతి – మేత్తాచేతోవిముత్తి.

సబ్బే సత్తా అవేరినో హోన్తు, ఖేమినో హోన్తు, సుఖినో హోన్తూతి – సద్ధాయ అధిముచ్చతి. సద్ధిన్ద్రియపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి.

సబ్బే సత్తా అవేరినో హోన్తు, ఖేమినో హోన్తు, సుఖినో హోన్తూతి – వీరియం పగ్గణ్హాతి. వీరియిన్ద్రియపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి.

సబ్బే సత్తా అవేరినో హోన్తు, ఖేమినో హోన్తు, సుఖినో హోన్తూతి – సతిం ఉపట్ఠాపేతి. సతిన్ద్రియపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి.

సబ్బే సత్తా అవేరినో హోన్తు, ఖేమినో హోన్తు, సుఖినో హోన్తూతి – చిత్తం సమాదహతి. సమాధిన్ద్రియపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి.

సబ్బే సత్తా అవేరినో హోన్తు, ఖేమినో హోన్తు, సుఖినో హోన్తూతి – పఞ్ఞాయ పజానాతి. పఞ్ఞిన్ద్రియపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి.

ఇమాని పఞ్చిన్ద్రియాని మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా ఆసేవనా హోన్తి. ఇమేహి పఞ్చహి ఇన్ద్రియేహి మేత్తాచేతోవిముత్తి ఆసేవీయతి. ఇమాని పఞ్చిన్ద్రియాని మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా భావనా హోన్తి. ఇమేహి పఞ్చహి ఇన్ద్రియేహి మేత్తాచేతోవిముత్తి భావీయతి. ఇమాని పఞ్చిన్ద్రియాని మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా బహులీకతా హోన్తి. ఇమేహి పఞ్చహి ఇన్ద్రియేహి మేత్తాచేతోవిముత్తి బహులీకరీయతి. ఇమాని పఞ్చిన్ద్రియాని మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా అలఙ్కారా హోన్తి. ఇమేహి పఞ్చహి ఇన్ద్రియేహి మేత్తాచేతోవిముత్తి స్వాలఙ్కతా హోతి. ఇమాని పఞ్చిన్ద్రియాని మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా

పరిక్ఖారా హోన్తి. ఇమేహి పఞ్చహి ఇన్ద్రియేహి మేత్తాచేతోవిముత్తి సుపరిక్ఖతా హోతి. ఇమాని పఞ్చిన్ద్రియాని మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా పరివారా హోన్తి. ఇమేహి పఞ్చహి ఇన్ద్రియేహి మేత్తాచేతోవిముత్తి సుపరివుతా హోతి. ఇమాని పఞ్చిన్ద్రియాని మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా ఆసేవనా హోన్తి, భావనా హోన్తి, బహులీకతా హోన్తి, అలఙ్కారా హోన్తి, పరిక్ఖారా హోన్తి, పరివారా హోన్తి, పారిపూరీ హోన్తి, సహగతా హోన్తి, సహజాతా హోన్తి, సంసట్ఠా హోన్తి, సమ్పయుత్తా హోన్తి, పక్ఖన్దనా హోన్తి, పసీదనా [సంసీదనా (క. సీ. అట్ఠ.)] హోన్తి, సన్తిట్ఠనా హోన్తి, విముచ్చనా హోన్తి, "ఏతం సన్త"న్తి ఫస్సనా హోన్తి, యానీకతా హోన్తి , వత్థుకతా హోన్తి, అనుట్ఠితా హోన్తి, పరిచితా హోన్తి, సుసమారద్ధా హోన్తి, సుభావితా హోన్తి, స్వాధిట్ఠితా హోన్తి, సుసముగ్గతా హోన్తి , సువిముత్తా హోన్తి, నిబ్బత్తేన్తి జోతేన్తి పతాపేన్తి.

౨. బలవారో

౨౪. సబ్బే సత్తా అవేరినో హోన్తు, ఖేమినో హోన్తు, సుఖినో హోన్తూతి – అస్సద్ధియే న కమ్పతి. సద్ధాబలపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి.

సబ్బే సత్తా అవేరినో హోన్తు, ఖేమినో హోన్తు, సుఖినో హోన్తూతి – కోసజ్జే న కమ్పతి. వీరియబలపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి.

సబ్బే సత్తా అవేరినో హోన్తు, ఖేమినో హోన్తు, సుఖినో హోన్తూతి – పమాదే న కమ్పతి. సతిబలపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి.

సబ్బే సత్తా అవేరినో హోన్తు, ఖేమినో హోన్తు, సుఖినో హోన్తూతి – ఉద్ధచ్చే న కమ్పతి. సమాధిబలపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి.

సబ్బే సత్తా అవేరినో హోన్తు, ఖేమినో హోన్తు, సుఖినో హోన్తూతి – అవిజ్జాయ న కమ్పతి. పఞ్ఞాబలపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి.

ఇమాని పఞ్చ బలాని మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా ఆసేవనా హోన్తి. ఇమేహి పఞ్చహి బలేహి మేత్తాచేతోవిముత్తి ఆసేవీయతి. ఇమాని పఞ్చ బలాని మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా భావనా హోన్తి. ఇమేహి పఞ్చహి బలేహి మేత్తాచేతోవిముత్తి భావీయతి. ఇమాని పఞ్చ బలాని మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా బహులీకతా హోన్తి. ఇమేహి పఞ్చహి బలేహి మేత్తాచేతోవిముత్తి బహులీకరీయతి. ఇమాని పఞ్చ బలాని మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా అలఙ్కారా హోన్తి. ఇమేహి పఞ్చహి బలేహి మేత్తాచేతోవిముత్తి స్వాలఙ్కతా హోతి. ఇమాని పఞ్చ బలాని మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా పరిక్ఖారా హోన్తి. ఇమేహి పఞ్చహి బలేహి మేత్తాచేతోవిముత్తి సుపరిక్ఖతా హోతి. ఇమాని పఞ్చ బలాని మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా పరివారా హోన్తి. ఇమేహి పఞ్చహి బలేహి మేత్తాచేతోవిముత్తి సుపరివుతా హోతి. ఇమాని పఞ్చ బలాని మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా ఆసేవనా హోన్తి, భావనా హోన్తి, బహులీకతా హోన్తి, అలఙ్కారా హోన్తి, పరిక్ఖారా హోన్తి, పరివారా హోన్తి, పారిపూరీ హోన్తి, సహగతా హోన్తి, సహజాతా హోన్తి, సంసట్ఠా హోన్తి, సమ్పయుత్తా హోన్తి, పక్ఖన్దనా హోన్తి, పసీదనా హోన్తి, సన్తిట్ఠనా హోన్తి, విముచ్చనా హోన్తి, "ఏతం సన్త"న్తి ఫస్సనా హోన్తి, యానీకతా హోన్తి, వత్థుకతా హోన్తి, అనుట్ఠితా హోన్తి, పరిచితా హోన్తి,

సుసమారద్ధా హోన్తి, సుభావితా హోన్తి, స్వాధిట్ఠితా హోన్తి, సుసముగ్గతా హోన్తి, సువిముత్తా హోన్తి నిబ్బత్తేన్తి జోతేన్తి పతాపేన్తి.

౩. బోజ్ఝఙ్గవారో

౨౩. సబ్బే సత్తా అవేరినో హోన్తు, ఖేమినో హోన్తు, సుఖినో హోన్తూతి – సతిం ఉపట్ఠాపేతి. సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి.

సబ్బే సత్తా అవేరినో హోన్తు, ఖేమినో హోన్తు, సుఖినో హోన్తూతి – పఞ్ఞాయ పవిచినాతి. ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి.

సబ్బే సత్తా అవేరినో హోన్తు, ఖేమినో హోన్తు, సుఖినో హోన్తూతి – వీరియం పగ్గణ్హాతి. వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి.

సబ్బే సత్తా అవేరినో హోన్తు, ఖేమినో హోన్తు, సుఖినో హోన్తూతి – పరిళాహం పటిప్పస్సమ్భేతి. పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి.

సబ్బే సత్తా అవేరినో హోన్తు, ఖేమినో హోన్తు, సుఖినో హోన్తూతి – దుట్ఠుల్లం పటిప్పస్సమ్భేతి. పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి.

సబ్బే సత్తా అవేరినో హోన్తు, ఖేమినో హోన్తు, సుఖినో హోన్తూతి – చిత్తం సమాదహతి. సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి.

సబ్బే సత్తా అవేరినో హోన్తు, ఖేమినో హోన్తు, సుఖినో హోన్తూతి – ఞాణేన కిలేసే పటిసఙ్ఖాతి. ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి.

ఇమే సత్త బోజ్ఝఙ్గా మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా ఆసేవనా హోన్తి. ఇమేహి సత్తహి బోజ్ఝఙ్గేహి మేత్తాచేతోవిముత్తి ఆసేవీయతి. ఇమే సత్త బోజ్ఝఙ్గా మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా భావనా హోన్తి. ఇమేహి సత్తహి బోజ్ఝఙ్గేహి మేత్తాచేతోవిముత్తి భావీయతి. ఇమే సత్త బోజ్ఝఙ్గా మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా బహులీకతా హోన్తి. ఇమేహి సత్తహి బోజ్ఝఙ్గేహి మేత్తాచేతోవిముత్తి బహులీకరీయతి. ఇమే సత్త బోజ్ఝఙ్గా మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా అలఙ్కారా హోన్తి. ఇమేహి సత్తహి బోజ్ఝఙ్గేహి మేత్తాచేతోవిముత్తి స్వాలఙ్కతా హోతి. ఇమే సత్త బోజ్ఝఙ్గా మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా పరిక్ఖారా హోన్తి. ఇమేహి సత్తహి బోజ్ఝఙ్గేహి మేత్తాచేతోవిముత్తి సుపరిక్ఖతా హోతి. ఇమే సత్త బోజ్ఝఙ్గా మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా పరివారా హోన్తి. ఇమేహి సత్తహి బోజ్ఝఙ్గేహి మేత్తాచేతోవిముత్తి సుపరివుతా హోతి. ఇమే సత్త బోజ్ఝఙ్గా మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా ఆసేవనా హోన్తి, భావనా హోన్తి, బహులీకతా హోన్తి, అలఙ్కారా హోన్తి, పరిక్ఖారా హోన్తి, పరివారా హోన్తి, పారిపూరీ హోన్తి, సహగతా హోన్తి, సహజాతా హోన్తి, సంసట్ఠా హోన్తి, సమ్పయుత్తా హోన్తి, పక్ఖన్దనా హోన్తి, పసీదనా హోన్తి, సన్తిట్ఠనా హోన్తి, విముచ్చనా హోన్తి, "ఏతం సన్త"న్తి ఫస్సనా హోన్తి, యానీకతా హోన్తి, వత్థుకతా హోన్తి, అనుట్ఠితా హోన్తి, పరిచితా హోన్తి, సుసమారద్ధా హోన్తి, సుభావితా హోన్తి, స్వాధిట్ఠితా హోన్తి, సుసముగ్గతా హోన్తి, సువిముత్తా హోన్తి, నిబ్బత్తేన్తి జోతేన్తి పతాపేన్తి.

४. మగ్గఙ్గవారో

౨౮. సబ్బే సత్తా అవేరినో హోన్తు, ఖేమినో హోన్తు, సుఖినో హోన్తూతి – సమ్మా పస్సతి. సమ్మాదిట్ఠిపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి.

సబ్బే సత్తా అవేరినో హోన్తు, ఖేమినో హోన్తు, సుఖినో హోన్తూతి – సమ్మా అభినిరోపేతి. సమ్మాసఙ్కప్పపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి.

సబ్బే సత్తా అవేరినో హోన్తు, ఖేమినో హోన్తు, సుఖినో హోన్తూతి – సమ్మా పరిగ్గణ్హాతి. సమ్మావాచాపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి.

సబ్బే సత్తా అవేరినో హోన్తు, ఖేమినో హోన్తు, సుఖినో హోన్తూతి – సమ్మా సముట్ఠాపేతి. సమ్మాకమ్మన్తపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి.

సబ్బే సత్తా అవేరినో హోన్తు, ఖేమినో హోన్తు, సుఖినో హోన్తూతి – సమ్మా వోదాపేతి . సమ్మాఆజీవపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి.

సబ్బే సత్తా అవేరినో హోన్తు, ఖేమినో హోన్తు, సుఖినో హోన్తూతి – సమ్మా పగ్గణ్హాతి. సమ్మావాయామపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి.

సబ్బే సత్తా అవేరినో హోన్తు, ఖేమినో హోన్తు, సుఖినో హోన్తూతి – సమ్మా ఉపట్ఠాపేతి. సమ్మాసతిపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి.

సబ్బే సత్తా అవేరినో హోన్తు, ఖేమినో హోన్తు, సుఖినో హోన్తూతి – సమ్మా సమాదహతి. సమ్మాసమాధిపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి.

ఇమే అట్ఠ మగ్గఙ్గా మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా ఆసేవనా హోన్తి. ఇమేహి అట్ఠహి మగ్గఙ్గేహి మేత్తాచేతోవిముత్తి ఆసేవీయతి. ఇమే అట్ఠ మగ్గఙ్గా మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా భావనా హోన్తి. ఇమేహి అట్ఠహి మగ్గఙ్గేహి మేత్తాచేతోవిముత్తి భావీయతి. ఇమే అట్ఠ మగ్గఙ్గా మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా బహులీకతా హోన్తి. ఇమేహి అట్ఠహి మగ్గఙ్గేహి మేత్తాచేతోవిముత్తి బహులీకరీయతి. ఇమే అట్ఠ మగ్గఙ్గా మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా అలఙ్కారా హోన్తి. ఇమేహి అట్ఠహి మగ్గఙ్గేహి మేత్తాచేతోవిముత్తి స్వాలఙ్కతా హోన్తి. ఇమే అట్ఠ మగ్గఙ్గా మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా పరిక్ఖారా హోన్తి. ఇమేహి అట్ఠహి మగ్గఙ్గేహి మేత్తాచేతోవిముత్తి సుపరిక్ఖతా హోతి. ఇమే అట్ఠ మగ్గఙ్గా మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా పరివారా హోన్తి. ఇమేహి అట్ఠహి మగ్గఙ్గేహి మేత్తాచేతోవిముత్తి సుపరివుతా హోతి. ఇమే అట్ఠ మగ్గఙ్గా మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా ఆసేవనా హోన్తి , భావనా హోన్తి , బహులీకతా హోన్తి, అలఙ్కారా హోన్తి, పరిక్ఖారా హోన్తి, పరివారా హోన్తి, పారిపూరీ హోన్తి, సహగతా హోన్తి, సహజాతా హోన్తి, సంసట్ఠా హోన్తి, సమ్పయుత్తా హోన్తి, పక్ఖన్దనా హోన్తి, పసీదనా హోన్తి, సన్తిట్ఠనా హోన్తి, విముచ్చనా హోన్తి, "ఏతం సన్త"న్తి ఫస్సనా హోన్తి, యానీకతా హోన్తి, వత్థుకతా హోన్తి, అనుట్ఠితా హోన్తి, పరిచితా హోన్తి, సుసమారద్ధా హోన్తి, సుభావితా హోన్తి, స్వాధిట్ఠితా హోన్తి, సుసముగ్గతా హోన్తి, సువిముత్తా హోన్తి నిబ్బత్తేన్తి జోతేన్తి పతాపేన్తి.

౨౭. సబ్బేసం పాణానం...పే.... సబ్బేసం భూతానం... సబ్బేసం పుగ్గలానం... సబ్బేసం అత్తభావపరియాపన్నానం... సబ్బాసం ఇత్థీనం... సబ్బేసం పురిసానం... సబ్బేసం అరియానం... సబ్బేసం అనరియానం... సబ్బేసం దేవానం... సబ్బేసం మనుస్సానం... సబ్బేసం వినిపాతికానం పీళనం వజ్జేత్వా అపీళనాయ, ఉపఘాతం వజ్జేత్వా అనుపఘాతేన, సన్తాపం వజ్జేత్వా అసన్తాపేన, పరియాదానం వజ్జేత్వా అపరియాదానేన, విహేసం వజ్జేత్వా అవిహేసాయ, సబ్బే వినిపాతికా అవేరినో హోన్తు మా వేరినో, సుఖినో హోన్తు మా దుక్ఖినో, సుఖితత్తా హోన్తు మా దుక్ఖితత్తాతి – ఇమేహి అట్ఠహాకారేహి సబ్బే వినిపాతికే మేత్తాయతీతి – మేత్తా. తం ధమ్మం చేతయతీతి – చేతో. సబ్బబ్యాపాదపరియుట్ఠానేహి విముచ్చతీతి – విముత్తి. మేత్తా చ చేతో చ విముత్తి చాతి – మేత్తాచేతోవిముత్తి.

సబ్బే వినిపాతికా అవేరినో హోన్తు, ఖేమినో హోన్తు, సుఖినో హోన్తూతి – సద్ధాయ అధిముచ్చతి. సద్ధిన్ద్రియపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి...పే.... నిబ్బత్తేన్తి జోతేన్తి పతాపేన్తి.

సబ్బేసం పురత్థిమాయ దిసాయ సత్తానం...పే.... సబ్బేసం పచ్ఛిమాయ దిసాయ సత్తానం... సబ్బేసం ఉత్తరాయ దిసాయ సత్తానం... సబ్బేసం దక్ఖిణాయ దిసాయ సత్తానం... సబ్బేసం పురత్థిమాయ అనుదిసాయ సత్తానం... సబ్బేసం పచ్ఛిమాయ అనుదిసాయ సత్తానం... సబ్బేసం ఉత్తరాయ అనుదిసాయ సత్తానం... సబ్బేసం దక్ఖిణాయ అనుదిసాయ సత్తానం... సబ్బేసం హేట్ఠిమాయ దిసాయ సత్తానం... సబ్బేసం ఉపరిమాయ దిసాయ సత్తానం పీళనం వజ్జేత్వా అపీళనాయ, ఉపఘాతం వజ్జేత్వా అనుపఘాతేన, సన్తాపం వజ్జేత్వా అసన్తాపేన, పరియాదానం వజ్జేత్వా అపరియాదానేన, విహేసం వజ్జేత్వా అవిహేసాయ, సబ్బే ఉపరిమాయ దిసాయ సత్తా అవేరినో హోన్తు మా వేరినో, సుఖినో హోన్తు మా దుక్ఖినో, సుఖితత్తా హోన్తు మా దుక్ఖితత్తాతి – ఇమేహి అట్ఠహాకారేహి సబ్బే ఉపరిమాయ దిసాయ సత్తే మేత్తాయతీతి – మేత్తా. తం ధమ్మం చేతయతీతి – చేతో. సబ్బబ్యాపాదపరియుట్ఠానేహి విముచ్చతీతి – విముత్తి. మేత్తా చ చేతో చ విముత్తి చాతి – మేత్తాచేతోవిముత్తి.

సబ్బే ఉపరిమాయ దిసాయ సత్తా అవేరినో హోన్తు, ఖేమినో హోన్తు, సుఖినో హోన్తూతి – సద్ధాయ అధిముచ్చతి. సద్ధిన్ద్రియపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి...పే.... నిబ్బత్తేన్తి జోతేన్తి పతాపేన్తి.

సబ్బేసం పురత్థిమాయ దిసాయ పాణానం...పే.... భూతానం... పుగ్గలానం అత్తభావపరియాపన్నానం... సబ్బాసం ఇత్థీనం... సబ్బేసం పురిసానం... సబ్బేసం అరియానం... సబ్బేసం అనరియానం... సబ్బేసం దేవానం... సబ్బేసం మనుస్సానం... సబ్బేసం వినిపాతికానం... సబ్బేసం పచ్ఛిమాయ దిసాయ వినిపాతికానం... సబ్బేసం ఉత్తరాయ దిసాయ వినిపాతికానం... సబ్బేసం దక్ఖిణాయ దిసాయ వినిపాతికానం... సబ్బేసం పురత్థిమాయ అనుదిసాయ వినిపాతికానం... సబ్బేసం పచ్ఛిమాయ అనుదిసాయ వినిపాతికానం... సబ్బేసం ఉత్తరాయ అనుదిసాయ వినిపాతికానం... సబ్బేసం దక్ఖిణాయ అనుదిసాయ వినిపాతికానం... సబ్బేసం హేట్ఠిమాయ దిసాయ వినిపాతికానం... సబ్బేసం ఉపరిమాయ దిసాయ వినిపాతికానం పీళనం వజ్జేత్వా అపీళనాయ, ఉపఘాతం వజ్జేత్వా అనుపఘాతేన, సన్తాపం వజ్జేత్వా అసన్తాపేన, పరియాదానం వజ్జేత్వా అపరియాదానేన, విహేసం వజ్జేత్వా అవిహేసాయ, సబ్బే ఉపరిమాయ దిసాయ వినిపాతికా అవేరినో హోన్తు మా వేరినో, సుఖినో హోన్తు మా దుక్ఖినో, సుఖితత్తా హోన్తు మా దుక్ఖితత్తాతి – ఇమేహి అట్ఠహాకారేహి సబ్బే

ఉపరిమాయ దిసాయ వినిపాతికే మేత్తాయతీతి – మేత్తా. తం ధమ్మం చేతయతీతి – చేతో. సబ్బబ్యాపాదపరియుట్ఠానేహి విముచ్చతీతి – విముత్తి. మేత్తా చ చేతో చ విముత్తి చాతి – మేత్తాచేతోవిముత్తి.

సబ్బే ఉపరిమాయ దిసాయ వినిపాతికా అవేరినో హోన్తు, ఖేమినో హోన్తు, సుఖినో హోన్తూతి – సద్ధాయ అధిముచ్చతి. సద్ధిన్ద్రియపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి.

సబ్బే ఉపరిమాయ దిసాయ వినిపాతికా అవేరినో హోన్తు, ఖేమినో హోన్తు, సుఖినో హోన్తూతి – వీరియం పగ్గణ్హాతి. వీరియిన్ద్రియపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి.

సతిం ఉపట్ఠాపేతి. సతిన్ద్రియపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి. చిత్తం సమాదహతి. సమాధిన్ద్రియపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి. పఞ్ఞాయ పజానాతి. పఞ్ఞిన్ద్రియపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి.

ఇమాని పఞ్చిన్ద్రియాని మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా ఆసేవనా హోన్తి. ఇమేహి పఞ్చహి ఇన్ద్రియేహి మేత్తాచేతోవిముత్తి ఆసేవీయతి...పే.... నిబ్బత్తేన్తి జోతేన్తి పతాపేన్తి.

సబ్బే ఉపరిమాయ దిసాయ వినిపాతికా అవేరినో హోన్తు, ఖేమినో హోన్తు, సుఖినో హోన్తూతి – అస్సద్ధియే న కమ్పతి. సద్ధాబలపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి. కోసజ్జే న కమ్పతి. వీరియబలపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి. పమాదే న కమ్పతి. సతిబలపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి. ఉద్ధచ్చే న కమ్పతి. సమాధిబలపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి. అవిజ్జాయ న కమ్పతి. పఞ్ఞాబలపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి.

ఇమాని పఞ్చ బలాని మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా ఆసేవనా హోన్తి. ఇమేహి పఞ్చహి బలేహి మేత్తాచేతోవిముత్తి ఆసేవీయతి...పే.... నిబ్బత్తేన్తి జోతేన్తి పతాపేన్తి.

సబ్బే ఉపరిమాయ దిసాయ వినిపాతికా అవేరినో హోన్తు, ఖేమినో హోన్తు, సుఖినో హోన్తూతి – సతిం ఉపట్ఠాపేతి. సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి.

పఞ్ఞాయ పవిచినాతి. ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి. వీరియం పగ్గణ్హాతి. వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి. పరిళాహం పటిప్పస్సమ్భేతి. పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి. దుట్ఠుల్లం పటిప్పస్సమ్భేతి. పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి. చిత్తం సమాదహతి. సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి. ఞాణేన కిలేసే పటిసఙ్ఖాతి. ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి.

ఇమే సత్త బోజ్ఝఙ్గా మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా ఆసేవనా హోన్తి. ఇమేహి సత్తహి బోజ్ఝఙ్గేహి మేత్తాచేతోవిముత్తి ఆసేవీయతి...పే.... నిబ్బత్తేన్తి జోతేన్తి పతాపేన్తి.

సబ్బే ఉపరిమాయ దిసాయ వినిపాతికా అవేరినో హోన్తు, ఖేమినో హోన్తు, సుఖినో హోన్తూతి – సమ్మా పస్సతి. సమ్మాదిట్ఠి పరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి. సమ్మా అభినిరోపేతి. సమ్మాసఙ్కప్పపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి.

సమ్మా పరిగ్గణ్హాతి. సమ్మావాచాపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి. సమ్మా సముట్ఠాపేతి. సమ్మాకమ్మన్తపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి. సమ్మా వోదాపేతి. సమ్మా ఆజీవపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి. సమ్మా పగ్గణ్హాతి. సమ్మావాయామపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి. సమ్మా ఉపట్ఠాతి. సమ్మాసతిపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి. సమ్మా సమాదహతి. సమ్మాసమాధిపరిభావితా హోతి మేత్తాచేతోవిముత్తి.

ఇమే అట్ఠ మగ్గఙ్గా మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా ఆసేవనా హోన్తి. ఇమేహి అట్ఠహి మగ్గఙ్గేహి మేత్తాచేతోవిముత్తి ఆసేవీయతి...పే.... ఇమే అట్ఠ మగ్గఙ్గా మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా పరిభావితా హోన్తి. ఇమేహి అట్ఠహి మగ్గఙ్గేహి మేత్తాచేతోవిముత్తి సుపరివుతా హోతి. ఇమే అట్ఠ మగ్గఙ్గా మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా ఆసేవనా హోన్తి, భావనా హోన్తి, బహులీకతా హోన్తి, అలఙ్కారా హోన్తి, పరిక్ఖారా హోన్తి, పరివారా హోన్తి, పారిపూరీ హోన్తి, సహగతా హోన్తి, సహజాతా హోన్తి , సంసట్ఠా హోన్తి, సమ్పయుత్తా హోన్తి, పక్ఖన్దనా హోన్తి, పసీదనా హోన్తి, సన్తిట్ఠనా హోన్తి, విముచ్చనా హోన్తి, "ఏతం సన్త"న్తి ఫస్సనా హోన్తి, యానీకతా హోన్తి, వత్థుకతా హోన్తి, అనుట్ఠితా హోన్తి, పరిచితా హోన్తి, సుసమారద్ధా హోన్తి, సుభావితా హోన్తి, స్వాధిట్ఠితా హోన్తి, సుసముగ్గతా హోన్తి, సువిముత్తా హోన్తి నిబ్బత్తేన్తి జోతేన్తి పతాపేన్తీతి.

మేత్తాకథా నిట్ఠితా.

౯. విరాగకథా

౨౮. విరాగో మగ్గో, విముత్తి ఫలం. కథం **విరాగో మగ్గో?** సోతాపత్తిమగ్గక్ఖణే దస్సనట్ఠేన సమ్మాదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠియా విరజ్జతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ విరజ్జతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి విరజ్జతి. విరాగో విరాగారమ్మణో విరాగగోచరో విరాగే సముదాగతో [సముపాగతో (స్యా.)] విరాగే ఠితో విరాగే పతిట్ఠితో.

విరాగోతి ద్వే విరాగా – నిబ్బానఞ్చ విరాగో, యే చ నిబ్బానారమ్మణతాజాతా ధమ్మా సబ్బే విరాగా హోన్తీతి – విరాగా. సహజాతాని సత్తఙ్గాని విరాగం గచ్ఛన్తీతి – విరాగో మగ్గో. ఏతేన మగ్గేన బుద్ధా చ సావకా చ అగతం దిసం నిబ్బానం గచ్ఛన్తీతి – అట్ఠఙ్గికో మగ్గో. యావతా పుథుసమణబ్రాహ్మణానం పరప్పవాదానం మగ్గా, అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో అగ్గో చ సేట్ఠో చ పామోక్ఖో [విమోక్ఖో (స్యా.), మోక్ఖో (అట్ఠ.)] చ ఉత్తమో చ పవరో చాతి – మగ్గానం అట్ఠఙ్గికో సేట్ఠో.

అభినిరోపనట్ఠేన సమ్మాసఙ్కప్పో మిచ్ఛాసఙ్కప్పా విరజ్జతి. పరిగ్గహట్ఠేన సమ్మావాచా మిచ్ఛావాచాయ విరజ్జతి. సముట్ఠానట్ఠేన సమ్మాకమ్మన్తో మిచ్ఛాకమ్మన్తా విరజ్జతి. వోదానట్ఠేన సమ్మాఆజీవో మిచ్ఛాఆజీవా విరజ్జతి. పగ్గహట్ఠేన సమ్మావాయామో మిచ్ఛావాయామా విరజ్జతి. ఉపట్ఠానట్ఠేన సమ్మాసతి మిచ్ఛాసతియా విరజ్జతి. అవిక్ఖేపట్ఠేన సమ్మాసమాధి మిచ్ఛాసమాధితో విరజ్జతి. తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ విరజ్జతి. బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి విరజ్జతి. విరాగో విరాగారమ్మణో విరాగగోచరో విరాగే సముదాగతో విరాగే ఠితో విరాగే పతిట్ఠితో.

విరాగోతి ద్వే విరాగా – నిబ్బానఞ్చ విరాగో, యే చ నిబ్బానారమ్మణతాజాతా ధమ్మా సబ్బే విరాగా హోన్తీతి – విరాగా. సహజాతాని సత్తఙ్గాని విరాగం గచ్ఛన్తీతి – విరాగో మగ్గో . ఏతేన మగ్గేన బుద్ధా చ సావకా చ అగతం దిసం నిబ్బానం గచ్ఛన్తీతి – అట్ఠఙ్గికో మగ్గో. యావతా పుథుసమణబ్రాహ్మణానం పరప్పవాదానం మగ్గా, అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో అగ్గో చ సేట్ఠో చ పామోక్ఖో చ ఉత్తమో చ పవరో చాతి – మగ్గానం అట్ఠఙ్గికో సేట్ఠో.

సకదాగామిమగ్గక్ఖణే దస్సనట్ఠేన సమ్మాదిట్ఠి...పే.... అవిక్ఖేపట్ఠేన సమ్మాసమాధి ఓళారికా కామరాగసఞ్ఞోజనా పటిఘసఞ్ఞోజనా ఓళారికా కామరాగానుసయా పటిఘానుసయా విరజ్జతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ విరజ్జతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి విరజ్జతి. విరాగో విరాగారమ్మణో విరాగగోచరో విరాగే సముదాగతో విరాగే ఠితో విరాగే పతిట్ఠితో.

విరాగోతి ద్వే విరాగా – నిబ్బానఞ్చ విరాగో, యే చ నిబ్బానారమ్మణతాజాతా ధమ్మా సబ్బే విరాగా హోన్తీతి – విరాగా. సహజాతాని సత్తఙ్గాని విరాగం గచ్ఛన్తీతి – విరాగో మగ్గో. ఏతేన మగ్గేన బుద్ధా చ సావకా చ అగతం దిసం నిబ్బానం గచ్ఛన్తీతి – అట్ఠఙ్గికో మగ్గో. యావతా పుథుసమణబ్రాహ్మణానం పరప్పవాదానం మగ్గా. అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో అగ్గో చ సేట్ఠో చ పామోక్ఖో చ ఉత్తమో చ పవరో చాతి – మగ్గానం అట్ఠఙ్గికో సేట్ఠో.

అనాగామిమగ్గక్ఖణే దస్సనట్ఠేన సమ్మాదిట్ఠి...పే.... అవిక్ఖేపట్ఠేన సమ్మాసమాధి అనుసహగతా కామరాగసఞ్ఞోజనా పటిఘసఞ్ఞోజనా అనుసహగతా కామరాగానుసయా పటిఘానుసయా విరజ్జతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ విరజ్జతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి విరజ్జతి. విరాగో విరాగారమ్మణో...పే.... మగ్గానం అట్ఠఙ్గికో సేట్ఠో.

అరహత్తమగ్గక్ఖణే దస్సనట్ఠేన సమ్మాదిట్ఠి...పే.... అవిక్ఖేపట్ఠేన సమ్మాసమాధి రూపరాగా అరూపరాగా మానా ఉద్ధచ్చా అవిజ్జాయ మానానుసయా భవరాగానుసయా అవిజ్జానుసయా విరజ్జతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ విరజ్జతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి విరజ్జతి విరాగో విరాగారమ్మణో విరాగగోచరో విరాగే సముదాగతో విరాగే ఠితో విరాగే పతిట్ఠితో.

విరాగోతి ద్వే విరాగా – నిబ్బానఞ్చ విరాగో, యే చ నిబ్బానారమ్మణతాజాతా ధమ్మా సబ్బే విరాగా హోన్తీతి – విరాగా. సహజాతాని సత్తఙ్గాని విరాగం గచ్ఛన్తీతి – విరాగో మగ్గో. ఏతేన మగ్గేన బుద్ధా చ సావకా చ అగతం దిసం నిబ్బానం గచ్ఛన్తీతి – అట్ఠఙ్గికో మగ్గో . యావతా పుథుసమణబ్రాహ్మణానం పరప్పవాదానం మగ్గా. అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో అగ్గో చ సేట్ఠో చ పామోక్ఖో చ ఉత్తమో చ పవరో చాతి – మగ్గానం అట్ఠఙ్గికో సేట్ఠో.

దస్సనవిరాగో సమ్మాదిట్ఠి. అభినిరోపనవిరాగో సమ్మాసఙ్కప్పో. పరిగ్గహవిరాగో సమ్మావాచా. సముట్ఠానవిరాగో సమ్మాకమ్మన్తో. వోదానవిరాగో సమ్మాఆజీవో . పగ్గహవిరాగో సమ్మావాయామో. ఉపట్ఠానవిరాగో సమ్మాసతి. అవిక్ఖేపవిరాగో సమ్మాసమాధి. ఉపట్ఠానవిరాగో సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో. పవిచయవిరాగో ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గో. పగ్గహవిరాగో వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గో. ఫరణవిరాగో పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో. ఉపసమవిరాగో పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో. అవిక్ఖేపవిరాగో సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో. పటిసఙ్ఖానవిరాగో ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో. అస్సద్ధియే అకమ్పియవిరాగో సద్ధాబలం. కోసజ్జే అకమ్పియవిరాగో వీరియబలం. పమాదే అకమ్పియవిరాగో సతిబలం. ఉద్ధచ్చే అకమ్పియవిరాగో సమాధిబలం. అవిజ్జాయ అకమ్పియవిరాగో పఞ్ఞాబలం. అధిమోక్ఖవిరాగో సద్ధిన్ద్రియం. పగ్గహవిరాగో వీరియిన్ద్రియం. ఉపట్ఠానవిరాగో సతిన్ద్రియం. అవిక్ఖేపవిరాగో సమాధిన్ద్రియం. దస్సనవిరాగో పఞ్ఞిన్ద్రియం. ఆధిపతేయ్యట్ఠేన ఇన్ద్రియాని విరాగో. అకమ్పియట్ఠేన బలం విరాగో. నియ్యానట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా విరాగో. హేతుట్ఠేన మగ్గో విరాగో. ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిపట్ఠానా విరాగో. పదహనట్ఠేన సమ్మప్పధానా విరాగో. ఇజ్ఝనట్ఠేన ఇద్ధిపాదా విరాగో. తథట్ఠేన సచ్చా విరాగో. అవిక్ఖేపట్ఠేన సమథో విరాగో. అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా విరాగో. ఏకరసట్ఠేన సమథవిపస్సనా విరాగో. అనతివత్తనట్ఠేన యుగనద్ధం విరాగో. సంవరట్ఠేన సీలవిసుద్ధి విరాగో. అవిక్ఖేపట్ఠేన చిత్తవిసుద్ధి విరాగో. దస్సనట్ఠేన దిట్ఠివిసుద్ధి విరాగో. విముత్తట్ఠేన విమోక్ఖో విరాగో. పటివేధట్ఠేన విజ్జా విరాగో. పరిచ్చాగట్ఠేన విముత్తి విరాగో. సముచ్ఛేదట్ఠేన ఖయే ఞాణం విరాగో. ఛన్దో మూలట్ఠేన విరాగో. మనసికారో సముట్ఠానట్ఠేన విరాగో. ఫస్సో సమోధానట్ఠేన విరాగో. వేదనా సమోసరణట్ఠేన

విరాగో. సమాధి పముఖట్ఠేన విరాగో. సతి ఆధిపతేయ్యట్ఠేన విరాగో. పఞ్ఞా తతుత్తరట్ఠేన విరాగో. విముత్తి సారట్ఠేన విరాగో. అమతోగధం నిబ్బానం పరియోసానట్ఠేన మగ్గో.

దస్సనమగ్గో సమ్మాదిట్ఠి, అభినిరోపనమగ్గో సమ్మాసఙ్కప్పో...పే.... అమతోగధం నిబ్బానం పరియోసానట్ఠేన మగ్గో. ఏవం విరాగో మగ్గో.

౨౮. కథం **విముత్తి ఫలం?** సోతాపత్తిఫలక్ఖణే దస్సనట్ఠేన సమ్మాదిట్ఠి మిచ్ఛాదిట్ఠియా విముత్తా హోతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ విముత్తా హోతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి విముత్తా హోతి, విముత్తి విముత్తారమ్మణా విముత్తిగోచరా విముత్తియా సముదాగతా విముత్తియా ఠితా విముత్తియా పతిట్ఠితా. **విముత్తీ**తి ద్వే ముత్తియో – నిబ్బానఞ్చ విముత్తి, యే చ నిబ్బానారమ్మణతాజాతా ధమ్మా సబ్బే చ విముత్తా హోన్తీతి – విముత్తి ఫలం.

అభినిరోపనట్ఠేన సమ్మాసఙ్కప్పో మిచ్ఛాసఙ్కప్పా విముత్తో హోతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ విముత్తో హోతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి విముత్తో హోతి, విముత్తి విముత్తారమ్మణా విముత్తిగోచరా విముత్తియా సముదాగతా విముత్తియా ఠితా విముత్తియా పతిట్ఠితా. **విముత్తీ**తి ద్వే విముత్తియో – నిబ్బానఞ్చ విముత్తి, యే చ నిబ్బానారమ్మణతాజాతా ధమ్మా సబ్బే విముత్తా హోన్తీతి – విముత్తి ఫలం.

పరిగ్గహట్ఠేన సమ్మావాచా మిచ్ఛావాచాయ విముత్తా హోతి, సముట్ఠానట్ఠేన సమ్మాకమ్మన్తో మిచ్ఛాకమ్మన్తా విముత్తో హోతి, వోదానట్ఠేన సమ్మాఆజీవో మిచ్ఛాఆజీవా విముత్తో హోతి, పగ్గహట్ఠేన సమ్మావాయామో మిచ్ఛావాయామా విముత్తో హోతి, ఉపట్ఠానట్ఠేన సమ్మాసతి మిచ్ఛాసతియా విముత్తా హోతి, అవిక్ఖేపట్ఠేన సమ్మాసమాధి మిచ్ఛాసమాధితో విముత్తో హోతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ విముత్తో హోతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి విముత్తో హోతి, విముత్తి విముత్తారమ్మణా విముత్తిగోచరా విముత్తియా సముదాగతా విముత్తియా ఠితా విముత్తియా పతిట్ఠితా. విముత్తీతి. ద్వే విముత్తియో – నిబ్బానఞ్చ విముత్తి, యే చ నిబ్బానారమ్మణతాజాతా ధమ్మా సబ్బే విముత్తా హోన్తీతి – విముత్తి ఫలం.

సకదాగామిఫలక్ఖణే దస్సనట్ఠేన సమ్మాదిట్ఠి...పే.... అవిక్ఖేపట్ఠేన సమ్మాసమాధి ఓళారికా కామరాగసఞ్ఞోజనా పటిఘసఞ్ఞోజనా ఓళారికా కామరాగానుసయా పటిఘానుసయా విముత్తో హోతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ విముత్తో హోతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి విముత్తో హోతి, విముత్తి విముత్తారమ్మణా విముత్తిగోచరా విముత్తియా సముదాగతా విముత్తియా ఠితా విముత్తియా పతిట్ఠితా. **విముత్తీ**తి ద్వే విముత్తియో – నిబ్బానఞ్చ విముత్తి, యే చ నిబ్బానారమ్మణతాజాతా ధమ్మా సబ్బే విముత్తా హోన్తీతి – విముత్తి ఫలం.

అనాగామిఫలక్ఖణే దస్సనట్ఠేన సమ్మాదిట్ఠి...పే.... అవిక్ఖేపట్ఠేన సమ్మాసమాధి అనుసహగతా కామరాగసఞ్ఞోజనా పటిఘసఞ్ఞోజనా అనుసహగతా కామరాగానుసయా పటిఘానుసయా విముత్తో హోతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ విముత్తో హోతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి విముత్తో హోతి, విముత్తి విముత్తారమ్మణా విముత్తిగోచరా విముత్తియా సముదాగతా విముత్తియా ఠితా విముత్తియా పతిట్ఠితా...పే....

అరహత్తఫలక్ఖణే దస్సనట్ఠేన సమ్మాదిట్ఠి...పే.... అవిక్ఖేపట్ఠేన సమ్మాసమాధి రూపరాగా అరూపరాగా మానా ఉద్ధచ్చా అవిజ్జాయ మానానుసయా భవరాగానుసయా అవిజ్జానుసయా విముత్తో హోతి, తదనువత్తకకిలేసేహి చ ఖన్ధేహి చ విముత్తో హోతి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేహి విముత్తో హోతి, విముత్తి విముత్తారమ్మణా విముత్తిగోచరా విముత్తియా సముదాగతా విముత్తియా ఠితా విముత్తియా పతిట్ఠితా. **విముత్తీ**తి ద్వే విముత్తియో – నిబ్బానఞ్చ విముత్తి, యే చ నిబ్బానారమ్మణతా జాతా ధమ్మా సబ్బే విముత్తా హోన్తీతి – విముత్తి ఫలం.

దస్సనవిముత్తి సమ్మాదిట్ఠి...పే.... అవిక్ఖేపవిముత్తి సమ్మాసమాధి, ఉపట్ఠానవిముత్తి సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, పటిసఙ్ఖానవిముత్తి ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో. అస్సద్ధియే అకమ్పియవిముత్తి సద్ధాబలం...పే.... అవిజ్జాయ అకమ్పియవిముత్తి పఞ్ఞాబలం. అధిమోక్ఖవిముత్తి సద్ధిన్ద్రియం...పే.... దస్సనవిముత్తి పఞ్ఞిన్ద్రియం.

ఆధిపతేయ్యట్ఠేన ఇన్ద్రియా విముత్తి. అకమ్పియట్ఠేన బలా విముత్తి, నియ్యానట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గా విముత్తి, హేతుట్ఠేన మగ్గో విముత్తి, ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిపట్ఠానా విముత్తి, పదహనట్ఠేన సమ్మప్పధానా విముత్తి, ఇజ్ఝనట్ఠేన ఇద్ధిపాదా విముత్తి, తథట్ఠేన సచ్చా విముత్తి, అవిక్ఖేపట్ఠేన సమథో విముత్తి, అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా విముత్తి, ఏకరసట్ఠేన సమథవిపస్సనా విముత్తి, అనతివత్తనట్ఠేన యుగనద్ధం విముత్తి, సంవరట్ఠేన సీలవిసుద్ధి విముత్తి, అవిక్ఖేపట్ఠేన చిత్తవిసుద్ధి విముత్తి, దస్సనట్ఠేన దిట్ఠివిసుద్ధి విముత్తి, విముత్తట్ఠేన విమోక్ఖో విముత్తి, పటివేధట్ఠేన విజ్జా విముత్తి, పరిచ్చాగట్ఠేన విముత్తి విముత్తి, పటిప్పస్సద్ధియట్ఠేన అనుప్పాదే ఞాణం విముత్తి, ఛన్దో మూలట్ఠేన విముత్తి, మనసికారో సముట్ఠానట్ఠేన విముత్తి, ఫస్సో సమోధానట్ఠేన విముత్తి, వేదనా సమోసరణట్ఠేన విముత్తి, సమాధి పముఖట్ఠేన విముత్తి, సతి ఆధిపతేయ్యట్ఠేన విముత్తి, పఞ్ఞా తతుత్తరట్ఠేన విముత్తి, విముత్తి సారట్ఠేన విముత్తి, అమతోగధం నిబ్బానం పరియోసానట్ఠేన విముత్తి. ఏవం విముత్తి ఫలం. ఏవం విరాగో మగ్గో , విముత్తి ఫలన్తి.

విరాగకథా నిట్ఠితా.

౬. పటిసమ్భిదాకథా

౧. ధమ్మచక్కపవత్తనవారో

౩౦. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా బారాణసియం విహరతి ఇసిపతనే మిగదాయే. తత్ర ఖో భగవా పఞ్చవగ్గియే భిక్ఖూ ఆమన్తేసి –

‘‘ద్వేమే , భిక్ఖవే, అన్తా పబ్బజితేన న సేవితబ్బా. కతమే ద్వే? యో చాయం కామేసు కామసుఖల్లికానుయోగో హీనో గమ్మో పోథుజ్జనికో అనరియో అనత్థసంహితో; యో చాయం అత్తకిలమథానుయోగో దుక్ఖో అనరియో అనత్థసంహితో. ఏతే ఖో [ఏతే తే (స్యా. క. సీ. అట్ఠ.) సం. ని. ౫.౧౦౮౧; మహావ. ౧౩ పస్సితబ్బా], భిక్ఖవే, ఉభో అన్తే అనుపగమ్మ మజ్ఝిమా పటిపదా తథాగతేన అభిసమ్బుద్ధా చక్ఖుకరణీ ఞాణకరణీ ఉపసమాయ అభిఞ్ఞాయ సమ్బోధాయ నిబ్బానాయ సంవత్తతి.

‘‘కతమా చ సా, భిక్ఖవే, మజ్ఝిమా పటిపదా తథాగతేన అభిసమ్బుద్ధా చక్ఖుకరణీ ఞాణకరణీ ఉపసమాయ అభిఞ్ఞాయ సమ్బోధాయ నిబ్బానాయ సంవత్తతి? అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో, సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి...పే....

సమ్మాసమాధి. అయం ఖో సా, భిక్ఖవే, మజ్ఝిమా పటిపదా తథాగతేన అభిసమ్బుద్ధా చక్ఖుకరణీ ఞాణకరణీ ఉపసమాయ అభిఞ్ఞాయ సమ్బోధాయ నిబ్బానాయ సంవత్తతి.

“ఇదం ఖో పన, భిక్ఖవే, దుక్ఖం అరియసచ్చం. జాతిపి దుక్ఖా, జరాపి దుక్ఖా, బ్యాధిపి దుక్ఖో, మరణమ్పి దుక్ఖం, అప్పియేహి సమ్పయోగో దుక్ఖో, పియేహి విప్పయోగో దుక్ఖో, యమ్పిచ్ఛం న లభతి తమ్పి దుక్ఖం; సంఖిత్తేన పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా దుక్ఖా. ఇదం ఖో పన, భిక్ఖవే, దుక్ఖసముదయం అరియసచ్చం – యాయం తణ్హా పోనోభవికా నన్దిరాగసహగతా తత్రతత్రాభినన్దినీ , సేయ్యథిదం – కామతణ్హా, భవతణ్హా, విభవతణ్హా. ఇదం ఖో పన, భిక్ఖవే, దుక్ఖనిరోధం అరియసచ్చం – యో తస్సాయేవ తణ్హాయ అసేసవిరాగనిరోధో చాగో పటినిస్సగ్గో ముత్తి అనాలయో. ఇదం ఖో పన, భిక్ఖవే, దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా అరియసచ్చం – అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో, సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి…పే॰… సమ్మాసమాధి.

“‘ఇదం దుక్ఖం అరియసచ్చ’న్తి మే, భిక్ఖవే, పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది, ఞాణం ఉదపాది, పఞ్ఞా ఉదపాది, విజ్జా ఉదపాది, ఆలోకో ఉదపాది. ‘తం ఖో పనిదం దుక్ఖం అరియసచ్చం పరిఞ్ఞేయ్య’న్తి మే, భిక్ఖవే…పే॰… పరిఞ్ఞాతన్తి మే, భిక్ఖవే, పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది, ఞాణం ఉదపాది, పఞ్ఞా ఉదపాది, విజ్జా ఉదపాది, ఆలోకో ఉదపాది.

“‘ఇదం దుక్ఖసముదయం అరియసచ్చ’న్తి మే, భిక్ఖవే, పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది, ఞాణం ఉదపాది, పఞ్ఞా ఉదపాది, విజ్జా ఉదపాది, ఆలోకో ఉదపాది. ‘తం ఖో పనిదం దుక్ఖసముదయం అరియసచ్చం పహాతబ్బ’న్తి మే, భిక్ఖవే…పే॰… పహీనన్తి మే, భిక్ఖవే, పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది, ఞాణం ఉదపాది, పఞ్ఞా ఉదపాది, విజ్జా ఉదపాది, ఆలోకో ఉదపాది.

“‘ఇదం దుక్ఖనిరోధం అరియసచ్చ’న్తి మే, భిక్ఖవే, పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది, ఞాణం ఉదపాది, పఞ్ఞా ఉదపాది, విజ్జా ఉదపాది, ఆలోకో ఉదపాది. ‘తం ఖో పనిదం దుక్ఖనిరోధం అరియసచ్చం సచ్ఛికాతబ్బ’న్తి మే, భిక్ఖవే…పే॰… సచ్ఛికతన్తి మే, భిక్ఖవే, పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది, ఞాణం ఉదపాది, పఞ్ఞా ఉదపాది, విజ్జా ఉదపాది, ఆలోకో ఉదపాది.

“‘ఇదం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా అరియసచ్చ’న్తి మే, భిక్ఖవే, పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది, ఞాణం ఉదపాది, పఞ్ఞా ఉదపాది, విజ్జా ఉదపాది, ఆలోకో ఉదపాది. ‘తం ఖో పనిదం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా అరియసచ్చం భావేతబ్బ’న్తి మే, భిక్ఖవే…పే॰… భావితన్తి మే, భిక్ఖవే, పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది, ఞాణం ఉదపాది, పఞ్ఞా ఉదపాది, విజ్జా ఉదపాది, ఆలోకో ఉదపాది.

“యావకీవఞ్చ మే, భిక్ఖవే, ఇమేసు చతూసు అరియసచ్చేసు ఏవం తిపరివట్టం ద్వాదసాకారం యథాభూతం ఞాణదస్సనం న సువిసుద్ధం అహోసి , నేవ తావాహం, భిక్ఖవే , సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ ‘అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుద్ధో’తి పచ్చఞ్ఞాసిం. యతో చ ఖో మే, భిక్ఖవే, ఇమేసు చతూసు అరియసచ్చేసు ఏవం తిపరివట్టం ద్వాదసాకారం యథాభూతం ఞాణదస్సనం సువిసుద్ధం అహోసి, అథాహం,

భిక్ఖవే, సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ ‘అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుద్ధో’తి పచ్చఞ్ఞాసిం. ఞాణఞ్చ పన మే దస్సనం ఉదపాది – ‘అకుప్పా మే విముత్తి, అయమన్తిమా జాతి, నత్థి దాని పునబ్భవో’”తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా పఞ్చవగ్గియా భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి.

ఇమస్మిఞ్చ పన వేయ్యాకరణస్మిం భఞ్ఞమానే ఆయస్మతో కోణ్డఞ్ఞస్స విరజం వీతమలం ధమ్మచక్ఖుం ఉదపాది – “యం కిఞ్చి సముదయధమ్మం, సబ్బం తం నిరోధధమ్మ”న్తి.

పవత్తితే చ పన భగవతా ధమ్మచక్కే భుమ్మా [భూమా (క.)] దేవా సద్దమనుస్సావేసుం – “ఏతం భగవతా బారాణసియం ఇసిపతనే మిగదాయే అనుత్తరం ధమ్మచక్కం పవత్తితం అప్పటివత్తియం సమణేన వా బ్రాహ్మణేన వా దేవేన వా మారేన వా బ్రహ్మునా వా కేనచి వా లోకస్మి”న్తి. భుమ్మానం దేవానం సద్దం సుత్వా చాతుమహారాజికా [చాతుమ్మహారాజికా (స్యా.)] దేవా సద్దమనుస్సావేసుం…పే… చాతుమహారాజికానం దేవానం సద్దం సుత్వా తావతింసా దేవా…పే… యామా దేవా…పే… తుసితా దేవా…పే… నిమ్మానరతీ దేవా…పే… పరనిమ్మితవసవత్తీ దేవా…పే… బ్రహ్మకాయికా దేవా సద్దమనుస్సావేసుం – “ఏతం భగవతా బారాణసియం ఇసిపతనే మిగదాయే అనుత్తరం ధమ్మచక్కం పవత్తితం అప్పటివత్తియం సమణేన వా బ్రాహ్మణేన వా దేవేన వా మారేన వా బ్రహ్మునా వా కేనచి వా లోకస్మి”న్తి.

ఇతిహ తేన ఖణేన తేన లయేన తేన ముహుత్తేన యావ బ్రహ్మలోకా సద్దో అబ్భుగ్గచ్ఛి. అయఞ్చ దససహస్సీ లోకధాతు సంకమ్పి సమ్పకమ్పి సమ్పవేధి, అప్పమాణో చ ఉళారో ఓభాసో లోకే పాతురహోసి అతిక్కమ్మ [అతిక్కమ్మేవ (స్యా. క.) సం. ని. ౫.౧౦౮౧ పస్సితబ్బా] దేవానం దేవానుభావన్తి.

అథ ఖో భగవా ఇమం ఉదానం ఉదానేసి – “అఞ్ఞాసి వత, భో, కోణ్డఞ్ఞో; అఞ్ఞాసి వత, భో, కోణ్డఞ్ఞో”తి. ఇతి హిదం ఆయస్మతో కోణ్డఞ్ఞస్స అఞ్ఞాసికోణ్డఞ్ఞో త్వేవ [అఞ్ఞాకోణ్డఞ్ఞోత్వేవ (స్యా.)] నామం అహోసి.

[క] ‘ఇదం దుక్ఖం అరియసచ్చ’న్తి పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది, ఞాణం ఉదపాది, పఞ్ఞా ఉదపాది, విజ్జా ఉదపాది, ఆలోకో ఉదపాది”.

చక్ఖుం ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన? ఞాణం ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన? పఞ్ఞా ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన? విజ్జా ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన? ఆలోకో ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన? **చక్ఖుం ఉదపాదీ**తి – దస్సనట్ఠేన. **ఞాణం ఉదపాదీ**తి – ఞాతట్ఠేన. **పఞ్ఞా ఉదపాదీ**తి – పజాననట్ఠేన. **విజ్జా ఉదపాదీ**తి – పటివేధట్ఠేన. **ఆలోకో ఉదపాదీ**తి – ఓభాసట్ఠేన.

చక్ఖుం ధమ్మో, ఞాణం ధమ్మో, పఞ్ఞా ధమ్మో, విజ్జా ధమ్మో, ఆలోకో ధమ్మో. ఇమే పఞ్చ ధమ్మా ధమ్మపటిసమ్భిదాయ ఆరమ్మణా చేవ హోన్తి గోచరా చ. యే తస్సా ఆరమ్మణా తే తస్సా గోచరా. యే తస్సా గోచరా తే తస్సా ఆరమ్మణా. తేన వుచ్చతి – “ధమ్మేసు ఞాణం ధమ్మపటిసమ్భిదా”.

దస్సనట్ఠో అత్థో, ఞాతట్ఠో అత్థో, పజాననట్ఠో అత్థో, పటివేధట్ఠో అత్థో, ఓభాసట్ఠో అత్థో. ఇమే పఞ్చ అత్థా అత్థపటిసమ్భిదాయ ఆరమ్మణా చేవ హోన్తి గోచరా చ. యే తస్సా ఆరమ్మణా తే తస్సా గోచరా. యే తస్సా గోచరా తే తస్సా ఆరమ్మణా. తేన వుచ్చతి – "అత్థేసు ఞాణం అత్థపటిసమ్భిదా".

పఞ్చ ధమ్మే సన్దస్సేతుం బ్యఞ్జననిరుత్తాభిలాపా, పఞ్చ అత్థే సన్దస్సేతుం బ్యఞ్జననిరుత్తాభిలాపా. ఇమా దస నిరుత్తియా నిరుత్తిపటిసమ్భిదాయ ఆరమ్మణా చేవ హోన్తి గోచరా చ. యే తస్సా ఆరమ్మణా తే తస్సా గోచరా. యే తస్సా గోచరా తే తస్సా ఆరమ్మణా. తేన వుచ్చతి – "నిరుత్తీసు ఞాణం నిరుత్తిపటిసమ్భిదా".

పఞ్చసు ధమ్మేసు ఞాణాని, పఞ్చసు అత్థేసు ఞాణాని, దససు నిరుత్తీసు ఞాణాని. ఇమాని వీసతి ఞాణాని పటిభానపటిసమ్భిదాయ ఆరమ్మణా చేవ హోన్తి గోచరా చ. యే తస్సా ఆరమ్మణా తే తస్సా గోచరా. యే తస్సా గోచరా తే తస్సా ఆరమ్మణా. తేన వుచ్చతి – "పటిభానేసు ఞాణం పటిభానపటిసమ్భిదా".

"'తం ఖో పనిదం దుక్ఖం అరియసచ్చం పరిఞ్ఞేయ్య'న్తి...పే.... పరిఞ్ఞాతన్తి పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది, ఞాణం ఉదపాది, పఞ్ఞా ఉదపాది, విజ్జా ఉదపాది, ఆలోకో ఉదపాది".

చక్ఖుం ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన? ఞాణం ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన? పఞ్ఞా ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన? విజ్జా ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన? ఆలోకో ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన? **చక్ఖుం ఉదపాదీ**తి – దస్సనట్ఠేన. **ఞాణం ఉదపాదీ**తి – ఞాతట్ఠేన. **పఞ్ఞా ఉదపాదీ**తి – పజాననట్ఠేన. **విజ్జా ఉదపాదీ**తి – పటివేధట్ఠేన. **ఆలోకో ఉదపాదీ**తి – ఓభాసట్ఠేన.

చక్ఖుం ధమ్మో, ఞాణం ధమ్మో, పఞ్ఞా ధమ్మో, విజ్జా ధమ్మో, ఆలోకో ధమ్మో. ఇమే పఞ్చ ధమ్మా ధమ్మపటిసమ్భిదాయ ఆరమ్మణా చేవ హోన్తి గోచరా చ . యే తస్సా ఆరమ్మణా తే తస్సా గోచరా. యే తస్సా గోచరా తే తస్సా ఆరమ్మణా. తేన వుచ్చతి – "ధమ్మేసు ఞాణం ధమ్మపటిసమ్భిదా".

దస్సనట్ఠో అత్థో, ఞాతట్ఠో అత్థో, పజాననట్ఠో అత్థో, పటివేధట్ఠో అత్థో, ఓభాసట్ఠో అత్థో. ఇమే పఞ్చ అత్థా అత్థపటిసమ్భిదాయ ఆరమ్మణా చేవ హోన్తి గోచరా చ. యే తస్సా ఆరమ్మణా తే తస్సా గోచరా. యే తస్సా గోచరా తే తస్సా ఆరమ్మణా. తేన వుచ్చతి – "అత్థేసు ఞాణం అత్థపటిసమ్భిదా".

పఞ్చ ధమ్మే సన్దస్సేతుం బ్యఞ్జననిరుత్తాభిలాపా, పఞ్చ అత్థే సన్దస్సేతుం బ్యఞ్జననిరుత్తాభిలాపా. ఇమా దస నిరుత్తియో నిరుత్తిపటిసమ్భిదాయ ఆరమ్మణా చేవ హోన్తి గోచరా చ. యే తస్సా ఆరమ్మణా తే తస్సా గోచరా. యే తస్సా గోచరా తే తస్సా ఆరమ్మణా. తేన వుచ్చతి – "నిరుత్తీసు ఞాణం నిరుత్తిపటిసమ్భిదా".

పఞ్చసు ధమ్మేసు ఞాణాని, పఞ్చసు అత్థేసు ఞాణాని, దససు నిరుత్తీసు ఞాణాని. ఇమాని వీసతి ఞాణాని పటిభానపటిసమ్భిదాయ ఆరమ్మణా చేవ హోన్తి గోచరా చ. యే తస్సా ఆరమ్మణా తే తస్సా గోచరా. యే తస్సా గోచరా తే తస్సా ఆరమ్మణా. తేన వుచ్చతి – "పటిభానేసు ఞాణం పటిభానపటిసమ్భిదా".

దుక్ఖే అరియసచ్చే పన్నరస ధమ్మా, పన్నరస అత్థా, తింస నిరుత్తియో, సట్ఠి ఞాణాని.

[ఖ] "'ఇదం దుక్ఖసముదయం అరియసచ్చ'న్తి పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది...పే.... ఆలోకో ఉదపాది. 'తం ఖో పనిదం దుక్ఖసముదయం అరియసచ్చం పహాతబ్బ'న్తి...పే.... పహీనన్తి పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది...పే. ... ఆలోకో ఉదపాది...పే....".

దుక్ఖసముదయే అరియసచ్చే పన్నరస ధమ్మా, పన్నరస అత్థా, తింస నిరుత్తియో, సట్ఠి ఞాణాని.

[గ] "'ఇదం దుక్ఖనిరోధం అరియసచ్చ'న్తి పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది...పే.... ఆలోకో ఉదపాది. 'తం ఖో పనిదం దుక్ఖనిరోధం అరియసచ్చం సచ్ఛికాతబ్బ'న్తి...పే.... సచ్ఛికతన్తి పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది...పే.... ఆలోకో ఉదపాది...పే....".

దుక్ఖనిరోధే అరియసచ్చే పన్నరస ధమ్మా, పన్నరస అత్థా, తింస నిరుత్తియో, సట్ఠి ఞాణాని.

[ఘ] "'ఇదం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా అరియసచ్చ'న్తి పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది...పే.... ఆలోకో ఉదపాది. 'తం ఖో పనిదం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా అరియసచ్చం భావేతబ్బ'న్తి...పే.... భావితన్తి పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది...పే.... ఆలోకో ఉదపాది...పే....".

దుక్ఖనిరోధగామినియా పటిపదాయ అరియసచ్చే పన్నరస ధమ్మా, పన్నరస అత్థా, తింస నిరుత్తియో, సట్ఠి ఞాణాని.

చతూసు అరియసచ్చేసు సట్ఠి ధమ్మా, సట్ఠి అత్థా, వీసతిసతనిరుత్తియో, చత్తాలీసఞ్చ ద్వే చ ఞాణసతాని.

౨. సతిపట్ఠానవారో

౩౧. "'అయం కాయే కాయానుపస్సనా'తి మే, భిక్ఖవే, పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది...పే.... ఆలోకో ఉదపాది. సా ఖో పనాయం కాయే కాయానుపస్సనా భావేతబ్బాతి మే, భిక్ఖవే,...పే.... భావితాతి మే, భిక్ఖవే, పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది...పే.... ఆలోకో ఉదపాది".

"అయం వేదనాసు...పే.... అయం చిత్తే...పే.... అయం ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సనాతి మే, భిక్ఖవే, పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది...పే.... ఆలోకో ఉదపాది. సా ఖో పనాయం ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సనా భావేతబ్బా తి...పే.... భావితాతి మే, భిక్ఖవే, పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది...పే.... ఆలోకో ఉదపాది".

[క] "'అయం కాయే కాయానుపస్సనా'తి పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది...పే.... ఆలోకో ఉదపాది...పే.... సా ఖో పనాయం కాయే కాయానుపస్సనా భావేతబ్బాతి...పే.... భావితాతి పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది, ఞాణం ఉదపాది, పఞ్ఞా ఉదపాది, విజ్జా ఉదపాది, ఆలోకో ఉదపాది".

చక్ఖుం ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన? ఞాణం ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన? పఞ్ఞా ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన? విజ్జా ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన? ఆలోకో ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన? **చక్ఖుం ఉదపాదీ**తి – దస్సనట్ఠేన. **ఞాణం ఉదపాదీ**తి – ఞాతట్ఠేన. **పఞ్ఞా ఉదపాదీ**తి – పజాననట్ఠేన. **విజ్జా ఉదపాదీ**తి – పటివేధట్ఠేన. **ఆలోకో ఉదపాదీ**తి – ఓభాసట్ఠేన.

చక్ఖుం ధమ్మో, ఞాణం ధమ్మో, పఞ్ఞా ధమ్మో, విజ్జా ధమ్మో, ఆలోకో ధమ్మో. ఇమే పఞ్చ ధమ్మా ధమ్మపటిసమ్భిదాయ ఆరమ్మణా చేవ హోన్తి గోచరా చ. యే తస్సా ఆరమ్మణా తే తస్సా గోచరా. యే తస్సా గోచరా తే తస్సా ఆరమ్మణా. తేన వుచ్చతి – "ధమ్మేసు ఞాణం ధమ్మపటిసమ్భిదా".

దస్సనట్ఠో అత్థో, ఞాతట్ఠో అత్థో, పజాననట్ఠో అత్థో, పటివేధట్ఠో అత్థో, ఓభాసట్ఠో అత్థో. ఇమే పఞ్చ అత్థా అత్థపటిసమ్భిదాయ ఆరమ్మణా చేవ హోన్తి గోచరా చ. యే తస్సా ఆరమ్మణా తే తస్సా గోచరా. యే తస్సా గోచరా తే తస్సా ఆరమ్మణా. తేన వుచ్చతి – "అత్థేసు ఞాణం అత్థపటిసమ్భిదా".

పఞ్చ ధమ్మే సన్దస్సేతుం బ్యఞ్జననిరుత్తాభిలాపా, పఞ్చ అత్థే సన్దస్సేతుం బ్యఞ్జననిరుత్తాభిలాపా . ఇమా దస నిరుత్తియో నిరుత్తిపటిసమ్భిదాయ ఆరమ్మణా చేవ హోన్తి గోచరా చ. యే తస్సా ఆరమ్మణా తే తస్సా గోచరా. యే తస్సా గోచరా తే తస్సా ఆరమ్మణా. తేన వుచ్చతి – "నిరుత్తీసు ఞాణం నిరుత్తిపటిసమ్భిదా".

పఞ్చసు ధమ్మేసు ఞాణాని, పఞ్చసు అత్థేసు ఞాణాని, దససు నిరుత్తీసు ఞాణాని. ఇమాని వీసతి ఞాణాని పటిభానపటిసమ్భిదాయ ఆరమ్మణా చేవ హోన్తి గోచరా చ. యే తస్సా ఆరమ్మణా తే తస్సా గోచరా. యే తస్సా గోచరా తే తస్సా ఆరమ్మణా. తేన వుచ్చతి – "పటిభానేసు ఞాణం పటిభానపటిసమ్భిదా".

కాయే కాయానుపస్సనాసతిపట్ఠానే పన్నరస ధమ్మా, పన్నరస అత్థా, తింస నిరుత్తియో, సట్ఠి ఞాణాని.

[ఖ-ఘ] "అయం వేదనాసు...పే॰... అయం చిత్తే...పే॰... అయం ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సనాతి పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది...పే॰... ఆలోకో ఉదపాది...పే॰... సా ఖో పనాయం ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సనా భావేతబ్బా తి...పే॰... భావితాతి పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది...పే॰... ఆలోకో ఉదపాది...పే॰...".

ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సనా సతిపట్ఠానే పన్నరస ధమ్మా, పన్నరస అత్థా, తింస నిరుత్తియో, సట్ఠి ఞాణాని.

చతూసు సతిపట్ఠానేసు సట్ఠి ధమ్మా, సట్ఠి అత్థా, వీసతిసతనిరుత్తియో, చత్తాలీసఞ్చ ద్వే చ ఞాణసతాని.

౩. ఇద్ధిపాదవారో

౩౨. "అయం ఛన్దసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతో ఇద్ధిపాదోతి మే, భిక్ఖవే, పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది...పే॰... ఆలోకో ఉదపాది. సో ఖో పనాయం ఛన్దసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతో ఇద్ధిపాదో భావేతబ్బోతి మే, భిక్ఖవే...పే॰... భావితోతి మే, భిక్ఖవే, పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది...పే॰... ఆలోకో ఉదపాది.

“అయం వీరియసమాధి…పే॰… అయం చిత్తసమాధి…పే॰… అయం వీమంసాసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతో ఇద్ధిపాదోతి మే, భిక్ఖవే, పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది…పే॰… ఆలోకో ఉదపాది. సో ఖో పనాయం వీమంసాసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతో ఇద్ధిపాదో భావేతబ్బోతి మే, భిక్ఖవే, పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది…పే॰… ఆలోకో ఉదపాది”.

[క] “‘అయం ఛన్దసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతో ఇద్ధిపాదో’తి పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది… పే॰… ఆలోకో ఉదపాది…పే॰… సో ఖో పనాయం ఛన్దసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతో ఇద్ధిపాదో భావేతబ్బోతి…పే॰… భావితోతి పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది, ఞాణం ఉదపాది, పఞ్ఞా ఉదపాది, విజ్జా ఉదపాది, ఆలోకో ఉదపాది”.

చక్ఖుం ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన? ఞాణం ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన? పఞ్ఞా ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన? విజ్జా ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన? ఆలోకో ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన? **చక్ఖుం ఉదపాదీ**తి – దస్సనట్ఠేన. **ఞాణం ఉదపాదీ**తి – ఞాతట్ఠేన. **పఞ్ఞా ఉదపాదీతి** – పజాననట్ఠేన. **విజ్జా ఉదపాదీ**తి – పటివేధట్ఠేన. **ఆలోకో ఉదపాదీ**తి – ఓభాసట్ఠేన.

చక్ఖుం ధమ్మో, ఞాణం ధమ్మో, పఞ్ఞా ధమ్మో, విజ్జా ధమ్మో, ఆలోకో ధమ్మో. ఇమే పఞ్చ ధమ్మా ధమ్మపటిసమ్భిదాయ ఆరమ్మణా చేవ హోన్తి గోచరా చ. యే తస్సా ఆరమ్మణా తే తస్సా గోచరా. యే తస్సా గోచరా తే తస్సా ఆరమ్మణా. తేన వుచ్చతి – “ధమ్మేసు ఞాణం ధమ్మపటిసమ్భిదా”.

దస్సనట్ఠో అత్థో, ఞాతట్ఠో అత్థో, పజాననట్ఠో అత్థో, పటివేధట్ఠో అత్థో, ఓభాసట్ఠో అత్థో. ఇమే పఞ్చ అత్థా అత్థపటిసమ్భిదాయ ఆరమ్మణా చేవ హోన్తి గోచరా చ. యే తస్సా ఆరమ్మణా తే తస్సా గోచరా. యే తస్సా గోచరా తే తస్సా ఆరమ్మణా. తేన వుచ్చతి – “అత్థేసు ఞాణం అత్థపటిసమ్భిదా”.

పఞ్చ ధమ్మే సన్దస్సేతుం బ్యఞ్జననిరుత్తాభిలాపా, పఞ్చ అత్థే సన్దస్సేతుం బ్యఞ్జననిరుత్తాభిలాపా. ఇమా దస నిరుత్తియో నిరుత్తిపటిసమ్భిదాయ ఆరమ్మణా చేవ హోన్తి గోచరా చ. యే తస్సా ఆరమ్మణా తే తస్సా గోచరా. యే తస్సా గోచరా తే తస్సా ఆరమ్మణా. తేన వుచ్చతి – “నిరుత్తీసు ఞాణం నిరుత్తిపటిసమ్భిదా”.

పఞ్చసు ధమ్మేసు ఞాణాని, పఞ్చసు అత్థేసు ఞాణాని, దససు నిరుత్తీసు ఞాణాని. ఇమాని వీసతి ఞాణాని పటిభానపటిసమ్భిదాయ ఆరమ్మణా చేవ హోన్తి గోచరా చ. యే తస్సా ఆరమ్మణా తే తస్సా గోచరా. యే తస్సా గోచరా తే తస్సా ఆరమ్మణా. తేన వుచ్చతి – “పటిభానేసు ఞాణం పటిభానపటిసమ్భిదా”.

ఛన్దసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతే ఇద్ధిపాదే పన్నరస ధమ్మా, పన్నరస అత్థా, తింస నిరుత్తియో, సట్ఠి ఞాణాని.

[ఖ-ఘ] “అయం వీరియసమాధి…పే॰… అయం చిత్తసమాధి…పే॰… అయం వీమంసాసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతో ఇద్ధిపాదోతి పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది…పే॰… ఆలోకో

ఉదపాది…పే॰… సో ఖో పనాయం వీమంసాసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతో ఇద్ధిపాదో భావేతబ్బోతి…పే॰… భావితోతి పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది…పే॰… ఆలోకో ఉదపాది…పే॰…”.

వీమంసాసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతే ఇద్ధిపాదే పన్నరస ధమ్మా, పన్నరస అత్థా, తింస నిరుత్తియో, సట్ఠి ఞాణాని.

చతూసు ఇద్ధిపాదేసు సట్ఠి ధమ్మా, సట్ఠి అత్థా, వీసతిసతనిరుత్తియో, చత్తాలీసఞ్చ ద్వే చ ఞాణసతాని.

౪. సత్తబోధిసత్తవారో

౩౩. “‘సముదయో సముదయో’తి ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది…పే॰… ఆలోకో ఉదపాది. ‘నిరోధో నిరోధో’తి ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది…పే॰… ఆలోకో ఉదపాది”. విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స వేయ్యాకరణే దస ధమ్మా, దస అత్థా, వీసతి నిరుత్తియో, చత్తాలీసం [చత్తాలీస (క॰)] ఞాణాని.

“‘సముదయో సముదయో’తి ఖో, భిక్ఖవే, సిఖిస్స బోధిసత్తస్స…పే॰… వేస్సభుస్స బోధిసత్తస్స…పే॰… కకుసన్ధస్స బోధిసత్తస్స…పే॰… కోణాగమనస్స బోధిసత్తస్స…పే॰… కస్సపస్స బోధిసత్తస్స పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది…పే॰… ఆలోకో ఉదపాది. ‘నిరోధో నిరోధో’తి ఖో, భిక్ఖవే, కస్సపస్స బోధిసత్తస్స పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది…పే॰… ఆలోకో ఉదపాది”. కస్సపస్స బోధిసత్తస్స వేయ్యాకరణే దస ధమ్మా, దస అత్థా, వీసతి నిరుత్తియో, చత్తాలీస ఞాణాని.

“‘సముదయో సముదయో’తి ఖో, భిక్ఖవే, గోతమస్స బోధిసత్తస్స పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది…పే॰… ఆలోకో ఉదపాది. ‘నిరోధో నిరోధో’తి ఖో, భిక్ఖవే, గోతమస్స బోధిసత్తస్స పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది…పే॰… ఆలోకో ఉదపాది”. గోతమస్స బోధిసత్తస్స వేయ్యాకరణే దస ధమ్మా, దస అత్థా, వీసతి నిరుత్తియో, చత్తాలీస ఞాణాని.

సత్తన్నం బోధిసత్తానం సత్తసు వేయ్యాకరణేసు సత్తతి ధమ్మా, సత్తతి అత్థా, చత్తాలీససతం [చత్తారీససతా (స్యా॰)] నిరుత్తియో, అసీతి చ ద్వే చ ఞాణసతాని.

౫. అభిఞ్ఞాదివారో

౩౪. “‘యావతా అభిఞ్ఞాయ అభిఞ్ఞట్ఠో ఞాతో దిట్ఠో విదితో సచ్ఛికతో ఫస్సితో పఞ్ఞాయ. అఫస్సితో పఞ్ఞాయ అభిఞ్ఞట్ఠో నత్థీ’తి – చక్ఖుం ఉదపాది, ఞాణం ఉదపాది, పఞ్ఞా ఉదపాది, విజ్జా ఉదపాది, ఆలోకో ఉదపాది”. అభిఞ్ఞాయ అభిఞ్ఞట్ఠే పఞ్చవీసతి ధమ్మా , పఞ్చవీసతి అత్థా, పఞ్ఞాస నిరుత్తియో, సతం ఞాణాని.

‘‘‘యావతా పరిఞ్ఞాయ పరిఞ్ఞట్ఠో…పే॰… యావతా పహానస్స పహానట్ఠో…పే॰… యావతా భావనాయ భావనట్ఠో…పే॰… యావతా సచ్ఛికిరియాయ సచ్ఛికిరియట్ఠో ఞాతో దిట్ఠో విదితో సచ్ఛికతో ఫస్సితో పఞ్ఞాయ. అఫస్సితో పఞ్ఞాయ సచ్ఛికిరియట్ఠో నత్థీ’తి – చక్ఖుం ఉదపాది, ఞాణం ఉదపాది, పఞ్ఞా ఉదపాది, విజ్జా ఉదపాది, ఆలోకో ఉదపాది’’. సచ్ఛికిరియాయ సచ్ఛికిరియట్ఠే పఞ్చవీసతి ధమ్మా, పఞ్చవీసతి అత్థా, పఞ్ఞాస నిరుత్తియో, సతం ఞాణాని.

అభిఞ్ఞాయ అభిఞ్ఞట్ఠే, పరిఞ్ఞాయ పరిఞ్ఞట్ఠే, పహానాయ పహానట్ఠే, భావనాయ భావనట్ఠే, సచ్ఛికిరియాయ సచ్ఛికిరియట్ఠే పఞ్చవీససతం ధమ్మా, పఞ్చవీససతం అత్థా, అడ్ఢతేయ్యాని నిరుత్తిసతాని, పఞ్చ ఞాణసతాని.

౬. ఖన్ధాదివారో

౩౫. ‘‘‘యావతా ఖన్ధానం ఖన్ధట్ఠో, ఞాతో దిట్ఠో విదితో సచ్ఛికతో ఫస్సితో పఞ్ఞాయ. అఫస్సితో పఞ్ఞాయ ఖన్ధట్ఠో నత్థీ’తి – చక్ఖుం ఉదపాది, ఞాణం ఉదపాది, పఞ్ఞా ఉదపాది, విజ్జా ఉదపాది, ఆలోకో ఉదపాది’’. ఖన్ధానం ఖన్ధట్ఠే పఞ్చవీసతి ధమ్మా, పఞ్చవీసతి అత్థా, పఞ్ఞాస నిరుత్తియో, సతం ఞాణాని.

‘‘‘యావతా ధాతూనం ధాతుట్ఠో…పే॰… యావతా ఆయతనానం ఆయతనట్ఠో…పే॰… యావతా సఙ్ఖతానం సఙ్ఖతట్ఠో…పే॰… యావతా అసఙ్ఖతస్స అసఙ్ఖతట్ఠో ఞాతో దిట్ఠో విదితో సచ్ఛికతో ఫస్సితో పఞ్ఞాయ. అఫస్సితో పఞ్ఞాయ అసఙ్ఖతట్ఠో నత్థీ’తి – చక్ఖుం ఉదపాది…పే॰… ఆలోకో ఉదపాది’’. అసఙ్ఖతస్స అసఙ్ఖతట్ఠే పఞ్చవీసతి ధమ్మా, పఞ్చవీసతి అత్థా, పఞ్ఞాస నిరుత్తియో, సతం ఞాణాని.

ఖన్ధానం ఖన్ధట్ఠే, ధాతూనం ధాతుట్ఠే, ఆయతనానం ఆయతనట్ఠే సఙ్ఖతానం సఙ్ఖతట్ఠే, అసఙ్ఖతస్స అసఙ్ఖతట్ఠే పఞ్చవీసతిసతం ధమ్మా, పఞ్చవీసతిసతం అత్థా, అడ్ఢతేయ్యాని నిరుత్తిసతాని, పఞ్చ ఞాణసతాని.

౭. సచ్చవారో

౩౬. ‘‘‘యావతా దుక్ఖస్స దుక్ఖట్ఠో, ఞాతో దిట్ఠో విదితో సచ్ఛికతో ఫస్సితో పఞ్ఞాయ. అఫస్సితో పఞ్ఞాయ దుక్ఖట్ఠో నత్థీ’తి – చక్ఖుం ఉదపాది, ఞాణం ఉదపాది, పఞ్ఞా ఉదపాది, విజ్జా ఉదపాది, ఆలోకో ఉదపాది’’. దుక్ఖస్స దుక్ఖట్ఠే పఞ్చవీసతి ధమ్మా, పఞ్చవీసతి అత్థా, పఞ్ఞాస నిరుత్తియో, సతం ఞాణాని.

‘‘‘యావతా సముదయస్స సముదయట్ఠో…పే॰… యావతా నిరోధస్స నిరోధట్ఠో…పే॰… యావతా మగ్గస్స మగ్గట్ఠో ఞాతో దిట్ఠో విదితో సచ్ఛికతో ఫస్సితో పఞ్ఞాయ. అఫస్సితో పఞ్ఞాయ మగ్గట్ఠో నత్థీ’తి – చక్ఖుం ఉదపాది…పే॰… ఆలోకో ఉదపాది’’. మగ్గస్స మగ్గట్ఠే పఞ్చవీసతి ధమ్మా, పఞ్చవీసతి అత్థా, పఞ్ఞాస నిరుత్తియో, సతం ఞాణాని.

చతూసు అరియసచ్చేసు సతం ధమ్మా, సతం అత్థా, ద్వే నిరుత్తిసతాని, చత్తారి ఞాణసతాని.

౮. పటిసమ్భిదావారో

౩౭. '''యావతా అత్థపటిసమ్భిదాయ అత్థపటిసమ్భిదట్ఠో, ఞాతో దిట్ఠో విదితో సచ్ఛికతో ఫస్సితో పఞ్ఞాయ. అఫస్సితో పఞ్ఞాయ అత్థపటిసమ్భిదట్ఠో నత్థీ'తి – చక్ఖుం ఉదపాది...పే.... ఆలోకో ఉదపాది''. అత్థపటిసమ్భిదాయ అత్థపటిసమ్భిదట్ఠే పఞ్చవీసతి ధమ్మా, పఞ్చవీసతి అత్థా, పఞ్ఞాస నిరుత్తియో, సతం ఞాణాని.

'''యావతా ధమ్మపటిసమ్భిదాయ ధమ్మపటిసమ్భిదట్ఠో...పే.... యావతా నిరుత్తిపటిసమ్భిదాయ నిరుత్తిపటిసమ్భిదట్ఠో...పే.... యావతా పటిభానపటిసమ్భిదాయ పటిభానపటిసమ్భిదట్ఠో, ఞాతో దిట్ఠో విదితో సచ్ఛికతో ఫస్సితో పఞ్ఞాయ. అఫస్సితో పఞ్ఞాయ పటిభానపటిసమ్భిదట్ఠో నత్థీ'తి – చక్ఖుం ఉదపాది ...పే.... ఆలోకో ఉదపాది''. పటిభానపటిసమ్భిదట్ఠే పఞ్చవీసతి ధమ్మా, పఞ్చవీసతి అత్థా, పఞ్ఞాస నిరుత్తియో, సతం ఞాణాని.

చతూసు పటిసమ్భిదాసు సతం ధమ్మా, సతం అత్థా, ద్వే నిరుత్తిసతాని, చత్తారి ఞాణసతాని.

౯. ఛబుద్ధధమ్మవారో

౩౮. '''యావతా ఇన్ద్రియపరోపరియత్తే ఞాణం, ఞాతం దిట్ఠం విదితం సచ్ఛికతం ఫస్సితం పఞ్ఞాయ. అఫస్సితం పఞ్ఞాయ ఇన్ద్రియపరోపరియత్తే ఞాణం నత్థీ'తి – చక్ఖుం ఉదపాది...పే.... ఆలోకో ఉదపాది''. ఇన్ద్రియపరోపరియత్తే ఞాణే పఞ్చవీసతి ధమ్మా, పఞ్చవీసతి అత్థా, పఞ్ఞాస నిరుత్తియో, సతం ఞాణాని.

'''యావతా సత్తానం ఆసయానుసయే ఞాణం...పే.... యావతా యమకపాటిహీరే ఞాణం ...పే.... యావతా మహాకరుణాసమాపత్తియా ఞాణం...పే.... యావతా సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణం...పే.... యావతా అనావరణం ఞాణం, ఞాతం దిట్ఠం విదితం సచ్ఛికతం ఫస్సితం పఞ్ఞాయ. అఫస్సితం పఞ్ఞాయ అనావరణం ఞాణం నత్థీ'తి – చక్ఖుం ఉదపాది, ఞాణం ఉదపాది, పఞ్ఞా ఉదపాది , విజ్జా ఉదపాది, ఆలోకో ఉదపాది''. అనావరణే ఞాణే పఞ్చవీసతి ధమ్మా, పఞ్చవీసతి అత్థా, పఞ్ఞాస నిరుత్తియో, సతం ఞాణాని.

ఛసు బుద్ధధమ్మేసు దియడ్ఢసతం ధమ్మా, దియడ్ఢసతం అత్థా, తీణి నిరుత్తిసతాని, ఛ ఞాణసతాని.

పటిసమ్భిదాధికరణే [పటిసమ్భిదాపకరణే (స్యా.)] అడ్ఢనవధమ్మసతాని [అడ్ఢనవమాని ధమ్మసతాని (స్యా.), అడ్ఢనవమధమ్మసతాని (క.)], అడ్ఢనవఅత్థసతాని, నిరుత్తిసహస్సఞ్చ సత్త చ నిరుత్తిసతాని, తీణి చ ఞాణసహస్సాని, చత్తారి చ ఞాణసతానీతి.

పటిసమ్భిదాకథా నిట్ఠితా.

౭. ధమ్మచక్కకథా

౧. సచ్చవారో

౩౯. ఏకం సమయం భగవా బారాణసియం విహరతి...పే॰... ఇతి హిదం ఆయస్మతో కోణ్డఞ్ఞస్స “అఞ్ఞాసికోణ్డఞ్ఞో” త్వేవ నామం అహోసి.

[క] “ఇదం దుక్ఖం అరియసచ్చ”న్తి పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది, ఞాణం ఉదపాది, పఞ్ఞా ఉదపాది, విజ్జా ఉదపాది, ఆలోకో ఉదపాది.

చక్ఖుం ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన? ఞాణం ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన? పఞ్ఞా ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన? విజ్జా ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన? ఆలోకో ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన? **చక్ఖుం ఉదపాదీతి** – దస్సనట్ఠేన. **ఞాణం ఉదపాదీతి** – ఞాతట్ఠేన. **పఞ్ఞా ఉదపాదీతి** – పజాననట్ఠేన . **విజ్జా ఉదపాదీతి** – పటివేధట్ఠేన. **ఆలోకో ఉదపాదీతి** – ఓభాసట్ఠేన.

చక్ఖుం ధమ్మో, దస్సనట్ఠో అత్థో. ఞాణం ధమ్మో, ఞాతట్ఠో అత్థో. పఞ్ఞా ధమ్మో, పజాననట్ఠో అత్థో. విజ్జా ధమ్మో, పటివేధట్ఠో అత్థో. ఆలోకో ధమ్మో, ఓభాసట్ఠో అత్థో. ఇమే పఞ్చ ధమ్మా పఞ్చ అత్థా దుక్ఖవత్థుకా సచ్చవత్థుకా సచ్చారమ్మణా సచ్చగోచరా సచ్చసఙ్గహితా సచ్చపరియాపన్నా సచ్చే సముదాగతా సచ్చే ఠితా సచ్చే పతిట్ఠితా.

౪౦. ధమ్మచక్కన్తి కేనట్ఠేన ధమ్మచక్కం? ధమ్మఞ్చ పవత్తేతి చక్కఞ్చాతి – ధమ్మచక్కం. చక్కఞ్చ పవత్తేతి ధమ్మఞ్చాతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మేన పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మచరియాయ పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మే ఠితో పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మే పతిట్ఠితో పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మే పతిట్ఠాపేన్తో పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మే వసిప్పత్తో పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మే వసిం పాపేన్తో పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం . ధమ్మే పారమిప్పత్తో పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మే పారమిం పాపేన్తో పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మే వేసారజ్జప్పత్తో పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మే వేసారజ్జం పాపేన్తో పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మం సక్కరోన్తో పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మం గరుం కరోన్తో [గరుకరోన్తో (స్యా॰)] పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మం మానేన్తో పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మం పూజేన్తో పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం . ధమ్మం అపచాయమానో పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మద్ధజో పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మకేతు పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మాధిపతేయ్యో పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. తం ఖో పన ధమ్మచక్కం అప్పటివత్తియం సమణేన వా బ్రాహ్మణేన వా దేవేన వా మారేన వా బ్రహ్మునా వా కేనచి వా లోకస్మిన్తి – ధమ్మచక్కం.

సద్ధిన్ద్రియం ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. వీరియిన్ద్రియం ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. సతిన్ద్రియం ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. సమాధిన్ద్రియం ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. పఞ్ఞిన్ద్రియం ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. సద్ధాబలం ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. వీరియబలం ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. సతిబలం ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. సమాధిబలం ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. పఞ్ఞాబలం ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గో ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గో ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం . సమ్మాదిట్ఠి ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. సమ్మాసఙ్కప్పో ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి

– ధమ్మచక్కం. సమ్మావాచా ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. సమ్మాకమ్మన్తో ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. సమ్మాఆజీవో ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. సమ్మావాయామో ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. సమ్మాసతి ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. సమ్మాసమాధి ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం.

ఆధిపతేయ్యట్ఠేన ఇన్ద్రియం ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. అకమ్పియట్ఠేన బలం ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. నియ్యానికట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గో ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. హేతుట్ఠేన మగ్గో ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిపట్ఠానా ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. పదహనట్ఠేన సమ్మప్పధానా ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ఇజ్ఝనట్ఠేన ఇద్ధిపాదా ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. తథట్ఠేన సచ్చా ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. అవిక్ఖేపట్ఠేన సమథో ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనా ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ఏకరసట్ఠేన సమథవిపస్సనా ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. అనతివత్తనట్ఠేన యుగనద్ధం ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. సంవరట్ఠేన సీలవిసుద్ధి ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. అవిక్ఖేపట్ఠేన చిత్తవిసుద్ధి ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. దస్సనట్ఠేన దిట్ఠివిసుద్ధి ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ముత్తట్ఠేన విమోక్ఖో ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. పటివేధట్ఠేన విజ్జా ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. పరిచ్చాగట్ఠేన విముత్తి ధమ్మో . తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. సముచ్ఛేదట్ఠేన ఖయే ఞాణం ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. పటిప్పస్సద్ధట్ఠేన అనుప్పాదే ఞాణం ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ఛన్దో మూలట్ఠేన ధమ్మో. తం ధమ్మో పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. మనసికారో సముట్ఠానట్ఠేన ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ఫస్సో సమోధానట్ఠేన ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. వేదనా సమోసరణట్ఠేన ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. సమాధి పముఖట్ఠేన ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. సతి ఆధిపతేయ్యట్ఠేన ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. పఞ్ఞా తతుత్తరట్ఠేన ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. విముత్తి సారట్ఠేన ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. అమతోగధం నిబ్బానం పరియోసానట్ఠేన ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం.

“తం ఖో పనిదం దుక్ఖం అరియసచ్చం పరిఞ్ఞేయ్య”న్తి…పే॰… పరిఞ్ఞాతన్తి పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది…పే॰… ఆలోకో ఉదపాది.

చక్ఖుం ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన…పే॰… ఆలోకో ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన? **చక్ఖుం ఉదపాదీ**తి – దస్సనట్ఠేన…పే॰… **ఆలోకో ఉదపాదీ**తి – ఓభాసట్ఠేన. చక్ఖుం ధమ్మో, దస్సనట్ఠో అత్థో…పే॰… ఆలోకో ధమ్మో, ఓభాసట్ఠో అత్థో. ఇమే పఞ్చ ధమ్మా పఞ్చ అత్థా దుక్ఖవత్థుకా సచ్చవత్థుకా సచ్చారమ్మణా సచ్చగోచరా సచ్చసఙ్గహితా సచ్చపరియాపన్నా సచ్చే సముదాగతా సచ్చే ఠితా సచ్చే పతిట్ఠితా.

ధమ్మచక్కన్తి కేనట్ఠేన ధమ్మచక్కం? ధమ్మఞ్చ పవత్తేతి చక్కఞ్చాతి – ధమ్మచక్కం. చక్కఞ్చ పవత్తేతి ధమ్మఞ్చాతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మేన పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మపరియాయ పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మే ఠితో పవత్తేతీతి –

ధమ్మచక్కం. ధమ్మే పతిట్ఠితో పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం...పే.... అమతోగధం నిబ్బానం పరియోసానట్ఠేన ధమ్మో తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం.

[ఖ-ఘ] “ఇదం దుక్ఖసముదయం అరియసచ్చ”న్తి పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది...పే.... ఆలోకో ఉదపాది...పే.... “తం ఖో పనిదం దుక్ఖసముదయం అరియసచ్చం పహాతబ్బ”న్తి...పే.... “పహీన”న్తి పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది...పే.... ఆలోకో ఉదపాది.

చక్ఖుం ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన...పే.... ఆలోకో ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన? **చక్ఖుం ఉదపాదీ**తి – దస్సనట్ఠేన...పే.... **ఆలోకో ఉదపాదీ**తి – ఓభాసట్ఠేన.

చక్ఖుం ధమ్మో, దస్సనట్ఠో అత్థో...పే.... ఆలోకో ధమ్మో, ఓభాసట్ఠో అత్థో. ఇమే పఞ్చ ధమ్మా పఞ్చ అత్థా సముదయవత్థుకా సచ్చవత్థుకా...పే.... నిరోధవత్థుకా సచ్చవత్థుకా...పే.... మగ్గవత్థుకా సచ్చవత్థుకా సచ్చారమ్మణా సచ్చగోచరా సచ్చసఙ్గహితా సచ్చపరియాపన్నా సచ్చే సముదాగతా సచ్చే ఠితా సచ్చే పతిట్ఠితా.

ధమ్మచక్కన్తి కేనట్ఠేన ధమ్మచక్కం? ధమ్మఞ్చ పవత్తేతి చక్కఞ్చాతి – ధమ్మచక్కం. చక్కఞ్చ పవత్తేతి ధమ్మఞ్చాతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మేన పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మచరియాయ పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మే ఠితో పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మే పతిట్ఠితో పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం...పే.... అమతోగధం నిబ్బానం పరియోసానట్ఠేన ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం.

౨. సతిపట్ఠానవారో

౪౧. “‘అయం కాయే కాయానుపస్సనా’తి మే, భిక్ఖవే, పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది...పే.... ఆలోకో ఉదపాది. సా ఖో పనాయం కాయే కాయానుపస్సనా భావేతబ్బాతి మే, భిక్ఖవే,...పే.... భావితాతి మే, భిక్ఖవే, పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది...పే.... ఆలోకో ఉదపాది”.

“అయం వేదనాసు...పే.... అయం చిత్తే... అయం ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సనాతి మే, భిక్ఖవే, పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది...పే.... ఆలోకో ఉదపాది. సా ఖో పనాయం ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సనా భావేతబ్బాతి మే, భిక్ఖవే...పే.... భావితాతి మే, భిక్ఖవే, పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది...పే.... ఆలోకో ఉదపాది”.

అయం కాయే కాయానుపస్సనాతి పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది...పే.... ఆలోకో ఉదపాది...పే.... సా ఖో పనాయం కాయే కాయానుపస్సనా భావేతబ్బాతి...పే.... భావితాతి పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది...పే.... ఆలోకో ఉదపాది.

చక్ఖుం ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన...పే.... ఆలోకో ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన? **చక్ఖుం ఉదపాదీ**తి – దస్సనట్ఠేన...పే.... **ఆలోకో ఉదపాదీ**తి – ఓభాసట్ఠేన.

చక్ఖుం ధమ్మో, దస్సనట్ఠో అత్థో...పే.... ఆలోకో ధమ్మో, ఓభాసట్ఠో అత్థో. ఇమే పఞ్చ ధమ్మా పఞ్చ అత్థా కాయవత్థుకా సతిపట్ఠానవత్థుకా...పే.... వేదనావత్థుకా సతిపట్ఠానవత్థుకా... చిత్తవత్థుకా సతిపట్ఠానవత్థుకా... ధమ్మవత్థుకా సతిపట్ఠానవత్థుకా సతిపట్ఠానారమ్మణా సతిపట్ఠానగోచరా సతిపట్ఠానసఙ్గహితా సతిపట్ఠానపరియాపన్నా సతిపట్ఠానే సముదాగతా సతిపట్ఠానే ఠితా సతిపట్ఠానే పతిట్ఠితా.

ధమ్మచక్కన్తి కేనట్ఠేన ధమ్మచక్కం? ధమ్మఞ్చ పవత్తేతి చక్కఞ్చాతి – ధమ్మచక్కం. చక్కఞ్చ పవత్తేతి ధమ్మఞ్చాతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మేన పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మచరియాయ పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మే ఠితో పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మే పతిట్ఠితో పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం ...పే.... అమతోగధం నిబ్బానం పరియోసానట్ఠేన ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం.

౩. ఇద్ధిపాదవారో

౪౨. '''అయం ఛన్దసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతో ఇద్ధిపాదో'తి మే , భిక్ఖవే పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది...పే.... ఆలోకో ఉదపాది. 'సో ఖో పనాయం ఛన్దసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతో ఇద్ధిపాదో భావేతబ్బో'తి మే, భిక్ఖవే...పే.... భావితోతి మే, భిక్ఖవే, పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది...పే.... ఆలోకో ఉదపాది.

"అయం వీరియసమాధి...పే.... అయం చిత్తసమాధి...పే.... అయం వీమంసాసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతో ఇద్ధిపాదోతి మే, భిక్ఖవే, పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది...పే.... ఆలోకో ఉదపాది. సో ఖో పనాయం వీమంసాసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతో ఇద్ధిపాదో భావేతబ్బోతి మే, భిక్ఖవే...పే.... భావితోతి మే, భిక్ఖవే, పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది...పే.... ఆలోకో ఉదపాది".

అయం ఛన్దసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతో ఇద్ధిపాదోతి పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది...పే.... ఆలోకో ఉదపాది...పే.... సో ఖో పనాయం ఛన్దసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతో ఇద్ధిపాదో భావేతబ్బోతి...పే.... భావితోతి పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది, ఞాణం ఉదపాది, పఞ్ఞా ఉదపాది, విజ్జా ఉదపాది, ఆలోకో ఉదపాది.

చక్ఖుం ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన? ఞాణం ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన? పఞ్ఞా ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన? విజ్జా ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన? ఆలోకో ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన? **చక్ఖుం ఉదపాదీ**తి – దస్సనట్ఠేన. **ఞాణం ఉదపాదీ**తి – ఞాతట్ఠేన. **పఞ్ఞా ఉదపాదీ**తి – పజాననట్ఠేన. **విజ్జా ఉదపాదీ**తి – పటివేధట్ఠేన. **ఆలోకో ఉదపాదీ**తి – ఓభాసట్ఠేన.

చక్ఖుం ధమ్మో, దస్సనట్ఠో అత్థో. ఞాణం ధమ్మో, ఞాతట్ఠో అత్థో. పఞ్ఞా ధమ్మో, పజాననట్ఠో అత్థో. విజ్జా ధమ్మో, పటివేధట్ఠో అత్థో. ఆలోకో ధమ్మో, ఓభాసట్ఠో అత్థో. ఇమే పఞ్చ ధమ్మా పఞ్చ అత్థా ఛన్దవత్థుకా ఇద్ధిపాదవత్థుకా

ఇద్ధిపాదారమ్మణా ఇద్ధిపాదగోచరా ఇద్ధిపాదసఙ్గహితా ఇద్ధిపాదపరియాపన్నా ఇద్ధిపాదే సముదాగతా ఇద్ధిపాదే ఠితా ఇద్ధిపాదే పతిట్ఠితా.

ధమ్మచక్కన్తి కేనట్ఠేన ధమ్మచక్కం? ధమ్మఞ్చ పవత్తేతి చక్కఞ్చాతి – ధమ్మచక్కం. చక్కఞ్చ పవత్తేతి ధమ్మఞ్చాతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మేన పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మచరియాయ పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మే ఠితో పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మే పతిట్ఠితో పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మే పతిట్ఠాపేన్తో పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మే వసిప్పత్తో పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మే వసిం పాపేన్తో పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మే పారమిప్పత్తో పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మే పారమిం పాపేన్తో పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం...పే.... ధమ్మం అపచాయమానో పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మద్ధజో పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మకేతు పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మాధిపతేయ్యో పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. తం ఖో పన ధమ్మచక్కం అప్పటివత్తియం సమణేన వా బ్రాహ్మణేన వా దేవేన వా మారేన వా బ్రహ్మునా వా కేనచి వా లోకస్మిన్తి – ధమ్మచక్కం.

సద్ధిన్ద్రియం ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం...పే.... అమతోగధం నిబ్బానం పరియోసానట్ఠేన ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం.

అయం వీరియసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతో ఇద్ధిపాదోతి పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది... పే.... ఆలోకో ఉదపాది...పే.... సో ఖో పనాయం వీరియసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతో ఇద్ధిపాదో భావేతబ్బోతి...పే.... భావితోతి పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది...పే.... ఆలోకో ఉదపాది.

చక్ఖుం ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన...పే.... ఆలోకో ఉదపాదీతి – కేనట్ఠేన? **చక్ఖుం ఉదపాదీ**తి – దస్సనట్ఠేన...పే.... **ఆలోకో ఉదపాదీ**తి – ఓభాసట్ఠేన.

చక్ఖుం ధమ్మో, దస్సనట్ఠో అత్థో...పే.... ఆలోకో ధమ్మో, ఓభాసట్ఠో అత్థో. ఇమే పఞ్చ ధమ్మా పఞ్చ అత్థా వీరియవత్థుకా ఇద్ధిపాదవత్థుకా...పే.... చిత్తవత్థుకా ఇద్ధిపాదవత్థుకా... వీమంసావత్థుకా ఇద్ధిపాదవత్థుకా ఇద్ధిపాదారమ్మణా ఇద్ధిపాదగోచరా ఇద్ధిపాదసఙ్గహితా ఇద్ధిపాదపరియాపన్నా ఇద్ధిపాదే సముదాగతా ఇద్ధిపాదే ఠితా ఇద్ధిపాదే పతిట్ఠితా .

ధమ్మచక్కన్తి కేనట్ఠేన ధమ్మచక్కం? ధమ్మఞ్చ పవత్తేతి చక్కఞ్చాతి – ధమ్మచక్కం. చక్కఞ్చ పవత్తేతి ధమ్మఞ్చాతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మేన పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మచరియాయ పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మే ఠితో పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం. ధమ్మే పతిట్ఠితో పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కం...పే.... అమతోగధం నిబ్బానం పరియోసానట్ఠేన ధమ్మో. తం ధమ్మం పవత్తేతీతి – ధమ్మచక్కన్తి.

ధమ్మచక్కకథా నిట్ఠితా.

౮. లోకుత్తరకథా

౪౩. కతమే ధమ్మా లోకుత్తరా? చత్తారో సతిపట్ఠానా, చత్తారో సమ్మప్పధానా, చత్తారో ఇద్ధిపాదా, పఞ్చిన్ద్రియాని, పఞ్చ బలాని, సత్త బోజ్ఝఙ్గా, అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో, చత్తారో అరియమగ్గా, చత్తారి చ సామఞ్ఞఫలాని, నిబ్బానఞ్చ – ఇమే ధమ్మా లోకుత్తరా.

లోకుత్తరాతి కేనట్ఠేన లోకుత్తరా? లోకం తరన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకా ఉత్తరన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకతో ఉత్తరన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకమ్హా ఉత్తరన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకం అతిక్కమన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకం సమతిక్కమన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకం సమతిక్కన్తాతి – లోకుత్తరా. లోకేన అతిరేకాతి – లోకుత్తరా. లోకన్తం తరన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకా నిస్సరన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకతో నిస్సరన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకమ్హా నిస్సరన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకా నిస్సటాతి – లోకుత్తరా. లోకేన నిస్సటాతి – లోకుత్తరా. లోకమ్హా నిస్సటాతి – లోకుత్తరా. లోకే న తిట్ఠన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకస్మిం న తిట్ఠన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకే న లిమ్పన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకేన న లిమ్పన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకే అసంలిత్తాతి – లోకుత్తరా. లోకేన అసంలిత్తాతి – లోకుత్తరా. లోకే అనుపలిత్తాతి – లోకుత్తరా. లోకేన అనుపలిత్తాతి – లోకుత్తరా. లోకే విప్పముత్తాతి – లోకుత్తరా. లోకేన విప్పముత్తాతి – లోకుత్తరా. లోకా విప్పముత్తాతి – లోకుత్తరా. లోకతో విప్పముత్తాతి – లోకుత్తరా. లోకమ్హా విప్పముత్తాతి – లోకుత్తరా. లోకే విసఞ్ఞుత్తాతి – లోకుత్తరా. లోకేన విసఞ్ఞుత్తాతి – లోకుత్తరా. లోకా విసఞ్ఞుత్తాతి – లోకుత్తరా. లోకస్మిం విసఞ్ఞుత్తాతి – లోకుత్తరా. లోకతో విసఞ్ఞుత్తాతి – లోకుత్తరా. లోకమ్హా విసఞ్ఞుత్తాతి – లోకుత్తరా. లోకా సుజ్ఝన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకతో సుజ్ఝన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకమ్హా సుజ్ఝన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకా విసుజ్ఝన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకతో విసుజ్ఝన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకమ్హా విసుజ్ఝన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకా వుట్ఠహన్తీతి [ఉద్ధరన్తీతి (క.), ఉట్ఠహన్తీతి (సీ. అట్ఠ.)] – లోకుత్తరా. లోకతో వుట్ఠహన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకమ్హా వుట్ఠహన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకా వివట్టన్తీతి – లోకుత్తరా . లోకతో వివట్టన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకమ్హా వివట్టన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకే న సజ్జన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకే న గయ్హన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకే న బజ్ఝన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకం సముచ్ఛిన్దన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకం సముచ్ఛిన్నత్తాతి – లోకుత్తరా. లోకం పటిప్పస్సమ్భేన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకం పటిప్పస్సమ్భితత్తాతి – లోకుత్తరా. లోకస్స అపథాతి – లోకుత్తరా. లోకస్స అగతీతి – లోకుత్తరా. లోకస్స అవిసయాతి – లోకుత్తరా. లోకస్స అసాధారణాతి – లోకుత్తరా. లోకం వమన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకం న పచ్చావమన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకం పజహన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకం న ఉపాదియన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకం విసినేన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకం న ఉస్సినేన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకం విధూపేన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకం న సన్ధూపేన్తీతి – లోకుత్తరా. లోకం సమతిక్కమ్మ అభిభుయ్య తిట్ఠన్తీతి – లోకుత్తరా.

లోకుత్తరకథా నిట్ఠితా.

౯. బలకథా

౪౪. సావత్థినిదానం [సం. ని. ౫.౨౦౫-౨౧౬ పస్సితబ్బా]. "పఞ్చిమాని , భిక్ఖవే, బలాని. కతమాని పఞ్చ? సద్ధాబలం, వీరియబలం, సతిబలం, సమాధిబలం, పఞ్ఞాబలం – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చ బలాని.

"అపి చ, అట్ఠసట్ఠి బలాని – సద్ధాబలం, వీరియబలం, సతిబలం, సమాధిబలం, పఞ్ఞాబలం, హిరిబలం, ఓత్తప్పబలం, పటిసఙ్ఖానబలం, భావనాబలం, అనవజ్జబలం, సఙ్గహబలం, ఖన్తిబలం, పఞ్ఞత్తిబలం, నిజ్ఝత్తిబలం, ఇస్సరియబలం ,

అధిట్ఠానబలం, సమథబలం, విపస్సనాబలం, దస సేఖబలాని, దస అసేఖబలాని, దస ఖీణాసవబలాని, దస ఇద్ధిబలాని, దస తథాగతబలాని".

కతమం **సద్ధాబలం?** అస్సద్ధియే న కమ్పతీతి – సద్ధాబలం. సహజాతానం ధమ్మానం ఉపత్థమ్భనట్ఠేన సద్ధాబలం, కిలేసానం పరియాదానట్ఠేన సద్ధాబలం, పటివేధాదివిసోధనట్ఠేన సద్ధాబలం, చిత్తస్స అధిట్ఠానట్ఠేన సద్ధాబలం, చిత్తస్స వోదానట్ఠేన సద్ధాబలం, విసేసాధిగమట్ఠేన సద్ధాబలం, ఉత్తరి పటివేధట్ఠేన సద్ధాబలం, సచ్చాభిసమయట్ఠేన సద్ధాబలం, నిరోధే పతిట్ఠాపకట్ఠేన సద్ధాబలం. ఇదం సద్ధాబలం.

కతమం **వీరియబలం?** కోసజ్జే న కమ్పతీతి – వీరియబలం. సహజాతానం ధమ్మానం ఉపత్థమ్భనట్ఠేన వీరియబలం, కిలేసానం పరియాదానట్ఠేన వీరియబలం, పటివేధాదివిసోధనట్ఠేన వీరియబలం, చిత్తస్స అధిట్ఠానట్ఠేన వీరియబలం, చిత్తస్స వోదానట్ఠేన వీరియబలం, విసేసాధిగమట్ఠేన వీరియబలం, ఉత్తరి పటివేధట్ఠేన వీరియబలం, సచ్చాభిసమయట్ఠేన వీరియబలం, నిరోధే పతిట్ఠాపకట్ఠేన వీరియబలం. ఇదం వీరియబలం.

కతమం **సతిబలం?** పమాదే న కమ్పతీతి – సతిబలం. సహజాతానం ధమ్మానం ఉపత్థమ్భనట్ఠేన సతిబలం...పే.... నిరోధే పతిట్ఠాపకట్ఠేన సతిబలం. ఇదం సతిబలం.

కతమం **సమాధిబలం?** ఉద్ధచ్చే న కమ్పతీతి – సమాధిబలం. సహజాతానం ధమ్మానం ఉపత్థమ్భనట్ఠేన సమాధిబలం...పే.... నిరోధే పతిట్ఠాపకట్ఠేన సమాధిబలం. ఇదం సమాధిబలం.

కతమం **పఞ్ఞాబలం?** అవిజ్జాయ న కమ్పతీతి – పఞ్ఞాబలం. సహజాతానం ధమ్మానం ఉపత్థమ్భనట్ఠేన పఞ్ఞాబలం...పే.... నిరోధే పతిట్ఠాపకట్ఠేన పఞ్ఞాబలం. ఇదం పఞ్ఞాబలం.

కతమం **హిరిబలం?** నేక్ఖమ్మేన కామచ్ఛన్దం హిరీయతీతి [హిరియతీతి (స్యా. క.)] – హిరిబలం. అబ్యాపాదేన బ్యాపాదం హిరీయతీతి – హిరిబలం. ఆలోకసఞ్ఞాయ థినమిద్ధం హిరీయతీతి – హిరిబలం. అవిక్ఖేపేన ఉద్ధచ్చం హిరీయతీతి – హిరిబలం. ధమ్మవవత్థానేన విచికిచ్ఛం హిరీయతీతి – హిరిబలం. ఞాణేన అవిజ్జం హిరీయతీతి – హిరిబలం. పామోజ్జేన అరతిం హిరీయతీతి – హిరిబలం. పఠమేన ఝానేన నీవరణే హిరీయతీతి – హిరిబలం...పే.... అరహత్తమగ్గేన సబ్బకిలేసే హిరీయతీతి – హిరిబలం. ఇదం హిరిబలం.

కతమం **ఓత్తప్పబలం?** నేక్ఖమ్మేన కామచ్ఛన్దం ఓత్తప్పతీతి – ఓత్తప్పబలం. అబ్యాపాదేన బ్యాపాదం ఓత్తప్పతీతి – ఓత్తప్పబలం. ఆలోకసఞ్ఞాయ థినమిద్ధం ఓత్తప్పతీతి – ఓత్తప్పబలం. అవిక్ఖేపేన ఉద్ధచ్చం ఓత్తప్పతీతి – ఓత్తప్పబలం. ధమ్మవవత్థానేన విచికిచ్ఛం ఓత్తప్పతీతి – ఓత్తప్పబలం. ఞాణేన అవిజ్జం ఓత్తప్పతీతి – ఓత్తప్పబలం . పామోజ్జేన అరతిం ఓత్తప్పతీతి – ఓత్తప్పబలం. పఠమేన ఝానేన నీవరణే ఓత్తప్పతీతి – ఓత్తప్పబలం...పే.... అరహత్తమగ్గేన సబ్బకిలేసే ఓత్తప్పతీతి – ఓత్తప్పబలం. ఇదం ఓత్తప్పబలం.

కతమం **పటిసఙ్ఖానబలం?** నేక్ఖమ్మేన కామచ్ఛన్దం పటిసఙ్ఖాతీతి – పటిసఙ్ఖానబలం. అబ్యాపాదేన బ్యాపాదం పటిసఙ్ఖాతీతి – పటిసఙ్ఖానబలం. ఆలోకసఞ్ఞాయ థినమిద్ధం పటిసఙ్ఖాతీతి – పటిసఙ్ఖానబలం. అవిక్ఖేపేన ఉద్ధచ్చం

పటిసఙ్ఖాతీతి – పటిసఙ్ఖానబలం. ధమ్మవవత్థానేన విచికిచ్ఛం పటిసఙ్ఖాతీతి – పటిసఙ్ఖానబలం. ఞాణేన అవిజ్జం పటిసఙ్ఖాతీతి – పటిసఙ్ఖానబలం . పామోజ్జేన అరతిం పటిసఙ్ఖాతీతి – పటిసఙ్ఖానబలం. పఠమేన ఝానేన నీవరణే పటిసఙ్ఖాతీతి – పటిసఙ్ఖానబలం…పే॰… అరహత్తమగ్గేన సబ్బకిలేసే పటిసఙ్ఖాతీతి – పటిసఙ్ఖానబలం. ఇదం పటిసఙ్ఖానబలం.

కతమం **భావనాబలం?** కామచ్ఛన్దం పజహన్తో నేక్ఖమ్మం భావేతీతి – భావనాబలం. బ్యాపాదం పజహన్తో అబ్యాపాదం భావేతీతి – భావనాబలం. థినమిద్ధం పజహన్తో ఆలోకసఞ్ఞం భావేతీతి – భావనాబలం. ఉద్ధచ్చం పజహన్తో అవిక్ఖేపం భావేతీతి – భావనాబలం. విచికిచ్ఛం పజహన్తో ధమ్మవవత్థానం భావేతీతి – భావనాబలం. అవిజ్జం పజహన్తో ఞాణం భావేతీతి – భావనాబలం. అరతిం పజహన్తో పామోజ్జం భావేతీతి – భావనాబలం. నీవరణే పజహన్తో పఠమం ఝానం భావేతీతి – భావనాబలం…పే॰… సబ్బకిలేసే పజహన్తో అరహత్తమగ్గం భావేతీతి – భావనాబలం. ఇదం భావనాబలం.

కతమం **అనవజ్జబలం?** కామచ్ఛన్దస్స పహీనత్తా నేక్ఖమ్మే నత్థి కిఞ్చి వజ్జన్తి – అనవజ్జబలం. బ్యాపాదస్స పహీనత్తా అబ్యాపాదే నత్థి కిఞ్చి వజ్జన్తి – అనవజ్జబలం. థినమిద్ధస్స పహీనత్తా ఆలోకసఞ్ఞాయ నత్థి కిఞ్చి వజ్జన్తి – అనవజ్జబలం. ఉద్ధచ్చస్స పహీనత్తా అవిక్ఖేపే నత్థి కిఞ్చి వజ్జన్తి – అనవజ్జబలం. విచికిచ్ఛాయ పహీనత్తా ధమ్మవవత్థానే నత్థి కిఞ్చి వజ్జన్తి – అనవజ్జబలం. అవిజ్జాయ పహీనత్తా ఞాణే నత్థి కిఞ్చి వజ్జన్తి – అనవజ్జబలం. అరతియా పహీనత్తా పామోజ్జే నత్థి కిఞ్చి వజ్జన్తి అనవజ్జబలం. నీవరణానం పహీనత్తా పఠమజ్ఝానే నత్థి కిఞ్చి వజ్జన్తి – అనవజ్జబలం…పే॰… సబ్బకిలేసానం పహీనత్తా అరహత్తమగ్గే నత్థి కిఞ్చి వజ్జన్తి – అనవజ్జబలం. ఇదం అనవజ్జబలం.

కతమం **సఙ్గహబలం?** కామచ్ఛన్దం పజహన్తో నేక్ఖమ్మవసేన చిత్తం సఙ్గణ్హాతీతి – సఙ్గహబలం. బ్యాపాదం పజహన్తో అబ్యాపాదవసేన చిత్తం సఙ్గణ్హాతీతి – సఙ్గహబలం. థినమిద్ధం పజహన్తో ఆలోకసఞ్ఞావసేన చిత్తం సఙ్గణ్హాతీతి – సఙ్గహబలం…పే॰… సబ్బకిలేసే పజహన్తో అరహత్తమగ్గవసేన చిత్తం సఙ్గణ్హాతీతి – సఙ్గహబలం. ఇదం సఙ్గహబలం.

కతమం **ఖన్తిబలం?** కామచ్ఛన్దస్స పహీనత్తా నేక్ఖమ్మం ఖమతీతి – ఖన్తిబలం. బ్యాపాదస్స పహీనత్తా అబ్యాపాదో ఖమతీతి – ఖన్తిబలం. థినమిద్ధస్స పహీనత్తా ఆలోకసఞ్ఞా ఖమతీతి – ఖన్తిబలం. ఉద్ధచ్చస్స పహీనత్తా అవిక్ఖేపో ఖమతీతి – ఖన్తిబలం. విచికిచ్ఛాయ పహీనత్తా ధమ్మవవత్థానం ఖమతీతి – ఖన్తిబలం. అవిజ్జాయ పహీనత్తా ఞాణం ఖమతీతి – ఖన్తిబలం. అరతియా పహీనత్తా పామోజ్జం ఖమతీతి – ఖన్తిబలం. నీవరణానం పహీనత్తా పఠమం ఝానం ఖమతీతి – ఖన్తిబలం…పే॰… సబ్బకిలేసానం పహీనత్తా అరహత్తమగ్గో ఖమతీతి – ఖన్తిబలం. ఇదం ఖన్తిబలం.

కతమం **పఞ్ఞత్తిబలం?** కామచ్ఛన్దం పజహన్తో నేక్ఖమ్మవసేన చిత్తం పఞ్ఞపేతీతి – పఞ్ఞత్తిబలం. బ్యాపాదం పజహన్తో అబ్యాపాదవసేన చిత్తం పఞ్ఞపేతీతి – పఞ్ఞత్తిబలం. థినమిద్ధం పజహన్తో ఆలోకసఞ్ఞావసేన చిత్తం పఞ్ఞపేతీతి – పఞ్ఞత్తిబలం…పే॰… సబ్బకిలేసే పజహన్తో అరహత్తమగ్గవసేన చిత్తం పఞ్ఞపేతీతి – పఞ్ఞత్తిబలం. ఇదం పఞ్ఞత్తిబలం.

కతమం **నిజ్ఝత్తిబలం?** కామచ్ఛన్దం పజహన్తో నేక్ఖమ్మవసేన చిత్తం నిజ్ఝాపేతీతి – నిజ్ఝత్తిబలం. బ్యాపాదం పజహన్తో అబ్యాపాదవసేన చిత్తం నిజ్ఝాపేతీతి – నిజ్ఝత్తిబలం. థినమిద్ధం పజహన్తో ఆలోకసఞ్ఞావసేన చిత్తం నిజ్ఝాపేతీతి – నిజ్ఝత్తిబలం…పే॰… సబ్బకిలేసే పజహన్తో అరహత్తమగ్గవసేన చిత్తం నిజ్ఝాపేతీతి – నిజ్ఝత్తిబలం. ఇదం నిజ్ఝత్తిబలం.

కతమం **ఇస్సరియబలం?** కామచ్ఛన్దం పజహన్తో నేక్ఖమ్మవసేన చిత్తం వసం వత్తేతీతి – ఇస్సరియబలం. బ్యాపాదం పజహన్తో అబ్యాపాదవసేన చిత్తం వసం వత్తేతీతి – ఇస్సరియబలం. థినమిద్ధం పజహన్తో ఆలోకసఞ్ఞావసేన చిత్తం వసం వత్తేతీతి – ఇస్సరియబలం...పే.... సబ్బకిలేసే పజహన్తో అరహత్తమగ్గవసేన చిత్తం వసం వత్తేతీతి – ఇస్సరియబలం. ఇదం ఇస్సరియబలం.

కతమం **అధిట్ఠానబలం?** కామచ్ఛన్దం పజహన్తో నేక్ఖమ్మవసేన చిత్తం అధిట్ఠాతీతి – అధిట్ఠానబలం. బ్యాపాదం పజహన్తో అబ్యాపాదవసేన చిత్తం అధిట్ఠాతీతి – అధిట్ఠానబలం. థినమిద్ధం పజహన్తో ఆలోకసఞ్ఞావసేన చిత్తం అధిట్ఠాతీతి – అధిట్ఠానబలం...పే.... సబ్బకిలేసే పజహన్తో అరహత్తమగ్గవసేన చిత్తం అధిట్ఠాతీతి – అధిట్ఠానబలం. ఇదం అధిట్ఠానబలం.

కతమం **సమథబలం?** నేక్ఖమ్మవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమథబలం, అబ్యాపాదవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమథబలం, ఆలోకసఞ్ఞావసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమథబలం...పే.... పటినిస్సగ్గానుపస్సీ అస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమథబలం, పటినిస్సగ్గానుపస్సీ పస్సాసవసేన చిత్తస్స ఏకగ్గతా అవిక్ఖేపో సమథబలం.

సమథబలన్తి కేనట్ఠేన సమథబలం? పఠమేన ఝానేన నీవరణే న కమ్పతీతి – సమథబలం. దుతియేన ఝానేన వితక్కవిచారే న కమ్పతీతి – సమథబలం. తతియేన ఝానేన పీతియా న కమ్పతీతి – సమథబలం. చతుత్థేన ఝానేన సుఖదుక్ఖే న కమ్పతీతి – సమథబలం. ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తియా రూపసఞ్ఞాయ పటిఘసఞ్ఞాయ నానత్తసఞ్ఞాయ న కమ్పతీతి – సమథబలం . విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తియా ఆకాసానఞ్చాయతనసఞ్ఞాయ న కమ్పతీతి – సమథబలం. ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసఞ్ఞాయ న కమ్పతీతి – సమథబలం. నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసఞ్ఞాయ న కమ్పతీతి – సమథబలం. ఉద్ధచ్చే చ ఉద్ధచ్చసహగతకిలేసే చ ఖన్ధే చ న కమ్పతి న చలతి న వేధతీతి – సమథబలం. ఇదం సమథబలం.

కతమం **విపస్సనాబలం**? అనిచ్చానుపస్సనా విపస్సనాబలం, దుక్ఖానుపస్సనా విపస్సనాబలం...పే.... పటినిస్సగ్గానుపస్సనా విపస్సనాబలం, రూపే అనిచ్చానుపస్సనా విపస్సనాబలం, రూపే దుక్ఖానుపస్సనా విపస్సనాబలం...పే.... రూపే పటినస్సగ్గానుపస్సనా విపస్సనాబలం, వేదనాయ...పే.... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారేసు... విఞ్ఞాణే... చక్ఖుస్మిం...పే.... జరామరణే అనిచ్చానుపస్సనా విపస్సనాబలం, జరామరణే దుక్ఖానుపస్సనా విపస్సనాబలం...పే.... జరామరణే పటినిస్సగ్గానుపస్సనా విపస్సనాబలం. విపస్సనాబలన్తి కేనట్ఠేన విపస్సనాబలం? అనిచ్చానుపస్సనాయ నిచ్చసఞ్ఞాయ న కమ్పతీతి – విపస్సనాబలం. దుక్ఖానుపస్సనాయ సుఖసఞ్ఞాయ న కమ్పతీతి – విపస్సనాబలం. అనత్తానుపస్సనాయ అత్తసఞ్ఞాయ కమ్పతీతి – విపస్సనాబలం. నిబ్బిదానుపస్సనాయ నన్దియా న కమ్పతీతి – విపస్సనాబలం. విరాగానుపస్సనాయ రాగే న కమ్పతీతి – విపస్సనాబలం. నిరోధానుపస్సనా సముదయే న కమ్పతీతి – విపస్సనాబలం . పటినిస్సగ్గానుపస్సనాయ ఆదానే న కమ్పతీతి – విపస్సనాబలం. అవిజ్జాయ అవిజ్జాసహగతకిలేసే చ ఖన్ధే చ న కమ్పతి న చలతి న వేధతీతి – విపస్సనాబలం. ఇదం విపస్సనాబలం.

కతమాని **దస సేఖబలాని, దస అసేఖబలాని?** సమ్మాదిట్ఠిం [సమ్మాదిట్ఠి (క.) ఏవమీదిసేసు నవసు పదేసు దుతియన్తవచనేన. దీ. ని. ౩.౩౪౮ పస్సితబ్బా] సిక్ఖతీతి – సేఖబలం. తత్థ సిక్ఖితత్తా అసేఖబలం. సమ్మాసఙ్కప్పం సిక్ఖతీతి

– సేఖబలం. తత్థ సిక్ఖితత్తా – అసేఖబలం . సమ్మావాచం...పే.... సమ్మాకమ్మన్తం... సమ్మాఆజీవం... సమ్మావాయామం... సమ్మాసతిం... సమ్మాసమాధిం... సమ్మాఞాణం...పే.... సమ్మావిముత్తిం సిక్ఖతీతి – సేఖబలం. తత్థ సిక్ఖితత్తా – అసేఖబలం. ఇమాని దస సేఖబలాని, దస అసేఖబలాని.

కతమాని **దస ఖీణాసవబలాని?** [అ. ని. ౧౦.౯౦ పస్సితబ్బా] ఇధ ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో అనిచ్చతో సబ్బే సఙ్ఖారా యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠా హోన్తి. యమ్పి ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో అనిచ్చతో సబ్బే సఙ్ఖారా యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠా హోన్తి, ఇదమ్పి ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో బలం హోతి, యం బలం ఆగమ్మ ఖీణాసవో భిక్ఖు ఆసవానం ఖయం పటిజానాతి – “ఖీణా మే ఆసవా”తి.

పున చపరం ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో అఙ్గారకాసూపమా కామా యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠా హోన్తి. యమ్పి ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో అఙ్గారకాసూపమా కామా యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠా హోన్తి, ఇదమ్పి ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో బలం హోతి, యం బలం ఆగమ్మ ఖీణాసవో భిక్ఖు ఆసవానం ఖయం పటిజానాతి – “ఖీణా మే ఆసవా”తి.

పున చపరం ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో వివేకనిన్నం చిత్తం హోతి వివేకపోణం వివేకపబ్భారం వివేకట్ఠం నేక్ఖమ్మాభిరతం బ్యన్తీభూతం [బ్యన్తిభూతం (క.)] సబ్బసో ఆసవట్ఠానియేహి ధమ్మేహి. యమ్పి ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో వివేకనిన్నం చిత్తం హోతి వివేకపోణం వివేకపబ్భారం వివేకట్ఠం నేక్ఖమ్మాభిరతం బ్యన్తిభూతం సబ్బసో ఆసవట్ఠానియేహి ధమ్మేహి, ఇదమ్పి ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో బలం హోతి, యం బలం ఆగమ్మ ఖీణాసవో భిక్ఖు ఆసవానం ఖయం పటిజానాతి – “ఖీణా మే ఆసవా”తి.

పున చపరం ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో చత్తారో సతిపట్ఠానా భావితా హోన్తి సుభావితా. యమ్పి ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో చత్తారో సతిపట్ఠానా భావితా హోన్తి సుభావితా, ఇదమ్పి ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో బలం హోతి, యం బలం ఆగమ్మ ఖీణాసవో భిక్ఖు ఆసవానం ఖయం పటిజానాతి – “ఖీణా మే ఆసవా”తి.

పున చపరం ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో చత్తారో సమ్మప్పధానా భావితా హోన్తి సుభావితా...పే.... చత్తారో ఇద్ధిపాదా భావితా హోన్తి సుభావితా... పఞ్చిన్ద్రియాని భావితాని హోన్తి సుభావితాని... పఞ్చ బలాని భావితాని హోన్తి సుభావితాని... సత్త బోజ్ఝఙ్గా భావితా హోన్తి సుభావితా...పే.... అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో భావితో హోతి సుభావితో. యమ్పి ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో భావితో హోతి సుభావితో, ఇదమ్పి ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో బలం హోతి, యం బలం ఆగమ్మ ఖీణాసవో భిక్ఖు ఆసవానం ఖయం పటిజానాతి – “ఖీణా మే ఆసవా”తి. ఇమాని దస ఖీణాసవబలాని.

కతమాని **దస ఇద్ధిబలాని?** అధిట్ఠానా ఇద్ధి, వికుబ్బనా ఇద్ధి, మనోమయా ఇద్ధి, ఞాణవిప్ఫారా ఇద్ధి, సమాధివిప్ఫారా ఇద్ధి, అరియా ఇద్ధి, కమ్మవిపాకజా ఇద్ధి, పుఞ్ఞవతో ఇద్ధి, విజ్జామయా ఇద్ధి, తత్థ తత్థ సమ్మా పయోగప్పచ్చయా ఇజ్ఝనట్ఠేన ఇద్ధి – ఇమాని దస ఇద్ధిబలాని.

కతమాని **దస తథాగతబలాని?** ఇధ తథాగతో ఠానఞ్చ ఠానతో అట్ఠానఞ్చ అట్ఠానతో యథాభూతం పజానాతి. యమ్పి తథాగతో ఠానఞ్చ ఠానతో అట్ఠానఞ్చ అట్ఠానతో యథాభూతం పజానాతి, ఇదమ్పి తథాగతస్స తథాగతబలం హోతి, యం

బలం ఆగమ్మ తథాగతో ఆసభం ఠానం పటిజానాతి పరిసాసు సీహనాదం నదతి, బ్రహ్మచక్కం పవత్తేతి.

పున చపరం తథాగతో అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నానం కమ్మసమాదానానం ఠానసో హేతుసో విపాకం యథాభూతం పజానాతి. యమ్పి తథాగతో అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నానం కమ్మసమాదానానం ఠానసో హేతుసో విపాకం యథాభూతం పజానాతి, ఇదమ్పి తథాగతస్స తథాగతబలం హోతి, యం బలం ఆగమ్మ తథాగతో ఆసభం ఠానం పటిజానాతి, పరిసాసు సీహనాదం, నదతి, బ్రహ్మచక్కం పవత్తేతి.

పున చపరం తథాగతో సబ్బత్థగామినిం పటిపదం [సబ్బత్థగామినీపటిపదం (స్యా.) మ. ని. ౧.౧౪౮ పస్సితబ్బా] యథాభూతం పజానాతి. యమ్పి తథాగతో సబ్బత్థగామినిం పటిపదం యథాభూతం పజానాతి, ఇదమ్పి తథాగతస్స తథాగతబలం హోతి, యం బలం ఆగమ్మ తథాగతో ఆసభం ఠానం పటిజానాతి, పరిసాసు సీహనాదం నదతి, బ్రహ్మచక్కం పవత్తేతి.

పున చపరం తథాగతో అనేకధాతునానాధాతులోకం యథాభూతం పజానాతి. యమ్పి తథాగతో అనేకధాతునానాధాతులోకం యథాభూతం పజానాతి, ఇదమ్పి తథాగతస్స...పే.....

పున చపరం తథాగతో సత్తానం నానాధిముత్తికతం యథాభూతం పజానాతి. యమ్పి తథాగతో సత్తానం నానాధిముత్తికతం యథాభూతం పజానాతి, ఇదమ్పి తథాగతస్స...పే.....

పున చపరం తథాగతో పరసత్తానం పరపుగ్గలానం ఇన్ద్రియపరోపరియత్తం యథాభూతం పజానాతి. యమ్పి తథాగతో పరసత్తానం పరపుగ్గలానం ఇన్ద్రియపరోపరియత్తం యథాభూతం పజానాతి, ఇదమ్పి తథాగతస్స...పే.....

పున చపరం తథాగతో ఝానవిమోక్ఖసమాధిసమాపత్తీనం సంకిలేసం వోదానం వుట్ఠానం యథాభూతం పజానాతి. యమ్పి తథాగతో ఝానవిమోక్ఖసమాధిసమాపత్తీనం సంకిలేసం వోదానం వుట్ఠానం యథాభూతం పజానాతి, ఇదమ్పి తథాగతస్స...పే.....

పున చపరం తథాగతో అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి, సేయ్యథిదం – ఏకమ్పి జాతిం ద్వేపి జాతియో... పే.... ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి. యమ్పి తథాగతో అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి. సేయ్యథిదం – ఏకమ్పి జాతిం ద్వేపి జాతియో...పే.... ఇదమ్పి తథాగతస్స...పే.....

పున చపరం తథాగతో దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సతి చవమానే ఉపపజ్జమానే...పే.... యమ్పి తథాగతో దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సతి చవమానే ఉపపజ్జమానే...పే.... ఇదమ్పి తథాగతస్స...పే.....

పున చపరం తథాగతో ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. యమ్పి తథాగతో ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ

ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, ఇదమ్పి తథాగతస్స తథాగతబలం హోతి, యం బలం ఆగమ్మ తథాగతో ఆసభం ఠానం పటిజానాతి, పరిసాసు సీహనాదం నదతి, బ్రహ్మచక్కం పవత్తేతి. ఇమాని దస తథాగతబలాని.

౪౫. కేనట్ఠేన సద్ధాబలం? కేనట్ఠేన వీరియబలం? కేనట్ఠేన సతిబలం? కేనట్ఠేన సమాధిబలం? కేనట్ఠేన పఞ్ఞాబలం? కేనట్ఠేన హిరిబలం? కేనట్ఠేన ఓత్తప్పబలం? కేనట్ఠేన పటిసఙ్ఖానబలం...పే.... కేనట్ఠేన తథాగతబలం?

అస్సద్ధియే అకమ్పియట్ఠేన సద్ధాబలం. కోసజ్జే అకమ్పియట్ఠేన వీరియబలం. పమాదే అకమ్పియట్ఠేన సతిబలం. ఉద్ధచ్చే అకమ్పియట్ఠేన సమాధిబలం. అవిజ్జాయ అకమ్పియట్ఠేన పఞ్ఞాబలం . హిరీయతి పాపకే అకుసలే ధమ్మేతి – హిరిబలం. ఓత్తప్పతి పాపకే అకుసలే ధమ్మేతి – ఓత్తప్పబలం. ఞాణేన కిలేసే పటిసఙ్ఖాతీతి – పటిసఙ్ఖానబలం. తత్థ జాతా ధమ్మా ఏకరసా హోన్తీతి – భావనాబలం. తత్థ నత్థి కిఞ్చి వజ్జన్తి – అనవజ్జబలం. తేన చిత్తం సఙ్గణ్హాతీతి – సఙ్గహబలం. తం తస్స ఖమతీతి – [తం ఖమతీతి (క.)] ఖన్తిబలం. తేన చిత్తం పఞ్ఞాపేతీతి – పఞ్ఞత్తిబలం. తేన చిత్తం నిజ్ఝాపేతీతి – నిజ్ఝత్తిబలం. తేన చిత్తం వసం వత్తేతీతి – ఇస్సరియబలం. తేన చిత్తం అధిట్ఠాతీతి – అధిట్ఠానబలం. తేన చిత్తం ఏకగ్గన్తి – సమథబలం. తత్థ జాతే ధమ్మే అనుపస్సతీతి – విపస్సనాబలం. తత్థ సిక్ఖతీతి – సేఖబలం. తత్థ సిక్ఖితత్తా – అసేఖబలం. తేన ఆసవా ఖీణాతి – ఖీణాసవబలం. తస్స ఇజ్ఝతీతి – ఇద్ధిబలం. అప్పమేయ్యట్ఠేన తథాగతబలన్తి.

బలకథా నిట్ఠితా.

౧౦. సుఞ్ఞకథా

౪౬. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ –

‘‘‘సుఞ్ఞో లోకో, సుఞ్ఞో లోకో’తి, భన్తే, వుచ్చతి . కిత్తావతా ను ఖో, భన్తే, ‘సుఞ్ఞో లోకో’తి వుచ్చతీ’’తి? ‘‘యస్మా ఖో, ఆనన్ద, సుఞ్ఞం అత్తేన వా అత్తనియేన వా, తస్మా ‘సుఞ్ఞో లోకో’తి వుచ్చతి. కిఞ్చానన్ద [కిఞ్చ ఆనన్ద సం॰ ని॰ ౪.౮౫], సుఞ్ఞం అత్తేన వా అత్తనియేన వా? చక్ఖు ఖో, ఆనన్ద, సుఞ్ఞం అత్తేన వా అత్తనియేన వా. రూపా సుఞ్ఞా అత్తేన వా అత్తనియేన వా. చక్ఖువిఞ్ఞాణం సుఞ్ఞం అత్తేన వా అత్తనియేన వా. చక్ఖుసమ్ఫస్సో సుఞ్ఞో అత్తేన వా అత్తనియేన వా. యమ్పిదం [యదిదం (క.) సం॰ ని॰ ౪.౮౫ పస్సితబ్బా] చక్ఖుసమ్ఫస్సపచ్చయా ఉప్పజ్జతి వేదయితం సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా, తమ్పి సుఞ్ఞం అత్తేన వా అత్తనియేన వా.

‘‘సోతం సుఞ్ఞం...పే.... సద్దా సుఞ్ఞా... ఘానం సుఞ్ఞం... గన్ధా సుఞ్ఞా... జివ్హా సుఞ్ఞా... రసా సుఞ్ఞా... కాయో సుఞ్ఞో... ఫోట్ఠబ్బా సుఞ్ఞా... మనో సుఞ్ఞో అత్తేన వా అత్తనియేన వా. ధమ్మా సుఞ్ఞా అత్తేన వా అత్తనియేన వా. మనోవిఞ్ఞాణం సుఞ్ఞం అత్తేన వా అత్తనియేన వా. మనోసమ్ఫస్సో సుఞ్ఞో అత్తేన వా అత్తనియేన వా. యమ్పిదం మనోసమ్ఫస్సపచ్చయా ఉప్పజ్జతి వేదయితం సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా, తమ్పి సుఞ్ఞం అత్తేన వా అత్తనియేన వా. యస్మా ఖో, ఆనన్ద, సుఞ్ఞం అత్తేన వా అత్తనియేన వా తస్మా ‘సుఞ్ఞో లోకో’తి వుచ్చతీ’’తి.

౧. మాతికా

౪౭. సుఞ్ఞసుఞ్ఞం [సుఞ్ఞం సుఞ్ఞం (స్యా.)], సఙ్ఖారసుఞ్ఞం, విపరిణామసుఞ్ఞం, అగ్గసుఞ్ఞం, లక్ఖణసుఞ్ఞం, విక్ఖమ్భనసుఞ్ఞం, తదఙ్గసుఞ్ఞం, సముచ్ఛేదసుఞ్ఞం, పటిప్పస్సద్ధిసుఞ్ఞం , నిస్సరణసుఞ్ఞం, అజ్ఝత్తసుఞ్ఞం , బహిద్ధాసుఞ్ఞం, దుభతోసుఞ్ఞం, సభాగసుఞ్ఞం, విసభాగసుఞ్ఞం, ఏసనాసుఞ్ఞం, పరిగ్గహసుఞ్ఞం, పటిలాభసుఞ్ఞం, పటివేధసుఞ్ఞం, ఏకత్తసుఞ్ఞం, నానత్తసుఞ్ఞం, ఖన్తిసుఞ్ఞం, అధిట్ఠానసుఞ్ఞం, పరియోగాహణసుఞ్ఞం [పరియోగాహనసుఞ్ఞం (స్యా.)], సమ్పజానస్స పవత్తపరియాదానం సబ్బసుఞ్ఞతానం పరమత్థసుఞ్ఞం.

౨. నిద్దేసో

౪౮. కతమం **సుఞ్ఞసుఞ్ఞం?** చక్ఖు సుఞ్ఞం అత్తేన వా అత్తనియేన వా నిచ్చేన వా ధువేన వా సస్సతేన వా అవిపరిణామధమ్మేన వా. సోతం సుఞ్ఞం...పే.... ఘానం సుఞ్ఞం... జివ్హా సుఞ్ఞా... కాయో సుఞ్ఞో... మనో సుఞ్ఞో అత్తేన వా అత్తనియేన వా నిచ్చేన వా ధువేన వా సస్సతేన వా అవిపరిణామధమ్మేన వా. ఇదం సుఞ్ఞసుఞ్ఞం.

కతమం **సఙ్ఖారసుఞ్ఞం?** తయో సఙ్ఖారా – పుఞ్ఞాభిసఙ్ఖారో, అపుఞ్ఞాభిసఙ్ఖారో, ఆనేఞ్జాభిసఙ్ఖారో. పుఞ్ఞాభిసఙ్ఖారో అపుఞ్ఞాభిసఙ్ఖారేన చ ఆనేఞ్జాభిసఙ్ఖారేన చ సుఞ్ఞో. అపుఞ్ఞాభిసఙ్ఖారో పుఞ్ఞాభిసఙ్ఖారేన చ ఆనేఞ్జాభిసఙ్ఖారేన చ సుఞ్ఞో. ఆనేఞ్జాభిసఙ్ఖారో పుఞ్ఞాభిసఙ్ఖారేన చ అపుఞ్ఞాభిసఙ్ఖారేన చ సుఞ్ఞో. ఇమే తయో సఙ్ఖారా.

అపరేపి తయో సఙ్ఖారా – కాయసఙ్ఖారో, వచీసఙ్ఖారో, చిత్తసఙ్ఖారో. కాయసఙ్ఖారో వచీసఙ్ఖారేన చ చిత్తసఙ్ఖారేన చ సుఞ్ఞో. వచీసఙ్ఖారో కాయసఙ్ఖారేన చ చిత్తసఙ్ఖారేన చ సుఞ్ఞో. చిత్తసఙ్ఖారో కాయసఙ్ఖారేన చ వచీసఙ్ఖారేన చ సుఞ్ఞో. ఇమే తయో సఙ్ఖారా.

అపరేపి తయో సఙ్ఖారా – అతీతా సఙ్ఖారా, అనాగతా సఙ్ఖారా, పచ్చుప్పన్నా సఙ్ఖారా. అతీతా సఙ్ఖారా అనాగతేహి చ పచ్చుప్పన్నేహి చ సఙ్ఖారేహి సుఞ్ఞా. అనాగతా సఙ్ఖారా అతీతేహి చ పచ్చుప్పన్నేహి చ సఙ్ఖారేహి సుఞ్ఞా పచ్చుప్పన్నా సఙ్ఖారా అతీతేహి చ అనాగతేహి చ సఙ్ఖారేహి సుఞ్ఞా. ఇమే తయో సఙ్ఖారా; ఇదం సఙ్ఖారసుఞ్ఞం.

కతమం **విపరిణామసుఞ్ఞం?** జాతం రూపం సభావేన సుఞ్ఞం. విగతం రూపం విపరిణతఞ్చేవ సుఞ్ఞఞ్చ. జాతా వేదనా సభావేన సుఞ్ఞా. విగతా వేదనా విపరిణతా చేవ సుఞ్ఞా చ ...పే.... జాతా సఞ్ఞా... జాతా సఙ్ఖారా... జాతం విఞ్ఞాణం... జాతం చక్ఖు...పే.... జాతో భవో సభావేన సుఞ్ఞో. విగతో భవో విపరిణతో చేవ సుఞ్ఞో చ. ఇదం విపరిణామసుఞ్ఞం.

కతమం **అగ్గసుఞ్ఞం?** అగ్గమేతం పదం సేట్ఠమేతం పదం విసిట్ఠమేతం [విసేట్ఠమేతం (క.)] పదం యదిదం సబ్బసఙ్ఖారసమథో సబ్బూపధిపటినిస్సగ్గో తణ్హక్ఖయో విరాగో నిరోధో నిబ్బానం. ఇదం అగ్గసుఞ్ఞం.

కతమం **లక్ఖణసుఞ్ఞం?** ద్వే లక్ఖణాని – బాలలక్ఖణఞ్చ పణ్డితలక్ఖణఞ్చ. బాలలక్ఖణం పణ్డితలక్ఖణేన సుఞ్ఞం. పణ్డితలక్ఖణం బాలలక్ఖణేన సుఞ్ఞం. తీణి లక్ఖణాని – ఉప్పాదలక్ఖణం, వయలక్ఖణం, ఠితఞ్ఞథత్తలక్ఖణం. ఉప్పాదలక్ఖణం

వయలక్ఖణేన చ ఠితఞ్ఞథత్తలక్ఖణేన చ సుఞ్ఞం. వయలక్ఖణం ఉప్పాదలక్ఖణేన చ ఠితఞ్ఞథత్తలక్ఖణేన చ సుఞ్ఞం, ఠితఞ్ఞథత్తలక్ఖణం ఉప్పాదలక్ఖణేన చ వయలక్ఖణేన చ సుఞ్ఞం.

రూపస్స ఉప్పాదలక్ఖణం వయలక్ఖణేన చ ఠితఞ్ఞథత్తలక్ఖణేన చ సుఞ్ఞం. రూపస్స వయలక్ఖణం ఉప్పాదలక్ఖణేన చ ఠితఞ్ఞథత్తలక్ఖణేన చ సుఞ్ఞం. రూపస్స ఠితఞ్ఞథత్తలక్ఖణం ఉప్పాదలక్ఖణేన చ వయలక్ఖణేన చ సుఞ్ఞం. వేదనాయ...పే.... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారానం... విఞ్ఞాణస్స... చక్ఖుస్స... జరామరణస్స ఉప్పాదలక్ఖణం వయలక్ఖణేన చ ఠితఞ్ఞథత్తలక్ఖణేన చ సుఞ్ఞం. జరామరణస్స వయలక్ఖణం ఉప్పాదలక్ఖణేన చ ఠితఞ్ఞథత్తలక్ఖణేన చ సుఞ్ఞం. జరామరణస్స ఠితఞ్ఞథత్తలక్ఖణం ఉప్పాదలక్ఖణేన చ వయలక్ఖణేన చ సుఞ్ఞం. ఇదం లక్ఖణసుఞ్ఞం.

కతమం **విక్ఖమ్భనసుఞ్ఞం?** నేక్ఖమ్మేన కామచ్ఛన్దో విక్ఖమ్భితో చేవ సుఞ్ఞో చ. అబ్యాపాదేన బ్యాపాదో విక్ఖమ్భితో చేవ సుఞ్ఞో చ. ఆలోకసఞ్ఞాయ థినమిద్ధం విక్ఖమ్భితఞ్చేవ సుఞ్ఞఞ్చ. అవిక్ఖేపేన ఉద్ధచ్చం విక్ఖమ్భితఞ్చేవ సుఞ్ఞఞ్చ. ధమ్మవవత్థానేన విచికిచ్ఛా విక్ఖమ్భితా చేవ సుఞ్ఞా చ. ఞాణేన అవిజ్జా విక్ఖమ్భితా చేవ సుఞ్ఞా చ. పామోజ్జేన అరతి విక్ఖమ్భితా చేవ సుఞ్ఞా చ. పఠమేన ఝానేన నీవరణా విక్ఖమ్భితా చేవ సుఞ్ఞా చ...పే.... అరహత్తమగ్గేన సబ్బకిలేసా విక్ఖమ్భితా చేవ సుఞ్ఞా చ. ఇదం విక్ఖమ్భనసుఞ్ఞం.

కతమం **తదఙ్గసుఞ్ఞం?** నేక్ఖమ్మేన కామచ్ఛన్దో తదఙ్గసుఞ్ఞో. అబ్యాపాదేన బ్యాపాదో తదఙ్గసుఞ్ఞో. ఆలోకసఞ్ఞాయ థినమిద్ధం తదఙ్గసుఞ్ఞం. అవిక్ఖేపేన ఉద్ధచ్చం తదఙ్గసుఞ్ఞం. ధమ్మవవత్థానేన విచికిచ్ఛా తదఙ్గసుఞ్ఞా. ఞాణేన అవిజ్జా తదఙ్గసుఞ్ఞా. పామోజ్జేన అరతి తదఙ్గసుఞ్ఞా. పఠమేన ఝానేన నీవరణా తదఙ్గసుఞ్ఞా...పే.... వివట్టనానుపస్సనాయ సఞ్ఞోగాభినివేసో తదఙ్గసుఞ్ఞో. ఇదం తదఙ్గసుఞ్ఞం.

కతమం **సముచ్ఛేదసుఞ్ఞం?** నేక్ఖమ్మేన కామచ్ఛన్దో సముచ్ఛిన్నో చేవ సుఞ్ఞో చ. అబ్యాపాదేన బ్యాపాదో సముచ్ఛిన్నో చేవ సుఞ్ఞో చ. ఆలోకసఞ్ఞాయ థినమిద్ధం సముచ్ఛిన్నఞ్చేవ సుఞ్ఞఞ్చ. అవిక్ఖేపేన ఉద్ధచ్చం సముచ్ఛిన్నఞ్చేవ సుఞ్ఞఞ్చ. ధమ్మవవత్థానేన విచికిచ్ఛా సముచ్ఛిన్నా చేవ సుఞ్ఞా చ. ఞాణేన అవిజ్జా సముచ్ఛిన్నా చేవ సుఞ్ఞా చ. పామోజ్జేన అరతి సముచ్ఛిన్నా చేవ సుఞ్ఞా చ. పఠమేన ఝానేన నీవరణా సముచ్ఛిన్నా చేవ సుఞ్ఞా చ...పే.... అరహత్తమగ్గేన సబ్బకిలేసా సముచ్ఛిన్నా చేవ సుఞ్ఞా చ. ఇదం సముచ్ఛేదసుఞ్ఞం.

కతమం **పటిప్పస్సద్ధిసుఞ్ఞం?** నేక్ఖమ్మేన కామచ్ఛన్దో పటిప్పస్సద్ధో చేవ సుఞ్ఞో చ. అబ్యాపాదేన బ్యాపాదో పటిప్పస్సద్ధో చేవ సుఞ్ఞో చ. ఆలోకసఞ్ఞాయ థినమిద్ధం పటిప్పస్సద్ధఞ్చేవ సుఞ్ఞఞ్చ. అవిక్ఖేపేన ఉద్ధచ్చం పటిప్పస్సద్ధఞ్చేవ సుఞ్ఞఞ్చ . ధమ్మవవత్థానేన విచికిచ్ఛా పటిప్పస్సద్ధా చేవ సుఞ్ఞా చ. ఞాణేన అవిజ్జా పటిప్పస్సద్ధా చేవ సుఞ్ఞా చ. పామోజ్జేన అరతి పటిప్పస్సద్ధా చేవ సుఞ్ఞా చ. పఠమేన ఝానేన నీవరణా పటిప్పస్సద్ధా చేవ సుఞ్ఞా చ...పే.... అరహత్తమగ్గేన సబ్బకిలేసా పటిప్పస్సద్ధా చేవ సుఞ్ఞా చ. ఇదం పటిప్పస్సద్ధిసుఞ్ఞం.

కతమం **నిస్సరణసుఞ్ఞం?** నేక్ఖమ్మేన కామచ్ఛన్దో నిస్సటో చేవ సుఞ్ఞో చ. అబ్యాపాదేన బ్యాపాదో నిస్సటో చేవ సుఞ్ఞో చ. ఆలోకసఞ్ఞాయ థినమిద్ధం నిస్సటఞ్చేవ సుఞ్ఞఞ్చ. అవిక్ఖేపేన ఉద్ధచ్చం నిస్సటఞ్చేవ సుఞ్ఞఞ్చ. ధమ్మవవత్థానేన విచికిచ్ఛా నిస్సటా చేవ సుఞ్ఞా చ. ఞాణేన అవిజ్జా నిస్సటా చేవ సుఞ్ఞా చ. పామోజ్జేన అరతి నిస్సటా చేవ సుఞ్ఞా చ.

పఠమేన ఝానేన నీవరణా నిస్సటా చేవ సుఞ్ఞా చ ...పే.... అరహత్తమగ్గేన సబ్బకిలేసా నిస్సటా చేవ సుఞ్ఞా చ. ఇదం నిస్సరణసుఞ్ఞం.

కతమం **అజ్ఝత్తసుఞ్ఞం?** అజ్ఝత్తం చక్ఖుం సుఞ్ఞం అత్తేన వా అత్తనియేన వా నిచ్చేన వా ధువేన వా సస్సతేన వా అవిపరిణామధమ్మేన వా. అజ్ఝత్తం సోతం సుఞ్ఞం... అజ్ఝత్తం ఘానం సుఞ్ఞం... అజ్ఝత్తం జివ్హా సుఞ్ఞా... అజ్ఝత్తం కాయో సుఞ్ఞో... అజ్ఝత్తం మనో సుఞ్ఞో అత్తేన వా అత్తనియేన వా నిచ్చేన వా ధువేన వా సస్సతేన వా అవిపరిణామధమ్మేన వా. ఇదం అజ్ఝత్తసుఞ్ఞం.

కతమం **బహిద్ధాసుఞ్ఞం?** బహిద్ధా రూపా సుఞ్ఞా...పే.... బహిద్ధా ధమ్మా సుఞ్ఞా అత్తేన వా అత్తనియేన వా నిచ్చేన వా ధువేన వా సస్సతేన వా అవిపరిణామధమ్మేన వా. ఇదం బహిద్ధాసుఞ్ఞం.

కతమం **దుభతోసుఞ్ఞం?** యఞ్చ అజ్ఝత్తం చక్ఖు యే చ బహిద్ధా రూపా ఉభయమేతం సుఞ్ఞం [ఉభయతో తం సుఞ్ఞా (స్యా.)] అత్తేన వా అత్తనియేన వా నిచ్చేన వా ధువేన వా సస్సతేన వా అవిపరిణామధమ్మేన వా. యఞ్చ అజ్ఝత్తం సోతం యే చ బహిద్ధా సద్దా...పే.... యఞ్చ అజ్ఝత్తం ఘానం యే చ బహిద్ధా గన్ధా... యా చ అజ్ఝత్తం జివ్హా యే చ బహిద్ధా రసా... యో చ అజ్ఝత్తం కాయో యే చ బహిద్ధా ఫోట్ఠబ్బా... యో చ అజ్ఝత్తం మనో యే చ బహిద్ధా ధమ్మా ఉభయమేతం సుఞ్ఞం అత్తేన వా అత్తనియేన వా నిచ్చేన వా ధువేన వా సస్సతేన వా అవిపరిణామధమ్మేన వా. ఇదం దుభతోసుఞ్ఞం.

కతమం **సభాగసుఞ్ఞం?** ఛ అజ్ఝత్తికాని ఆయతనాని సభాగాని చేవ సుఞ్ఞాని చ. ఛ బాహిరాని ఆయతనాని సభాగాని చేవ సుఞ్ఞాని చ. ఛ విఞ్ఞాణకాయా సభాగా చేవ సుఞ్ఞా చ. ఛ ఫస్సకాయా సభాగా చేవ సుఞ్ఞా చ. ఛ వేదనాకాయా సభాగా చేవ సుఞ్ఞా చ. ఛ సఞ్ఞాకాయా సభాగా చేవ సుఞ్ఞా చ. ఛ చేతనాకాయా సభాగా చేవ సుఞ్ఞా చ. ఇదం సభాగసుఞ్ఞం.

కతమం **విసభాగసుఞ్ఞం?** ఛ అజ్ఝత్తికాని ఆయతనాని ఛహి బాహిరేహి ఆయతనేహి విసభాగాని చేవ సుఞ్ఞాని చ. ఛ బాహిరాని ఆయతనాని ఛహి విఞ్ఞాణకాయేహి విసభాగాని చేవ సుఞ్ఞాని చ. ఛ విఞ్ఞాణకాయా ఛహి ఫస్సకాయేహి విసభాగా చేవ సుఞ్ఞా చ. ఛ ఫస్సకాయా ఛహి వేదనాకాయేహి విసభాగా చేవ సుఞ్ఞా చ. ఛ వేదనాకాయా ఛహి సఞ్ఞాకాయేహి విసభాగా చేవ సుఞ్ఞా చ. ఛ సఞ్ఞాకాయా ఛహి చేతనాకాయేహి విసభాగా చేవ సుఞ్ఞా చ. ఇదం విసభాగసుఞ్ఞం.

కతమం **ఏసనాసుఞ్ఞం?** నేక్ఖమ్మేసనా కామచ్ఛన్దేన సుఞ్ఞా. అబ్యాపాదేసనా బ్యాపాదేన సుఞ్ఞా. ఆలోకసఞ్ఞేసనా థినమిద్ధేన సుఞ్ఞా. అవిక్ఖేపేసనా ఉద్ధచ్చేన సుఞ్ఞా. ధమ్మవవత్థానేసనా విచికిచ్ఛాయ సుఞ్ఞా. ఞాణేసనా అవిజ్జాయ సుఞ్ఞా. పామోజ్జేసనా అరతియా సుఞ్ఞా. పఠమజ్ఝానేసనా నీవరణేహి సుఞ్ఞా...పే.... అరహత్తమగ్గేసనా సబ్బకిలేసేహి సుఞ్ఞా. ఇదం ఏసనాసుఞ్ఞం.

కతమం **పరిగ్గహసుఞ్ఞం?** నేక్ఖమ్మపరిగ్గహో కామచ్ఛన్దేన సుఞ్ఞో. అబ్యాపాదపరిగ్గహో బ్యాపాదేన సుఞ్ఞో. ఆలోకసఞ్ఞాపరిగ్గహో థినమిద్ధేన సుఞ్ఞో. అవిక్ఖేపపరిగ్గహో ఉద్ధచ్చేన సుఞ్ఞో . ధమ్మవవత్థానపరిగ్గహో విచికిచ్ఛాయ సుఞ్ఞో. ఞాణపరిగ్గహో అవిజ్జాయ సుఞ్ఞో. పామోజ్జపరిగ్గహో అరతియా సుఞ్ఞో. పఠమజ్ఝానపరిగ్గహో నీవరణేహి సుఞ్ఞో...పే.... అరహత్తమగ్గపరిగ్గహో సబ్బకిలేసేహి సుఞ్ఞో. ఇదం పరిగ్గహసుఞ్ఞం.

కతమం **పటిలాభసుఞ్ఞం?** నేక్ఖమ్మపటిలాభో కామచ్ఛన్దేన సుఞ్ఞో. అబ్యాపాదపటిలాభో బ్యాపాదేన సుఞ్ఞో. ఆలోకసఞ్ఞాపటిలాభో థినమిద్ధేన సుఞ్ఞో. అవిక్ఖేపపటిలాభో ఉద్ధచ్చేన సుఞ్ఞో. ధమ్మవవత్థానపటిలాభో విచికిచ్ఛాయ సుఞ్ఞో. ఞాణపటిలాభో అవిజ్జాయ సుఞ్ఞో. పామోజ్జపటిలాభో అరతియా సుఞ్ఞో. పఠమజ్ఝానపటిలాభో నీవరణేహి సుఞ్ఞో...పే.... అరహత్తమగ్గపటిలాభో సబ్బకిలేసేహి సుఞ్ఞో. ఇదం పటిలాభసుఞ్ఞం.

కతమం **పటివేధసుఞ్ఞం?** నేక్ఖమ్మప్పటివేధో కామచ్ఛన్దేన సుఞ్ఞో. అబ్యాపాదప్పటివేధో బ్యాపాదేన సుఞ్ఞో. ఆలోకసఞ్ఞాప్పటివేధో థినమిద్ధేన సుఞ్ఞో. అవిక్ఖేపప్పటివేధో ఉద్ధచ్చేన సుఞ్ఞో. ధమ్మవవత్థానప్పటివేధో విచికిచ్ఛాయ సుఞ్ఞో. ఞాణప్పటివేధో అవిజ్జాయ సుఞ్ఞో. పామోజ్జప్పటివేధో అరతియా సుఞ్ఞో. పఠమజ్ఝానప్పటివేధో నీవరణేహి సుఞ్ఞో...పే.... అరహత్తమగ్గప్పటివేధో సబ్బకిలేసేహి సుఞ్ఞో. ఇదం పటివేధసుఞ్ఞం.

కతమం **ఏకత్తసుఞ్ఞం, నానత్తసుఞ్ఞం?** కామచ్ఛన్దో నానత్తం, నేక్ఖమ్మం ఏకత్తం. నేక్ఖమ్మేకత్తం చేతయతో కామచ్ఛన్దేన సుఞ్ఞం. బ్యాపాదో నానత్తం, అబ్యాపాదో ఏకత్తం. అబ్యాపాదేకత్తం చేతయతో బ్యాపాదేన సుఞ్ఞం. థినమిద్ధం నానత్తం, ఆలోకసఞ్ఞా ఏకత్తం. ఆలోకసఞ్ఞేకత్తం చేతయతో థినమిద్ధేన సుఞ్ఞం. ఉద్ధచ్చం నానత్తం, అవిక్ఖేపో ఏకత్తం. అవిక్ఖేపేకత్తం చేతయతో ఉద్ధచ్చేన సుఞ్ఞం. విచికిచ్ఛా నానత్తం, ధమ్మవవత్థానం ఏకత్తం. ధమ్మవవత్థానేకత్తం చేతయతో విచికిచ్ఛాయ సుఞ్ఞం. అవిజ్జా నానత్తం, ఞాణం ఏకత్తం. ఞాణేకత్తం చేతయతో అవిజ్జాయ సుఞ్ఞం. అరతి నానత్తం, పామోజ్జం ఏకత్తం. పామోజ్జేకత్తం చేతయతో అరతియా సుఞ్ఞం. నీవరణా నానత్తం, పఠమజ్ఝానం ఏకత్తం. పఠమజ్ఝానేకత్తం చేతయతో నీవరణేహి సుఞ్ఞం...పే.... సబ్బకిలేసా నానత్తం, అరహత్తమగ్గో ఏకత్తం. అరహత్తమగ్గేకత్తం చేతయతో సబ్బకిలేసేహి సుఞ్ఞం. ఇదం ఏకత్తసుఞ్ఞం నానత్తసుఞ్ఞం.

కతమం **ఖన్తిసుఞ్ఞం?** నేక్ఖమ్మఖన్తి కామచ్ఛన్దేన సుఞ్ఞా. అబ్యాపాదఖన్తి బ్యాపాదేన సుఞ్ఞా. ఆలోకసఞ్ఞాఖన్తి థినమిద్ధేన సుఞ్ఞా. అవిక్ఖేపఖన్తి ఉద్ధచ్చేన సుఞ్ఞా. ధమ్మవవత్థానఖన్తి విచికిచ్ఛాయ సుఞ్ఞా. ఞాణఖన్తి అవిజ్జాయ సుఞ్ఞా. పామోజ్జఖన్తి అరతియా సుఞ్ఞా. పఠమజ్ఝానఖన్తి నీవరణేహి సుఞ్ఞా...పే.... అరహత్తమగ్గఖన్తి సబ్బకిలేసేహి సుఞ్ఞా. ఇదం ఖన్తిసుఞ్ఞం.

కతమం **అధిట్ఠానసుఞ్ఞం?** నేక్ఖమ్మాధిట్ఠానం కామచ్ఛన్దేన సుఞ్ఞం. అబ్యాపాదాధిట్ఠానం బ్యాపాదేన సుఞ్ఞం. ఆలోకసఞ్ఞాధిట్ఠానం థినమిద్ధేన సుఞ్ఞం. అవిక్ఖేపాధిట్ఠానం ఉద్ధచ్చేన సుఞ్ఞం. ధమ్మవవత్థానాధిట్ఠానం విచికిచ్ఛాయ సుఞ్ఞం. ఞాణాధిట్ఠానం అవిజ్జాయ సుఞ్ఞం. పామోజ్జాధిట్ఠానం అరతియా సుఞ్ఞం. పఠమజ్ఝానాధిట్ఠానం నీవరణేహి సుఞ్ఞం...పే.... అరహత్తమగ్గాధిట్ఠానం సబ్బకిలేసేహి సుఞ్ఞం. ఇదం అధిట్ఠానసుఞ్ఞం.

కతమం **పరియోగాహణసుఞ్ఞం?** నేక్ఖమ్మపరియోగాహణం కామచ్ఛన్దేన సుఞ్ఞం. అబ్యాపాదపరియోగాహణం బ్యాపాదేన సుఞ్ఞం. ఆలోకసఞ్ఞాపరియోగాహణం థినమిద్ధేన సుఞ్ఞం. అవిక్ఖేపపరియోగాహణం ఉద్ధచ్చేన సుఞ్ఞం. ధమ్మవవత్థానపరియోగాహణం విచికిచ్ఛాయ సుఞ్ఞం. ఞాణపరియోగాహణం అవిజ్జాయ సుఞ్ఞం. పామోజ్జపరియోగాహణం అరతియా సుఞ్ఞం. పఠమజ్ఝానపరియోగాహణం నీవరణేహి సుఞ్ఞం...పే.... అరహత్తమగ్గపరియోగాహణం సబ్బకిలేసేహి సుఞ్ఞం. ఇదం పరియోగాహణసుఞ్ఞం.

కతమం **సమ్పజానస్స పవత్తపరియాదానం సబ్బసుఞ్ఞతానం పరమత్థసుఞ్ఞం?** ఇధ సమ్పజానో నేక్ఖమ్మేన కామచ్ఛన్దస్స పవత్తం పరియాదియతి, అబ్యాపాదేన బ్యాపాదస్స పవత్తం పరియాదియతి, ఆలోకసఞ్ఞాయ థినమిద్ధస్స పవత్తం పరియాదియతి, అవిక్ఖేపేన ఉద్ధచ్చస్స పవత్తం పరియాదియతి, ధమ్మవవత్థానేన విచికిచ్ఛాయ పవత్తం పరియాదియతి, ఞాణేన అవిజ్జాయ పవత్తం పరియాదియతి, పామోజ్జేన అరతియా పవత్తం పరియాదియతి, పఠమేన ఝానేన నీవరణానం పవత్తం పరియాదియతి...పే.... అరహత్తమగ్గేన సబ్బకిలేసానం పవత్తం పరియాదియతి. అథ వా పన సమ్పజానస్స అనుపాదిసేసాయ నిబ్బానధాతుయా పరినిబ్బాయన్తస్స ఇదం చేవ చక్ఖుపవత్తం పరియాదియతి, అఞ్ఞఞ్చ చక్ఖుపవత్తం న ఉప్పజ్జతి. ఇదఞ్చేవ సోతపవత్తం...పే.... ఘానపవత్తం... జివ్హాపవత్తం... కాయపవత్తం... మనోపవత్తం పరియాదియతి, అఞ్ఞఞ్చ మనోపవత్తం న ఉప్పజ్జతి. ఇదం సమ్పజానస్స పవత్తపరియాదానం సబ్బసుఞ్ఞతానం పరమత్థసుఞ్ఞన్తి.

సుఞ్ఞకథా నిట్ఠితా.

యుగనద్ధవగ్గో దుతియో.

తస్సుద్దానం –

యుగనద్ధా సచ్చబోజ్ఝఙ్గా, మేత్తా విరాగపఞ్చమా;
పటిసమ్భిదా ధమ్మచక్కం, లోకుత్తరబలసుఞ్ఞతాతి.

ఏస నికాయధరేహి ఠపితో, అసమో దుతియో పవరో

వరవగ్గోతి.

౩. పఞ్ఞావగ్గో

౧. మహాపఞ్ఞాకథా

౧. అనిచ్చానుపస్సనా భావితా బహులీకతా కతమం పఞ్ఞం పరిపూరేతి? దుక్ఖానుపస్సనా భావితా బహులీకతా కతమం పఞ్ఞం పరిపూరేతి? అనత్తానుపస్సనా భావితా బహులీకతా కతమం పఞ్ఞం పరిపూరేతి…పే.… పటినిస్సగ్గానుపస్సనా భావితా బహులీకతా కతమం పఞ్ఞం పరిపూరేతి?

అనిచ్చానుపస్సనా భావితా బహులీకతా జవనపఞ్ఞం పరిపూరేతి. దుక్ఖానుపస్సనా భావితా బహులీకతా నిబ్బేధికపఞ్ఞం పరిపూరేతి. అనత్తానుపస్సనా భావితా బహులీకతా మహాపఞ్ఞం పరిపూరేతి. నిబ్బిదానుపస్సనా భావితా బహులీకతా తిక్ఖపఞ్ఞం పరిపూరేతి. విరాగానుపస్సనా భావితా బహులీకతా విపులపఞ్ఞం పరిపూరేతి. నిరోధానుపస్సనా భావితా బహులీకతా గమ్భీరపఞ్ఞం పరిపూరేతి. పటినిస్సగ్గానుపస్సనా భావితా బహులీకతా అసామన్తపఞ్ఞం [అస్సామన్తపఞ్ఞం (స్యా.)] పరిపూరేతి. ఇమా సత్త పఞ్ఞా భావితా బహులీకతా పణ్డిచ్చం పరిపూరేన్తి. ఇమా అట్ఠ పఞ్ఞా భావితా బహులీకతా పుథుపఞ్ఞం పరిపూరేన్తి. ఇమా నవ పఞ్ఞా భావితా బహులీకతా హాసపఞ్ఞం పరిపూరేన్తి.

హాసపఞ్ఞా పటిభానపటిసమ్భిదా. తస్సా అత్థవవత్థానతో అత్థపటిసమ్భిదా అధిగతా హోతి సచ్ఛికతా ఫస్సితా పఞ్ఞాయ. ధమ్మవవత్థానతో ధమ్మపటిసమ్భిదా అధిగతా హోతి సచ్ఛికతా ఫస్సితా పఞ్ఞాయ. నిరుత్తివవత్థానతో నిరుత్తిపటిసమ్భిదా అధిగతా హోతి సచ్ఛికతా ఫస్సితా పఞ్ఞాయ. పటిభానవవత్థానతో పటిభానపటిసమ్భిదా అధిగతా హోతి సచ్ఛికతా ఫస్సితా పఞ్ఞాయ. తస్సిమా చతస్సో పటిసమ్భిదాయో అధిగతా హోన్తి సచ్ఛికతా ఫస్సితా పఞ్ఞాయ.

రూపే అనిచ్చానుపస్సనా భావితా బహులీకతా కతమం పఞ్ఞం పరిపూరేతి…పే.… రూపే పటినిస్సగ్గానుపస్సనా భావితా బహులీకతా కతమం పఞ్ఞం పరిపూరేతి? రూపే అనిచ్చానుపస్సనా భావితా బహులీకతా జవనపఞ్ఞం పరిపూరేతి…పే.… రూపే పటినిస్సగ్గానుపస్సనా భావితా బహులీకతా అసామన్తపఞ్ఞం పరిపూరేతి. ఇమా సత్త పఞ్ఞా భావితా బహులీకతా పణ్డిచ్చం పరిపూరేన్తి. ఇమా అట్ఠ పఞ్ఞా భావితా బహులీకతా పుథుపఞ్ఞం పరిపూరేన్తి. ఇమా నవ పఞ్ఞా భావితా బహులీకతా హాసపఞ్ఞం పరిపూరేన్తి.

హాసపఞ్ఞా పటిభానపటిసమ్భిదా. తస్సా అత్థవవత్థానతో అత్థపటిసమ్భిదా అధిగతా హోతి సచ్ఛికతా ఫస్సితా పఞ్ఞాయ. ధమ్మవవత్థానతో ధమ్మపటిసమ్భిదా అధిగతా హోతి సచ్ఛికతా ఫస్సితా పఞ్ఞాయ. నిరుత్తివవత్థానతో నిరుత్తిపటిసమ్భిదా అధిగతా హోతి సచ్ఛికతా ఫస్సితా పఞ్ఞాయ. పటిభానవవత్థానతో పటిభానపటిసమ్భిదా అధిగతా హోతి, సచ్ఛికతా ఫస్సితా పఞ్ఞాయ. తస్సిమా చతస్సో పటిసమ్భిదాయో అధిగతా హోన్తి సచ్ఛికతా ఫస్సితా పఞ్ఞాయ.

వేదనాయ…పే.… సఞ్ఞాయ… సఙ్ఖారేసు… విఞ్ఞాణే… చక్ఖుస్మిం…పే.… జరామరణే అనిచ్చానుపస్సనా భావితా బహులీకతా కతమం పఞ్ఞం పరిపూరేతి…పే.… జరామరణే పటినిస్సగ్గానుపస్సనా భావితా బహులీకతా కతమం పఞ్ఞం పరిపూరేతి? జరామరణే అనిచ్చానుపస్సనా భావితా బహులీకతా జవనపఞ్ఞం పరిపూరేతి…పే.… జరామరణే

పటినిస్సగ్గానుపస్సనా భావితా బహులీకతా అసామన్తపఞ్ఞం పరిపూరేతి. ఇమా సత్త పఞ్ఞా భావితా బహులీకతా పణ్డిచ్చం పరిపూరేన్తి. ఇమా అట్ఠ పఞ్ఞా భావితా బహులీకతా పుథుపఞ్ఞం పరిపూరేన్తి. ఇమా నవ పఞ్ఞా భావితా బహులీకతా హాసపఞ్ఞం పరిపూరేన్తి.

హాసపఞ్ఞా పటిభానపటిసమ్భిదా. తస్సా అత్థవవత్థానతో అత్థపటిసమ్భిదా అధిగతా హోతి సచ్ఛికతా ఫస్సితా పఞ్ఞాయ . ధమ్మవవత్థానతో ధమ్మపటిసమ్భిదా అధిగతా హోతి సచ్ఛికతా ఫస్సితా పఞ్ఞాయ. నిరుత్తివవత్థానతో నిరుత్తిపటిసమ్భిదా అధిగతా హోతి సచ్ఛికతా ఫస్సితా పఞ్ఞాయ. పటిభానవవత్థానతో పటిభానపటిసమ్భిదా అధిగతా హోతి సచ్ఛికతా ఫస్సితా పఞ్ఞాయ. తస్సిమా చతస్సో పటిసమ్భిదాయో అధిగతా హోన్తి సచ్ఛికతా ఫస్సితా పఞ్ఞాయ.

౨. రూపే అనిచ్చానుపస్సనా భావితా బహులీకతా కతమం పఞ్ఞం పరిపూరేతి? అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నే రూపే అనిచ్చానుపస్సనా భావితా బహులీకతా కతమం పఞ్ఞం పరిపూరేతి? రూపే దుక్ఖానుపస్సనా భావితా బహులీకతా కతమం పఞ్ఞం పరిపూరేతి? అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నే రూపే దుక్ఖానుపస్సనా భావితా బహులీకతా కతమం పఞ్ఞం పరిపూరేతి? రూపే అనత్తానుపస్సనా భావితా బహులీకతా కతమం పఞ్ఞం పరిపూరేతి? అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నే రూపే అనత్తానుపస్సనా భావితా బహులీకతా కతమం పఞ్ఞం పరిపూరేతి? రూపే నిబ్బిదానుపస్సనా భావితా బహులీకతా కతమం పఞ్ఞం పరిపూరేతి? అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నే రూపే నిబ్బిదానుపస్సనా భావితా బహులీకతా కతమం పఞ్ఞం పరిపూరేతి? రూపే విరాగానుపస్సనా భావితా బహులీకతా కతమం పఞ్ఞం పరిపూరేతి? అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నే రూపే విరాగానుపస్సనా భావితా బహులీకతా కతమం పఞ్ఞం పరిపూరేతి? రూపే నిరోధానుపస్సనా భావితా బహులీకతా కతమం పఞ్ఞం పరిపూరేతి? అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నే రూపే నిరోధానుపస్సనా భావితా బహులీకతా కతమం పఞ్ఞం పరిపూరేతి? రూపే పటినిస్సగ్గానుపస్సనా భావితా బహులీకతా కతమం పఞ్ఞం పరిపూరేతి? అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నే రూపే పటినిస్సగ్గానుపస్సనా భావితా బహులీకతా కతమం పఞ్ఞం పరిపూరేతి?

రూపే అనిచ్చానుపస్సనా భావితా బహులీకతా జవనపఞ్ఞం పరిపూరేతి. అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నే రూపే అనిచ్చానుపస్సనా భావితా బహులీకతా జవనపఞ్ఞం పరిపూరేతి. రూపే దుక్ఖానుపస్సనా భావితా బహులీకతా నిబ్బేధికపఞ్ఞం పరిపూరేతి. అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నే రూపే దుక్ఖానుపస్సనా భావితా బహులీకతా జవనపఞ్ఞం పరిపూరేతి. రూపే అనత్తానుపస్సనా భావితా బహులీకతా మహాపఞ్ఞం పరిపూరేతి. అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నే రూపే అనత్తానుపస్సనా భావితా బహులీకతా జవనపఞ్ఞం పరిపూరేతి. రూపే నిబ్బిదానుపస్సనా భావితా బహులీకతా తిక్ఖపఞ్ఞం పరిపూరేతి. అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నే రూపే నిబ్బిదానుపస్సనా భావితా బహులీకతా జవనపఞ్ఞం పరిపూరేతి. రూపే విరాగానుపస్సనా భావితా బహులీకతా విపులపఞ్ఞం పరిపూరేతి. అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నే రూపే విరాగానుపస్సనా భావితా బహులీకతా జవనపఞ్ఞం పరిపూరేతి. రూపే నిరోధానుపస్సనా భావితా బహులీకతా గమ్భీరపఞ్ఞం పరిపూరేతి. అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నే రూపే నిరోధానుపస్సనా భావితా బహులీకతా జవనపఞ్ఞం పరిపూరేతి. రూపే పటినిస్సగ్గానుపస్సనా భావితా బహులీకతా అసామన్తపఞ్ఞం పరిపూరేతి. అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నే రూపే పటినిస్సగ్గానుపస్సనా భావితా బహులీకతా జవనపఞ్ఞం పరిపూరేతి. ఇమా సత్త పఞ్ఞా భావితా బహులీకతా పణ్డిచ్చం పరిపూరేన్తి. ఇమా అట్ఠ పఞ్ఞా భావితా బహులీకతా పుథుపఞ్ఞం పరిపూరేన్తి. ఇమా నవ పఞ్ఞా భావితా బహులీకతా హాసపఞ్ఞం పరిపూరేన్తి.

హాసపఞ్ఞా పటిభానపటిసమ్భిదా. తస్సా అత్థవవత్థానతో అత్థపటిసమ్భిదా అధిగతా హోతి సచ్ఛికతా ఫస్సితా పఞ్ఞాయ. ధమ్మవవత్థానతో ధమ్మపటిసమ్భిదా అధిగతా హోతి సచ్ఛికతా ఫస్సితా పఞ్ఞాయ. నిరుత్తివవత్థానతో నిరుత్తిపటిసమ్భిదా అధిగతా హోతి సచ్ఛికతా ఫస్సితా పఞ్ఞాయ. పటిభానవవత్థానతో పటిభానపటిసమ్భిదా అధిగతా హోతి సచ్ఛికతా ఫస్సితా పఞ్ఞాయ. తస్సిమా చతస్సో పటిసమ్భిదాయో అధిగతా హోన్తి సచ్ఛికతా ఫస్సితా పఞ్ఞాయ.

వేదనాయ...పే॰... సఞ్ఞాయ... సఙ్ఖారేసు... విఞ్ఞాణే... చక్ఖుస్మిం...పే॰... జరామరణే అనిచ్చానుపస్సనా భావితా బహులీకతా కతమం పఞ్ఞం పరిపూరేతి? అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నే జరామరణే అనిచ్చానుపస్సనా భావితా బహులీకతా కతమం పఞ్ఞం పరిపూరేతి...పే॰... జరామరణే పటినిస్సగ్గానుపస్సనా భావితా బహులీకతా కతమం పఞ్ఞం పరిపూరేతి? అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నే జరామరణే పటినిస్సగ్గానుపస్సనా భావితా బహులీకతా కతమం పఞ్ఞం పరిపూరేతి? జరామరణే అనిచ్చానుపస్సనా భావితా బహులీకతా జవనపఞ్ఞం పరిపూరేతి. అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నే జరామరణే అనిచ్చానుపస్సనా భావితా బహులీకతా జవనపఞ్ఞం పరిపూరేతి...పే॰... తస్సిమా చతస్సో పటిసమ్భిదాయో అధిగతా హోన్తి సచ్ఛికతా ఫస్సితా పఞ్ఞాయ.

౩. "చత్తారోమే , భిక్ఖవే [సం॰ ని॰ ౫.౧౦౫౫], ధమ్మా భావితా బహులీకతా సోతాపత్తిఫలసచ్ఛికిరియాయ సంవత్తన్తి. కతమే చత్తారో? సప్పురిససంసేవో, సద్ధమ్మస్సవనం, యోనిసోమనసికారో, ధమ్మానుధమ్మపటిపత్తి – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో ధమ్మా భావితా బహులీకతా సోతాపత్తిఫలసచ్ఛికిరియాయ సంవత్తన్తి.

"చత్తారోమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా భావితా బహులీకతా సకదాగామిఫలసచ్ఛికిరియాయ సంవత్తన్తి...పే॰... అనాగామిఫలసచ్ఛికిరియాయ సంవత్తన్తి...పే॰... అరహత్తఫలసచ్ఛికిరియాయ సంవత్తన్తి. కతమే చత్తారో? సప్పురిససంసేవో, సద్ధమ్మస్సవనం, యోనిసోమనసికారో, ధమ్మానుధమ్మపటిపత్తి – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో ధమ్మా భావితా బహులీకతా అరహత్తమగ్గఫలసచ్ఛికిరియాయ సంవత్తన్తి.

"చత్తారోమే , భిక్ఖవే, ధమ్మా భావితా బహులీకతా పఞ్ఞాపటిలాభాయ సంవత్తన్తి...పే॰... పఞ్ఞాబుద్ధియా సంవత్తన్తి, పఞ్ఞావేపుల్లాయ సంవత్తన్తి, మహాపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తి, పుథుపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తి, విపులపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తి, గమ్భీరపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తి, అసామన్తపఞ్ఞతాయ [అస్సామన్తపఞ్ఞతాయ (స్యా॰) సం॰ ని॰ ౩ పస్సితబ్బా] సంవత్తన్తి, భూరిపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తి, పఞ్ఞాబాహుల్లాయ సంవత్తన్తి, సీఘపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తి, లహుపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తి, హాసపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తి, జవనపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తి, తిక్ఖపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తి, నిబ్బేధికపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తి. కతమే చత్తారో? సప్పురిససంసేవో, సద్ధమ్మస్సవనం, యోనిసోమనసికారో, ధమ్మానుధమ్మపటిపత్తి – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో ధమ్మా భావితా బహులీకతా పఞ్ఞాపటిలాభాయ సంవత్తన్తి, పఞ్ఞాబుద్ధియా సంవత్తన్తి...పే॰... నిబ్బేధికపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తి".

౧. సోళసపఞ్ఞానిద్దేసో

౪. పఞ్ఞాపటిలాభాయ సంవత్తన్తీతి కతమో పఞ్ఞాపటిలాభో? చతున్నం మగ్గఞాణానం, చతున్నం ఫలఞాణానం, చతున్నం పటిసమ్భిదాఞాణానం, ఛన్నం అభిఞ్ఞాఞాణానం, తేసత్తతీనం ఞాణానం, సత్తసత్తతీనం ఞాణానం లాభో పటిలాభో పత్తి సమ్పత్తి ఫస్సనా [ఫుసనా (క॰)] సచ్ఛికిరియా ఉపసమ్పదా. పఞ్ఞాపటిలాభాయ సంవత్తన్తీతి – అయం పఞ్ఞా పటిలాభో.

పఞ్ఞాబుద్ధియా సంవత్తన్తీతి కతమా పఞ్ఞాబుద్ధి? సత్తన్నఞ్చ సేక్ఖానం పుథుజ్జనకల్యాణకస్స చ పఞ్ఞా వడ్ఢతి, అరహతో పఞ్ఞా వడ్ఢతి. వడ్ఢితవడ్ఢనా పఞ్ఞాబుద్ధియా సంవత్తన్తీతి – అయం పఞ్ఞాబుద్ధి.

పఞ్ఞావేపుల్లాయ సంవత్తన్తీతి కతమం పఞ్ఞావేపుల్లం? సత్తన్నం సేక్ఖానం పుథుజ్జనకల్యాణకస్స చ పఞ్ఞావేపుల్లం గచ్ఛతి. అరహతో పఞ్ఞా వేపుల్లగతా పఞ్ఞావేపుల్లాయ సంవత్తన్తీతి – ఇదం పఞ్ఞావేపుల్లం.

మహాపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తీతి కతమా మహాపఞ్ఞా? మహన్తే అత్థే పరిగ్గణ్హాతీతి – మహాపఞ్ఞా. మహన్తే ధమ్మే పరిగ్గణ్హాతీతి – మహాపఞ్ఞా. మహన్తా నిరుత్తియో పరిగ్గణ్హాతీతి – మహాపఞ్ఞా. మహన్తాని పటిభానాని పరిగ్గణ్హాతీతి – మహాపఞ్ఞా. మహన్తే సీలక్ఖన్ధే పరిగ్గణ్హాతీతి – మహాపఞ్ఞా. మహన్తే సమాధిక్ఖన్ధే పరిగ్గణ్హాతీతి – మహాపఞ్ఞా. మహన్తే పఞ్ఞాక్ఖన్ధే పరిగ్గణ్హాతీతి – మహాపఞ్ఞా. మహన్తే విముత్తిక్ఖన్ధే పరిగ్గణ్హాతీతి – మహాపఞ్ఞా . మహన్తే విముత్తిఞాణదస్సనక్ఖన్ధే పరిగ్గణ్హాతీతి – మహాపఞ్ఞా. మహన్తాని ఠానాట్ఠానాని పరిగ్గణ్హాతీతి – మహాపఞ్ఞా. మహన్తా విహారసమాపత్తియో పరిగ్గణ్హాతీతి – మహాపఞ్ఞా. మహన్తాని అరియసచ్చాని పరిగ్గణ్హాతీతి – మహాపఞ్ఞా. మహన్తే సతిపట్ఠానే పరిగ్గణ్హాతీతి – మహాపఞ్ఞా. మహన్తే సమ్మప్పధానే పరిగ్గణ్హాతీతి – మహాపఞ్ఞా. మహన్తే ఇద్ధిపాదే పరిగ్గణ్హాతీతి – మహాపఞ్ఞా. మహన్తాని ఇన్ద్రియాని పరిగ్గణ్హాతీతి – మహాపఞ్ఞా. మహన్తాని బలాని పరిగ్గణ్హాతీతి – మహాపఞ్ఞా. మహన్తే బోజ్ఝఙ్గే పరిగ్గణ్హాతీతి – మహాపఞ్ఞా. మహన్తం అరియమగ్గం [మహన్తే అరియమగ్గే (క॰)] పరిగ్గణ్హాతీతి – మహాపఞ్ఞా. మహన్తాని సామఞ్ఞఫలాని పరిగ్గణ్హాతీతి – మహాపఞ్ఞా. మహన్తా అభిఞ్ఞాయో [మహాభిఞ్ఞాయో (క॰)] పరిగ్గణ్హాతీతి – మహాపఞ్ఞా. మహన్తం పరమత్థం నిబ్బానం పరిగ్గణ్హాతీతి – మహాపఞ్ఞా. మహాపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తీతి – అయం మహాపఞ్ఞా.

పుథుపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తీతి కతమా పుథుపఞ్ఞా? పుథునానాఖన్ధేసు ఞాణం పవత్తతీతి – పుథుపఞ్ఞా. పుథునానాధాతూసు ఞాణం పవత్తతీతి – పుథుపఞ్ఞా. పుథునానాఆయతనేసు ఞాణం పవత్తతీతి – పుథుపఞ్ఞా. పుథునానాపటిచ్చసముప్పాదేసు ఞాణం పవత్తతీతి – పుథుపఞ్ఞా. పుథునానాసుఞ్ఞతమనుపలబ్భేసు ఞాణం పవత్తతీతి – పుథుపఞ్ఞా. పుథునానాఅత్థేసు ఞాణం పవత్తతీతి – పుథుపఞ్ఞా. పుథునానాధమ్మేసు ఞాణం పవత్తతీతి – పుథుపఞ్ఞా. పుథునానానిరుత్తీసు ఞాణం పవత్తతీతి – పుథుపఞ్ఞా. పుథునానాపటిభానేసు ఞాణం పవత్తతీతి – పుథుపఞ్ఞా. పుథునానాసీలక్ఖన్ధేసు ఞాణం పవత్తతీతి – పుథుపఞ్ఞా. పుథునానాసమాధిక్ఖన్ధేసు ఞాణం పవత్తతీతి – పుథుపఞ్ఞా. పుథునానాపఞ్ఞాక్ఖన్ధేసు ఞాణం పవత్తతీతి – పుథుపఞ్ఞా. పుథునానావిముత్తిక్ఖన్ధేసు ఞాణం పవత్తతీతి – పుథుపఞ్ఞా. పుథునానావిముత్తిఞాణదస్సనక్ఖన్ధేసు ఞాణం పవత్తతీతి – పుథుపఞ్ఞా. పుథునానాఠానాట్ఠానేసు ఞాణం పవత్తతీతి – పుథుపఞ్ఞా. పుథునానావిహారసమాపత్తీసు ఞాణం పవత్తతీతి – పుథుపఞ్ఞా. పుథునానాఅరియసచ్చేసు ఞాణం పవత్తతీతి – పుథుపఞ్ఞా. పుథునానాసతిపట్ఠానేసు ఞాణం పవత్తతీతి – పుథుపఞ్ఞా. పుథునానాసమ్మప్పధానేసు ఞాణం పవత్తతీతి – పుథుపఞ్ఞా. పుథునానాఇద్ధిపాదేసు ఞాణం పవత్తతీతి – పుథుపఞ్ఞా. పుథునానాఇన్ద్రియేసు ఞాణం పవత్తతీతి –

పుథుపఞ్ఞా. పుథునానాబలేసు ఞాణం పవత్తతీతి – పుథుపఞ్ఞా. పుథునానాబోజ్ఝఙ్గేసు ఞాణం పవత్తతీతి – పుథుపఞ్ఞా. పుథునానాఅరియమగ్గేసు ఞాణం పవత్తతీతి – పుథుపఞ్ఞా. పుథునానాసామఞ్ఞఫలేసు ఞాణం పవత్తతీతి – పుథుపఞ్ఞా. పుథునానాఅభిఞ్ఞాసు ఞాణం పవత్తతీతి – పుథుపఞ్ఞా. పుథుజ్జనసాధారణే ధమ్మే అతిక్కమ్మ [సమతిక్కమ్మ (స్యా.)] పరమత్థే నిబ్బానే ఞాణం పవత్తతీతి – పుథుపఞ్ఞా. పుథుపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తీతి – అయం పుథుపఞ్ఞా.

విపులపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తీతి కతమా విపులపఞ్ఞా? విపులే అత్థే పరిగ్గణ్హాతీతి – విపులపఞ్ఞా. విపులే ధమ్మే పరిగ్గణ్హాతీతి – విపులపఞ్ఞా. విపులా నిరుత్తియో పరిగ్గణ్హాతీతి – విపులపఞ్ఞా. విపులాని పటిభానాని పరిగ్గణ్హాతీతి – విపులపఞ్ఞా. విపులే సీలక్ఖన్ధే పరిగ్గణ్హాతీతి – విపులపఞ్ఞా. విపులే సమాధిక్ఖన్ధే పరిగ్గణ్హాతీతి – విపులపఞ్ఞా. విపులే పఞ్ఞాక్ఖన్ధే పరిగ్గణ్హాతీతి – విపులపఞ్ఞా. విపులే విముత్తిక్ఖన్ధే పరిగ్గణ్హాతీతి – విపులపఞ్ఞా. విపులే విముత్తిఞాణదస్సనక్ఖన్ధే పరిగ్గణ్హాతీతి – విపులపఞ్ఞా. విపులాని ఠానాట్ఠానాని పరిగ్గణ్హాతీతి – విపులపఞ్ఞా. విపులా విహారసమాపత్తియో పరిగ్గణ్హాతీతి – విపులపఞ్ఞా. విపులాని అరియసచ్చాని పరిగ్గణ్హాతీతి – విపులపఞ్ఞా. విపులే సతిపట్ఠానే పరిగ్గణ్హాతీతి – విపులపఞ్ఞా. విపులే సమ్మప్పధానే పరిగ్గణ్హాతీతి – విపులపఞ్ఞా. విపులే ఇద్ధిపాదే పరిగ్గణ్హాతీతి – విపులపఞ్ఞా. విపులాని ఇన్ద్రియాని పరిగ్గణ్హాతీతి – విపులపఞ్ఞా. విపులాని బలాని పరిగ్గణ్హాతీతి – విపులపఞ్ఞా. విపులే బోజ్ఝఙ్గే పరిగ్గణ్హాతీతి – విపులపఞ్ఞా. విపులే అరియమగ్గే పరిగ్గణ్హాతీతి – విపులపఞ్ఞా. విపులాని సామఞ్ఞఫలాని పరిగ్గణ్హాతీతి – విపులపఞ్ఞా. విపులా అభిఞ్ఞాయో పరిగ్గణ్హాతీతి – విపులపఞ్ఞా. విపులం పరమత్థం నిబ్బానం పరిగ్గణ్హాతీతి – విపులపఞ్ఞా. విపులపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తీతి – అయం విపులపఞ్ఞా.

గమ్భీరపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తీతి కతమా గమ్భీరపఞ్ఞా? గమ్భీరేసు ఖన్ధేసు ఞాణం పవత్తతీతి – గమ్భీరపఞ్ఞా. గమ్భీరాసు ధాతూసు ఞాణం పవత్తతీతి – గమ్భీరపఞ్ఞా. గమ్భీరేసు ఆయతనేసు ఞాణం పవత్తతీతి – గమ్భీరపఞ్ఞా. గమ్భీరేసు పటిచ్చసముప్పాదేసు ఞాణం పవత్తతీతి – గమ్భీరపఞ్ఞా. గమ్భీరేసు సుఞ్ఞతమనుపలబ్భేసు ఞాణం పవత్తతీతి – గమ్భీరపఞ్ఞా. గమ్భీరేసు అత్థేసు ఞాణం పవత్తతీతి – గమ్భీరపఞ్ఞా. గమ్భీరేసు ధమ్మేసు ఞాణం పవత్తతీతి – గమ్భీరపఞ్ఞా. గమ్భీరాసు నిరుత్తీసు ఞాణం పవత్తతీతి – గమ్భీరపఞ్ఞా. గమ్భీరేసు పటిభానేసు ఞాణం పవత్తతీతి – గమ్భీరపఞ్ఞా. గమ్భీరేసు సీలక్ఖన్ధేసు ఞాణం పవత్తతీతి – గమ్భీరపఞ్ఞా. గమ్భీరేసు సమాధిక్ఖన్ధేసు ఞాణం పవత్తతీతి – గమ్భీరపఞ్ఞా . గమ్భీరేసు పఞ్ఞాక్ఖన్ధేసు ఞాణం పవత్తతీతి – గమ్భీరపఞ్ఞా. గమ్భీరేసు విముత్తిక్ఖన్ధేసు ఞాణం పవత్తతీతి – గమ్భీరపఞ్ఞా. గమ్భీరేసు విముత్తిఞాణదస్సనక్ఖన్ధేసు ఞాణం పవత్తతీతి – గమ్భీరపఞ్ఞా. గమ్భీరేసు ఠానాట్ఠానేసు ఞాణం పవత్తతీతి – గమ్భీరపఞ్ఞా. గమ్భీరాసు విహారసమాపత్తీసు ఞాణం పవత్తతీతి – గమ్భీరపఞ్ఞా. గమ్భీరేసు అరియసచ్చేసు ఞాణం పవత్తతీతి – గమ్భీరపఞ్ఞా. గమ్భీరేసు సతిపట్ఠానేసు ఞాణం పవత్తతీతి – గమ్భీరపఞ్ఞా. గమ్భీరేసు సమ్మప్పధానేసు ఞాణం పవత్తతీతి – గమ్భీరపఞ్ఞా. గమ్భీరేసు ఇద్ధిపాదేసు ఞాణం పవత్తతీతి – గమ్భీరపఞ్ఞా. గమ్భీరేసు ఇన్ద్రియేసు ఞాణం పవత్తతీతి – గమ్భీరపఞ్ఞా. గమ్భీరేసు బలేసు ఞాణం పవత్తతీతి – గమ్భీరపఞ్ఞా. గమ్భీరేసు బోజ్ఝఙ్గేసు ఞాణం పవత్తతీతి – గమ్భీరపఞ్ఞా. గమ్భీరేసు అరియమగ్గేసు ఞాణం పవత్తతీతి – గమ్భీరపఞ్ఞా. గమ్భీరేసు సామఞ్ఞఫలేసు ఞాణం పవత్తతీతి – గమ్భీరపఞ్ఞా. గమ్భీరాసు అభిఞ్ఞాసు ఞాణం పవత్తతీతి – గమ్భీరపఞ్ఞా. గమ్భీరే పరమత్థే నిబ్బానే ఞాణం పవత్తతీతి – గమ్భీరపఞ్ఞా. గమ్భీరపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తీతి – అయం గమ్భీరపఞ్ఞా.

అసామన్తపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తీతి కతమా అసామన్తపఞ్ఞా? యస్స పుగ్గలస్స అత్థవవత్థానతో అత్థపటిసమ్భిదా అధిగతా హోతి సచ్ఛికతా ఫస్సితా పఞ్ఞాయ, ధమ్మవవత్థానతో ధమ్మపటిసమ్భిదా అధిగతా హోతి సచ్ఛికతా ఫస్సితా పఞ్ఞాయ, నిరుత్తివవత్థానతో నిరుత్తిపటిసమ్భిదా అధిగతా హోతి సచ్ఛికతా ఫస్సితా పఞ్ఞాయ, పటిభానవవత్థానతో పటిభానపటిసమ్భిదా అధిగతా హోతి సచ్ఛికతా ఫస్సితా పఞ్ఞాయ, తస్స అత్థే చ ధమ్మే చ నిరుత్తియా చ పటిభానే చ న అఞ్ఞో కోచి సక్కోతి అభిసమ్భవితుం. అనభిసమ్భవనీయో చ సో అఞ్ఞేహీతి – అసామన్తపఞ్ఞో.

పుథుజ్జనకల్యాణకస్స పఞ్ఞా అట్ఠమకస్స పఞ్ఞాయ దూరే విదూరే సువిదూరే న సన్తికే న సామన్తా. పుథుజ్జనకల్యాణకం ఉపాదాయ అట్ఠమకో అసామన్తపఞ్ఞో. అట్ఠమకస్స పఞ్ఞా సోతాపన్నస్స పఞ్ఞాయ దూరే విదూరే సువిదూరే న సన్తికే న సామన్తా. అట్ఠమకం ఉపాదాయ సోతాపన్నో అసామన్తపఞ్ఞో. సోతాపన్నస్స పఞ్ఞా సకదాగామిస్స పఞ్ఞాయ దూరే విదూరే సువిదూరే న సన్తికే న సామన్తా. సోతాపన్నం ఉపాదాయ సకదాగామి అసామన్తపఞ్ఞో. సకదాగామిస్స పఞ్ఞా అనాగామిస్స పఞ్ఞాయ దూరే విదూరే సువిదూరే న సన్తికే న సామన్తా. సకదాగామిం ఉపాదాయ అనాగామీ అసామన్తపఞ్ఞో. అనాగామిస్స పఞ్ఞా అరహతో పఞ్ఞాయ దూరే విదూరే సువిదూరే న సన్తికే న సామన్తా. అనాగామిం ఉపాదాయ అరహా అసామన్తపఞ్ఞో. అరహతో పఞ్ఞా పచ్చేకసమ్బుద్ధస్స [పచ్చేకబుద్ధస్స (స్యా. క.) అట్ఠకథా ఓలోకేతబ్బా] పఞ్ఞాయ దూరే విదూరే సువిదూరే న సన్తికే న సామన్తా. అరహన్తం ఉపాదాయ పచ్చేకబుద్ధో అసామన్తపఞ్ఞో. పచ్చేకబుద్ధఞ్చ సదేవకఞ్చ లోకం ఉపాదాయ తథాగతో అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో అగ్గో అసామన్తపఞ్ఞో.

౨. పఞ్ఞాపభేదకుసలో పభిన్నఞాణో అధిగతప్పటిసమ్భిదో చతువేసారజ్జప్పత్తో దసబలధారీ పురిసాసభో పురిససీహో పురిసనాగో పురిసాజఞ్ఞో పురిసధోరయ్హో అనన్తఞాణో అనన్తతేజో అనన్తయసో అడ్ఢో మహద్ధనో ధనవా నేతా వినేతా అనునేతా పఞ్ఞాపేతా నిజ్ఝాపేతా పేక్ఖేతా పసాదేతా. సో హి భగవా అనుప్పన్నస్స మగ్గస్స ఉప్పాదేతా, అసఞ్జాతస్స మగ్గస్స సఞ్జనేతా [సఞ్జానేతా (స్యా.)], అనక్ఖాతస్స మగ్గస్స అక్ఖాతా, మగ్గఞ్ఞూ మగ్గవిదూ మగ్గకోవిదో మగ్గానుగామీ [మగ్గానుగా (స్యా.) మహాని. ౬౯ పస్సితబ్బో] చ పనస్స ఏతరహి సావకా విహరన్తి పచ్ఛా సమన్నాగతా.

సో హి భగవా జానం జానాతి, పస్సం పస్సతి, చక్ఖుభూతో ఞాణభూతో ధమ్మభూతో బ్రహ్మభూతో వత్తా పవత్తా అత్థస్స నిన్నేతా అమతస్స దాతా ధమ్మస్సామీ తథాగతో. నత్థి తస్స భగవతో అఞ్ఞాతం అదిట్ఠం అవిదితం అసచ్ఛికతం అఫస్సితం పఞ్ఞాయ. అతీతం అనాగతం పచ్చుప్పన్నం [అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం (స్యా.) మహాని. ౬౯] ఉపాదాయ సబ్బే ధమ్మా సబ్బాకారేన బుద్ధస్స భగవతో ఞాణముఖే ఆపాథం ఆగచ్ఛన్తి. యం కిఞ్చి నేయ్యం నామ అత్థి తం సబ్బం జానితబ్బం [సబ్బం ధమ్మం జానితబ్బం (క.)]. అత్తత్థో వా పరత్థో వా ఉభయత్థో వా దిట్ఠధమ్మికో వా అత్థో సమ్పరాయికో వా అత్థో ఉత్తానో వా అత్థో గమ్భీరో వా అత్థో గూళ్హో వా అత్థో పటిచ్ఛన్నో వా అత్థో నేయ్యో వా అత్థో నీతో వా అత్థో అనవజ్జో వా అత్థో నిక్కిలేసో వా అత్థో వోదానో వా అత్థో పరమత్థో వా అత్థో, సబ్బం తం అన్తోబుద్ధఞాణే పరివత్తతి.

సబ్బం కాయకమ్మం బుద్ధస్స భగవతో ఞాణానుపరివత్తి . సబ్బం వచీకమ్మం బుద్ధస్స భగవతో ఞాణానుపరివత్తి. సబ్బం మనోకమ్మం బుద్ధస్స భగవతో ఞాణానుపరివత్తి. అతీతే బుద్ధస్స భగవతో అప్పటిహతం ఞాణం. అనాగతే బుద్ధస్స భగవతో అప్పటిహతం ఞాణం. పచ్చుప్పన్నే బుద్ధస్స భగవతో అప్పటిహతం ఞాణం. యావతకం నేయ్యం తావతకం ఞాణం, యావతకం ఞాణం తావతకం నేయ్యం. నేయ్యపరియన్తికం ఞాణం, ఞాణపరియన్తికం నేయ్యం. నేయ్యం

అతిక్కమిత్వా ఞాణం నప్పవత్తతి. ఞాణం అతిక్కమిత్వా నేయ్యపథో నత్థి. అఞ్ఞమఞ్ఞపరియన్తట్ఠాయినో తే ధమ్మా. యథా ద్విన్నం సముగ్గపటలానం సమ్మా ఫుసితానం [సుఫుస్సితానం (స్యా. క.)] హేట్ఠిమం సముగ్గపటలం ఉపరిమం నాతివత్తతి, ఉపరిమం సముగ్గపటలం హేట్ఠిమం నాతివత్తతి, అఞ్ఞమఞ్ఞపరియన్తట్ఠాయినో; ఏవమేవ బుద్ధస్స భగవతో నేయ్యఞ్చ ఞాణఞ్చ అఞ్ఞమఞ్ఞపరియన్తట్ఠాయినో. యావతకం నేయ్యం తావతకం ఞాణం, యావతకం ఞాణం తావతకం నేయ్యం. నేయ్యపరియన్తికం ఞాణం, ఞాణపరియన్తికం నేయ్యం. నేయ్యం అతిక్కమిత్వా ఞాణం నప్పవత్తతి. ఞాణం అతిక్కమిత్వా నేయ్యపథో నత్థి. అఞ్ఞమఞ్ఞపరియన్తట్ఠాయినో తే ధమ్మా. సబ్బధమ్మేసు బుద్ధస్స భగవతో ఞాణం పవత్తతి.

సబ్బే ధమ్మా బుద్ధస్స భగవతో ఆవజ్జనప్పటిబద్ధా ఆకఙ్ఖప్పటిబద్ధా మనసికారప్పటిబద్ధా చిత్తుప్పాదప్పటిబద్ధా. సబ్బసత్తేసు బుద్ధస్స భగవతో ఞాణం పవత్తతి. సబ్బేసం సత్తానం బుద్ధో ఆసయం జానాతి, అనుసయం జానాతి, చరితం [చరియం (స్యా.) మహాని. ౬౯ పస్సితబ్బా] జానాతి, అధిముత్తిం జానాతి . అప్పరజక్ఖే మహారజక్ఖే తిక్ఖిన్ద్రియే ముదిన్ద్రియే స్వాకారే ద్వాకారే సువిఞ్ఞాపయే దువిఞ్ఞాపయే భబ్బాభబ్బే సత్తే పజానాతి. సదేవకో లోకో సమారకో సబ్రహ్మకో సస్సమణబ్రాహ్మణీ పజా సదేవమనుస్సా అన్తోబుద్ధఞాణే పరివత్తతి.

యథా యే కేచి మచ్ఛకచ్ఛపా, అన్తమసో తిమితిమిఙ్గలం ఉపాదాయ, అన్తోమహాసముద్దే పరివత్తన్తి, ఏవమేవం సదేవకో లోకో సమారకో సబ్రహ్మకో సస్సమణబ్రాహ్మణీ పజా సదేవమనుస్సా అన్తోబుద్ధఞాణే పరివత్తతి. యథా యే కేచి పక్ఖినో, అన్తమసో గరుళం వేనతేయ్యం ఉపాదాయ, ఆకాసస్స పదేసే పరివత్తన్తి; ఏవమేవ యేపి తే సారిపుత్తసమా పఞ్ఞాయ తేపి బుద్ధఞాణస్స పదేసే పరివత్తన్తి. బుద్ధఞాణం దేవమనుస్సానం పఞ్ఞం ఫరిత్వా అతిఘంసిత్వా తిట్ఠతి. యేపి తే ఖత్తియపణ్డితా బ్రాహ్మణపణ్డితా గహపతిపణ్డితా సమణపణ్డితా నిపుణా కతపరప్పవాదా వాలవేధిరూపా వోభిన్దన్తా [తే భిన్దన్తా (స్యా. క.)] మఞ్ఞే చరన్తి పఞ్ఞాగతేన దిట్ఠిగతాని, తే పఞ్హం అభిసఙ్ఖరిత్వా అభిసఙ్ఖరిత్వా తథాగతం ఉపసఙ్కమిత్వా పుచ్ఛన్తి గూళ్హాని చ పటిచ్ఛన్నాని చ, కథితా విసజ్జితా చ తే పఞ్హా భగవతా హోన్తి నిద్దిట్ఠకారణా [నిద్దిట్ఠికారణా (స్యా.)]. ఉపక్ఖిత్తకా చ తే భగవతో సమ్పజ్జన్తి. అథ ఖో భగవా తత్థ అతిరోచతి యదిదం పఞ్ఞాయాతి. అగ్గో అసామన్తపఞ్ఞో, అసామన్తపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తీతి – అయం అసామన్తపఞ్ఞా.

౬. **భూరిపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తీ**తి కతమా భూరిపఞ్ఞా? రాగం అభిభుయ్యతీతి – భూరిపఞ్ఞా. అభిభవితాతి – భూరిపఞ్ఞా. దోసం అభిభుయ్యతీతి – భూరిపఞ్ఞా. అభిభవితాతి – భూరిపఞ్ఞా. మోహం అభిభుయ్యతీతి – భూరిపఞ్ఞా. అభిభవితాతి – భూరిపఞ్ఞా. కోధం...పే.... ఉపనాహం ... మక్ఖం... పళాసం... ఇస్సం... మచ్ఛరియం... మాయం... సాఠేయ్యం... థమ్భం... సారమ్భం... మానం... అతిమానం... మదం... పమాదం... సబ్బే కిలేసే... సబ్బే దుచ్చరితే... సబ్బే అభిసఙ్ఖారే...పే.... సబ్బే భవగామికమ్మే అభిభుయ్యతీతి – భూరిపఞ్ఞా. అభిభవితాతి – భూరిపఞ్ఞా. రాగో అరి. తం అరిం మద్దనిపఞ్ఞాతి – భూరిపఞ్ఞా. దోసో అరి. తం అరిం మద్దనిపఞ్ఞాతి – భూరిపఞ్ఞా. మోహో అరి. తం అరిం మద్దనిపఞ్ఞాతి – భూరిపఞ్ఞా. కోధో... పే.... ఉపనాహో... మక్ఖో... పళాసో... ఇస్సా... మచ్ఛరియం... మాయా... సాఠేయ్యం... థమ్భో... సారమ్భో... మానో... అతిమానో... మదో... పమాదో... సబ్బే కిలేసా... సబ్బే దుచ్చరితా... సబ్బే అభిసఙ్ఖారా...పే.... సబ్బే భవగామికమ్మా అరి. తం అరిం మద్దనిపఞ్ఞాతి – భూరిపఞ్ఞా. భూరి వుచ్చతి పథవీ [పఠవీ (స్యా.)]. తాయ పథవిసమాయ విత్థతాయ

విపులాయ పఞ్ఞాయ సమన్నాగతోతి – భూరిపఞ్ఞా. అపి చ, పఞ్ఞాయ మేతం అధివచనం. భూరి మేధా పరిణాయికాతి – భూరిపఞ్ఞా. భూరిపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తీతి – అయం భూరిపఞ్ఞా.

పఞ్ఞాబాహుల్లాయ సంవత్తన్తీతి కతమం పఞ్ఞాబాహుల్లం? ఇధేకచ్చో పఞ్ఞాగరుకో హోతి పఞ్ఞాచరితో పఞ్ఞాసయో పఞ్ఞాధిముత్తో పఞ్ఞాధజో పఞ్ఞాకేతు పఞ్ఞాధిపతేయ్యో విచయబహులో పవిచయబహులో ఓక్ఖాయనబహులో సమోక్ఖాయనబహులో [సమ్పేక్ఖాయనబహులో (స్యా. క.) మహాని. ౨౦౪ పస్సితబ్బా] సమ్పేక్ఖాయనధమ్మో విభూతవిహారీ తచ్చరితో తగ్గరుకో తబ్బహులో తన్నిన్నో తప్పోణో తప్పబ్భారో తదధిముత్తో తదధిపతేయ్యో. యథా గణగరుకో వుచ్చతి "గణబాహులికో"తి, చీవరగరుకో వుచ్చతి "చీవరబాహులికో"తి, పత్తగరుకో వుచ్చతి "పత్తబాహులికో"తి, సేనాసనగరుకో వుచ్చతి "సేనాసనబాహులికో"తి; ఏవమేవం ఇధేకచ్చో పఞ్ఞా గరుకో హోతి పఞ్ఞాచరితో పఞ్ఞాసయో పఞ్ఞాధిముత్తో పఞ్ఞాధజో పఞ్ఞాకేతు పఞ్ఞాధిపతేయ్యో విచయబహులో పవిచయబహులో ఓక్ఖాయనబహులో సమోక్ఖాయనబహులో సమ్పేక్ఖాయనధమ్మో విభూతవిహారీ తచ్చరితో తగ్గరుకో తబ్బహులో తన్నిన్నో తప్పోణో తప్పబ్భారో తదధిముత్తో తదధిపతేయ్యో. పఞ్ఞాబాహుల్లాయ సంవత్తన్తీతి – ఇదం పఞ్ఞాబాహుల్లం.

సీఘపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తీతి కతమా సీఘపఞ్ఞా? సీఘం సీఘం సీలాని పరిపూరేతీతి – సీఘపఞ్ఞా. సీఘం సీఘం ఇన్ద్రియసంవరం పరిపూరేతీతి – సీఘపఞ్ఞా. సీఘం సీఘం భోజనే మత్తఞ్ఞుతం పరిపూరేతీతి – సీఘపఞ్ఞా. సీఘం సీఘం జాగరియానుయోగం పరిపూరేతీతి – సీఘపఞ్ఞా. సీఘం సీఘం సీలక్ఖన్ధం పరిపూరేతీతి – సీఘపఞ్ఞా. సీఘం సీఘం సమాధిక్ఖన్ధం పరిపూరేతీతి – సీఘపఞ్ఞా. సీఘం సీఘం పఞ్ఞాక్ఖన్ధం పరిపూరేతీతి – సీఘపఞ్ఞా . సీఘం సీఘం విముత్తిక్ఖన్ధం పరిపూరేతీతి – సీఘపఞ్ఞా. సీఘం సీఘం విముత్తిఞాణదస్సనక్ఖన్ధం పరిపూరేతీతి – సీఘపఞ్ఞా. సీఘం సీఘం ఠానాట్ఠానాని పటివిజ్ఝతీతి – సీఘపఞ్ఞా. సీఘం సీఘం విహారసమాపత్తియో పరిపూరేతీతి – సీఘపఞ్ఞా. సీఘం సీఘం అరియసచ్చాని పటివిజ్ఝతీతి – సీఘపఞ్ఞా. సీఘం సీఘం సతిపట్ఠానే భావేతీతి – సీఘపఞ్ఞా. సీఘం సీఘం సమ్మప్పధానే భావేతీతి – సీఘపఞ్ఞా. సీఘం సీఘం ఇద్ధిపాదే భావేతీతి – సీఘపఞ్ఞా. సీఘం సీఘం ఇన్ద్రియాని భావేతీతి – సీఘపఞ్ఞా. సీఘం సీఘం బలాని భావేతీతి – సీఘపఞ్ఞా. సీఘం సీఘం బోజ్ఝఙ్గే భావేతీతి – సీఘపఞ్ఞా. సీఘం సీఘం అరియమగ్గం భావేతీతి – సీఘపఞ్ఞా. సీఘం సీఘం సామఞ్ఞఫలాని సచ్ఛికరోతీతి – సీఘపఞ్ఞా. సీఘం సీఘం అభిఞ్ఞాయో పటివిజ్ఝతీతి – సీఘపఞ్ఞా. సీఘం సీఘం పరమత్థం నిబ్బానం సచ్ఛికరోతీతి – సీఘపఞ్ఞా. సీఘపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తీతి – అయం సీఘపఞ్ఞా.

లహుపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తీతి కతమా లహుపఞ్ఞా? లహుం లహుం సీలాని పరిపూరేతీతి – లహుపఞ్ఞా. లహుం లహుం ఇన్ద్రియసంవరం పరిపూరేతీతి – లహుపఞ్ఞా. లహుం లహుం భోజనే మత్తఞ్ఞుతం పరిపూరేతీతి – లహుపఞ్ఞా. లహుం లహుం జాగరియానుయోగం పరిపూరేతీతి – లహుపఞ్ఞా. లహుం లహుం సీలక్ఖన్ధం ...పే... సమాధిక్ఖన్ధం ... పఞ్ఞాక్ఖన్ధం... విముత్తిక్ఖన్ధం... విముత్తిఞాణదస్సనక్ఖన్ధం పరిపూరేతీతి – లహుపఞ్ఞా. లహుం లహుం ఠానాట్ఠానాని పటివిజ్ఝతీతి – లహుపఞ్ఞా. లహుం లహుం విహారసమాపత్తియో పరిపూరేతీతి – లహుపఞ్ఞా. లహుం లహుం అరియసచ్చాని పటివిజ్ఝతీతి – లహుపఞ్ఞా. లహుం లహుం సతిపట్ఠానే భావేతీతి – లహుపఞ్ఞా. లహుం లహుం సమ్మప్పధానే భావేతీతి – లహుపఞ్ఞా. లహుం లహుం ఇద్ధిపాదే భావేతీతి – లహుపఞ్ఞా. లహుం లహుం ఇన్ద్రియాని భావేతీతి – లహుపఞ్ఞా. లహుం లహుం బలాని భావేతీతి – లహుపఞ్ఞా. లహుం లహుం బోజ్ఝఙ్గే భావేతీతి – లహుపఞ్ఞా. లహుం లహుం అరియమగ్గం భావేతీతి – లహుపఞ్ఞా. లహుం లహుం సామఞ్ఞఫలాని సచ్ఛికరోతీతి – లహుపఞ్ఞా.

లహుం లహుం అభిఞ్ఞాయో పటివిజ్ఝతీతి – లహుపఞ్ఞా. లహుం లహుం పరమత్థం నిబ్బానం సచ్ఛికరోతీతి – లహుపఞ్ఞా. లహుపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తీతి – అయం లహుపఞ్ఞా.

హాసపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తీతి కతమా హాసపఞ్ఞా? ఇధేకచ్చో హాసబహులో వేదబహులో తుట్ఠిబహులో పామోజ్జబహులో సీలాని పరిపూరేతీతి – హాసపఞ్ఞా. హాసబహులో వేదబహులో తుట్ఠిబహులో పామోజ్జబహులో ఇన్ద్రియసంవరం పరిపూరేతీతి – హాసపఞ్ఞా. హాసబహులో వేదబహులో తుట్ఠిబహులో పామోజ్జబహులో భోజనే మత్తఞ్ఞుతం పరిపూరేతీతి – హాసపఞ్ఞా. హాసబహులో వేదబహులో తుట్ఠిబహులో పామోజ్జబహులో జాగరియానుయోగం పరిపూరేతీతి – హాసపఞ్ఞా. హాసబహులో వేదబహులో తుట్ఠిబహులో పామోజ్జబహులో సీలక్ఖన్ధం...పే.... సమాధిక్ఖన్ధం... పఞ్ఞాక్ఖన్ధం... విముత్తిక్ఖన్ధం... విముత్తిఞాణదస్సనక్ఖన్ధం పరిపూరేతీతి...పే.... ఠానాట్ఠానాని పటివిజ్ఝతీతి... విహారసమాపత్తియో పరిపూరేతీతి ... అరియసచ్చాని పటివిజ్ఝతీతి... సతిపట్ఠానే భావేతీతి... సమ్మప్పధానే భావేతీతి... ఇద్ధిపాదే భావేతీతి... ఇన్ద్రియాని భావేతీతి... బలాని భావేతీతి... బోజ్ఝఙ్గే భావేతీతి ... అరియమగ్గం భావేతీతి...పే.... సామఞ్ఞఫలాని సచ్ఛికరోతీతి – హాసపఞ్ఞా. హాసబహులో వేదబహులో తుట్ఠిబహులో పామోజ్జబహులో అభిఞ్ఞాయో పటివిజ్ఝతీతి – హాసపఞ్ఞా. హాసబహులో వేదబహులో తుట్ఠిబహులో పామోజ్జబహులో పరమత్థం నిబ్బానం సచ్ఛికరోతీతి – హాసపఞ్ఞా. హాసపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తీతి – అయం హాసపఞ్ఞా.

౭. జవనపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తీతి కతమా జవనపఞ్ఞా? యం కిఞ్చి రూపం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం రూపం అనిచ్చతో ఖిప్పం జవతీతి – జవనపఞ్ఞా. దుక్ఖతో ఖిప్పం జవతీతి – జవనపఞ్ఞా. అనత్తతో ఖిప్పం జవతీతి – జవనపఞ్ఞా. యా కాచి వేదనా... పే.... యా కాచి సఞ్ఞా... యే కేచి సఙ్ఖారా... యం కిఞ్చి విఞ్ఞాణం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం విఞ్ఞాణం అనిచ్చతో ఖిప్పం జవతీతి – జవనపఞ్ఞా. దుక్ఖతో ఖిప్పం జవతీతి – జవనపఞ్ఞా. అనత్తతో ఖిప్పం జవతీతి – జవనపఞ్ఞా. చక్ఖు...పే.... జరామరణం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అనిచ్చతో ఖిప్పం జవతీతి – జవనపఞ్ఞా. దుక్ఖతో ఖిప్పం జవతీతి – జవనపఞ్ఞా . అనత్తతో ఖిప్పం జవతీతి – జవనపఞ్ఞా.

రూపం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అనిచ్చం ఖయట్ఠేన దుక్ఖం భయట్ఠేన అనత్తా అసారకట్ఠేనాతి తులయిత్వా తీరయిత్వా విభావయిత్వా విభూతం కత్వా రూపనిరోధే నిబ్బానే ఖిప్పం జవతీతి – జవనపఞ్ఞా. వేదనా...పే.... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం... చక్ఖు...పే.... జరామరణం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అనిచ్చం ఖయట్ఠేన దుక్ఖం భయట్ఠేన అనత్తా అసారకట్ఠేనాతి తులయిత్వా తీరయిత్వా విభావయిత్వా విభూతం కత్వా జరామరణనిరోధే [జరామరణం రూపనిరోధే (స్యా.)] నిబ్బానే ఖిప్పం జవతీతి – జవనపఞ్ఞా.

రూపం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అనిచ్చం సఙ్ఖతం పటిచ్చసముప్పన్నం ఖయధమ్మం వయధమ్మం విరాగధమ్మం నిరోధధమ్మన్తి తులయిత్వా తీరయిత్వా విభావయిత్వా విభూతం కత్వా రూపనిరోధే నిబ్బానే ఖిప్పం జవతీతి – జవనపఞ్ఞా. వేదనా...పే.... సఞ్ఞా... సఙ్ఖారా... విఞ్ఞాణం... చక్ఖు...పే.... జరామరణం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అనిచ్చం సఙ్ఖతం పటిచ్చసముప్పన్నం ఖయధమ్మం వయధమ్మం విరాగధమ్మం నిరోధధమ్మన్తి తులయిత్వా తీరయిత్వా విభావయిత్వా

విభూతం కత్వా జరామరణనిరోధే నిబ్బానే ఖిప్పం జవతీతి – జవనపఞ్ఞా. జవనపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తీతి – అయం జవనపఞ్ఞా.

తిక్ఖపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తీతి కతమా తిక్ఖపఞ్ఞా? ఖిప్పం కిలేసే ఛిన్దతీతి – తిక్ఖపఞ్ఞా. ఉప్పన్నం కామవితక్కం నాధివాసేతి పజహతి వినోదేతి బ్యన్తీకరోతి [బ్యన్తిం కరోతి (క.)] అనభావం గమేతీతి – తిక్ఖపఞ్ఞా. ఉప్పన్నం బ్యాపాదవితక్కం నాధివాసేతి పజహతి వినోదేతి బ్యన్తీకరోతి అనభావం గమేతీతి – తిక్ఖపఞ్ఞా. ఉప్పన్నం విహింసావితక్కం నాధివాసేతి...పే.... ఉప్పన్నుప్పన్నే పాపకే అకుసలే ధమ్మే నాధివాసేతి పజహతి వినోదేతి బ్యన్తీకరోతి అనభావం గమేతీతి – తిక్ఖపఞ్ఞా. ఉప్పన్నం రాగం నాధివాసేతి పజహతి వినోదేతి బ్యన్తీకరోతి అనభావం గమేతీతి – తిక్ఖపఞ్ఞా. ఉప్పన్నం దోసం...పే.... ఉప్పన్నం మోహం ... ఉప్పన్నం కోధం... ఉప్పన్నం ఉపనాహం... మక్ఖం... పళాసం... ఇస్సం... మచ్ఛరియం... మాయం... సాఠేయ్యం... థమ్భం... సారమ్భం... మానం... అతిమానం... మదం... పమాదం... సబ్బే కిలేసే... సబ్బే దుచ్చరితే... సబ్బే అభిసఙ్ఖారే...పే.... సబ్బే భవగామికమ్మే నాధివాసేతి పజహతి వినోదేతి బ్యన్తీకరోతి అనభావం గమేతీతి – తిక్ఖపఞ్ఞా. ఏకస్మిం ఆసనే చత్తారో చ అరియమగ్గా చత్తారి చ సామఞ్ఞఫలాని చతస్సో పటిసమ్భిదాయో ఛ అభిఞ్ఞాయో అధిగతా హోన్తి సచ్ఛికతా ఫస్సితా పఞ్ఞాయాతి – తిక్ఖపఞ్ఞా. తిక్ఖపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తీతి – అయం తిక్ఖపఞ్ఞా.

నిబ్బేధికపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తీతి కతమా నిబ్బేధికపఞ్ఞా? ఇధేకచ్చో సబ్బసఙ్ఖారేసు ఉబ్బేగబహులో హోతి ఉత్తాసబహులో ఉక్కణ్ఠనబహులో అరతిబహులో అనభిరతిబహులో. బహిముఖో న రమతి సబ్బసఙ్ఖారేసు. అనిబ్బిద్ధపుబ్బం అప్పదాలితపుబ్బం లోభక్ఖన్ధం నిబ్బిజ్ఝతి పదాలేతీతి – నిబ్బేధికపఞ్ఞా. అనిబ్బిద్ధపుబ్బం అప్పదాలితపుబ్బం దోసక్ఖన్ధం నిబ్బిజ్ఝతి పదాలేతీతి – నిబ్బేధికపఞ్ఞా. అనిబ్బిద్ధపుబ్బం అప్పదాలితపుబ్బం మోహక్ఖన్ధం నిబ్బిజ్ఝతి పదాలేతీతి – నిబ్బేధికపఞ్ఞా . అనిబ్బిద్ధపుబ్బం అప్పదాలితపుబ్బం కోధం...పే.... ఉపనాహం... మక్ఖం... పళాసం... ఇస్సం... మచ్ఛరియం... మాయం... సాఠేయ్యం... థమ్భం... సారమ్భం... మానం... అతిమానం... మదం... పమాదం... సబ్బే కిలేసే... సబ్బే దుచ్చరితే... సబ్బే అభిసఙ్ఖారే...పే.... సబ్బే భవగామికమ్మే నిబ్బిజ్ఝతి పదాలేతీతి – నిబ్బేధికపఞ్ఞా. నిబ్బేధికపఞ్ఞతాయ సంవత్తన్తీతి – అయం నిబ్బేధికపఞ్ఞా.

ఇమా సోళస పఞ్ఞాయో. ఇమాహి సోళసహి పఞ్ఞాహి సమన్నాగతో పుగ్గలో పటిసమ్భిదప్పత్తో.

౨. పుగ్గలవిసేసనిద్దేసో

౮. ద్వే పుగ్గలా పటిసమ్భిదప్పత్తా – ఏకో పుబ్బయోగసమ్పన్నో, ఏకో న పుబ్బయోగసమ్పన్నో. యో పుబ్బయోగసమ్పన్నో సో తేన అతిరేకో హోతి, అధికో హోతి, విసేసో హోతి. తస్స ఞాణం పభిజ్జతి.

ద్వే పుగ్గలా పటిసమ్భిదప్పత్తా, ద్వేపి పుబ్బయోగసమ్పన్నా – ఏకో బహుస్సుతో, ఏకో న బహుస్సుతో . యో బహుస్సుతో, సో తేన అతిరేకో హోతి, అధికో హోతి, విసేసో హోతి. తస్స ఞాణం పభిజ్జతి.

ద్వే పుగ్గలా పటిసమ్భిదప్పత్తా, ద్వేపి పుబ్బయోగసమ్పన్నా, ద్వేపి బహుస్సుతా – ఏకో దేసనాబహులో, ఏకో న దేసనాబహులో. యో దేసనాబహులో, సో తేన అతిరేకో హోతి, అధికో హోతి, విసేసో హోతి. తస్స ఞాణం పభిజ్జతి.

ద్వే పుగ్గలా పటిసమ్భిదప్పత్తా, ద్వేపి పుబ్బయోగసమ్పన్నా, ద్వేపి బహుస్సుతా, ద్వేపి దేసనాబహులా – ఏకో గరూపనిస్సితో, ఏకో న గరూపనిస్సితో . యో గరూపనిస్సితో, సో తేన అతిరేకో హోతి, అధికో హోతి, విసేసో హోతి. తస్స ఞాణం పభిజ్జతి.

ద్వే పుగ్గలా పటిసమ్భిదప్పత్తా, ద్వేపి పుబ్బయోగసమ్పన్నా, ద్వేపి బహుస్సుతా, ద్వేపి దేసనాబహులా, ద్వేపి గరూపనిస్సితా – ఏకో విహారబహులో, ఏకో న విహారబహులో. యో విహారబహులో, సో తేన అతిరేకో హోతి, అధికో హోతి, విసేసో హోతి. తస్స ఞాణం పభిజ్జతి.

ద్వే పుగ్గలా పటిసమ్భిదప్పత్తా, ద్వేపి పుబ్బయోగసమ్పన్నా, ద్వేపి బహుస్సుతా, ద్వేపి దేసనాబహులా, ద్వేపి గరూపనిస్సితా, ద్వేపి విహారబహులా – ఏకో పచ్చవేక్ఖణాబహులో , ఏకో న పచ్చవేక్ఖణాబహులో. యో పచ్చవేక్ఖణాబహులో, సో తేన అతిరేకో హోతి, అధికో హోతి, విసేసో హోతి. తస్స ఞాణం పభిజ్జతి.

ద్వే పుగ్గలా పటిసమ్భిదప్పత్తా, ద్వేపి పుబ్బయోగసమ్పన్నా, ద్వేపి బహుస్సుతా, ద్వేపి దేసనాబహులా, ద్వేపి గరూపనిస్సితా, ద్వేపి విహారబహులా, ద్వేపి పచ్చవేక్ఖణాబహులా – ఏకో సేఖపటిసమ్భిదప్పత్తో, ఏకో అసేఖపటిసమ్భిదప్పత్తో. యో అసేఖపటిసమ్భిదప్పత్తో, సో తేన అతిరేకో హోతి, అధికో హోతి, విసేసో హోతి. తస్స ఞాణం పభిజ్జతి.

ద్వే పుగ్గలా పటిసమ్భిదప్పత్తా, ద్వేపి పుబ్బయోగసమ్పన్నా, ద్వేపి బహుస్సుతా, ద్వేపి దేసనాబహులా, ద్వేపి గరూపనిస్సితా, ద్వేపి విహారబహులా, ద్వేపి పచ్చవేక్ఖణాబహులా, ద్వేపి అసేఖపటిసమ్భిదప్పత్తా – ఏకో సావకపారమిప్పత్తో, ఏకో న సావకపారమిప్పత్తో. యో సావకపారమిప్పత్తో , సో తేన అతిరేకో హోతి, అధికో హోతి, విసేసో హోతి. తస్స ఞాణం పభిజ్జతి.

ద్వే పుగ్గలా పటిసమ్భిదప్పత్తా, ద్వేపి పుబ్బయోగసమ్పన్నా, ద్వేపి బహుస్సుతా, ద్వేపి దేసనాబహులా, ద్వేపి గరూపనిస్సితా, ద్వేపి విహారబహులా, ద్వేపి పచ్చవేక్ఖణాబహులా, ద్వేపి అసేఖపటిసమ్భిదప్పత్తా – ఏకో సావకపారమిప్పత్తో, ఏకో పచ్చేకసమ్బుద్ధో. యో పచ్చేకసమ్బుద్ధో, సో తేన అతిరేకో హోతి, అధికో హోతి, విసేసో హోతి. తస్స ఞాణం పభిజ్జతి.

పచ్చేకబుద్ధఞ్చ సదేవకఞ్చ లోకం ఉపాదాయ తథాగతో అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో అగ్గో పటిసమ్భిదప్పత్తో పఞ్హాపభేదకుసలో పభిన్నఞాణో అధిగతపటిసమ్భిదో చతువేసారజ్జప్పత్తో దసబలధారీ పురిసాసభో పురిససీహో…పే… యేపి తే ఖత్తియపణ్డితా బ్రాహ్మణపణ్డితా గహపతిపణ్డితా సమణపణ్డితా నిపుణా కతపరప్పవాదా వాలవేధిరూపా వోభిన్దన్తా మఞ్ఞే చరన్తి పఞ్ఞాగతేన దిట్ఠిగతాని, తే పఞ్హం అభిసఙ్ఖరిత్వా అభిసఙ్ఖరిత్వా తథాగతం ఉపసఙ్కమిత్వా పుచ్ఛన్తి గూళ్హాని చ పటిచ్ఛన్నాని చ. కథితా విసజ్జితా చ తే పఞ్హా భగవతా హోన్తి నిద్దిట్ఠకారణా, ఉపక్ఖిత్తకా చ తే భగవతో సమ్పజ్జన్తి. అథ ఖో భగవా తత్థ అతిరోచతి, యదిదం పఞ్ఞాయాతి అగ్గో పటిసమ్భిదప్పత్తోతి.

మహాపఞ్ఞాకథా నిట్ఠితా.

౨. ఇద్ధికథా

౯. కా ఇద్ధి? కతి ఇద్ధియో? ఇద్ధియా కతి భూమియో, కతి పాదా, కతి పదాని, కతి మూలాని? **కా ఇద్ధీతి?** ఇజ్ఝనట్ఠేన ఇద్ధి. **కతి ఇద్ధియోతి?** దస ఇద్ధియో. **ఇద్ధియా కతి భూమియోతి?** ఇద్ధియా చతస్సో భూమియో, చత్తారో పాదా, అట్ఠ పదాని, సోళస మూలాని.

౧౦. కతమా **దస ఇద్ధియో?** అధిట్ఠానా ఇద్ధి, వికుబ్బనా ఇద్ధి, మనోమయా ఇద్ధి, ఞాణవిప్ఫారా ఇద్ధి, సమాధివిప్ఫారా ఇద్ధి, అరియా ఇద్ధి, కమ్మవిపాకజా ఇద్ధి, పుఞ్ఞవతో ఇద్ధి, విజ్జామయా ఇద్ధి, తత్థ తత్థ సమ్మా పయోగపచ్చయా [సమ్మప్పయోగపచ్చయా (స్యా. క.)] ఇజ్ఝనట్ఠేన ఇద్ధి.

ఇద్ధియా కతమా చతస్సో భూమియో? వివేకజాభూమి పఠమం ఝానం, పీతిసుఖభూమి దుతియం ఝానం, ఉపేక్ఖాసుఖభూమి తతియం ఝానం, అదుక్ఖమసుఖాభూమి చతుత్థం ఝానం. ఇద్ధియా ఇమా చతస్సో భూమియో ఇద్ధిలాభాయ ఇద్ధిపటిలాభాయ ఇద్ధివికుబ్బనతాయ ఇద్ధివిసవితాయ ఇద్ధివసీభావాయ ఇద్ధివేసారజ్జాయ సంవత్తన్తీతి.

ఇద్ధియా కతమే చత్తారో పాదా? ఇధ భిక్ఖు ఛన్దసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతం ఇద్ధిపాదం భావేతి, చిత్తసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతం ఇద్ధిపాదం భావేతి, వీరియసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతం ఇద్ధిపాదం భావేతి, వీమంసాసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతం ఇద్ధిపాదం భావేతి. ఇద్ధియా ఇమే చత్తారో పాదా ఇద్ధిలాభాయ ఇద్ధిపటిలాభాయ ఇద్ధివికుబ్బనతాయ ఇద్ధివిసవితాయ ఇద్ధివసీభావాయ ఇద్ధివేసారజ్జాయ సంవత్తన్తీతి.

ఇద్ధియా కతమాని అట్ఠ పదాని? ఛన్దం చే భిక్ఖు నిస్సాయ లభతి సమాధిం, లభతి చిత్తస్స ఏకగ్గతం. ఛన్దో న సమాధి, సమాధి న ఛన్దో. అఞ్ఞో ఛన్దో, అఞ్ఞో సమాధి. వీరియం చే భిక్ఖు నిస్సాయ లభతి సమాధిం, లభతి చిత్తస్స ఏకగ్గతం. వీరియం న సమాధి, సమాధి న వీరియం. అఞ్ఞం వీరియం, అఞ్ఞో సమాధి. చిత్తం చే భిక్ఖు నిస్సాయ లభతి సమాధిం, లభతి చిత్తస్స ఏకగ్గతం. చిత్తం న సమాధి, సమాధి న చిత్తం. అఞ్ఞం చిత్తం, అఞ్ఞో సమాధి. వీమంసం చే భిక్ఖు నిస్సాయ లభతి సమాధిం, లభతి చిత్తస్స ఏకగ్గతం. వీమంసా న సమాధి, సమాధి న వీమంసా. అఞ్ఞా వీమంసా, అఞ్ఞో సమాధి. ఇద్ధియా ఇమాని అట్ఠ పదాని ఇద్ధిలాభాయ ఇద్ధిపటిలాభాయ ఇద్ధివికుబ్బనతాయ ఇద్ధివిసవితాయ ఇద్ధివసీభావాయ ఇద్ధివేసారజ్జాయ సంవత్తన్తీతి.

ఇద్ధియా కతమాని సోళస మూలాని? అనోనతం [అనోణతం (క.)] చిత్తం కోసజ్జే న ఇఞ్జతీతి – ఆనేఞ్జం. అనున్నతం [(అనుణ్ణతం (క.)] చిత్తం ఉద్ధచ్చే న ఇఞ్జతీతి – ఆనేఞ్జం. అనభినతం చిత్తం రాగే న ఇఞ్జతీతి – ఆనేఞ్జం. అనపనతం చిత్తం బ్యాపాదే న ఇఞ్జతీతి – ఆనేఞ్జం. అనిస్సితం చిత్తం దిట్ఠియా న ఇఞ్జతీతి – ఆనేఞ్జం. అప్పటిబద్ధం చిత్తం ఛన్దరాగే న ఇఞ్జతీతి – ఆనేఞ్జం. విప్పముత్తం చిత్తం కామరాగే న ఇఞ్జతీతి – ఆనేఞ్జం . విసఞ్ఞుత్తం చిత్తం కిలేసే న ఇఞ్జతీతి – ఆనేఞ్జం. విమరియాదికతం చిత్తం కిలేసమరియాదే న ఇఞ్జతీతి – ఆనేఞ్జం. ఏకత్తగతం [ఏకగ్గతం (స్యా.)] చిత్తం నానత్తకిలేసేహి [నానత్తకిలేసే (స్యా.)] న ఇఞ్జతీతి – ఆనేఞ్జం. సద్ధాయ పరిగ్గహితం చిత్తం అస్సద్ధియే న ఇఞ్జతీతి – ఆనేఞ్జం. వీరియేన

పరిగ్గహితం చిత్తం కోసజ్జే న ఇఞ్జతీతి – ఆనేఞ్జం. సతియా పరిగ్గహితం చిత్తం పమాదే న ఇఞ్జతీతి – ఆనేఞ్జం. సమాధినా పరిగ్గహితం చిత్తం ఉద్ధచ్చే న ఇఞ్జతీతి – ఆనేఞ్జం. పఞ్ఞాయ పరిగ్గహితం చిత్తం అవిజ్జాయ న ఇఞ్జతీతి – ఆనేఞ్జం. ఓభాసగతం చిత్తం అవిజ్జన్ధకారే న ఇఞ్జతీతి – ఆనేఞ్జం. ఇద్ధియా ఇమాని సోళస మూలాని ఇద్ధిలాభాయ ఇద్ధిపటిలాభాయ ఇద్ధివికుబ్బనతాయ ఇద్ధివిసవితాయ ఇద్ధివసీభావాయ ఇద్ధివేసారజ్జాయ సంవత్తన్తీతి.

దసఇద్ధినిద్దేసో

౧౦. కతమా **అధిట్ఠానా ఇద్ధి?** ఇధ భిక్ఖు అనేకవిహితం ఇద్ధివిధం పచ్చనుభోతి – ఏకోపి హుత్వా బహుధా హోతి, బహుధాపి హుత్వా ఏకో హోతి; ఆవిభావం తిరోభావం; తిరోకుట్టం తిరోపాకారం తిరోపబ్బతం అసజ్జమానో గచ్ఛతి, సేయ్యథాపి ఆకాసే. పథవియాపి ఉమ్ముజ్జనిముజ్జం కరోతి, సేయ్యథాపి ఉదకే. ఉదకేపి అభిజ్జమానే [అభిజ్జమానో (క.) దీ. ని. ౧.౨౩౮ పస్సితబ్బా] గచ్ఛతి, సేయ్యథాపి పథవియం. ఆకాసేపి పల్లఙ్కేన కమతి, సేయ్యథాపి పక్ఖీ సకుణో. ఇమేపి చన్దిమసూరియే ఏవంమహిద్ధికే ఏవంమహానుభావే పాణినా పరామసతి పరిమజ్జతి. యావ బ్రహ్మలోకాపి కాయేన వసం వత్తేతీతి.

ఇధాతి ఇమిస్సా దిట్ఠియా ఇమిస్సా ఖన్తియా ఇమిస్సా రుచియా ఇమస్మిం ఆదాయే ఇమస్మిం ధమ్మే ఇమస్మిం వినయే ఇమస్మిం ధమ్మవినయే ఇమస్మిం పావచనే ఇమస్మిం బ్రహ్మచరియే ఇమస్మిం సత్థుసాసనే. తేన వుచ్చతి – "ఇధా"తి. **భిక్ఖూతి** పుథుజ్జనకల్యాణకో వా హోతి భిక్ఖు సేఖో వా అరహా వా అకుప్పధమ్మో. **అనేకవిహితం ఇద్ధివిధం పచ్చనుభోతీతి** నానప్పకారం ఇద్ధివిధం పచ్చనుభోతి. **ఏకోపి హుత్వా బహుధా హోతీతి** పకతియా ఏకో బహుకం ఆవజ్జతి, సతం వా సహస్సం వా సతసహస్సం వా ఆవజ్జతి. ఆవజ్జిత్వా ఞాణేన అధిట్ఠాతి – "బహులో హోమీ"తి [హోతూతి (క.)]. బహులో హోతి. యథాయస్మా చూళపన్థకో [చుల్లపన్థకో (స్యా.)] ఏకోపి హుత్వా బహుధా హోతి, ఏవమేవం సో ఇద్ధిమా చేతోవసిప్పత్తో ఏకోపి హుత్వా బహుధా హోతి. **బహుధాపి హుత్వా ఏకో హోతీతి** పకతియా బహుకో ఏకం ఆవజ్జతి; ఆవజ్జిత్వా ఞాణేన అధిట్ఠాతి – "ఏకో హోమీ"తి. ఏకో హోతి. యథాయస్మా చూళపన్థకో బహుధాపి హుత్వా ఏకో హోతి, ఏవమేవం సో ఇద్ధిమా చేతోవసిప్పత్తో బహుధాపి హుత్వా ఏకో హోతి.

౧౧. **ఆవిభావన్తి** కేనచి అనావటం హోతి అప్పటిచ్ఛన్నం వివటం పాకటం. **తిరోభావన్తి** కేనచి ఆవటం హోతి పటిచ్ఛన్నం పిహితం పటికుజ్జితం. **తిరోకుట్టం తిరోపాకారం తిరోపబ్బతం అసజ్జమానో గచ్ఛతి, సేయ్యథాపి ఆకాసేతి** పకతియా ఆకాసకసిణసమాపత్తియా లాభీ హోతి. తిరోకుట్టం తిరోపాకారం తిరోపబ్బతం ఆవజ్జతి. ఆవజ్జిత్వా ఞాణేన అధిట్ఠాతి – "ఆకాసో హోతూ"తి. ఆకాసో హోతి. తిరోకుట్టం తిరోపాకారం తిరోపబ్బతం అసజ్జమానో గచ్ఛతి. యథా మనుస్సా పకతియా అనిద్ధిమన్తో కేనచి అనావటే అపరిక్ఖిత్తే అసజ్జమానా గచ్ఛన్తి, ఏవమేవం సో ఇద్ధిమా చేతోవసిప్పత్తో తిరోకుట్టం తిరోపాకారం తిరోపబ్బతం అసజ్జమానో గచ్ఛతి, సేయ్యథాపి ఆకాసే.

పథవియాపి ఉమ్ముజ్జనిముజ్జం కరోతి, సేయ్యథాపి ఉదకేతి పకతియా ఆపోకసిణసమాపత్తియా లాభీ హోతి. పథవిం ఆవజ్జతి. ఆవజ్జిత్వా ఞాణేన అధిట్ఠాతి – "ఉదకం హోతూ"తి. ఉదకం హోతి. సో పథవియా ఉమ్ముజ్జనిముజ్జం కరోతి. యథా మనుస్సా పకతియా అనిద్ధిమన్తో ఉదకే ఉమ్ముజ్జనిముజ్జం కరోన్తి, ఏవమేవం సో ఇద్ధిమా చేతోవసిప్పత్తో పథవియా ఉమ్ముజ్జనిముజ్జం కరోతి, సేయ్యథాపి ఉదకే.

ఉదకేపి అభిజ్జమానే గచ్ఛతి, సేయ్యథాపి పథవియన్తి పకతియా పథవీకసిణసమాపత్తియా లాభీ హోతి. ఉదకం ఆవజ్జతి. ఆవజ్జిత్వా ఞాణేన అధిట్ఠాతి – “పథవీ హోతూ”తి. పథవీ హోతి. సో అభిజ్జమానే ఉదకే గచ్ఛతి. యథా మనుస్సా పకతియా అనిద్ధిమన్తో అభిజ్జమానాయ పథవియా గచ్ఛన్తి, ఏవమేవం సో ఇద్ధిమా చేతోవసిప్పత్తో అభిజ్జమానే ఉదకే గచ్ఛతి, సేయ్యథాపి పథవియం.

ఆకాసేపి పల్లఙ్కేన కమతి, సేయ్యథాపి పక్ఖీ సకుణోతి పకతియా పథవీకసిణసమాపత్తియా లాభీ హోతి. ఆకాసం ఆవజ్జతి . ఆవజ్జిత్వా ఞాణేన అధిట్ఠాతి – “పథవీ హోతూ”తి. పథవీ హోతి. సో ఆకాసే అన్తలిక్ఖే చఙ్కమతిపి తిట్ఠతిపి నిసీదతిపి సేయ్యమ్పి కప్పేతి. యథా మనుస్సా పకతియా అనిద్ధిమన్తో పథవియా చఙ్కమన్తిపి తిట్ఠన్తిపి నిసీదన్తిపి సేయ్యమ్పి కప్పేన్తి, ఏవమేవం సో ఇద్ధిమా చేతోవసిప్పత్తో ఆకాసే అన్తలిక్ఖే చఙ్కమతిపి తిట్ఠతిపి నిసీదతిపి సేయ్యమ్పి కప్పేతి, సేయ్యథాపి పక్ఖీ సకుణో.

౧౨. ఇమేపి చన్దిమసూరియే ఏవంమహిద్ధికే ఏవంమహానుభావే పాణినా పరామసతి పరిమజ్జతీతి ఇధ సో ఇద్ధిమా చేతోవసిప్పత్తో నిసిన్నకో వా నిపన్నకో వా చన్దిమసూరియే ఆవజ్జతి. ఆవజ్జిత్వా ఞాణేన అధిట్ఠాతి – “హత్థపాసే హోతూ”తి. హత్థపాసే హోతి. సో నిసిన్నకో వా నిపన్నకో వా చన్దిమసూరియే పాణినా ఆమసతి పరామసతి పరిమజ్జతి. యథా మనుస్సా పకతియా అనిద్ధిమన్తో కిఞ్చిదేవ రూపగతం హత్థపాసే ఆమసన్తి పరామసన్తి పరిమజ్జన్తి, ఏవమేవం సో ఇద్ధిమా చేతోవసిప్పత్తో నిసిన్నకో వా నిపన్నకో వా చన్దిమసూరియే పాణినా ఆమసతి పరామసతి పరిమజ్జతి.

యావ బ్రహ్మలోకాపి కాయేన వసం వత్తేతీతి సచే సో ఇద్ధిమా చేతోవసిప్పత్తో బ్రహ్మలోకం గన్తుకామో హోతి, దూరేపి సన్తికే అధిట్ఠాతి – “సన్తికే హోతూ”తి. సన్తికే హోతి. సన్తికేపి దూరే అధిట్ఠాతి – “దూరే హోతూ”తి. దూరే హోతి. బహుకమ్పి థోకం అధిట్ఠాతి – “థోకం హోతూ”తి. థోకం హోతి. థోకమ్పి బహుకం అధిట్ఠాతి – “బహుకం హోతూ”తి. బహుకం హోతి. దిబ్బేన చక్ఖునా తస్స బ్రహ్మునో రూపం పస్సతి. దిబ్బాయ సోతధాతుయా తస్స బ్రహ్మునో సద్దం సుణాతి. చేతోపరియఞాణేన తస్స బ్రహ్మునో చిత్తం పజానాతి. సచే సో ఇద్ధిమా చేతోవసిప్పత్తో దిస్సమానేన కాయేన బ్రహ్మలోకం గన్తుకామో హోతి, కాయవసేన చిత్తం పరిణామేతి, కాయవసేన చిత్తం అధిట్ఠాతి. కాయవసేన చిత్తం పరిణామేత్వా, కాయవసేన చిత్తం అధిట్ఠహిత్వా, సుఖసఞ్ఞఞ్చ లహుసఞ్ఞఞ్చ ఓక్కమిత్వా దిస్సమానేన కాయేన బ్రహ్మలోకం గచ్ఛతి. సచే సో ఇద్ధిమా చేతోవసిప్పత్తో అదిస్సమానేన కాయేన బ్రహ్మలోకం గన్తుకామో హోతి, చిత్తవసేన కాయం పరిణామేతి, చిత్తవసేన కాయం అధిట్ఠాతి. చిత్తవసేన కాయం పరిణామేత్వా, చిత్తవసేన కాయం అధిట్ఠహిత్వా సుఖసఞ్ఞఞ్చ లహుసఞ్ఞఞ్చ ఓక్కమిత్వా అదిస్సమానేన కాయేన బ్రహ్మలోకం గచ్ఛతి. సో తస్స బ్రహ్మునో పురతో రూపిం [రూపం (స్యా. క.) దీ. ని. ౧.౨౩౬ పస్సితబ్బా] అభినిమ్మినాతి మనోమయం సబ్బఙ్గపచ్చఙ్గిం [సబ్బఙ్గపచ్చఙ్గం (స్యా. క.)] అహీనిన్ద్రియం. సచే సో ఇద్ధిమా చఙ్కమతి, నిమ్మితోపి తత్థ చఙ్కమతి. సచే సో ఇద్ధిమా తిట్ఠతి, నిమ్మితోపి తత్థ తిట్ఠతి. సచే సో ఇద్ధిమా నిసీదతి, నిమ్మితోపి తత్థ నిసీదతి. సచే సో ఇద్ధిమా సేయ్యం కప్పేతి, నిమ్మితోపి తత్థ సేయ్యం కప్పేతి. సచే సో ఇద్ధిమా ధూమాయతి, నిమ్మితోపి తత్థ ధూమాయతి. సచే సో ఇద్ధిమా పజ్జలతి, నిమ్మితోపి తత్థ పజ్జలతి. సచే సో ఇద్ధిమా ధమ్మం భాసతి, నిమ్మితోపి తత్థ ధమ్మం భాసతి. సచే సో ఇద్ధిమా పఞ్హం పుచ్ఛతి, నిమ్మితోపి తత్థ పఞ్హం పుచ్ఛతి. సచే సో ఇద్ధిమా పఞ్హం పుట్ఠో విసజ్జేతి, నిమ్మితోపి తత్థ పఞ్హం పుట్ఠో విసజ్జేతి. సచే సో ఇద్ధిమా తేన బ్రహ్మునా సద్ధిం

సన్తిట్ఠతి సల్లపతి సాకచ్ఛం సమాపజ్జతి, నిమ్మితోపి తత్థ తేన బ్రహ్మునా సద్ధిం సన్తిట్ఠతి సల్లపతి సాకచ్ఛం సమాపజ్జతి. యఞ్ఞదేవ సో ఇద్ధిమా కరోతి, తం తదేవ హి సో నిమ్మితో కరోతీతి – అయం అధిట్ఠానా ఇద్ధి.

౧౩. కతమా **వికుబ్బనా ఇద్ధి?** సిఖిస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స అభిభూ నామ సావకో బ్రహ్మలోకే ఠితో సహస్సిలోకధాతుం [సహస్సీలోకధాతుం (స్యా.) పస్సథ సం. ని. ౧.౧౮౫] సరేన విఞ్ఞాపేసి. సో దిస్సమానేనపి కాయేన ధమ్మం దేసేసి; అదిస్సమానేనపి కాయేన ధమ్మం దేసేసి; దిస్సమానేనపి హేట్ఠిమేన ఉపడ్ఢకాయేన అదిస్సమానేనపి ఉపరిమేన ఉపడ్ఢకాయేన ధమ్మం దేసేసి. దిస్సమానేనపి ఉపరిమేన ఉపడ్ఢకాయేన, అదిస్సమానేనపి హేట్ఠిమేన ఉపడ్ఢకాయేన ధమ్మం దేసేసి. సో పకతివణ్ణం విజహిత్వా కుమారకవణ్ణం వా దస్సేతి, నాగవణ్ణం వా దస్సేతి, సుపణ్ణవణ్ణం వా దస్సేతి, యక్ఖవణ్ణం వా దస్సేతి, ఇన్దవణ్ణం వా [అసురవణ్ణం వా దస్సేతి, ఇన్దవణ్ణం వా (స్యా.)] దస్సేతి, దేవవణ్ణం వా దస్సేతి , బ్రహ్మవణ్ణం వా దస్సేతి, సముద్దవణ్ణం వా దస్సేతి, పబ్బతవణ్ణం వా దస్సేతి, వనవణ్ణం వా దస్సేతి, సీహవణ్ణం వా దస్సేతి, బ్యగ్ఘవణ్ణం వా దస్సేతి, దీపివణ్ణం వా దస్సేతి, హత్థిమ్పి దస్సేతి, అస్సమ్పి దస్సేతి, రథమ్పి దస్సేతి, పత్తిమ్పి దస్సేతి, వివిధమ్పి సేనాబ్యూహం దస్సేతీతి – అయం వికుబ్బనా ఇద్ధి.

౧౪. కతమా **మనోమయా ఇద్ధి?** ఇధ భిక్ఖు ఇమమ్హా కాయా అఞ్ఞం కాయం అభినిమ్మినాతి రూపిం మనోమయం సబ్బఙ్గపచ్చఙ్గిం అహీనిన్ద్రియం. సేయ్యథాపి పురిసో ముఞ్జమ్హా ఈసికం పవాహేయ్య. తస్స ఏవమస్స – “అయం ముఞ్జో, అయం ఈసికా. అఞ్ఞో ముఞ్జో, అఞ్ఞా ఈసికా. ముఞ్జమ్హా త్వేవ ఈసికా పవాళ్హా”తి. సేయ్యథా వా పన పురిసో అసిం కోసియా పవాహేయ్య. తస్స ఏవమస్స – “అయం అసి, అయం కోసి. అఞ్ఞో అసి, అఞ్ఞా కోసి. కోసియా త్వేవ అసి పవాళ్హో”తి. సేయ్యథా వా పన పురిసో అహిం కరణ్డా ఉద్ధరేయ్య. తస్స ఏవమస్స – “అయం అహి, అయం కరణ్డో. అఞ్ఞో అహి, అఞ్ఞో కరణ్డో. కరణ్డా త్వేవ అహి ఉబ్భతో”తి. ఏవమేవం భిక్ఖు ఇమమ్హా కాయా అఞ్ఞం కాయం అభినిమ్మినాతి రూపిం మనోమయం సబ్బఙ్గపచ్చఙ్గిం అహీనిన్ద్రియం. అయం మనోమయా ఇద్ధి.

౧౫. కతమా **ఞాణవిప్ఫారా ఇద్ధి?** అనిచ్చానుపస్సనాయ నిచ్చసఞ్ఞాయ పహానట్ఠో ఇజ్ఝతీతి – ఞాణవిప్ఫారా ఇద్ధి. దుక్ఖానుపస్సనాయ సుఖసఞ్ఞాయ... అనత్తానుపస్సనాయ అత్తసఞ్ఞాయ... నిబ్బిదానుపస్సనాయ నన్దియా... విరాగానుపస్సనాయ రాగస్స... నిరోధానుపస్సనాయ సముదయస్స... పటినిస్సగ్గానుపస్సనాయ ఆదానస్స పహానట్ఠో ఇజ్ఝతీతి – ఞాణవిప్ఫారా ఇద్ధి. ఆయస్మతో బాకులస్స ఞాణవిప్ఫారా ఇద్ధి, ఆయస్మతో సంకిచ్చస్స ఞాణవిప్ఫారా ఇద్ధి, ఆయస్మతో భూతపాలస్స ఞాణవిప్ఫారా ఇద్ధి. అయం ఞాణవిప్ఫారా ఇద్ధి.

౧౬. కతమా **సమాధివిప్ఫారా ఇద్ధి?** పఠమేన ఝానేన నీవరణానం పహానట్ఠో ఇజ్ఝతీతి – సమాధివిప్ఫారా ఇద్ధి. దుతియేన ఝానేన వితక్కవిచారానం పహానట్ఠో ఇజ్ఝతీతి – సమాధివిప్ఫారా ఇద్ధి. తతియేన ఝానేన పీతియా పహానట్ఠో ఇజ్ఝతీతి...పే.... చతుత్థేన ఝానేన సుఖదుక్ఖానం పహానట్ఠో ఇజ్ఝతీతి...పే.... ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తియా రూపసఞ్ఞాయ పటిఘసఞ్ఞాయ నానత్తసఞ్ఞాయ పహానట్ఠో ఇజ్ఝతీతి...పే.... విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తియా ఆకాసానఞ్చాయతనసఞ్ఞాయ పహానట్ఠో ఇజ్ఝతీతి...పే.... ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసఞ్ఞాయ పహానట్ఠో ఇజ్ఝతీతి...పే.... నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసఞ్ఞాయ పహానట్ఠో ఇజ్ఝతీతి – సమాధివిప్ఫారా ఇద్ధి. ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స సమాధివిప్ఫారా ఇద్ధి, ఆయస్మతో సఞ్జీవస్స సమాధివిప్ఫారా ఇద్ధి ,

ఆయస్మతో ఖాణుకోణ్డఞ్ఞస్స సమాధివిప్ఫారా ఇద్ధి, ఉత్తరాయ ఉపాసికాయ సమాధివిప్ఫారా ఇద్ధి, సామావతియా ఉపాసికాయ సమాధివిప్ఫారా ఇద్ధి. అయం సమాధివిప్ఫారా ఇద్ధి.

౧౨. కతమా **అరియా ఇద్ధి?** ఇధ భిక్ఖు [మ॰ ని॰ ౩.౪౬౨ పస్సితబ్బా] సచే ఆకఙ్ఖతి – "పటికూలే అప్పటికూలసఞ్ఞీ విహరేయ్య"న్తి, అప్పటికూలసఞ్ఞీ తత్థ విహరతి. సచే ఆకఙ్ఖతి – "అప్పటికూలే పటికూలసఞ్ఞీ విహరేయ్య"న్తి, పటికూలసఞ్ఞీ తత్థ విహరతి. సచే ఆకఙ్ఖతి – "పటికూలే చ అప్పటికూలే చ అప్పటికూలసఞ్ఞీ విహరేయ్య"న్తి, అప్పటికూలసఞ్ఞీ తత్థ విహరతి. సచే ఆకఙ్ఖతి – "అప్పటికూలే చ పటికూలే చ పటికూలసఞ్ఞీ విహరేయ్య"న్తి, పటికూలసఞ్ఞీ తత్థ విహరతి. సచే ఆకఙ్ఖతి – "పటికూలే చ అప్పటికూలే చ తదుభయం అభినివజ్జేత్వా ఉపేక్ఖకో విహరేయ్యం సతో సమ్పజానో"తి, ఉపేక్ఖకో తత్థ విహరతి సతో సమ్పజానో.

కథం **పటికూలే అప్పటికూలసఞ్ఞీ విహరతి?** అనిట్ఠస్మిం వత్థుస్మిం మేత్తాయ వా ఫరతి, ధాతుతో వా ఉపసంహరతి. ఏవం పటికూలే అప్పటికూలసఞ్ఞీ విహరతి.

కథం **అప్పటికూలే పటికూలసఞ్ఞీ విహరతి?** ఇట్ఠస్మిం వత్థుస్మిం అసుభాయ వా ఫరతి, అనిచ్చతో వా ఉపసంహరతి. ఏవం అప్పటికూలే పటికూలసఞ్ఞీ విహరతి.

కథం **పటికూలే చ అప్పటికూలే చ అప్పటికూలసఞ్ఞీ విహరతి?** అనిట్ఠస్మిఞ్చ ఇట్ఠస్మిఞ్చ వత్థుస్మిం మేత్తాయ వా ఫరతి, ధాతుతో వా ఉపసంహరతి. ఏవం పటికూలే చ అప్పటికూలే చ అప్పటికూలసఞ్ఞీ విహరతి .

కథం **అప్పటికూలే చ పటికూలే చ పటికూలసఞ్ఞీ విహరతి?** ఇట్ఠస్మిఞ్చ అనిట్ఠస్మిఞ్చ వత్థుస్మిం అసుభాయ వా ఫరతి, అనిచ్చతో వా ఉపసంహరతి. ఏవం అప్పటికూలే చ పటికూలే చ పటికూలసఞ్ఞీ విహరతి.

కథం **పటికూలే చ అప్పటికూలే చ తదుభయం అభినివజ్జేత్వా ఉపేక్ఖకో విహరతి సతో సమ్పజానో?** ఇధ భిక్ఖు చక్ఖునా రూపం దిస్వా నేవ సుమనో హోతి న దుమ్మనో, ఉపేక్ఖకో విహరతి సతో సమ్పజానో. సోతేన సద్దం సుత్వా...పే.... ఘానేన గన్ధం ఘాయిత్వా... జివ్హాయ రసం సాయిత్వా... కాయేన ఫోట్ఠబ్బం ఫుసిత్వా... మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ నేవ సుమనో హోతి న దుమ్మనో, ఉపేక్ఖకో విహరతి సతో సమ్పజానో. ఏవం పటికూలే చ అప్పటికూలే చ తదుభయం అభినివజ్జేత్వా ఉపేక్ఖకో విహరతి సతో సమ్పజానో. అయం అరియా ఇద్ధి.

౧౩. కతమా **కమ్మవిపాకజా ఇద్ధి?** సబ్బేసం పక్ఖీనం, సబ్బేసం దేవానం, ఏకచ్చానం మనుస్సానం, ఏకచ్చానం వినిపాతికానం. అయం కమ్మవిపాకజా ఇద్ధి.

కతమా **పుఞ్ఞవతో ఇద్ధి?** రాజా చక్కవత్తీ [చక్కవత్తి (స్యా॰)] వేహాసం గచ్ఛతి సద్ధిం చతురఙ్గినియా సేనాయ, అన్తమసో అస్సబన్ధగోపురిసే [అస్సబన్ధగోపకే పురిసే (స్యా॰)] ఉపాదాయ. జోతికస్స గహపతిస్స పుఞ్ఞవతో ఇద్ధి, జటిలస్స గహపతిస్స పుఞ్ఞవతో ఇద్ధి, మేణ్డకస్స గహపతిస్స పుఞ్ఞవతో ఇద్ధి, ఘోసితస్స గహపతిస్స పుఞ్ఞవతో ఇద్ధి, పఞ్చన్నం మహాపుఞ్ఞానం పుఞ్ఞవతో ఇద్ధి. అయం పుఞ్ఞవతో ఇద్ధి.

కతమా **విజ్జామయా ఇద్ధి?** విజ్జాధరా విజ్జం పరిజప్పేత్వా వేహాసం గచ్ఛన్తి, ఆకాసే అన్తలిక్ఖే హత్థిమ్పి దస్సేన్తి, అస్సమ్పి దస్సేన్తి, రథమ్పి దస్సేన్తి, పత్తిమ్పి దస్సేన్తి, వివిధమ్పి సేనాబ్యూహం దస్సేన్తి. అయం విజ్జామయా ఇద్ధి.

కథం **తత్థ తత్థ సమ్మా పయోగపచ్చయా ఇజ్ఝనట్ఠేన ఇద్ధి?** నేక్ఖమ్మేన కామచ్ఛన్దస్స పహానట్ఠో ఇజ్ఝతీతి – తత్థ తత్థ సమ్మా పయోగపచ్చయా ఇజ్ఝనట్ఠేన ఇద్ధి. అబ్యాపాదేన బ్యాపాదస్స పహానట్ఠో ఇజ్ఝతీతి – తత్థ తత్థ సమ్మా పయోగపచ్చయా ఇజ్ఝనట్ఠేన ఇద్ధి...పే.... అరహత్తమగ్గేన సబ్బకిలేసానం పహానట్ఠో ఇజ్ఝతీతి – తత్థ తత్థ సమ్మా పయోగపచ్చయా ఇజ్ఝనట్ఠేన ఇద్ధి. ఏవం తత్థ తత్థ సమ్మా పయోగపచ్చయా ఇజ్ఝనట్ఠేన ఇద్ధి. ఇమా దస ఇద్ధియో.

ఇద్ధికథా నిట్ఠితా.

౩. అభిసమయకథా

౧౯. **అభిసమయోతి** . కేన అభిసమేతి? చిత్తేన అభిసమేతి.

హఞ్చి చిత్తేన అభిసమేతి, తేన హి అఞ్ఞాణీ అభిసమేతి? న అఞ్ఞాణీ అభిసమేతి. ఞాణేన అభిసమేతి.

హఞ్చి ఞాణేన అభిసమేతి, తేన హి అచిత్తేన చ ఞాణేన చ అచిత్తకో [తేన హి అచిత్తకో (స్యా.)] అభిసమేతి? న అచిత్తకో అభిసమేతి. చిత్తేన చ ఞాణేన చ అభిసమేతి.

హఞ్చి చిత్తేన చ ఞాణేన చ అభిసమేతి, తేన హి కామావచరచిత్తేన చ ఞాణేన చ అభిసమేతి? న కామావచరచిత్తేన చ ఞాణేన చ అభిసమేతి.

తేన హి రూపావచరచిత్తేన చ ఞాణేన చ అభిసమేతి? న రూపావచరచిత్తేన చ ఞాణేన చ అభిసమేతి.

తేన హి అరూపావచరచిత్తేన చ ఞాణేన చ అభిసమేతి? న అరూపావచరచిత్తేన చ ఞాణేన చ అభిసమేతి.

తేన హి కమ్మస్సకతచిత్తేన చ ఞాణేన చ అభిసమేతి? న కమ్మస్సకతచిత్తేన చ ఞాణేన చ అభిసమేతి.

తేన హి సచ్చానులోమికచిత్తేన చ ఞాణేన చ అభిసమేతి? న సచ్చానులోమికచిత్తేన చ ఞాణేన చ అభిసమేతి.

తేన హి అతీతచిత్తేన చ ఞాణేన చ అభిసమేతి? న అతీతచిత్తేన చ ఞాణేన చ అభిసమేతి.

తేన హి అనాగతచిత్తేన చ ఞాణేన చ అభిసమేతి? న అనాగతచిత్తేన చ ఞాణేన చ అభిసమేతి.

తేన హి పచ్చుప్పన్నలోకియచిత్తేన చ ఞాణేన చ అభిసమేతి? న పచ్చుప్పన్నలోకియచిత్తేన చ ఞాణేన చ అభిసమేతి. లోకుత్తరమగ్గక్ఖణే పచ్చుప్పన్నచిత్తేన చ ఞాణేన చ అభిసమేతి.

కథం లోకుత్తరమగ్గక్ఖణే పచ్చుప్పన్నచిత్తేన చ ఞాణేన చ అభిసమేతి? లోకుత్తరమగ్గక్ఖణే ఉప్పాదాధిపతేయ్యం చిత్తం ఞాణస్స హేతు పచ్చయో చ. తంసమ్పయుత్తం నిరోధగోచరం దస్సనాధిపతేయ్యం ఞాణం చిత్తస్స హేతు పచ్చయో చ.

తంసమ్పయుత్తం ఞాణం నిరోధగోచరం. ఏవం లోకుత్తరమగ్గక్ఖణే పచ్చుప్పన్నచిత్తేన చ ఞాణేన చ అభిసమేతి.

౨౦. కిం ను ఏత్తకోయేవ అభిసమయోతి? న హి. లోకుత్తరమగ్గక్ఖణే దస్సనాభిసమయో సమ్మాదిట్ఠి, అభినిరోపనాభిసమయో సమ్మాసఙ్కప్పో, పరిగ్గహాభిసమయో సమ్మావాచా, సముట్ఠానాభిసమయో సమ్మాకమ్మన్తో, వోదానాభిసమయో సమ్మాఆజీవో, పగ్గహాభిసమయో సమ్మావాయామో, ఉపట్ఠానాభిసమయో సమ్మాసతి, అవిక్ఖేపాభిసమయో సమ్మాసమాధి; ఉపట్ఠానాభిసమయో సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, పవిచయాభిసమయో ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గో, పగ్గహాభిసమయో వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గో, ఫరణాభిసమయో పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, ఉపసమాభిసమయో పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, అవిక్ఖేపాభిసమయో సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, పటిసఙ్ఖానాభిసమయో ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో; అస్సద్ధియే అకమ్పియాభిసమయో సద్ధాబలం, కోసజ్జే అకమ్పియాభిసమయో వీరియబలం, పమాదే అకమ్పియాభిసమయో సతిబలం, ఉద్ధచ్చే అకమ్పియాభిసమయో సమాధిబలం, అవిజ్జాయ అకమ్పియాభిసమయో పఞ్ఞాబలం; అధిమోక్ఖాభిసమయో సద్ధిన్ద్రియం, పగ్గహాభిసమయో వీరియిన్ద్రియం, ఉపట్ఠానాభిసమయో సతిన్ద్రియం, అవిక్ఖేపాభిసమయో సమాధిన్ద్రియం, దస్సనాభిసమయో పఞ్ఞిన్ద్రియం. ఆధిపతేయ్యట్ఠేన ఇన్ద్రియాభిసమయో, అకమ్పియట్ఠేన బలాభిసమయో, నియ్యానట్ఠేన బోజ్ఝఙ్గాభిసమయో, హేతుట్ఠేన మగ్గాభిసమయో, ఉపట్ఠానట్ఠేన సతిపట్ఠానాభిసమయో, పదహట్ఠేన సమ్మప్పధానాభిసమయో , ఇజ్ఝనట్ఠేన ఇద్ధిపాదాభిసమయో, తథట్ఠేన సచ్చాభిసమయో, అవిక్ఖేపట్ఠేన సమథాభిసమయో, అనుపస్సనట్ఠేన విపస్సనాభిసమయో, ఏకరసట్ఠేన సమథవిపస్సనాభిసమయో, అనతివత్తనట్ఠేన యుగనద్ధాభిసమయో, సంవరట్ఠేన సీలవిసుద్ధిఅభిసమయో, అవిక్ఖేపట్ఠేన విసుద్ధిఅభిసమయో, దస్సనట్ఠేన దిట్ఠివిసుద్ధిఅభిసమయో, ముత్తట్ఠేన విమోక్ఖాభిసమయో, పటివేధట్ఠేన విజ్జాభిసమయో, పరిచ్చాగట్ఠేన విముత్తిఅభిసమయో, సముచ్ఛేదట్ఠేన ఖయే ఞాణం అభిసమయో. ఛన్దో మూలట్ఠేన అభిసమయో, మనసికారో సముట్ఠానట్ఠేన అభిసమయో, ఫస్సో సమోధానట్ఠేన అభిసమయో, వేదనా సమోసరణట్ఠేన అభిసమయో, సమాధి పముఖట్ఠేన అభిసమయో , సతి ఆధిపతేయ్యట్ఠేన అభిసమయో, పఞ్ఞా తతుత్తరట్ఠేన అభిసమయో, విముత్తి సారట్ఠేన అభిసమయో, అమతోగధం నిబ్బానం పరియోసానట్ఠేన అభిసమయో.

౨౧. కిం ను ఏత్తకోయేవ అభిసమయోతి? న హి. సోతాపత్తిమగ్గక్ఖణే దస్సనాభిసమయో సమ్మాదిట్ఠి…పే॰… అమతోగధం నిబ్బానం పరియోసానట్ఠేన అభిసమయో.

కిం ను ఏత్తకోయేవ అభిసమయోతి? న హి. సోతాపత్తిఫలక్ఖణే దస్సనాభిసమయో సమ్మాదిట్ఠి…పే॰… పటిప్పస్సద్ధట్ఠేన అనుప్పాదే ఞాణం అభిసమయో. ఛన్దో మూలట్ఠేన అభిసమయో…పే॰… అమతోగధం ౩। నిబ్బానం పరియోసానట్ఠేన అభిసమయో.

కిం ను ఏత్తకోయేవ అభిసమయోతి?

న హి. సకదాగామిమగ్గక్ఖణే…పే॰… సకదాగామిఫలక్ఖణే… అనాగామిమగ్గక్ఖణే… అనాగామిఫలక్ఖణే… అరహత్తమగ్గక్ఖణే…పే॰… అరహత్తఫలక్ఖణే దస్సనాభిసమయో సమ్మాదిట్ఠి, అభినిరోపనాభిసమయో సమ్మాసఙ్కప్పో…పే॰…

పటిప్పస్సద్ధట్ఠేన అనుప్పాదే ఞాణం అభిసమయో. ఛన్దో మూలట్ఠేన అభిసమయో…పే.… అమతోగధం నిబ్బానం పరియోసానట్ఠేన అభిసమయో.

య్వాయం [స్వాయం (స్యా. పీ.)] కిలేసే పజహతి, అతీతే కిలేసే పజహతి…పే.… అనాగతే కిలేసే పజహతి, పచ్చుప్పన్నే కిలేసే పజహతి, అతీతే కిలేసే పజహతీతి. హఞ్చి అతీతే కిలేసే పజహతి, తేన హి ఖీణం ఖేపేతి, నిరుద్ధం నిరోధేతి, విగతం విగమేతి, అత్థఙ్గతం అత్థఙ్గమేతి, అతీతం యం న అత్థి తం పజహతీతి? న అతీతే కిలేసే పజహతీతి. అనాగతే కిలేసే పజహతీతి. హఞ్చి అనాగతే కిలేసే పజహతి, తేన హి అజాతం పజహతి, అనిబ్బత్తం పజహతి, అనుప్పన్నం పజహతి, అపాతుభూతం పజహతి, అనాగతం యం న అత్థి తం పజహతీతి? న అనాగతే కిలేసే పజహతీతి. పచ్చుప్పన్నే కిలేసే పజహతీతి. హఞ్చి పచ్చుప్పన్నే కిలేసే పజహతి, తేన హి రత్తో రాగం పజహతి, దుట్ఠో దోసం పజహతి, మూళ్హో మోహం పజహతి, వినిబద్ధో మానం పజహతి, పరామట్ఠో దిట్ఠిం పజహతి ,

విక్ఖేపగతో ఉద్ధచ్చం పజహతి, అనిట్ఠఙ్గతో విచికిచ్ఛం పజహతి, థామగతో అనుసయం పజహతి, కణ్హసుక్కధమ్మా యుగనద్ధా సమమేవ వత్తన్తి, సంకిలేసికా [తంసంకిలేసికా (స్యా. క.)] మగ్గభావనా హోతి?

న హి అతీతే కిలేసే పజహతి, న అనాగతే కిలేసే పజహతి, న పచ్చుప్పన్నే కిలేసే పజహతీతి. హఞ్చి న అతీతే కిలేసే పజహతి, న అనాగతే…పే.… న పచ్చుప్పన్నే కిలేసే పజహతి, తేన హి నత్థి మగ్గభావనా, నత్థి ఫలసచ్ఛికిరియా, నత్థి కిలేసప్పహానం, నత్థి ధమ్మాభిసమయోతి? అత్థి మగ్గభావనా, అత్థి ఫలసచ్ఛికిరియా, అత్థి కిలేసప్పహానం, అత్థి ధమ్మాభిసమయో. యథా కథం వియ? సేయ్యథాపి తరుణో రుక్ఖో అజాతఫలో. తమేనం పురిసో మూలం ఛిన్దేయ్య. యే తస్స రుక్ఖస్స అజాతఫలా, తే అజాతాయేవ న జాయన్తి, అనిబ్బత్తాయేవ న నిబ్బత్తన్తి, అనుప్పన్నాయేవ న ఉప్పజ్జన్తి, అపాతుభూతాయేవ న పాతుభవన్తి. ఏవమేవం ఉప్పాదో హేతు, ఉప్పాదో పచ్చయో కిలేసానం నిబ్బత్తియాతి. ఉప్పాదే ఆదీనవం దిస్వా అనుప్పాదే చిత్తం పక్ఖన్దతి. అనుప్పాదే చిత్తస్స పక్ఖన్దత్తా యే ఉప్పాదపచ్చయా కిలేసా నిబ్బత్తేయ్యుం, తే అజాతాయేవ న జాయన్తి, అనిబ్బత్తాయేవ న నిబ్బత్తన్తి, అనుప్పన్నాయేవ న ఉప్పజ్జన్తి, అపాతుభూతాయేవ న పాతుభవన్తి. ఏవం హేతునిరోధా దుక్ఖనిరోధో. పవత్తం హేతు, నిమిత్తం హేతు, ఆయూహనా హేతు. ఆయూహనా పచ్చయో కిలేసానం నిబ్బత్తియాతి. ఆయూహనే ఆదీనవం దిస్వా అనాయూహనే చిత్తం పక్ఖన్దతి. అనాయూహనే చిత్తస్స పక్ఖన్దత్తా, యే ఆయూహనపచ్చయా కిలేసా నిబ్బత్తేయ్యుం, తే అజాతాయేవ న జాయన్తి, అనిబ్బత్తాయేవ న నిబ్బత్తన్తి, అనుప్పన్నాయేవ న ఉప్పజ్జన్తి, అపాతుభూతాయేవ న పాతుభవన్తి. ఏవం హేతునిరోధా దుక్ఖనిరోధో. ఏవం అత్థి మగ్గభావనా, అత్థి ఫలసచ్ఛికిరియా, అత్థి కిలేసప్పహానం, అత్థి ధమ్మాభిసమయోతి.

అభిసమయకథా నిట్ఠితా.

౪. వివేకకథా

౨౨. సావత్థినిదానం [సం॰ ని॰ ౫.౨౭.౧౪౯ పస్సితబ్బా]. ‘‘సేయ్యథాపి , భిక్ఖవే, యే కేచి బలకరణీయా కమ్మన్తా కరీయన్తి, సబ్బే తే పథవిం నిస్సాయ పథవియం పతిట్ఠాయ ఏవమేతే బలకరణీయా కమ్మన్తా కరీయన్తి, ఏవమేవం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలం నిస్సాయ సీలే పతిట్ఠాయ అరియం అట్ఠఙ్గికం మగ్గం భావేతి, అరియం అట్ఠఙ్గికం మగ్గం బహులీకరోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలం నిస్సాయ సీలే పతిట్ఠాయ అరియం అట్ఠఙ్గికం మగ్గం భావేతి, అరియం అట్ఠఙ్గికం మగ్గం బహులీకరోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సమ్మాదిట్ఠిం భావేతి వివేకనిస్సితం విరాగనిస్సితం నిరోధనిస్సితం వోస్సగ్గపరిణామిం. సమ్మాసఙ్కప్పం…పే॰… సమ్మావాచం… సమ్మాకమ్మన్తం… సమ్మాఆజీవం… సమ్మావాయామం… సమ్మాసతిం… సమ్మాసమాధిం భావేతి వివేకనిస్సితం విరాగనిస్సితం నిరోధనిస్సితం వోస్సగ్గపరిణామిం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలం నిస్సాయ సీలే పతిట్ఠాయ అరియం అట్ఠఙ్గికం మగ్గం భావేతి, అరియం అట్ఠఙ్గికం మగ్గం బహులీకరోతి.

౨౩. “సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, యే కేచి [యేపిమే (స్యా॰) సం॰ ని॰ ౫.౧౫౦ పస్సితబ్బా] బీజగామభూతగామా వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జన్తి, సబ్బే తే పథవిం నిస్సాయ పథవియం పతిట్ఠాయ ఏవమేతే బీజగామభూతగామా వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జన్తి; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలం నిస్సాయ సీలే పతిట్ఠాయ అరియం అట్ఠఙ్గికం మగ్గం భావేన్తో అరియం అట్ఠఙ్గికం మగ్గం బహులీకరోన్తో వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం పాపుణాతి ధమ్మేసు.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలం నిస్సాయ సీలే పతిట్ఠాయ అరియం అట్ఠఙ్గికం మగ్గం భావేన్తో అరియం అట్ఠఙ్గికం మగ్గం బహులీకరోన్తో వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం పాపుణాతి ధమ్మేసు? ఇధ , భిక్ఖవే, భిక్ఖు సమ్మాదిట్ఠిం భావేతి వివేకనిస్సితం విరాగనిస్సితం నిరోధనిస్సితం వోస్సగ్గపరిణామిం. సమ్మాసఙ్కప్పం భావేతి…పే॰… సమ్మావాచం భావేతి… సమ్మాకమ్మన్తం భావేతి… సమ్మాఆజీవం భావేతి… సమ్మావాయామం భావేతి… సమ్మాసతిం భావేతి… సమ్మాసమాధిం భావేతి వివేకనిస్సితం విరాగనిస్సితం నిరోధనిస్సితం వోస్సగ్గపరిణామిం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలం నిస్సాయ సీలే పతిట్ఠాయ అరియం అట్ఠఙ్గికం మగ్గం భావేన్తో అరియం అట్ఠఙ్గికం మగ్గం బహులీకరోన్తో వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం పాపుణాతి ధమ్మేసూ”తి.

౧. మగ్గఙ్గనిద్దేసో

౨౪. సమ్మాదిట్ఠియా పఞ్చ వివేకా, పఞ్చ విరాగా, పఞ్చ నిరోధా, పఞ్చ వోస్సగ్గా, ద్వాదస నిస్సయా. సమ్మాసఙ్కప్పస్స…పే॰… సమ్మావాచాయ… సమ్మాకమ్మన్తస్స… సమ్మాఆజీవస్స… సమ్మావాయామస్స… సమ్మాసతియా… సమ్మాసమాధిస్స పఞ్చ వివేకా, పఞ్చ విరాగా, పఞ్చ నిరోధా, పఞ్చ వోస్సగ్గా, ద్వాదస నిస్సయా.

సమ్మాదిట్ఠియా కతమే పఞ్చ వివేకా? విక్ఖమ్భనవివేకో, తదఙ్గవివేకో సముచ్ఛేదవివేకో, పటిప్పస్సద్ధివివేకో, నిస్సరణవివేకో. విక్ఖమ్భనవివేకో చ నీవరణానం పఠమజ్ఝానం భావయతో , తదఙ్గవివేకో చ దిట్ఠిగతానం నిబ్బేధభాగియం సమాధిం భావయతో, సముచ్ఛేదవివేకో చ లోకుత్తరం ఖయగామిమగ్గం భావయతో, పటిప్పస్సద్ధివివేకో చ ఫలక్ఖణే, నిస్సరణవివేకో చ నిరోధో నిబ్బానం. సమ్మాదిట్ఠియా ఇమే పఞ్చ వివేకా. ఇమేసు పఞ్చసు వివేకేసు ఛన్దజాతో హోతి సద్ధాధిముత్తో, చిత్తఞ్చస్స స్వాధిట్ఠితం.

సమ్మాదిట్ఠియా కతమే పఞ్చ విరాగా? విక్ఖమ్భనవిరాగో, తదఙ్గవిరాగో, సముచ్ఛేదవిరాగో, పటిప్పస్సద్ధివిరాగో, నిస్సరణవిరాగో. విక్ఖమ్భనవిరాగో చ నీవరణానం పఠమజ్ఝానం భావయతో, తదఙ్గవిరాగో చ దిట్ఠిగతానం నిబ్బేధభాగియం సమాధిం భావయతో, సముచ్ఛేదవిరాగో చ లోకుత్తరం ఖయగామిమగ్గం భావయతో, పటిప్పస్సద్ధివిరాగో చ ఫలక్ఖణే,

నిస్సరణవిరాగో చ నిరోధో నిబ్బానం. సమ్మాదిట్ఠియా ఇమే పఞ్చ విరాగా. ఇమేసు పఞ్చసు విరాగేసు ఛన్దజాతో హోతి సద్ధాధిముత్తో, చిత్తఞ్చస్స స్వాధిట్ఠితం.

సమ్మాదిట్ఠియా కతమే పఞ్చ నిరోధా? విక్ఖమ్భననిరోధో, తదఙ్గనిరోధో, సముచ్ఛేదనిరోధో, పటిప్పస్సద్ధినిరోధో, నిస్సరణనిరోధో. విక్ఖమ్భననిరోధో చ నీవరణానం పఠమజ్ఝానం భావయతో, తదఙ్గనిరోధో చ దిట్ఠిగతానం నిబ్బేధభాగియం సమాధిం భావయతో, సముచ్ఛేదనిరోధో చ లోకుత్తరం ఖయగామిమగ్గం భావయతో, పటిప్పస్సద్ధినిరోధో చ ఫలక్ఖణే, నిస్సరణనిరోధో చ అమతా ధాతు. సమ్మాదిట్ఠియా ఇమే పఞ్చ నిరోధా. ఇమేసు పఞ్చసు నిరోధేసు ఛన్దజాతో హోతి సద్ధాధిముత్తో, చిత్తఞ్చస్స స్వాధిట్ఠితం.

సమ్మాదిట్ఠియా కతమే పఞ్చ వోస్సగ్గా? విక్ఖమ్భనవోస్సగ్గో, తదఙ్గవోస్సగ్గో, సముచ్ఛేదవోస్సగ్గో, పటిప్పస్సద్ధివోస్సగ్గో, నిస్సరణవోస్సగ్గో. విక్ఖమ్భనవోస్సగ్గో చ నీవరణానం పఠమజ్ఝానం భావయతో, తదఙ్గవోస్సగ్గో చ దిట్ఠిగతానం నిబ్బేధభాగియం సమాధిం భావయతో, సముచ్ఛేదవోస్సగ్గో చ లోకుత్తరం ఖయగామిమగ్గం భావయతో, పటిప్పస్సద్ధివోస్సగ్గో చ ఫలక్ఖణే, నిస్సరణవోస్సగ్గో చ నిరోధో నిబ్బానం. సమ్మాదిట్ఠియా ఇమే పఞ్చ వోస్సగ్గా. ఇమేసు పఞ్చసు వోస్సగ్గేసు ఛన్దజాతో హోతి సద్ధాధిముత్తో, చిత్తఞ్చస్స స్వాధిట్ఠితం. సమ్మాదిట్ఠియా ఇమే పఞ్చ వివేకా, పఞ్చ విరాగా, పఞ్చ నిరోధా, పఞ్చ వోస్సగ్గా, ద్వాదస నిస్సయా.

౨౨. సమ్మాసఙ్కప్పస్స ...పే.... సమ్మావాచాయ... సమ్మాకమ్మన్తస్స... సమ్మాఆజీవస్స... సమ్మావాయామస్స... సమ్మాసతియా... సమ్మాసమాధిస్స కతమే పఞ్చ వివేకా? విక్ఖమ్భనవివేకో, తదఙ్గవివేకో, సముచ్ఛేదవివేకో, పటిప్పస్సద్ధివివేకో, నిస్సరణవివేకో. విక్ఖమ్భనవివేకో చ నీవరణానం పఠమజ్ఝానం భావయతో, తదఙ్గవివేకో చ దిట్ఠిగతానం నిబ్బేధభాగియం సమాధిం భావయతో, సముచ్ఛేదవివేకో చ లోకుత్తరం ఖయగామిమగ్గం భావయతో, పటిప్పస్సద్ధివివేకో చ ఫలక్ఖణే నిస్సరణవివేకో చ నిరోధో నిబ్బానం. సమ్మాసమాధిస్స ఇమే పఞ్చ వివేకా. ఇమేసు పఞ్చసు వివేకేసు ఛన్దజాతో హోతి సద్ధాధిముత్తో, చిత్తఞ్చస్స స్వాధిట్ఠితం.

సమ్మాసమాధిస్స కతమే పఞ్చ విరాగా? విక్ఖమ్భనవిరాగో, తదఙ్గవిరాగో, సముచ్ఛేదవిరాగో , పటిప్పస్సద్ధివిరాగో, నిస్సరణవిరాగో. విక్ఖమ్భనవిరాగో చ నీవరణానం పఠమజ్ఝానం భావయతో, తదఙ్గవిరాగో చ దిట్ఠిగతానం నిబ్బేధభాగియం సమాధిం భావయతో, సముచ్ఛేదవిరాగో చ లోకుత్తరం ఖయగామిమగ్గం భావయతో, పటిప్పస్సద్ధివిరాగో చ ఫలక్ఖణే, నిస్సరణవిరాగో చ నిరోధో నిబ్బానం. సమ్మాసమాధిస్స ఇమే పఞ్చ విరాగా. ఇమేసు పఞ్చసు విరాగేసు ఛన్దజాతో హోతి సద్ధాధిముత్తో, చిత్తఞ్చస్స స్వాధిట్ఠితం.

సమ్మాసమాధిస్స కతమే పఞ్చ నిరోధా? విక్ఖమ్భననిరోధో , తదఙ్గనిరోధో, సముచ్ఛేదనిరోధో, పటిప్పస్సద్ధినిరోధో, నిస్సరణనిరోధో. విక్ఖమ్భననిరోధో చ నీవరణానం పఠమజ్ఝానం భావయతో, తదఙ్గనిరోధో చ దిట్ఠిగతానం నిబ్బేధభాగియం సమాధిం భావయతో, సముచ్ఛేదనిరోధో చ లోకుత్తరం ఖయగామిమగ్గం భావయతో, పటిప్పస్సద్ధినిరోధో చ ఫలక్ఖణే, నిస్సరణనిరోధో చ అమతా ధాతు. సమ్మాసమాధిస్స ఇమే పఞ్చ నిరోధా. ఇమేసు పఞ్చసు నిరోధేసు ఛన్దజాతో హోతి సద్ధాధిముత్తో, చిత్తఞ్చస్స స్వాధిట్ఠితం.

సమ్మాసమాధిస్స కతమే పఞ్చ వోస్సగ్గా? విక్ఖమ్భనవోస్సగ్గో, తదఙ్గవోస్సగ్గో, సముచ్ఛేదవోస్సగ్గో, పటిప్పస్సద్ధివోస్సగ్గో, నిస్సరణవోస్సగ్గో. విక్ఖమ్భనవోస్సగ్గో చ నీవరణానం పఠమజ్ఝానం భావయతో, తదఙ్గవోస్సగ్గో చ దిట్ఠిగతానం నిబ్బేధభాగియం సమాధిం భావయతో, సముచ్ఛేదవోస్సగ్గో చ లోకుత్తరం ఖయగామిమగ్గం భావయతో, పటిప్పస్సద్ధివోస్సగ్గో చ ఫలక్ఖణే, నిస్సరణవోస్సగ్గో చ నిరోధో నిబ్బానం. సమ్మాసమాధిస్స ఇమే పఞ్చ వోస్సగ్గా. ఇమేసు పఞ్చసు వోస్సగ్గేసు ఛన్దజాతో హోతి సద్ధాధిముత్తో, చిత్తఞ్చస్స స్వాధిట్ఠితం. సమ్మాసమాధిస్స ఇమే పఞ్చ వివేకా, పఞ్చ విరాగా, పఞ్చ నిరోధా, పఞ్చ వోస్సగ్గా, ద్వాదస నిస్సయా.

౨౬. "సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, యే కేచి బలకరణీయా కమ్మన్తా కరీయన్తి , సబ్బే తే పథవిం నిస్సాయ పథవియం పతిట్ఠాయ ఏవమేతే బలకరణీయా కమ్మన్తా కరీయన్తి; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలం నిస్సాయ సీలే పతిట్ఠాయ సత్త బోజ్ఝఙ్గే భావేతి, సత్త బోజ్ఝఙ్గే బహులీకరోతి...పే.... సత్త బోజ్ఝఙ్గే భావేన్తో సత్త బోజ్ఝఙ్గే బహులీకరోన్తో వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం పాపుణాతి ధమ్మేసు...పే.... పఞ్చ బలాని భావేతి, పఞ్చ బలాని బహులీకరోతి...పే.... పఞ్చ బలాని భావేన్తో పఞ్చ బలాని బహులీకరోన్తో వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం పాపుణాతి ధమ్మేసు...పే.... పఞ్చిన్ద్రియాని భావేతి, పఞ్చిన్ద్రియాని బహులీకరోతి... పే....

"సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, యే కేచి బీజగామభూతగామా వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జన్తి, సబ్బే తే పథవిం నిస్సాయ పథవియం పతిట్ఠాయ ఏవమేతే బీజగామభూతగామా వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జన్తి, ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలం నిస్సాయ సీలే పతిట్ఠాయ పఞ్చిన్ద్రియాని భావేన్తో పఞ్చిన్ద్రియాని బహులీకరోన్తో వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం పాపుణాతి ధమ్మేసు.

"కథఞ్చ , భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలం నిస్సాయ సీలే పతిట్ఠాయ పఞ్చిన్ద్రియాని భావేన్తో పఞ్చిన్ద్రియాని బహులీకరోన్తో వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం పాపుణాతి ధమ్మేసు? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సద్ధిన్ద్రియం భావేతి వివేకనిస్సితం విరాగనిస్సితం నిరోధనిస్సితం వోస్సగ్గపరిణామిం. వీరియిన్ద్రియం భావేతి...పే.... సతిన్ద్రియం భావేతి...పే.... సమాధిన్ద్రియం భావేతి...పే.... పఞ్ఞిన్ద్రియం భావేతి వివేకనిస్సితం విరాగనిస్సితం నిరోధనిస్సితం వోస్సగ్గపరిణామిం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలం నిస్సాయ...పే.... పాపుణాతి ధమ్మేసూ"తి.

౨. ఇన్ద్రియనిద్దేసో

౨౭. సద్ధిన్ద్రియస్స పఞ్చ వివేకా, పఞ్చ విరాగా, పఞ్చ నిరోధా, పఞ్చ వోస్సగ్గా, ద్వాదస నిస్సయా. వీరియిన్ద్రియస్స... పే.... సతిన్ద్రియస్స... సమాధిన్ద్రియస్స... పఞ్ఞిన్ద్రియస్స పఞ్చ వివేకా, పఞ్చ విరాగా, పఞ్చ నిరోధా, పఞ్చ వోస్సగ్గా, ద్వాదస నిస్సయా.

సద్ధిన్ద్రియస్స కతమే పఞ్చ వివేకా? విక్ఖమ్భనవివేకో, తదఙ్గవివేకో, సముచ్ఛేదవివేకో, పటిప్పస్సద్ధివివేకో, నిస్సరణవివేకో. విక్ఖమ్భనవివేకో చ నీవరణానం పఠమజ్ఝానం భావయతో, తదఙ్గవివేకో చ దిట్ఠిగతానం నిబ్బేధభాగియం సమాధిం భావయతో, సముచ్ఛేదవివేకో చ లోకుత్తరం ఖయగామిమగ్గం భావయతో, పటిప్పస్సద్ధివివేకో చ ఫలక్ఖణే, నిస్సరణవివేకో చ నిరోధో నిబ్బానం. సద్ధిన్ద్రియస్స ఇమే పఞ్చ వివేకా. ఇమేసు పఞ్చసు వివేకేసు ఛన్దజాతో హోతి

సద్ధాధిముత్తో, చిత్తఞ్చస్స స్వాధిట్ఠితం...పే.... సద్ధిన్ద్రియస్స ఇమే పఞ్చ వివేకా, పఞ్చ విరాగా, పఞ్చ నిరోధా, పఞ్చ వోస్సగ్గా, ద్వాదస నిస్సయా.

వీరియిన్ద్రియస్స...పే.... సతిన్ద్రియస్స...పే.... సమాధిన్ద్రియస్స... పఞ్ఞిన్ద్రియస్స కతమే పఞ్చ వివేకా? విక్ఖమ్భనవివేకో, తదఙ్గవివేకో, సముచ్ఛేదవివేకో, పటిప్పస్సద్ధివివేకో, నిస్సరణవివేకో...పే.... పఞ్ఞిన్ద్రియస్స ఇమే పఞ్చ వివేకా, పఞ్చ విరాగా, పఞ్చ నిరోధా , పఞ్చ వోస్సగ్గా, ద్వాదస నిస్సయాతి.

వివేకకథా నిట్ఠితా.

౩. చరియాకథా

౨౮. **చరియాతి** , అట్ఠ చరియాయో – ఇరియాపథచరియా, ఆయతనచరియా, సతిచరియా, సమాధిచరియా, ఞాణచరియా, మగ్గచరియా, పత్తిచరియా, లోకత్థచరియాతి.

ఇరియాపథచరియాతి చతూసు ఇరియాపథేసు. **ఆయతనచరియాతి** ఛసు అజ్ఝత్తికబాహిరేసు ఆయతనేసు. **సతిచరియాతి** చతూసు సతిపట్ఠానేసు. **సమాధిచరియాతి** చతూసు ఝానేసు. **ఞాణచరియాతి** చతూసు అరియసచ్చేసు. **మగ్గచరియాతి** చతూసు అరియమగ్గేసు. **పత్తిచరియాతి** చతూసు సామఞ్ఞఫలేసు. **లోకత్థచరియాతి** తథాగతేసు అరహన్తేసు సమ్మాసమ్బుద్ధేసు పదేసే [పదేసో (స్యా.)] పచ్చేకబుద్ధేసు పదేసే సావకేసు.

ఇరియాపథచరియా చ పణిధిసమ్పన్నానం. ఆయతనచరియా చ ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారానం. సతిచరియా చ అప్పమాదవిహారీనం. సమాధిచరియా చ అధిచిత్తమనుయుత్తానం. ఞాణచరియా చ బుద్ధిసమ్పన్నానం. మగ్గచరియా చ సమ్మాపటిపన్నానం. పత్తిచరియా చ అధిగతఫలానం. లోకత్థచరియా చ తథాగతానం అరహన్తానం సమ్మాసమ్బుద్ధానం పదేసే పచ్చేకబుద్ధానం పదేసే సావకానం. ఇమా అట్ఠ చరియాయో.

౨౯. అపరాపి అట్ఠ చరియాయో. అధిముచ్చన్తో సద్ధాయ చరతి, పగ్గణ్హన్తో వీరియేన చరతి, ఉపట్ఠాపేన్తో సతియా చరతి, అవిక్ఖేపం కరోన్తో సమాధినా చరతి, పజానన్తో పఞ్ఞాయ చరతి, విజానన్తో విఞ్ఞాణచరియాయ చరతి, ఏవం పటిపన్నస్స కుసలా ధమ్మా ఆయాపేన్తీతి ఆయతనచరియాయ చరతి, ఏవం పటిపన్నో విసేసమధిగచ్ఛతీతి విసేసచరియాయ చరతి. ఇమా అట్ఠ చరియాయో.

అపరాపి అట్ఠ చరియాయో. దస్సనచరియా చ సమ్మాదిట్ఠియా, అభినిరోపనచరియా చ సమ్మాసఙ్కప్పస్స, పరిగ్గహచరియా చ సమ్మావాచాయ, సముట్ఠానచరియా చ సమ్మాకమ్మన్తస్స, వోదానచరియా చ సమ్మాఆజీవస్స, పగ్గహచరియా చ సమ్మావాయామస్స, ఉపట్ఠానచరియా చ సమ్మాసతియా, అవిక్ఖేపచరియా చ సమ్మాసమాధిస్స. ఇమా అట్ఠ చరియాయోతి.

చరియాకథా నిట్ఠితా.

౬. పాటిహారియకథా

౩౦. “తీణిమాని , భిక్ఖవే [అ॰ ని॰ ౩.౬౧ పస్సితబ్బా], పాటిహారియాని. కతమాని తీణి? ఇద్ధిపాటిహారియం, ఆదేసనాపాటిహారియం, అనుసాసనీపాటిహారియం.

“**కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, ఇద్ధిపాటిహారియం?** ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అనేకవిహితం ఇద్ధివిధం పచ్చనుభోతి – ఏకోపి హుత్వా బహుధా హోతి , బహుధాపి హుత్వా ఏకో హోతి; ఆవిభావం తిరోభావం…పే॰… యావ బ్రహ్మలోకాపి కాయేన వసం వత్తేతి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ఇద్ధిపాటిహారియం.

“**కతమఞ్చ , భిక్ఖవే, ఆదేసనాపాటిహారియం?** ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో నిమిత్తేన ఆదిసతి – ‘ఏవమ్పి తే మనో, ఇత్థమ్పి తే మనో, ఇతిపి తే చిత్త’న్తి. సో బహుం చేపి ఆదిసతి, తథేవ తం హోతి, నో అఞ్ఞథా. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో న హేవ ఖో నిమిత్తేన ఆదిసతి, అపి చ ఖో మనుస్సానం వా అమనుస్సానం వా దేవతానం వా సద్దం సుత్వా ఆదిసతి – ‘ఏవమ్పి తే మనో, ఇత్థమ్పి తే మనో, ఇతిపి తే చిత్త’న్తి. సో బహుం చేపి ఆదిసతి, తథేవ తం హోతి, నో అఞ్ఞథా. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో న హేవ ఖో నిమిత్తేన ఆదిసతి, నపి మనుస్సానం వా అమనుస్సానం వా దేవతానం వా సద్దం సుత్వా ఆదిసతి, అపి చ ఖో వితక్కయతో విచారయతో వితక్కవిప్ఫారసద్దం సుత్వా ఆదిసతి – ‘ఏవమ్పి తే మనో, ఇత్థమ్పి తే మనో, ఇతిపి తే చిత్త’న్తి. సో బహుం చేపి ఆదిసతి, తథేవ తం హోతి, నో అఞ్ఞథా. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో న హేవ ఖో నిమిత్తేన ఆదిసతి, నపి మనుస్సానం వా అమనుస్సానం వా దేవతానం వా సద్దం సుత్వా ఆదిసతి, నపి వితక్కయతో విచారయతో వితక్కవిప్ఫారసద్దం సుత్వా ఆదిసతి, అపి చ ఖో అవితక్కం అవిచారం సమాధిం సమాపన్నస్స చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానాతి – ‘యథా ఇమస్స భోతో మనోసఙ్ఖారా పణిహితా ఇమస్స [తథా ఇమస్స (స్యా॰), యథా ఇమస్స (క॰) అ॰ ని॰ ౩.౬౧ పస్సితబ్బా] చిత్తస్స అనన్తరా అముకం నామ వితక్కం వితక్కయిస్సతీ’తి [వితక్కేస్సతీతి (స్యా॰) అ॰ ని॰ ౩.౬౧]. సో బహుం చేపి ఆదిసతి, తథేవ తం హోతి, నో అఞ్ఞథా. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ఆదేసనాపాటిహారియం.

“**కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, అనుసాసనీపాటిహారియం?** ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఏవమనుసాసతి – ‘ఏవం వితక్కేథ, మా ఏవం వితక్కయిత్థ. ఏవం మనసి కరోథ, మా ఏవం మనసి కరిత్థ. ఇదం పజహథ, ఇదం ఉపసమ్పజ్జ విహరథా’తి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అనుసాసనీపాటిహారియం. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, తీణి పాటిహారియాని”.

౩౧. నేక్ఖమ్మం ఇజ్ఝతీతి – ఇద్ధి. కామచ్ఛన్దం పటిహరతీతి – పాటిహారియం. యే తేన నేక్ఖమ్మేన సమన్నాగతా, సబ్బే తే విసుద్ధచిత్తా అనావిలసఙ్కప్పాతి – ఆదేసనాపాటిహారియం. “తం ఖో పన నేక్ఖమ్మం ఏవం ఆసేవితబ్బం, ఏవం భావేతబ్బం , ఏవం బహులీకాతబ్బం, ఏవం తదనుధమ్మతా సతి ఉపట్ఠాపేతబ్బా”తి – అనుసాసనీపాటిహారియం.

అబ్యాపాదో ఇజ్ఝతీతి – ఇద్ధి. బ్యాపాదం పటిహరతీతి – పాటిహారియం. యే తేన అబ్యాపాదేన సమన్నాగతా, సబ్బే తే విసుద్ధచిత్తా అనావిలసఙ్కప్పాతి – ఆదేసనాపాటిహారియం. “సో ఖో పన అబ్యాపాదో ఏవం ఆసేవితబ్బో, ఏవం భావేతబ్బో, ఏవం బహులీకాతబ్బో, ఏవం తదనుధమ్మతా సతి ఉపట్ఠాపేతబ్బా”తి – అనుసాసనీపాటిహారియం.

ఆలోకసఞ్ఞా ఇజ్ఝతీతి – ఇద్ధి. థినమిద్ధం పటిహరతీతి – పాటిహారియం. యే తాయ ఆలోకసఞ్ఞాయ సమన్నాగతా, సబ్బే తే విసుద్ధచిత్తా అనావిలసఙ్కప్పాతి – ఆదేసనాపాటిహారియం. “సా ఖో పన ఆలోకసఞ్ఞా ఏవం ఆసేవితబ్బా, ఏవం భావేతబ్బా, ఏవం బహులీకాతబ్బా, ఏవం తదనుధమ్మతా సతి ఉపట్ఠాపేతబ్బా”తి – అనుసాసనీపాటిహారియం.

అవిక్ఖేపో ఇజ్ఝతీతి – ఇద్ధి. ఉద్ధచ్చం పటిహరతీతి – పాటిహారియం. యే తేన అవిక్ఖేపేన సమన్నాగతా, సబ్బే తే విసుద్ధచిత్తా అనావిలసఙ్కప్పాతి – ఆదేసనాపాటిహారియం. "సో ఖో పన అవిక్ఖేపో ఏవం ఆసేవితబ్బో, ఏవం భావేతబ్బో, ఏవం బహులీకాతబ్బో, ఏవం తదనుధమ్మతా సతి ఉపట్ఠాపేతబ్బా"తి – అనుసాసనీపాటిహారియం.

ధమ్మవవత్థానం ఇజ్ఝతీతి – ఇద్ధి. విచికిచ్ఛం పటిహరతీతి – పాటిహారియం. యే తేన ధమ్మవవత్థానేన సమన్నాగతా, సబ్బే తే విసుద్ధచిత్తా అనావిలసఙ్కప్పాతి – ఆదేసనాపాటిహారియం. "తం ఖో పన ధమ్మవవత్థానం ఏవం ఆసేవితబ్బం, ఏవం భావేతబ్బం, ఏవం బహులీకాతబ్బం, ఏవం తదనుధమ్మతా, సతి ఉపట్ఠాపేతబ్బా"తి – అనుసాసనీపాటిహారియం.

ఞాణం ఇజ్ఝతీతి – ఇద్ధి. అవిజ్జం పటిహరతీతి – పాటిహారియం. యే తేన ఞాణేన సమన్నాగతా, సబ్బే తే విసుద్ధచిత్తా అనావిలసఙ్కప్పాతి – ఆదేసనాపాటిహారియం. "తం ఖో పన ఞాణం ఏవం ఆసేవితబ్బం, ఏవం భావేతబ్బం, ఏవం బహులీకాతబ్బం, ఏవం తదనుధమ్మతా సతి ఉపట్ఠాపేతబ్బా"తి – అనుసాసనీపాటిహారియం.

పామోజ్జం ఇజ్ఝతీతి – ఇద్ధి. అరతిం పటిహరతీతి – పాటిహారియం. యే తేన పామోజ్జేన సమన్నాగతా, సబ్బే తే విసుద్ధచిత్తా అనావిలసఙ్కప్పాతి – ఆదేసనాపాటిహారియం. "తం ఖో పన పామోజ్జం ఏవం ఆసేవితబ్బం, ఏవం భావేతబ్బం , ఏవం బహులీకాతబ్బం, ఏవం తదనుధమ్మతా సతి ఉపట్ఠాపేతబ్బా"తి – అనుసాసనీపాటిహారియం...పే॰....

పఠమం ఝానం ఇజ్ఝతీతి – ఇద్ధి. నీవరణే పటిహరతీతి – పాటిహారియం. యే తేన పఠమేన ఝానేన సమన్నాగతా, సబ్బే తే విసుద్ధచిత్తా అనావిలసఙ్కప్పాతి – ఆదేసనాపాటిహారియం. "తం ఖో పన పఠమం ఝానం ఏవం ఆసేవితబ్బం, ఏవం భావేతబ్బం, ఏవం బహులీకాతబ్బం, ఏవం తదనుధమ్మతా సతి ఉపట్ఠాపేతబ్బా"తి – అనుసాసనీపాటిహారియం... పే॰....

అరహత్తమగ్గో ఇజ్ఝతీతి – ఇద్ధి. సబ్బకిలేసే పటిహరతీతి – పాటిహారియం. యే తేన అరహత్తమగ్గేన సమన్నాగతా, సబ్బే తే విసుద్ధచిత్తా అనావిలసఙ్కప్పాతి – ఆదేసనాపాటిహారియం. "సో ఖో పన అరహత్తమగ్గో ఏవం ఆసేవితబ్బో, ఏవం భావేతబ్బో, ఏవం బహులీకాతబ్బో, ఏవం తదనుధమ్మతా సతి ఉపట్ఠాపేతబ్బా"తి – అనుసాసనీపాటిహారియం.

౩౨. నేక్ఖమ్మం ఇజ్ఝతీతి – ఇద్ధి. కామచ్ఛన్దం పటిహరతీతి – పాటిహారియం. యా చ ఇద్ధి యఞ్చ పాటిహారియం, ఇదం వుచ్చతి ఇద్ధిపాటిహారియం. అబ్యాపాదో ఇజ్ఝతీతి – ఇద్ధి. బ్యాపాదం పటిహరతీతి – పాటిహారియం. యా చ ఇద్ధి యఞ్చ పాటిహారియం, ఇదం వుచ్చతి ఇద్ధిపాటిహారియం. ఆలోకసఞ్ఞా ఇజ్ఝతీతి – ఇద్ధి. థినమిద్ధం పటిహరతీతి – పాటిహారియం... పే॰... అరహత్తమగ్గో ఇజ్ఝతీతి – ఇద్ధి. సబ్బకిలేసే పటిహరతీతి – పాటిహారియం. యా చ ఇద్ధి యఞ్చ పాటిహారియం, ఇదం వుచ్చతి ఇద్ధిపాటిహారియన్తి .

పాటిహారియకథా నిట్ఠితా.

౭. సమసీసకథా

౩౩. సబ్బధమ్మానం [సబ్బేసం ధమ్మానం (క.) పటి. మ. ౧.౭౭ పస్సితబ్బా] సమ్మాసముచ్ఛేదే నిరోధే చ అనుపట్ఠానతా పఞ్ఞా సమసీసట్ఠే ఞాణం.

సబ్బధమ్మానన్తి పఞ్చక్ఖన్ధా, ద్వాదసాయతనాని, అట్ఠారస ధాతుయో, కుసలా ధమ్మా, అకుసలా ధమ్మా, అబ్యాకతా ధమ్మా, కామావచరా ధమ్మా, రూపావచరా ధమ్మా, అరూపావచరా ధమ్మా, అపరియాపన్నా ధమ్మా. **సమ్మా సముచ్ఛేదే**తి నేక్ఖమ్మేన కామచ్ఛన్దం సమ్మా సముచ్ఛిన్దతి, అబ్యాపాదేన బ్యాపాదం సమ్మా సముచ్ఛిన్దతి, ఆలోకసఞ్ఞాయ థినమిద్ధం సమ్మా సముచ్ఛిన్దతి, అవిక్ఖేపేన ఉద్ధచ్చం సమ్మా సముచ్ఛిన్దతి, ధమ్మవవత్థానేన విచికిచ్ఛం సమ్మా సముచ్ఛిన్దతి, ఞాణేన అవిజ్జం సమ్మా సముచ్ఛిన్దతి, పామోజ్జేన అరతిం సమ్మా సముచ్ఛిన్దతి, పఠమేన ఝానేన నీవరణే సమ్మా సముచ్ఛిన్దతి…పే.… అరహత్తమగ్గేన సబ్బకిలేసే సమ్మా సముచ్ఛిన్దతి.

నిరోధేతి నేక్ఖమ్మేన కామచ్ఛన్దం నిరోధేతి, అబ్యాపాదేన బ్యాపాదం నిరోధేతి, ఆలోకసఞ్ఞాయ థినమిద్ధం నిరోధేతి, అవిక్ఖేపేన ఉద్ధచ్చం నిరోధేతి, ధమ్మవవత్థానేన విచికిచ్ఛం నిరోధేతి, ఞాణేన అవిజ్జం నిరోధేతి, పామోజ్జేన అరతిం నిరోధేతి, పఠమేన ఝానేన నీవరణే నిరోధేతి…పే.… అరహత్తమగ్గేన సబ్బకిలేసే నిరోధేతి.

అనుపట్ఠానతాతి నేక్ఖమ్మం పటిలద్ధస్స కామచ్ఛన్దో న ఉపట్ఠాతి, అబ్యాపాదం పటిలద్ధస్స బ్యాపాదో న ఉపట్ఠాతి, ఆలోకసఞ్ఞం పటిలద్ధస్స థినమిద్ధం న ఉపట్ఠాతి, అవిక్ఖేపం పటిలద్ధస్స ఉద్ధచ్చం న ఉపట్ఠాతి, ధమ్మవవత్థానం పటిలద్ధస్స విచికిచ్ఛా న ఉపట్ఠాతి, ఞాణం పటిలద్ధస్స అవిజ్జా న ఉపట్ఠాతి, పామోజ్జం పటిలద్ధస్స అరతి న ఉపట్ఠాతి, పఠమం ఝానం పటిలద్ధస్స నీవరణా న ఉపట్ఠన్తి…పే.… అరహత్తమగ్గం పటిలద్ధస్స సబ్బకిలేసా న ఉపట్ఠన్తి.

సమన్తి కామచ్ఛన్దస్స పహీనత్తా నేక్ఖమ్మం సమం, బ్యాపాదస్స పహీనత్తా అబ్యాపాదో సమం, థినమిద్ధస్స పహీనత్తా ఆలోకసఞ్ఞా సమం, ఉద్ధచ్చస్స పహీనత్తా అవిక్ఖేపో సమం, విచికిచ్ఛాయ పహీనత్తా ధమ్మవవత్థానం సమం, అవిజ్జాయ పహీనత్తా ఞాణం సమం, అరతియా పహీనత్తా పామోజ్జం సమం, నీవరణానం పహీనత్తా పఠమం ఝానం సమం…పే.… సబ్బకిలేసానం పహీనత్తా అరహత్తమగ్గో సమం.

సీసన్తి తేరస సీసాని – పలిబోధసీసఞ్చ తణ్హా, వినిబన్ధనసీసఞ్చ మానో , పరామాససీసఞ్చ దిట్ఠి, విక్ఖేపసీసఞ్చ ఉద్ధచ్చం, సంకిలేససీసఞ్చ అవిజ్జా, అధిమోక్ఖసీసఞ్చ సద్ధా, పగ్గహసీసఞ్చ వీరియం, ఉపట్ఠానసీసఞ్చ సతి, అవిక్ఖేపసీసఞ్చ సమాధి, దస్సనసీసఞ్చ పఞ్ఞా, పవత్తసీసఞ్చ జీవితిన్ద్రియం, గోచరసీసఞ్చ విమోక్ఖో, సఙ్ఖారసీసఞ్చ నిరోధోతి.

సమసీసకథా నిట్ఠితా.

౮. సతిపట్ఠానకథా

౩౪. సావత్థినిదానం . "చత్తారోమే , భిక్ఖవే, సతిపట్ఠానా. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా, వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం. వేదనాసు…పే.… చిత్తే… ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా, వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో సతిపట్ఠానా"తి.

३३. [क] कथं **काये कायानुपस्सी विहरति?** इधेकच्चो पथवीकायं अनिच्चतो अनुपस्सति, नो निच्चतो; दुक्खतो अनुपस्सति, नो सुखतो; अनत्ततो अनुपस्सति, नो अत्ततो; निब्बिन्दति, नो नन्दति; विरज्जति, नो रज्जति; निरोधेति, नो समुदेति, पटिनिस्सज्जति, नो आदियति . अनिच्चतो अनुपस्सन्तो निच्चसञ्ञं पजहति, दुक्खतो अनुपस्सन्तो सुखसञ्ञं पजहति, अनत्ततो अनुपस्सन्तो अत्तसञ्ञं पजहति, निब्बिन्दन्तो नन्दिं पजहति, विरज्जन्तो रागं पजहति, निरोधेन्तो समुदयं पजहति, पटिनिस्सज्जन्तो आदानं पजहति. इमेहि सत्तहि आकारेहि कायं अनुपस्सति. कायो उपट्ठानं, नो सति. सति उपट्ठानञ्चेव सति च. ताय सतिया तेन ञाणेन तं कायं अनुपस्सति. तेन वुच्चति – "काये कायानुपस्सनासतिपट्ठाना".

भावनाति चतस्सो भावना – तत्थ जातानं धम्मानं अनतिवत्तनट्ठेन भावना, इन्द्रियानं एकरसट्ठेन भावना, तदुपगवीरियवाहनट्ठेन भावना, आसेवनट्ठेन भावना.

इधेकच्चो आपोकायं...पे.... तेजोकायं... वायोकायं... केसकायं... लोमकायं... छविकायं... चम्मकायं... मंसकायं... रुधिरकायं... न्हारुकायं [नहारुकायं (स्या.)] ... अट्ठिकायं... अट्ठिमिञ्जकायं अनिच्चतो अनुपस्सति, नो निच्चतो; दुक्खतो अनुपस्सति, नो सुखतो ; अनत्ततो अनुपस्सति, नो अत्ततो; निब्बिन्दति, नो नन्दति; विरज्जति, नो रज्जति, निरोधेति, नो समुदेति; पटिनिस्सज्जति, नो आदियति. अनिच्चतो अनुपस्सन्तो निच्चसञ्ञं पजहति, दुक्खतो अनुपस्सन्तो सुखसञ्ञं पजहति, अनत्ततो अनुपस्सन्तो अत्तसञ्ञं पजहति, निब्बिन्दन्तो नन्दिं पजहति, विरज्जन्तो रागं पजहति, निरोधेन्तो समुदयं पजहति, पटिनिस्सज्जन्तो आदानं पजहति . इमेहि सत्तहि आकारेहि कायं अनुपस्सति. कायो उपट्ठानं, नो सति. सति उपट्ठानञ्चेव सति च. ताय सतिया तेन ञाणेन तं कायं अनुपस्सति. तेन वुच्चति – "काये कायानुपस्सनासतिपट्ठाना".

भावनाति चतस्सो भावना – तत्थ जातानं धम्मानं अनतिवत्तनट्ठेन भावना, इन्द्रियानं एकरसट्ठेन भावना, तदुपगवीरियवाहनट्ठेन भावना, आसेवनट्ठेन भावना. एवं काये कायानुपस्सी विहरति.

[ख] कथं **वेदनासु वेदनानुपस्सी विहरति?** इधेकच्चो सुखं वेदनं अनिच्चतो अनुपस्सति, नो निच्चतो...पे.... पटिनिस्सज्जति, नो आदियति. अनिच्चतो अनुपस्सन्तो निच्चसञ्ञं पजहति...पे.... पटिनिस्सज्जन्तो आदानं पजहति. इमेहि सत्तहि आकारेहि वेदनं अनुपस्सति. वेदना उपट्ठानं, नो सति. सति उपट्ठानञ्चेव सति च. ताय सतिया तेन ञाणेन तं वेदनं अनुपस्सति. तेन वुच्चति – "वेदनासु वेदनानुपस्सनासतिपट्ठाना".

भावनाति चतस्सो भावना...पे.... आसेवनट्ठेन भावना...पे.... इधेकच्चो दुक्खं वेदनं...पे.... अदुक्खमसुखं वेदनं... सामिसं सुखं वेदनं... निरामिसं सुखं वेदनं... सामिसं दुक्खं वेदनं... निरामिसं दुक्खं वेदनं... सामिसं अदुक्खमसुखं वेदनं... निरामिसं अदुक्खमसुखं वेदनं... चक्खुसम्फस्सजं वेदनं... सोतसम्फस्सजं वेदनं... घानसम्फस्सजं वेदनं... जिव्हासम्फस्सजं वेदनं... कायसम्फस्सजं वेदनं... मनोसम्फस्सजं वेदनं अनिच्चतो अनुपस्सति, नो निच्चतो...पे.... पटिनिस्सज्जति, नो आदियति. अनिच्चतो अनुपस्सन्तो निच्चसञ्ञं पजहति...पे.... पटिनिस्सज्जन्तो आदानं पजहति. इमेहि सत्तहि आकारेहि वेदनं अनुपस्सति. वेदना उपट्ठानं, नो

సతి. సతి ఉపట్ఠానఞ్చేవ సతి చ. తాయ సతియా తేన ఞాణేన తం వేదనం అనుపస్సతి. తేన వుచ్చతి – “వేదనాసు వేదనానుపస్సనాసతిపట్ఠానా”.

భావనాతి చతస్సో భావనా…పే॰… ఏవం వేదనాసు వేదనానుపస్సీ విహరతి.

[గ] కథం **చిత్తే చిత్తానుపస్సీ విహరతి?** ఇధేకచ్చో సరాగం చిత్తం అనిచ్చతో అనుపస్సతి, నో నిచ్చతో…పే॰… పటినిస్సజ్జతి, నో ఆదియతి. అనిచ్చతో అనుపస్సన్తో నిచ్చసఞ్ఞం పజహతి…పే॰… పటినిస్సజ్జన్తో ఆదానం పజహతి . ఇమేహి సత్తహి ఆకారేహి చిత్తం అనుపస్సతి. చిత్తం ఉపట్ఠానం, నో సతి. సతి ఉపట్ఠానఞ్చేవ సతి చ. తాయ సతియా తేన ఞాణేన తం చిత్తం అనుపస్సతి. తేన వుచ్చతి – “చిత్తే చిత్తానుపస్సనాసతిపట్ఠానా”.

భావనాతి చతస్సో భావనా…పే॰… ఆసేవనట్ఠేన భావనా.

ఇధేకచ్చో వీతరాగం చిత్తం…పే॰… సదోసం చిత్తం… వీతదోసం చిత్తం… సమోహం చిత్తం… వీతమోహం చిత్తం… సంఖిత్తం చిత్తం… విక్ఖిత్తం చిత్తం… మహగ్గతం చిత్తం… అమహగ్గతం చిత్తం… సఉత్తరం చిత్తం… అనుత్తరం చిత్తం… సమాహితం చిత్తం… అసమాహితం చిత్తం… విముత్తం చిత్తం… అవిముత్తం చిత్తం… చక్ఖువిఞ్ఞాణం… సోతవిఞ్ఞాణం… ఘానవిఞ్ఞాణం… జివ్హావిఞ్ఞాణం… కాయవిఞ్ఞాణం… మనోవిఞ్ఞాణం అనిచ్చతో అనుపస్సతి, నో నిచ్చతో…పే॰… పటినిస్సజ్జతి, నో ఆదియతి. **అనిచ్చతో అనుపస్సన్తో** నిచ్చసఞ్ఞం పజహతి…పే॰… పటినిస్సజ్జన్తో ఆదానం పజహతి. ఇమేహి సత్తహి ఆకారేహి చిత్తం అనుపస్సతి. చిత్తం ఉపట్ఠానం, నో సతి. సతి ఉపట్ఠానఞ్చేవ సతి చ. తాయ సతియా తేన ఞాణేన తం చిత్తం అనుపస్సతి. తేన వుచ్చతి – “చిత్తే చిత్తానుపస్సనాసతిపట్ఠానా”.

భావనాతి చతస్సో భావనా…పే॰… ఆసేవనట్ఠేన భావనా. ఏవం చిత్తే చిత్తానుపస్సీ విహరతి.

[ఘ] కథం **ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి?** ఇధేకచ్చో ఠపేత్వా కాయం ఠపేత్వా వేదనం ఠపేత్వా చిత్తం తదవసేసే ధమ్మే అనిచ్చతో అనుపస్సతి, నో నిచ్చతో; దుక్ఖతో అనుపస్సతి, నో సుఖతో; అనత్తతో అనుపస్సతి, నో అత్తతో; నిబ్బిన్దతి, నో నన్దతి; విరజ్జతి, నో రజ్జతి; నిరోధేతి, నో సముదేతి; పటినిస్సజ్జతి, నో ఆదియతి. అనిచ్చతో అనుపస్సన్తో నిచ్చసఞ్ఞం పజహతి, దుక్ఖతో అనుపస్సన్తో సుఖసఞ్ఞం పజహతి, అనత్తతో అనుపస్సన్తో అత్తసఞ్ఞం పజహతి, నిబ్బిన్దన్తో నన్దిం పజహతి, విరజ్జన్తో రాగం పజహతి, నిరోధేన్తో సముదయం పజహతి, పటినిస్సజ్జన్తో ఆదానం పజహతి. ఇమేహి సత్తహి ఆకారేహి తే ధమ్మే అనుపస్సతి. ధమ్మా ఉపట్ఠానం, నో సతి. సతి ఉపట్ఠానఞ్చేవ సతి చ. తాయ సతియా తేన ఞాణేన తే ధమ్మే అనుపస్సతి. తేన వుచ్చతి – “ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సనాసతిపట్ఠానా”.

భావనాతి చతస్సో భావనా – తత్థ జాతానం ధమ్మానం అనతివత్తనట్ఠేన భావనా, ఇన్ద్రియానం ఏకరసట్ఠేన భావనా, తదుపగవీరియవాహనట్ఠేన భావనా, ఆసేవనట్ఠేన భావనా. ఏవం ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతీతి.

సతిపట్ఠానకథా నిట్ఠితా.

౯. విపస్సనాకథా

౩౯. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “భిక్ఖవో”తి. “భదన్తే”తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“సో వత, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కఞ్చి [కిఞ్చి (క.) అ. ని. ౬.౯౮-౧౦౦ పస్సితబ్బా] సఙ్ఖారం నిచ్చతో సమనుపస్సన్తో అనులోమికాయ ఖన్తియా సమన్నాగతో భవిస్సతీతి – నేతం ఠానం విజ్జతి; అనులోమికాయ ఖన్తియా అసమన్నాగతో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమిస్సతీతి – నేతం ఠానం విజ్జతి; సమ్మత్తనియామం అనోక్కమమానో సోతాపత్తిఫలం వా సకదాగామిఫలం వా అనాగామిఫలం వా అరహత్తం వా [అరహత్తఫలం వా (స్యా. క.) అ. ని. ౬.౯౮ పస్సితబ్బా] సచ్ఛికరిస్సతీతి – నేతం ఠానం విజ్జతి.

“సో వత, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సబ్బసఙ్ఖారే అనిచ్చతో సమనుపస్సన్తో అనులోమికాయ ఖన్తియా సమన్నాగతో భవిస్సతీతి – ఠానమేతం విజ్జతి; అనులోమికాయ ఖన్తియా సమన్నాగతో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమిస్సతీతి – ఠానమేతం విజ్జతి, సమ్మత్తనియామం ఓక్కమమానో సోతాపత్తిఫలం వా సకదాగామిఫలం వా అనాగామిఫలం వా అరహత్తం వా సచ్ఛికరిస్సతీతి – ఠానమేతం విజ్జతి.

“సో వత, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కఞ్చి సఙ్ఖారం సుఖతో సమనుపస్సన్తో అనులోమికాయ ఖన్తియా సమన్నాగతో భవిస్సతీతి – నేతం ఠానం విజ్జతి; అనులోమికాయ ఖన్తియా అసమన్నాగతో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమిస్సతీతి – నేతం ఠానం విజ్జతి; సమ్మత్తనియామం అనోక్కమమానో సోతాపత్తిఫలం వా సకదాగామిఫలం వా అనాగామిఫలం వా అరహత్తం వా సచ్ఛికరిస్సతీతి – నేతం ఠానం విజ్జతి .

“సో వత, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సబ్బసఙ్ఖారే దుక్ఖతో సమనుపస్సన్తో అనులోమికాయ ఖన్తియా సమన్నాగతో భవిస్సతీతి – ఠానమేతం విజ్జతి; అనులోమికాయ ఖన్తియా సమన్నాగతో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమిస్సతీతి – ఠానమేతం విజ్జతి; సమ్మత్తనియామం ఓక్కమమానో సోతాపత్తిఫలం వా సకదాగామిఫలం వా అనాగామిఫలం వా అరహత్తం వా సచ్ఛికరిస్సతీతి – ఠానమేతం విజ్జతి.

“సో వత, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కఞ్చి ధమ్మం అత్తతో సమనుపస్సన్తో అనులోమికాయ ఖన్తియా సమన్నాగతో భవిస్సతీతి – నేతం ఠానం విజ్జతి; అనులోమికాయ ఖన్తియా అసమన్నాగతో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమిస్సతీతి – నేతం ఠానం విజ్జతి; సమ్మత్తనియామం అనోక్కమమానో సోతాపత్తిఫలం వా సకదాగామిఫలం వా అనాగామిఫలం వా అరహత్తం వా సచ్ఛికరిస్సతీతి – నేతం ఠానం విజ్జతి.

“సో వత, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సబ్బధమ్మే [కఞ్చి ధమ్మం (స్యా.), కిఞ్చి ధమ్మం (క.) అ. ని. ౬.౧౦౦ పస్సితబ్బా] అనత్తతో సమనుపస్సన్తో అనులోమికాయ ఖన్తియా సమన్నాగతో భవిస్సతీతి – ఠానమేతం విజ్జతి; అనులోమికాయ ఖన్తియా సమన్నాగతో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమిస్సతీతి – ఠానమేతం విజ్జతి; సమ్మత్తనియామం ఓక్కమమానో సోతాపత్తిఫలం వా సకదాగామిఫలం వా అనాగామిఫలం వా అరహత్తం వా సచ్ఛికరిస్సతీతి – ఠానమేతం విజ్జతి.

“సో వత, భిక్ఖవే, భిక్ఖు నిబ్బానం దుక్ఖతో సమనుపస్సన్తో అనులోమికాయ ఖన్తియా సమన్నాగతో భవిస్సతీతి – నేతం ఠానం విజ్జతి; అనులోమికాయ ఖన్తియా అసమన్నాగతో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమిస్సతీతి – నేతం ఠానం విజ్జతి;

సమ్మత్తనియామం అనోక్కమమానో సోతాపత్తిఫలం వా సకదాగామిఫలం వా అనాగామిఫలం వా అరహత్తం వా సచ్ఛికరిస్సతీతి – నేతం ఠానం విజ్జతి.

“సో వత, భిక్ఖవే, భిక్ఖు నిబ్బానం సుఖతో సమనుపస్సన్తో అనులోమికాయ ఖన్తియా సమన్నాగతో భవిస్సతీతి – ఠానమేతం విజ్జతి; అనులోమికాయ ఖన్తియా సమన్నాగతో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమిస్సతీతి – ఠానమేతం విజ్జతి; సమ్మత్తనియామం ఓక్కమమానో సోతాపత్తిఫలం వా సకదాగామిఫలం వా అనాగామిఫలం వా అరహత్తం వా సచ్ఛికరిస్సతీతి – ఠానమేతం విజ్జతి”.

౩౭. కతిహాకారేహి అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి, కతిహాకారేహి సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి? చత్తారీసాయ ఆకారేహి అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి, చత్తారీసాయ ఆకారేహి సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి.

కతమేహి చత్తారీసాయ ఆకారేహి అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి, కతమేహి చత్తారీసాయ ఆకారేహి సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి? పఞ్చక్ఖన్ధే అనిచ్చతో దుక్ఖతో రోగతో గణ్డతో సల్లతో అఘతో ఆబాధతో పరతో పలోకతో ఈతితో ఉపద్దవతో భయతో ఉపసగ్గతో చలతో పభఙ్గుతో [పభఙ్గతో (స్యా॰)] అద్ధువతో అతాణతో [అత్తాణతో (స్యా॰)] అలేణతో అసరణతో రిత్తతో తుచ్ఛతో సుఞ్ఞతో అనత్తతో ఆదీనవతో విపరిణామధమ్మతో అసారకతో అఘమూలతో వధకతో విభవతో సాసవతో సఙ్ఖతతో మారామిసతో జాతిధమ్మతో జరాధమ్మతో బ్యాధిధమ్మతో మరణధమ్మతో సోకధమ్మతో పరిదేవధమ్మతో ఉపాయాసధమ్మతో సంకిలేసికధమ్మతో.

౩౮. పఞ్చక్ఖన్ధే అనిచ్చతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో నిచ్చం నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి. పఞ్చక్ఖన్ధే దుక్ఖతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో సుఖం నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి. పఞ్చక్ఖన్ధే రోగతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో ఆరోగ్యం నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి. పఞ్చక్ఖన్ధే గణ్డతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో అగణ్డం [నిగణ్డో (స్యా॰)] నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి. పఞ్చక్ఖన్ధే సల్లతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో విసల్లం [నిస్సల్లం (స్యా॰)] నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి.

పఞ్చక్ఖన్ధే అఘతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో అనఘో నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి. పఞ్చక్ఖన్ధే ఆబాధతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో అనాబాధో నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి. పఞ్చక్ఖన్ధే పరతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో అపరప్పచ్చయం నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి. పఞ్చక్ఖన్ధే పలోకతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో అపలోకధమ్మో నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి. పఞ్చక్ఖన్ధే ఈతితో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో అనీతికం నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి.

పఞ్చక్ఖన్ధే ఉపద్దవతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో అనుపద్దవం నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి. పఞ్చక్ఖన్ధే భయతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో అభయం నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి. పఞ్చక్ఖన్ధే ఉపసగ్గతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో అనుపసగ్గం నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి. పఞ్చక్ఖన్ధే చలతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో అచలం నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి. పఞ్చక్ఖన్ధే పభఙ్గుతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో అపభఙ్గు [అప్పభఙ్గం (స్యా॰)] నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి.

పఞ్చక్ఖన్ధే అద్ధువతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో ధువం నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి. పఞ్చక్ఖన్ధే అతాణతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో తాణం నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి. పఞ్చక్ఖన్ధే అలేణతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో లేణం నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి. పఞ్చక్ఖన్ధే అసరణతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో సరణం నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి. పఞ్చక్ఖన్ధే రిత్తతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో అరిత్తం నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి.

పఞ్చక్ఖన్ధే తుచ్ఛతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో అతుచ్ఛం నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి. పఞ్చక్ఖన్ధే సుఞ్ఞతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో పరమసుఞ్ఞం నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి. పఞ్చక్ఖన్ధే అనత్తతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో పరమత్థం నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి. పఞ్చక్ఖన్ధే ఆదీనవతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో అనాదీనవం నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి. పఞ్చక్ఖన్ధే విపరిణామధమ్మతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో అవిపరిణామధమ్మం నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి.

పఞ్చక్ఖన్ధే అసారకతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో సారం నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి. పఞ్చక్ఖన్ధే అఘమూలతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో అనఘమూలం నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి. పఞ్చక్ఖన్ధే వధకతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో అవధకం నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి. పఞ్చక్ఖన్ధే విభవతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో అవిభవం నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి. పఞ్చక్ఖన్ధే సాసవతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో అనాసవం నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి.

పఞ్చక్ఖన్ధే సఙ్ఖతతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో అసఙ్ఖతం నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి. పఞ్చక్ఖన్ధే మారామిసతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో నిరామిసం నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి. పఞ్చక్ఖన్ధే జాతిధమ్మతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం

పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో అజాతం నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి. పఞ్చక్ఖన్ధే జరాధమ్మతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో అజరం నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి. పఞ్చక్ఖన్ధే బ్యాధిధమ్మతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో అబ్యాధి [అబ్యాధిధమ్మం (స్యా॰)] నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి.

పఞ్చక్ఖన్ధే మరణధమ్మతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో అమతం నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి. పఞ్చక్ఖన్ధే సోకధమ్మతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో అసోకం నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి. పఞ్చక్ఖన్ధే పరిదేవధమ్మతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో అపరిదేవం నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి. పఞ్చక్ఖన్ధే ఉపాయాసధమ్మతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో అనుపాయాసం నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి. పఞ్చక్ఖన్ధే సంకిలేసికధమ్మతో పస్సన్తో అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. పఞ్చన్నం ఖన్ధానం నిరోధో అసంకిలిట్ఠం నిబ్బానన్తి పస్సన్తో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి.

౩౮. అనిచ్చతోతి, అనిచ్చానుపస్సనా. దుక్ఖతోతి, దుక్ఖానుపస్సనా. రోగతోతి , దుక్ఖానుపస్సనా. గణ్డతోతి, దుక్ఖానుపస్సనా. సల్లతోతి, దుక్ఖానుపస్సనా. అఘతోతి, దుక్ఖానుపస్సనా. ఆబాధతోతి, దుక్ఖానుపస్సనా. పరతోతి, అనత్తానుపస్సనా. పలోకతోతి, అనిచ్చానుపస్సనా. ఈతితోతి, దుక్ఖానుపస్సనా.

ఉపద్దవతోతి, దుక్ఖానుపస్సనా. భయతోతి, దుక్ఖానుపస్సనా . ఉపసగ్గతోతి, దుక్ఖానుపస్సనా. చలతోతి, అనిచ్చానుపస్సనా. పభఙ్గుతోతి, అనిచ్చానుపస్సనా. అద్ధువతోతి, అనిచ్చానుపస్సనా. అతాణతోతి, దుక్ఖానుపస్సనా. అలేణతోతి, దుక్ఖానుపస్సనా. అసరణతోతి, దుక్ఖానుపస్సనా. రిత్తతోతి, అనత్తానుపస్సనా.

తుచ్ఛతోతి, అనత్తానుపస్సనా. సుఞ్ఞతోతి, అనత్తానుపస్సనా. అనత్తతోతి , అనత్తానుపస్సనా. ఆదీనవతోతి, దుక్ఖానుపస్సనా. విపరిణామధమ్మతోతి, అనిచ్చానుపస్సనా. అసారకతోతి, అనత్తానుపస్సనా. అఘమూలతోతి , దుక్ఖానుపస్సనా. వధకతోతి, దుక్ఖానుపస్సనా. విభవతోతి, అనిచ్చానుపస్సనా. సాసవతోతి, దుక్ఖానుపస్సనా.

సఙ్ఖతతోతి, అనిచ్చానుపస్సనా. మారామిసతోతి, దుక్ఖానుపస్సనా. జాతిధమ్మతోతి, దుక్ఖానుపస్సనా. జరాధమ్మతోతి, దుక్ఖానుపస్సనా. బ్యాధిధమ్మతోతి, దుక్ఖానుపస్సనా. మరణధమ్మతోతి, అనిచ్చానుపస్సనా. సోకధమ్మతోతి, దుక్ఖానుపస్సనా. పరిదేవధమ్మతోతి, దుక్ఖానుపస్సనా. ఉపాయాసధమ్మతోతి, దుక్ఖానుపస్సనా. సంకిలేసికధమ్మతోతి, దుక్ఖానుపస్సనా.

ఇమేహి చత్తాలీసాయ ఆకారేహి అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభతి. ఇమేహి చత్తాలీసాయ ఆకారేహి సమ్మత్తనియామం ఓక్కమతి.

ఇమేహి చత్తాలీసాయ ఆకారేహి అనులోమికం ఖన్తిం పటిలభన్తస్స, ఇమేహి చత్తాలీసాయ ఆకారేహి సమ్మత్తనియామం ఓక్కమన్తస్స కతి అనిచ్చానుపస్సనా, కతి దుక్ఖానుపస్సనా, కతి అనత్తానుపస్సనా?

పఞ్చవీసతి అనత్తానుపస్సనా, పఞ్ఞాస అనిచ్చానుపస్సనా;
సతం పఞ్చవీసతి చేవ, యాని దుక్ఖే పవుచ్చరేతి.

విపస్సనాకథా నిట్ఠితా.

౧౦. మాతికాకథా

౪౦. నిచ్ఛాతో [నిచ్ఛాతో ముచ్చతీతి (స్యా॰)], మోక్ఖో విమోక్ఖో, విజ్జావిముత్తి, అధిసీలం, అధిచిత్తం, అధిపఞ్ఞా, పస్సద్ధి, ఞాణం, దస్సనం విసుద్ధి [సుద్ధి (స్యా॰)] నేక్ఖమ్మం, నిస్సరణం పవివేకో, వోస్సగ్గో, చరియా, ఝానవిమోక్ఖో, భావనా, అధిట్ఠానం, జీవితం.

౪౧. నిచ్ఛాతోతి నేక్ఖమ్మేన కామచ్ఛన్దతో నిచ్ఛాతో, అబ్యాపాదేన బ్యాపాదతో నిచ్ఛాతో...పే॰... పఠమేన ఝానేన నీవరణేహి నిచ్ఛాతో...పే॰... అరహత్తమగ్గేన సబ్బకిలేసేహి నిచ్ఛాతో.

మోక్ఖో విమోక్ఖోతి నేక్ఖమ్మేన కామచ్ఛన్దతో ముచ్చతీతి – మోక్ఖో విమోక్ఖో. అబ్యాపాదేన బ్యాపాదతో ముచ్చతీతి – మోక్ఖో విమోక్ఖో...పే॰... పఠమేన ఝానేన నీవరణేహి ముచ్చతీతి – మోక్ఖో విమోక్ఖో...పే॰... అరహత్తమగ్గేన సబ్బకిలేసేహి ముచ్చతీతి – మోక్ఖో విమోక్ఖో.

విజ్జావిముత్తీతి నేక్ఖమ్మం విజ్జతీతి విజ్జా, కామచ్ఛన్దతో ముచ్చతీతి విముత్తి. విజ్జన్తో ముచ్చతి, ముచ్చన్తో విజ్జతీతి – విజ్జావిముత్తి. అబ్యాపాదో [అబ్యాపాదం (స్యా॰)] విజ్జతీతి విజ్జా, బ్యాపాదతో విముచ్చతీతి విముత్తి. విజ్జన్తో ముచ్చతి, ముచ్చన్తో విజ్జతీతి – విజ్జావిముత్తి...పే॰... అరహత్తమగ్గో విజ్జతీతి విజ్జా, సబ్బకిలేసేహి ముచ్చతీతి విముత్తి. విజ్జన్తో ముచ్చతి, ముచ్చన్తో విజ్జతీతి – విజ్జావిముత్తి.

అధిసీలం అధిచిత్తం అధిపఞ్ఞాతి నేక్ఖమ్మేన కామచ్ఛన్దం, సంవరట్ఠేన సీలవిసుద్ధి, అవిక్ఖేపట్ఠేన చిత్తవిసుద్ధి, దస్సనట్ఠేన దిట్ఠివిసుద్ధి. యో తత్థ సంవరట్ఠో, అయం అధిసీలసిక్ఖా . యో తత్థ అవిక్ఖేపట్ఠో, అయం అధిచిత్తసిక్ఖా. యో తత్థ దస్సనట్ఠో, అయం అధిపఞ్ఞాసిక్ఖా. అబ్యాపాదేన బ్యాపాదం సంవరట్ఠేన సీలవిసుద్ధి...పే॰... అరహత్తమగ్గేన సబ్బకిలేసే సంవరట్ఠేన సీలవిసుద్ధి, అవిక్ఖేపట్ఠేన చిత్తవిసుద్ధి. దస్సనట్ఠేన దిట్ఠివిసుద్ధి. యో తత్థ సంవరట్ఠో, అయం అధిసీలసిక్ఖా. యో తత్థ అవిక్ఖేపట్ఠో, అయం అధిచిత్తసిక్ఖా. యో తత్థ దస్సనట్ఠో, అయం అధిపఞ్ఞాసిక్ఖా.

పస్సద్ధీతి నేక్ఖమ్మేన కామచ్ఛన్దం పటిప్పస్సమ్భేతి, అబ్యాపాదేన బ్యాపాదం పటిప్పస్సమ్భేతి...పే॰... అరహత్తమగ్గేన సబ్బకిలేసే పటిప్పస్సమ్భేతి.

ఞాణన్తి కామచ్ఛన్దస్స పహీనత్తా నేక్ఖమ్మం ఞాతట్ఠేన ఞాణం ; బ్యాపాదస్స పహీనత్తా అబ్యాపాదో ఞాతట్ఠేన ఞాణం...పే॰... సబ్బకిలేసానం పహీనత్తా అరహత్తమగ్గో ఞాతట్ఠేన ఞాణం.

దస్సనన్తి కామచ్ఛన్దస్స పహీనత్తా నేక్ఖమ్మం దిట్ఠత్తా దస్సనం. బ్యాపాదస్స పహీనత్తా అబ్యాపాదో దిట్ఠత్తా దస్సనం... పే.... సబ్బకిలేసానం పహీనత్తా అరహత్తమగ్గో దిట్ఠత్తా దస్సనం.

విసుద్ధీతి కామచ్ఛన్దం పజహన్తో నేక్ఖమ్మేన విసుజ్ఝతి. బ్యాపాదం పజహన్తో అబ్యాపాదేన విసుజ్ఝతి...పే.... సబ్బకిలేసే పజహన్తో అరహత్తమగ్గేన విసుజ్ఝతి.

నేక్ఖమ్మన్తి కామానమేతం నిస్సరణం, యదిదం నేక్ఖమ్మం. రూపానమేతం నిస్సరణం, యదిదం ఆరుప్పం. యం ఖో పన కిఞ్చి భూతం సఙ్ఖతం పటిచ్చసముప్పన్నం, నిరోధో తస్స నేక్ఖమ్మం. బ్యాపాదస్స అబ్యాపాదో నేక్ఖమ్మం. థినమిద్ధస్స ఆలోకసఞ్ఞా నేక్ఖమ్మం...పే.... సబ్బకిలేసానం అరహత్తమగ్గో నేక్ఖమ్మం.

నిస్సరణన్తి కామానమేతం నిస్సరణం, యదిదం నేక్ఖమ్మం. రూపానమేతం నిస్సరణం, యదిదం ఆరుప్పం. యం ఖో పన కిఞ్చి భూతం సఙ్ఖతం పటిచ్చసముప్పన్నం, నిరోధో తస్స నిస్సరణం. కామచ్ఛన్దస్స నేక్ఖమ్మం నిస్సరణం. బ్యాపాదస్స అబ్యాపాదో నిస్సరణం...పే.... సబ్బకిలేసానం అరహత్తమగ్గో నిస్సరణం.

పవివేకోతి కామచ్ఛన్దస్స నేక్ఖమ్మం పవివేకో ...పే.... సబ్బకిలేసానం అరహత్తమగ్గో పవివేకో .

వోస్సగ్గోతి నేక్ఖమ్మేన కామచ్ఛన్దం వోస్సజ్జతీతి – వోస్సగ్గో. అబ్యాపాదేన బ్యాపాదం వోస్సజ్జతీతి – వోస్సగ్గో...పే.... అరహత్తమగ్గేన సబ్బకిలేసే వోస్సజ్జతీతి – వోస్సగ్గో.

చరియాతి కామచ్ఛన్దం పజహన్తో నేక్ఖమ్మేన చరతి. బ్యాపాదం పజహన్తో అబ్యాపాదేన చరతి...పే.... సబ్బకిలేసే పజహన్తో అరహత్తమగ్గేన చరతి.

ఝానవిమోక్ఖోతి నేక్ఖమ్మం ఝాయతీతి – ఝానం. కామచ్ఛన్దం ఝాపేతీతి – ఝానం. ఝాయన్తో ముచ్చతీతి – ఝానవిమోక్ఖో. ఝాపేన్తో ముచ్చతీతి – ఝానవిమోక్ఖో. ఝాయన్తీతి ధమ్మా. ఝాపేన్తీతి కిలేసే. ఝాతే చ ఝాపే చ జానాతీతి – ఝానఝాయీ [ఝానవిమోక్ఖో (స్యా.) అట్ఠకథా ఓలోకేతబ్బా]. అబ్యాపాదో ఝాయతీతి ఝానం. బ్యాపాదం ఝాపేతీతి – ఝానం...పే.... ఆలోకసఞ్ఞా ఝాయతీతి – ఝానం. థినమిద్ధం ఝాపేతీతి – ఝానం...పే.... అరహత్తమగ్గో ఝాయతీతి – ఝానం. సబ్బకిలేసే ఝాపేతీతి – ఝానం. ఝాయన్తో ముచ్చతీతి – ఝానవిమోక్ఖో. ఝాపేన్తో ముచ్చతీతి – ఝానవిమోక్ఖో. ఝాయన్తీతి – ధమ్మా. ఝాపేన్తీతి – కిలేసే. ఝాతే చ ఝాపే చ జానాతీతి – ఝానఝాయీ.

౪౨. భావనా అధిట్ఠానం జీవితన్తి కామచ్ఛన్దం పజహన్తో నేక్ఖమ్మం భావేతీతి – భావనాసమ్పన్నో. నేక్ఖమ్మవసేన చిత్తం అధిట్ఠాతీతి – అధిట్ఠానసమ్పన్నో. స్వాయం ఏవం భావనాసమ్పన్నో అధిట్ఠానసమ్పన్నో సమం జీవతి, నో విసమం; సమ్మా జీవతి, నో మిచ్ఛా; విసుద్ధం జీవతి, నో కిలిట్ఠన్తి – ఆజీవసమ్పన్నో. స్వాయం ఏవం భావనాసమ్పన్నో అధిట్ఠానసమ్పన్నో ఆజీవసమ్పన్నో యఞ్ఞదేవ పరిసం ఉపసఙ్కమతి – యది ఖత్తియపరిసం యది బ్రాహ్మణపరిసం యది గహపతిపరిసం యది సమణపరిసం – విసారదో ఉపసఙ్కమతి అమఙ్కుభూతో. తం కిస్స హేతు? తథా హి సో భావనాసమ్పన్నో అధిట్ఠానసమ్పన్నో ఆజీవసమ్పన్నో.

బ్యాపాదం పజహన్తో అబ్యాపాదం భావేతీతి – భావనాసమ్పన్నో...పే.... థినమిద్ధం పజహన్తో ఆలోకసఞ్ఞం భావేతీతి – భావనాసమ్పన్నో...పే.... ఉద్ధచ్చం పజహన్తో అవిక్ఖేపం భావేతీతి – భావనాసమ్పన్నో...పే.... విచికిచ్ఛం పజహన్తో ధమ్మవవత్థానం భావేతీతి – భావనాసమ్పన్నో...పే.... అవిజ్జం పజహన్తో విజ్జం భావేతీతి – భావనాసమ్పన్నో...పే.... అరతిం పజహన్తో పామోజ్జం భావేతీతి – భావనాసమ్పన్నో...పే.... నీవరణే పజహన్తో పఠమం ఝానం భావేతీతి – భావనాసమ్పన్నో...పే.... సబ్బకిలేసే పజహన్తో అరహత్తమగ్గం భావేతీతి – భావనాసమ్పన్నో. అరహత్తమగ్గవసేన చిత్తం అధిట్ఠాతీతి – అధిట్ఠానసమ్పన్నో. స్వాయం ఏవం భావనాసమ్పన్నో అధిట్ఠానసమ్పన్నో సమం జీవతి, నో విసమం; సమ్మా జీవతి, నో మిచ్ఛా; విసుద్ధం జీవతి, నో కిలిట్ఠన్తి – ఆజీవసమ్పన్నో. స్వాయం ఏవం భావనాసమ్పన్నో అధిట్ఠానసమ్పన్నో ఆజీవసమ్పన్నో యఞ్ఞదేవ పరిసం ఉపసఙ్కమతి – యది ఖత్తియపరిసం యది బ్రాహ్మణపరిసం యది గహపతిపరిసం యది సమణపరిసం – విసారదో ఉపసఙ్కమతి అమఙ్కుభూతో. తం కిస్స హేతు? తథా హి సో భావనాసమ్పన్నో అధిట్ఠానసమ్పన్నో ఆజీవసమ్పన్నోతి.

మాతికాకథా నిట్ఠితా.

పఞ్ఞావగ్గో తతియో.

తస్సుద్దానం –

పఞ్ఞా ఇద్ధి అభిసమయో, వివేకో చరియపఞ్చమో;
పాటిహారి సమసీసి, సతిపట్ఠానా విపస్సనా;
తతియే పఞ్ఞావగ్గమ్హి, మాతికాయ చ తే దసాతి.

మహావగ్గో యుగనద్ధో, పఞ్ఞావగ్గో చ నామతో;
తయోవ వగ్గా ఇమమ్హి [తివగ్గో యస్స విక్ఖేపో (స్యా. క.)], పటిసమ్భిదాపకరణే.

అనన్తనయమగ్గేసు, గమ్భీరో సాగరూపమో;
నభఞ్చ తారకాకిణ్ణం, థూలో జాతస్సరో యథా;
కథికానం విసాలాయ, యోగీనం ఞాణజోతనన్తి.

పటిసమ్భిదామగ్గపాళి నిట్ఠితా.